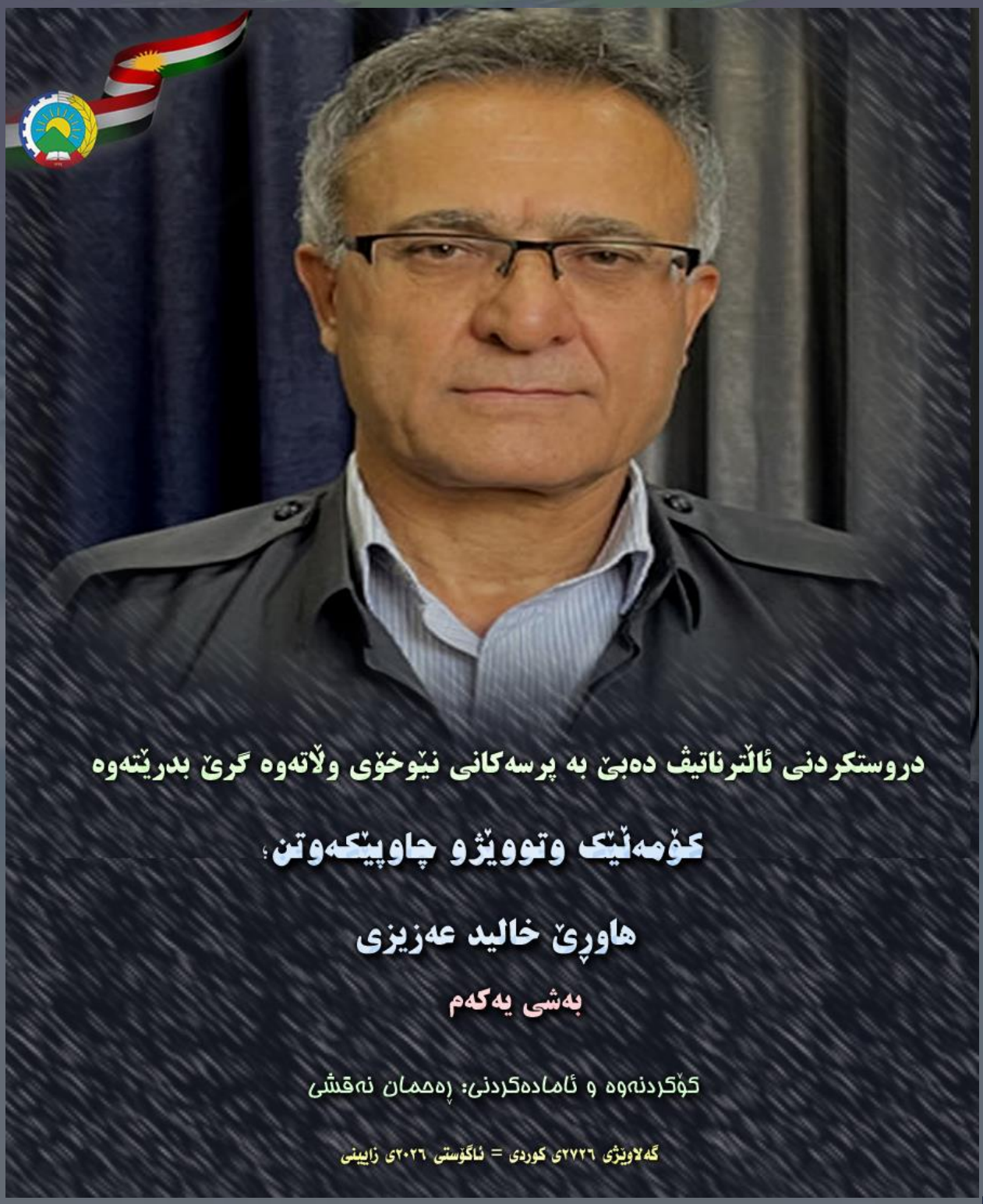
دروستکردنی ئاڵترناتیف دەبێ بە پرسەکانی نێوخۆی وڵاتەوە گرێ بدرێتەوە
کۆمەڵێک وتوویژو چاوپێکەوتن؛
هاوڕێ خالید عەزیزی
بەشی یەکەم
کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی
گەلاوێژی ٢٧٢٦ی کوردی = ئاگۆستی ٢٠٢٦ی زایینی

پێڕست

١- دوای هەرەس هێنانی یەکیەتی سۆڤیەت ئاڵوگۆڕیکی بەرچاو بەسەر دەوری ئیدەئولۆژی لەحیزبایەتی و سیاسەت دا هاتۆتە گۆڕێ..... کاوان عومەر سەلامی ٤
٢- ئێمە هەمیشە یەکەم شت کە بۆمان گرنگ بووە ئەوە بووە کە ئێعتراف بە مەسەلەی کورد بکرێ و نەخرێتە پەراوێزەوە..... کەمال چۆمانی ١١
٣- لەتبوونی کۆمەڵە زۆر مەوزوع نییە بۆ ئەنتەرناسیۆنالْ، حیزبی دیمۆکرات مەوزوعە..... سۆران پالانی ٢١
٤- تا ئێستا هیچ دانیشتنێکی ڕەسمیمان لە گەڵ حدکا نەبووە..... سۆران پالانی ٣١
٥- حیزبێکی سیاسی نابێ لە خانەی لێکدانەوەی کێشەکانی رابردوودا گیر بکا ..... ڕۆژنامەی ئاسۆ ٣٧
٦- ئێمە لە ڕوانگەی بەرژەوندی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە داهاتووی کێشە ناڕوونەکانی ئێران دا، دەڕوانینە پرسی بەرەی یەکگرتوو..... ڕۆژنامەی کوردستان ٤٤
٧- کوردستان مۆنکی تایبەتی هیچ حیزبێکی سیاسی نییە..... خالید محەمەدزادە ٥١
٨- کۆماری ئیسلامی هاندەری تۆندوتیژییە ..... ڕۆژنامەی میدیا ٦٠
٩- بۆ هەر چەشنە هاوکارییەک لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان ئامادەین..... محەمەد چاوشین ٦٧
١٠- بەرز بوونەوەی ئاستی وشیاری نەتەوەیی کوردستانی بندەستی ئێران کاریگەری پتری لە ئێمە دەوێ.....
..... ڕۆژنامەی چاودێر ٧٣
١١- دەکرێ کێشەی ئێران لەگەڵ ڕۆژئاوا بخەینە ناو خانەی سیاسەتی گەورەو ئەمنییەوە..... وتوویژی ڕووداو ٧٧
١٢- ئەم جوولانەوەیە کە دژکردەوەیەک بوو لە دژی کردەوەی خامەنەیی و ئەحمەدی نژاد، دوای هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری
..... مادیح ئەحمەدی ١٠١
١٣- ئەگەر بمانهەوێ لە ئێراندا پێگەیەک بۆ کورد دروست بکەین، دەبێ ناومانڵی خۆمان ڕێک بخەین.....
..... ڕۆژنامەی کوردستان ١١٩
١٤- هیچ نەتەوەیەک بە تەنیا خاوەنی ئێران نییەو هیچ زمانێکیش بە تەنیا نوێنەرایەتیی ئێران ناکا.....

..... ڕێبوار مەعروفی ١٢٥
١٥- پێموایە ئەمریکییەکان یەکەم دیداریان لەگەڵ ئێمە بووە..... ڕووداو ١٣٢
١٦- ئێران دەیەوی لەناوچەکەدا وا نیشان بدات کە بۆخۆی زلهێزێکە لەڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست.....
..... ماڵپەڕی ئاوێنە ١٤٢
١٧- پێویستە ئەو لایەنانەی بیر لە بەستنی کۆنگرەی نەتەوەیی دەکەنەوە، دەستووری کاری بۆ دابنێن.....
..... ژیوار ئیبراهیم ١٤٧
١٨- ئامادەین بەبێ مەرج لەگەڵ حدکا دابنیشین..... ساکار عەبدوڵڵازادە ١٥١
١٩- ئێران بەئاشکرا مەترسییەکی گەورەیە بۆ سەر بەرژەوەندییەکانی ئیسرائیل..... مەولوود ئافەند ١٥٧
٢٠- دیموکراتەکان ڕێگەی پاشگەزبوونەوەیان نییە و دەبێ یەک بگرنەوە..... کاوە جەم ١٦٢
٢١- نابینە بەشێک لەنەخشەی شەڕ لە ئێران..... زامدار ئەحمەد ١٦٨
٢٢- ئەو ئەدەبیاتە کە هەر حزبە خۆی بە ئەسڵ دەزانێت بۆچوونێکی خراپە..... بەهمەن ژاوەڕۆیی ١٧١
٢٣- فیدراڵیزم باشترین ڕێگاچارەیە بۆ ڕەواندنەوەی نیگەرانی لە داهاتووی ئێران..... ڕۆژنامەی: کوردستان ١٨٠
٢٤- ئێستا کورد مەجالی ئەوەی هەیە وەک هێزێک لە ناوچەکەدا دەور بگێڕێ..... سمایل شەرەفی ١٨٤
٢٥- چاوەڕوانین بزانین بەرنامەی ڕۆحانی بۆ کورد چییە؟دیمانەی..... زامدار ئەحمەد ١٩٨
٢٦- ئینسانییەت زۆر لە حیزبایەتی گەورەترە، ئەگەر قەڕارە حیزبایەتی ئێمە ئینسانەکان خراپ بکاو دایم لە دژی یەکتر
بین ئەوە حیزبایەتییەکی خراپە..... کورد کانان ٢٠٦
٢٧- بە قازانجی بیرو ئەندیشەکانی دوکتور قاسملوو بوو کە ئێمە بەسەر یەکەوە بووین و بە یەکەوە یادی دوکتور
قاسملوومان بکردایەتەوە..... مەنسوور مروەتی ٢٢٠
٢٨- پەڕە لەسەر ناوەڕۆکی نامە گۆڕینەوەکانیان لەگەڵ بەرپرسانی ئێران لادەدا..... کاوە جەم ٢٣٥
٢٩- ئاسمانی عێراق بەدەستی ئەمریکا و حکومەتەکەشی بەدەستی ئێرانەوەیە..... ماڵپەڕی لڤین پریس ٢٤١
٣٠- هەوڵەکان بۆ دیتنەوەی چارەسەری ئاشتیانەو دێموکراتیکی پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان .....
..... ایلیا جزایری - بەیرووت ٢٤٦
٣١- حزوری پێشمەرگەی دیموکرات لەبەرەکانی شەڕی دژ بەداعش کۆمەڵێک حەساسییەتی ناوچەیی بۆ هەرێم بەدواوە دەبوو.
..... خالید محەمەدزادە ٢٥١

خالید عەزیز: دوای هەرەس هێنانی یەکیەتی سۆڤیەت ئالۆگۆڕیکی بەرچاو بەسەر دەوری ئیدەئولۆژی لەحیزبایەتی و سیاسەت دا هاتۆتە گۆڕێ

وتوویژی رۆژنامەی "ناسۆ" لەگەڵ بەڕێز

دیمانە: کاوان عومەر سەلامی

خالید عەزیزی، لە گوندێک لە نیوان شنۆ و نەغەدە لە کوردستانی ئێران لە دایک بووە. لەکاتی شۆڕشی ئێران لەساڵی ١٩٧٩خوێندکار بووە لە زانکۆی تەورێز. دوای شۆرشی ئێران زانکۆی بەجێ هێشت و بوو بە پێشمەرگە. لەساڵی ١٩٨٦ چۆتە ئوروپا.

لەئوروپا لەساڵی ١٩٩٥ ماجستەری لە زانستی سیاسیدا وەرگرتووە. لەبەشی پێوەندێکانی حیزبی دیموکراتدا کاری کردووە و ماوەیەک نوێنەری حیزبی دیموکرات بووە لە واشینگتۆن و ئێستاش ئەندامی مەکتەبی سیاسی و ووتەبێژی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دیموکراتی کوردستانە.

ناسۆ: کاک خالید ئێوە چ پڕۆژەیەکتان هەیە بۆ یەکریزی حیزبەکەتان؟

خالید عەزیز: دوای هەرەس هێنانی یەکیەتی سۆڤیەت ئالۆگۆڕیکی بەرچاو بەسەر دەوری ئیدەئولۆژی لەحیزبایەتی و سیاسەت دا هاتۆتە گۆڕێ. دیارە بەداخەوە ئەم چەشنە ئالۆگۆڕانە زۆر درەنگ دەگەنە نێو ژیانی سیاسی حیزبایەتی لەکوردستاندا. بە باوەری من ئێمە ئێستا لەسەردەمیکدا دەژین کە پێی دەگوترێت سەردەمی کۆتایی هاتنی شەری ئیدئولۆژی

و کاڵبوونەوەی ڕەنگەکان لەسیاسەت و حیزبایەتیدا. مادام حیزب ئێستا وەک ئەمرازی جێبەجی کردنی پرۆژەکانی سیاسی سەیری دەکرێت، دەبیت شیوەی پاراستنی یەکیەتی ریزەکانی حیزبیش هەر لەو خانەیەدا پێناسە بکردریت. حیزبی دیموکرات تا ئێستا چەند جار توشی لێکترازان و لەتبوون بووە و تەنانەت یەکیشی گرتۆتەوە. گرفتی ئێمە تا ڕادەیەکی زۆر لە ڕابردودا کە لەتبوون و لێکترازانی لێکەوتۆتەوە دەگەڕێتەوە سەر شێوەی ئیدارەی حیزب و بەشداری پێدان و نەدان و لە پەراوێز خستنی یەکتر و لاوازبوونی ئەمنییەتی حقوقی و حیزبی تاکەکان لە سێناریۆی کۆتلەبازی و دەستەبەندێکاندا بووە. دەنگدان و هەڵبژاردنی ئازاد لە کۆنفرانس و کۆنگرەکاندا ڕووکاری دیموکراسین. کار و ئەرکی دیموکراسی ئەوەیە کە ماف و میکانیزمی ئەمنیەتی حقوقی تاکەکان لە نێو حیزبدا تەزمین بکات و کەس بۆ کەس لە پەراوێز نەخستریت. لە ژێر ڕووناکایی خوێندنەوەیەکی ئاوا لە حیزبایەتیدا دەمارگرژی مانی نامێنێت و سازش و قەرداد لەسەر بنەمای تۆڵێرانس وەک فەرهەنگ جێ دەکەوێت. ئەوە بەو مانایەیە کە لە حیزبێکی وەک حیزبی دیموکراتی کودرستاندا کە نوینەرایەتی فکر و تۆیژێکی تایبەت ناکات و فرەچەشنی تێدا جێکەوتووە، پێویستە کە میکانیزمێک بۆ حاوانەوەی لایەنەکان لەگەڵ یەکتر لە سەر قەبول و نەهادینە کردنی ئەم فاکتۆرانە جێبەجێ بکرێت. مادام کێشەی سیاسی و ئیداری و دەسەڵات لەحیزبایەتیدا دیاردەیەکی حاشاهەلنەگرە، ئەگەر وایە ئێمە وێڕای قەبوولّ کردنی ئەم ڕاستییە، دەبێت ڕێگاچارەیەک بۆ چەند و چۆنی مامەڵە لەگەڵ ئەم فرەچەشنییە بدۆزینەوە.

ئێمە لە کۆنگرەی چواردەهەمی حیزب کە چوار مانگ پێش ئێستا گیرا، بە مەبەستی ڕەخساندنی فەزایەکی ئازاد و قانونی و بەهێزکردنی شەفافییەت لەچۆنیەتی چارەسەری جیاوازێکاندا، دروست کردنی فراکسیۆنمان لە ناو کۆمیتەی ناوەندی ئازاد کردووە. ئەوە یەکێک لە ڕێگا چارەکانە بۆ ئەوەی فراکسیۆنی نێو حیزبی وێڕای بەشداری لە ئیدارەی حیزب، مافی ئەوەشی هەبێ کە بە شێوەیەکی ئاشکرا و نەک نەهێنی لەناو کۆمیتەی ناوەندیدا کار بۆ فراکسیۆنەکەی خۆی بکات.

ناسۆ: حیزبی دیموکراتی کوردستان لە قۆناخی ئێستادا چۆن خۆی لەگەڵ گۆڕانکاریەکاندا دەگونجێنیت؟

خالید عەزیزی: گۆڕانکاری و ریفۆرم و ئاڵوگۆڕ لە ئەساسدا دیاردەیەکی کۆمەڵایەتین و پێش ئەوەی حیزبایەتی و دەوڵەت بێتە ئاراوە مرۆڤ بۆ ژیان و مانی خۆی پێویستی بەگۆڕان لە خۆی و کەرەسەی ژیانیدا بووە. ئەگەر وایە ئێمە وەک مرۆڤو حیزب وەک کەرسەی کاری سیاسی، ئیمە مەجبوور بە ئاڵوگۆڕین. ئاڵوگۆڕ و پێداچونەوە دەبێت وەک ڕووتین لە دەستوری کاردا چاوی لێبکرێت، نەک کاتێک کێشە و قەیرانێک دێتە گۆڕێ و ئەوجار وەخەبەر بێین و هەرا و هوریای لەسەر دروست بکەین. من لەو باوەڕەدام کە کۆمەڵگای کوردستانی ئیران گۆڕانێکی زۆری بەسەردا هاتووە، ئەگەر ئێمە ئەم گۆڕانکاریّ بەجیددی وەرنەگرین، خۆمانی لەگەڵ ڕێک نەخەین بەتەواوی وەدووا دەکەوین. تەنانەت کۆماری ئیسلامی بۆ مان و درێژەی دەسەڵاتی خۆی بەگوێرەی بەرژەوەندیکانی خۆی گۆڕانکاری لە مێتۆد و کاری خۆیدا دروست دەکات.

بەشی یەکەم

ناسۆ: حیزبی دیموکراتی کوردستان لە دوو ناحیەوە کار بۆ ئاڵوگۆر دەکات؟

خالید عەزیزی: یەکەم، لە بواری نیوخۆیی حیزبی واتە بەو مانایە چۆن بکەین کە فەزای ژیان و سیاسەت لە نیو حیزبدا بەجۆرێک بێت کە ئەندامانی حیزب لە ئۆرگانەکانی حیزبیدا هەست بە ئەمنییەت بکەن و خۆیان بەشدار لە ئیدارەی حیزبدا بزانن. کاتێک حیزبێک دەتوانێت لەکۆمەڵگادا دەوری باشی هەبێت و پڕۆژەکانی جێبەجێ بکات کە ڕێبەری و ئەندامانی ئەم حیزبە کات و مێشکیان زۆر بە گرفت و کێشەی ڕووتین و ڕۆژانە گرفتار نەبێت. بۆ ئەم مەبەستەش ئیمە کۆمەڵێک ئاڵوگۆڕمان لە پێڕەودا پێکهێناوەو هەندێ میکانیزممان لە ئیدارەی حیزبدا دروست کردووە کە بە بەرئاورد لەگەل پێشوو شتی تازەن.

دووهەم، حیزبی دیموکراتی کوردستان باوەری تەواوی بەخەباتی مەدەنی هەیە. لەژێر ڕووناکایی ئەم بۆچوونەدا هەوڵ دەدەین کە لە دەستوری کاری ئێمەدا باس و لێکدانەوە لە پێناو بەرفراوان کردن و هەرچی زۆرتر بەجەماوەری کردنی ئەم چەشنە چالاکییانە گرینگی خۆی پێبدرێت. ئێمە تێدەکۆشین کە تەنیا بەچاوی حیزبایەتی و بەرژەوەندی بەرتەسکی حیزبی سەیری خەباتی مەدەنی خەڵک نەکەین، بەڵکو ڕێخۆشکەری ئەم چەشنە جموجۆلانە بین و ئاسانکاری بۆ بکەین. لەهەمان کاتیشدا دەبێ ئەوەشمان لەبیر نەچێتەوە کە لە لایەک حیزبی ئێمە کە ئازادی چالاکی سیاسی لە ئێراندا نییە لەگەل کۆمەڵێک ئاستەنگ ڕوبەڕوویە کە مەجال و دەرفەتەکان کەم دەکەنەوەو لەلایەکتریش زەخت و گوشاری دەوڵەتی ئێران لەسەر چالاکوانانی مەدەنی کورد لە زیادبوون دایە. گۆنگرەی چواردەهەمی ئێمە دوای باسیکی تێر و تەسەل دەربارەی ئێران و کوردستانی ئێران بۆ جارێکیتر ئەم ڕاستیەیی دەستنیشان کردەوە کە کۆمەڵگای کوردستانی ئێران لە گەشەیەکی بەرچاوی سیاسی و کۆمەڵایەتی و نەتەوەیی دایە و خەلک بەشێوەی جۆراوجۆر بەردەوامن لەخەبات و چالاکی مەدەنی.

ناسۆ: ستراتێژی و خەباتی حیزب لەنێو خۆی وڵات چۆن دەبینن و دیپلۆماسی حیزب لەدەرەوەی وڵات لەچ ئاستێک دایە؟

خالید عەزیزی: ستراتێژی ئێمە لەدوو مەیداندا شان بەشانی یەکتر دەچنە پێش.

یەکەم، حیزبی دیموکرات وەک حیزبێکی نەتەوەیی لە کوردستانی ئێراندا تێدەکۆشی کە بنەما نەتەوەیەکان بەشێوەیەکی مەدەنی لە هەموو بوارەکانی سیاسی و کۆمەڵایەتی بەهێزو نەهادینە بکات. ئیمە هەوڵ دەدەین و کار دەکەین بۆ ئەوەی کە سنووری ناوچەیی و فرە مەزهەبی و فرە زاراوەیی هەرگیز نەبێ بە لەمپەر و ئاستەنگ لە پێناو بەهێز کردنی کەسایەتێکی یەگرتووی کوردی لە کوردستانی ئێران. یەکدەنگی حیزبەکانی ڕۆژهەڵات دەتوانێت یاریدەدەرێکی باشی ئەم پڕۆژەیەبێت.

دووهەم. ئێمە بە پێی ئەوەی باوەڕمان بە فیدرالیزم و دابەشکردنی دەسەڵات لە ئێراندا هەیە تێدەکۆشین کە وەک فاکتەرێک لە گۆڕپانی سیاسی ئێراندا دەوری خۆمان بگێڕین. ئەوەش بەوە دەکرێت کە لە لایەک کۆمەلانی خەڵکی ئێران لە مەسەلەی کورد و ڕێگا چارەی ئەم کێشەیە تێبگەن. لە لایەکیترەوە حیزبە سیاسیەکانی ئێرانی بەو قەناعەتە بگەن کە ئێرانی فرەچەشنی ئەمڕۆ پێداویستی بەخوێندنەوەیەکی نوێ هەیە بۆ ئەوەی لە داهاتودا چۆن ئیدارەبکرێت.

ناسۆ: سەبارەت بە دیپلۆماسی پێویستە بگوتری کە مەبەست لە دیپلۆماسی چییە؟

خالید عەزیزی: دیپلۆماسی قانون و قەواعیدی تایبەت بەخۆی هەیە، دەبێ بە جۆرێک بچی بۆ ناو گەمەکە و لەگەڵ کەوی، جا ئەم جار حیسابت لەسەر دەکرێت. لەو کێشەو گەمەیەی کە ئێستا لە نێوان ئیران و کۆمەڵگای نێودەولەتی لە گۆڕێدایە ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی بە کورد و غەیرە کورد، فاکتۆرێکی بەرچاوی ناو گەمەکە نین. دیپلۆماسی کوردی ئێران ئێستا زۆرتر ڕەنگی تەبلیغاتی و لە قاودانی سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی هەیە تا کاری بە بەرنامەی هاوبەش بۆ گۆڕانکاری لە ئێراندا. کاتێک حیزبەکانی کوردستانی ئێران بە دەستی لەتبوون و لێکترازان دەنالێن و فرە لێکدوورن چۆن دەکرێ ئێمە دیپلۆماسێکی کارای هاوبەشمان هەبێ؟ ئیمە دەبێ تیبکۆشین لە دیپلۆماسی حیزبی - تەبلیغاتی بەرەو دیپلۆماسی سیاسی - نەتەوەیی برۆین و زەمینەی لەباری بۆ دروست بکەین و پرۆژەمان بۆی هەبێت. ئەمەش بە تەنیا کاری حیزبێک نییە و کۆدەنگی گەرەکە. ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان ئامادەگی تەواومان هەیە بۆ ئەوەی لەگەڵ لایەنەکانی تر ڕایەڵەیەکی یەکگرتووی کاری لۆبی و دیپلۆماسی بۆ کوردستانی ئێران لە دەرەوەی وڵات دروست بکەین. سەرەڕای هەموی ئەم گیرو گرفتانە نوێنەران و کادرەکانی بەشی پێوەندی و دیپلۆماسی حیزب لەدەرەوە کاری خۆیان دەکەن.

ناسۆ: ئیوەکە بە شیوەیەکی ڕاستەوخۆ ناتوانن بەشداری لە هەڵبژاردنی پارلمان و شۆڕاکاندا بکەن بە چ شیوەیک بەشداری لەخەباتی سیاسی نیوخۆی ولات دەکەن؟

خالید عەزیزی: فەلسفەی دامەزرانی حیزبی دیموکرات لەساڵی ١٩٤٥، ئەوە بووە کە کار بکات بۆ دامەزرانی کۆمەڵگایەکی مەدەنی و دەسەڵاتی قانون و پلۆڕالیسم سیاسی بەشێوەیەکی دیموکراتیک کە مافەکانی نەتەوەی کوردیش تێیدا دابین بێت. ئێمە خەباتی پارلمانی و قانونی وبەشداری لە هەڵبژاردندا بە باشترین شیوەی خەبات دەزانین ، بەڵام بەداخەوە نە لە سەردەمی ڕێژیمی پاشایەتی و نە لە سەردەمی کۆماری ئیسلامی ئەم مەجال و دەرفەتە بە ئێمە نەدرا و ئێستاش نادرێ. مەجالی بەشداری لەهەڵبژاردن لەئێران تەنیا بۆ ئەم لایەنانەن کە بە تەواوی خودین و لەخۆیانن نەک خەڵکیتر. لەکەش و هەوایەکی سیاسی ئاوادا ئێمە دەرفتی ئەوەمان نییە کە لەم بوارەدا خەباتی سیاسی بکەین.

دەوڵەتی ئێران تەنیا بەچاوی ئەمنییەتی سەیری کوردستان دەکات و ئەم چەشنە ڕوانینە بۆتە هۆی ئەوە کە کوردستانی ئێران لەژێر کۆنترۆڵی هەمە لایەنەی ئەمنییەو نیزامی دابێت و ڕێژەی زیندانیە سیاسیەکانی کورد و مەحکوم بە ئیعدام لە کوردستانی ئێران ڕۆژ بەڕۆژ لە زیادبوون دابێ.
سەرەڕای ئەم ڕەوشە نالەبار و نیزامیەیە کە دەوڵەت بە سەر کوردستانیدا سەپاندووە، ئێمە تیدەکۆشین کەخەڵک لە بوارەکانی جۆراوجۆری مەدەنی و گونجاودا بە شێوەیەکی کەمزەرەر خەباتی و چالاکی خۆیان بەردەوام درێژە پێ بدەن و خۆیان ڕێک بخەن و لە شوێنی کار و شەقام و زانکۆکان و شوێنەکانی تر لە کات و بۆنەکانی پێویست و گونجاودا دەنگی نارەزایەتی خۆیان بەرز بکەنەوە. سەرەڕای پڕۆژە و سیاسەتەکانی سەرکوتی کۆماری ئیسلامی، کۆمەڵگای ئێران بەگشتی و کوردستان بەتایبەتی لە گەشەیەکی بەرچاوی سیاسی کۆمەڵایەتی دایەو لەدرێژخایاندا ئەم ڕێژیمە یان بە چۆک دادێت و نامێنیت یان مەجبوور بە پاشەکشە و گۆران دەبیت.

ناسۆ: وەک بیستومە جەنابتان بەرپرسی کۆمەڵە بوون لەشنۆ و و ناوچەکانی دەوربەری. لەساڵەکانی ۱۹۸۰ و ۱۹۸۱ دەنگۆی ئەوە هەبوو کە لە لایان حیزبی دیموکرات تەقەت لیکراوەو بریندار بووی. ئەوە تا چ ڕادەیەک ڕاستەو ئێستا چۆن دەڕوانیتە ئەم ڕوداوە؟ و چۆن بوو گۆرانکاری لەتۆدا دروست بوو؟ و چۆن سەیری حیزبایەتی دەکەی؟

خالید عەزیزی: یەکەم، ڕاستە من تەقەم لێکرا و بریندار بووم. بەڵام نە ڕێبەرایەتی ئەو کاتی کۆمەڵە و نە من خۆم نە ئەو کات و نە ئێستاش، هەرگیز پێمان وانەبووە کە حیزب ئەم کارەی کردووە.

دووهەم، من لەناو کۆمەڵەدا باوەرم بەکوردستانی بوونی کۆمەڵە بوو و دژی ئەوەبوم کە کۆمەڵە حیزبی کۆمونیستی ئێران دروست بکات یان ببێت بە بەشێک لە حیزبێکی ئێرانی. ئەم بۆچوونە کوردستانێی من لەو سەردەمدا واتە لە ساڵەکانی ۱۹۸۳ دا بە ناسیونالیستی و غەیرە کۆمونیستی پێناسە کرا و لە ناو ریزەکانی کۆمەڵەدا پێشوازێکی ئەوتۆی لێنەکرا. لەکۆتایی ساڵی ۱۹۸۳ من وازم لەکۆمەڵە هێنا هاتم بۆ ناو حیزبی دیموکرات و لەو کاتەوە ئەندامی حیزبی دیموکراتم. من دوای ئەوەی کۆمەڵەم بەجێ هێشت و کێشەی کۆمونیزمم لەکۆڵ خۆم کردەوە، لە ڕۆژانی یەکەمی هاتنم بۆ نێو حیزبدا بە سەر کێشەی سوسیال دیموکراسی و کورتە باسێک لەسەر سوسیالیزمدا کەوتم. لەبەر ئەوەی من باوەرم بە ئیدەئوولۆژی لە سیاسەت و کاری ڕێکخستندا نەمابوو ، بۆ من فرە ئاسان بوو کە خۆم لەگەڵ بنەماکانی سیاسی حیزبی دیموکراتی کوردستان ڕێک بخەم و کاریان بۆ بکەم.

سێهەم، من حیزب وەک ئەمراز یان وەسیلەیەک چاو لێدەکەم کە زەرفێکە بۆ جێبەجێ کردنی پڕۆژەی سیاسیی کۆمەڵێک خەڵک. کۆنتراکت و قەرارداد لەکاری بەکۆمەڵی نێوحیزبی و شەفافییەت لە سیاسەتدا لەسەردەمی ئێستادا گەلێک پێویستە.

ئەگەر ئەم خوێندنەوەیە لە حیزبایەتی جێ بکەوێ، ئەو کاتە حیزب نابێت بە تەکیەو خانەقا و موڵکی ئەم و ئەو و ئەندامانی حیزب لە کاتی کێشە لە گەڵ یەکتر و لەتبوون و لێکترازاندا دوژمنایەتی یەکتر ناکەن و خوێنی یەکتر ناڕێژن. ئێمە تێدەکۆشین کە ئەم بۆچوونە لە نێو ریزەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستاندا نەهادینە بکەین. ئەگەر لە وڵاتانی دیموکراسیدا خەڵک بۆ بەرژەوەندی خۆیان حیزب دروست دەکەن و حیزب بەرپرسیارە بەرانبەر بە خەڵک و کۆمەڵگا، لە کوردستانی ئێمەدا حیزب بۆ بەرژەوەندی خۆی خەڵک دروست دەکا و ئەندامەکانی بەرپرسیارن بەرانبەر بە حیزب. ئێمە دەبێت هەوڵ بدەین کە ئەندامانی حیزب بۆ ئیدارەی وڵات ئامادە بکەین، نەک بیانکەین بەقارەمانی شەڕ و کێشەی نێو حیزبەکان.

ناسۆ: ژمارەیەک لەکۆنترین و ناسراوترین ئەندامانی ئێوە بۆ ڕێبەری هەڵنەبژێردراونەتەوە. هۆی ئەم کارەچییە؟ لەکاتێکدا جان مەک کەین و شیمون پرێز و ماندێلا هەمویان تەمەنیان سەروی ٧٠ ساڵ بوو کە یان کاندیدی سەرۆک کۆمارین یان بوون بەسەرۆک کۆمار. ئایا مەرجی تەمەن لەگەڵ مافی دیموکراتیکی تاکی ناو حیزب دێتەوە؟

خالید عەزیزی: ئەم ژمارەیەلە ڕێبەرانی پێشوی حیزب بەدڵخوازی خۆیان بۆ ڕێبەری خۆیان کاندید نەکرد. من پێم وایە حیزبایەتی لەگەڵ دەوڵەتداری جیاوازی زۆرەو ئێمە نابێت ئەم دوو شتە تێکەڵ بکەین. لە ناو حیزبەکانی ئورووپاییشدا کەئێمە دیموکراسیمان لێ کۆپی کردوون ئەم جۆرە مەرجانە وەک تەمەن و دوو دەورەی سکرتێری و شتی لەو بابەتەیان بەلاوە زۆر گرینگ نیە و خۆی پێوە ماندوو ناکەن. ئێمە واباشە لە ئەرک و بەرپرسایەتی حیزبیدا لە جیاتی شەرت و مەرج، فەرهەنگێک دروست بکەین بۆ ئەوەی ئەگەر کەسێک بەهۆی زۆری تەمەن کاری بۆ ناکرێ خۆی واز بێنێت نەک وازی پێ بێنن.

ناسۆ: لە ئەگەری هێرشی ئەمریکا بۆ سەر ئێران هەڵوێستی ئێوە چۆن دەبێت؟

خالید عەزیزی: پێشەکی ناکۆکی ئەمریکا و ئێران کە زۆرتر بەکێشەی دۆسییەی ئەتۆمی پێناسەکراوە، لەسەر یەک نیزیک چوار ساڵە چوارچێوەیەکی تکنیکی و یاسایی لە ئاستی نێو دەوڵەتی بەخۆوە گرتووە و زۆرتر لە سێناریۆی ئەمنییەتی ناوچەیی پێناسە دەکرێت وجۆرێک کۆدەنگی نێودەوڵەتی لە پشتە. بەڵام کێشەی کۆماری ئیسلامی لە گەڵ خەڵکی ئێران بەگشتی و گەلی کورد بەتایبەتی نیزیک بە سی ساڵە بەردەوام و بێ پسانەوە درێژەی هەیە و بە کێشەی دیموکراسی و مافی مرۆڤ و ئازادی پێناسە دەکرێت و بە داخەوە تا ئێستا پشتیوانێکی نێودەوڵەتی وەدەست نەهێناوە. ئێمە بەشیک لە شەر و کێشەی ئێران و ئەمریکا نین و بە باشی نازانین کە ئەم کێشانە لەڕێگای شەر و پێکدادانی نیزامی چارەسەر بکرێن. بەڵام ئەگەر ڕۆژێک لە ڕۆژان ئەم دوو وڵاتە توشی شەر بوون، ئەوە ئەو کات ئێمە بە پێی هەڵسەنگاندن و لێکدانەوەی

بارودۆخەکە هەڵوێستی خۆمان ڕادەگەیەنین. لەڕاستیدا نە ئێران ئێراقەو نەمەلاکانی تاران سەددام حوسێنن، لە سەر یەک کۆمەڵێک فاکتەر و دیاردەی جۆراوجۆری سیاسی کۆمەڵایەتی ئەم دوو وڵاتە لێک جیا دەکاتەوە.

کێشەی ئەتۆمی کارتێکی بە هێزی کۆماری ئیسلامییە کە بەگوێرەی بەرژەوەندیێکانی کەڵکی نێوخۆیی و دەرەکی لێوەردەگرێ و پێی خۆشە کە ئەم کێشەیە دەیان ساڵیتریش بەردەوام بێت. بۆیە ئەم کێشەیە تا زوتر تەواو بێت و بە لایەکدا بکەوێ باشترە و بە قازانجی جوڵانەوەی دیموکراسی و ئازادیخوازی لە ئێرانداید.

ناسۆ: داهاتوی هاوکاری حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان چۆن دەبینی؟ دەتوانن بەرەیەک دروست بکەن؟

خالید عەزیزی: لەتبوون و لێکترازان و شوێنەواری ڕەوانی ئەم دیاردەیە تا ڕادەیەکی زۆر سێبەری خستۆتە سەر چەند و چۆنی پێوەندی و هاوکاری حیزبەکانی ڕۆژهەڵات لەگەڵ یەکتردا. لەکەش و هەوایەکی ئاوادا بەرە دروست کردن کارێکی عەمەلی نییە، بەڵام دەکرێ ئێمە کۆمەڵێک میکانیزمی جۆراوجۆری عەمەلی بۆ لێک نیزیک بوونەوە و تەنانەت هاوکاری لەگەڵ یەکتر بێنینە گۆڕێ. بە مەبەستی دروستکردنی زەمینەی گونجاو بۆ هاوکاری پێویستە پێش هەمو شتێک پڕوپاگەندەو شەری تەبلیغاتی حیزبەکان لەدژی یەکتر بەتەواوی ڕابگیرێت. ئەوە هەنگاوی یەکەمە بۆ ئاسانکاری لە پێناو پڕۆژەی هاوبەشدا. لە کوردستانی ئێراندا بێجگە لە ماوەیەکی کورت، ئەویش لەسەردەمی وتووێژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی کە هەیئەتێک بە ناوی (هەیئەتی نوێنەرایەتی گەلی کورد) پێکهات شتێکی تر دروست نەبۆتەوەو چوارچێوەیەک لەسەر بنەمای قەرارداد بۆ هاوکاری بەینی حیزبەکان لە گۆڕێدا نەبووە. ئێمە لە ماوەی نیزیک بە سی ساڵ خەبات و حیزبایەتی لە دژی کۆماری ئیسلامی، هەرگیز شتێکمان بەناوی بەرەی کوردستانی ئێران نەبووە. مادام ئێمە ئەزموونێکی دیموکراتیکمان بەکردەوە لە پێکهێنانی بەرەدا نییە، دەبێ تێبکۆشین لە پێشدا بە وەلانانی فەرهەنگی پاوانخوازیی حیزبی زەمینە بۆ هاوکاری خۆش بکەین. حیزبی دیموکراتی کوردستان بە تایبەت دوای کۆنگرەی چواردەهەم هەوڵی داوە کە بە نۆبەی خۆی کار بکات بۆ ئاسانکاری و خۆشکردنی زەمینەی گونجاو بۆ لیک نیزیک بوونەوەو هاوکاری حیزبەکانی کوردستانی ئێران.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٢٩ی سێپتەمبەری ٢٠٠٨

خالید عەزیزی: ئێمە هەمیشە یەکەم شت کە بۆمان گرنگ بووە ئەوە بووە کە ئێعتراف بە مەسەلەی کورد بکرێ و نەخرێتە پەراوێزەوە

گۆڤاری لثین:

گفتوگۆی: کەمال چۆمانی

لثین: لەم ماوەیەدا هێزە کوردستانییەکان بەگشتیی و هێزەکانی کوردستانی باکور باس لە کۆنفڕانسێکی (نەتەوەیی) دەکەن. ئێوە تا چەند بەدەمەوەچونتان هەبووە بۆ ئەو کۆنفڕانسە و تا چەند گفتوگۆتان لەگەڵ کراوە. پێشتوانییە کۆنفڕانسێکی (رۆژهەڵاتی)یش لە ئێستادا پێویستە بۆ دیاریکردنی ستراتیژێک؟

خالید عەزیزی: ئێمە لەو پێوەندییەدا تا ئێستا بە شێوەیەکی فەرمی هیچمان لەگەڵ باس نەکراوە، لە میدیاکان و لە زاری چەند کەسێکەوە ئەوەمان بیستووە، بەڵام بەگشتیی پێمان خراپ نییە کە کۆنفرانسێکی لەو چەشنە ببەسترێ بۆ ئەوەی لە سەر هەندێ خاڵی گشتی و بنەڕەتی کۆمەڵێک هاوکاری و هاوئاهەنگی لە نێوان حیزبەکاندا بێتە گۆڕێ. دیارە باسی ئەم کۆنفراسە چەند ساڵێکە لە گۆڕێدایە. ماوەیەک بێدەنگی لێ کرا و پاشان ئەوە ماوەیەک سەری هەڵداوەتەوە لە میدیاکان باسی لێ دەکرێ. ئەوەی تا ئێستا ئێمە تەعقیبمان کردوە، وێدەچێ ئەو کۆنفراسە زیاتر پێوەندی بە مەسەلەی کورد لە باکووری کوردستان هەبێ.

سەبارەت بەوەی کە ئایا ئێستا کۆنفراسێکی رۆژهەڵاتی پێویستە، ئەگەر مەبەستت ئەوەیە کە کۆنفراسێکی نەتەوەیی لە نێوان هێزەکانی رۆژهەڵاتی کوردستاندا ببەسترێ، پێموابێ هەڵوێستی ئێمە وەک "حیزبی دیموکراتی کوردستان" روونە. چونکە بە دەیان جار رامانگەیاندوە کە بۆ هەر چەشنە کۆبوونەوە و دانیشتن و قسەکردنێک لەگەڵ هێز و لایەنەکانی دیکەی رۆژهەڵاتی کوردستان ئێمە هیچ پێش مەرجێکمان نییە و ئامادەین هەموو هاوکارییەک بکەین. دووپاتی دەکەمەوە کە بۆ دانیشتن و قسەکردن لەسەر هەندێ خاڵی گشتیی کە کۆدەنگییەکی لێبکەوێتەوەو یارمەتی ئەوە بدا کە قورسایی کورد لە هاوکێشەکانی داهاتووی ئێراندا بچێتە سەرێ، هیچ مەرجێکمان نییە و ئامادەین.

لقین: لە ماوەی رابردو لە یەکێک لە لێدوانەکانتدا ئەوەت راگەیاند کە ئەگەر کۆماری ئیسلامیی لەڕوی سیاسییەوە ڕێ بۆ پارتە رۆژهەڵاتییەکان خۆشبکات و کاری سیاسییان لێقەدەغە نەکا، ئەوا ئامادەن بگەڕێنەوە ئێران. دەکرێ زیاتر ڕونکردنەوە لەسەر ئەوە بدەیت، دەتانەوێ چۆن بگەڕێنەوە و چیتان دەوێ؟

خالید عەزیزی: ئەو بابەتەی کە ئاماژەتان بۆ کرد دەگەڕێتەوە بۆ چەند مانگە لەمەوبەر کە ئەمن لە وتووێژێکدا هێنامە گۆڕێ و دواتر کۆمەڵێک باسی لێکەوتەوە. ئەوەی راسیتی بێ ئێمە وتوومانەوەو ئێستاش لێرە دووپاتی دەکەمەوە کە ئەگەر وەک حیزبێکی یاسایی ئیزنی ئەوەمان هەبێ لە هەڵبژاردنەکاندا بەشداری ئازادانەمان هەبێ و ئەمنییەتی چالاکی سیاسیمان دابین بکرێ، ئەوا ئێمە پێمانباشە لە گۆڕەپانی سەرەکی خۆمان و لەوێ لە ناو خەڵکەکەی خۆماندا کار بکەین. ئەگەر هەلومەرجێکی وا دروست بێ بۆ ناگەڕێنەوە، لە دەشتی کۆیە چ بکەین؟ بە باوڕی ئێمە ئەگەر هەلومەرجێکی وا بێتە گۆڕێ، پێویستە هەموو حیزبەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان ئەوە بکەن. هەر چەند ئەمە تا ئێستا لە ماهیەت(چیەتیی)ی کۆماری ئیسلامیدا بەدی ناکرێ.

ئەو بارودۆخەی کە ئێمە ئێستا تێدایین بە دڵخوازی خۆمان نییە و هەلومەرج بە سەریدا سەپاندوین. حیزبی دیموکراتی کوردستان پاش هاتنە سەر کاری کۆماری ئیسلامی هەوڵی زۆری دا کە لەوێ بمێنێتەوە، بەڵام بەداخەوە بەرپرسانی کۆماری ئیسلامی ئەو پەیامەی خەڵکی کوردستان و حیزبی دیموکراتیان وەرنەگرت و هێرشیان کردە سەر کوردستان.

لقین: بەپێی هەندێک سەرچاوەی نزیک لە حیزبی دیموکراتیی کوردستانەوە، ئەوەیان بە من ڕاگەیاند کە وەفدێکی کۆماری ئیسلامیی ئێران سەردانی ئێوەیان کردووە و گفتوگۆتان لەبارەی ئەوەوە کردووە کە تۆ پێشتر راتگەیاندبو. گەیشتنە چ ڕێککەوتنێک لەگەڵیان، گوایە کۆبونەوەکانتان بەردەوامییان دەبێت؟

خالید عەزیزی: ئەوە زیاتر لەوەی لە راست بچێ، زیاتر وەک دەنگۆیە. راستییەکە ئەوەیە کە هیچ دانیشتن و کۆبوونەوەیەک

لە نێوان ئێمە و کۆماری ئیسلامیدا نەکراوە. ئەوەی باستان کرد، پێموابێ دەگەڕێتەوە بۆ ئەو بابەتەی کە لەسەرەوەش ئاماژەم پێدا و ئەمن چەند مانگ لەوەپێش هێنامە گۆڕێ. ئەویش ئەوە بوو کە وتبووم ئێمە ئامادەین بۆ وتووێژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی و ئێستاش دووپاتی دەکەمەوە کە ئێمە بۆ وتووێژ و قسەکردن لە سەر ماف و بەرژەوەندییەکانی خەڵکی کورد لە کوردستانی ئێران ئامادەین و حیزبی دیموکراتی کوردستان لەم پێوەندییەدا لە هەر ڕێگایەکەوە بۆی بکرێ هەوڵی خۆی دەدا. هیچ ڕێگایەکمان وەلا نەناوە. وتووێژیش یەکێک لەو ڕێگایانەیە و ئێمە زۆرمان پێباشە لە ڕێگای دیالۆگ و دانوستانەوە کێشەکەمان چارەسەر بکەین.

ئەوەی کە ئەوە دروست بووە کە گوایە ئێمە لەگەڵ وەفدێکی کۆماری ئیسلامی دانیشتووین، هەر دەگەڕێتەوە بۆ ئەو قسانەی کە ئەمن چەند مانگ لەوە پێش هێنامە گۆڕێ. کاتی خۆشی هەندێ حیزب و لایەن ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ پێوەندییان پێوە گرتین و پێیانوابوو ئەوە شتێک لە گۆڕێدایە کە ئەمن ئەو قسانەم کردوە. من لێرە دووپاتی دەکەمەوە کەئەگەر وتووێژ و دانوستانێک لە نێوان ئێمە و کۆماری ئیسلامیدا بێتە گۆڕێ ئەوا بەدڵنیاییەوە لایەنێک وەک لایەنی سێیەم دەبێ ئاگادار بێ و حیزبەکانی دیکەشی لێ ئاگادار دەکەینەوە.

لقین: پێشتر کونسوڵی ئێران لە هەولێر هەندێک ئاماژەی بەوە دابو کە دەتووانن بەیەکەوە چارەسەریی کێشەکان بکەن. ئێوە چۆن لە لێدوانەکانی ئەوتان روانی؟

خالید عەزیزی: ئێمە هەمیشە یەکەم شت کە بۆمان گرنگ بووە ئەوە بووە کە ئێعتراف بە مەسەلەی کورد بکرێ و نەخرێتە پەراوێزەوە. سالانێکی زۆر بوو کە کۆماری ئیسلامی بۆ ئەوەی دان بە مەسەلەکەدا نەنێ نە بە چاک و نە بەخراپ هیچی نەدەگوت. هەڵبەت تا ئێستاش دانی پێدا نەناوە بۆیە ئەستەمە وتووێژ کردن لەگەڵ کۆماری ئیسلامی. داوای وتووێژ زۆر گرنگ نییە، گرنگ ئەوەیە ئەوان لەبەردەم ڕای گشتیدا دان بە مەسەلەکەدا بنێن، تا ئەوجا وتووێژی لەسەر بکرێ. بۆ وێنە "ئۆردووغان" لە تورکیا هات ئەو کارەی کرد و لە بەردەم ڕای گشتیدا ڕایگەیاند و دانی بەوەدانا کە کێشەیەک بە نێوی کێشەی کورد لە تورکیا هەیە. بەڵام ئەوەی کە بەڕپرسێکیان دژکردەوەیەکی لە بەرانبەر ئەو قسانەی منداینیشاندا، ئەگەرچی هیچ شتێکی وای نەوتبوو، من پێم باش بوو. ئەوانیش کە دێن قسە دەکەن بەگوێرەی سیاسەتێکی گشتی کە دایانڕشتووە قسە دەکەن، زۆر ناچنە ناو وردەکارییەکانەوە.

لقین: لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، خەڵکی کورد تەواو ساردبۆتەوە لە شۆڕش و حیزبە کوردییەکان. دانیشتنی حیزبە ڕۆژهەڵاتییەکان لە کەمپەکانی باشوری کوردستان، ئەوانی تەواو بێتاقەت کردووە. پێتانواییە ئەگەر ئێران تەنها ڕێی کاری سیاسییتان پێبدات لە وڵاتەکەدا ئەوا دەتووانن دەستکەوتی زیاتر بەدەستبێنن لەوەی کە ئێستا بەدەستتان هێناوە. بە

نمـونە، لەوەتەی ئێـوە لە کەمپەکـان دانیشـتون، کێشـەی کـورد لە رۆژهەڵات زیـاتر بەرەو دواوە رۆیشـتووە لەوەی کە بەرەوپێشڤەچونی بەخۆیەوە بینیبێ؟

خالید عەزیزی: ئەمن لە سەرەوە ئاماژەم پێدا کە ئەو بارودۆخەی ئێمەی تێداین بە دڵخوازی خۆمان نییە. هەڵومەرجەکە وای کردوە کە ئێمە نەتوانیین حوزووری ئاشکرامان لە ناو خەڵکەکەی خۆماندا هەبێ. پاشانیش لە ئاکامی ئەو لێکترازان و لەتبوونانەی کە لەماوی سێ چوار ساڵی رابردوودا لە ناو حیزبەکانی رۆژهەڵاتی کوردستاندا رووياندا، ساردوسڕیەک دروست بـوو و لـە رووی دەروونییـەوە کاریگـەری زۆری لـە سـەر خـەڵک دانـا. ئێسـتاش ئاسـەوارەکانی هـەر مـاون و دەبـێ هەوڵبـدەین کـە شـۆنەواری رەوانـی ئـەو لێکتـرازان و لەتبوونانـە وردە وردە نـەهێڵین. دیـارە سـەرەڕای ئـەوەش خـەڵک لـە خەباتی خۆیان سارد نەبوونەتەوەو لە ماوەی ساڵانی رابردوودا لە هەر ڕێگایەکەوە بۆیان کراوە ناڕەزایەتی خۆیان دژی ئەو ڕێژیمە دەربڕیوە.بەڵام سەبارەت بەوەی کە ئەگەر کۆماری ئیسلامی ئیزنی ئـەوەمان پێبـدا لـەوێ چـالاکی سیاسـییمان هـەبێ، ئەوە باشە یان خراپ؟ پێشتریش رامانگەیاندوە و لێرەش ئاماژەم پێدا ئەوا ئەگەر کۆماری ئیسلامی ئیزنی ئـەوەمان پێبـدا و گەرەنتییەکی نێونەتەوەیی لە گۆڕێدا بێ، بـێ ئـەملاو ئـەولا ئـەوەمان پـێ باشـترە لـەوەی کـە لێـرە بـین. کێشـەکەی ئێمـە ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی ئەو دەرەتانەی لە خۆیدا پێکنەهێناو و رۆژ لە دوای رۆژ داخراوتر دەبێ.**

ئاشـین: لە تورکیـا ئێسـتا پەکەکە بـاس لە "ئۆتۆنـۆمی دیمـوکراتی" دەکـات. چارەسـەریی پرسـی کـورد لەو وڵاتە بەرەوپێشڤەچونی باشی بە خۆیەوە بینیـووە. ئەو پێشڤەچونانە بەشێکی گەورەی دەگەڕێتەوە بـۆ هەبـونی پـارتێکی سیاسـیی یاسایی کورد لە وڵاتەکەدا. ئەمە بۆ لە رۆژهەڵات نییە؟ بۆچی ڕێکخراوی ناحکومیی کوردیش لە وڵاتەکەدا بونیان نییە؟

خالیـد عـەزیزی: یـەکێک لـە کێشـە سـەرەکییەکانی ئێمـە ئەوەیـە کـە کۆمـاری ئیسـلامی وەک تورکیـا نییـە و لـە بنەڕەتـدا بەراوردکردنی ئەم دوو وڵاتە لەو ڕووەوە کارێکی دروست نییە و جیاوازییەکانی نێوان کۆماری ئیسلامی و تورکیا زۆرن. ئێسـتا تورکیـا بـە پێـی بـارودۆخی نـاوخۆی، نـاوچـەیی و نێونەتـەوەیی خـۆی سـاڵ بـە سـاڵ بـەرەو کرانـەوەی زیـاتر دەچـێ و ئـەم تایبەتمەندییەش دەرەفەت بۆ کورد ئاوەڵا دەکا. بەڵام بە پێچەوانەوە کۆماری ئیسلامی هەر وەک هەموومان دەبینین رۆژ بـە رۆژ بەرەو داخرانـی زیـاتر دەچـێ. بۆیـە بـە پێـی تایبەتمەندی وڵاتـەکان، تێکۆشـانی کـورد بـۆ گەیشـتن بـە داخوازییـەکانی جیـاواز دەبـێ. دەنـا ئەگـەر ئێـران وەک تورکیـا بایـە، کـێ پێـی ناخۆشـە کـە پـارتێکی وەک پـارتی "ئاشـتی و دیموکراسی"(BDP) لـە ئێـران هەبایـە. ئێسـتا ئـەو دەرفەتـانـە نەتـەنیا بـۆ کـورد، بـەڵکوو بـۆ ئۆپۆزسیۆنی فارسـەکان و ئازەرییەکان و نەتەوەکانی دیکەش نییە. سەرەڕای هەموو ئەوانە من پێم وایە مەسەلەی کورد چ لـە تورکیـای ئێسـتا، چ لـە ئێرانی داهاتوو و تەنانەت چ لە ناوچە جێناکۆکەکانی کوردستانی ئێراقدا بە شێوەی هەنگاو بـە هـەنگاو چارەسـەر دەبـێ و پێوەندی بە گەشەی دیموکراسی و کوولتووری تۆلێرانس(یەکتر قبووڵ کردن)ـەوە لـەو وڵاتـانـەدا هەیـە. راستییەکەی ئەوەیـە**

ئێستا وەک ٥٠ ساڵ و ١٠٠ ساڵ لەمەوبەر نەماوە کە رێبەر یان سەرکۆمارێک ئەگەر بیهەوێ، بتوانێ کێشەیەکی قووڵی مێژوویی لە ماوەی ساڵێکدا چارەسەر بکا و جوابی نەیارەکانی نەداتەوە. لەم سەردەمەدا هێز و گرووپی خاوەن بەرژەوەندی زۆرن و هەموو لایەنەکان و هێزەکانی نێو وڵاتێک لە چارەسەر کردن و چارەسەر نەکردنی کێشەیەکدا بە پێی قورسایی دەور دەبینن. بۆ وێنە ئێستا لە تورکیا تەنانەت ئەگەر پارتی داد و گەشە پێدان(AKP) و ئەردۆغان بیشیانهەوێ ناتوانن بە ئاسانی چارەسەری کێشەی کورد بکەن، هەر وەک لە مەسەلەی چاکسازی یاسای بنەڕەتیدا دەبینین هەموو لایەک دەور دەبینن. کەواتە واقیعبینی ئەوەیە کە بیر لە کەڵک وەرگرتن لە هەموو دەرفەتەکان بکەینەوە و ئێمە بمانەوێ و نەمانەوێ چارەسەری کێشەی کورد چ لە ئێران و چ لە تورکیا هەنگاو بە هەنگاو دەبێ. بۆ وێنە با وای دابنێین کە لە ئێرانی داهاتوودا کەسێکی وەک مووسەوی یان هەر کەسێکی دیکە بە دەسەڵات بگا، ئەوان دەتوانن تا رادەیەک کرانەوە بەڕووی کورد و نەتەوەکانی دیکەدا دروست بکەن و هەندێک ئیمتیاز بدەن، بەڵام واقعیەتەکە ئەوەیە کە ناتوانین دوای چەند دانیشتن و وتووێژ لەگەڵ رێبەرانی کورد، ئێمە ئەو چاوەڕوانیمان هەبێ کە هەموو شێک بۆ کورد جێبەجێ بکەن. ئەو کارانە پێویستی بە گشەسەندنی دیموکراسی و ئامادەکردنی رای گشتی هەیە. بۆیە ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان پێشوازی لە کرانەوەکان لە ناوەند دەکەین و هەر لەم ڕوانگەیەشەوە بوو کە ساڵی رابردوو هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری ئێرانمان بایکۆت نەکرد و داوامان لە خەڵک کرد کە "هەڵبژاردنەکان بکەنە دەرفەتێک بۆ هێنانە گۆڕی ویست و داخوازییە نەتەوەییەکانیان". مەبەستم ئەوەیە کە لەم ڕووەوە هەوڵماندا بەو ئاراستەیەدا بچین کە کرانەوەیەک لەوێ دروست بکەین.

لقین: هێزە شەڕکەرەکانی ئەمریکا عێراقیان بەجێهێشت. لە داهاتودا سوپای عێراق بەهێزتر دەبێ لە هێزی پێشمەرگەی کوردستان. ئەمەش ئەگەری ئەو بەهێزدەکات کە لەژێر فشاری کۆماری ئیسلامیی، داوا لە حکومەتی عێراق بکرێ بۆ دەرکردنی هێزە ئۆپۆزسیۆنەکانی ئێران. لە ئێستاشدا ئەو پیلانە لەسەر موجاهیدین مەترسیی لەسەر ژیانیان دروستکردووە. پێتانواناییە هەمان خەتەریش لەسەر هێزە ڕۆژهەڵاتییەکانە؟ ئێوە ستراتیژ و پلانی داهاتوتان چییە؟

خالید عەزیزی: دیارە لە سیاسەتدا هیچ شتێک مەحاڵ نییە، بەڵام سەرەڕای ئەوەش ئەمن پێموانییە ئەو گوشارەی کە ئێستا بەنیسبەت موجاهیدینەوە هەیە بخرێتە سەر ئێمە. دیارە ئێستا ئەو گوشارە بەو شێوەی پێشوو لە سەر موجاهیدینیش نەماوە. ئەوان لە ژێر دەسەڵاتی دەوڵەتی ناوەندی عێراقدان و هەندێ هۆکاری دیکە کە نامەوێ ئاماژەیان پێبکەم لەو پێوەندییەدا کاریگەرن. ئێمە لە خاکی هەرێمی کوردستانداین و تا ئێستاش رێزمان لە قانوونی حکوومەتی عێراقی فێدراڵ و هەرێمی کوردستان گرتووە و هیچ هێزێکی بەرپرس تا ئێستا ئەو مەترسییەی دروست نەکردوە کە گوشارێکی لەو چەشنەش بخرێتە سەر ئێمە.

دیارە کۆماری ئیسلامی هەوڵی خۆی دەدا کە بە شێوازی جۆراوجۆر گرژی و ئاڵۆزی و نائەمنی دروست بکا، بەڵام لەم نێوانەدا هەڵسووکەوتی ئێمە وەک هێزەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان گرنگە کە پێموابێ توانیومانە رچاوی هەندێ خاڵ بکەین کە

بەرژەوەندی هەرێمی کوردستان نەخاتە مەترسییەوە. لەبەر ئەوەیە کە ئێمە پێمانوانییە ئەو شتە رووبدا وەک ئەگەرێکیش زۆر بەدووری دەبینین.
سەبارەت بە مەسەلەی ستراتیژی، ستراتیژی ئێمە کە لە کۆنگرەی ١٤ دا پەسەند کراوە، هەوڵدانە بۆ ودیهێنانی مافی دیاریکردنی چارەنووس، بەڵام ئێستا دروشمان "دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دیموکراتیکی فێدرالْ دا"یە. سەربارەت بەوەی کە چ پلانێکمان هەیە، وەک پێشتریش باسم کرد ئێمە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانمان لە هەموو ڕێگا و دەرەتانێک کەڵک وەردەگرین و هەموو شێوازەکانی خەبات لە سەر مێزی کارمانە و لە پێوەندی لەگەڵ هەر رووداوێکدا کە بێتە گۆڕێ کام ڕێگا بە باش بزانن ئەوە هەڵدەبژێرین.

لقین: سەردەمێکە باس لەوە دەکرێ کە جەنابت کە وەک وتەبێژی و لە هەمانکاتدا وەک سکرتێر چاوت لێدەکرێ. دەڵێن ناتوانێ کاروبارەکانی رایی بکات ئەم مەسەلەیە چۆنە؟

خالید عەزیزی: بە پێی پەیرەو پرۆگرامی کۆنگرەی چواردە دەبێت کۆمیتە ناوەندی سکرتێر هەڵبژێرێ، بەڵام داوا لە من کرا بۆ ئەو پۆستە. بە حوکمی ئەوەش کە سکرتێر زۆرتر دەبێ لە کوردستان بێ، منیش زۆربەی کاری حیزبیم لە دەرەوە بووە، ئەو ئامادەگییەم نەبوو، تا ئەوە دروست دەبێ کە لە هەمانکاتدا یەکێک لە کارەکانی سکرتێر وتەبێژی حیزبە روو بە دەرەوە، تا لە کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندیدا سکرتێر دیاری دەکرێ.

لقین: ئەی دوو جێگری سکرتێر هەیە، ئایا مەبەست لەوە نیە کە تۆ ناتەوێ دەستەبەرداری ژیانی ئەوروپا بیت؟

خالید عەزیزی: لە ڕووی کردەوە هەندێ کێشە هەیە کە من بمێنمەوە لێرە یان نا بەڵام لە ڕووی تەشکیلاتی و سیاسیەوە گرفتێ لە گۆڕێدا نیە.

لقین: ئێوە وەک هەر دوو حیزبی دیموکرات بەشداری کۆبوونەوەی ئەنتەرناسیۆنالْ سۆسیالیستان کرد ئەوانیش داوایان لە ئێوە کرد کە کێشەکانتان چارەسەر بکەن ئەوە بە کوێ گەیشت؟

خالید عەزیزی: دوای دوو لەتبوونی حیزبی دیمۆکرات دوو جار لە گەڵ لویس ئایالا دانیشتنم کرد داوام لێکرد کە تەداخول بکەن و ڕێگاچارەیەک بدۆزنەوە بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی نێوانمان بە شێوەیەکی دیمۆکراتانە، داواشمان کرد کە ئێمەش وەک لایەنی‌تر بەشدار بین لە ئەنتەرناسیۆنالْ چون پێشتر بە هیممەتی هەردوولامان بووینەتە ئەندام. دواتر پەیوەندیان پێوەگرتین و وتیان بە قەناعەت گەیشتوین کە ئێوەش لە ئەنتەرناسیۆنالْ بەشدار بن ، منیش دەعوەت کرام بۆ کۆبوونەوەی

یۆنان. من پێم وایە کە حیزبایەتی وەسیلەیە بۆیە دەبێ ئەنتەرناسیۆنالێ تێبکۆشێ کە عەقڵیەتی دێمۆکراسی و دانانی ئیحترام بۆ یەکترو ئەمنیەتی تاکەکەسی لە نێو ئێمەدا باشتر جێبخەن. هەردوولامان لە کۆبونەوەکاندا ئامادەبین و تێبکۆشین هیچ لایەنێک بۆ لایەنێکی تر وەلانەنرێ.

لقین: بەڵام حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران ئەندامی ڕەسمیە ئێوە وەک میوان بەشدارن؟

خالید عەزیزی: بەڵێ لە هەردوو کۆبوونەوەکەدا وەک میوان بەشدار بووینەو ئەوەش مافێکی یاساییە کە بەو ناوەوە ناونراوە پێشتر، بەڵام وتوومانە کە ئەم حیزبە لەت بووەو مافی هەر دوولا دەبێ لە بەر چاو بگیرێ. کێشەیەک کە هەبوو کێشەی ناو بوو ئێستاش ئەوە چارەسەر بووە.

لقین: ئەی تۆ بۆ کەمینەی کۆمەڵەت لە ئەنتەرناسیۆنالێ ناساند کە لە کۆمەڵەی شۆرشگێری زەحمەتکێشان جیابوونەوەو کۆمەڵەش لەوێ بوو ئایا ئەمە بۆ ئەوە نەبوو کە پشتگیری بۆ خۆتان پەیدا بکەی؟

خالید عەزیزی: من لەوێدا و لەگەڵ هیچ لایەنێکی نێو ئەنتەرناسیۆنالێ باسی کەمینەی کۆمەڵەم نەکردوە. ئەوان لە منیان پرسی وتم باشتر وایە کە خۆتان بچن لە کوردستان لە گەڵ هەردوو لایان قسە بکەن، پێش جیابوونەوەی ئەوانیش کێشەی ئێمە ساڵێک دەبوو لە ئەنتەرناسیۆنالێ بوو و لەوێ باسمان کردووە لەتبوونی کۆمەڵە زۆر مەوزوع نیە بۆ ئەنتەرناسیۆنالێ، حیزبی دیمۆکرات مەوزوعەو ئەمەش بۆ ئەوەیە کە یەکەم حیزبی کوردی کە ڕێگای بۆ ئەنتەرناسیۆنالێ کرایەوە حیزبی دیمۆکرات بووە.

لقین: کەوابوو ئەنتەرناسیۆنالێ جیابونەوەی ئێوەی پێ مەسەلەیە نەک کۆمەڵە؟

خالید عەزیزی: بەڵێ بە تەواوی پێی مەسەلەیەو گوێ بە باسەکانی هەردوولای دەدەن.

لقین: بۆ ئەنتەرناسیۆنالێ ئەوەندە گرنگە کە ئێوە شەڕی لە سەر دەکەن؟

خالید عەزیزی: مەیدانی شەڕو کێشەی ئێمە مەیدانێکی مەدەنی و دێمۆکراتانەیە کە سندوقەکانی دەنگدان لە کوردستانی ئێران لە داهاتوودا یەکلایی دەکاتەوە. بەڵام ئەنتەرناسیۆنالێ ڕێکخراوێکە کە دەرفەت بۆ ئێمە پێک دێنێت کە لە گەڵ زۆر کەس لەوانەی کە لە دەسەڵاتن لە دەوڵەتان، یان ئەو حیزبانەی بەهێزن و لە ئۆپۆزسیۆن دان دانیشتنمان هەبێت و لێیان

نزیک بینەوە. من لەو بڕوایە دا نیم کە لە ناوەندە نێودەوڵەتییەکان شەڕی یەکتر بکەین ، پەیامەان ئەوەیە کە لە دەرەوە بە کۆدەنگی بێینە دەرێ و سنووری حیزبایەتی تێپەڕێنین. لە ئەنتەرناسیۆنالٌ نامانەوێ شەر لە دژی یەکتر بکەین و بەڵام ئۆرگانێکی نێودەوڵەتییەو ئێمەش هەوڵ دەدەین جێگایەک بکەینەوە بۆ قسەی خۆمان. کە لە کۆبوونەوەی ئەنتەرناسیۆنالٌ کێشەی ئێمەو دانیشتن لە گەڵ یەکتر هاتە گۆڕێ من وتم ئەوە گرنگە کە وەک کورد چ بکەین نە وەک حیزب.

لقین: دوای لەتبوونتان پەیوەندی گەرموگوڕتان لەگەڵ پژاک دروست کرد ئەمە بۆچی دەگەڕێتەوە کە پێشتر بەر لە لەتبوونتان ئەم پەیوەندییە نەبوو؟

خالید عەزیزی: هیچ بەڵگەیەک نە بە قسە و نووسین لە هاوکاری دیار نیە کە ئێمە پەیوەندییەکی گەرموگوڕمان لەگەڵ پژاکدا هەیە. من لە وتوویژێکدا ئەو کات وتم کە پژاک ئەمری واقعە بەو مانایەی نا کە بڵێم ئەوە خراپە یان نا بەڵام شتێکە کە هەیە، پژاک رێکخراوێکی چەکدارە کە لە لایەن پەکەکەوە دروست کراوەو ئەگەر بڕیار بێ کە پەیوەندی گەرموگوڕ دروست بکەین بە راشکاوی دەیڵێم لەگەڵ پەکەکە دەیکەین نەک پژاک، چونکە پەکەکەیە کە قسەی ئەوەڵ و ئاخر لە سەر ئەوان دەکات، نە بەیاننامەی هاوبەشمان هەبووە نەلە ناوخۆی ولاَت هاوکاریی نیزامیمان هەبووە نە لە دەرەوە خۆپیشاندانی هاوبەشمان کردوەو نە لەگەڵیشیان دانیشتووین کە بڵێین بێن با لە سەر بەرەی کوردستانی پێکەوە گفتوگۆ بکەین.

لقین: بەڵام هەندێک لە رێبەرانی ئێوە سەردانی قەندیلیان کرد، لە تەلەفزیۆنەکانیاندا دەرکەوتن بۆ نمونە دانیشتنی مەلا حەسەن رەستگار و حاجی ئەحمەدی لە رۆژ تیڤی؟

خالید عەزیزی: بەشداریی هەندێک لە رێبەرانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان بۆ وتوویژ لەگەڵ تەلەفزیۆنی رۆژ و نەورۆزی پژاک هیچ بە مانای ئەوە نیە کە ئێمە پەیوەندیمان لەگەڵ پژاک هەیە، راستەوخۆ بە ئێوە دەڵێم کە حیزبی دیمۆکراتی کوردستان هیچ پەیوەندی و هاوکاری بە پرۆژەو بە بەرنامەی لەگەڵ پژاکدا نیەو لەگەڵ ئەوەشدا هیچ دوژمنایەتیەکیشیان ناکەین. سەبارەت بە دەرکەوتنە تەلەفزیۆنیەکانیش پێم خۆشە رێبەران و کادیرانی حیزبەکانیتر لە سەر مەسەلەی خۆیان لەگەڵ هەموو تەلەفزیۆنەکان وتوویژ بکەن.

لقین: ئەی بۆ پێشتر وا نەبوو؟

خالید عەزیزی: دوای لەتبوون سەیر نیە ئێمە هەوڵمان دابێ لە تەلەفزیۆنەکان دا دەرکەوین، چونکە ئێمە تەلەفزیۆنمان

نـەبوو، هاوڕێیـانی پێشـوومان هـەیانبوو، پڕوپاگەندەیـەکی زۆریـان لـە سـەر تەلەفزیۆنەکـەیان بـڵاو دەکـردەوە، ئێمـە پێویستیمان بەوە هەبوو کە لـە سـەر تەلـەفزیۆن مەسـەلەکان بـۆ خەڵک روون بکەینـەوە. ئـەو کـات هـەر تەلـەفزیۆنێک بـە ئێمەی وتبا قسەمان دەکرد تەنانـەت ئێستاش داوامـان لێبکـەن قسـە دەکـەین، بەشێکی دەگەڕێتەوە بـۆ ئـەو کـات کـە ئێمـە دەبایا دیار باین.

لێین: کەوا بوو ئێوە لە ناچاری پەناتان بۆ ئەو کارە بردوە؟

خالید عەزیزی: ئێمە پەنامان نەبردوە، ئێستاش وتوویژیان لەگەڵ من نەکردوە.

لێین: ئەی پێت وایە دەکرێ کەسێکی وەک مەلا حەسەن لەگەڵ حاجی ئەحمەدی قسە بکا کە بە ئاشکرا تـەوهینی بـە حیزبـی دیمۆکرات دەکرد لەگەڵ حیزبەکانیتر؟

خالید عەزیزی: دانیشتنی کاک حەسەن لە گەڵ حاجی ئەحمەدی هیچ پەیوەندی بە ستراتیژی هاوبەشی حیزبـی دیمـۆکرات و پژاکەوە نیە. تەنیا وتوێژێکی تەلەفزیۆنی بووە کراوە.بە دوای ئەوەشدا بـە دوایـدا نەهـاتۆتـەوە. سیاسـەتی ئێمـە لـە سـەر پژاک دیارە، پژاک رێکخراوێکە پەکەکە بۆ بەرژەوەندی خۆی دروستی کـردوەو ئەگـەر پێویسـتی بـێ هەڵیدەوەشێنێتەوە، گـەر پێویستی بێ چالاکی دەکا، یان پێویستی بێ سنووری چالاکیی بەرتەسک دەکاتەوە. بۆیە ئێمە لـەوازمێک نـابینین کـە بچینـە نێو هاوکاری و پەیوەندی لەگەڵیان چونکە شتی هاوبەشمان زۆر کەمە لە بواری سیاسیەوە.

لێین: کەوابوو پژاک هێزێک نیە کە چارەسەری بۆ کێشەی کورد پێبێ لە کوردستانی ئێران؟

خالید عەزیزی: چارەسەری کێشەی کورد لـە ئێـران دەبـێ لـە سیناریۆیەکی گـەورەتردا باسی بکـەین، بـەڵام ئێمـە رۆژانـە کـە دادەنیشین قسـە لـەوە دەکـەین کـە لەگـەڵ کامـە حیـزب بـەرە دروست بکـەین پـژاک لـە نێـو ئـەو بەرەیـەدا نیـە. هاوڕێیـانی پێشوومان بە دەرەجەی یەکەم، هەر سێ لایـەنی کۆمەڵـە لـەو بەرەیـە دان ئەگـەر لەگـەڵ لایەنـەکانیتر قسـەمان کردبـێ لـە سەر بەرە پژاکی تێدا نەبووەو نەمان وتووە کە بەرەیەک دروست دەکەین کە ئەوانی تێدا بێ. ئەوە بە تەواوەتی ئێمـە لـە سەری ساغ بووینەتەوە.

لێین: ئەی پەیوەندیتان لەگەڵ کەمینەی کۆمەڵە کە ئێستا هەر دوو لاتان تەلەفزیۆنێکتان پێکەوە هەیە؟ ئەمە بۆ ئەوە نیـە کە ئەو لایەنانەی کە جیابوونەتەوە لە هەوڵی هاوپەیمانیەک دا بن بەرانبەر بە حیزبە ئەسڵیەکان؟

بەشی یەکەم

خالید عەزیزی: کاتێ کۆمەڵە ئەم لەتبوونەی تێکەوت ئێمە یەکەم وەڤدی کوردی بووین کە چووینە لایان و وتمان ئێمە لەتبوونمان بینیووە، لەتبوونی ئێمە رووداوێکی ناخۆش بوو، داواتان لێدەکەین کە لەت مەبن، دوای ئەوەش کە لەتبوونی ئەوانیش بوو بە ئەمری واقیع ئێمە پەیوەندیی رەسمیان بە بێ جیاوازی لەگەڵ هەر دوولا هەیە. بەڵام ئەوەی کە ئێمە لە ئاسۆسات بەرنامەیەکمان هەیە شایەد ئەمە پرسیارێک دروست بکا، پێش ئەوان ئێمە بەرنامەمان لە کەناڵی جەدید بڵاو دەکردەوە. ئێمە وەک حیزبی دیمۆکرات بە دوای ئەوەدا دەگەڕاین کە لە جێگایەک بەرنامەکانمان بڵاو کەینەوە، بەر لە لەتبوونیان داوامان لەوان کردوە لە تەلەفزیۆنی رۆژهەلاَت بەشێک لە بەرنامەکانی خۆتان بە کرێ بدەن بە ئێمە بۆ ئەوەش بەڵگەمان هەیە، ئەوەش کە دوو کاتژمێرمان بە کرێ گرتووە لە ئاسۆسات هیچ پەیوەندیەکی بە موعامەلاتی سیاسیەوە نیە. سرفەن پەیوەندیەکی میدیاییە. ئەگەر لە داهاتوودا بزانین موناسب نیەو شوێنی باشتر ببینینەوە بە دڵنیاییەوە لەو شوێنە دەگوێزرێتەوە.

لێژین: لە سەرەتای جیابوونەوەتانداا"لە هێڵە گشتییەکانی سیاسەتی خۆتاندا" باستان لە دروست بوونی بەرەیەکی کوردستانی کردوە. ئایا پێتان وا نیە کە ئێوە سەرەتایەکن بۆ دوورکەوتنەوە لە دروست بوونی بەرە بەو جیابوونەوەیەتان؟

خالید عەزیزی: کاتێ ئێمە باس لە دروست بوونی بەرە دەکەین ئێمە ئەزموونێکی دوورودرێژمان لە دروست بوونی بەرە لە کوردستانی عێراق هەیە لە بەرەی جود و جوقەوە بگرە کە لایەک زۆرتر پارتی و لایەکیش یەکێتی تێیدا بەشدار بوو. بۆیە لە ئەدەبیاتی سیاسیی ئێرەدا جێکەوتووە بەڵام لە کوردستانی ئێران دەتوانم لە ماوەی سی ساڵ خەبات دا شتی وا نەبووە. لە سەردەمی وتوویژەکان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی دا هاوکارییەک هەبوو کە هەیئەتێک پێکهات بۆ وتوویژ لە تاران، بەڵام قەت نەگەیشتە ئاستی بەرە، شتێک هەبوو بە ناوی شورای میللی موقاومەت، حیزبی دیمۆکرات تێیدا بەشدار بوو بەڵام نەبوو بە بەرەیەکی هەمەلایەنە . ئەم لەتبوونانە سروشتیە کە سەرەتایەکە بۆ ئەوە کە پرۆسەی هاوکاریی بەینی حیزبەکان و لە دوای ئەوەوە بەرەیەکی کوردستانی نەک تەنها ئاسان نەکات بەڵکو زەحمەتیشی بکا. ئێمە لە دانیشتمان لەگەڵ حیزبەکان ئەوەمان وتووە کە نابێ ئێمە لە کوردستاندا بکەوینە ئەو حاڵەتە کە دوو بەرە دروست بێ، بەرەی ئەو حیزبانەی کە ماونەتەوەو یان ئەوانەی کە نەماونەتەوە. ئێمە دوای کۆنگرەی چواردەهەم خوێندنەوەیترمان بۆ حیزبایەتی هەیە بەوەی کە حیزب وەسیلەیە و ئامرازە و تەکیەو خانەقا نیە، رێبەرانی حیزب پێغەمبەر و شێخ و فریشتە نین. بەڵام ئەوەی بۆ ئێمە گرنگە کە ئەو تەشەنوجاتە رەوانییەی لەتبوون کاری بۆ بکەین بسرێتەوە و دواتر هاوکارییەک بکەین. بەرە زۆر دوورە و هیچ ئاسۆیەک بۆ دروست بوونی بەرە لە نێوان لایەنەکانی کوردستانی ئێران دا نابینم.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٣٠ی دێسەمبەری ٢٠٠٨

خالید عەزیزی: لەتبوونی کۆمەڵە زۆر مەوزوع نییە بۆ ئەنتەرناسیۆنالْ. حیزبی دیمۆکرات مەوزوعەو ئەمەش بۆ ئەوەیە کە یەکەم حیزبی کوردی کە ریْگای بۆ ئەنتەرناسیۆنالْ کرایەوە حیزبی دیمۆکرات بووە.

گۆڤاری "لثین"

دیمانەی رۆژنامەنووس "سۆران پالاْنی"،
لەگەڵ خالید عەزیزی، وتەبێژی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان

لثین: سەردەمێکە باس لەوە دەکرێت کە جەنابت کە وەک وتەبێژی و لە هەمانکاتتدا وەک سکرتێر چاو لێدەکرێیت دەڵێت ناتوانێ کاروبارەکانی رایی بکات ئەم مەسەلەیە چۆنە؟

خالید عەزیزی: بە پێی پەیرەو پرۆگرامی کۆنگرەی چواردە دەبێت کۆمیتە ناوەندی سکرتێر هەڵبژێرێت، بەڵام داوا لە من کرا بۆو پۆستە بە حوکمی ئەوەش کە سکرتێر زۆرتر دەبێ لە کوردستان بێت، منیش زۆربەی کاری حیزبیم لە دەرەوە بووە، ئەو ئامادەگیەم نەبوو، تا ئەوە دروست دەبێت کە لە هەمانکاتتدا یەکێک لە کارەکانی سکرتێر وتەبێژی حیزبە روو بە دەرەوە، تا لە کۆبوونەوەی کۆمیتەی ناوەندیدا سکرتێر دیاری دەکرێت.

لثین: ئەی دوو جێگری سکرتێر هەیە، ئایا مەبەست لەوە نیە کە تۆ ناتەوێ دەستەبەرداری ژیانی ئەوروپا بیت؟

خالید عەزیزی: لە رووی کردەوە هەندێ کێشە هەیە کە من بمێنمەوە لێرە یان نا بەڵام لە رووی تەشکیلاتی و سیاسیەوە

گرفتێ لە گۆڕێدا نیە.

لقین: ئێوە وەک هەردوو حیزبی دیموکرات بەشداری کۆبوونەوەی ئەنتەرناسیۆنالٌ سۆسیالیستان کرد ئەوانیش داوایان لە ئێوە کرد کە کێشەکانتان چارەسەر بکەن ئەوە بە کوێ گەیشت؟

خالید عەزیزی: دوای دولەتبوونی حیزبی دیمۆکرات دوو جار لە گەڵ لویس ئایالا دانیشتنم کرد داوام لێکرد کە تەداخول بکەن و رێگا چارەیەک بدۆزنەوە بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی نێوانمان بە شێوەیەکی دیمۆکراتانە، داواشمان کرد کە ئێوەش وەک لایەنی تر بەشدار بین لە ئەنتەرناسیۆنالٌ چون پێشتر بە هیممەتی هەردوولامان بووینەتە ئەندام، دزاتر پەیوەندیان پێوە گرتین و وتیان بە قەناعەت گەیشتوین کە ئێوەش لە ئەنتەرناسیۆنالٌ بەشدار بن، منیش دەعوەت کرام بۆ کۆبوونەوەی یان لە یۆنان. من پێم وایە کە حیزبایەتی وەسیلەیە بۆیە دەبێ ئەنتەرناسیۆنالٌ تێبکۆشێ کە عەقڵیەتی دیمۆکراسی ودانی ئەحترام بۆ یەکترو ئەمنیەتی تاکەکەسی لە نێو ئێمەدا باشتر جێبخەن. هەردوولامان لە کۆبونەوەکاندا ئامادەین و تێدەکۆشین هیچ لایەنێک بۆ لایەنێکی تر وە لانەنرێ.

لقین: بەڵام حیزبی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران ئەندامی ڕەسمیە ئێوە وەک میوان بەشدارن؟

خالید عەزیزی: بەڵێ لە هەردوو کۆبوونەوەکەدا وەک میوان بەشدار بووینەو ئەوەش مافێکی یاسایی و شەرعیە کە بەو ناوەوە ناو نراوە پێشتر، بەڵام وتوومانە کە ئەم حیزبە لەت بووەو مافی هەردوولا دەبێت لە بەر چاو بگیرێت. کێشەیەک کە هەبوو کێشەی ناو بوو ئێستاش ئەوە چارەسەر بووە.

لقین: ئەی تۆ بۆ کەمینەی کۆمەڵەت لە ئەنتەرناسیۆنالٌ ناساند کە لە کۆمەڵەی شۆرشگێری زەحمەتکێشان جیابوونەوەو کۆمەڵەش لەوێ بوو ئایا ئەمە بۆ ئەوە نەبوو کە پشتگیری بۆ خۆتان پەیدا بکەیت؟

خالید عەزیزی: من لەوێدا و لەگەڵ هیچ لایەنێکی نێو ئەنتەرناسیۆنالٌ باسی کەمینەی کۆمەڵەم نەکردووە ئەوان لە منیان پرسی وتم باشتر وایە کە خۆتان بچن لە کوردستان لە گەڵ هەردوو لایان قسە بکەن,پێش جیابوونەوەی ئەوانیش کێشەی ئێمە ساڵێک دەبوو لە ئەنتەرناسیۆنالٌ بوو و لەوێ باسمان کردووە لەتبوونی کۆمەڵە زۆر مەوزوع نیە بۆ ئەنتەرناسیۆنالٌ، حیزبی دیمۆکرات مەوزوعەو ئەمەش بۆ ئەوەیە کە یەکەم حیزبی کوردی کە رێگای بۆ ئەنتەرناسیۆنالٌ کرایەوە حیزبی دیمۆکرات بووە.

بەشی یەکەم

لێژین: کەوابوو ئەنتەرناسیۆنالّ جیابونەوەی ئێوەی پێ مەسەلەیەنەک کۆمەڵە؟

خالید عەزیزی: بەڵێ بە تەواو پێی مەسەلەیە، و گوێ بە باسەکانی هەردوولای دەدەن.

لێژین: بۆ ئەنتەرناسیۆنالّ ئەوەندە گرنگە کە ئێوە شەری لە سەر دەکەن؟

خالید عەزیزی: مەیدانی شەرو کێشەی ئێمە مەیدانێکی مەدەنی ودێمۆکراتانەیە کە سندوقەکانی دەنگدان لە کوردستانی ئێران لە داهاتوودا یەکلایی دەکاتەوە.بەڵام ئەنتەرناسیۆنالّ رێکخراوێکە کە دەرفەت بۆ ئێمە پێک دێنێت کە لە گەڵ زۆر کەس لەوانەی کە لە دەسەڵاتن لە دەوڵەتان، یان ئەو حزبانەی بەهێزن ولە ئۆپۆزسیۆندان دانیشتنمان هەبێت و لێی نزیک بینەوە. من لەو بروایەدا نیم کە لە ناوەندە نێودەوڵەتیەکان شەری یەکتر بکەین، پەیامەمان ئەوەیە کە لە دەرەوە بە کۆدەنگی بێینە دەرێ و سنووری حیزبایەتی تێپەڕێنین.لە ئەنتەرناسیۆنالّ نامانەوێ شەرلە دژی یەکتر بکەین و بەڵام ئۆرگانێکی نێودەوڵەتیەو ئێمەش هەوڵ دەدەین جێگایەک بکەینەوە بۆ قسەی خۆمان. کە لە کۆبوونەوەی ئەنتەرناسیۆنالّ کێشەی ئێمەو دانیشتن لە گەڵ یەکتر هاتە گۆڕێ من وتم ئەوە گرنگە کە وەک کورد چ بکەین نە وەک حیزب.

لێژین: دوای لەتبونتان پەیوەندی گەرم و گورتان لە گەڵ پژاک دروست کرد ئەمە بۆچی دەگەڕێتەوە کە پێشتر بەر لە لەتبوونتان ئەم پەیوەندیە نەبوو؟

خالید عەزیزی: هیچ بەڵگەیەک نە بە قسە ونوسین لە هاوکاری دیار نیە کە ئێمە پەیوەندیەکی گەرم و گورمان لە گەڵ پژاکدا هەیە، من لە وتوویژیکدا ئەو کات وتم کە پژاک ئەمری واقعە بەو مانایەی نا کە بڵێم ئەوە خراپە یان نا بەڵام شتێکە کە هەیە، پژاک رێکخراوێکی چەکدارە کە لە لایەن پەکەکەوە دروست کراوەو وە ئەگەر بڕیار بێت کە پەیوەندی گەرم وگور دروست بکەین بە راشکاوی دەڵێم لە گەڵ پەکەکە دەیکەین نەک پژاک، چونکە پەکەکەیە کە قسەی ئەوەڵ و ئاخر لە سەر ئەوان دەکات، نە بەیاننامەی هاوبەشمان هەبووە نەلە ناوخۆی وڵات هاوکاری نیزامیمان هەبووە نەلە دەرەوە خۆپیشاندانی هاوبەشمان کردووە....هتد نە لە گەڵیشیان دانیشتووین قەد کە بڵێین بێن با لە سەر بەرەی کوردستانی پێکەوە گفتوگۆ بکەین.

لێژین: بەڵام هەندێک لە رێبەرانی ئێوە سەردانی قەندیلیان کرد، لە تەلەفزیۆنەکانیاندا دەرکەوتن بۆ نمونە دانیشتنی مەلا حەسەن رەستگار و حاجی ئەحمەدی لە رۆژ تیڤی؟

خالید عەزیزی: بەشداری هەندێک لە رێبەرانی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان بۆ وتوویژ لە گەڵ تەلەفزیۆنی رۆژ و نەورۆزی پژاک هیچ بە مانای ئەوە نیە کە ئێمە پەیوەندیمان لە گەڵ پژاک هەیە، راستەوخۆ بە ئێوە دەڵێم کە حیزبی دیمۆکراتی کوردستان هیچ پەیوەندی وهاوکاری بە پرۆژەو بە بەرنامەی لە گەڵ پژاکدا نیەو لە گەڵ ئەوەشدا هیچ دوژمنایەتیەکیشیان ناکەین، سەبارەت بە دەرکەوتنە تەلەفزیۆنیەکانیش پێم خۆشە رێبەران وکادیرانی حیزب حیزبکانی تر لە سەر مەسەلەی خۆیان لە گەڵ هەموو تەلەفزیۆنەکان وتوویژ بکەن.

لێژین: ئەی بۆ پێشتر وا نەبوو؟

خالید عەزیزی: دوای لەتبوون سەیر نیە ئێمە هەوڵمان دابێت لە تەلەفزیۆنەکان بێینە گۆڕێ، چونکە ئێمە تەلەفزیۆنمان نەبوو هاوڕێیانی پێشوومان هەیانبوو، پروپاگەیاندنێکی زۆریان لە سەر تەلەفزیۆنەکەیان بەڵاو دەکردەوە ،ئێمە پێویستیمان بەوە هەبوو کە لە سەر تەلەفزیۆن بێینە گۆڕێ و مەسەلەکان بۆ خەڵک روون بکەینەوە.ئەو کات هەر تەلەفزیۆنێک بە ئێمەی وتبا قسەمان دەکرد تەنانەت ئێستاش داوامان لێبکەن قسە دەکەین، بەشێکی دەگەڕێتەوە بۆ ئەو کات کە ئێمە دەبایا دیار باین.

لێژین: کەوا بوو ئێوە لە ناچاری پەناتان بۆو کارە بردووە؟

خالید عەزیزی: ئێمە پەنامان نەبردووە ئێستاش داوامان لێکردوون کە وتوێژمان لە گەڵ بکەن، تا ئێستاش وتووێژیان لە گەڵ من نەکردووە.

لێژین: ئەی پێت وایە دەکرێ کەسێکی وەک مەلا حەسەن لە گەڵ حاجی ئەحمەدی قسە بکات کە بە ئاشکرا تەوهینی بە حیزبی دیمۆکرات دەکرد لە گەڵ حیزبەکانی تر؟

خالید عەزیزی: دانیشتنی کاک حەسەن لە گەڵ حاجی ئەحمەدی هیچ پەیوەندی بە پەیوەندی وستراتیژی هاوبەشی حیزبی دیمۆکرات و پژاکەوە نیە. تەنیا وتوێژێکی تەلەفزیۆنی بووەو کراوە بە دوای ئەوەشدا بە دوایدا نەهاتۆتەوە. سیاسەتی ئێمە لە سەر پژاک دیارە پژاک رێکخراوێکە پەکەکە بۆ بەرژەوەندی خۆی دروستی کردووەو ئەگەر پێویستی بێت هەڵیدەوەشێنێتەوە، گەر پێویستی بێت چالاکی دەکات ،یان پێویستی بێت سنووری چالاکی بەرتەسک دەکاتەوە.بۆیە ئێمە لەوازمێک نابینین کە بچینە نێو هاوکاری و پەیوەندی لە گەڵیان چونکە شتی هاوبەشمان زۆر کەمە لە بواری سیاسیەوە.

لژین: کەوابوو پژاک هێزێک نیە کە چارەسەری بۆ کێشەی کورد پێبێت لە کوردستانی ئێران؟

خالید عەزیزی: چارەسەری کێشەی کورد لە ئێران دەبێت لە سیناڕۆیەکی گەورەتردا باسی بکەین، بەڵام ئێمە ڕۆژانە کە دادەنیشین قسە لەوە دەکەین کە لە گەڵ کامەی حیزبەکان بەرە دروست بکەین پژاک لە نێو ئەو بەرەیەدا نیە، هاوڕێیانی پێشومان بە دەرەجەی یەکەم، هەر سێ لایەنی کۆمەڵە لەو بەرەیەدان ئەگەر لە گەڵ لایەنەکانی تر قسەمان کردبێ لە سەر بەرە پژاکی تێدا نەبووەو نەمانوتووە کە بەرەیەک دروست دەکەین کە ئەوانی تێدا بێت ئەوە بە تەواوەتی ئێمە لە سەری ساغ بووینەتەوە.

لژین: ئەی پەیوەندیتان لە گەڵ کەمینەی کۆمەڵە کە ئێستا هەردوولاتان تەلەفزیۆنێکتان پێکەوە هەیە؟ ئەمە بۆ ئەوە نیە کە ئەو لایەنانەی کە جیابوونەتەوە لە هەوڵی هاوپەیمانیەک بن بەرامبەر بە حیزبە ئەسڵیەکان؟

خالید عەزیزی: کاتێ کۆمەڵە ئەم لەتبوونەی تێکەوت ئێمە یەکەم وەفدی کوردی بووین کە چووینە لاین و وتمان ئێمە لەتبوونمان بینیووە لەتبوونی ئێمە ڕووداوێکی ناخۆش بوو داواتان لێدەکەین کە لەت مەبن ،دوای ئەوەش کە لەتبوونی ئەوانیش بوو بە ئەمری واقع ئێمە پەیوەندی ڕەسمی بە بێ جیاوازی لە گەڵ هەردوو لا هەیە.بەڵام ئەوەی کە ئێمە لە ئاسۆسات بەرنامەیەکمان هەیە شایەد ئەمە پرسیارێک دروست بکات ،پێش ئەوان ئێمە بەرنامەمان لە کەناڵی جەدید بەڵاو دەکردەوە، ئێمە وەک حیزبی دیمۆکرات بە دوای ئەوەدا دەگەڕاین کە لە جێگایەک بەرنامەکانمان بەڵاو کەینەوە، بەر لە لەتبوونیان داوامان لەوان کردووە لە تەلەفزیۆنی ڕۆژهەڵات بەشێک لە بەرنامەکانی خۆتان بە کرێ بدەن بە ئێمە بۆ ئەوەش بەڵگەمان هەیە ،ئەوەش کە دوو کاتژمێرمان بە کرێ گرتووە لە ئاسۆسات هیچ پەیوەندیەکی بە موعامەلاتی سیاسیەوە نیە، سرفەن پەیوەندیەکی میدیاییە کەبە کرێ گرتوومانە کە کەڵکی خۆمانی لێ وەرگرین ئەگەر لە داهاتوودا بزانین موناسب نیەو شوێنی باشتر ببینینەوە بە دڵنیاییەوە لەو شوێنە دەگوێزرێتەوە.

لژین: لە سەرەتای جیابوونەوەتاندا"لە هێڵە گشتیەکانی سیاسەتی خۆتاندا" باستان لە دروست بوونی بەرەیەکی کوردستانی کردووە ئایا پێتان وا نیە کە ئێوە سەرەتایەکن بۆ دور کەوتنەوە لە دروست بوونی بەرە بەو جیابوونەوەتان؟

خالید عەزیزی: کاتێ ئێمە باس لە دروست بوونی بەرە دەکەین ئێمەئەموونێکی دوورو درێژمان لە دروست بوونی بەرە لە کوردستانی عێراق هەیە لە بەرەی جود و جوقەوە بگرە کە لایەک زۆرتر پارتی و لایەکیش یەکێتی تیایدا بەشدار بوو، بۆیە لە ئەدەبیاتی سیاسی ئێرەدا جێکەوتووە بەڵام لە کوردستانی ئێران دەتوانم لە ماوەی سی ساڵی ڕابردوو لە خەبات شتی وا نەبووە لە سەردەمی وتوویژەکان لە گەڵ کۆماری ئیسلامی هاوکاریەک هەبوو کە هەیئەتێک پێکهات بۆ وتوویژ لە

تاران بەڵام قەد نەگەیشتە ئاستی بەرە، شتێک هەبوو بە ناوی شورای میللی مقاومەت حیزبی دیمۆکرات تێیدا بەشدار بوو بەڵام نەبوو بە بەرەیەکی هەمە لایەنە. ئەم لەتبوونانە سروشتیە کە سەرەتایەکە بۆ ئەوە کە پرۆسەی هاوکاری بەینی حیزبەکان و لە دوای ئەوەوە بەرەیەکی کوردستانی نەک تەنها ئاسان نەکات بەڵکو زەحمەتیشی بکات. ئێمە لە دانیشتمان لە گەڵ حیزبەکان ئەوەمان وتووە کە نابێت ئێمە لە کوردستاندا بکەوینە ئەو حاڵەتە کە دوو بەرە دروست بێت بەرەی ئەو حیزبانەی کە ماونەتەوەو یان ئەوانەی کە ماونەتەوە. ئێمە دوای کۆنگرەی چواردەهەم خوێندنەوەی ترمان بۆ حیزبایەتی هەیە بەوەی کە حیزب وەسیلەیە و ئامرازە و تەکیەو خانەقا نیە رێبەرانی حیزب پێغەمبەر و شێخ و فریشتە نین. بەڵام ئەوەی بۆ ئێمە گرنگە کە ئەو تەشەنوجات ورەوانی لەتبوونە کاری بۆ بکەین بسرێتەوە و دواتر هاوکاری یەک بکەین. بەرە زۆر دوورە و هیچ ئاسۆیەک بۆ دروست بوونی بەرە لە نێوان لایەنەکانی کوردستانی ئێران نابینم.

لقین: ئەی ناوەکان کێشە دروست دەکەن بۆ نمونە هاوڕێیانی پێشووتان داوای گۆڕینی ناو دەکەن؟

خالید عەزیزی: کێشە ناو نیە، دەورانێک بەداخەوە حیزبی دێمۆکرات و کۆمەڵە شەڕیان هەبوو ئایا شەڕ لە سەر ناو بوو؟ نا، بەڵام سەحنەی سیاسیی کوردو عەقڵیەت و فەرهەنگی ئێمە جۆرێکە کە لە بەهانە دەگەڕێین، ئەگەر لایەنێک زۆر وشک و حیزبی و دەمارگیرانە بیر بکاتەوە مەجال نادا کە عەقڵیەتی نوێ بێتە گۆڕێ ولە بەهانە دەگەڕێ لە دژی لایەنەکەیتر. ناوی حیزبی دێمۆکرات هیچ کێشەیەکی بۆ هاوڕێیانی پێشوومان نیە پەیامی تەلەفزیۆن و نووسینی هەردوولامان دیارە، رێکخستنی هەردوولامان چالاکی دەکەن. خەڵک لە نێوخۆی کوردستانی ئێران لەتبوونی حیزبی دیمۆکراتی زۆر پێناخۆشەو من هەست بەوە دەکەم. هیوادارم رۆژێک ئێمە بچینەوە نێو کوردستانی ئێران و رێبەرانی هەردوولا شەهامەتیان هەبێ کە تا ئەو شوێنەی داوای لێبووردن کردنە لە خەڵک.

لقین: ئەی بۆ ناوی خۆتان ناگۆڕن؟

خالید عەزیزی: نێو گۆڕین بۆ هیچ لایەکمان بەهانەیەکی عەقلانی نیە، بەڵام دەتوانێ بەهانە بێ بۆ دروست بوونی بارودۆخی ناخۆش. من لە نێو ئەنتەرناسیۆنالدا بە بەرپرسانم وت دوو حیزبی بەلژیکی هەیە کە بە فاریزە لە یەک جیادەکرێنەوە، ئەو کێشانە کە ماونەتەوە پەنگیان خواردۆتەوەو کەسایەتییەکان خۆیان بەو جۆرە پێناسە دەکەن و یەکتریان ناخۆش دەوێ.

لقین: کەوابوو هەردوولاتان ناتانەوێ دەستەبەرداری ئەو میژووە بن؟

خالید عەزیز: تەنکید دەکەمەوە مێژووی رابردووی حیزبی دێموکرات هی هەردوولامانە گەر شکستی تێدایە هەردوولا دەگرێتەوە گەر سەربەرزیە هی هەردوولایانە. ئەوەش شتێکی باشەو هیچ لایەنێک نەیتوانیوە لایەکەیتر لەو مێژووە بسرێتەوە. هیوادارم ئەو مێژووە هاوبەشە کەنالێکی باش بێ بۆ ئایندەیەکی هاوبەش.

لێژین: پەیوەندی ئێوەو ئەمریکا بە حوکمی ئەوەی کە ئێوە یەکێک لە بەرپرسانی ئەو پەیوەندییە بوونە چۆنە؟ بە گشتی بەرانبەر بە کوردی ئێران و بە تایبەتیش حیزبەکەی ئێوە؟

خالید عەزیز: ئەوەندەی پەیوەندی بە ئێمەو ئەوانەوە هەیە دەوڵەتان زۆر بە کەمی عیلاقەی رەسمی و دانپێنراو لەگەڵ ئەحزاب دادەنێن. رەنگە وڵاتێکی بچووکی وەک ماڵتا لەگەڵ وڵاتێکی وەک چین پەیوەندی هەبێ، بەڵام حیزبێکی چەند میلیۆنی لەگەڵ وڵاتێکی وەک ماڵتا ئەو پەیوەندییەی نەبێ. ئەو دەورانەی کە خۆم لە ئەمریکا کارم کردوە هەوڵەکە ئەوە بووە لە دامودەزگاکانی دەرەوەو کۆنگرێس کوردی ئێرانیان پێبناسێنین، پێیان بڵێین بە خێر یان بە شەڕ بەرنامەیەکتان بۆ داهاتووی ئێران هەیە، ئێمەی کوردی تێدا نەبێ تووشی کێشە دەبن و ئێمەی کوردیش وا بە ئاسانی قبوڵی ناکەین. هەوڵی ئەوەمان داوە دۆست پەیدا بکەین و بارودۆخەکەیان تێبگەبەنین، هۆی ئەوەش هەیە کە ئەمریکا نزیکەی سی ساڵە پەیوەندی راستەخۆی دیپلۆماسی لەگەڵ ئێران نەبووە. بالیۆزخانەکان سەرچاوەی ناردنەوەی زانیارین بۆ دەوڵەتەکان و ئەمریکاییەکان وەک لەگەڵیان دانیشتووم زانیارییەکانیان لە سەر ئێران و کورد تەواو نەبووە. لەو ماوەیەدا لەگەڵ کۆمەڵێ دۆست هەوڵماندواوە کە ئەمریکاییەکان زیاتر لە سەر ئێران و کوردستان شت بزانن. هەر لە سەر ئەو سیاسەتەین و لەگەڵ ئوروپاش پەیوەندیمان هەیە.

لێژین: ئایا سیاسەتی رەسمییان بەرانبەر بە ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی و بە تایبەت کورد چۆنە؟

خالید عەزیز: لە هەموو دانیشتەکاندا کە ئاخر جار لە وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا بوو پێیان وتم نامانەوێ رێژیمی ئێران بگۆڕین ئێمە دەمانەوێ رەفتاری رێژیمی ئێران بگۆڕین. ئەوان دەورانێکی زۆر مافی کوردی ئێرانیان لە هاووڵاتی بوونداو دەدیتەوە کە کێشەی زۆرم هەبوو لەگەڵیان لە سەر ئەو بۆچوونەو پێیانم وت ئەوە راست نیە ئێمە پرۆژەیەکمان هەیە ئەویش بە فیدراڵ کردنی ئێرانە، چونکە ئێمە رابردویەکی ناخۆشمان لەگەڵ دەوڵەتی تاران هەیە. لە راستیدا ئەمریکاییەکان هیچ عیلاقەیەکیان نیشاننەداوە تا ئێستاو تەنکید لە سەر مافی هاووڵاتی بوون دەکەنەوە.[هەروەها پێم وتن] ئەو ئێرانەی کە لە سەرەتادا ئێوە پەیوەندیتان لەگەڵیان هەبووە نایانبینننەوەو تازە ئێران وڵاتێکی فرە نەتەوەیە و ئێران مانایەکی جوگرافی نەتەوەیی هەیەو کوردیش لە رابردوودا بەشداریی لە دروست بوونی ئێراندا نەبووەو هەستتان بەوە نەکردوەو گەر لە داهاتوودا کورد لە بەرچاو نەگرن تووشی هەڵەی گەورە دەبن.

لقین: پێت وا نیە ئەم جیابوونەوانە بۆ داهاتووی ئێران کێشە دروست دەکا وەک ئەوەی کە لە کوردستانی عێراق بینیمان؟

خالید عەزیزی: ئێمە کە لە رابردوودا شاهیدی شەڕی ناوخۆین لە کوردستانی عێراق دا، دەمانەوێ ئەو ئەزموونە دووبارە نەبێتەوە، عەقڵیەتی ئەورۆی کوردستانی ئێران پێشکەوتووە کە پێم وا نیە وەکوو رابردوو هەموو شتێک کە حیزبەکان وتیان لێیان قبوڵ بکەن. گەر ئەوانە لە بەر چاوبگرین ئێمە نابێت شاهیدی سیناریۆیەکی دیکە بینەوە کورو کچی کورد لە بەرگی پێشمەرگایەتیدا شەڕیان دژ بە یەکتر بکەین. بەڵام دوور نیە گەر ئێمە هەر وا بمێنینەوەو بچینەوە بۆ ئێرانێکی شێواوو لە پێشدا هیچ ڕێکەوتنێکمان نەبێ و میکانیزێکمان نەبێ کە هێزی هەموو لامان لە ژێر ئاڵایەکی یەکگرتوودا کۆببنەوە مەترسیی ئەوە هەیە. بەڵام کۆمەڵگای کوردستانی ئێران ئەوەندە پێشکەوتووە، ئەوەندە گەشەی کردوە هیچ حیزبێکی کوردی بە کەیفی خۆی شەڕ بە بەرانبەر لایەنێکیتر بکا.

لقین: ئێوە هیچ مەرجێکتان هەیە کە لەگەڵ لایەنەکاندا دانیشن؟

خالید عەزیزی: بە بێ مەرج ئامادەین لەگەڵ هەموو حیزبەکانی کوردستانی ئێران لە یەک ژووری دانیشتندا کۆببینەوە بە ئامادەبوونی میدیا. دەبێ لە سەرەتاشدا شوێنەواری ڕەوانی وەلابنێین ئەوەش بەوە دەبێ کە بڵێین لەتبوون ئەمری واقعە لە ناو حیزبەکاندا. کێشەکە ئەوەیە کە ئێمە بە چاوی سووک دەڕوانینە کێشە لەگەڵ یەکتر. لە سیاسەتدا شەڕی دەسەڵات هەمیشە هەبووەو هەمیشەش دەبێ. دێمۆکراسی ئەوەیە کە بیکەی بە فەرهەنگ و ئەمنیەتی تاکەکەسی لە حیزبدا هەبێ و نەگاتە یەکتر وەلانان.لە نێو حیزبەکاندا فەرهەنگی پاوانخوازی جێکەوتووەو ئێمەش وەک حیزبی دێمۆکرات هەمانبووە. حیزبی وا هەیە کوردستان هەمووی بە موڵکی خۆی دەزانێ، حیزبیتر هەیە نیوەی بە هی خۆی دەزانێ، هەر چەند لە رابردوودا بە هۆی ئەوەی د.قاسملۆ لە ئوروپا بووەو دێمۆکراسیی هێناوە بۆ ناو حیزبەکەی بەڵام ئێستا بە ڕاشکاوی دەیڵێم ئێمە دێمۆکراسیمان کۆپی کردوە لە ئوروپاییەکان و نەمان کردۆتە فەرهەنگ. ئێمە بە هەڵە لە دێمۆکراسی تێگەیشتووین، خۆ لە ئێرانیش خەڵک قسەی خۆی دەکا، بەڵام دواتر دەدرێتە بەر شەق و ئەشکەنجە. ئەوە دێمۆکراسی نەتەوە یەکگرتووەکانە کە دەڵێ هەڵبژاردن و دەنگدان. دێمۆکراسی حیزبی و کۆمەڵگا بوارە ئەمنیەتەکەیەتی. بەشێکی لەتبوونیش ئەوە بوو دەمانگوت ئەوە نیە کۆنگرەمان گرتووەو هەڵبژاردنمان کردوە، ئێمە پێش لەتبوون ئۆپۆزیسیۆنێکمان دروست کرد کە پێم وایە پێشکەوتوانە بوو دانیشتین و وتمان با ڕێگاچارەیەک بدۆزینەوە تا کۆنگرە بەڵام لایەنی دەسەڵات فێر نەبووە ئۆپۆزیسیۆن قبوڵ بکا.

لقین: چۆن دەکرێ حیزبێکی ئۆپۆزیسیۆن ئۆپۆزیسیۆنی هەبێ؟

خالید عەزیزی: هیچ کێشەیەکی نیە گەر دەتەوێ بمێنیەوە دەبێ قبوڵی بکەی.

لێژین: باست لە دێمۆکراسی کرد بەڵام ئایا پێت وا نیە زۆر جار حیزبێکی شۆڕشگێڕ دێمۆکراسی لە ژێر پێ دەنێ؟

خالید عەزیزی: ئافەرین وایە. مادام دیمۆکراسی قبوڵ دەکەی دەبێ باجی بۆ بدەی. ئایا دیمۆکراسی لە حیزبێکدا کە لە دەرەوەیە جێبەجێ دەبێ یان نا. ئایا دێمۆکراسی لە حیزبێکدا کە لە ناوەوەو دەرەوە توانای هەڵبژاردنی راستەوخۆی نیە چۆن پێناسە دەکرێ؟ جێبەجێ دەبی، کێشەی ئێمە وەکوو حیزبی دێمۆکرات لە ٤٠ ساڵی رابردوودا ئەمە بووەو بە راشکاوی ددان بەوەدا دەنێم کە ئێمە دێمۆکراسیمان کۆپی کردوەو هێناومانە بەڵام میکانیزم و جێ خستنی بۆ حیزبێک لە تاراوگەدا لەمەیاندا تووشی کێشە بووین. بۆیە ئەو لەتبوونەی لێکەوتەوە. گەر کێشەیەک لە حیزبێکدا دێتە کایەوە دەڵێن دەی ئەوە نیە کۆنگرە گیراوەو دەنگ دراوەو دەنگمان هێناوە، بەڵام خۆ ئینسانەکان سەیارە نین و ئاڵوگۆڕیان بە سەردا دێ. حیزبی دوور لە کۆمەڵگاو حیزبێک کە هێزی چەکداری هەیە چۆن دەبێ موعامەلە لەگەڵ دێمۆکراسیدا دەکا. بەڵام ئێمە یەک شتمان قبوڵ کردوە کە کەس لە حیزبی ئێمەدا بە هۆی بیروباوەر وەلانەنرێ.

لێژین: کەوابوو جیابوونەوەی ئێوە پەیوەندی بەوەوە هەبوو کە هاوڕێیانی پێشووتان سودیان لە دێمۆکراسی بۆ بە دەستهێنانی دەسەڵاتی زۆرینە وەرگرت؟

خالید عەزیزی: گەر لە مێژووی حیزبی دێمۆکراتدا سەیر بکەین دەبینین هەر لە سەردەمی د.قاسملو و ئەحمەد تۆفیقیشدا ئەو کێشانەمان هەبووە. دوای ئەوانیش هەر هەبووە. مێژووی حیزبی ئێمە هەر لە دوای دامەزراندنی کۆماری کوردستان - نایشارمەوە - ئەو کێشانەی تێدا بووە. ئەو هەموو جیابوونەوانە تەنانەت لە سەردەمی د.قاسلودا کە ڕێبەرێکی زۆر موهیم بوو ئێمە دوو جیابوونەوەمان تێکەوت جیابوونەوەی گرووپی حەوت کەسی و جیابوونەوەی ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێڕ.

لێژین: ئایا دەستی دەرەکیی تێدا نەبووە ئەم جیابوونەوەتان؟

خالید عەزیزی: هیچ بەڵگەیەک نابینم کە دەستی دەرەکی لە لەتبوونی حیزبی دێمۆکراتدا دەوری هەبووبێ، زیاتر دەگەڕێتەوە بۆ سەر ئێمەی ڕێبەرانی حیزبی دێمۆکرات کە نەمانتوانی کێشەکانی نێوخۆمان چارەسەر بکەین بە زمان و ئەدەبیاتێک لەگەڵ یەک هەڵسوکەوتمان نەکرد لە پێناو بەرژەوەندی گشتی حیزبدا. هەمیشە کورد وابووە کە دەوڵەتی کورد دروست نەبووە هەر دەڵێن خەتای ئینگلیزو ئوروپاو ئەمریکا بووە من لەو کەسانەم کە بڕوام بەو قسانە نیە.

لێژین: حیزبی دێمۆکرات هەمیشە خۆی بە ڕێبەری بزووتنەوەی رزگاریخوازیی کورد داناوە ئایا ئەمە لادان لە دێمۆکراسی نیە؟

بەشی یەکەم

دوای دولەتبوونتان هەر وا بیر دەکەنەوە؟

خالید عەزیزی: لە هەموو دەورانەکان کە ئەندام بووم وتوویانە کە حیزبی دێمۆکرات رێبەری بزوتنەوەی کوردە، بەڵام ئێمە دوای کۆنگرەی چواردە وا نالێین. راستە حیزبی دێمۆکرات مێژوویەکی دوورودرێژی هەیەو کۆماری دامەزراندوە. ئەو حیزبە بەو هەموو رابردوویەوە دەبێ بچێتە تاقیکردنەوەی دێمۆکراسی و نمرەی خۆی لە هەڵبژاردن وەرگرێ. من بەکارهێنانی ئەو رستەیە بە باش و دروست نازانم. بەداخەوە لەتبوونمان زەرەری گەیاندوە هەندێک بە ئیعتباری حیزبی دێمۆکرات لە مەیدانی سیاسیدا نەک رابردووەکەی. ئەو زەرەرەمان کردوەو ددانی پێدا دەنێم.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: ١٢ی جانیۆیری ٢٠٠٩

خالید عەزیزی: تا ئێستا هیچ دانیشتنێکی ڕەسمیمان لە گەڵ حدکا نەبووە.

سازدانی سۆران پالانی

ڕەوانیوز: لە دوو هەفتەی ڕابردودا، بەهۆی تێکهەڵچوونی پێشمەرگەی چەند حزبێکی کوردستانی ئێران‌و هێزەکانی سەر بە سوپای پاسدارانی کوماری ئیسلامی، ١١ پیشمەرگە لە ٣ حزبی جیاوازی ڕۆژهەڵاتی کوردستان گیانیان بەختکرد، جگە لەوەی ئەمە لە ساڵانی ڕابردوودا شتێکی تازە بوو،

ڕەوانیوز: ژمارەیەک لە چالاکانی مەدەنی و سیاسیش وەک پەرچەکردارێک بەرامبەر ناردنەوەی پێشمەرگە بۆ ناوخۆ، کەمپەینێکیان ڕێکخست، ئێوە وەک یەکێک لەو لایەنانەی کە لەم تێکهەڵچوونەدا زیانی گیانیتان بەرکەوتووە، چۆن ئەڕوانن ئەم مەسەلەیە؟

خالید عەزیزی: ئەوەندەی پێوەندی بە مەئموریەتی کادرەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە بێت، ئەوان بە مەبەستی چالاکی نیزامی نەچوونەتەوە وڵات، ئسوڵەن ئەگەر پرۆسەکە پرۆسەیەکی نیزامی بوایە جۆرێکی دیکە دەبوو. حیزب ئێستا لە بەرنامەی دا نیە کە هیچ جۆرە چالاکیەکی نیزامی بکات و کەس بۆ ئەو مەبەستە بنێرێتەوە. ئەو کادرانەی ئێمە لە ناوچەدا خەریکی فەعالیەتی سیاسی و ڕاگەیاندن و تەشکیلاتی بوون و هەرگیز لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردوو دا لە لایەن پێشمەرگەکانی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانەوە، هێرش نەکراوەتە سەر هیچ بنکەیەکی حکومەتی کۆماری ئیسلامی لە ئێوخۆی کوردستانی ئێران. هەرچەندە کوردستان لە لایەن هێزەکانی کۆماری ئیسلامی ئێرانەوە هێزی زۆری بۆ هێنراوە و

پایەگای زۆری تێدا دانراوە و لە تەنیشت ئەوانیش هێزی چەکداری تر هەیە بۆیە کادرەکانی ئێمە چەکی سووکیان پێبوە، بۆ ئەوەبووە لە کاتی پێویستدا دیفاع لە خۆیان بکەن ئەوان بە نیەتی چالاکی نیزامیو دەستوەشاندن لە هێزەکانی کۆماری ئیسلامی نەچووبوونەوە

رەوانیوز: ئەی ئێوە وەک حزبی دیمۆکراتی کوردستان، چۆن دەڕوانێنە کەمپەینی (نا بۆ خەباتی چەکداری، بەڵێ بۆ خەباتی مەدەنی) کە وەک وتم لەلایەن کۆمەڵێک لە چالاکانی مەدەنی و سیاسی رۆژهەڵاتی کوردستان وەڕێخراوە؟؟

خالید عەزیزی: بە باوەڕی من ئەو جەمعەی کە جەنابت ناماژەت پێکردن زۆر بێ ئینسافی دەکەن، هۆیەکەشی ئەوەیە کە بە باشی دەزانن حیزبەکانی رۆژهەلاتی کوردستانی ئێران سیاسەتیان شەڕکردن دژی کۆماری ئیسلامی نیە. ئوسولەن بزووتنەوەی کوردستان لە دوای ئینقلابی ئێران هەرگیز لە ئەو باوەڕەدا نەبووە کە کێشەی کورد بە ڕێگای نیزامی چارەسەر بکرێ. ئەوە دەوڵەتی کۆماری ئیسلامی بوە کە هێرشی کردوەتە سەر کوردستان و خەڵکی کوردستانیش دیفاعیان لە خۆیان کردوە ئەوەی ئەم جارە ڕووی داوە بە هیچ شێوەیەک ناکەوێتە ناو خانەی شەڕی نیزامیەوە، بۆیە ئەو لێک دانەوەیە هەڵەیە بەڵگەش ئەوەیە حیزبەکانی کوردستانی رۆژهەلات بە تێکڕا باوەڕیان بە ڕێگا چارەی سیاسیو دێمۆکراتیکو خەباتی مەدەنی هەیە. تا ئەو جێگەیەش پێوەندی بە حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە هەیە، ئێمە لە سەرەتای هەڵبژاردنەکانی دەورەی دەیەمی سەرۆک کۆماری لە دەوڵەتی مەدەنی و خەبات مەدەنی پشتیوانیمان کرد، لە هەمان کاتدا خەڵکمان لە نێو خۆی وڵاتدا هاندا کە تەئکید بکەنە سەر خەباتی مەدەنی. ئەوە بە هیچ جۆرێک نابێ ئاوا بە پەلە قەزاوەتی لەسەر بکرێ، ڕوداوێک کە لە شوێنێکی کوردستان ڕووی داوە بەو مانایە لێکدانەوەی بۆ بکرێ خوای نەخواستە خەڵکی کوردستانی ئێران یان حیزبەکانی، شەڕخوازن. بە باوەڕی من وەڵامدانەوەیەکی بە پەلەیە چوون ئەوە لە گەڵ سیاسەتی حیزبەکانی کوردستانی ئێران نایەتەوە. هەر وەکو ئاماژەم پێکرد مەبەستی ئێمە مەبەستی نیزامی نەبوە ئەگەر مەبەستی نیزامی بوایە ئەوە حیزبی دێموکراتی کوردستان بە سەدان پێشمەرگەی هەیە دوو کادر لە نێو خۆی وڵات بە چەکی سوک خەباتی نیزامی ناکەن پرۆژەی نیزامی و عەمەلیاتی پێشمەرگانە شێوەیەکی تری هەیە لە خانەی نیزامی دا، بەباوەڕی من هەڵوێستی ئەو دۆستانە بڕێک پەلەی تێدایە.

رەوانیوز: کاک خالید ڕات چیە لەسەر ئەوانەی کە بە ناوی چالاکوانی مەدەنی ئیمزایان لە سەر ئەو بەیاننامەیە کردوە؟ هەندێکیان دەڵێن: تا ئێستا حیزبەکان لە ئەلفو بێی خەباتی مەدەنی نازانن،. ئایا حیزبەکان کەم تەرخەم بووبن لە بەرامبەر خەباتو چالاکی مەدەنیدا؟

خالید عەزیزی: ئەوە دیسان بێ ئینسافیەکی دەیکەیە تا ئەو جێگایە پێوەندی بە حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە هەیە،

بەشی یەکەم

ئەگەر لە ماوەی چەند مانگی رابردودا لە سەر ئێران تەلەفزیۆن و رادیۆ و نەشریەکانی ئێمەیان بینیبێ، دەردەکەوێ کە حیزبی دێمۆکراتی کوردستان کارو فەعالیەتێکی زۆری کردوە لە بواری مەدەنی دا، دەقیقەن لە چوار چێوەو ڕاستای خەباتی مەدەنی بوە، هەر ئەوەی کە بەشێکی زۆر لە خەڵک لە ئەودیوو لە گەڵ کورد کانادا پێوەندی گرتوە، ئەو ماوەیە نەزرخاهیمان لە خەڵکی کردوە هەر دەقیقەن بە مەعنای خەباتی مەدەنی دێت. بە باوەڕی من بەشێک لەو برادەرانە، بێ ئینسافی دەکەن چونکە حیزبی دێمۆکراتی کوردستان لانی کەم لە ماوەی ئەو چەند مانگی رابردوودا زۆری هەوڵداوە لە سەر خەباتی مەدەنیو ئێمە پێمان وایە خەباتی مەدەنی باشترین شێوەیە، باشترین شێوەیە بەو مانایەی زەرەری مادّی، ئابووری، گیانی، کەمترە. ئێمە وەک حزبیش تەجروبەمان لەو بوارەدا هەیە.

ڕەوانیوز: تا چەندە هەم ئێوە و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان، کەلە ناوچەدا، بوون هاوکاری نیزامیتان پێکەوە هەبووە؟ یان ئاگاتان لە یەک بووە؟

خالید عەزیزی: لەبەر ئەوەی کە هەر ئێستە ئاماژەم پێکرد لە ناردنەوەی ئەو کادرانە لە وەی فەعالییەتیان هەبووە هیچ مەبەستی نیزامی لە پشتەوە نەبووەو پرۆژەیەکی نیزامی لە گۆڕێ دا نەبووە، هیچ بڕیارێک لە گۆڕێدا نەبووە بۆ هێرشکردنە سەر هێزەکانی کۆماری ئیسلامی. هەروەهاش ئەو سێ لایەنەش کە چوونەتەوە هیچ جۆرە هاوکاریەکمان لە نێواندا لە گۆڕێ نەبووە، و هەر لایەنی بۆخۆی و بە پێی بەرنامەی خۆی کاری تەشکیلاتی خۆی کردوە.

ڕەوانیوز: تا چەند لەم حاڵەتەدا زەرورەتی بەرەیەکی کوردستانی دەردەکەوێ لە نێوان لایەنە ئۆپۆزسیۆنەکانی کورد کە ئێستا ئێران لە بەردەم شەپۆلێکی گەورەی ناڕەزایەتیە؟ ئایانەبوونی بەرەیەکی کوردستانی تا چەند دەبێتە هۆی خەساردان لە لە یەکدەنگی پارتەکانی کوردستانی ئێران؟

خالید عەزیزی: لە نێوان حیزبەکانی کوردستانی ئێران ڕووداوی خۆش و ناخۆش ڕووی داوە، موەتێکە ئێمە قسە لەسەر جوڵانەوەی خەڵک دەکەین لە نێوخۆی ئێران دژی حکومەت لە تاران، ئەو مەسەلەیە پرۆژەیەکی نەتەوەییە، حیزبەکانی کوردستانی ئێران دەبێت میکانیزمێک بدۆزنەوە بۆ ئەوەی کە بتوانن بە کۆدەنگیەک بگەن یان باشتر لە یەک حاڵی ببن. بۆ جوڵانەوی نێوخۆی وڵات ئێمە وەک حیزبی دێمۆکراتی کوردستان بە شێوەی جۆراو جۆر هەوڵمان داوە بۆ باشتر کردنی پەیوەندی، تەنانەت جاری وا هەبوە بە دەرکردنی راگەیاندن، وتوومانە با بە نزیک بوونەوەیەک بگەین یەکێک لە ئەوانە کە هەوڵماندا لە پێوەندی لەگەڵ بیرەوەری هێرشی ٣٠ی ساڵەی هێرشی خومەینی بۆ سەر خەڵکی کوردستان لانی کەم حیزبی دیموکراتی کوردستان پێنج لایەنی دیکە لە ژێر ناونیشانی یەک راگەیاندندا، هەرلایەنە بۆ خۆی ئیمزای کردبوو بەڵام دەقی راگەیاندنەکە یەک دەق بە یەک ناوەرۆکەوە بوو، ئەمە هەرخۆی هەنگاوێک بوو دروست بوو، وە هەر چەندرۆژ

بوو لە تەلەفزیونی کورد کانالّ حیزبی دێمۆکرات سەبارەت بەو یادە مەجالێکیان پێک هێنا کە ٤ حیزب پێکەوە دانیشن تا ئەو لەحزەیە لە ولّامی پرسیارەکەت دا،بە داخەوە نەمان توانیوە بەرەیەک پێک بێنین، بەلّام ئێستا زەمینە باشترە لە ٦ مانگ پێش. ئەو رێ و شوێنەوارە رەوانیە دەبێ وردە وردە بسرێتەوە جێگای خۆی بدات بە عەقلانیەتو مەنتیقو لێک حالّیبوونێک. ئەو کات دەکرێت ئینسان هەر بەرنامەیەکی بۆ ئەو شتە هەبی بە تەوافق بگا.

رەوانیوز: ئەی پەیوندیەکانی ئێوە لە گەلّ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە کوێ گەیشت؟ ئایا هیچ لێک نزیک بوونەوەیەک یان یەکگرتنەوەیەک ،یان جۆرێک لە هاوکاری هەیە لە نێوانتاندا؟

خالید عەزیزی: تا ئێستا پێوەندیەکی راستەوخۆ و رەسمیمان پێکەوە نیە، هەرچەند لە ماوەی چەند مانگی رابردوودا لایەنی جۆراو جۆری کوردستانی و ئەورووپی هاتوون سەردانی ئێمەیان کردوە یان لە دەرەوە ئێمەیان دیوە داوایان لە ئێمە کردوە کە لەگەلّ هاوڕێیانی پێشوومان یان حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران دانیشتن بکەین. تا ئەوەندی پێوەندی بە ئێمەوە بووە رامان گەیاندوە بۆ دانیشتن لە گەلّ هاوڕێیانی پێشوومان هیچ قەیدو مەرجێک دانانێین لە دانیشتنەکاندا دەکرێ ئێمە بە لەیەک حالّی بوونێک بگەی کە دەرئەنجامێکی هەبێ، تا ئێستا ئێمە دانیشتنێکی رەسمیمان نەبووە بەشبەحالّی خۆمان هەوڵدەدین کە لانیکەم یەک لایەنە ئەم شوێنەوارە رەوانیە، کەم بێتەوە و جێگەی خۆی بدات بەوەی کە لە جیاتی ئەوەی کە بیر لە رابردو و کێشە بکەینەوە باشتر وایە بیر لەئایندە بکەینەوە. لە هەمانکاتدا ئێمە داوامان لە ئەندامانی هەردوولا کردوە کە بە دڵێکی ئاوالّەو بەچاو لێکردن لە بەرژەوەندییەکانی کوردستانی ئێران، پشت کردن لە ئایندە هیچ کێشەیەک چارەسەر ناکات و با لە خانەی رابردوو گیر نەکەین.

رەوانیوز: پرسیارێکی زۆ ساده بکەم، دوای هەڵبژاردنەکان کوردەکانی ئێران ئێستا لە رووی سیاسیەوە چ لە دەرەوە و چ لە ناو خۆ لە چ ئاستێکدان؟ ئایا هەڵبژاردن توانی دەرگایەک بە رووی کوردی ئێران دا بکاتەوە بۆ ئەوەی جارێکیتر بگەڕێتەوە ناو مەعادلاتی سیاسی چ دەرەوەو چ ناوخۆ بێ؟

خالید عەزیزی: هەڵبژاردنەکانی سەرۆک کۆماری ئێران چەندین تەجرووبەی باشی تێدابوو کەیەکەم ئەوەیە کە رژێمی کۆماری ئیسلامی تازە ناتوانێ وەک پێشووتر بێ هەروەها دەرەتانێکی باشی دروست کردوە کە ئەو حکومەتە بگۆڕێ یان چ لەگەلّ ئۆپۆزسیون بە جۆرێک روو بەروو بێ لەو پەیوەندیەدا لە دەرەوەی ولّات. وەکو وتم حیزبەکانی تاراوگە لە راستی دا بەشی زۆریان بێ بەرنامە بوون، کەوتنە پەراوێزەوە، ئێمە وەک حزبە کوردستانیەکان ئەوەی کە بەرەیەکمان نەبوو هەر لایەنە بۆ خۆی شتی دەکرد. بەلّام ئەم تەجرووبەیەی تاران دەریخست کە ئەگەر لاینەکان بیانهەوێ لە دژی رژێمی تاران شتێک بکەن، دەبێت بە کۆدەنگیەکی زۆرتر بچنە ناو ئەو بازنەیەوە. لە سی سالّی رابردوودا زۆر جار ئێمە هەوڵمان داوە

کێشەی کوردی ئێران بگەیەنینە رایگشتی جیهانیو وا بکەین کە ئەوان گوێمان لێبگرن، ئێمە نەمانتوانی بەڵام ئێرانیەکان توانیان. کەواتە ئێمە دەبێ لە گەڵ کێشەکاندا بین و خۆمان نەخەینە پەراوێزەوە. بە باوەڕی من فەزایەکی باشە بۆ حیزبەکانی کوردستانی ئێرانی ئەگەر بیانەوی تەئسیر لەسەر کێشەکان لە تاران دابێن و لە گۆڕانەکاندا دەوریان هەبێ، بە لام نابێ بێ چالاکی بن دەبێ هەڵقەی پێوەندی خۆیان پتەوتر بکەن و وەردە وردە بە تێگەیشتن بە میکانیزمێک لە گەڵیان بە تەوافق بگەن.

رەوانیوز: کاک خالید دوا پرسیارم ئەوەیە تۆ کە لە رابردوشدا نوێنەری حیزبی دێمۆکرات بووی لە ئامریکا، بەردەوام سەردانی ئەو وڵاتە دەکەی باسی پێوەندیەکانی کوردی رۆژهەڵاتو ئەحزابی ئۆپۆزسیونی کورد لە گەڵ ئەمریکا چۆنە؟ ئایا ئەمریکا سیاسەتێکی تازەی بەرابەر بە ئۆپۆزسیونی ئێرانی هەیە بە گشتی و بە تایبەتی کورد؟ لە دوای ئەم ئاڵو گۆڕانە کە لە ئێران دا هاتۆتە کایەوە؟

خالید عەزیزی: ئەگەر ئێمە بەراوردێک لە نێوان دەزگاو موئەسەساتی ئۆباما بکەین لە گەڵ جۆرج بووش، من تەسەورم ئەوەیە دەسەڵاتی تازە لە واشنتن بەرامبەر مەسائیلی ئێران جدیتر بیر دەکاتەوە. موتاڵای دەکات وە دووی ئەوە دەکەوی فاکتۆری جۆراو جۆر لە عیلاقاتی خۆی لە گەل ئێران بکاتەوە. تەئکید دەکاتە سەر مافی مرۆڤ و مەسائیلی دیموکراتیک. ئەمە مانای ئەوەیە ئێران دەکێشێتە ناو بازنەیەکی گەورەی مەسائیلی دێموکراسی،مافی مرۆڤ و ئەو جۆرە شتانە. بەمانە ئێران مەجبوور دەبێ بچێتە نێو ئەو بازنەیە، ئەگەر ئێران بچێتە نێو ئەو بازنەیە ئەبێ پاشەکشە بکات. بۆ وێنە لە سەر کێشەی ئەتۆمی رەنگە بە چالشی بکێشن، بەو مەعنایە ئەگەر ئێران جوابی دنیای دەرەوە نەداتەوە دام ودەزگای ئۆباما دەستی ئاوەڵا تر دەبێت کە لە دژی ئێران شتێک بکات. سادەتر لە دەزگای جۆرج بووش فەرقەکەی ئەوەیە ئۆباما لە موقعیەتی خۆی لە نێو ئەوروپا هەم لە نێو رۆژهەڵاتی ناوەڕاست بە دەنگ و گوفتارێکی مەعقولتر هاتوەتە مەیدانەوە، بە ئیعتباری ئەوەی دەستیشی لە ئاست ئەوە ئاوالاترە. جۆرج بوش لەو خانەدا، لەو سیناریۆیەدا وەک ئۆباما دەستی ئاوالە نەبوو، وەک ئەویش خۆشەویست نەبوو. لە ئەواخیری مانگی ٦ دا من لە واشنگتۆن بووم لە گەڵ وەزارەتی دەرەوە، بەشی رۆژهەلاتی ناوەراست دانیشتنمان بووە. لە ئەو دانیشتنەدا جارێکی تر تەئکیدمان کردەوە ئێمە لایەنگری ئەوەین لە گەڵ حکومەتی ئەمریکا بەرامبەر مەسەلەی ئێران مەسئول بین، پێمان راگەیاندن کە ئەگەر قەرارە لە دژی حکومەتی ئێران هێرشێک دەست پێبکەنو خەڵکی ئێران بەگشتی و کوردتان لەگەڵدانەبێ و ئەگەر پشت بە میتۆد و خەباتی مەدەنی نەبستن سەرکەوتوو نابن. هۆکەشی ئەمەیە کە کێشەی ئەتۆمی بە تەنیا ناتوانێت چارەسەری مەسەلەی ئێران بێت، چونکە ئەمە کێشەیەکە دەیان ساڵ دەخایەنێت هەتا چارەسەر بێت. بەڕای ئێمە ئەگەر کورد و مەسەلەی کوردیش بکرێتە بیانوو ئەوکات دژایەتی کردنی ئیران مەنیقی ترە. بەڵام بە داخەوە بەتەواوی پەیوەندی دێپلۆماسی ئێمە لە دنیای دەرەوە پەرتەوازەیە و هەر لایەنە بۆخۆی کار دەکات. بەداخەوە ئێمە تا ئێستا نەمانتوانیوە بەرەیەکی کوردی پێکبێنین، ئەو بەرەیە قسەکەرێکی

هەبێ یانی نوێنەرایەتی هەموان بکات بە قورسای زۆرتر و دەست ئاواڵەییەکی زۆرترەوە بتوانێ تعامول لە گەڵ دونیای دەرەوەدا بکات، جۆرێک وەزنی کوردی ئێران لە بازنەی دیپلۆماسی بێنێتە دەرێ ئێمە وەک حیزبی دێمۆکراتی کوردستان لە سەر ئەوە مەسئەلەیە دەڕۆین و تێدەکۆشین و ئەمانەوێت بە زووترین کات بێتە بەرهەم.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٦ی سێپتەمبەری ٢٠٠٩

خالید عەزیزی: حیزبێکی سیاسی نابێ لە خانەی لێکدانەوەی کێشەکانی رابردووا گیر بکا

رۆژنامەی "ئاسۆ"

رۆژنامەی "ئاسۆ" رۆژی چوارشەممە ١٤ - ١٠ - ٢٠٠٩ لە ژمارە ١٠٧٦ ی خۆی دا وتوویژێکی کاک خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستانی بڵاو کردۆتەوە کە ئەمە دەقەکەیەتی:

ئاماژە: بارودۆخەی ئێران پاش راگەیاندنی ئاکامی هەڵبژاردنەکانی خولی دیەیەمی سەرکۆماری ئاڵۆزە. ئەم ئاڵۆزیشەش تا ئێستا بەردەوامەو بۆتە جێ سەرنجی میدیا جیهانییەکان و کۆڕو کۆمەڵە سیاسییە نێودەوڵەتییە بڕیار دەرەکان.

لەم پەیوەندییەدا بێگومان رۆڵی ئۆپۆزسیۆنی ئەو وڵاتە دەتوانێ بابەتێکی کاریگەر بێ. بەڵام ئایا تا چەندە توانیویانە دەور بگێڕن؟ ئۆپۆزسیۆنی کوردی یەکێک لەو فاکتۆرانەیە کە لە ماوەی چەند ساڵی رابردوودا هەمیشە جێ سەرنج بووە بۆ ئێرانییەکان، بەڵام پرشو بڵاوی نێوان هێزەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان زەربەی لەم بابەتە داوە و کاریگەری نیگەتیڤی داناوە. بۆ تاوتوێکردنی ئەم بابەتانە "خالید عەزیزی"، سکرتێری گشتیی "حیزبی دیموکراتی کوردستان" لەم دیدارەدا وەڵامی پرسیارەکانی رۆژنامەی ئاسۆ دەداتەوە.

ئاسۆ: سەبارەت بەبارودۆخی ئێران ئاڵۆزییەکانی دوای هەڵبژاردن هەڵسەنگاندنتان چۆنە؟

خالید عەزیزی: پاش شۆڕشی گەلانی ئێران ئەوە گەورەترین رووداوە کە تا ئێستا لە گۆڕەپانی سیاسی ئەو وڵاتەدا هاتۆتە گۆڕێ. لە رابردووشدا ئەم جۆرە کێشانە لەلایەک لەنێوان قۆڵەکانی دەسەڵات و لەلایەکی دیکەوە لە نێوان خەڵکو

دەسەڵاتدا لە ئارادا بووە. بەڵام سروشتو چەندو چۆنی، رەوتو پرۆسەی ئاڵوگۆڕەکان، ئێستای ئێران بە تەواوەتی لەگەڵ رابردوو لێک جیا دەکاتەوە. واتە، سروشتی هەڵبژاردنەکان جۆرێک بوو کە هەر چوار پاڵێوراوەکە لەلایەن دامودەزگا پەیوەندیدارەکانی(وەکوو شورای نیگابان) کۆماری ئیسلامییەوە پەسەند کرا بوون، بەڵام ململانێیەکان جۆرێک بوو کە کۆمەڵێک بابەتی لەگەڵ خۆی هێنا گۆڕێو تەنانەت لە سەر تەلەفزیۆنی ئێران بڵاوبووەوو ئەمەش بووە هۆی ئەوەی کە خەڵک بەدواداچوونی بارودۆخەکە بکەن. لە ئاکامی ئەمەدا لایەنی ریفۆرمخواز دژی ئەو لایەنەی کە بە پاوانخوازان ناسراون، کۆمەڵێک شتی هەبوو کە باسی بکا. مادام ئەمە لە گۆڕێدا بوو کەشو هەواکە وای لێهات کە خەڵک ئاکامی هەڵبژاردنەکانیان بۆ گرنگ بێ. بۆیە خەڵک راستەوخۆ چالاکانە چوونە نێو پرۆسەی هەڵبژاردنەوە. بەشداری چالاکانەی خەڵک بووە هۆی ئەوەی کە ئێستا ئەو بارودۆخە لەو وڵاتە بێتە گۆڕێ.

ناسۆ: ئەو بارودۆخەی کە ئێستا لە ئێران هاتۆتە گۆڕێ دەکرێ بڵێین دەرفەتێکە بۆ نەتەوە بندەستەکان کە سااڵنێک بوونیان دانی پێدانانرێ و چەوساوەنەتەوەو مافی سیاسی نەبووە، بێنە مەیدان؟

خالید عەزیزی: کاتێک دینە سەر کێشەی نەتەوە بندەستەکانی ئێران کێشەکە ئاڵوزتر دەبێتەوە. هەر چەند ئێران وڵاتێکی فرە نەتەوەیە، بەڵام قورسایی ئەو نەتەوانە بە قەرای یەک نییە. جیاوازیان لەگەڵ یەک زۆرە. لە ئێراندا هەمیشە فارسەکانو ئازەرییەکان قورسایی زیاتریان لە گۆڕانکارییەکان و روخانو دروست کردنی دەسەڵاتەکان لە تاراندا هەبووە. نەتەوەی کورد کە لە پلەی سێهەمدایە، سەرەڕای خەباتێکی دوورو درێژ، سەرەڕای چالاکیی حیزبایەتی و کاری سیاسی ئەکتیڤ، کاری بە کۆمەڵو مەدەنی بە قەرا ئازەرییەکانو فارسەکان لە رووی جەماوەرەوە قورسایی نییە کە بتوانێ دەوری سەرەکی بگێڕێ. نەتەوەکانی دیکە وەک عەرەب،و بەلوچ و... لە پلەی خوارتردانو لە پەراوێزدان. مادام ئەمە موزایکی نەتەوەکانی ئێرانە، ئێمە ناتوانین چاوەڕوانی ئەوە بکەین کە هەموو نەتەوەکانی ئێران لە داهاتوودا بە یەک ئەندازە لە چەندو چۆنی هاوکێشەکاندا دەوریان هەبێ. هۆکارەکەشی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە سروشتی جووڵانەوەی ناسیۆنالیستی ئەو نەتەوانە لەگەڵ یەک جیاوازە. مادام ئێران وڵاتێکی فرە نەتەوەیە، مادام لە ئێران نەتەوەکان کەم و زۆر ویست و داخوازییەکانی خۆیان هێناوەتە گۆڕێ، رادەی ڕێکخستنی ئەو نەتەوانە لەسەر داوای نەتەوایەیی خۆیان بوارێکی زۆر دروست دەکا بۆ هاتنە گۆڕی کێشەو داخوازییەکانی ئەوان. بەڵام ڕێکخستی ناسیۆنالیستی نەتەوەکان لەم پەیوەندیەدا دەوری تایبەت دەگێڕێ. جیگای خۆیەتی کە بڵێم بە هۆی ئەوەی ناسیۆنالیزمی کوردی لەچاو نەتەوەکانی دیکە لە ئێران بە هێزترەو کێشەی کورد لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا ٣٠ ساڵە بۆتە بابەتێکی جیددیو بۆ کۆماری ئیسلامیو لە رای گشتی خەڵکی ئێراندا زەقە و گرنگی تایبەتی خۆی هەیە، لەسەر یەک کێشەکە بۆتە "ئەمری واقیع"و ئینکار ناکرێ.

ناسۆ: باشە لەم رووەوە دەکرێ بڵێن کە بارودۆخی ئێستای ئێران هەڵێکی تایبەتە بۆ ئەوەی کورد هەوڵ بدا لەو خانەیەدا

زیاتر بێتە گۆڕێ و کەڵکی لێ وەربگرێ؟

خالید عەزیزی: لانی کەم تا ئەو جێگەی کە پەیوەندی بە"حیزبی دیموکراتی کوردستان"ەوە هەبێ، ئێمە لە واقیعدا بە خۆێندنەوەی بارودۆخی ئێران، بە ئەزموون وەرگرتن لە کێشەی خۆمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی لە ٣٠ ساڵی رابردووداو هەڵسەنگاندنێکی باڵانسی هێزەکان لە نێوخۆی ئەو وڵاتەدا لێکدانەوەیەکی نوێمان کردوەو هێناومانەتە گۆڕێ. هەر چەند حیزبی دیموکراتی کوردستان حیزبێکی نایاساییە لە نێو خۆی ئێران و لە رووی سیاسیو یاساییەوە رێگای پێنادرێ کە چالاکیو جموجووڵی هەبێ، بەڵام ئێمە هاتینە سەر ئەوە باوەڕە بە جۆرێکی دیکە بچینە نێو گەمەکان. ئێمە ئەو جارە بە نیسبەت هەڵبژاردنەکانی خولی دەیەمی سەرکۆماری ئێرانەوە، هەوڵماندا لەو ملمالێیانەدا بە جۆرێک کێشەی کورد بێنینە گۆڕێ. بۆ ئەم مەبەستەش حیزبی دیموکراتی کوردستان لە یەکەم هەنگاودا بە پێچەوانەی جارەکانی پێشوو هەڵبژاردنەکانی تەحریم نەکرد، بەڵکوو کێشەی کوردی لەو نێوانەدا هێنایە گۆڕێ، پەیوەندی بە چالاکانی سیاسی کورد لە نێو خۆی رۆژهەڵاتی کوردستان و چالاکانی سیاسی ئێرانەوە کرد. پێمان راگەیاندن کە هەرچەند حیزبەکەی ئێمە لە ئێران حیزبێکی یاسایی نییە، ئێمە بە باشی دەزانین ئێوە هەوڵبدەن کە ئاوڕێک لەو بابەتانە بدرێتەوە. هەر لەو پەیوەندییەدا یەکێک لە پاڵێوراوەکانی پۆستی سەرکۆماری(مێهدی کەڕوبی) بەیاننامەیەکی ٨ ماددەیی بڵاو کردەوە کە بە بەراوەرد کردن لەگەڵ رابردوودا هەندێ شتی باس کردبوو کە ئێمە لە چاو فەزای سیاسی ئێران بە باشمان زانی و تاوتوێمان کردو هەوڵماندا کە کۆمەڵانی خەڵک ئەو دەرفەتە بقۆزنەوەو ویستو داخوازییەکانی خۆیان بێننە گۆڕێ. بۆیە ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان لەو باوەڕدا بووین ئەو لایەنەی کە بە قۆڵی ریفۆرمخواز ناسراوەو دوای راگەیاندنی ئاکامی هەڵبژاردنەکان لە لایەن قۆڵی پاوانخوازەوە(عەلی خامنەیی‌و مەحموود ئەحمەدی نژاد) کەوتنە بەر زەختو سەرکوت، ئەگەر بێنە سەرکار باشترە. ئەوان لە خامنەی‌و ئەحمەدی نەژاد باشتر بوون. ئەوە دەرفەتێک بوو بۆ ئەوەی بکرێ لە داهاتوودا رووبەڕووی کۆمەڵێک پرسیار و بڕیاریان بکەیتەوە. حیزبی ئێمە خۆێندنەوەکەی ئەوە بوو کە مادام ئێمە وەک نەتەوەی کورد بە تەنیا توانای ئەوەمان نییە کۆماری ئیسلامی بڕووخێنینو ٣٠ ساڵیشە دژی خەبات دەکەین، چ بکەین لە مەیدانێکی دیکەدا کۆماری ئیسلامی تووشی قەیران بکەین. خۆێندنەوەکە ئەوە بوو کە ئێمە بتوانین لە ناستی ئێراندا بچینە نێو کۆمەڵێک گەمەی نوێو لە نێو ئێرانییەکاندا دۆست پەیدا بکەین. بە جۆرێک لە نێو ئەو کەسانەدا لە ئێراندا پرسیار دروست بکەین کە بەو قەناعەتە بگەن (ئەگەر بکرێ) لە پێناو بەرەو پێش بردنی پرسی کورددا ویستو داخوازییەکان بێنە گۆڕێ.

ناسۆ: ناتەبایی نێوان هێزەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان کە زۆر جار باسی لێ دەکرێ ئەمڕۆ بۆتە ئاستەنگێکی جیددی لە بەردەم خەباتی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستاندا. لەمێژە باس لەوە دەکرێ کە جۆرێک لێک تێگەیشتنێک دروست بکرێ، پاشان بوار بۆ هاوکاری لەگەڵ یەکتر خۆش بکرێو لە ئاکامدا لە چوارچێوەی بەرە یا هاوپەیمانییەکدا لە دەوری یەک

کۆبینەوە، بەڵام تا ئێستا شتێکی عەمەلیو دیار لەو پێناوەدا نابینین. بۆ ئەو دۆخە تا ئێستا هیچ ئاڵوگۆڕێکی بەسەردا نەهاتووەو وەک خۆی ماوە؟

خالید عەزیزی: ژیانی سیاسی حیزبەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان کە بە تێکڕایی هەموو رێبەری حیزبەکانو بەشی سەرەکی کادرو پێشمەرگەو ئەندامانی ئاشکرایان ئێستا لە تاراوگەنو لە ناوخۆی کوردستان نینو ئەو ژیانە یەکسانە ماوەیەکی زۆر درێژەی کێشاوە، بۆتە هۆی ئەوەی کە جۆرێک ماندوویەتی باڵ بەسەر هەموو ئێمەدا بکێشێ. نموونەیەک دێنمەوە، کاتێک کە جووڵانەوەی ریفۆرمخوازی لە ئێران دەستی پێکردو خاتەمی بوو بە سەرکۆمارو لە پەرلەمانی شەشەمی ئێراندا کوردەکان "فراکسیۆنی نوێنەرانی کورد"یان پێکهێنا، ئەم فەزایە یارمەتیدەر بوو بۆ ئەوەی کە ئەقڵیەتی سیاسی و نەتەوەیی روونا‌کبیرانی کورد ببووژێتەوەو داخوازی هەبێو خۆی لە پانتای سیاسی ئێراندا بێنێتە گۆڕێ. ئەوکات زۆربەی حیزبەکان سیاسیەتی تەحریم کردنیان گرتەبەر. جیاوازیان لە نێوان ریفۆرمخوازانو لایەنەکەی دیکە لە ئێران دا نەدەنا. تەنانەت لەو روانگەشەوە کە متمانەیەک بدەن بە چالاکانی سیاسی کورد لە نێوخۆی رۆژهەڵاتی کوردستان نەچوونە نێو مەسەلەکەوە. بۆیە ئەو نموونەم هێناوە کە بڵێم پانتای سیاسی ئێران ١٠ ساڵ لەمەوبەر، واتە لە سەردەمی خاتەمیدا تۆزێک باش بوو، بەڵام ئێمە وەک حیزبەکان نەمانتوانی کەڵکی لێ وەربگرین. ئەو پاسیڤیزمە ببووە هۆی ئەوەی کە دوور کەوتنەوەیەک لە خوێندنەوەی نێوخۆی ئێران دروست ببێ. دوورکەوتنەوە لەوەی کە ئێران گۆڕاوە. کوردستان گۆڕاوە. مادام ئەو دوور کەوتنەوەیە لە رووی خوێندنەوەی بارودۆخی نێوخۆی ئێران باڵی بەسەر حیزبەکاندا کێشا بوو، لە لایەک پاسیڤ بووینو لە لایەکی دیکەوە کێشەو ناکۆکی نێوخۆیی پەرەی ئەستاندو دوایی ئەو لەتبوونو جیابوونەوانە حیزبەکانی گرتەوە. کاتێک ئەو لەتبوونو جیابوونەوانە رووبدا(کە بەشێکی زۆری هیچ پەیوەندی بە ستراتیژی سیاسیو کێشەی جیددی لەسەرکێشەی کوردستانو ئێران نەبوو)، زۆرتر میکانیزمی پێکەوە هەڵکردن بە بنبەست گەیشتبوو. مادام ئەو لەتبوونو جیابوونەوانە هاتنە گۆڕێ، ئەو لەتبوونانە بوون بە هۆی ئەوەی کە لایەنەکان یەکتر قبووڵ نەکەن، هەرکەس لایەنی خۆی بە ڕەوا بزانێو شەرعیەت بە خۆی بداو لایەنەکەی دیکە بخاتە پەراوێزەوە. ئەمە سیناریۆیەکە کە هەتا ئێستاش بەردەوامە. ئەم دۆخە بۆتە هۆی ئەوەی لەباری دەروونییەوە لەتبوونو جیابوونەوەکان سێبەرێک بخاتەسەر چۆنیەتی پەیوەندی ئەو حیزبانە لەگەڵ یەکتر. بەهەرحاڵ تا ئێستا بەداخەوە بواریکی وا دروست نەبووە کە ئەو حیزبانە بتوانن لەگەڵ یەکتر دابنیشن و کێشەکانیان چارەسەر بکەنو میکانیزمێک بۆ هاوکاری لەگەڵ یەکدی ببینن‌ەوە. ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان، لانیکەم لە ماوەی دوو ساڵی رابردوودا، بە شێوەی جۆراوجۆر چ لە راگەیاندراوی فەرمیدا لە چ بڕیاراتی کۆبوونەوەکانماندا بە پێداگرییەوە کار لەسەر ئەوە دەکەین کە میکانیزمێک ببینینەوە بۆ نزیکبوونەوە لەگەڵ لایەنەکان. یەکێک لە میکانیزمەکان ئەوەیە کە بۆ جارێکیش بووبێ لە دەروازەی ئاڵوگۆڕەکانی نێوخۆی کوردستانو ئێرانەوە سەیری حیزبایەتی بکەین، نەک لە دەروازەی حیزبایەتییەوە سەیری ئاڵوگۆڕەکانی نێوخۆی کوردستانو ئێران بکەین. ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەوەمان هێناوەتە پێشێ. ئەو هەڵوێستەی کە ئێمە لە پەیوەندی لەگەڵ هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری

ئێراندا گرتمان، ڕێک لەم پێناوەدا بوو. ئێمە بە خۆێندنەوەی بارودۆخی نێوخۆی کوردستانو ئێران سیاسەت دەکەین، نەک بەپێی سروشتی حیزبێک کە لە تاراوگەیەو ڕێبەریەکەشی لەتاراوگەیە.

ناسۆ: باشە روانگەی حیزبەکانی دیکە بەرامبەر بەم هەوڵەی ئێوە چ بووە؟

خالید عەزیزی: لەسەر خاڵێکی دیار ئەگەر بۆتان باس بکەم، لانیکەم لە پەیوەندی لەگەڵ وەبیر هێنانەوەی ٣٠ ساڵەی(ڕۆژی ٢٨ی گەلاوێژ) خۆڕاگری خەڵکی کوردستان لە بەرامبەر فتوای جیهادی "خومەینی" دژی خەڵکی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ئێمە لەگەڵ لایەنە جۆربەجۆرەکانی ڕۆژهەلاتی کوردستان دانیشتینو ئەوەمان هێنا گۆڕێ کە چ بکەین هاوئاهەنگییەک دروست بکەینو ئەو ڕۆژە مێژوویی بکەینە سەرەتایەک بۆ دۆزینەوەی ڕێگا چارەیەک. بۆ ئەم مەبەستە لەگەڵ زۆربەی حیزبو لایەنەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان کۆبوونەوە، تەنانەت پەیامێکمان بۆ لایەنی"حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران" ناردو وتمان پێمانخۆشە ئەوان لە شتێکی ئاوادا بەشدار بن. لە ئاکامدا ئەم هەوڵانەوە ئەوەی لێکەوتەوە کە ئێمە لەسەر یەک تێکست(دەق) ڕێککەوتین. ئەوەیش ئەوە بوو کە ئەو پەیامە هەر حیزبێک بە نێوی خۆیەوە بڵاوی بکاتەوە. ئەوە هەنگاوێک بوو کە دەبێ لەمەوبەدوا میکانیزمی دیکەی بۆ بدۆزینەوە.

ناسۆ: ئاماژەتان بە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران کرد. ئێستا دەبینین هێشتا هیچ پەیوەندیەکی وا نییە لە نێوان ئێوە(حیزبی دیموکراتی کوردستان)و ئەواندا. ئایا هیچ هەوڵێک لە ئارادایە ئەو پەیوەندییە ئاسایی بێتەوە. یا نا مەرجێکی تایبەتان لەو بارەوە هەیە؟

خالید عەزیزی: ئێمە زۆر جار ئاماژەمان پێکردوە لەتبوونی حیزبی دیموکرات بەرهەمی هەرەس هێنانی میکانیزمی پێکەوە هەڵکردن بوو. مادام بەرهەمی ئەمەیە دەبێ لە میکانیزمێک بگەڕی کە بکرێ لە داهاتوودا ببێتە ڕێگا چارەیەکی گونجاو. هەر دووکمان حیزبی ڕۆژهەڵاتی کوردستانین، لە ڕێگا چارەکاندا کەمو زۆر لێک نزیکین، ڕابردوومان هاوبەشە، هەر دوو لاشمان لە ڕابردوودا لەسەر کەوتنەکانو شکستەکانی حیزبی دیموکراتدا بەشدار بووین. ئەگەر وایە ئێستا قسە لەسەر داهاتوو دەکەین. حیزبێکی سیاسی نابێ لە خانەی لێکدانەوەی کێشەکانی ڕابردوودا گیر بکا، بەڵکوو دەبێ بیر لە ڕێگا چارە بۆ کێشەکانی داهاتوو بکاتەوە.

ناسۆ: خۆ ئێستا جیاوازیەکی زۆر لە ڕووی سیاسییەوە لە نێوان هەر دوو لا هەست پێدەکرێ؟

خالید عەزیزی: ئەوەندەی پەیوەندی بە پەڕەو پرۆگرامەوە هەبێ، جیاوازییەکان ئەوەندە گەورە نین. هەر چەند کۆنگرەی

چواردەی ئێمە هێندێک ئاڵوگۆڕی لە پەیڕەو پرۆگرامدا هێنا ئاراوە، بەڵام ئەوانە کۆسپی جیددی نین. کاتێک دەکرێ قسە لەسەر ئەو بابەتە بکەین کە ئێمە هەر دوو لا قبووڵ بکەین کە لەتبوونی حیزبی دیموکرات چاک یان خراپ"ئەمری واقیع"ەو تەواو. ئەمە یەکە. دووهەم: هەر دوو لا لەو واقیعیەتە تێبگەین کە چالاکییەکانمان لە ئاستی نێوخۆ و لە ئاستی دەرەوەی وڵات هیچ کێشەو کۆسپێک نیە بۆ ئەویتر، بەڵکوو ئەوە گۆڕەپانێکی دیکەیە بۆ بەهێز کردنی جووڵانەوەی کورد. ئێمە لە رووی یاسایی، تەکنیکی، سیاسیو دیپلۆماتیکو راگەیاندنو رێکخستنەوە هیچ کێشەو گرفتێکمان لەگەڵ لایەنی دیکە نییە. هیوادارین ئەوانیش هەست بەوە بکەن کە هیچ کێشەیەکیان لەگەڵ ئێمەدا نییە. بە کورتی تەمەنی مرۆڤایەتی و پەیوەندی مرۆڤەکان لە خیزبایەتی کۆنترە، بۆیە مرۆڤ نابێ هەرگیز لەسەر حیزبایەتیو بەرژەوەندی حیزبی دوژمنایەتی یەکتر بکا.

ناسۆ: بەم پێیە هیچ مەرجێکتان بۆ دانیشتنو دیالۆگ نییە؟

خالید عەزیزی: مادام هیچ کێشەیەکمان لەگەڵ ئەوان نییە، هیچ مەرجێکیشمان بۆ دانیشتنو قسە کردن لەسەر ئەو بابەتانە نییە. هەر لەماوەی چەند مانگی رابردوودا، زۆر لایەنی سیاسی کە دۆستی هەر دوو لامانن، چ حیزبو چ کەسایەتی، لێرە، لە ناوخۆ، لە دەرەوە لەگەڵ ئێمە دانیشتنیان بووە، داوایان لێکردوین کە بۆ ئاسایی کردنەوەی پەیوەندیو تەنانەت یەکگرتنەوەی هەر دوولا ئێمە دانیشتنمان هەبێ. ئێمە هەمیشە لە وڵامدا وتوومانە بۆ دانیشتن لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان هیچ مەرجێکی تایبەتمان نییە. ئەگەر رۆژێک پێکەوە دابنیشین دەبێ هەموو شتێک باس بکەینو رابردووی ئەو کێشانە لێک بدەینەوەو بتوانین مکانیزمێک ببینینەوە لەسەر چەندو چۆنی داهاتووی پەیوەندییەکانی نێوان هەر دوولا و هاوکاریمان لەگەڵ یەکدی. ئەگەر رۆژێک لە رۆژان لەسەر بنەمای عەقڵانییەتو مەنتق بەوە گەیشتین کە ئەو دوو حیزبە یەک بگرنەوە با یەک بگرنەوەو ئێمە ئامادەین.

ناسۆ: ئێوە کە هیچ مەرجێکی تایبەتان نییە ئایا مەرجیش لەو لایەنە قبووڵ ناکەن؟

خالید عەزیزی: ئێمە بۆ دانیشتن نە مەرجو شەرت بۆ ئەوان دادەنینو نە مەرجو شەرت لەوان قبووڵ دەکەین. ئێمە هەر دووڵامان حیزبی نایاسایین لە ئێراندا، هەر دووڵامان لە دەرەوەی وڵاتین، لە تاراوگەین، هەر لایەنێکمان بڵێ من ئەوەندەم خەڵکی کوردستان لەگەڵەو ئەو ئەوەندەی لەگەڵە، ئەوانە هەمووی بانگەشەیە. تا رۆژێک لە رۆژان هەر دوو حیزبی دیموکرات نەچوونەتەوە نێو کۆمەڵانی خەڵکو لە هەڵبژاردنێکی ئازادو دیموکراتیکدا خەڵک دەنگی خۆی نەداوە، دیاری نەکردوە کە ئەو حیزبە چەند کورسی وەبەر دەکەوێو ئەوی دیکە چەندەو... هیچ لایەنێکمان ناتوانێ بڕیار لەسەر پۆزیشێن(موقعیت)ی خۆی بدا. بۆیە ئێمە مەرج دانان بە دروست نازانین لە هیچ لایەکەوە. باشترین قازی(دادوەر)

سەندوقەکانی دەنگدانی خەڵکە، نەک قەزاوەتی ئەندامانی تۆڕی هەر دوولا.

ناسۆ: ئەوان وەک مەرجێک باس لەوە دەکەن کە ئێوە نێوی خۆتان بگۆڕن. چۆن چاو لەم مەرجە دەکەن؟

خالید عەزیزی: لە پەیوەندی لەگەڵ نێودا پێمخۆشە ئاماژە بە چوار لایەنی بکەم. لایەنێکی مێژوویی: لە مێژووی حیزبی دیموکراتدا هەم نێوی "حیزبی دیموکراتی کوردستان" هەبووە و هەم نێوی"حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران". یەکەم جار ئەم حیزبە لەسەر ئەمری "پێشەوا" بە نێوی حیزبی دیموکراتی کوردستان دامەزراوەو و لەکاتی کۆماری کوردستانیش کە حیزبی دیموکراتی کوردستان داینـاوە بـە نێوی حیزبی دیموکراتی کوردستان بـووە. ئـەوە لـە رابـردوودا بەڵگەکان لەبـەر دەستدانو چـاو لـە رۆژنامەی کوردستانو راگەیەندراوەکان دەکەی هەموو ئـەوە دەسـەلمێنن. زۆر دواتـر ئـاڵوگۆڕێک بەسـەر نێوەکەدا هـاتووەو ئـەو نێـوە بۆتـە "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران". پـاش ئـەوەی حیزبی دیموکرات ئـەو لەتبوونـەی بەسـەر داهـات، لایـەنێک کە ئێمـەین نێومـان"حیزبی دیموکراتی کوردستان"ەو لایەنەکەی دیکەش نێوی "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران"ە. ئەوە لایەنی مێژوویەکەی. لایەنی یاساییەکەی: حیزبی دیموکرات چ "حیزبی دیموکراتی کوردستان"و چ "حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران" بـێ لـە ئێـران نایاسـاییە. لایـەنی نێودەوڵەتییەکـەی: ئـەو مـاوەی کـە ئێمـە بـە نێوی"حیزبی دیموکراتی کوردستان"ەوە لە چالاکی نێو دەوڵەتیداین چ لە ئەمریکا، چ لە ئەورووپاو چ لـە پەیوەنـدی خۆمـان لەگەڵ شوێنە یاساییەکان هیچ گرفتێکمان لەسەر "نا" بۆ نەهاتووەتە پێشو دڵنیام ئەوانیش هیچ گرفتێکیان نییە بەو نێوە. ئەو دوو نێوە لە واتـای ئینگلیزییەکەیو کورتکراوەی ئینگلیزییەکەیدا، بە تەواوەتی لەگەڵ یـەک جیـاوازن. ئێمـە پێکـەوە لـە ئەنترناسیۆنالدا بووین و ناوی هەر دوولاشی تێدایەو بۆ ئەنترناسیۆنالو حیزبـەکانی بەشدار لـەوێ کێشـە نـەبوو. ئێسـتاش بێ کێشە پەیوەندیمان لەگەڵ لایەنە جۆربەجۆرەکان لە ئەورووپاو ئەمریکا هەیـەو بـۆ هیچ لایـەکیش کێشـە نـەبووین. ئـەوە لایەنی نێو دەوڵەتییەکەی. لایەنی سیاسییەکەی: کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لە ناوخۆ سەرەڕای ئەوەی پێیـان نـاخۆش بـووە کە ئـەو حیزبـە لـەت بـووە، لایـەنگرانی حیزبـی پێشـوو کـەمو زۆر دابـەش بوونـە. هـەر دوولا ئێسـتا چـالاکی خۆیـان دەبەنـە پێشێ. رۆژانەش ئێمە هیچ گرفتێکمان نییە لە بەکارهێنانی ئەو نێوەدا. بەڵام لە هەمووی ئەوانە گرنگتـر هـەر وەک ئـاماژەم پێکرد داهاتوو بڕیار لەسەر ئەو بابەتە دەدا.

سەرچاوە : ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی : ١٥ی ئۆکتۆبەری ٢٠٠٩

خالید عەزیزی: ئێمە لە ڕوانگەی بەرژەوندی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە داهاتووی کێشە ناڕوونەکانی ئێران دا، دەڕوانینە پرسی بەرەی یەکگرتوو.

وتوویژێ تایبەت لە گەڵ" کوردستان"

ڕۆژنامەی "کوردستان"

بەمەبستی تیشک خستنە سەر کۆمەڵێک پرس و ڕووداوی گرنگی هەنووکەیی لە ڕوانگەی حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە ڕۆژنامەی "کوردستان"، وتوویژێکی تایبەتی لەگەڵ بەڕێز خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی ئەم حیزبە، پێکهێناوە. لەو وتوویژە دا، ڕێزدار عەزیزی، ئاڵوگۆڕەکانی ئەم دوایانەی وڵاتانی عەرەبی بەتایبەتی لیبی و سوریە و کاریگەریی ئاڵوگۆڕەکانی ناوچە لەسەر بزووتنەوەی ئازادیخوازی لە ئێران و پرسی کورد داوەتە بەر سەرنج.

کوردستان: لە کەمتر لەیەک ساڵی ڕابردوو دا سێ دەسەڵاتی دیکتاتوری گەورەی ناوچە لەناو چوون: تونس، میسر و بەم دواییانەش لیبی، هەروەها شەپۆلەکانی ئەو شۆڕشە جەماوەریانە بەشێکی زۆری وڵاتانی دیکتاتۆری ناوچەی گرتۆتەوە و شیمانەی ئەوە دەکرێ ژمارەیەکی دیکەش لە دیکتاتۆرانی ناوچە لە داهاتوویەکی نە زۆر دووردا هەرس بێنن، هۆکارەکانی سەرهەڵدانی ئەو شۆڕشە جەماوەرییانە لەچیدا دەبینی؟

خالید عەزیزی: دەبێ هۆکارەکان لە کۆمەڵێک فاکتۆردا ببینین کە ئەو جۆرە وڵاتانەی پێ پێناسە دەکرێ: یەکەم ئەو وڵاتانە، وڵاتانی دیکتاتۆر و ئیستبدادی بوون، لە وڵاتانە کە دیکتاتۆر دەسەڵاتی هەیە بە سیستەمیکی ئیستبدادی بەڕێوە دەچێ. تەبیعەتەن ئازادی نییە، ئازادی ئەحزاب نییە، ئازادی هەڵبژاردن نییە. ئازادی دەربڕینی بیروڕا نییە، ئازادی خۆپێشاندان نییە. لەسەر یەک کۆمەڵگەکە و خەڵک چ بە شێوەی تاک و چ بە شێوە کۆ، هیچ مەجالێکیان نییە کە بیروڕای

خۆیان دەربببڕن و هەست بکەن کە لە ئیدارەی وڵات دا دەور و دەسەڵاتیان هەیە. ئەوە بە واتای ئەوەیە کە دەسەڵات وەڵامدەر نییە بە نیسبەت ویست و داخوازییەکانی کۆمەڵانی خەڵک لە ئاکامدا خەڵک بەدوای ئەوە دا دەگەڕین کە حکوومەتێکی وڵامدەریان هەبێ و تەنانەت لەو پەیوەندییە دا دەکرێ تەئکید لەسەر ئەوەش بکەمەوە کە لەو سیستمانەدا کەرامەتی تاکە کەسیش پێشێل دەکرێ، هەرێمی شەخسیی خەڵکیش تەجاوزی پێ دەکرێ. هەمووی ئەوانە دەبێتە هۆی ئەوەی کە لە کۆمەڵگە هەم بە شێوەی تاک و هەم بەشێوە کۆ، ئەمنییەتی سیاسی و تاکەکەسی نەبێ و لە نەتیجەدا لەو سەردەمەدا بەدوای ئەوە دا بگەڕێن کە ڕێگا چارەیەک ببینننەوە و ڕێگا چارەکە دەقیقەن ئەوە بوو کە ئێمە شاهیدی هەین کە ئەوە شۆڕش لەو وڵاتانەدا کراوە و ئەو وڵاتانە ئاڵوگۆڕیان تێدا پێکهاتوە و حکوومەتە ئیستیبدادییەکان نامینن، لەسەر یەک ئەگەر کورتی بکەمەوە شەڕی بەرەی دێموکراسی و ئازادی و مافخوازییە دژی دەسەڵاتی دیکتاتۆری لە پێناوی دروستکردنی حکوومەتێکی وڵامدەردا.

کوردستان: ئایا دەکرێ بڵێین بەهۆی گەشە و بەرفراوانبوونی تۆڕی پێوەندییەکان و هاتنە ئارای دیاردەی بەجیهانیبوونەوە، چەمەکانی ئازادی، دێموکراسی و عەدالەت بوونەوە ئەرزشگەلی جیهانی؟ ئایا سەرهەڵدانی جەماوەری لەو وڵاتانەدا کە باسمان کردن لە سایەی هاتنە ئارای ئەو دۆخەوەیە؟

خالید عەزیزی: ئەوە لە جێ خۆیدا بە تەواوی دروستە، چەندین دەلیل بۆ دروستبوونی ئەو بۆچوونە هەیە: یەکەم، ئەگەر چاو لە ڕێژەی دەوڵەتانی دنیا بکەی دەکرێ بڵێین ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ژمارەی ئیستیبدادەکان کەم دەبنەوە و لەو وڵاتانەدا دێموکراسی دادەمەزرێ. مادام دێموکراسی دادەمەزرێ، بەدوای خۆیدا تەبیعەتەن نەهادینە دەبێ و دەبێ بە فەرهەنگ. کاتێک دیموکراسی نەهادینە بوو، ئەو ئەرزشە لەنێو کۆمەڵگەدا جێ دەکەوێ و تەنانەت هەندێ نەسڵ لەگەڵی گەورە دەبن، پێیانوایە ڕەعایەتی ئەو پرێنسیپانە لە ژیانی مرۆڤ، مادام ئێمە لەو سەردەمەدا دەژین کە ژمارەی دیکتاتۆر و ئیستیبدادیەکان کەم دەبێتەوە و ژمارەی دێموکراسیخوازەکان زیاتر دەبێ و دێموکراسییەکان ئەو فەرهەنگە لە کۆمەڵگاکان دا نەهادینە دەکەن، تەبیعەتە لە دنیا ئەمڕۆدا کە هەموو شتێک بۆتە جیهانی، ئەوەی کە پێی دەڵێن گلۆبالیزم – ئەو عەقڵیەت و بۆچوونەش بە مەرحەمەتی تێکنۆلۆژیی میدیایی لە دنیادا بڵاو دەبێتەوە، بۆیە ئەو خەڵکانە کە لە وڵاتانی دیکتاتۆر و ئیستیبداد دا دەژین، بەهۆی لە ئارادا بوونی کانالەکانی ماهواره و ئەنتێرنێت و کۆمەڵێک کەرەسەی پێوەندی، هەست پێ دەکەن کە لە بێ مافیەکی یەکجار زۆردا دەژین. بۆیە ئەوەش ئیلهامێک دەدا بە وان و لە هەمان کاتدا هانیان دەدا کە هەست بکەن لە چ مافێک بێ بەهرە بوون. لە نەتیجەدا بەدوای دا دەگەڕێن و کاری بۆ دەکەن تا بەو شێوەیە شۆڕش بکەن و ئەو سیستمانە بڕووخینن.

کوردستان: بەڕێز کاک خالید! بە ڕای جەنابت جیاوازیی جەوهەری لە ڕاپەڕینی خەڵک لەو وڵاتانەدا بەدی دەکرێ و یا

هۆکارەکان، ئامانجەکان و ئاکامەکانی ئەو شۆڕشانە لێک نزیکن و لە یەک ئاراستە دان؟

خالید عەزیزی: لە دوو بواردا هەمویان یەکن: یەکەم، ئەوەیە کە ئەو وڵاتانە ئیستیبداد و دیکتاتۆریان تێدا هەیە و وڵاتی دێموکرات نین و ئازادیی سیاسیان تێدا نییە، دووهەم ئەوە کە خەڵک بە دوای ئازادی و مافی خۆیان دا دەگەڕین، جا لەوانەیە تەبیعەتی هەرکام لەو وڵاتانە. شێوەی ئیدارەکە، تەنەووعاتی تایفەیی، عەشیرەتی، تەنەووعاتی مەزهەبی، تەجروبەی پێگەیشتنی ئەو وڵاتانە و یا سیستمی ئیدارەی ئەو وڵاتانە لێکیان جیا بکاتەوە. ئەوەی لە میسر بوو. شێوەیەکی جیاواز بوو، ئەرتەشی میسر لەمێژە مەوقەعییەتێکی گونجاوی بۆخۆی هەیە. بەجۆرێک تەعاملی کرد لەگەڵ شۆڕش کە شۆڕشەکە لە میسر، مەسیرێکی تایبەتی خۆی هەبوو. لە لیبی پەیوەندی ئەرتەش و دەسەڵات زۆر توکمە و تێکەڵ بوو، حیزب و ئەرتەش و دەسەڵات بە حەددێک تێکەڵ بوو کە هەموویان بە یەکەوە کەوتنە بەر پەلاماری کۆمەڵانی خەڵک و لێک جیا نەدەکراوە، لە سووریەش دا ئەرتەش و دەسەڵات زۆر تێکەڵن، بۆیە ئیعتمالی ئەوە هەیە سووریەش هەر مەسیرێکی وەک لیبی بەخۆیەوە بگرێ و ئیدامە پەیدا بکا. دەکرێ بڵێم کە جیاوازییەکان زۆر نین. ئەگەر ئەو وڵاتانە تەنەوعاتی میلییان زۆر تێدا بوایە. شایەد ئەوکات تەبیعەتێکی دیکەی دابا بە چەند و چۆنی شۆڕشەکە و هاتنە گۆڕی کۆمەڵێک مەسەلە، تەنیا لە مەوریدی سووریە دا دەکرێ بڵێم تەجروبەیەکی تایبەتی، بە حوکمی ئەوەی کوردیش لەوێ هەیە و سووریە بە بەراوەرد لەگەڵ وڵاتانی شۆڕشێدراوی دیکە، پێکهاتەی سوننی، شیعەی عەلەوی تیدا هەیە و کوردیشی تێدا هەیە.

کوردستان: گۆرانی سیستمە سیاسیەکان لە ناوچە دا بە کام ئاقار دا دەڕوا؟ بەرەو نیهادینە بوونی دێموکراسی و دابینکردنی مافەکانی مرۆڤ و ئازادییە سیاسی و مەدەنییەکان، یان بە دەسەڵات گەیشتنی ئیسلامییە توندڕەوەکان و بەرهەمهێنانەوەی شێوازێکی دیکە لە دیکتاتۆری؟ بە گشتی پێتانوایە چ گۆڕانێک لە موعادلاتی سیاسیی ناوچەدا دێتە ئاراوە؟

خالید عەزیزی: دەکرێ کۆمەڵێک سێناریو لەو وڵاتانە دا پێش بینی بکرێ، تەبیعەتەن لە دەورانێک دا ئینقلاب دەکرێ، هەم خەڵک تووڕەیە و هەم ئەوەی لە دەسەڵات دەکەوێ تووڕەیە و هەمیش مەعلووم نیە سیستمی سیاسیی ئەو وڵاتە لە داهاتوو دا چۆن دەبێ. بە تایبەت لەم وڵاتانەش کە هەموویان ئیحساسێکی عەرەبییان دژی مەسەلەی ئیسرائیل هەیەو لە هەمان کاتیشدا ئیسلام بۆتە فاکتەرێک لە کێشە سیاسیەکاندا، ڕەنگە چەندوچۆنی تەعامول لەگەڵ ئیسلام و ئەوەی کە ئیسلام چۆن لە دەسەڵات دا دەوری هەبێ و ئوسووئەن ئەو دەوڵەتەی دێتە سەرکار، چون لە پەیوەندی لەگەڵ کێشەی فەلەستین دا پیوەندیەکانی خۆی لەگەڵ ئیسرائیل و ئەمریکا ڕێک دەخا. کۆمەڵێک پرسیار لە گۆڕێ دا هەبێ و تەنانەت جاری وایە شوعاری توند دەدرێ یا قەزاوەت دەکرێ کە ئەو وڵاتە دەکەوێتە ژێر دەستی ئەو حیزبە ئیسلامیە یا فلان حیزبە تۆندرەو، ئەو جۆرە باسانە ئاساییں لە دەورانی ئینقلاب دا. ئینقلاب تەبیعەتی تایبەت بە خۆی هەیەو کۆمەڵێک بابەت

دێتە گۆڕێ و ڕەنگە وەڵامی هەموو پرسیارەکان ئاوا بە پەلە نەدرێتەوە. ئەوەندی پەیوەندی بە ئیسلامێکی تووندڕەو هەیە لەو وڵاتانە دا، ئەمن پێموایە لەسەردەمی ئێستا دا هەروەک پێشوو ئاماژەم پێکرد بە حوکمی ئەوەی کە دێموکرادی نەهادینە دەبێ. ماف نەهادینە دەبێ، کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بە تێکرا پێشوازی لەوە دەکا و ئوسوولەن دیکتاتۆرەکان پێگەیەکی ئەتۆیان نەماوە، پێش بینیی ئەوە ناکەم لەو وڵاتانەدا تەنانەت ئەگەر حیزبی ئیسلامییش هەبێ، تازە ئیسلامی جۆری تاڵەبان، ئیسلامی نەوعی جەمهووریی ئیسلامی یا ئەلقاعیدە دەسەڵات بە دەستەوە بگرێ. هۆیەکەشی ئەوەیە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بە دوای ئەمنیەتدا دەگەڕێ و ئوسوولەن ئەو وڵاتانە ئیدی پێیان خۆشە لە ئەمنیەت و ئارامش دا بژین. چون دێموکراسی و ئازادی لەگەڵ ئەمنیەت و ئارامی دێتەوە. ئیسلامیکی تووندڕەو دیسانەکە مەترسیە بۆ سەر دێموکراسی و زوو ئەو نیگەرانییە کە کۆمەڵگەکە دا جێ دەخا کە نەکا وەک حکوومەتە ئیستبدادییەکان پێشوویان لێ بێ.
هەر لە پەیوەندی لەگەڵ وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا ئێمە دەبێ ڕاستیەکیش لەبەر چاو بگرین ئەویش ئەوەیە تورکیە لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردوو بە تایبەت لەوکاتەوە کە حیزبەکەی ئەردۆغان دەسەڵاتی گرتۆتە دەست. تێدەکۆشی سیمایەکی ئارام و موتەعادل و لیبڕاڵ لە ئیسلام بێنێتە نێو کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی. بە تایبەت دوای ئەو هەموو دەوڵەتانە کە ئیسلامی سیاسی بە القاعیدە و بە تووندڕەوی پێناسە کرا، ئەوان دەیانهەوێ بە شێوەیەکی دیکە پێناسەی بکەنەوە. هەر ئەوەشە کە تورکیا ئێستا دەورێکی زۆر دەگێڕێ لە چەندوچۆنی ئاڵۆگۆڕی دەسەڵات لەو وڵاتانە لەگەڵ کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیدا. بۆیە پێش بینی دەکەم لەوانەیە لەسەرەتاوە کێشە هەبێ، بەهۆی ئەوەی کە دێموکراسییان تەجروبە نەکردوە، بەهۆی ئەوەی دەورانێکی زۆر لە ژێر دەسەڵاتی ئیدتبدادی دابوون؛ گواستنەوە لە دەورانی ئیستبدادی کە فەرهەنگێکی وێرانکەر لە کۆمەڵگە دا دروست دەکا بۆ سەردەمێکی دێموکراسی و ئارامی، لەو دەورانەدا کێشە زۆر دێتە پێش، پێش بینی هەندێک کێشە و لێک هەلبەزێنەوە دەکەم. ئیحتمالی هەیە لە هەڵبژاردنەکانیش دا ئەو کێشانە هەبێ، بەڵام لە درێژخایەن دا وردە وردە هەمووی ئەو وڵاتانە بەرەو ئەوە دەچن کە دێموکراسی تێیان دا سەقامگیر بێ و هەڵبژاردنی ئازادیش تێیاندا نەهادینە بێ و ببێتە وڵاتێکی موتەنەوویعی سیاسی.

کوردستان: مەسەلەی سوریە و ئاڵۆگۆڕەکانی ئەو وڵاتە بۆ ئێران و بۆ کورد لە هەر چوار پارچەی کوردستان گرنگییەکی تایبەتی هەیە. لە ئەگەری ڕووخانی ڕێژیمی بەشار ئەسەد دا، داهاتووی کورد لە سوریە بەگشتی و لە پارچەکانی دیکەی کوردستان چۆن هەڵدەسەنگێنێ؟

خالید عەزیزی: دەکرێ بڵێم سوریە بە سێ دەلیل جیاوازی لەگەڵ وڵاتانی دیکە هەیە، بەتایبەت ئەوەندەی پەیوەندی بە قەزیەی کوردەوە هەیە. بەشێک لە نەتەوەی کورد لە سوریە دا دەژی. تەبیعەتەن ئەگەر کورد لەو ئاڵۆگۆڕانە دا باش کار بکا و لە ئێستا دا خۆ ڕێک بخا و یەکگرتوو یەکدەنگ بن. دەتوانن کاریگەری لەسەر چەندو چۆنی دەسەڵات لە دیمەشق دابنێن و کورد لەوێدا ببێتە فاکتۆرێک کە لە حەددی خۆیدا لە چۆنیەتیی دروستکردنەوەی سیستمی داهاتووی سوریەدا دەور

ببێنێ. ئەوەش سیگنالێکی باشە بۆ کورد کە لەو بەشەی کوردستان دا ببێتە خاوەن ماف. لە هەمان کاتیشدا سیگنالێکی جیددیشە بەو ولاتانەی کە مەسەلەی کوردیان هەیە بەو واتایە کە دەکرێ قەزیەی کورد بچێتە پایتەختیش و لە ڕێگای قانوونی و گفتوگۆ و دیالۆگ چارەسەر بکرێ.

لەلایەکی دیکەوە خودی سوریە لە پانتایی سیاسی ئەمنیی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دا هاوپەیمانی ئێران و تەنانەت بە ئیعترافی زۆران، ئێران پشتیوانی ڕاستەوخۆ لە مانەوەی حکوومەتی بەشار ئەسەد دەکا و لە باری نیزامی لۆجیستیکییەوە قەرارگای قودس کە بەشی دەرەوەی سپای پاسدارانە، دەورێکی زۆری هەیە لە سەرکوتی کۆمەڵانی خەڵک و بۆیە تێدەکۆشێ بە هەموو شێوازێک پێش بە ڕووخانی ئەو حکوومەتە بگرێ. بەتایبەت ئەگەر حکوومەتی سوریە لە ڕیگای شۆڕشێکی جەماوەرییەوە بڕووخێ، یەکەم پێگەی کۆماری ئیسلامی لاواز دەکا و دۆستەکانی وردە وردە هەر کەم دەبنەوە. دووهەم: ئیلهامێکی باش دەدا بە کۆمەڵانی خەڵک لە ئێران بە هەموو نەتەوەکانەوە بە هەموو ئەوانەی لە پێناوی دێموکراسی دا خەبات دەکەن کەوا ڕۆژ بەڕۆژ ئەو فاکتۆرانە کە دەست دەدەنە دەستی یەک بۆ ڕووخانی کۆماری ئیسلامی و لە بەین چوونی ئەو حکوومەتە وا دیارە لەپەڕەسەندن دان. بەم هۆکارانە پێموایە ڕووخانی ڕێژیمی سوریە و سەرکەوتنی شۆڕشی جەماوەری لەو ولاتە هەم کاریگەری باشی لەسەر پرسی کورد دەبێ و هەم پەیامێکیش دەبی بۆ داهاتووی جموجۆڵ و ئالۆگۆڕ لە ئێران.

کوردستان: هەندێک لە چاوەدێرانی سیاسی پێیان وایە ڕاپەڕینی خەڵکی ئێران پاش هەڵبژادنەکانی سەرکۆماری لە جۆزەردانی ١٣٨٨ دا، سەرتای دەستپێکی ئەو سەرهەڵدانە جەماوەرییانە بوو کە ولاتانی باکووری ئەفریقا و دواتر سوریەی گرتەوە. واتە بزووتنەوەی سەوزی ئێران بە دەسپێک و پێشەنگی ئەو شەپۆلە دەزانن و لە سەر ئەو بڕوایەن کە سەرکەوتنی شۆڕش لە سوریە، دەستپێکردنەوەی نارەزایەتییەکان لە ئیرانی لێ دەکەوێتەوە. ئێوە دەڵێن چێ؟

خالید عەزیزی: بە باوەری من دوای ئینقلابی ئێران دا. جموجۆڵەکانی نێوخۆی ئێران و ئەو شۆڕشە بەرینەی کە لە نێوخۆی ئێران دا بەر لە دوو ساڵ پێش ئێستا دەستی پێکردوە، یەکەم لە سەردەمێکدا دەستی پێکرد کە میدیای نێودەوڵەتی، تەلەڤیزیۆنەکان، ئینترنێت، لەسەر یەک ئامرازەکانی گەیاندن زۆریان پوشش داو هەواڵەکانی ئەم ڕووداوە بە زمانی ئینگلیزی، عەرەبی و بە زمانەکانی دیکەی زۆر دنیا دا بڵاو بۆوە، قەتعەن ئەوە ئیلهامێکی لە نەوعی خۆیدا بە ولاتانی دیکە و بە کۆمەڵانی خەڵکدا کە دەکرێ جموجۆڵی وا دژی حکوومەتە ئیستبدادییەکان بکرێ. هەروەها بەهەمان شێوە کە دۆستانی حکوومەتەکەی ئەحمەدی نژاد و خامەنەیی: حکوومەتەکانی سوریە و وێنزوئیلا و کۆریای باکوور و ئەو جۆرە حکوومەتانەن، تەبیعەتەن کۆمەڵانی خەڵک و شۆڕشەکانیان، دۆستەکانیان لە نێو کۆمەڵانی خەڵک تەجروبەی شۆڕشەکان لە ولاتانی دیکە هەڵدەبژێرن، بۆیە کاتی خۆی کە کۆمەڵانی خەڵک لە ولاتانی عەرەبی دەستیان بە ڕاپەڕین کرد. ئیلهامیان لە ڕاپەڕینەکەی ئێران وەرگرتوە و زۆریان پێخۆش بووە. دڵنیام لەمە بە دواش خەڵکی ئێران ئەو ئیلهامەی کە

بە وڵاتانی دیکەیان دا، ئەو جار بە تەجروبەیەکی دیکە - بۆیە دەڵێم تەجروبەیەکی دیکە چونکە قەتعەن بەو ئالۆگۆڕانەی لەو وڵاتانە هاتنە گۆڕێ، کۆمەڵێک تەجروبەی تێدا هەیە - لە ئێران دەست پێ دەکاتەوە.
ئەمن پێموایە حکوومەتی ئێران دەرەنگ یا زوو لە شەپۆلی ئەو راپەرین و شۆڕشانە رزگاری نابێ و دڵنیام ئەوجار کۆمەڵانی خەڵک لە ئێران بە شێوەیەکی ڕێکوپێکتر، بە دەرس وەرگرتنێکی زورتر لە رابردووی راپەرینەکەی پێشوو، دژی حکوومەتی کۆماری ئیسلامی دەست بە راپەرین دەکەنەوە. راستە ئێستا خەڵک لەبەر زۆڵم و زۆری دەسەڵاتی ڕەهای سوپای پاسداران ناتوانن بێنە شەقام. بەڵام بە مەعنای ئەوە نییە کە خەڵک لەنێوخۆیاندا و لەدڵی خۆیاندا ئەو حکوومەتەیان دەوێ. من پێموایە زۆربەی هەرە زۆری کۆمەڵانی خەڵک ئێران ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیان ناوێ، بەڵام لە دەرفەتێک دەگەڕێن کە مەجالی ئەوەیان بۆ بڕەخسێ ئەو حکوومەتە بڕووخێنن.

کوردستان: وێدەچێ کۆی ئەو ئالۆگۆڕانەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و باکووری ئەفریقای گرتۆتەوە لە بەرژەوەندی گەڵانی ستەم لێکراو و یەک لەوان کورد بشکێتەوە. ئایا کورد ئامادەیی ڕووبەروو بوونەوە لەگەڵ ئەو گۆڕانانەی دا هەیە؟

خالید عەزیزی: لە بەرئەوەی بەرژەوەندی کورد واتە دروستکردنی بەستەر و زەمینەیەک کە بکرێ ویست و داخوازییەکانی خۆی بێنێتە گۆڕێ تەنیا لە دێموکراسی دا جێبەجێ دەبێ، هەر دوور نەڕۆین ئەوەتا ئالۆگۆڕێ دێموکراتێک لە عێراق و پێکهاتنی حکوومەتێکی فێدراڵ، کە جۆرێک دێموکراسی تێدا هەیە دەرفەتێکی بۆ حکوومەتی هەرێمی کوردستان دروست کردوە. وێدەچێ ئەو دەرفەتە لە سوریە دروست ببێ و ئێستا لە تورکیە بە خۆشیەوە دەستی پێکردووەو بەرەو ئەوە دەچێ ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر نەهادینە بێ. ئەگەر لە ئێرانیش کەشوهەوایەکی وا بێتە پێش، یانی کورد فازی یەکەم تێدەپەڕێنێ، کورد ئێستا فازی یەکەمی تێنەپەڕاندوە، فازی یەکەم ئەوەیە خۆی لە مەترسیی شەڕو لە نێوچوونداڕزگار بکا. ئەگەر ئەو وڵاتانە دا دێموکراسی نەهادینە بێ، لەباری ڕەوانییەوە فازی یەکەم تێپەڕ دەبێ و جووڵانەوەی کورد واریدی فازی دووهەم دەبێ و دەچێتە نێو پرۆسەی وڵاتداری و ئیدارەی وڵات و شەڕی قانوون و بەشداری لەچەند و چۆنی ئیدارەی ئەو وڵاتانە. ئەو قۆناغەش کاتی دەوێ.
ئەگەر ئەو دەورانەش تێپەڕ بێ لەوانەیە لە درێژەی خۆیدا کورد واریدی قۆناغی سێهەم بێ و کورد ئەو کاتە بیر لەوە بکاتەوە لە پانتایی ڕۆژهەڵاتی نیوەڕاستدا و لەو وڵاتانەی کە بەسەریاندا دابەش کراوە، چۆن بەستێنیک دروست بکا بۆ ئەوەی کە بە شێوەیەکی دێموکراتێک گفتوگۆ لە مەسیری هەڵسەنگاندن و ڕێفراندۆمێک کە لەگەڵ مەنشوور و قانوونە نێودەوڵەتییەکان بێتەوە، قەزیەی خۆی بێنێتەگۆڕێ. بۆیە من لەسەر ئەو بڕوایەم مادام کورد بۆخۆی شەڕ بۆ دێموکراسی دەکا، بۆ ماف شەڕ دەکا و پشتیوانی دەکا لە دروستبوونی بەستێنی دێموکراسی، قەتعەن لە هەموو ئەو ئالۆگۆڕانە کەڵک وەردەگرێ و پێشموایە ئیدامەی ئەو پرۆسیسە لە بەرژەوەندیی کورد دایە بەگشتی.

کوردستان: لەمێژ ساڵە باس لە گرێنگی و پێویستیی پێکهێنانی هاوپەیمانی و یەکگرتوویی لە نێوان سەرجەم لایەنەکانی بزووتنەوەی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستاندا دەکرێ. بەڵام دەبینێن بە کردەوە حیزب و لایەنە سیاسییەکان پرش و بڵاون و رەوتی پێچەوانەیان گرتۆتە بەر. ئێوە وەک سکرتێری گشتیی یەکێک لە دیارترین لایەنەکان. چۆن دەڕوانن ئەو کێشەیە؟

خالید عەزیزی: پێش هەر شتێک دەبێ ئیعترافێک بکەین، ئەو بابەتە هێندی باس لێ کراوە و هیچ نەکراوە و هێندە دووبارە دەکرێتەوە و لە کاتێکدا ئێمە هەر لە کەشوهەوای ئینشعابات و لەتبوون و لێک دوور کەوتنەوە داین، وای لێهاتووە بڵێم باسەکە بە مەعنای عام تامی نەماوە. بەڵام بە مەعنای خاس وەک ئەرکی حیزبی هەر لە جێگای خۆیەتی و گرنگیی خۆی بە تەواوی هەیە. ئەوەندەی پەیوەندی بە ئێمەوە بێ، یەکەم: پێمخۆشە ئاوا دەست پێ بکەم ئوسوولەن مادام قسە لە بەرەی دەکرێ بە مەعنای ئەوە چەندین حیزب لەگۆڕێدا هەن و ئەو چەندین حیزبە دەبێ لەسەر هەندێک مەسەلە تەوافوقیان هەبێ و بکرێ لانیکەم پلاتفۆرمێک یان پرۆژەیەکی هاوبەشیان هەبێ کە وەڵامدەری نیازەکانی خەباتی کورد لە کوردستانی ئێران لەسەردەمی ئێرانی ئێستا دا بێ، ئەگەر چاو لەو چەند حیزبە بکەین. دوو لای دێموکرات و چەند لای کۆمەڵەی تێدا هەیە. لایەنەکانی دیکەش هەن. بە باوەڕی من تا دوو لای دێموکرات بە جۆرێک لە تەعامول لەگەڵ یەکتر، بە لێک نزیک بوونەوەو لەیەکتر گەیشتنێک و بە تەوافوقێک نەگەن، ناکرێ ئێمە قسە لە بەرەیەکی کوردی بۆ رۆژهەڵاتی کوردستان بکەین. ئەگەر واقعبینانە بچینە نێو مەسەلەکە. لەبەر ئەوەی بەرە بەو لایەنانە دروست دەبێ، مادام ئەو لایەنانە بۆخۆیان نەیانتوانیوە کۆمەڵێک گرفتی نێوخۆیی چارەسەر بکەن ، بۆیە ناکرێ قسە لە بەرە بکەین. من پێموایە ئەوەی زۆر گرنگە ئەوەیە کە چۆن بکرێ بەستێنک دروست بکرێ کە چیدیکە لە ژێر کاریگەریی رەوانی لەتبوونەکان نەمێنینەوە و هەموو لایەک باسەکە فەعال بکەین و لەژێر رووناکایی ئەوەی کە ئێرانی داهاتوو دا کە کۆمەڵێک سیناریۆی ناڕوون دێتەگۆڕێ، ئەگەر ئێمە رێگا چارەیەک نەبینینەوە، لەوانەیە کورد نەتوانی هەلومەرجەکە بقۆزێتەوە و لەوانەیە کەشوهەواکە بە جۆرێک بێ کە ئێمە تەنانەت تێیدا زەرەرمەندیش بین نازانین داهاتووی ئێران چی لێ دێتەوە ئەگەر تۆ بە هێزێکی یەکگرتووی کوردی بچیە نێو ئەو گۆڕانەوە، تەبیعەتەن ئەوکات دەتوانی دەوری خۆت لە حەددی پێویست دا بگێڕێ. بۆیە من قەزیەی بەرە لەو روانگەیەوە چاو لێ ناکەم کە ئیمە چەند حیزب لەگەڵیەکدا دابنیشین و رابگەیەنین کە بەرەمان هەیە. بەڵکوو دەیخەمە نێو خانەی بەرژەوەندیی کورد لە کوردستانی ئێران لە داهاتووی کێشە ناڕوونەکانی ئێران داو ئەوەیە دەبێ هانمان بدا ئێمە بەرەو ئەوە بچین کە رێگا چارەیەک بدۆزینەوە. ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان هەر لە زووەوە گوتومانە هیچ کۆسپێک نین لەسەر رێگای دروستکردنی بەرەیەک یان تەنانەت ئەگەر پێمانوایە ئێستا بەرە زۆر گونجاو نیە، لەسەر رێگەی لێک نزیک بوونەوە یا هاوکارییەکی بەپلان و بەرنامە. لەسەر لانیکەمی شتە هاوبەشەکان، بۆیە ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ هەموو ئەو ریگاچارانە ئامادەگیمان هەیە و لەو پێوەندییە دا هیچ مەرجێکی تایبەتیمان نییە.

رۆژنامەی کوردستان ۲۰۰۹

خالید عەزیزی: کوردستان مولکی تایبەتی هیچ حیزبێکی سیاسی نییە

خالید محەمەدزادە

خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە چاوپێکەوتنێکدا لەگەڵ رۆژنامەی ئاوێنە ئایشارینەوە کو زۆربەی ئێرانیەکان هیچ لە کێشە کورد نازانن و داوا لە کوردەکانی ئێران دەکات کار بکەن بۆ ناساندنی کێشەکەیان لە ناو ئێرانیەکان و هاوکات داوا لە لایەنەکانی شەڕی ناوخۆ لە کوردستانی ئێرانیش دەکات داوای لێبۆردن لە خەڵکی کوردستان بکەن.

پرسیار: پێگەی کورد لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی چۆن دەبینێ؟

خالید عەزیزی: ئەوەندەی پەیوەندی بەو بەشە لە خەڵکەوە هەیە کە بە جۆرێک بە دواداچوون بۆ کێشەی کورد دەکەن و هەست دەکەن کورد زۆڵمی لێدەکرێت، جۆرێک هاوەردی لەگەڵ کورد هەیە لە رووی مرۆڤایەتیەوە، بەڵام ئەگەر باس لە روانگەی دەوڵەتان بەرامبەر بە کورد بکەین ئەو زۆر جیایە.

پرسیار: جیاوازیەکەی لە چێدایە؟

خالید عەزیزی: تا ئەو جێگایەی پەیوەندی بە ئاستی پەیوەندیە نێودەوڵەتیەکانەوە هەیە کورد ئەگەر وەک نەتەوەیەک چاوی لێ بکەین و سەیر بکرێت ناکەوێتە ناو معادیلاتی دەوڵەت لەو بازنەیەدا، قەزیەی کورد لەهەر پارچەیەک لە چوارچێوەی حکوومەتانەی کوردیان بەسەردا دابەشکراوە باسی لێوە دەکرێت لە دنیا دەرەوە. بە حوکمی ئەوەی کە پەیوەندی

نێودەوڵەتی لەسەر بەرژەوەندی نێوان دەوڵەتان دامەزراوە، هەر بۆیە ئەوان قەزیەی کورد لە چواچێوەی پەیوەندیەکانی خۆیان لە گەڵ ئەو دەوڵەتانە پێناسە دەکەنەوە.

پرسیار: ئالەم بازنەیەدا دۆخی کوردی ئێران چون سەیر دەکرێت؟

خالید عەزیزی: ئەو ماوەیەی کە بۆ خۆم لە ئەمریکاو ئەوروپا بووم، بۆم دەرکەوتووە ئەو دەوڵەتانە کاتێک باسی کوردی ئێران دەکەن تەنیا لە دەلاقەو روانین و خوێندنەوەی حکوومەتی ئێرانەوە سەیری کوردی ئەو وڵاتە. بەڵام بە بەراورد لەگەڵ ساڵانی پێشوو قەزیەی کورد بە گشتیی ناسراوەو ئەزمونی هەرێمی کوردستانیش یارمەتی قەزیەکەی کردووە. ئەمە لەگەڵ ئەوەی کێشەی کوردی تورکیاش هاوکاری زۆری کردووە کە کێشەکە بناسرێت. بۆیە کێشەی کورد پشتگوێ ناخرێت، بەڵام لە تەعامولی سیاسی جیاوازیان لەگەڵ یەکتر هەیە.

پرسیار: باسی ئەوەت کرد کە وڵاتانی دەرەوە لە دەلاقەی روانینی حکوومەتی ئێرانەوە، سەیری کێشەی کورد لە ئێران دەکەن، پرسیار ئەوەیە کە حکوومەتی ئێران چ وێنەیەکی لە دەرەوە لە کوردی ئێران بەدەستەوە داوە؟

خالید عەزیزی: ئەم دەگەڕێتەوە بۆ چۆنیەتی رووبەروو بونەوەی حکوومەتی ئێران لەگەڵ کێشەکە. ئەگەر فشارێک لەسەر ئێران هەبێت لەسەر قەزیەی کورد کە بەباوەڕی من زۆر بەکەمی ئەو فشارە هەیە لە دەرەوە، لەو حاڵەتانە ئێرانییەکان تێکۆشاون بڵێن کورد لە ئێران بە زمانی زۆی قسە دەکات و لە چوارچێوەی قانوون مافی پارێزراوە. بەڵام تا ئێستا زۆر دیارو بەرچاوە نەمبینیوە بڵێن لەسەر کورد ئەو تێبینیەمان هەیە. هەندێکجاریش کە راپۆرتی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا یا یەکیەتی ئەورۆپا لەسەر ئێران هەلاواردن لە ئێران بڵاو دەکرێتەوە. لەو چوارچێوەش قەزی کورد دێتە گۆڕێ.

پرسیار: بەپێی قسەکانی ئێوە. هەتاکوو ئێستا کوردەکانی ئێران نەیانتوانیوە پرسی خۆیان لە دەرەوە بخانە بەرباس. حیزبی ئێوە لەو بارەوە چێکردوە بۆ ورژاندنی ئەو پرسە؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک حیزبێکی سیاسی هەولی زۆرماندواوە کە قەزیەی کورد بهێنینە گۆڕێ، بەڵام مەجالی مانۆرو کاروباری دیپلۆماسی دەگەڕێتەوە سەر دۆخی خۆت لە پانتا سیاسیەکاندا. ئێمە تێکۆشاوین دنیای دەرەوە سەرنج بدەنە قەزیەی کورد لە ئێران، ویستومانە وێنەیەک لە کورد بدەینە دەرەوەو لە رێگا دیالۆگەوە ویستومانە کێشەکەمان چارەسەر بکەین. هەوڵماندواوە دۆست پەیدا بکەین، بەڵام ئاکامی دیپلۆماسی ئێمە کاتێک دەتوانی باش بێت کە من ئێستا بۆخۆم لیی رازی نیم دەبێت یەکگرتوو بین. ئێمە ئەوەی لە تواناماندا بووە کردوومانە بەڵام کوردی ئێران ئەگەر بتهەوێ وەک

نەتەوەیەک دیپلۆماسی بکات. دەبێت حیزبەکانی یەکگرتوو بن و لایەنی دەرەکی هەست بەوە دەکات ئەو نەتەوە یەکگرتووە. بەداخەوە ئەوە کەموکوری ئێمە بوو. بەڵام ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان هەم لە ئەورووپا هەم لە ئەنتیرناسیونالی سوسیالیست و لە وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکاش هەوڵماندداوە کار بۆ قەزیەیەکە بکەین.

پرسیار: تۆخۆت رازیت لەو هەوڵانە؟

خالید عەزیزی: ئەوندەی پەیوەندی بە پرۆژەی حیزبی ئێمەوە بێت بە پێی توانای خۆمان کارمان کردووە، بەڵام وەک کوردی کوردستانی ئێران لەکاری خۆمان رازی نیم. هۆکەشی ئەوەیە کە بەداخەوە حیزبەکان پرشوبڵاون و هەر کەس لە روانگەی حیزبەکەی خۆی کاری دیپلۆماتیک دەکات.

پرسیار: کێشەکە هەر یەکنەگرتنی حیزبەکانە یا نا دەبێت لە شوینی دیکەوە بۆ کێشەکان بچین بۆ نمونە ئێستا جگە لەحیزبەکان بە هەزاران کەسی غەیرە حیزبی لە کوردی ئێران لە دەرەوەی وڵاتن؟

خالید عەزیزی: بەپێی دۆخی ئێران لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی مەجاڵ بۆ مانۆردانی ئێمە دەکرێتەوە. کێشەی دنیا دەرەوە لەگەڵ ئێران، زیاتر کێشەی ئەمنیەت و ئاسایشە کە ئێران وەک مەترسیەک چاو لێ دەکەن. لەو حالەتەدا کێشەکە کورت دەکرێتە بۆ سەر بەرژەوەندیەکی دیاریکراو. ئەگەر بەجۆرێک لە داهاتوودا ئێرانیش سازش لەگەڵ دنیای دەرەوە بکات، رەنگە زۆر گوێ بە ئێمە نەدەن، بەڵام ئێمە خۆمان تێکۆشان کێشەی مافی مرۆڤ و ئازادیەکان بهێنینە گۆڕێ. دنیای دەرەوە لە ئێستا دا بە شوێن ئالترناتیڤێکی دیاریکراو بۆ ئێران ناگەرێ وەک نموونە عێراق و ئەفغانستان، ئەمەش وایکردوە کە کاری ئێمە نەکەویتە چوارچێوەی دیپلۆماتیەکی کاراوە.

پرسیار: بەڵام ئەوە تەنیا دیوێکی ئەو لاوازیەیە کە باسی دەکەی، لە ناوخۆی ئێرانیش بەرای من کوردەکان دیسان نەیانتوانیوە تەنانەت کێشەکەشیان ئێرانی بکەن؟ واتا ئێستا زۆرێک لە هاوڵاتیانی ئێرانی نازانن کوردی ناو ئێران چیان دەوێ؟

خالید عەزیزی: وایە، حکوومەتی ئێران تا ئێستا بەرامبەر بە کورد لەناو ئێران بێدەنگی هەڵبژاردووەو میدیاکانی باسی ناکەن. بۆیە خەڵکی ئێران زۆر کێشەی کورد تێناگەن بە تایبەت ئەو نەسلە لاوەی کە ئێستا لە ئێران هەن نازانن ئێمە چێ دەڵێین بە باوەری من ئەوە ناتەواویەکی گەورەی ئێمەیە لە ئێران کە بە باشی خەڵکی غەیرە کورد لە کێشەکەمان تێناگات. من قبوولی دەکەم دەبێ تێبکۆشین لە داهاتوودا خەڵکانی دیکەی ئێران لە کێشەی ئێمە تێبگەن. مادام ئێمە

دەمانەوێ کێشە کورد لە چوارچێوەی ئێران چارەسەر بکرێت دەبێ ئەو کارە بکەین.

پرسیار: چی بکرێت باشە؟ ئێران هەموو چالاکییەک بە پیلان سەیر دەکات و هاوکات لە ساڵانی رابردووش دا کوردەکان هەر جموجۆلێکی دەرەوەی خۆیان بە گۆمانەوە سەیر کردووە؟ ئەم پەیامە دەبێت چون کاری لەسەر بکرێت؟

خالید عەزیزی: یەکەم ئەوەی کە هەموو تاکێکی کورد مافی خۆیەتی لە جووڵانەوەی کورد لە ئێران بەشدار بێت. دووهەم میتۆدو شیوازی جۆراوجۆر دەکرێت کاری پێبکرێت، سێهەم کوردستانی ئێران موڵکی تایبەتی هیچ حیزبێکی سیاسی نییەو تەنانەت موڵکی سیاسی هەموو حیزبەکانیش نییە، موڵکی سیاسی ئەو نەتەوەیە کە بۆخۆی بڕیار دەدات. ئێمە دەبێ فەرهەنگی پاوانخوازی حیزبی لە نێو بەرین، نابێت بەچاوی گۆمانەوە سەیری هەموو جموجولێک بکەین. دەبێ تێبکۆشین متمانە بگەڕێنینەوە بۆ نێو کۆمەڵگا. ئێمە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی لە کێشە داین، نەک لەگەڵ نەتەوەکەی خۆمان. ئەو خەڵکە وەک ئێمە بیر ناکەنەوە. خەڵکی تر رەنگە بە شیوازی دیکە بیر بکەنەوە.

پرسیار: هەست ناکەی بوونی پاشماوەی کەلتۆری شەڕی چەکداری و کۆمەڵێک هۆکاری دیکە هۆکار بن بۆ نەبوونی کاری دێموکراتی لە ناو کوردەکانی ئێران و حیزبەکانیان؟

خالید عەزیزی: "سروشتی شەڕی چەکداری و ئەوەی کە کۆماری ئیسلامی شەڕی بەسەر ئیمەدا سەپاندووە مەجالی کاری دێموکراتی حیزبی بۆ ئێمە زۆر کەم هێشتەوە. ئێمە لە کاری مەدەنی و خەباتی مەدەنی بەراستی بێ ئەزموون بووین. لە سەردەمی خاتەمی کرانەوەیەک هاتە گۆڕێ لە کوردستان کە من بە باشی دەنرخێنم، خەڵکی تریش شێوەیەکی تریان لە جموجۆل هێنایە گۆڕێ. بۆیە سەیر نییە حیزبەکان کە ٣٠ ساڵ لە کێشەدان لەگەڵ حکوومەتی ئیسلامی تەنیا عادەتیان بە یەک جۆر لە خەبات گرتبێت. سەیر نییە ئەو هەموو کوشتاری کۆماری ئیسلامی و ئەو هەموو زیانەی ئێمە داومانە زۆرتر لە یەک خانە لە کێشە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی مابێتەوە، مەجالی دیکە کەم بووە کە شێوەی تر تاقی بکەینەوە. ئێستا ئێران ئەو مەجالە نادات. بەڵام ئێمە زۆرمان پێی باشە ئەو مەجالە هەبێت. بەڵام من ئەوە قبووڵ دەکەم کە حیزبەکانی رۆژهەڵات کەم لە ژیانی دێموکراتی بوون تا عادەت بە فرەیی لە خەبات بگرن.

پرسیار: حیزبەکان تێگەیشتنی جیاوازیان بۆ پرسی کورد لە ئێران هەیە تا ئێستا کێشەکە بە کێشەی چینایەتی وەسفدەکات. ئەحزابی ئیسلامیش هەن پێیانوایە کێشەکە لە روانگەی ئیسلامەوە دەبێت چارەسەر بکرێت. حیزبیش هەیە دەڵێت پرسەکە نەتەوەییەو دەبێ چارەسەری دێموکراتی بۆ بکرێت. کێشەی کورد لەگەڵ حکوومەتی ئێران چ پێناسەیەک هەڵدەگرێت؟

خالید عەزیزی: کێشەی کورد لە ئێران بەتەواوی کێشەیەکی نەتەوەییە، بەڵام بە حوکمی ئەوەی ئێمە پێمانوایە دێموکراسی و بەشداری خەڵک و هەڵبژاردن هاوکاری دەکات بەوەی کە کێشەکان چارەسەر بکرێت. ئێمە سروشتێکی دێموکراسیخوازی پێدەدەین. بەڵام لە نیو کۆمەڵگای کوردیش بۆچوونی جیاوازیش هەیە. هەر حیزبێکیش بەپێی ئایدئۆلۆژی خۆی خوێندنەوەی خۆی هەیە بۆ کێشەکە، بەڵام ئێمە وەک حیزبی دێموکرات کار بۆ ئەوە دەکەین ئەو نەتەوەیە لە چوارچێوەی ئێران بە مافەکانی بگات.

پرسیار: هیوایەک بۆ کاری هاوبەش لە ناو حیزبەکان هەیە بۆ ئەو پرسە؟

خالید عەزیزی: ئەو لەتبوون و ئینشعاباتەی ناو حیزبەکان تا ڕادەیەکی زۆر شوێنەواری ماوەتەوە. ڕەنگە زۆر زەحمەت بێت و کارێکی ئاسان نەبێ. بەڵام دەبێ کاری بۆ بکەین کە لێک تێبگەین. بەڵام ئێستا بۆم زەحمەتە بڵێم بەرەیەک و پلاتفۆرمێکی هاوبەش دروست دەبێت. ئەو لایەنانەی کە کێشەیان هەیە لەگەڵ یەکتر دەبێت فێری ئەوە بین لەگەڵ یەکتر دانیشین و قسە بکەین. ئەگەری ئاوریش لە رابردوو دەدەینەوە دەبێ لە ژێر بەرژەوەندی داهاتوو بێت.

پرسیار: زۆر جار ناکۆکی هەر دوو حیزبی دێموکرات لەگەڵ یەکتر بە کۆسپی لێک نیزیک نەبوونەوەی حیزبەکانی ڕۆژهەڵات باس دەکرێت. ئەمە تا چەند راستە؟

خالید عەزیزی: ئەوەی کە دوو حیزبی دێموکرات هەیە ئەمری واقیعە. من پێموایە هەر دوو لایەنی دێموکرات دەتوانن زۆر هاوکاری ئەوە بکەن کە چۆن حیزبەکان لێک نزیک ببنەوە. هۆکەشی ئەوەیە کە تۆ قسە لەسەر هەر شتێکی هاوبەش بکەی مادام ئەو دوو لایەنەی دێموکرات تێدا نەبێت، جێبەجێ نابێت. ناکرێت لایەنێکی دێموکرات بەشدار بێت و لایەنەکەی تر نەبێت. ڕێگای کاری هاوبەشی ئەحزابی کوردستانی ئێران لە ڕێگای پەیوەندیەکانی نێوان هەر دوو حیزبی دێموکراتەوە دەبینم لێرەوە دەکرێت ئەو کۆدەنگیە لە نێوان حیزبەکان دروست بێت.

پرسیار: لە چارەسەرکردنی کێشەکانی ناو هەر دوو حیزبی دێموکرات بۆ خۆت چیتکردوە؟

خالید عەزیزی: ئێمە لە دوای کۆنگرەی چواردەوە هەموو کارێکمان کردووە بۆ ئاساییبوونەوەی پەیوەندیەکانمان. وەک خۆشم هەوڵمداوە کە هاوکاری بکەم پەیوەندیەکانمان ئاسایی بێتەوەو بوارێک خۆش بکەین بۆ قسە کرد پێکەوە.

پرسیار: ئەوان بە پێشوازی ئەو هەنگاوانەی تۆوە هاتوون؟

خالید عەزیزی: پەیوەندیەکانمان بە بەراورد لەگەڵ ساڵانی رابردوو باشتر بووە. جۆرێک عەتف هەیە بەرامبەر بە یەکتر. هیوادارین ئەوانیش بەوە گەیشتبیتن ک لەتبوونی دێموکرات ئەمریکی واقیعەو هەر دوو لا دەبێ کاری بۆ بکەین بۆ نۆرمال بوونەوەی. دیارە دەبێ ئەوە زۆرتر لەئەوان بپرسێ.

پرسیار: باس لە هەوڵەکانی شەخسی خۆت دەکرێت بۆ ئاسایی بوونەوەی کێشەکانتان لەگەڵ حدکا؟ چیتان کردوە؟

خالید عەزیزی: زۆر سروشتیە ئێمە پەیوندیمان لەگەڵ یەکتر هەبێت. ئێمە پێش حیزبایەتیش کاک مستەفا هیجری مان دەناسی. لە حیزبایەتیش نێوانمان هەر خوش بووە. ئێستاش بە سروشتی دەزانم پەیوەندیمان هەبێت. پەیوەندیەکەش زۆر سروشتیەو لە گۆڕی دا هەیە. بەڵام شێوازی ڕەسمی هیچ دانیشتنێکی ڕەسمی بەینی من و سکرتێری گشتی حدکا نەبووە.

پرسیار: حدک تا چەند کۆسپ بووە لەسەر ڕێگای یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان؟

خالید عەزیزی: بە حکومی ئەوەی تا ئێستا دانەیشتووین لەسەر یەکگرتنەوەی نێوانمان قسە بکەین نەبووە بە باسی جدی لە ناو خۆماندا. لە شیوازی ئەفکاری ئیمەدا کۆسپێک نابینم بۆ یەکگرتنەوە. ڕێبەری ئێمە ئامادەیی تەواوی هەیە لەسەر ئەو شتانە قسە بکات.

پرسیار: ئێستا خەڵکانێک ئەو دیمانە دەخوێننەوە ڕەنگە بڵێن ئێوە ئەوەندە باس یەکگرتنەوە دەکەن بۆ جیابوونەوە؟

خالید عەزیزی: لا کاری سیاسیدا ناکۆکی و جیاوازی کاتەکی سروشتیە. ئەوە لە میژووی حیزبی دێموکرات لە دوای کۆماری کوردستانەوە و لە سەردەمی کاک ئەحمەد تۆفیق و د.قاسملوو د. شەرەفکەندی و سەردەمی مامۆستا و سەردەمی کاک مستەفا هیجری تا ئێستا کێشە و ناکۆکی لە ناو حیزبی دێموکرات هەر هەبووە. شتێکی سەیر نییە چۆنکە ئازادی ڕادەربڕینی تێدا بووە! کێشەی سیاسی هەبووە. لە سیاسەت سەیر نییە کە زۆر جار ئەو ناکۆکیەکانە بەوە دەگات کە لێک جیابینەوە. ئێستا هەر دوولا ماوەیەک وەک دوو حیزبی دێموکرات کار دەکەن. جۆرێک خوێندنەوەیان بۆ ڕابردوو هەیە؟ ئەگەر بەوە بگەن تێکەڵ بنەوە من پێموایە کارێکی باش دەکەن. نابێ بڵێن باشە بۆ جیابوونەوە؟ ئێستا بۆ تێکەڵ دەبنەوە؟ ئەوە لە دنیای سیاسیدا زۆر ئاساییە.

پرسیار: هیچ زەمانەتیکێش نییە کە دوای تێکەڵبوونەوە ئینشعاب ڕوو بدات؟

بەشی یەکەم

خالید عەزیز: لە سیاست و حیزبایەتیش هەرگیز تەزمین نییە کە جەمعێک هەتا هەتا پێکەوە کار بکەن. بەڵام من هیوادارم ئەگەر جارێکیتر لەگەڵ یەکتر دانیشتین. فەرهەنگ سازی بکەین و لە کاری جەمعی دا ئەو مەترسیانەی ئینشعاب دروست دەکەن کەم بکەینەوە. چۆنکە ئەو لەتبوونانە لەسەر کێشەی سیاسی نییە. لەسەر ستراتیژی نەبووە. ئیختلافی زەوق و سەلیقە بۆ بەرێوەبردنی حیزب بووە.

پرسیار: لەو شەڕە ئیعلامیەی لە نێوان کۆمەڵەی شۆڕشگێڕو حدکا هەتە گۆڕێ حدک دوای ماوەیەک بێدەنگی. راگەیاندراوێکی بڵاو کردەوە. رەخنەتان لێ دەگرن کە بەیاننامەکەی حدک بە جۆرێک خۆدزێنەوە بوو لە دیفاعکردنی لە مێژووی حیزبی دێموکرات؟

خالید عەزیز: ئەوندەی پەیوەندیی بە رابردووی حیزبی دێموکراتەوە هەیە بەباش و خراپ ئێمە خۆمان بە خاوەنی هەمووی دەزانین. ناچمەوە سەر وردەکاری شەڕەکانی دێموکرات و کۆمەڵە. بەڵام بۆیە لەسەر رابردووی هیچ کێشەیەکم نییەو هۆکەشی ئەوەیە کە ئێمە خۆمان بەبەشداری هەموو ئەو بڕیارانە دەزانین کە رووبداوە؟

پرسیار: وەک سکرتێری حیزبی دێموکرات، پێتوایە حیزبی دێموکرات هەڵگیرسێنەری شەڕی ناوخۆ بووە وەک تەیفی کۆمەڵە دەڵێن؟

خالید عەزیز: من پێموانیە حیزبی دێموکرات هەڵگیرسێنەری شەڕی ناوخۆیی بووبێت. ئەوە قەزاوەتی منە وەک حیزبی دێموکرات. ئەگەر لە کۆمەڵەش هەمان پرسیار بکەی رەنگە ئەوانیش ئەوە بڵێن. بۆیە من دەڵێم هیچ قازییەک ناتوانی قەزاوەت لەسەر شەڕی دێموکرات و کۆمەڵە بکات. ئوسوولەن چوونە ناو ئەو باسەش هیچ ئەنجامێکی نییە. بەڵام لە پەیوەندی لەگەڵ ئەو هەڵوێستەی ئێمە ئەوەندی پەیوەندیی هەبێت بە قسەکانی کاک عەبدوڵڵا موهتەدی لەم کتێبەدا. ئێمە ئەوەمان راگەیاندوە کە کاتی ئەوە نەبوو چووبایەتە ناو ئەو وردەکاریانەوە. ئەو وردەکاریانەی کە کاک عەبدوڵڵا باسی کردوە ئێمە وا بیر ناکەینەوە. ئاوا نییە کە کاک عەبدوڵڵا دەڵێت. لە هەمان کاتیش ئێمە دەڵێن با نەچینەوە ناو ئەو کێشانە و وتوومانە ئێمە دەبێ داوای لێبۆردن لە خەڵکی کوردستان و بنەماڵەی شەهیدانی هەر دوولا بکەین.

پرسیار: چۆن سەیری ئەو رووبەڕووبونەوەی حدکا دەکەی؟ ئەوان دەڵێن ئەمە دیفاع بوو لە مێژووی حیزب و هەڵوێستەکانی دوکتور قاسملوو کە پیویست بوو بمانکردایە؟

خالید عەزیز: مێژووی حیزب بەچاک و خەراپ ئێمەش تێدا بەرپرسین. ئەو روونکردنەوەی حدکا هیچ پەیوەندی بە دیفاعکردن بە مێژووی حیزبی دێموکراتەوە نەبوو. ئوسوولەن هەڵوێستێک بوو لە بەرامبەر ئەو دیمانەی کاک عەبدوڵڵا موهتەدی. بەڵام لە کێشەیەکی ئاوادا ناکرێت ئێمە دیفاع لە مێژووی حیزبێک بکەین کە تەمەنی ٦٤ ساڵە. لەو مێژوویە زۆر قوناغی بڕیوە و ئەو دیفاعە زۆر لەوە بە بچوکتر دەبینم کە دیفاعی لەو مێژووە کردبێت. مێژووی حیزب زۆر لەوە گەورەترە کە ئێمە بین ئاوا پێناسەی بکەین.

پرسیار: ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە کە دەبێ ئەو شەڕە نەقد بکرێت؟

خالید عەزیز: فەرقی قەزاوت لە حقووق و قەزاوەت لە سیاسیەت لە سیاسیەت دا ئەوەیە کە لە دادگا قازی بڕیارێک دەدات و تەواو دەبێ و دەوڵەتیش ئیجرای دەکات، بەڵام لە دنیای سیاسەتدا قەزاوەت زۆر سەختە لەسەر رابردوو. بۆیە زۆر زەحمەتە ئێمە قەزاوەتی بێلایەنانە لەسەر ئەو رابردوویە بکەین. قەزاوەتی دواجار لەسەر سندوقەکانی دەنگدان دەکرێت. بەڵام شەڕی ناوخۆیی هەموو لایەکەمان تێدا بەرپرسین و هەوڵ بدەین دووپات نەبێتەوە. ئێمە دەبێ فەرهەنگسازی بکەین و ئەو شتانە دووپات نەبێتەوە بۆ من ئەوە گرنگە لە چۆن دەتوانین فەرهەنگسازی بکەین کە هەرگیز ئەو شەڕە لە داهاتووی کوردستانی ئێران دووپای نەبێتەوە. بەراستی هیچ پاساوێکی بۆ نایەتەوە ئەگەر لە داهاتوو حیزبی کوردی لە گەڵ یەکتر شەڕ بکات.

پرسیار: ئایا حکوومەتی ئێران ئامادەیی ئەوەی تێدایە دانوستان لەگەڵ ئێوە بکات. ئەمە لەگەڵ ئەوەی پێشتر راتگەیاندبوو ئەگەر مەجالێ کارکردن هەبێت لە ئێران ئەوە ئێمە دەگەڕێنەوە؟

خالید عەزیز: من پێموایە ئێران توانایی ئەوەی تێدا نییە کە دانوستان لەگەڵ ئێمە بکات. تەنانەت ئامادەیی ئەوەشی نییە بوونی سیاسی ئێمە لەناو خۆی وڵات قبووڵ بکات، بەڵام ئێمە بۆ ئەو مەسەلەنە دەهێنینەوە گۆڕێ؟ ئێمە لە ئێران بە دوای چارەسەر دەگەڕیین. بەشی هەرە زۆری خەڵکی ئێران لە داواکانی کورد ناگەن، من بە پێویستی دەزانم ئەو باسانە لە کۆمەڵگای ئێرانی بڵاو بێتەوە. بۆ ئەوەی فشارێکی زیاتر لەسەر کۆماری ئیسلامی هەبێت کە ئەحزابی کوردی شەڕ خواز نین، ئەحزابی کوردی حەزیان لە تەقەکردن نییە. حیزبی کوردی پێێ خۆشە ئەگەر مەجال هەبێت لەناو خۆی ئێران چالاکی بکات. ئەو پەیامە من بە دروستی دەزانم کە لە ناو ئێران فەرهەنگسازی بۆ بکرێت. ئەوە بە مانای ئەوە نییە کە کۆماری ئیسلامی رازی دەبێت بەو داوایە. ئەگەر ئێمە هەر بۆخۆمان بیر بکەینەوە و هەر بۆ خەڵکەکەی خۆمان قسە بکەین خۆ کێشەمان نییە. ئەو پەیامە زۆرتر بۆ خەڵکی دەرەوەی کوردستانە. ئێمە وەک حیزبێکی ناوچەیەیی کێشەمان لەگەڵ تاران هەیە. بۆیە دەبێ ئەو بەبەرپرس بزانین کە نایەوێ کێشەکە چارەسەر بکات و دەبێ داواکاری نوێش بخەینە ناو خەڵک و

بەشی یەکەم

بڵێین ئێمە ئامادەین دەستپێشخەری بکەین بۆ کێشەکان، خەڵکی ئێران وەک ئێمە بیر ناکەنەوە ئەمە هەڵەیە.

پرسیار: ئەم جۆرە بیرکردنەوەیە ئەبزاری خۆی دەوێ بۆ بەرەپێشبردن، ئەم ئەبزارانەش هەتاکوو ئێستاش غایبە، حیزبی دێموکرات چێکردوە؟

خالید عەزیزی: لە میدیای حیزبی هەوڵماندواوە ئەو بۆچوونە بچێتە پێش، لە میدیای فارسەکانەوە کارمان بۆ کردووە. لە مەیدانی دیپلۆماسی ئیمە ئەو باسانەمان هێناوەتە گۆڕێ. ئێمە دەبێ زمانی ئەو بوارەمان هەبێت.

سەرچاوە: ماڵپەڕی ئاوێنە - ڕێکەوت: ساڵی ٢٠٠٩

خالید عەزیزی: کۆماری ئیسلامی هاندەری تووندوتیژییە

رۆژنامەی میدیا

خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی حزبی دیموکراتی کوردستان. لە دیمانەیەکدا کە لە ژمارەی ٤١٨ی رۆژنامەی میدیا دا بڵاو بۆتەوە، لەمەڕ کێشە ناوخۆییەکانی ئێران و مەسەلەی ئۆپۆزیسیۆن و شێوەی خەبات و رووبەروو بوونەوە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی ئێران و هاوکاری هێزە سیاسییەکان لەسەر ئاستی کوردستان و ئێران و چەند پرسێکی هەنووکەیی، وەڵامی پرسیارەکانی میدیای داوەتەوە.

رۆژنامەی میدیا رۆژنامەیەکی سیاسی هەفتەنەیە، یەکێتی نەتەوەیی دیموکراتی کوردستان لە باشووری کوردستان دەریدەکات.

پرسیار: چ کاتێک دیپلۆماسی جیهانی لەسەر نەمانی کۆماری ئیسلام ڕێکدەکەوێ؟

خالید عەزیزی: پێموایە مەسەلەی مان و نەمانی کۆماری ئیسلامی مەسەلەی باسی سیستەمی جیهانی نییە. هۆیەکەش ئەوەیە. بە تایبەت بۆچوونی ئەمریکا لە پێوەندی لەگەڵ ئێران ئەمەیە کە ئێران ڕەفتاری خۆی بگۆڕێ، ئێران بەرپرسیارانە لە پێوەندییەکانی نێودەوڵەتی هەڵسوکەوت بکا، چونکە لە واقیعدا بۆ هێمنی ناوچەکە ئێران وەک فاکتەرێک دەبینین و دەیانەوێ کارێک بکەن کە لەو سیناریۆیەی ئەمنییەتی ناوچە. ئێران نەبێتە هۆکاری گێرەو کێشە، لەبەر ئەوەی بە باوەڕی من ئەوەی کە بیانەوێ کۆماری ئیسلامی ئێران بڕووخێنن، یا وەلای بنێن، یا خۆیان لە کۆڵ کۆماری ئیسلامی بکەنەوە، ناکرێ وەک پرۆژەیەکی گشتی دنیای دەرەوەی چاوی لێبکەی زیاتر باس لەچۆن کۆنترۆڵکردنی ئێرانە.

پرسیار: ئێوە زۆرجار ڕایدەگەیەنن کە بۆ ڕووخانی ڕژێمی کۆماری ئیسلامی کار ناکەن، دیارە ئەمبارەوە بەڵگە نادەن،

بەڵکوو ئەوە هەر لە گوتندایە و رەنگە گوتاریش دوایی رەتکردنەوەی هاسان بێت. مەبەستتان چییە؟

خالید عەزیزی: لە هیچ شوێنێکی پێرەوپڕۆگرامی حزبدا باس لە رووخانی کۆماری ئیسلامی ئێران نەکراوە. ئەو باسە زیاتر باسی نێو کۆنگرەکان و راپۆرتیکە کە دەدرێ بە کۆنگرە، ئێمە وەک حزبی دیموکراتی کوردستان ستراتیژیمان ئەوەیە پێرەوپڕۆگرامی ئەو حزبە لە چۆنیەتی لەگەڵ کۆمەڵگای کوردستان و کۆماری ئیسلامی جێبەجێ بکەین مەسەلەی رووخانی کۆماری ئیسلامیش لە سێ لاوە جێگەی سەرنجە:

یەکەم: ئەوەیە کە جیاوازی لە راستی و ناڕاستی ئەو دروشمە، یان ئیمکانی جێبەجێبوونی، ئێمە لەوە باوەڕە داین کە لە ئێرانێکی ٧٥ ملیۆن کەسیدا ئەگەر کورد لەرووی حەشیمەتەوە چاو لێبکەین، ٨ – ٩ ملیۆن کەسن و دەرفەتی رووخانی کۆماری ئیسلامی بۆ نەتەوەی کورد غەیری عەمەلییە.

دووەم: پێمانوایە لە گۆڕەپانی سیاسی هەموو ئێراندا کاتێک باس لەسەر چۆنیەتی رووبەروو بوون لەگەڵ کۆماری ئیسلامی دەکرێت، نابێت وا دەربکەوین کە کورد نەتەوەیەکی رووخێنەرە. بۆیە ئێمە لە چۆنیەتی رووبەروو بوونەوەو هەڵسۆکەوت لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا لەم چوارچێوەیەدا کارمان کردووە. باشترین حاڵەت بۆ بەرژەوەندی دیموکراسی لە ئێران و کورد و کوردستان ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی وەک نیزامێکی داسەپاو بە گشتی ئەمینێ و لەناو بچێت و حکوومەتێکی دیموکراتی جێگەی بگرێتەوە، بەڵام ئەمەش پێوەندی بە چەندوچۆنی کەڵک وەرگرتن لەو دروشمە هەیە، ئێمە گوتوومانە ئەو دروشمەمان ئێستا وەلا ناوە، بەکاری ناهێنین. یان دەکرێ بهێنینەوە گۆڕێ و بە کاری بێنین لەکاتی خۆیدا، زەمینەی مێژوویی ئەو دروشمە زیاتر بەرهەمی دەورانێکە کە کۆماری ئیسلامی دەرفەتی وتووێژ لەسەر مەسەلەی کورد لە کوردستانی ئێران وەلا نا و هێرشی کردە سەر کوردستان و کوردستان لە چوارچێوەیەکی سوپایی پاستاوت و نەتەوەی کورد و هەموو هێزە سیاسییەکانی کوردستان ناچار بوون بۆ دیفاع لە خۆیان شەڕی چەکداری بکەن، کەوابوو ئەو دروشمە بەرهەمی کەشوهەوایەکە، مادام بەرهەمی کەشوهەوایەک بێت. دەکرێ لە دەورانی جۆراجۆردا بە سروشتی کەشوهەوا بەکار نەهێنرێ یان وەلا بنرێ. ستراتیژی ئێمە لە جێگەی خۆیەتی و ئەویش ئەوە کە سیستەمی کۆماری ئیسلامی نەمێنێ و نیزامێکی دیموکراتی بێتە جێگەی و ئەگەر بە رووخان بێت، رووخان باشترین و ئیدەئالترین چارەسەرییە و ئەگەر بە گۆڕانکاری بێت و ئەو حکوومەتە لەسەر کار نەمێنێ و حکوومەتێکی عاقلانی بێتە سەرکار، ئەوەش هەر باشە. بەکورتی دەڵێم دروشمی رووخانمان ئێستا وەلاناوە و بە کاری ناهێنێن و ئێمە لەگەڵ هەلومەرج کەڵکی لێوەردەگرین. سەبارەت بە سیاسەتی بەشداری لە هەڵبژاردندا ئێمە مەبەستمان ئەوە بوو کە لە گۆڕەپانی ئێراندا کێشەی کورد بێتە گۆڕێ و بەداخەوە لە ئێراندا بە گشتی لە دەرەوەی بەشە کوردستانییەکەی زۆریان لە کێشەی ئێمە ئاگادار نین، یان زۆری تێناگەن لەو ٣٠ ساڵەدا سەرەڕای فیداکاری پێشمەرگە لە خۆبوردەیی گەلەکەمان ئێمە بەداخەوە نەمانتوانی لە دەرەوەی کوردستان خەڵکی

ئێران لە مەسەلەکەی خۆمان بگەیەنین، دەبێ نێوی مەسەلەی کورد کێشەی کورد و ویست و داواکانی لە بۆنەی جۆراوجۆر دا بێنینە گۆڕێ. پیمانوابوو هەڵبژادەنەکان جێاواز لە تەبیعەتی کێشەکان و رەکابەری و پاڵێوراوان دەتوانی وەسیلەیەک بێت بۆ ئەم مەبەستە و کێشەی کورد لە سەرڕاوە بێتەگۆڕێ و هێندە لە پەراوێزدا نەمێنیتەوە. لەگەڵ ئەوەی کە پێمانوابوو ئەو لایەنەی کە ئێستا بە بزووتنەوەی سەوز ناسراوە بە بەراورد کردن لەگەڵ لایەنی خامنەیی بکریت مەسەلەی نەتەوەکەمانیان لەگەڵ باس بکەین و ئاگاداری ئەوە بن کە لەگەڵ کۆمەڵێک کێشە بە تایبەت مەسەلەی نەتەوەکان رووبەڕوون.

پرسیار: ئایا ئەو رەوشەی ئێوە بو بزووتنەوەی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان بەرهەمی هەبووە؟

خالید عەزیزی: ئەوە بەستە بەوەیە چۆن تەحلیلی بکەی، ئەگەر قبووڵ بکەین کە دوای هەڵبژاردن لە ئێران قەیرانێکی سیاسی بەدیهاتووە بزووتنەوەی سەوز پەرەی گرتووە. خەڵک رۆژ بە رۆژ زیاتر هاتووەتە مەیدان و شەهیدی داوە و دروشمەکان جار لەگەڵ جاری رادیکاڵتر بوونەوە و خودی ولی فەقیە و خامنەییش تێوەردراوە و ناڕەزایەتیەکان بە گشتی رووبەرووی سیستەمی دەسەڵات بووەتەوە. دیارە هەڵوێستەکەی حزبی دیموکراتی کوردستان لە جن لە جێگەی خۆیدا بووە. چونکە ئێمە سیاسەتمان یارمەتیدانی ئەوان بۆ قووڵتر کردنەوەی کێشەکان بووە و هێنانە گۆڕێ کۆمەڵێک مەسائیل.

پرسیار: ئێوە پێتانوایە دەبێ حزبتان خەباتی مەدەنی بکات. خەباتی مەدەنی چۆن بەرێوەدەچێت؟ خەڵک خۆ بە کوشت دەدا و ئێوە ئافەرینی پێدەڵێن. خۆتان چ نەخشێکتان نییە؟

خالید عەزیزی: لەبەر ئەوەی حزبەکەی ئێمە کاتی خۆی لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە بە حزبێکی هەڵوەشێندراو راگەیەندرا. ئێمە دەرفەتی ئامادەبوونمان لەنێو خۆی وڵات بەشێوەی فەرمی نەبووە و نییە. ئێمە لە راگەیاندنەکان و گوتارەکانی خۆمان جەختمان لەسەر ئەوە کردۆتەوە کە چۆنی واقیعی حزبی دیموکرات نە کۆیە نە هەرێمی کوردستان لە عێراق، نە ئەورووپا و ئەمریکا بەڵکوو ئەو شوێنەیە کە لێی لە دایکبووە. ئەویش کوردستانی ئێرانە و لەمبارەشەوە هەوڵمان داوە کە هەموو ئەو کەسانەی کە بۆیان دەگونجێ لە چوارچێوەی ئەو سیستەمەدا خەباتی مەدەنی بکەن. ستراتیژی کۆماری ئیسلامی بەرانبەر بە کورد ستراتیژیکی ئەمنییەتییە. کوردستانی ئێران لە سەرووی پلانە ئەمنییەکانی کۆماری ئیسلامیدایە. هەر لەبەر ئەوەش هەڵسوکەوتی ئەو نیزامە لەگەڵ نەیارانی خۆی لە تاران و کوردستان جیاوازە. بەرێوەبردنی بڕیاری ئیعدام لە کوردستان زۆر ئاسانترە لە تاران و شارە گەورەکانی تر. ئێمە بە لەبەر چاوگرتنی ئەو راستییانە هەوڵمان داوە کە خەباتی مەدەنی بە شێوەی عەمەلی و گونجاو لەگەڵ هەلومەرج بخەینە ئەستۆی خودی خەڵکەکە. تا ئەوان دیاری بکەن کە بە چ شێوەیەک ئەو خەباتە بەرێوە دەچێت. ئەوە کە ئێمە لە کوێوەڕا و چۆن دەتوانین ڕێبەری ئەو خەباتە مەدەنییە بکەین. ئەو لاوازییەکی گەورەیە و هێزەکانی سیاسی کوردستان بەداخەوە دەیان ساڵە لەنێو خەڵکی خۆیاندا نەماون. ڕێبەرانێک ئەگەر

رۆژانە لەناو جەماوەری خۆیاندا نەژین و شیوازی جۆراوجۆر ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی تەجروبە نەکەن. ناتوانن بەباشی لە زۆر بابەتەوە ئیدە و بەرنامەکانی خۆیان بدەن بە خەباتی مەدەنی و جەماوەری. هەموو حزبەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان لەم رووەوە کەمایەسیان هەیە و ئێمە بەش بەحاڵی خۆمان هەوڵ دەدەن ئەو کەمایەسیە کەم کەینەوە.

پرسیار: بەڕای ئێوە روانگەی ئەمنییەتی کۆماری ئیسلامی چۆن دەگۆڕێ؟

خالید عەزیزی: گۆڕێنی ئەو روانگەیە خۆی لە دوو میکانیزمدا دەبێنێتەوە. یەکەمیان پێوەندی بە ئەقڵانیەت و مەنتیقەوە هەیە لە کۆماری ئیسلامی ئێراندا بەدیبێت، واتا نیزام لەوە بگات کە ٣٠ی ساڵە لەگەڵ کێشەی کورد رووبەرروە و کێشەکەش هەر بەجێگەی خۆیەتی و زیاتر پەرەدەسێنێ، هەرچەند توانیویتی حزبەکان لە تاراوگەدا بهێڵیتەوە، بەڵام کۆمەڵگای رۆژهەڵاتی کوردستان رۆژ بە رۆژ لە رووی تێگەیشتنی سیاسی و نەتەوەیی گەشە دەکات، بەو تێگەیشتنە چارەسەرییەک بۆ کێشە کورد ببینێتەوە و روانگەی ئەمنییەتییەکەی بگۆڕێ و وەک مەسەلەیەکی سیاسی لەگەڵ مافی کورد و بەشداریکردنی لە دەسەڵات هەڵسوکەوت بکات، دووهەم میکانیزم، هاوکێشەیی هێزەکانە و ئەوەیش ئەوەیە کە جیاواز لەو گۆڕانکارییانەی سەرەوە لە نێوخۆی وڵاتیش خەڵک بەشێوەی ڕێکخراو و یەکگرتوو داواکانیان بەهێزەوە بێننە گۆڕێ و هێزە سیاسیەکانی کوردیش وا لێک نزیک ببنەوە کە راسپاردەیەکی یەکدەنگیان بۆ گەلەکەیان هەبێت و چ لە ناوخۆ و چ لە دەرەوە توانای نەتەوەکەمان ببێتە هێزێکی وا کە کۆماری ئیسلامی هەست بە قورسایی و توانامان بکات و ئەو کێشە لە مێژینەیە کە هەر کۆماری ئیسلامی ٣٠ ساڵە لەگەڵی ڕووبەرووە بە گۆڕێنی روانگەی ئەمنییەکەی بۆ چارەسەرییان هەنگاو بنێت. بەداخەوە هیچ کام لەو سیناریۆیانە لە سیستەمی ئیسلامیدا ڕوون نییە و روانگەی خامنەیی و ئەحمەدی هەر لە جێی خۆیانن.

پرسیار: کۆماری ئیسلامی چۆن پێناسە دەکەن کە وشەگەلێکی وەک ژیر، ئەقڵ، هێمنی و چارەسەری بۆ بەکار دەهێنێ؟ یان ئامادەی لە چوارچێوەی ئەو نیزامەدا بگەڕێیەوە بۆ کاری سیاسی و مادەی ١٤ و ١٥ی دەستووری لەگەڵ جێبەجێ بکەێ؟

خالید عەزیزی: من وتم ئەگەر، بۆیە دوو ئالتەرناتیو هەیە، ئەگەر کۆماری ئیسلامی گۆڕانکاری لە خۆیدا پێکبێنێ و دان بە سیاسەتە هەڵە و چەوتەکانی دابنێ و مەسەلەی کورد وەک راستییەکی بەرچاو و چارەسەرنەکراو سەیر بکات، ئەمە ڕێگەیەکە، ئەمە ئەگەرێکی گەورەیە ئایا توانای ئەوەی هەیە یان نا لەو قۆناغەدا یان نییەتی؟ ئەوەش کە خەباتی مەدەنی لەنێو خۆی وڵات هەیە، لە ئیرادەی کۆماری ئیسلامی بەدەرە، خەڵک کە رۆژانە بە شێوازی جۆراوجۆر کۆماری ئیسلامی دەکێشنە بەر لێپرسینەوە و داواکاری.

پرسیار: دەگوترێ کۆماری ئیسلامی تاقەتی قبووڵکردنی مەسەوی و کەرووبی نییە. چ جای ئێوە، ئایا ئەوە خەون نییە کە کۆماری ئیسلامی گۆڕانکاری لە خۆیدا پێکبێنێ؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک حزبێکی سیاسی کە لە کێشە داین لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هەمیشە دەبێ ئەو ئەگەرانەی لەسەر دانێنین،
ئەوەش بەمانای خەیاڵ نییە سەبارەت بە کۆماری ئیسلامی، ئەگەر بە مانای جێبەجێ کردنی کیشەکان لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە نییە، کۆماری ئیسلامی لەگەڵ کەسانێک تا دوینێ بەیەکەوە ئێرانیان ئیدارە کردووە بەو جۆرەیە لێهاتوویی لە کێشەی کورد دا نییە و دەرفەتی خەباتی مەدەنیشی پێنادات.

پرسیار: لە گرتنی کۆنگرەکەتان بە زۆر لایەنی دیکەتان دەکوت ئێرانچی، ئایا لایەنگرانی پان ئێرانیزم نیگەران نین؟ ئەوە گۆڕینی سیاسەتە یا واز هێنانە لەو کورداییەتییەی کە پێتانوابوو ئێوە دەیکەن و خەڵکی دیکە نایکات؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک حزبی دیموکراتی کوردستان لە ڕووی سروشتییەوە حزبێکی کوردستانین، حزبێکین بۆ جێبەجێکردنی پرۆژەکانی نەتەوەیی لەسەر بنەمایەکی دیموکراتیک و مافی مرۆڤ کار دەکەین، لەڕووی سیاسییەوە ئەو گۆڕەپانە کە ئێمە دەتوانین تێدا خۆمان مەترەح بکەین و مەسەلەکانمان چارەسەر بکەین، ئێرانە، کەوا بوو لە ڕووی سیاسیەوە ئێمە حزبێکی ئێرانین و لە چوارچێوەی جوغرافیای سیاسی ئێرانداین، ئێرانچیتی یان کورداییەتی بە باوەڕی من لەسەردەمی ئێستادا زۆر باو نییە و لەجێ خۆیدا نییە، حزبی سیاسی بە دوای جێبەجێکردنی پرۆژەکانی خۆیدا دەگەڕێ، ئێمە پەیڕەو پرۆگرامێکمان هەیە کۆنگرە پەسەندی کردووە و بۆ جێبوجێکردنی نابێ خۆمان بخەینە نێو قۆناغی ئەو لێتێگەیشتنە(ئێرانچێتی و کورداییەتییانە)، ئێمە چارەسەری کێشەی خۆمان لە نێو ئێراندا دەبینین و دەشبێ لە وێدا هەڵسۆکەوت لەگەڵ وەزعەکە بکەین.

پرسیار: سیاسەتی نەرمی و نزیکایەتی لە کۆماری ئیسلامیدا ڕەنگە لە سەردەمی سەرۆک کۆماریی خاتەمیدا ئاسانیر بوایە، ئەگەری ئەو نزیکایەتییە لەم قۆناغەدا چۆن لێکدەدرێتەوە؟

خالید عەزیزی: ئێمە ناتوانین نزیکایەتی لە کۆماری ئیسلامی بکەین، توانای نزیکبوونەوەی چارەسەر کردنی مەسەلەی کورد و حزبی دیموکرات و حزبەکانی نییە. بۆیە ئەو ئەگەرانەی لەسەر دادەنێین، هەر حزبێکی سیاسی کە لەگەڵ نیزامێک لە کێشەدا بێت، دەبێ ئەو ئەگەرانەی لەسەر دابنێت، لە هەمان کاتیشدا گۆمانی لە سیاسەتەکانیدا نەبێت. بۆیە ئەگەر کۆماری ئیسلامی داوای وتووێژ لە چارەسەری کردنی کێشەی کورد لە حزبەکانی کوردستان بکات. حزبەکان نابێ

ڕەتیبکەنەوە. ئەگەر دەوڵەتی کۆماری ئیسلامی داوامان لێبکات تا لەسەر مەسەلەی کورد لە ئێران لەگەڵی وتووێژ بکەین، ڕەتیناکەینەوە، ئێمە لە کێشەیەکداین لەگەڵ کۆماری ئیسلامی کە دەتوانی ئیدامەی هەبێت، مەیدانی خەباتی ئێمە لە دژی کۆماری ئیسلامی بەشێوەی خەباتێک نابڕێتەوە و لایەنی دیپلۆماسی هەیە، ڕاگەیاندنی هەیە، و لایەنی ڕووبەڕوو کردنەوەی لەگەڵ کێشەکان هەیە، ئەنواعی مەیدان هەیە، بۆ بەربەرەکانی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی.

پرسیار: ڕاتگەیاندووە ئێمە هەڕەشە نین لەسەر کۆماری ئیسلامی، ئەمە تا چەند وایە؟

خالید عەزیزی: ئەگەر بەراوردی هێزی کۆماری ئیسلامی بکەین لەگەڵ هێزی پێشمەرگەی کوردستان، ئێمە هەڕەشەی نیزامی نین، لەسەر سیستەمی ئەمنییەتی کۆماری ئیسلامی، ڕەنگە ئەگەر ڕۆژێک خەباتی چەکداری بکەین، ئازارمان بۆی هەبێت و گرفتی بۆ دروست بکەین بەڵام ئەو کاتیش ئێمە هەڕەشە نین لەسەر کۆماری ئیسلامی، کۆماری ئیسلامی دەوڵەتێکی پان و بەرینە هێزێکی نیزامی وەسیعی هەیە، ئەگەر هەموو هێزەکانی کوردستانیش بەیەکەوە کۆبکەینەوە ناتوانین هەڕەشەی گەورە بین لەسەر سیستەمی ئەمنییەتی ئەو دەوڵەتە. دەسەڵاتی نیزامی ئێمە تەنیا ئامرازی سەرئێشە و گرفتە بۆ کۆماری ئیسلامی.

پرسیار: ئەو شیکارییە سیاسییانەت وا دەبینێ کە زیاتر تواناکانی کۆماری ئیسلامی دەخەی و باسی قەیران و سیاسەتەکانی ناکەی، ئەمە چۆنە؟

خالید عەزیزی: ئێستا لە ئێران لە نێو حزبە کوردییەکاندا ڕەخنەگرتن لە کۆماری ئیسلامی و باس لە سیاسەتە چەوتەکانی هیچ هونەرێک نییە. کۆماری ئیسلامی ئەوەندە خراپە و ئەوەندە مافی مرۆڤ پێشێل دەکات، ئەوەندە جینایەت دەکات کە زۆر هونەرێکی سەیر نییە باسی لێبکەی، ئێمە سی ساڵە ڕەخنەی لێدەگرین و باس لەو سیاسەتانەی دەکەین، بۆیە لەمبارەوە گۆمان لەنێو هیچ کەس و لایەنێکدا نییە. ئێمە دەبێ تەنیا خۆ لە خانەی ڕەخنەگرتندا نەهێڵینەوە و گیر نەخۆین، ئەوە هونەر نییە بڵێین کۆماری ئیسلامی مافی مرۆڤ پێشێل دەکات، دەبێ ڕەخنە بگوێزرێنەوە خانەیەک کە لەو خانەیەدا کێشەی بۆ دروستبکەین، هەموو کانالەکان، بیروڕای گشتی بە تێکڕا ڕۆژانە ڕەخنە لە کۆماری ئیسلامی دەگرن، سروشت و ناوەڕۆکی کۆماری ئیسلامی شاراوە نییە و ناسراوە. بوونی کۆماری ئیسلامی خۆی بەرهەمی تەندوتیژییە، کۆماڕەی ئیسلامی خۆی هاندەری خەباتی تووندوتیژییە، چونک بوونی خۆی لە گێرەو کەێشە و قەیران و جەوی تووندوتیژیدا دەبینێتەوە. ئێمە وەک حزبی دیموکراتی کوردستان هەموو میتۆدەکانی بۆ نەمانی کۆماری ئیسلامی ئێران بەکار دەبەین و خەباتی تووندوتیژی لە هەلومەرجێکدا کە بە زیانی خەڵک و بە قازانجی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی ئێران تەواو بێت، پەیرەو ناکەین. ئێمە ئێستا خەباتی چەکداریمان ڕاگرتووە کە ئەویش نەوعێک لە خەباتی لە تووندوتیژییە و ناتوانی لەو

قۆناغەدا یارمەتیدەر بێت. ئەوەی کە ئیستا لە ئێران گرنگی هەیە. ئەو خەباتە جەماوەرییەیە کە کۆماری ئیسلامی ئێران رووبەرووی بووتەوە. ئێمە دەبێ خەڵکەکەمان هان بدەین تا بەو خەباتە جەماوەرییە پەیوەست بن، ئەمە لەو قۆناغەدا باشترینە، نابێ وا بکەین کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە کوردستان رفتارێکی وا لە خۆپیشاندان کە خەڵکەکە زیانیان پێبگات.

ڕێکەوت: ساڵی ٢٠٠٩

خالید عەزیەی: بۆ هەر چەشنە هاوکارییەک لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان ئامادەین

محەمەد چاوشین

ڕێنێسانس نیوز: لە میانەی دیمانەیەکدا لەگەڵ ڕێنێسانس نیوز سکرتێری حیزبی دیموکراتی کوردستان سەبارەت بە کۆمەڵێک بابەت و تەوەری جۆراوجۆر وەڵامی پرسیارەکانی ڕێنێسانس نیوز دەداتەوە.

ڕێنێسانس نیوز: ماوەیەکە هەندێک لەهێزە کورد‌ییەکان(بەئێوەشەوە) کادر و پێشمەرگەکانیان دەنێرنەوە ناوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و وەک ناوی لێنراوە "کاری سیاسی و تەبلیغاتی" دەکەن، ئایا دەکرێ ئەو هەنگاوە بەسەرەتای دەستپێکردنەوەی قۆناغی خەباتی چەکداری ناوبنرێت لە دژی کۆماری ئیسلامی؟

خالید عەزیزی: کاتی خۆی کە ئێمە لەساڵانی سەرەتای هاتنە سەر کاری کۆماری ئیسلامییەوە تووشی شەڕی چەکدارانە بووین، لە واقیعدا ئەو شەڕە بە دڵخوازی خۆمان نەبوو. ئەو شەڕە، شەڕێک بوو کە لە ئاکامی کۆمەڵێک ململانێ نارەوادا بەسەر گەلی کورددا سەپا، گەلی کوردیش ناچار بوو بۆ بەرگری لە بوون و مافە ڕەواکانی خۆی لە ڕێگای چەکدارانەوە بەرەوڕوو بێتەوە. ئەم بەرگرییە چەکدارانەیە وای کرد کە خومەینی پاش شەڕی سێ مانگە داوای چارەسەری کێشەی کورد لە ڕێگای دیالۆگەوە بکاو لێژنەیەک بۆ وتووێژ بنێریتە کوردستان. ئەوەی کە وتووێژەکان بۆ بە ئەنجام نەگەیشتن بابەتێکی دیکەیە. بە پێی ئەم پێشەکییە ویستم بڵێم کە ئێمە نەتەوەیەکی شەڕخواز نین و وەک حیزبی دیموکراتی کوردستانیش بەردەوام ئەمەمان دووپات کردۆتەوەو نرخیشمان بۆ داوە. ڕێبەرانمان لەسەر میزی وتووێژ تیرۆر کراون. کەواتە ئێمە لە

سێ دەیەی رابردووەدا لە کێشەی خۆمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هیچ کات شەرمان هەڵنەبژاردووە، ئەوە کۆماری ئیسلامی بووە کە شەڕی بەسەر ئێمەدا سەپاندووە. ئەو بەرگرییە چەکدارانەی ئێمەش لە بەرانبەردا، بەرگرییەکی تەواو رەوا بووە.

لە پەیوەندی لەگەڵ وەڵامی پرسیارەکەتدا، با لەوە دەست پێ بکەم کە بەشی سەرەکی ئەندامانی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ناوخۆی وڵاتە. ئێمە هەم ساڵی پار و هەم ئەمساڵ بە مەبەستی کاری ڕێکخستن و چالاکی سیاسیی و تەبلیغی چالاکیمان لە ناوخۆی وڵات هەبووە. لەم پێناوەشدا ساڵی پار چوار شەهیدو ئەمساڵیش دوو شەهیدمان دا. لە هیچ کام لەو ڕووداوانەشدا کە ئەو کادرانەی ئێمە تێدا شەهید بوون، بە هیچ خۆڕێک لە لایەن ئێمەوە هێرش نەکراوەتە سەر بنکە نیزامییەکانی کۆماری ئیسلامی لە کوردستان، بەڵکوو ئەوە ئەوان بوون بە شێوەی نیزامی پەلاماری کادرە سیاسییەکانی ئێمەیان داوە.

چالاکی سیاسی ئێمەش لە ناوخۆی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕێک لە چوارچێوەی پڕۆژەی خەباتی مەدەنی ئێمە دایەو هیچ پەیوەندی بە چالاکی چەکدارانەوە نییە. ئەگەر ئێمە ویستبیتمان شەڕی چەکداری دەست پێ بکەین قەد بەو شێوەیە بەرووو نەدەبووینەوە. ڕەنگە زۆر کەس بڵێ ئەگەر مەبەستان شەڕی چەکدارانە نەبووە بۆ چەکیان پێ بوو؟ کۆماری ئیسلامی لە ڕوانگەیەکی ئەمنیەتییەوە سەیری کوردستان دەکاو بەم بۆنەوە کوردستانی ملیتاریزە کردووە. بۆیە کادری سیاسی حیزبەکان لە کاتی چالاکییەکانیاندا، بە مەبەستی دیفاع لە خۆیان ناچارن چەکیان پێ بێت. بەگشتی پێمخۆشە جەخت لەسەر ئەوەش بکەمەوە کە ئێمە لە کێشەی خۆمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هیچ کام لە شێوازەکانی خەبات ڕەت ناکەینەوە و بۆ هێنانە گۆڕێ پرسی کورد لە ئێران بە گوێرەی هەلومەرج هەر شێوازێک کە گونجاو بێ کەڵکی لێ وەردەگرین.

ڕێنێسانس نیوز: دەگوترێت بەهۆی ئەو جموجۆڵانەی پارتە کوردییەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێران لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ئێران گوشاری لەسەر هەردوو حیزبی دەسەڵاتداری باشووری کوردستان دروست کردووە و حکوومەتی هەرێمیش گوشاری لەسەر ئێوە دروست کردووە کە کادر و پێشمەرگەکانتان نەچنەوە ناوخۆی ئێران و ڕەچاوی ڕەوشی ناوخۆی هەرێمی کوردستان بکەن، ئەو قسەیە تا چەند ڕاستە؟

خالید عەزیزی: ئێمە بەتەواوەتی دەرکی بارودۆخی ئێستای کورد لە باشووری کوردستان و حکوومەتی هەرێم دەکەین. ڕەنگە ئێران لە بیانوو بگەڕێ بۆ ئەوەی کێشە بۆ حکوومەتی هەرێمی کوردستان دروست بکا، بەڵام چالاکییەکانی ئێمە ناچێتە ئەو خانەیەوە کە بیانوو بدات بەدەست کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامییەوە دژی حکوومەتی هەرێمی کوردستان. هەر وەک پێشووتریش گوتومە چالاکییەکانی ئێمە سیاسی و تەبلیغی بووەو ئەگەر تووندوتیژیشی لێکەوتووتەوە ئەوە خودی ڕێژیم بەو ئاراستەیەدا بردووە.

ڕێنێسانس نیوز: ئەگەر ئەو قسەیە راست بێت و حکوومەتی هەرێم هەنگاو بەئاراستەی کۆنترۆڵکردنی هێزە کوردییەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێراندا بنێت ئێوە وەڵامتان چی دەبێ؟ ئایا بە داخوازییەکی لەو چەشنە ڕازی دەبن؟

خالید عەزیزی: یەکەم هێزە کوردییەکان بە گشتیی و ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان بە تایبەتی ڕچاوی بارودۆخی هەرێمی کوردستان دەکەین و قەت لەو باوەڕە کێشەیەکمان ساز نەکردووە یا بیانوویەکمان نەداوە بەدەست کۆماری ئیسلامییەوە کە گوشار بخاتە سەر حکوومەتی هەرێم تا حکوومەتی هەرێمی کوردستان ئێمە کۆنترۆڵ بکا. دووهەم پێموانییە کە شتی وا بێتە گۆڕێ.

ڕێنێسانس نیوز: هەروەک ئێوەش دەزانن ئێستا بارودۆخی مافی مرۆڤ لە ئێران بەگشتی و لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەتایبەتی گەیشتووتە قۆناغێکی مەترسیدار، چەندین بەندکراوی کورد سزای ئیعدامیان بەسەردا سەپاوە و ڕۆژانەش بەبیانووی جۆراوجۆر خەڵک دەستگیر دەکرێن، ئایندەی ئەو بارودۆخەی ئێستا لە ئێران چۆن دەبینن و پێتان وایە ئەو ڕەوشەی ئێستا بەرەو هەنگاو دەنێت؟

خالید عەزیزی: سیاسەتی تۆقاندن و هەڕەشەو تۆندوتیژی یەکێک لەو بنەمایانەیە کە سیستەمەی ئیدیۆلۆژیکی کۆماری ئیسلامی لەسەر بنیات نراوە. مادام ئەمە یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی ئەو سیستەمەیە بەباوەڕی ئێمە هەرچی زیاتر دونیا بەرەو پێشەوە بچێ ئەو سیستمە داخراوترو مەترسیدارترو دەبێ. چونکە بوونی خۆی لە وەلانان و سڕینەوەی دژبەرانی خۆیدا دەبینێ.

ئەو پێشێلکارییانەی کە کۆماری ئیسلامی لە بواری مافەکانی مرۆڤ دەیکاو بە تایبەتی ئێستا کە دوای بە سەرکۆماری کردنەوەی "ئەحمەدی نژاد" زیاتر لەهەموو کاتێک پەرەی گرتووە. سەرچاوە لە داخراو بوون و ئیدۆکۆژیک بوونی ئەو سیستمەوە دەکرێ. ئەمە لە قۆناغی یەکەمدا هەڕەشەیەکی زۆز جیددییە بۆ سەر چالاکانی بواڕە جۆربەجۆرەکان لە نێوخۆ و درێژەکێشانی ئەم ڕەوتەش ئەوەندی دیکە کۆماری ئیسلامی لە ناوخۆیدا تووشی قەیران دەکا. لە لایەکی دیکەش ئەم سیاسەتی سڕینەوەو وەلانانە لە ڕاستیدا پێشێل کردنی جارنامەی جیهانی مافەکانی مرۆڤ و کۆنڤانسیۆنی مافە مەدەنی و سیاسییەکانە کە کۆماری ئیسلامیش پەسەندی کردووە. ئەم پێشێلکارییانە جۆرێک بێ ڕێزی کردنە بە کۆمەڵگای جیهانی و ئەو پرنسیپانەی کە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانی لەسەر بنیات نراوە.

ئێمە لە ئاست تواناو دەرەتانی خۆمان هەوڵماندواوە کە ئەم پێشێلکارییانە بە ناوەندە جیهانییەکان ڕابگەیەنین و پرسی سەقامگیر کردنی دیموکراسی لە ئێرانیان بۆ بکەین بە بابەت. ڕۆژانەش دەبینین کە کۆماری ئیسلامی هیچ وەلامی

داخوازەکانی دونیای دەرەوە نادات‌ەوە. ئێمە لە چالاکییەکانی خۆماندا بەو ناوەندانەمان راگەیاندوو کە داهاتووی مافەکانی مرۆڤ و مافی نەتەوە بندەستەکان لە ئێران لە مەترسیدایە. لە داهاتووشدا لەم پێناوەدا هەوڵەکانمان بەردەوام دەبن. بەڵام بە گشتی ئەم سیاسەتە، کۆماری ئیسلامی لە رووی ناوخۆییەوە ئەوەندەی دیکە تووشی قەیران دەکاو لە رووی دەرەکیشەوە زیاتر دەیخاتە پەراوێزەوە.

ڕێنێسانس نیوز: لەو رۆژانەی پێشوودا پارڵەمانی ئێران پرۆژەیەکی پەسند کرد کە وەک خۆیان ناویان لێ ناوە کار دەکەن بۆ ناشکراکردنی پێشێلکرانی مافەکانی مرۆڤ لە ئینگلستان و ئەمریکاو دیکەی وڵاتانی رۆژئاوا و لە ١٣ی ئابانی هەموو ساڵێک ڕاپۆرتێک لەو بارەوە بڵاو دەکەنەوە کە بڕی بیست ملیۆن دۆلار بۆ ئەو کارە تەرخان کراوە و بەرپرسیاریتی سەرەکی ئەو کارەش لە ئەستوی وەزارەتی ئیتلاعات ە. ئێوە چۆن لەو هەنگاوە دەڕوانن؟ خۆێندنەوەتان بۆ ئەو هەنگاوەی ئێران چییە؟

خالید عەزیزی: ئەمە لە قۆناغی یەکەمدا دەکرێ بڵێین کە جۆرێک دژکردەوەی ئێرانە بەرانبەر بەو گوشارانەی کە ناوەندی نێونەتەوەییەکان و وڵاتانی رۆژئاوا لە پەیوەندی لەگەڵ پێشێل کردنی مافەکانی مرۆڤ لەو وڵاتە و کۆمەڵێک بابەتی دیکە خستوویانەتە سەر کۆماری ئیسلامییە. کۆماری ئیسلامی بەم کارەی ناتوانێ هیچ پرۆژەیەکی جیددی ببات‌ە پێشێ و سەستکەوتێک مسۆگەر بکا. ئەمە لە راستیدا من بە جۆرێک گاڵتە کردنی دەزانم و جۆرێک سەرپێچیە لە یاساو ڕێسا نیونەتەوەییەکان.

هەروەک تۆش لە پرسیارەکەتدا ئاماژەت پێدا جێبەجێ کردنی ئەم کارە سپێردراوە بە وەزارەتی ئیتلاعات. وەزارەتی ئیتلاعات بۆ خۆی وەک هێزێکی سەرکوتکەر و پێشیلکار ناسراوە، ئیدی چون دەتوانی ئێستا داکۆکی لە مافی ئەم و ئەو بکا ئەوە بابەتێکی سەیرە.

لەلایەکی دیکەوە ئەگەر چاو لێ بکەین دەبینین کۆماری ئیسلامی هەر کات کە گۆشارێکی خراوەتە سەر، بەجێ ئەوەی وەڵامبداتەوە پەنای بردۆتە بەر تاوانبار کردنی وڵاتانی دیکەو بە جۆرێک "فراکنی" کردووە. کۆماری ئیسلامی یەکێک لەو وڵاتانەی کە سااڵنە زیاترین ڕێژەی ئیعدامی تیدا بەرێوە دەچێ. ئێستاش رۆژانە بە پێچەوانەی یاسا نێودەوڵەتییەکان کۆمەڵێک بەسزا بەرێوە دەباو... بۆیە بە باوەڕی ئێمە ئەم پرۆژەیە لە بنەمادا هیچ مەشروعییەتێکی نییە.

ڕێنێسانس نیوز: دوای دووڵەتبوونی حیزبی دیموکرات خەڵکی کوردستان بە پەرۆشەوە لە پەیوەندیی نێوان هەر دوولا دەڕوانن. با ئێمەش بپرسین کە دوای"انشعاب" پەیوەندیتان لەگەڵ لایەنی بەرامبەرتان چۆنەو جۆری ئەو پەیوەندییە بەچ

شێوەیەکە؟

خالید عەزیز: ئیمە لە نیگەرانییەکانی خەڵک تێدەگەین و ئەوەندی پەیوەندی بە ئێمەوە هەبێ ئامادەین نرخی بۆ بدەین، بەڵام سیاسەتی ئێمە بەرانبەر بە هاوڕێیانی پێشوومان ئەوە بوو کە وتوومانە ئەگەر نەمانتوانی لە یەک حیزبدا بین با وەک دوو حیزب هاوکاری یەکتر بکەین. ئێستاش ئێمە هەر وەک پێشتریش رامانگەیاندووە، بۆ هەر چەشنە هاوکاریەک لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان یا" حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران" ئامادەین وەک دوو حیزب هاوکاری بکەین لە پێناو بەرژەوەندییە نەتەوەییەکانماندا. بۆ دانیشتن وتوێژ نە مەرج دادەنێین و نە مەرجیش قبووڵ دەکەین. وەک دوو حیزب دژی کۆماری ئیسڵامی با هاوکایمان هەبێ. ئەمە سیاسەتی ئێمەیە لەن بارەوە، بەڵام ئەوەی کە پەیوەندی بە هەڵوێستی ئەوانەوە لەم پەیوەندییەدا هەبێ، با خۆیان وەڵامبدەنەوەو وا باشترە لە خۆیان بپرس.

ڕێنێسانس نیوز: وەکو دەبینرێ و بەدی دەکرێت هەماهەنگی و پەیوەندییەکانی نێوان پارتە کوردییەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێران سارە و سڕەو لە زۆر بواریشدا هیچ چەشنە پەیوەندی و هەماهەنگییەک بەدی ناکرێت، خەڵکی کوردستانیش لەو ڕووەوە پەرۆش و نیگەرانن بەتایبەت لەو قۆناغە هەستیارەی ئێستادا کە ئێران پێیدا گوزەر دەکات و قۆناغەکەش هاوکاری و هەماهەنگی هەموو هێزەکانی پێویستە، بەڕای ئێوە فاکتەرەکانی ئەو سارد و سڕیە لە نێوان هێزە کوردیەکانی ڕۆژهەڵات چیە؟

خالید عەزیز: دیارە ئەو سارو سڕییە بەو شێوەیش نییە کە تۆ ئاماژەت پێدا. بۆ نموونە ئێمە هەر ئەمساڵ لە ٣٠ی ساڵە ساڵرۆژی فەرمانی جیهادی خۆمەینی دژی خەڵکی کوردستان ٥ حیزبی کوردستانی پێکەوە یەک دەقمان پەسەند کرد و هەر کامان بەناوی خۆمان بڵاومان کردوە. بۆیە پەیوەندییەکان بەو شیوەش ساردو سڕ نین. ئەگەر ساردو سڕیەکیش لە گۆڕیدا بێ یا ئەوەیکە بۆ تا ئێستا نەگەیشتووینەتە ڕێککەوتنێک لە قۆناغی یەکەمدا بەباوەڕی ئێمە دەگەڕێتەوە بۆ ئاسەواری ڕەوانی ئەو لەتبوون و لێکترازان و دابڕانانە. ئەمەش ماوەی دەوێ کە بسڕدرێتەوە. بەڵام بە گشتی سیاسەتی ئیمە ئەوەیە کە کار دەکەین بۆ ئەوەی لە پێشدا لێک تێگەیشتنیک لە نێوان هەموو لایەنەکاندا دروست بکەین و لە قۆناغی دووهەمێشدا جۆرێک هاوکاری بێتە گۆڕێ و پاشان لە قۆناغی سێهەمدا ئەگەر بکرێ لە چوارچێوەی بەرە یا هەر هاوپەیمانییەکی دیکەدا بە ڕێککەوتنێک بگەین و کۆمەڵێک پرۆژەی هاوبەشمان هەبێ. دیارە هەموو ئەمانە کاری دەوێ و کات دەبات.

ڕێنێسانس نیوز: زۆرێک چاوەدێرانی سیاسی پێیان وایە کە بەستنی "کۆنفرانسێکی نەتەوەیی" بە بەشداری هەموو هێزو لایەنە کوردییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بۆ ڕێکخستنی هەڵوێست و داڕشتنی سیاسیی هاوبەش لە مەڕ پرسە هەنووکەییەکانی قۆناغی ئێستای ئێران دەبێ لە ئەولەویاتی هیزە کوردییەکانی ئێران دا بێت، ڕوانگەی ئێوە لەو بارەوە چییە؟

بەشی یەکەم

خالید عەزیز: ئێمە شتێکی وا بەباش دەزانین و وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان پێمانوایە کە هاوکاری نەکردنی هێزەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان لەگەڵ یەکتر دژی کۆماری ئیسلامی لەم قۆناغە دا هیچ پاساوێک هەڵناگرێ. ئێمە لەهەر حاڵەتێکدا بێ دەبێ لە هەموو ماکانیزمێک بۆ بردنە سەری قورسایی کورد لە هاوکێشەکانی داهاتووی گۆڕەپانی سیاسی ئێران کەڵک وەر بگرین. حیزب ئامرازێکە بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانمان با ئێمە لەم روانگەیەوە سەیر حیزبایەتی بکەین و بەرژەوەندییە نەتەوەییەکانمان نەکەین بە قوربانی بەرژەوەندییە حیزبییەکانمان من لێرەدا جارێکی دیکە دووپاتی دەکەمەوە کە ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ هەر چەشنە هاوکاری و هاوخەباتیەک لە پێناو بەرژەوەندییە نەتەوەییەکان و هێناوە گۆڕێ پرسی کورددا لە ئێران هیچ مەرجێکمان نییە و وەک خۆمان ئامادەین.

سەرچاوە: ماڵپەڕی ڕێنێسانس نیوز - ڕێکەوت: ٢٠٠٩

خالید عەزیزی: بەرز بوونەوەی ئاستی وشیاری نەتەوەیی کوردستانی بندەستی ئێران کاریگەری پتری لە ئێمە دەوێ

رۆژنامەی چاودێر

لە دوای راگەیاندنی ئاکامی هەڵبژارنەکانی خولی دەیەمی سەرکۆماری ئێرانەوە. بارودۆخی ئەو ولاتە تا ئێستا ئالۆزەو ناڕەزایەتییەکان بەردەوامن. لەم پەیوەندییەدا بێگومان رۆڵی ئۆپۆزسیۆنی ئەو ولاتە دەتوانی بابەتێکی جێ سەرنج بێ. ئۆپۆزسیۆنی کوردی ئێران لە نێو لایەنەکانی دیکەی ئۆپۆزسیونی ئەو ولاتە لە ماوەی چەند ساڵی رابردوودا هەمیشە جێ سەرنج بووە بۆ ئێرانییەکان، بەڵام ئەوەی تا چەندە هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنی دەتوانن ئەو هەلە بقۆزنەوە بابەتێکی دیکەیە. بۆ تاوتوێکردنی ئەم بابەتانە چەند پرسیارمان ئاراستەی بەڕێز خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی" حیزبی دیموکراتی کوردستان" کرد کە ئەمە دەقێ ئەو وتوویژەیە:

چاودێر: ئەو بارودۆخەی کە ئێستا لە ئێران دروست بووە، ئایا بەرهەمی ئەو فەزایەیە کە دروست بوو یا بەرهەمی بەشداری جیددی و چالاکانەی خەڵکە لەو مەیدانەدا؟

خالید عەزیزی: بەشداری زۆری خەڵک لە پرۆسەی هەڵبژاردنەکاندا، سروشت و چەندوچۆنی کێشەکانی گۆڕێ و بۆچوون و لێکدانەوەو چاوەڕوانی جۆراوجۆری هێنا نێو کێشەکە، بەم بۆنەوە هەڵبژاردنەکانی ئەم جارە لە چاو هەڵبژاردنەکانی رابردووە جیاوازی بوو. بە شێوەیەک کە قۆڵی پاوانخوازی سیستمی کۆماری ئیسلامی سەرەڕای ئەو ئەندازیارییەی کە بۆ کودەتایەکی ئاشکرا لە ئاکامی هەڵبژاردنەکاندا چاوەروانی ئەوەیان نەدەکرد کە خەڵک بەو شێوەیە بڕژێنە سەر شەقامەکان و دروشم بەرز بکەنەوە. ئەمەش بەو مانایە کە خەڵک بەشداری لە هەڵبژاردنەکاندا بە دوای مەبەستێکی تایبەتدا دەگەڕا کە بە پێچەوانەی ویستی دەسەلات و قۆڵی پاوانخواز بوو.

ئەگەر ئێمە ئاوڕێک لە رابردوو بدەینەوە، شتێک کە جێگای سەرنجە ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی بەرهەمی شۆڕشێکی ئیسلامییە کە لەسەر بنەمایەکی ئایدۆلۆژیک دانراوە. لەسەر ئەم بنەما ئایدۆلۆژیکییە کۆمەڵێک بنکە و دامەزراوە دروست کراوە کە هەموویان لە روانگەی پاراستنی بەرژەوەندییە رەهاکانی کۆماری ئیسلامییەوە مامەڵە لەگەڵ کێشەکان دەکەن. مادام ئەمە واقیعیەتیکە، لەو سیستمە ئایدۆلۆژیکایانەدا تا رۆژێک کەسانێک کە خۆیان سالانێکی زۆرەو هەر لەسەرەتا لەو سیستمەدا بەشدار بوون و تەنانەت تا ئێرەش هێناویانە، پرسیاریان لا دروست نەبێ و بە دوای گۆڕاندا نەگەڕێن و بیر لە ڕێگا چارە نەکەنەوە ئەو جۆرە سیستمانە وا بە ئاسانی ناگۆڕدرێن. بۆ وێنە: سیستمی یەکیتیی سۆڤیەت لەسەر بنەمای کۆمۆنیزم دامەزرا بوو. دوای ٧٠ ساڵ دەسەڵاتی کۆمۆنیستی کاتێک "گورباچۆف " دروشمی "پرۆسترۆویکاو گلاسنۆست" هێنا پێش ڕێک بەو مانای بوو کە شێوەی ڕێگاکانی ڕەخنە کردنی ئەو سۆنگەیەوە لێکیدەدەمەوە کە کەسانێکی زۆر (بە تایبەت کە ئەو کات خوێندکار بوون) کە لە شۆڕش و چونیەتی دامەزراندنی ئەو سیستمەدا بەشدار بوون و بەوە گەیشتوون کە ئەو سیستمە وەڵامدەر نییە. بەشێک لەوانە لە روانگەی خۆیانەوە کە ئالۆگۆڕێک لەو سیستمە دا پێکبێنن بوون بە ئۆپۆزسیۆن سیستم و دەسەڵاتێک کە بۆ خۆیان کاتی خۆی پێکیانهێناوە. بە باوەڕی من ئەوە شتێکی گرنگە. بەو مانایە گرنگە کە لە ئێراندا کاتێک دژایەتەیەک دروست بوو یا حیزبێک یان لایەنێک بە جۆرێکی دیکە بیری کردۆتە هەمیشە ئەو تۆمەتەی دراوەتە پاڵ کە ئەوانە دەستی دەرەکییان لە پشتە. لەوەی کە ئێستا لە ئێران لە گۆڕێدایە بەو بۆنەوە کە شتەکە جەماوەری بۆتەوەو کەسانێک لە ریزی ناڕازیاندان کە بۆ خۆیان سالانێکی زۆر لەو سیستمە دا بەشدار بوون وا بە ئاسانی ناتوانن ئەو تۆمەتەیان بدرێتە پاڵ کە ئەوە دەستێکی لە پشتە یا ئەمریکا، ئەورووپا، ئیسرائیل و... هاندەری ئەو بابەتەن. بۆیە ئەمە قەیرانێکی جیددیە بۆ کۆماری ئیسلامی کە وا بە ئاسانی ناتوانی لی دەرباز بێ.

چاودێر: بە پێی ئەم قسەی جەنابتان ئەو بەشە لەو کەسانەی کە لە شۆڕشدا بەشدار بوون و ئەو سیستمەیان تا ئێرە هێناوەو ئێستا بوونەتە ئۆپۆزسیۆن، دەکرێ بڵێین ڕۆڵی سەرەکی یان هەبووە لە خۆڵقاندنی ئەو ئالۆگۆڕو ناڕەزایەتییاننەی کە ئێستا لە ئێراندا سەری هەڵداوەو ڕێبەرایەتی ئەو حەرەکەتە دەکەن؟

خالید عەزیزی: ئەو جەمووجووڵەی کە ئێستا لە ئێران هەیە، زۆرتر بە جەمووجووڵێکی ریفۆرخوازانە ناسراوە کە سەردەمێک "خاتەمی" ڕێبەری دەکرد. پاش ئەوەی ئەحمەدی نژاد دەسەڵاتی بەدەستەوە گرت، ئەو دەرفەتانەی کە لە سەردەمی خاتەمیدا دروست ببوون. لابران، ئەم حەرەکەتی ئێستا درێژەی ئەو ئالۆگۆڕ خوازییەیە. هۆیەکەی ئەوەیە، سروشتی هەڵبژاردنەکان داواکاری و ویستی خەڵکی رادیکاڵتر کردو شەرعیەت و قانوونیەتی ئەو سیستمە زۆرتر هێناوەتە ژێر هێناوەتە ژێر پرسیار. بەڵام بە شێوەیەکی دیکەو لە سەردەمێکی دیکە دا کە چەندین هەنگاو لە پرۆژەکەی خاتەمی رادیکاڵترەو بەرەو پێشتر چووە.

چاودێر: ئێوە بە پێچەوانەی هەڵوێستی حیزبەکانی دیکە، ئەمجارە هەڵبژاردەنەکانی سەرکۆماریتان تەحریم نەکرد. پێتانوایە لەو پەیوەندییەدا چەندە سەرکەوتوو بوون؟

خالید عەزیزی: کاتێک دینە سەر هەڵسەنگاندنی ئەوەی کە چەندە سەرکەوتوو بووین دەکرێ لە روانگەی جۆراوجۆرەوە چاو لە بابەتەکە بکەین. هەر چەند ئێمە لە هەڵوێستەکەی خۆماندا پشتیوانیمان لە هیچ کاندیدایەک نەکردو داوامان لە خەڵک نەکرد کە دەنگ بە کام کاندیدا بدەن، بەڵکوو داوامان لە خەڵک کرد کە هەڵبژاردنەکان بکەنە مەیدانێک بۆ هێنانە گۆڕێ ویست و داخوازییە نەتەوەییەکان و لەو خانەیەدا کۆماری ئیسلامی تووشی قەیران بکەین. ئەگەر بنەمای سیاسەتی" حیزبی دیموکراتی کوردستان" ئەوە بوو بێ و چاو لە ئاکامی هەڵبژاردنەکان و بەشداری خەڵک لەو هەڵبژاردنانەدا بکەین و ئەو کودەتایەی کە لە لایەن قۆڵی پاوانخوازەوە دژی دەنگی خەڵک کرا دەبینین دواتر خەڵکانێکی زۆر هاتنە مەیدان و کەوتنە ململانێوە و کۆماری ئیسلامییان تووشی قەیران کرد. بە گشتیی پێموایە هەنگاوێکی گەورە بوو.

چاودێر: بە لە بەرچاوگرتنی ئەو بارودۆخەی کە ئێستا لە ئێران هاتۆتە گۆڕێ ئایا دەکرێ بڵێین بەرەی ئۆپۆزسیۆن بەهێز بوون؟ هەڵبەت لێرە مەبەستم زیاتر ئۆپۆزسیۆنی ناوخۆی ئێرانە.

خالید عەزیزی: لەم رووەوە دەکرێ بڵێن ئۆپۆزسیۆنی نێوخۆ لە کێشەی خۆی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی لە چاو رابردوو پۆزیشێنێکی (موقعیت) باشتری پەیدا کرد. پێش هەڵبژاردن لە ناوخۆ شتێک بە نێوی ئۆپۆزسیۆنی نێوخۆ نەما بوو. پێش هەڵبژاردن ئۆپۆزسیۆنی نێوخۆ بەو شێوەی ئێستا رێکخراو و بە بەرنامە نەبوو. پێش هەڵبژاردن ئۆپۆزسیۆنی نێوخۆ خەوشدار بوو و سنووردکان دیار نەبوون. دەرئەنجامی هەڵبژاردنەکان وای لێکرد کە بەداوی ئەودا سنووردێک دروست بێ لە نێوان کۆمەڵانێک لە خەڵکی ئێران کە دەیانهەوێ بە شێوەیەکی شارستانیانە و مەدەنی ئێران بگۆردرێ و ئەو بەشە لە سیستم کە دەسەڵاتیان مۆنۆپۆڵ کردوە و نایانهەوێ خەڵک بەشداری لە دیاری کردنی چارەنووسی خۆیدا بەکا. پێموایە هەڵوێستی حیزبی دیموکراتی کوردستان لەو پەیوەندییەدا واقیعبینانەو بەجێ بوو و خۆی لەگەڵی جموجووڵ مەدەنی لە نێوخۆی کوردستان بەتایبەتی و لە ئاستی ئێراندا بەگشتی رێکخستەوە و پەیوەندی قووڵتری دروست کرد. بەڵام بەم پێیە دەکرێ بڵێن کە داهێنانەکەی ئێمە لە جێ خۆیدا بوو.

چاودێر: بە پێی ئەم قسانەی جەنابت وا دیارە کە بەشێک لە ئۆپۆزسیۆنی دەرەوەی ئێران لەسەر رووداوەکان نێوخۆی ئەو وڵاتە کاریگەریەکی ئەوتۆیان نەماوە. ئایا ئەو بەشەی کە مەبەستانە، ئۆپۆزسیۆنی کوردیش دەگرێتەوە؟

بەشی یەکەم

خالید عەزیزی: ئۆپۆزسیۆنی کوردی ئەگەر چاو لێبکەین. بۆ نموونە ئێمە وەک "حیزبی دیموکراتی کوردستان" هەر لە دوای شۆڕشی گەلانی ئێرانەوە هەمیشە بە جۆرێک لە چالاکی و خەباتدا بووین. بەردەوام پەیوەندی لەگەڵ خەڵکی خۆی لە نێوخۆ هەبوو. لە ئاستی دەرەوە دەرەتانی چالاکی و جموجووڵی هەبووە. ئێمە لەو حیزبانە بووین کە بە ئاشکرا لە کۆڕو کۆمەڵی نێودەوڵەتیدا ئامادە بووین. لە ئەنترناسیۆنال سوسالیست ئامادە بووین. پەیوەندیمان لەگەڵ ئەمریکاو هەندێک لە وڵاتانی ئەورووپایی هەبووە. ئێمە هەوڵماندواوە لە ماوەی ئەو ٣٠ ساڵەدا کێشەی کورد لە مەیدانی کێشە لەگەڵ ئێران لە ئاستی توانای خۆماندا رابگرین.

چاودێر: بەم پێیە دەکرێ بڵێین حیزبی دیموکراتی کوردستان کاریگەری لەسەر هاوکێشەکان لە ناوخۆی ئێران و رۆژهەڵاتی کوردستان ماوە؟

خالید عەزیزی: بە بەراوەرد کردن لەگەڵ هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنی دیکەی ئێران ئێمە باشترین، بەڵام دەبێ ئەو راستییە قبووڵ بکەین کە جووڵانەوەی مافخوازانەی خەڵک و بەرز بوونەوەی ئاستی وشیاری نەتەوەیی کوردستانی بندەستی ئێران، کاریگەری پتری لە ئێمە دەوێ. ئێمە دەبێ ئامادەیی رووبەروو بوونەوە لەگەڵ سینایۆری جۆراوجۆر لە داهاتووی کوردستان و ئێراندا لە خۆماندا دروست بکەین.

سەرچاوە: رۆژنامەی چاودێر - ڕێکەوت: ساڵی ٢٠٠٩

خالید عەزیزی: دەکرێ کێشەی ئێران لەگەڵ رۆژئاوا بخەینە ناو خانەی سیاسەتی گەورەو ئەمنییەوە

وتوویژی ماڵپەری ڕووداو

ڕووداو: کتێبێکی تریتا پارسی (Treacherous Allince)، دەرچووە، ناوبراو کە لە دایکبوی ئێرانەو لە سوید خوێندوویەتی و لە ئەمریکا دادەنیشێت، دیداری لەگەڵ ١٢٠ بەرپرسی ئێرانی، ئەمریکی و ئیسرائیلی کردووە، باس لەوە دەکات کە پەیوەندی

ڕووداو: دەوڵەتی ئێران لە دەرەوەی دروشمەکانی سەر تەلەڤزیۆنە، وەک سەدام نییە، کاتێک مرۆڤ تەماشای تەلەڤزیۆنی ئێرانی دەکات وا بیر دەکاتەوە کە ئەو وڵاتە دژایەتێکی تووندی رۆژئاوا و ئەمریکا و ئیسرائیل دەکات، بەڵام لە ژێرەوە سیاسەتێکی دیکەی هەیە. تۆ دۆخی ئێستای ئێران چۆن دەبینی؟

خالید عەزیزی: دەکرێ کێشەی ئێران لەگەڵ رۆژئاوا بخەینە ناو خانەی سیاسەتی گەورەو ئەمنییەوە، ئێستا ئێران لەکێشەکانی خۆیدا لەگەڵ رۆژئاوا لەو ناوچەیەدا بەدوای یەک شتەوەیە ئەویش ئەوەیە کە دانی پێدابنرێ کە زلهێزە. دووەم، ئەو بنەمایانەی کە ئینقلابی ئیسلامی سی ساڵ لەمەو بەر هەیبوو، واتە ناردنە دەرەوەی شۆرش لەسەر بنەمای مەزهەبی شیعە، لەدەورووبەر پەرەپێبدا و بیکاتە موئەسەساتی. سێیەم هەوڵدەدات لەهەمانکاتدا لەسیاسەتی گەورەی جیهاندا ئەو رۆڵە بگێڕێ، ئەوەش بۆ داهاتووی ئێران وەک بنەمایەک جێ بخات. ئەو کێشانە ئەگەر لە خانەی سیاسەتی گەورەو ئەمنییەوە تەماشایان بکەین، ئێران خۆی خستووەتە ناو گەمەیەکەوە کە لەخۆی زلهێزتری تێدایە بۆیە ناچارە

کێشەیان لەگەڵ بکات، چونکە زلهێزتری هێنندە لە خۆی گەورەتری تێدان کە جاری وایە قەواعیدی گەمەکەش دیاری دەکەن، وەک یاری شەترەنج، کە لایەکیان رەنگە لەتەکنیکەکان باشتر بزانێ، لایەکەی دیکە ئەگەر بچێتە ناو گەمەکەوە هاتنە دەرێ جاری وایە ئاسان نییە. من پێموایە ئێران لە کێشەی ئەتۆمی ئێران زیاتر سوود لە بنەمای پان ئێرانیستی وناسیونالی وەردەگرێ بۆ ئەوەی بتوانێ کۆمەڵگەی ئێران لەگەڵ خۆی لەسەر ئەو بابەتە یەکدەنگ بکات. بیری ئەو مەزنخوازییە ئێرانییە دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی دەسەڵاتداریێتی شا، لە سەردەمی محەممەد رەزا شاشدا پرۆژەی ئەتۆمی هەر لەگۆڕێدا بوو و شا حەزی لێبوو وەک زلهێزێک لەناوچەکەدا گەمە بکات، بیرۆکەی کۆنی میژوییەکەی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی ئیمپراتۆڕی کۆنی ئێرانی کە میژوویەکی ٢٥٠٠ ساڵەی هەیە بە نێوی ئێران لەو ناوچەیە کە ناکرێ بەراوەردی بکەی لەگەڵ عێراق کە ٨٠ ساڵە دروستبووە، یا تورکیای جەوان یان لەگەڵ سوریا، بیرۆکە مەزهەبییەکەی ئەوەیە کە پشتیوانی هەموو ئەو خۆ ڕێکخستنە مەزهەبییە ڕێکو پێکە کە چەند سەد ساڵە بە تایبەت لەسەدەمی سەفەوییەکان بەولاوە مەزهەب هاتووەتە نێو کۆمەڵگە بە سوودی خۆی بگێڕێ، جا پشت ئەستوور بە هەموو ئەوانە، ئێران دەیەوێ ئەو مەجالە بۆخۆی بینیتەوەو لەسیاسەتی گەورە و ئەمنیدا جێگایەک بۆخۆی ببینێتەوە.

ڕووداو: هەر ئەو نووسەرە باس لەوە دەکات کە ئێران هەر لەسەرەوە کێشەی ئایدۆلۆژی هەیە، لەخوارەوە مەسەلەکە ململانێیەکی ستراتیژییە، بۆیە لەوانەیە سبەینێ لەگەڵ سەرسەختترین دووژمنەکانی خۆی کە ئەمریکا و ئیسرائیلە ڕێکبکەوێ، یانی هیچ مەسەلەیەکی ئایدۆلۆژی لەگۆڕی نییە یانی هەناردەکردنی شۆڕش و هەندێک دروشمی دیکە، تەنیا پرۆپاگەندی تەلەقزیۆنین و لەژێرەوە سیاسەتێکی دیکەی هەیە، ململانێیەکی ستراتیجی هەیە بۆ دەستگرتن بەسەر ناوچەکەدا و فارس ئێستاش خۆیان بە میللەتێک دادەنێن کە ئەوان بوونە بە هۆی ئەوەی عەرەبیش پێشبکەون، چونکە پەیوەندی و درواسێتییەک لەکۆنەوە لەنێوانیاندا هەبووە؟

خالید عەزیزی: بەقەولی چێرچل لەسیاسەتدا نە هیچ دووژمنایەتییەکی هەتا سەرو نە هیچ دۆستایەتییەکی هەتا سەر هەیە، ئەوەی کە بنەماکان دیاریدەکات و کۆتایی بەشەڕەکان دێنێ بەرژەوەندییە. لەرابردووشدا کۆماری ئیسلامی ئەوەی بە کردەوە دەرخستووە، لەکێشەو تەعامولی لەگەڵ عێراقدا کاتێک بەپێویستیان زانی سولحیان کرد کە لەکاتی خۆی ئەو مەسەلەیە بۆ ئیمام خومەینی زۆر گران تەواوبوو. دووەم، هەر لەگەرمەی شەڕی ئێران و عێراقدا دەرکەوت کە ئێران ناراستەوخۆ چەکی لە ئیسرائیل کڕیوە، تەنانەت لەکاتی هێرشی ئەمریکا بۆ سەر عێراق دەرکەوت کە کۆماری ئیسلامی ناڕاستەوخۆ هاوکاری و ڕاوێژی داوەتە ئەمریکییەکان، بۆیە زۆر سروشتی و ئاساییە کە ئەو جەماعەتەی ئەورۆ لەتاران دەسەڵاتدارنو حکوم دەکەن بۆ بەرژەوندی ئێران و بەرژەوەندی ستراتیژی مەزهەبی خۆیان لەپێناو ئەوەی لە ناوچەکە وەک زلهێز بجوڵێنەوەو دانیان پێدابنرێ و ببنە فاکتەرێک لە سیناریۆی سیاسەتی گەورەو ئەمنیدا دەست بۆ زۆر کار ببەن. جیاواز لەو واقعبینییە سیاسییە،سروشتی میکانیزمی دروستکردنی موئەسەساتی زۆر لە تاران وەک: وەلی فەقیە، شووڕای

نگەهبان(ئەنجوومەنی چاودێری)، ئەنجوومەنی دیاریکردنی بەرژەوەندی نیزام، ئەنجوومەنی شورای ئیسلامی و ئەنجوومەنی خیبرەگان، کۆمەڵێک دامەزراوەن کە لەنێو خۆیاندا وەک تەنەوعات دروستیان کردوون، ئەو تەنەوعاتە لەکەنالی جۆراوجۆرەوە ئەزموون دەدەنە دەسەڵات کە لەپێناو بەرژەوەندی خۆی، چۆن لەگەڵ دونیای دەرەوەی خۆی مامەڵە بکات. بۆیە بەڕای من ئەو جەماعەتەی لەتاران حکومەت دەکەن، سەدام حوسێن نین، حوسنی موبارەک نین و حافز ئەسەدیش نین.

رووداو: زیرەکترن؟

خالید عەزیزی: بەڵێ زیرەکترن، میکانیزمی ئەوەیان دروستکردووە کە چۆن زیرەکانە بجوڵێنەوە. لەهەمانکاتدا کە دژی دیموکراسی و مافی مرۆڤ و چارەسەری کێشەی کوردن، بەڵام بۆبەرژەوەندی خۆیان هەندێک مکانیزمیان دۆزیوەتەوە کە چۆن کەڵکیان لێوەربگرن.

رووداو: ئەوەی گوتت بە نیسبەت ئەفغانستانیش راستە، ئێران هاوکاری ئەمریکای کرد بۆ لێدانی تالیبانیش و بە شێوەیەک لەشێوەکان ئاسانکاری کرد، هەر لێرەدا باس لەوە دەکرێ کە ساڵی ٢٠٠٣ ئەو ئاسانکارییەی کە ئێران بۆ لێدانی سەدام حوسێن و رووخاندنی هەیبووە، هاوکات بووە لەگەڵ ئەوەی کە ئێران پلانێکی ستراتیژی داوەتە ئەمریکا، کە لەرێگەی تیم گۆڵدمنەوە لە باڵیۆزخانەی سویسرا پێشکەشی وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکای کردووە کراوە، کە لەبەرامبەر هەندێ ئاسانکاریکردن بۆ ئێران ئەوان ئامادەن نەرمی بنوێنن لەبەرنامەی ئەتۆمی، لە سیاسەتیان بەرامبەر ئیسرائیل و هاوکاریکردن لە بەرەنگاربوونەوەی رێکخراوی قاعیدە و هاوکاریکردنی ئەو سیاسەتەی کە ئەمریکا پێیخۆشە. بەڵام "بازەکان"ی ئەمریکا ئەو پلانەی ئێرانیان رەتکردەوە. بۆیەش دانیشتنەکانی ئەمریکا و ئێران تەنیا لەبەغدا تەنیا لەسەر دۆخی نێوخۆی عێراق نەبوون، لەسەر پەیوەندی تەواوی ئەمریکاو ئێران بوو و مام جەلال و کەسانی دیکەش دەستیان تێدا هەبوو لەو دانیشتنانەدا. پێتوایە ئێستا ئێران بە زیرەکایەتی خۆی و بەو هاوکارییەی کە لەو دوو شەڕەدا کردی گەرەنتییەکی وەرگرتووە کە رۆژئاوا یان ئەمریکا هێرشی نەکاتە سەر یاخود بەرنامەیەکی دیکە لەگۆڕێدایە؟

خالید عەزیزی: زۆر زەحمەت دەکرێ لە سیناریۆی شەڕدا گرەنتییەکی تەمەن درێژ وەربگری. وەک ئینگلیزەکان دەڵێن رەنگە تۆ لە تێکهەڵچوونێکدا سەرکەوی، بەڵام لەکۆتاییدا لەشەڕەکە سەرنەکەوی، ئەو گەرنتییانە بە باوەڕی من هیچ بەرژەوەندی درێژخایەنی ئێران دەستبەر ناکەن ، هۆیەکەشی ئەوەیە جیهان و ناوچەکە لەئاڵۆگۆڕێکی زۆردایە، داو و دەزگا لە واشنتن دەگۆڕدرێن، لەئەورووپا دەگۆڕێن و لەتورکیا دەگۆڕێن، بۆیە ئەو پەیمانە سەربازی و گرەنتیانە یان لەخانەی نهێنیدا دەمێننەوە یا بالانسی هێز وادەکات هیچی بۆ جێبەجێ نەکات، بەبڕاوی من ئەو گەرنتییانە بۆ ئێران هیچی نەماون. دەبینین تورکیا بەتایبەت دوای ئەوەی ئەردۆغان دەسەڵاتی بەدەستەوە گرت، هەندێک لەبنەماکانی کەمالیزم دوور

دەکەوێتەوە لە حالەتی داخراوی دێتە دەرێ و پەیوەندی خۆی لەگەڵ دەوروبەر خۆشتر دەکات و کرانەوەیەک بەرووی کورددا دەکات. تورکیا ئەمڕۆ کارتی یاریزانێکی جیدیتر و مەعقولتر و دیموکراتی لەناوچەکەدا بەدەستەوەیە تا ئێران. ئێران هەر لەخانەی دروشم و شیعارات و هەڕەشەو گورەشە و شۆڕشدا ماوەتەوە، بۆیە پێموایە ئێران کە خۆی لەو خانانەدا هێشتووەتەو ئەو گەرەنتییانەشی نییە و زیاتر خۆی تووشی کێشە دەکات.

رووداو: پێتوایە ئێران تووشی هێرشێکی سەربازی ببێتەوە؟

خالید عەزیزی: هێرشی سەربازی ئەگەر بڵێین بەو شیوازەی کە لەدژی عێراق کرا، رەنگە پێشبینیەکەی زۆر زەحمەت بێ. ئیدارەی ئۆباما ئێستا لەگەڵ کۆمەڵێک کێشەی دیکە بەرەوڕوون، بەگشتیش دیموکراتەکان بە پێچەوانەی کۆماریخوازەکانی ئەمریکا تێبینی و بۆچوونی جیاوازیان هەیە لەمەسەلە گەورەکاندا. من زۆری پێشبینی ناکەم، بەڵام سەیر نییە کە ئێران تووشی کێشەی دیکە ببێتەوە لەپەیوەندی لەگەڵ پرۆژەی ئەتۆمی، گەمارۆی ئابووری و کێشەی دیپلۆماتی و ئەو گوشارانەی کە لە نێوخۆی وڵات لەلایان خەڵکەوە رووبەڕووی دەکرێنەوە، گرفتی تازەی بۆ بێتە پێشەوە. رەنگە ئەو حکومەت تووشی گرفت دیکە بکات و پرسیاری زۆر لە سەر ئەو سیستەمە دروست بکات.

رووداو: پێتوایە ئەو گوشارانەی لەسەر ئێران هەن، وابکات ئەو راپەڕینە سەوزەی کە ئێستا لەئێران هەیە، سەرئەنجام بگاتە ئەوی کە هێزێکی مەعنەوی لەو گوشارە دەرەکییانە وەربگرێ و ئەو رژێمەی ئێستای ئێران بگۆڕێ؟

خالید عەزیزی: تا ئەو جێگەیەی کە پەیوەندی بە پرۆژەی ئەتۆمی ئێرانەوە هەیە، پرۆژەی ئەتۆمی ئێران و تەنانەت ئەوە کە ئێران دەبێتە خاوەنی چەکی ئەتۆمی، باسی رۆژانەی خەڵک نییە لەشەقامی ئێراندا، هۆیەکەشی ئەوەیە کە ئایدیای ناسیونالیستی و پان ئێرانیستی لە کۆمەڵگەی ئێران و لەناوخۆی وڵات ئایدیایەکە کەخەڵک پێیخۆشە، خەڵک ئەوە بەراورد دەکا لەگەڵ ئیسرائیل کە بۆ چەکی ئەتۆمی هەیە، بۆ پاکستان هەیەتی و بۆ هیندستان هەیەتی و بۆچی ئێران ئەو چەکەی نەبێت. ئەگەر ئەو کێشەیە لەو خانەیەدا بمێنێتەوە، لەناوخۆی ئێران، رۆژئاوا و ئەمریکا ناتوانن خەڵک بۆ لای خۆیان راکێشن. بەڵام ئەگەر دونیای دەرەوە بە تایبەت رێکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکان بتوانێ سەرکەوتنێک بەدەستبێنێ، بەخوێندنەوەی شوێنەواری گەمارۆی ئابووری لەیوگوسلاڤیای پێشوو و لەشوێنەکانی دیکە، چەندە کاریگەری لەسەر دەرئەنجامەکان داناوە، دەکرێ کاریگەری میکانیزمی گەمارۆی ئابووری لەسەر ئێران وا لێبکەن کە حکومەتی ئێران بکەوێتە ژێر گوشار، چۆن؟ کە ئەو کەلوپەل و ئەو بەشە لە سیستەم و داو و دەزگاکانی کۆماری ئیسلامی هەڵبژێرن و، گەمارۆیان بخەنە سەر کە بۆ رژێم کاریگەرن و کار لە ژیانی خەڵک ناکات. بۆ نمونە رێبەرانی کۆماری ئیسلامی نەتوانن بە ئاسانی هاتووچۆی دەرەوەی ئێران بکەن، سوپای پاسداران کە ئێستا لەئێران بووەتە دەسەڵاتێکی گەورەی ئابووری، نیزامی و

دامەزراوەی زۆری بەدەستەوەیە، بیخەنە ژێر گوشار و چالاکییەکانی بەربەست بکەن، گەمارۆ بخەنە سەر ئەو شوێنانەی کە کەرەستەی قورس بەرهەمدێنن. شوێنەواری ئەو گەمارۆیە لەسەر جوڵانەوەی سەوز دیسان دەگەڕێتەوە سەر رادەی ناڕەزایەتی خەڵک لەناوخۆی ئێران لەسیاسەتەکانی ئەحمەدی نەژاد. هەروەها دەبێ لەو خانەیەشدا تەماشای ئەو بزووتنەوەیە بکەی کە سەوز چی بەدەستەوەیە؟، چونکە سەوزیش لەسەر پرۆژەی ئەتۆمی و رەنگە لەسەر زۆر بابەتی دیکەش وەک باڵەکەی دیکە بیر بکاتەوە.

رووداو: واتە موسەوی و کەڕووبی هەروەک ئەحمەدی نەژاد تەماشای پرۆژەی ئەتۆمی ئێران دەکەن؟

خالید عەزیزی: رەنگە لە وردەکارییەکاندا جیاوازیان زۆر نەبێ ، ئەوانیش وا بیر دەکەنەوە کە ئێران مافی خۆیەتی ئەوەی هەبێت، بەڵام لەهەڵسوکەوتی لەگەڵ دونیای دەرەوە، چۆن هەیان بێ و بە چ شیوەیەک هەیان بێ، زۆر هەراو هوریا نەکەن و نائەمنی دروست نەکەن، رەنگە لەوەدا جیاوازیان هەبێ. لە گوتارەکانیشیاندا ئەو جیاوازیە دیارە.

رووداو: ئەو ناڕەزایەتییەی ئێستا لەئێراندا هەیە، ناڕەزایەتی بەرەی ریفۆرمخوازە بەرامبەر بەرەی پارێزکار یا ناڕەزایەتی خەڵکە بەرامبەر کۆماری ئیسلامی؟

خالید عەزیزی: بەشێوەکی گشتی درێژەی ناڕەزایەتی خەڵکە بەرامبەر کۆماری ئیسلامی، لە فۆرمی تایبەتی خۆیدا دەکرێ بڵێین لەسەر بنەمای ٢ی جۆزەردان کە خاتەمی هاتە سەر کار و هەڵبژاردنی مەجلیسی شەشی لەسەر ساز بوو، درێژەی ئەوە، لە حاڵەتی سێیەمدا، دژکردەوەیەکە لە دژی کردەوەی دەسەڵات لەکاتی هەڵبژاردنەکانی خولی دەیەمی سەرۆک کۆماریدا کە بەوشیوەیە دەنگی خەڵکیان دزی، ئەو هەرسێ فاکتەرانە تێکەڵ بەیەک بوونە و مکانیزمێکی تایبەتیان داوەتە جوڵانەوەی سەوز.

رووداو: ئایا کۆماری ئیسلامی دەرفەتی خۆ نوێکردنەوەی تێدا ماوە یان خەڵک بەهەر شیوەیەکبێ دەیەوێ بیروخێنێ؟

خالید عەزیزی: ئێمە لەگەڵ سناریۆیەک رووبەڕوو دەبین کە دوو سێ ئەگەری هەیە، ئەگەری یەکەم ئەوەیە کە بەهۆی ئەوەی حکومەتی ئیسلامی بە شۆڕش هاتووەتە سەر کار، رەنگە ئەو بۆچوونە لەنێو کۆمەڵگەدا بێتە پێشێ کە بە شۆڕشیش لەنێو دەچێ، ئەوە لەکاتێکدایە کە لەسەردەمی ئێستادا شۆڕش لە جیهاندا کەمبوونەتەوە. ئەگەری دووەم ئەوەیە کە بە لەبەرچاوگرتنی ئەزموونی ئەفغانستان و عێراق، لەسەر کیشەی ئەتۆمی ئێران تووشی هێرشێکی سەربازی ببێتەوە، بەڵام ئەوە ئەگەرێکی زۆر لاوازە کە لەنێو کۆمەڵگە و میدیاکاندا باسی لێوە دەکرێ. ئەگەری سێیەم ئەوەیە کە هەردوو ئەگەری

پێشوو زەمینەیان کەمە و کۆمەڵگەی ئێران کۆمەڵگەیەکی سیاسییە، گەشانەوەی سیاسی لەئارادایە، شۆڕشی تاقیکردووەتەوە کە چی لێکەوتەوەو شەڕیشی لە دەوروبەری خۆی دیوە. من پێموایە ئەو عەقلانیەتە لەکۆمەڵگەی ئێراندا لەحاڵی پەرەسەندندایە و کۆمەڵگەی ئێران بە دروستکردنی مکانیزمێکی سافکردنەوەی حیساب لەگەڵ ئەو دەسەڵاتە بەرەو ئەوە دەچێت کە ئەو نیزامە ناچاری پاشەکشە بکات، یان بە ئاڵوگۆڕ وجموجۆڵێک لەنێوخۆی وڵاتدا وردە وردە لەنێوبچێت. من کەم پێشبینی دەکەم کە ئێستا شۆڕشێک رووبدات، وەک سی سال پێش، یان شەڕێک رووبدات و حکومەتی کۆماری ئیسلامی پێ لەنێوبچێت، زۆرتر پێشبینی ئەوە دەکەم کە قۆناخ بە قۆناخ کۆماری ئیسلامی پاشەکشە بکات، قۆناخ بە قۆناخ هێندێک مکانیزمی هەڵسوکەوتی خۆی لەگەڵ خەڵک بگۆڕێ. لەپاڵ ئەوەشدا ئەو پێشبینیەش دەکەم کە سوپای پاسداران لەدرێژەدا دەسەڵات بە تەواوەتی بەدەستەوە بگرێ.

رووداو: ئایا ئەو ئەگەرە هەیە ئەو گەلەکۆمەیەی کە کاتی خۆی وڵاتانی رۆژئاوایی و ئەمریکا بۆ رووخاندنی سەدام کردیان، دژی کۆماری ئیسلامی ئێرانیش دروست ببێ و هێرشێکی سەربازی بکرێتە سەر ئێران؟

خالید عەزیزی: نەخێر پێشبینی ئەوە ناکەم.

رووداو: باشە لەو حالەتەدا کە رووخاندنی کۆماری ئیسلامی لەلایەن دەرەوە پێشبینی ناکەی، دەبینین حیزبەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان هەموویان دروشمی رووخاندنی رژیمی کۆماری ئیسلامیان هەڵگرتووە، ئەو دروشمە تا چەند کردەییە؟

خالید عەزیزی: من لەو باوەڕەدام دروشمی رووخاندنی دەوڵەتی ناوەندی لەهەموو ئەو پارچانەی کە کوردی تێدا دەژی، دروشمی گەلی کورد نییە، ئەو دەوڵەتانە کورد دروستی نەکردوون و کوردیش ناتوانێ بیانڕوخێنێ، شەڕی چەکداری کورد لەدژی ئەو دەوڵەتانە تەنیا دەتوانێ گوشارێک بێتە و هۆکاری سەر ئێشە بێت و دەوڵەتی ناوەندی ناچار بکا بە جۆرێک ئاوڕ لەمەسەلەی کورد بداتەوەو، ئەگەر زۆر لاواز بوون مامەڵەی لەگەڵ بکەن و ئەگەر بەهێز بوون دیسان هێرشی بکەنەوە سەر. لەپەیوەندی لەگەڵ ئێراندا، ئێران وڵاتێکە بە درێژایی مێژوو، فارس و تا رادەیەکیش ئازەری دروستیان کردووە، فارسەکان و ئازەرییەکان دوو نەتەوەی سەرەکین لەڕووی ژمارەی دانیشتووانەوە لەئێراندا. ئێمەی کورد نەتەوەی سێیەمین لەڕووی رێژەی دانیشتوانەوە ، عەرەبەکان، بەلووچەکان و تورکمانەکانیش لە ئێمەش کەمتر و لە پەروێزتردان، بۆیە من لەو باوەڕەدام لە وڵاتێکدا کە رابردوویەکی ٢٥٠٠ ساڵەی حکومەتداری هەیە و مەزهەبی شیعەش چەند سەد ساڵە لەدەسەڵاتدایە و دەوری هەیە، کورد نە لەڕووی حەشیمەت و نە لەڕووی توانای سەربازی و نە لەڕووی ئاستی نێودەوڵەتی، مەجالی ئەوەی نییە کۆماری ئیسلامی بڕوخێنێ. خودی دروشمی رووخاندنی کۆماری ئیسلامی، ڕەنگە شوێنەوارێکی ئەوە بووبێ کە تەنانەت ئێمەشی لەیەک خانەدا هێشتبێتەوە، هەر بەوشێوەیەمان بیر کردبێتەوەو هەر لەچوارچێوەی دروشم و

لەحاڵەتی هێرشکردنە سەردا مابینەوە و هەوڵمان نەدابێ ڕێگەی دیکەش بکەینەوە و لەو ڕێگەیانەوە کۆماری ئیسلامی تووشی بەربەست بکەن. هۆی هاتنە ئارای دروشمی ڕووخانی کۆماری ئیسلامی بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە، کە کاتێک وتوێژی دەستەی نوێنەرایەتی کورد لەگەڵ دەوڵەتی ناوەندی تووشی شکست هات و کۆماری ئیسلامی هێرشیکردە سەر کوردستان و کوردستانی میلیتاریزە کرد، خوێن دەڕژا و شەڕ دەکرا، ئەو دروشمە لەڕووی سایکۆلۆژی و ئوسولی جێکەوت. ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان لەو باوەڕەداین کە نابێ جوڵانەوەی کوردستانی ئێران و جوڵانەوەی حیزبەکەی خۆمان بەوە پێناسە بکەین کە ئێمە رژێمی کۆماری ئیسلامی دەروخێنین، ئێمە شتێک کە بۆمان جێبەجێ ناکرێ و گونجاو نییە نابێ بیهێنینە گۆڕێ، لەلایەکی دیکەشەوە کۆماری ئیسلامی لەماوەی ئەو سی ساڵەدا بە تێڕوانینێکی ئەمنی چاوی لەکوردستان کردووە، کوردستانی کردووەتە چوارچیوەیەکی سەربازی، ئێمە نابێ خۆمان بە جۆرێک مامەڵە بکەین کە دیدی ئەمنی کۆماری ئیسلامی لەسەر کوردستان بەهێزتر بێت.

ڕووداو: ئێوە ئەو دروشمەتان لەبەرنامەی حیزبەکەتاندا لاداوە؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان ئێستا ئەو دروشمە بەکار ناهێنین، زۆر زوو لەکۆنگرەکانی پیشوو ئەو بابەتە کاتی خۆی هاتووەتە گۆڕێ، بەڵام ئەگەر سەیری هەڵوێستەکانی ئێمە بکەن لەپەیوەندی لەگەڵ هەڵبژاردنەکانی ئەو دواییەدا، هەڵسوکەتی ئێمە لەپەیوەندی لەگەڵ کێشەکانی سەرۆک کۆماری و هەڵبژاردنەکان و دەرئەنجامەکانی، بە جۆرێک بوو کە حیزبی ئێمە ئەو توانایەی هەیە بە فراوانی بچێتە نێو خەباتی مەدەنی، تەنانەت لەچوارچێوەی کۆماری ئیسلامیدا.

ڕووداو: ئەگەر ئەو زەمینەیە بڕەخسێ کە ئێوە بچنەوە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، کە هەر کۆماری ئیسلامی لەسەر کار بێ و ئامادەش نەبێ گفتوگۆتان لەگەڵ بکات، بەڵام ڕێبدات بچنەوە، ئایا دەچنەوە؟

خالید عەزیزی: ئەگەر حکومەتی کۆماری ئیسلامی مەجالی ئەوە بدات لەکوردستان خەڵک نەگیرێ و لەسێدارەنەدرێ، ئەگەر مەجالی ئەوە بدات کە حیزبەکان بە شیوەی سیاسی چالاکی بکەن، من پێموایە هەموو حیزبەکانی کوردستانی دەبێ بڕۆنەوەو لەنێوخۆی وڵاتدا چالاکی بکەن و لەهەڵبژاردنەکانی مەجلیسی شووڕای ئیسلامی و هەڵبژاردنی شووڕای شارو دێهاتەکاندا بەشداربن. ئەگەر بۆ ئێمە ئەمنیەت هەبێ لەنێوخۆی وڵات، تەنانەت لەچوارچێوەی کۆماری ئیسلامیدا ئێمە دەچینەوە. پێمانوایە شوێنی ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان نە ئەوروپایە، نە ئەمریکایە و نە کوردستانی عێراقە، جێگەی ئێمە کوردستانی ئێرانە. ئێستاش کە لێرەین بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە هیچ مەجالێکمان بۆ نەماوەتەوە.

رووداو: پێشتر حیزبی دیموکرات لەدەرەوە لەسەر ئەوە دانوستاندنی لەگەڵ دەوڵەتی ئێران کردووە چ دەدەنە کورد، ئێستا ئەوەتان گۆڕیوەو ئامادەن ئەگەر زەمینەی چوونەوە هەبێت بچن لەوێ کار بکەن و لەوێ دانووستاندنەکان بکەن؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک حیزبێکی سیاسی بە خۆیندنەوەی زۆر کورت لە ساحەی سیاسی ئێران و لەتەنیشتی یەکدانانی فاکتەرەکان و هەڵسەنگاندنی باڵانسەکانی هێز، لەو باوەڕەداین کە کۆماری ئیسلامی نە فیدرالیزم قەبوول دەکا و نە خودموختاری بۆ کورد قەبول دەکا، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا کۆماری ئیسلامی ئەمنیەت بدات بە چالاکی سیاسی ئێمەو لەکوردستانی ئێران خەڵک بەهۆی بۆچوونی سیاسی نەگیرێ و لەسیدارە نەدرێ، ئەوە زۆر بە باش دەزانین کە بچینەوە ناوخۆی وڵات و لەوێ درێژە بە چالاکییەکانمان بدەین.

رووداو: ئەگەر ئێران ئەوە قبوول بکات ئیوە لەناوخۆی وڵات چالاکی بکەن بەڵام بە نێوێکی دیکە وەک DTP کە بالێ سیاسی و مەدەنی پارتی کریکارانی کوردستانە، ئایا ئێوە ئامادەن ئەو کارە بکەن؟

خالید عەزیزی: زۆر زووە ئێستا باس لەو وردەکارییە تەکنیکیانە بکەین، بەڵام لەسەردەمی خاتەمیدا کە تارادەیەک کەشێکی کرانەوەی سیاسی و جموجۆڵی مەدەنی هەبوو، ئێمە ئەوەمان بەباش دەزانی و تەنانەت ئەو کاتەی کە فراکسیۆنی نوێنەرانی کورد لە مەجلیسی ئێران دروستبوو ئەوەمان بەباش لێکداوە، هەر ئێستاس ئەوە بەباش دەزانین کە هەیە، لەلایەکی دیکەوە حیزبی دیموکرات پیشینەی چالاکی سیاسی بۆخەڵکی ئێران و ولاتانی ناوچەو دونیای دەرەوە بە حیزبێکی لیبرال و دیموکرات کە دووەم لەتووندوتیژی و شەڕ ناسراوە و لەهەمانکاتدا دامەزرێنەری ئەو حیزبە قازی محەممەد، بە شاهیدی ئێستای ئەو کەسانەی کە ماون و تەنانەت خودی کۆماری ئیسلامیش دەزانێ، حکومەتێکی شای پێشوو لەسێدارەی داوە کە کۆماری ئیسلامی لەنێوی بردووە، بۆیە پێشینەی دامەزراندنی حیزبی دیموکرات و ئەو پەیامەی کە ئێمە هەمانە، ئەو خۆیندنەوەی ئێمە بۆ سیاسەت و مامەڵکردن هەمانە، باوەڕەکەم هیچ کێشەیەک لەوەدانییە کە بڵێ نێوەکەتان بگۆڕن. نێوەکە بەربەست نییە، هەرچەندە ئێران حیزبی دیموکرات بە حیزبێکی نایاسایی و هەڵوەشاوە راگەیاندووە، ئەگەر ئەوان باوەڕیان بە چارەسەری کێشەکە هەبێت، چۆن هەڵیانوەشاندووەتەوە، بابڵێن گۆڕانێک هاتووەتە گۆڕێ لەژێر وونواکایی ئەو گۆڕانەدا بۆ چارەسەری کێشەی کورد ئێمە چاو بەو بڕیارەدا دەخشێنینەوە.

رووداو: ئێوە ئامادەن دەست لەو ناوە هەڵبگرن یا نا؟

خالید عەزیزی: ئەوە بەڵای ئێمەوە جێگەی باس نییە، چونکە کێشەکە ئەوەنییە، تا ئێستاش کۆماری ئیسلامی لەگەڵ ئێمەی باسنەکردووە کە بۆیە لەگەڵ ئێوە پێکنایێن، چونکە ئێوە نێوتان حیزبی دیموکراتە.

ڕووداو: بەڵام بە حیزبی ئێوە دەڵێن حیزبی هەڵوەشاوە؟

خالید عەزیزی: حیزبی هەڵوەشاوە لایەنی یاسایی هەیە، ئەوان هەڵیانوەشاندووەتەوەو، با خۆشیان ئەوە شی بکەنەوە، ئەوە ئەوانن دەتوانن یاساکەی خۆیان بگۆڕن.

ڕووداو: هەروەک باستان کرد ئەو ئەگەرە لاوازە کە کۆماری ئیسلامی لەماوەیەکی کورت خایەندا بڕووخێ و ئامادەش نییە خودموختاری بداتە کورد، ئێوە کە دروشمی خودموختاریتان گۆڕیوە بۆ فیدرالی، ئێوە ئامادەن چ بکەن بۆ ئەوەی دانوستاندن لە گەڵ ئێران بکەن؟

خالید عەزیزی: دانوستاندن لە سەر زەمینەیەک دەکرێ کە ئەویش هاوسەنگی هێزەکانە کە دانوستاندن دێنێتە گۆڕێ، ئێمە لەبواری سەربازیدا ئێستا هیچ هەڕەشەیەک نین لەسەر کۆماری ئیسلامی، بەڵام لەداهاتوودا ئەگەر بارودۆخ بگۆڕێ و هەلومەرجێک بێتە پێشەوە کە سیناریۆی سەربازی دژی ئێران بێتە ئاراوە کورد بەکردەوە هێزە و حیزبی دیموکراتی کوردستانیش بەشێکە لەو هێزە. لەبواری پرۆپاگەندنەوە ئێمە گوشارمان لەسەر کۆماری ئیسلامی هەیە، لەبواری دیپلۆماسیدا ئێمە لە لەندەن، بروکسێل، ئەمریکا و ئەنتەرناسیۆنال سوسیالیست ئامادەیی و چالاکی ڕاگەیاندنیمان هەیە دژی کۆماری ئیسلامی، بەڵام ئەوەی دیاریدەکا باڵانسی هێزی نەتەوەی کورد لە کوردستانی ئێران لە دژی کۆماری ئیسلامیدایە. ئەو نەتەوەیە چەندە لەکێشەکاندا لەگەڵ کۆماری ئیسلامی گوشار دەخاتە سەر کۆماری ئیسلامی کە ناچاری دانوستاندنی بکات. سەرەڕای ئەوەی کە شعووری سیاسی و پێناسەی نەتەوەیی لە کوردستانی ئێراندا بەخۆشییەوە لە پەرەسەندندایە، بەڵام ئێستا نەبووەتە ئەو هەڕەشەیە کە ئەو ڕژیمە ناچار بکات. سەرەڕای هەموو ئەوانە ئەوە دووپاتدەکەمەوە کە فیدرالیزم لە پەیرەو و پڕۆگرامی ئێمەدا هەیە و بڕیار نییە کە پەیرەو و پڕۆگرامی هەر حیزبێک لەیەک ڕۆژ و لە یەک دانووستاندن و یەک سااڵ و سێ ساڵدا جێبەجێ بکرێ، ئەوە شتێکی ستراتژییە. ئێمە پێمانوا نییە مەسەلەی سیاسی یان دەستکەوتەکان وەک سفر و سەت تەماشا بکرێن، لەنێوان سفر و سەت دا ژمارەی زۆر و ئەگەری زۆر هەیە. ئێمە بەو شێوەیە دەڕوانینە سیاسەت، بۆیە دەکرێ بڵێم ئەگەر کۆماری ئیسلامی ئامادەیی ئەوەی هەبێ پێشنیازی دانووستاندن و گفتوگۆکردن بداتە ئێمە بە فەرمی وەک دەوڵەت، ئەوە قەبووڵ بکات کە لەئێراندا کێشەیەک هەیە بە نێوی کێشەی کورد، وەک چۆن ئێستا لە تورکیا ئەوە هێنراوەتە گۆڕێ ، ئێمە ئامادەین گفتوگۆ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی بکەین، لەکاتێکدا ئێمە ئەزموونی ڤیەننامان هەیە کە بە چ دەرئەنجامێک گەیشتین.

ڕووداو: ئەگەر کۆماری ئیسلامی ئامادەبێت گفتوگۆکردن لەسەر جێبەجێکردنی مادەی ١٥ی دەستووری ئێران لەگەڵ ئێوە دەست پێ بکات، کە ڕێگە بەخوێندن بە زمانە نا فارسییەکان دەدات، ئێوە ئامادەن لەو کلیلەوە بچنە ژوورەوە؟

خالید عەزیزی: ئەگەر کۆماری ئیسلامی لەهەر بوارێکی یاسایی بۆ نموونە ماددەی ١٥ و ماددەی ١٩ کە هەندێک پەیوەندی لەگەڵ مەسەلەکانی ئێمە هەیە وتووێژ بکات، ئێمە ئامادەین. ئەگەر بڵێ ئێمە ئامادەین وەک کۆماری ئیسلامی لەسەر ماددەی ١٥ گفتوگۆ لەگەڵ حیزبی دیموکراتی کوردستان بکەین، ئێمە ئامادەین قسەی لەسەر بکەین.

رووداو: ئێستاش راتان لەسەر فراکسیۆنی نوێنەرانی کورد باشە کە ئێستا لە پەرلەمانی ئێران هەیە؟

خالید عەزیزی: ئێمە رایدەگەیێنین کە بەشی هەرە زۆری ئەندامانی حیزبی دیموکرات لە نێوخۆی وڵاتن، ڕێژەیەکی کەمی لەباشووری کوردستان و لە دەرەوەی وڵاتن، شوێنی چالاکی ئێمە نێو خۆی وڵاتە، بۆیە ئەو ماوەیە ئێمە هەمیشە هەوڵماندداوە بەخویندەواران، ڕووناکبیران و نووسەران و سیاسەتمەداران، یاسانان و پەرلەمانتاران بڵێین لە چوارچێوەی کۆماری ئیسلامیدا، کە ئێمەی وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان قەبوڵ نییە، کار بکەن و لە هەموو بوارێک سوود وەربگرن بۆ هێنانە گۆڕێی کێشەی کورد و ناسنامەی کورد، بۆ ئەوە کورد فێری خۆسازدان و ڕێکخستن بێ لە چوارچێوەی کۆماری ئیسلامیدا کار بکات. بۆچی؟ ئێمە پێمانوانییە کە کوردستانی ئێران تەنیا مولکی حیزبی دیموکراتە یان مولکی حیزبەکانی تاراوگەیە. دەبێ هەموو ئەوانەی تێیدا بەشدار بن و پێشمان خۆشە شتێکی وەک DTP کە لەتورکیا هەیە لەکوردستان ئێران دروست ببێ و بەو عەقلیەت و بەوشێوەیە کە بۆخۆیان بەگونجاوی دەزانن و بەوشێوەیەی کە دەرفەتی جموجۆڵی هەبێ لەنێوخۆی ئێران دا، کار بکەن.

رووداو: ئەگەر ئەو دۆخەی ئێستا لە تورکیا هاتووەتە گۆڕێ و زەمینەی خەباتی مەدەنی دروستببووایە لە ئێران و لە پەرلەمانی ئێران باسی چارەسەری کێشەی کورد بکرابا، ئێوە چتان دەکرد کە تاوەکو ئێستا PKK نەیکردووە؟

خالید عەزیزی: یەکەم، سروشتی سیاسەتکردنی حیزبی دیموکراتی کوردستان کە لە وڵاتێکی وەک ئێران دروستبووە و حیزبایەتی لەنیو خەڵکدا کردووە، روانین و بۆچوونی لەسەر کۆمەڵگەو سیاسەت و هاوکێشە نیودەوڵەتییەکان لەگەڵ PKK جیاوازی تەواومان هەیە و هۆی جیاوزای تەواومان هەیە. دووەم، ئێمە وەک ئایین تەماشای حیزبایەتی ناکەین، بەڵکو لە ڕوانگەی ئێمەوە حیزب ئامرازێکە بۆ چۆنیەتی سوود وەرگرتن لە دەرفەتەکان، لەپێناو پڕۆژەکەی خۆی و بەرژەوەندی خەڵک. جیاواز لەو بنەمایانە، ئێمە ئەزموونێکمان هەیە، کاتی خۆی کە شۆرشی ئیسلامی کرا و لەسەردەمی ئیمام خومەینیشدا وتوێژی کورد لەگەڵ کۆماری ئیسلامی لە ئارادا بوو، ئەوان حەساسەتیان بەرامبەر دەستەواژەی خودموختاری هەبوو، دەیانگوت وشەیەکی ڕۆژئاواییە، گوتیان بابیکەینە خودگەردانی، پاشان ئەویش وەلانرا و کرایە ٢٦ ماددە و دواتر ئەویشیان پێ زۆر بوو، بووە ٦ ماددە. مەبەستم ئەوەیە ئێمە وەک حیزبی دیموکرات هەمیشە ئامادەیی ئەوەمان هەبووە کە بە گوێرەی دەرفەت و هەڵکەوتنی دەرفەت مامەڵە لەگەڵ دەسەلات بکەین. ئەگەر ئەو دەرفەتەی ئێستا

لە تورکیا هاتووەتە گۆڕێ، لە ئێران بۆ ئێمە هەڵکەوتبا، یەکەم، هانی خەڵکماندەدا کە خۆیان ڕێکبخەن لەنێوخۆی وڵاتدا و حیزبی یاسایی دروست بکەن، ئەو حیزبە هەوڵبدات ببێتە لایەنی وتوێژکار لەگەڵ کۆماری ئیسلامی، چونکە ئەو خەڵکەی لەنێوخۆ دەژی پەیوەندییان لەگەڵ کۆمەڵگە هەیە، ئەگەر ئێمە متمانە بەو خەڵکە بکەین، ئەوکات دەسەڵات خەڵکی لەشەقامدا لەبەرامبەر خۆیدا دەبینێ و لە ئەنجامدا هاوسەنگی هێزی نێوان ناوچەکە و نێوەند دەگۆڕا. بۆیە ئەگەر ئێمە وا هەڵسوکەوت بکەین و دەسەڵات وای لێکبداتەوە کە کێشەی کوردی ئێران، کێشەی دەوڵەتی تارانە لەگەڵ ئەو چەند حیزبەی تاراوگە، ئێمە لەو حاڵەتەدا بچووک دەبینەوە، بۆیە ئێمە باوەڕی تەواومان بەوە هەیە لەهەموو ئەو کێشانەدا وا بکەین کە تاران لەگەڵ کۆمەڵگەی کوردستانی ئێران ڕووبەڕووبێ. بۆ ئەوەش ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان هەر لە ماوەی چەند مانگی ڕابردووا تێکۆشاوین متمانەیەکی وا بە خەڵکەکەمان بدەین کە لەنێوخۆ چالاکی بکەن، خۆ ڕیکبخەن و لەوێ کۆماری ئیسلامی تووشی بەربەست بکەن و لەوێ خەڵک بە کۆماری ئیسلامی بڵێ کێشەی کوردی ئێران ئەوە نییە کە تۆ کێشەت لەگەڵ دیموکرات یا چەند حیزب هەیە لە تاراوگە، کێشەکەت لەگەڵ ئەو خەڵکەیە کە لێرە دەژین و کێشەی وانت چارەسەر نەکردووە. ئێمە ئەو ئاراستەیان پێدەدەین.

ئێستاش زۆر بەڕاشکاوییەوە دەڵێم ئێمە لە گوتار و لێدوان و بەرنامەکانی خۆماندا هەر ئەو لۆژیکە بەهێز دەکەین.

ڕووداو: گوتت خەباتی دیپلۆماسی کورد لە دەرەوە کارێگەری دەبێ، بەڵام حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەوبوارەدا زۆر لاوازن، لەکاتێکدا کە دۆخەکە زۆر گونجاوترە لەوکاتەی کە لەسەردەمی د.قاسملوودا بزووتنەوەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان خاوەن جوڵانەوەیەکی دیپلۆماسی بەهێزتربوو، لەکاتێکدا کەسانی زانا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەڵکەوتوون و خەڵک ئێستا زۆر زیاتر لەجاران کورد و کێشەکەی دەناسن؟

خالید عەزیزی: بەداخەوە ئەو لەتبوونەی بااڵی بەسەر حیزبەکانی کوردستانی ئێراندا کێشا، یەکێک لە ئاسەوارە هەرە ناخۆشەکانی ئەوەبوو، لەڕووی دەروونییەوە کاریگەرییەکی ناخۆشی لەسەر کۆمەڵگەی کوردستانی ئێران دانا. دووەم، دەرفەتی مانۆڕ و دیپلۆماسی ئێمەی لە دونیای دەرەوەدا زۆر کەم کردووەتەوە، مادام ئێمە بااڵوین و لێک دوورین و کۆدەنگیەکمان نییە و بەپڕۆژەیەکی هاوبەش ناتوانین ببینە گۆڕێ لە هاوکێشە نێودەوڵەتییەکانی پێوەندیدار بە ئێران کە مەسەلەی کوردیش یەکێکە لەوان، ئاستەنگمان زۆرن و بە سانایی قسەمان لێوەرناگرن. بۆیە ئەوەی گوتت بەتەواوی دروستە. ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان زۆرمان هەوڵداوە لانیکەم لەو شوێنانەی کە زەحمەتە لێک حاڵی بین و پێکبگەین هیچ، بەڵام لەو شوێنانەی کە ئاسانترە بەربەستە دەروونییەکانی ئەو کێشانە وەلابنێین و لێک نزیک ببینەوە. ئێمە لە دەرەوە چالاکیمان هەیە، پێوەندیمان لەگەڵ هەندێ شوێن هەیە، لە کۆڕو کۆبوونەوەکاندا بابەتەکان دەخەینەڕوو، بەڵام بەداخەوە وەک حیزبەکانی کوردستانی ئێران کۆدەنگی و یەکدەنگییەکمان نییە کە لە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتیدا ببینە

بەرچاو. جیا لەوە ئێمە بۆ ئەوەی لە دنیای دەرەوە دەرفەتی دیپلۆماسیمان باش بێت، دەبێ کورد لەناوخۆی ئێران لە کێشە و رووداوەکان دا بەرچاوبن و، لەمیدیاکاندا دەنگبداتەوە کە کورد لەو کێشانەدا کورد وەک فاکتەرێک هەیە. بۆ وێنە ئەو جوڵانەوەی کە ئێستا لەئێراندا هەیە و بەچوولانەوەی سەوز ناسراوە، بایەخپێدانەکە زیاتر لەسەر تاران و رێبەرانی ئەو جوڵانەوەیە، ئێمە وەک کورد لەپەراوێزداین، هۆیەکەشی بۆ کتوپڕی هاتنە کایەی جوڵانەوەکەو، بۆچوونی حیزبە کوردییەکان دەگەڕێتەوە کە زۆرتر باوەڕیان بە رووخانی کۆماری ئیسلامییە و لەو باوەڕەدان هیچ جیاوازییەک لە نێوان ئەم دوو لایەنەدا نییە، ئەوەش بەلای کەمەوە هەڵوێستێکی پاسیڤ دەدات بە حیزبەکان و دەیانخاتە پەراوێزەوە. لانیکەم ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان ئاوامان بیر نەکردووەتەوە و بیر ناکەینەوە، بەڵام لەکۆتاییدا دەتوانم بڵێم دۆخی کوردی کوردستانی ئێران لەخانەی کۆدەنگی لەپێناو بەرژەوەندی کوردستانی ئێران لە گەمەی نێودەوڵەتی دا زۆر لاوازە.

رووداو: ئەو لاوازیە بۆ ئەوە ناگەڕێتەوە کە حیزبەکانی رۆژهەڵات نەیانتونیوە کە کەسیکی وەک د. قاسملوو دروستبکەنەوە؟

خالید عەزیزی: کاتێک ئاوڕ لە رابردوو دەدەینەوە، دەبێ رابڕدوو وەک خۆی ببینین و ئێستاش وەک خۆی. بەشێک لەوانە دەگەڕێنەوە بۆ باڵانسی هێز. د. قاسملوو کەسایەتییەکی زیرەکی دیپلۆماتیک بوو، ئەوە شاراوە نییە کە بۆخۆی کەسێکی کارامە بوو، بەڵام د. قاسملوو ئەوکات سکرتێری حیزبێک بوو کە دەیان هەزار پێشمەرگەی هەبوو، لەمەیدانی شەڕدا بوو دژی کۆماری ئیسلامی، کۆماری ئیسلامی لە سیاسەتی نێودەوڵەتیدا پرسیاری لەسەر بوو، شورای میللی موقاومەت هەبوو، حیزبێکی گەورەی وەک موجاهیدینی تێدابوو، حیزبی دیموکراتی تێدابوو، هەندێک لایەنی دیکەی تێدا بوو، ئێران و عێراق لەحاڵەتی شەڕدا بوون، دەرفەتی مانۆڕی نیزامی بۆ حیزبی دیموکرات کوردستان زۆر بوو و کەسێکی بەتوانای وەک دوکتور قاسملوو توانی لەوە کەلک وەربگرێ، ئێستا چالاکی حیزبی ئێمە و جوڵانەوەی کوردستانی ئێران لەو پێگەیەدا نییە کە ئەو کاتی تێدابوو.

رووداو: لاوازتربووە؟

خالید عەزیزی: بەڵێ لاوازتربووە، بەتەواویش لاوازتربووە. لاوازیەکەشی ئەوەیە کە ئەو سەردەم، سەردەمی شەڕ بوو، هێزی پێشمەرگەی کوردستانی ئێران چالاکی سەربازی هەبوو، لەگەڵ کۆماری ئیسلامی تێکهەڵچوونی هەبوو و ببوو بە فاکتەرێک لەخانەی خەباتی چەکداری، ئێستا سەردەمی شەڕ نەماوە سەردەمی خەباتی سیاسییە، ئێمە بەداخەوە بەهەموو حیزبەکانی کوردستانی ئێران نەمانتوانیوە لەنێوخۆی کوردستانی ئێران کۆدەنگییەکمان هەبێ کە خەڵکەکە لەسەر داوای ئێمە بێتە مەیدان و ببێ بەو فاکتەرە کە پێویستە. مەبەستم ئەوەیە کە جیاواز لە کەسایەتی جێکەوتووی د. قاسملوو، کات و دەرفەت و گونجانیش ئەو پێگەیەی دروستکرد.

رووداو: دەتوانین بڵێین کە حیزبی دیموکرات و حیزبەکانی دیکەی رۆژهەڵاتی کوردستان، حیزبی خەباتی چەکداری بوون و کە بوونە حیزبی سیاسی تەواو، نەیانتوانی ئەو ڕۆڵە بگێڕن و پرۆژەیەکیان نەبوو بۆ ئەوە؟

خالید عەزیزی: حیزبی سیاسی ئەگەر لەنێو کۆمەڵگاکەی خۆیدا نەبوو، زۆر دوور کەوتەوەو دەیان ساڵی کێشا، تووشی گرفت دەبێ و ئەو لەتبوونانەش بەشێکی بەرهەمی ئەو دوور کەوتنەوەیە.

رووداو: بۆ ئەوەش ناگەڕێتەوە کە نەتانتوانیوە لە پێوەندی گرتن لەگەڵ دەوڵەتانی دراوسێ بۆنموونە تورکیا یا زلهێزێکی وەک ئەمریکا سەرکەوتوو بن و وەک یاریکەریکی باش دەرکەون؟

خالید عەزیزی: لەڕووی ئوسوولییەوە ئێمە وەک حیزبی دیموکرات پێمانوایە لەگەڵ ئەمریکا، لەگەڵ تورکیا یان هەر لایەنێکی دیکە پێوەندیمان هەبێ و ئەوە بە باش دەزانین، بەڵام ئەو پێوەندیانە دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە ئێران لەواشنتن، لە تورکیا و ئیسرائیل چۆن سوود وەردەگرێ . پێشتر من ئاماژەم پێکرد کێشەی ئەمریکا لەگەڵ ئێران کێشەی بەرژەوەندی خۆیەتی. ئەگەر ئەمریکا لەو کێشانەدا هەست بکا کە لەقۆناخێکدا بەرژەوەندی دەستەبەر دەبێ، لەسەر داوای ئێمە و لەسەر مافی مرۆڤ کێشە لەگەڵ ئێران ناکات، رەنگە گوشاری بخاتە سەر، بەڵام ئەو گوشارانە نابن بە کێشە. تورکیاش هەروا. بە باوەڕی من پێگەی ئێران لە ناوخۆیدا، لەناوچەکەدا وەک زلهێزی و دەسەڵات و توانایی و هەروەها وەک وڵاتێک کە لە ناوچەکەدا دەرفەتی دەستێوەردانی وڵاتانی ناوچەی هەیە و وڵاتێکە نەوتی هەیە و لە باری لۆجستییەوە لەناوچەکە پێگەیەکی بەهێزی هەیە، هەموو ئەوانە بوونەتە هۆی ئەوەی کە فاکتەری دەرەکی بەئاسانی لەگەڵ ئۆپۆزسیونی ئێرانی مامەڵە ناکات، چونکە نازانێ دەرئەنجامەکەی بە کوێ دەگات. لەهەموو ئەو ماوەیەدا ئەوەی کە ئێمە دیتمان کۆبوونەوەیان بۆ ئۆپۆزسیۆنی عێراق بەست لە لەندەن و پیرمام، بەڵام هەتا ئێستاش هیچ لایەنێکی دەرەکی دانی بە ئۆپۆزسیونی ئێرانی دانەناوە و هەنگاوی یەکەمیشی نەناوە بۆئەوەی ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی یەکبخات، هۆیەکەشی ئەوەیە لە هاوکێشەکانی خۆیاندا سیناریۆیان بۆ ئێران دانەناوە.

رووداو: لەسەردەمی ئیدارەی بوشدا، ئەمریکا بودجەیەکی بۆ یارمەتیدانی ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی تەرخانکرد، ئێوە هیچ شتێکتان لەو بودجەیە پێ بڕا؟

خالید عەزیزی: ئێمە هیچ شتێکمان لەو بودجەیە پێنەبڕا. ئەو بودجەیە بەشی زۆری درا بە بەشی فارسی رادیۆ و تەلەڤزیۆنی ئەمریکا، بەشێکی دیکەشی بەگوتەی خۆیان بەشێوەی جۆراوجۆر بۆ پەرەپێدانی خەباتی مەدەنی لەنێوخۆی ئێراندا تەرخانکرد.

رووداو: ئێوە وەکو نوێنەری حیزبی دیموکرات ماوەیەک لە ئەمریکا بووی، ئێوە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان ئێستا هیچ پێوەندییەکتان لەگەڵ ئەمریکا هەیە؟

خالید عەزیزی: ئێمە ئێستا پێوەندیمان لەگەڵ وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا هەیە، لەگەڵ بەشی دەرەوەی سەنای ئەمریکا هەیە، لەگەڵ بەشی دەرەوەی کۆنگریسی ئەمریکا هەیە و تێدەکۆشین نێو بە نێوە بەشی راوێکاری کۆشکی ئەمریکا لەسەر رووداوەکان ئاگادار بکەین، پێوەندییەکانمان لەگەل ئەمریکا هەر وەکو پێشوو درێژەی هەیە، بۆخۆم چەند مانگ لەمەوبەر لەگەل بەرپرسی بەشی رۆژهەڵاتی نێوەڕاستی سەر بە وەزارەتی دەرەوە دانیشتنمان بوو و لەدانیشتنەکەشدا بەزۆری باسی ئێمە لەسەر ئەوەبوو ئەمریکا هانبدەین کە کێشەی خۆیان لەگەڵ ئێران بەرتەسک نەکەنەوە بە کێشەی ئەتۆمی، بەڵکو تێبکۆشن لەسەر پرسی مافی مرۆڤ و دیموکراسی گوشار بخەنە سەر ئێران، ئێران کۆمەڵگەیەکە لە حالەتی پشکوتن دایە و کۆمەڵگەیەکەی کۆماری ئیسلامی ناوێ، بەڵام چۆن لەکۆڵی بێتەوە، دەبێ ئەمریکا تێبکۆشێ خەڵکی ئێران بەشدار بکات لە خوێندنەوەی خۆی لەسەر ئێران.

رووداو: لەدانیشتنەکاندا لەگەڵ ئەمریکا، ئێوە هەستدەکەن کە ئەوان زیاتر زانیاریان لە ئێوە دەوێ یان ئەوەتا هەوڵتانداوە دانیشتنەکان وا لێ بکەن کە ئەمریکا داواکارییەکانی ئێوە گوێ لێبێ؟

خالید عەزیزی: ئەمریکاییەکان لە دانیشتن لەگەڵ ئێمەدا، بەرژەوەندی خۆیان دەوێ، ئێمەش بەرژەوەندی خۆمان دەوێ، ئێمە هەوڵماندداوە قەناعەت بە ئەمریکاییەکان بێنین کە گوشاری زیاتر بخەنە سەر ئێران، ئەوانیش هەوڵیانداوە ئێمە لەسەر کۆمەڵگەی ئێران زانیاری و خوێندنەوە و تێبینی ئێمە بزانن، زۆر گوێیان لێگرتووین. واتە دانیشتنەکان هەردوو لایەنی هەبووە.

رووداو: ئەمریکا کورد وەک لایەنێکی سەرەکی لەنێو ئۆپۆزسیۆنی ئێرانیدا دەبینێ؟

خالید عەزیزی: ئەگەر تەماشای کۆمەڵگەی ئێران بکەی کە وڵاتێکی فرە نەتەوەیە، کورد بە بەراوردکردن لەگەڵ نەتەوەکانی دیکە، کورد ناسراوترە لەلای ئەوان و رێبەرانی کوردی ئێرانی باشتر وەردەگرن، پێیانوایە کە کورد فاکتەرێکە لە ساحەی سیاسی ئێراندا،. بەڵام لەهەمانکاتدا ئەو خوێندنەوەی کە ئێمە بۆ فیدرالیزم و داهاتووی ئێران هەمانە، ئەمریکییەکان ئێستا ئەو خوێندوەیان نییە.

رووداو: ئەوان چ دەڵێن؟

خالید عەزیزی: ئەوان زیاتر پێداگیری لەسەر مافی هاووڵاتیبوون و دیموکراسی و حکومەتی یاسا و مافی ژنان پێداگیری دەکەن. لەهەموویان گرنگتر لەسەر گۆڕانی هەڵسوکەوتی سیاسی حکومەتی ئێران پێداگیری دەکەن. تەوەرەکانی باسەکانیان لەگەڵ ئێمە زۆرتر ئەوانەن.

رووداو: لەگەڵ تورکیا هیچ پەیوەندییەکتان هەیە؟

خالید عەزیزی: زۆرمان پێ باشە لەگەڵ تورکیا پەیوەندیمان هەبێت، بەتایبەت کە ئێستا ئەوەی حکومەتی دادو گەشەپێدان دەیکات بەباشی دەزانین، لەو ماوەیەشدا ئێمە هەوڵماندواوە لە کەناڵی جۆراوجۆرەوە هانی ئەو سیاسەتەیان بدەین. ئێستا هیچ پەیوەندییەکی ڕاستەوخۆمان نییە، بەڵام لە ڕێگەی ڕاگەیاندن و لایەنی جۆراوجۆرەوە پێوەندی ناڕاستەوخۆمان هەبووە.

رووداو: لەگەڵ ئیسرائیل لە کۆنفرانسی ساڵانەی حیزبی کرێکارانی بریتانیا دیدارتان هەبوو، ئەوە چۆن بوو؟

خالید عەزیزی: من لە کۆبوونەوەی حیزبی کاری ئیسرائیل، ئیهود باراک کە سەرۆکی حیزبی کاری ئیسرائیلە هاتبووە ئەو کۆنفرانسە، حیزبی کاری بەریتانیا میوانداریەکی بۆ بەشدارانی ئەو کووبوونەوەیە کردبوو، لەو میوانداریەدا زۆر ئاساییە کە من لەگەڵ لایەنی جۆراوجۆر بەوەی کە نوێنەر و ڕێبەری حیزبێکی سوسیال دیموکراتن دانیشتنمان هەبێ. ئەو دیدارەی کە من لەگەڵ ئیهود باراک کردم هەر لەو چوارچێوەیەدابوو. هەر لەو میواندارەیەدا چاوم بە وەزیری دەرەوەی بەریتانیاش هەبوو.

رووداو: وەزیری دەرەوەی بەریتانیا چ ڕایەکی سەبارەت بە کورد هەبوو؟

خالید عەزیزی: باسەکە بەزۆری تایبەت بوو بە ئێران کە چۆن گوشار بخەنە سەر ئێران لەسەر هەندێک پرسی وەک مافی مرۆڤ و دیموکراسی، بەڵام زیاتر مەسەلەی ئەتۆمی ئێران سەنتەری باسەکان بوو.

رووداو: لەگەڵ ئیهود باراک باسی چیتان کرد؟

خالید عەزیزی: لەگەڵ ئیهود باراک باسی هەندێک بابەتی گشتیمان کرد. ئێمە بنەمایەکمان هەیە کە لە دونیادا هیچ وڵاتێک بە دوژمنی خۆمان دانانێین وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان، تەنانەت پێمان خۆش نییە کۆماری ئیسلامیش

دوژمنمان بێ، بەڵکو ئێمە کێشەی سیاسیمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هەیە. ئێمە هیچ هۆیەک نابینین بۆ ئەوەی ئیسرائیل بە دوژمنی گەلی کورد دابنرێ و جوولەکەش بە دوژمنی میللەتی کورد دابنرێ، بۆیە ئێمە لەگەڵ ئیسرائیلیش وەک هەموو وڵاتێکی دیکە ئاوا هەڵسووکەوتی لەگەڵ دەکەین، بەڵام لەراستیدا هیچ پێوەندییەکمان لەگەڵ ئیسرائیل نییە.

رووداو: پێتان خۆشە پەیوەندیتان هەبێ؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان پێمانخۆشە لەگەل هەموو دەوڵەتانی دنیا کە ڕێز بۆ جارنامەی گەردوونی مافی مرۆڤ دادەنێن و لەگەڵ هەموو ئەوانەی کە بەجۆرێک دەتوانن یارمەتیدەری پێشڤەچوونی دیموکراسی و ئازادی بن لە ئێران و هۆی دەستەبەربوونی مافەکانی گەلی کوردبن، بەمافی خۆمانی دەزانین پێوەندیمان لەگەڵ هەبێت، بە ئیسرائیلیشەوە. ئێمە هیچ هۆیەک نابینین دەوڵەتێک لە خۆڕا بە دوژمنی خۆمان دابنێین.

رووداو: لەگەڵ ئیهود باراک باسی بابەتێکتان کرد کە پێوەندی بە کوردەوە هەبێ؟

خالید عەزیزی: باسەکانمان زۆرتر پێوەندی بە ئێرانەوە هەبوو، کە ئێمە پێمانخۆشە هەموو وڵاتانی جیهان کار بکەن بۆ ئەوەی حکومەتی ئێران ببێتە خاوەن هەڵسووکەوتێکی مەعقووڵ و عاقڵانە بجوڵێتەوەو، پێمانخۆشە لەهەموو دەرفەتەکان کەڵک وەربگیرێ بۆ گوشارخستنە سەر ئێران لە مەسەلەی دیموکراسی و مافی مرۆڤ.

رووداو: هیچ گەرمییەک هەبوو بۆ ئەوەی کە دیداری دیکەتان لەگەڵی هەبێت؟

خالید عەزیزی: هیچ شتێکی وا لەگۆڕێدا نەبوو.

رووداو: حیزبی دیموکرات لەسەردەمی د.قاسملوودا پەیوەندییەکی تایبەتی لەگەڵ فەرەنسا هەبووە، بێرنارد کۆشنێر کە ئێستا وەزیری دەرەوەی ئەو وڵاتەیە ئەوکات هاتووە بۆ نێو پێشمەرگەو پێوەندییەکی زۆر دۆستانەی لەگەڵ حیزبی دیموکرات هەبووە. ئێوە هیچ چاوەڕوانێکی زیاترتان هەیە لە بێرنارد کۆشنێر؟

خالید عەزیزی: ڕەنگە بەحوکمی ئەوەی کە بێرنارد کۆشنێر و بەشێکی دیکە لەوانەی لە فەرەنسا لە دەسەڵاتدابوونە یان لە دەسەڵاتدان، بەهۆی ئەو دۆستایەتی لەگەڵ حیزبی ئێمە هەیانبووە، ئەو چاوەروانییە هەبووبێ. بەڵام لەهەمانکاتدا ئێستا بێرنارد کۆشنێر وەزیری دەرەوەی فەرەنسایە و سروشتییە کە فەرەنساش کۆمەڵێک بەرژەوەندی تایبەت خۆی هەیە لە ئاستی

نێودەوڵەتی و ناوچەکەدا، بۆیە ئەگەڕ چاوەروانییەکمان هەیە ئەوە مافی خۆمانە، بەڵام چەندە ئەو چاوەڕوانیانەی ئێمە بۆ ئەوان کردەبین ئەوە شتێکی دیکەیە. چەند مانگ پێش ئێستا نوێنەری ئێمە دیدارێکی لەگەڵ وەزارەتی دەرەوەی فەرەنسا هەبوو، مەبەستەکەش ئەوەبوو چۆن زیاتر هاوکاری بکەین کە پرسەکانی پێوەندیدار بە کوردستانی ئێران بکەوێتە بەر دەستی وەزارەتی دەرەوەی فەرەنسا، بەڵام ئایا چاوەڕوانییەکە چەندە کردەییە و جێبەجێ دەبێ، لەو باوەڕەدام کە ئێستا بێرنارد کۆشنێر وەک وەزیری دەرەوە ئەوەندە دەستی ئاوەڵە بێت کە وەک بیست ساڵ پێش ئێستا دەستی کراوەبێ بۆ یارمەتیدانی کورد.

رووداو: بۆچی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان لە پەراوێزی جوواڵانەوەی سەوزدایە، ئایا ئێوە هیچ پڕۆژەیەکتان بۆ چوونی کورد بۆ ناو ئەو جوواڵانەوەیە هەیە؟

خالید عەزیزی: ئەم پەراوێزییە بۆ چەند فاکتەرێک دەگەڕێتەوە، یەکێکیان ئەوەیە کە بزووتنەوەی سەوز کاردانەوەیەک بوو دژی ئەو کردەوەیەی ئەحمەدی نەژاد و وەلی فەقیە لەپەیوەندی لەگەڵ دزینی دەنگەکانی خەڵک، دووەم لەڕووی کاتەوە، ئەو بزووتنەوەیە تەنیا چەند مانگە لەدایکبووە، سێیەم بزووتنەوەی سەوز لەکەشوهەوایەکدا دەرکەوت کە نەیتوانی خۆی کۆکاتەوە و پلان و بەرنامەی خۆی دارێژێ. بزووتنەوەی سەوز بەرهەمی پلان و بەرنامەیەکی تۆکمە نییە کە چەند ساڵ لەمەوپێش دارێژرابێ، بۆیە زۆر شەفاف و قووڵ نییە، لەئاکامدا بزووتنەوەی سەوز بەرهەمی کەشو هەوایەکی لەو چەشنەیە، رەنگە بۆ کۆمەڵگەی کوردستان بەو شیوەیەی کە پێویستە نەناسرابێ و رەنگە لەهەمانکاتدا مامەڵەی ئەمنی کۆماری ئیسلامی لە کوردستان هۆکارێکی دیکە بێت کە ئەو بزوتنەوەیە نەیتوانیبێ پەل بۆ کوردستان بهاوێژێت و خەڵکێکی زۆر نەتوانن لەو بزوتنەوەیەدا بەشداری بکەن. لەلایەکی دیکەوە بزوتنەوەی سەوز بە کۆمەڵێک دروشمی وەک ئازادی رادەربڕین و ئازادی خۆپیشاندان و مافی ژنان و مافی مرۆڤ و ئەو جۆرە بابەتانە سەرقاڵە و نەیتوانیوە بە پلان و بەرنامە خەڵکی دیکە راکێشێ.

رووداو: پێتانوایە ئەو لێکدابڕانەی هیزە سیاسییەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان فاکتەرێکی نەرێنی نییە لە پەراویزکەوتنی کورد لەو جوواڵانەوەیەدا؟

خالید عەزیزی: کاریگەری هەبووە. بۆ نمونە ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان هەڵوێستمان ئەوەبووە کە لەکێشەکانی نێوان بزووتنەوەی سەوز و ئەحمەدی نەژاد جیاوزی لەنێوانیان دابنێین، وەک هەندێک حیزبی دیکە نەڵێین هیچ جیاوازییەکیان نییە و هەموویان هەر سەر بە سیستەمی کۆماری ئیسلامین. مادام دوو بۆچوون لەکوردستانی ئێران هاتە

گۆڕێ، بۆچوونێک دەڵێ لەو کێشانە کەڵک وەربگرین و لایەنێکیش دەڵێ ئەوە کێشەی کورد نییە و کیشەی خۆیانە، لەبەر ئەوە کۆمەڵگەی کوردستان بە جۆرێک دابەشبووە ، کەدابەشبوو، دەرفەت و تواناکانیش دابەش دەبن.

رووداو: ئایا ئێوە هیچ بەرنامەیەکتان هەیە بۆ ئەوەی کورد بە بزوتنەوەی سەوز گرێبدەن؟

خالید عەزیزی: ئێمە هەوڵماندداوە لە دوو کەناڵەوە کایە بکەین. کەناڵێک ئەوەبووە کە پەیوەندی راستەوخۆمان لەگەڵ هەندێک لە رێبەرانی بزووتنەوەی سەوز لەتاران دروستبکەین و لە دەروەش پەیوەندیمان لەگەڵ هەندێکی دیکە دروستکردووە و پێمان گوتوون کە ئێوە دەبێ خۆتان هەندێکی دیکە بکەنەوە و تێبکۆشن کە دروشمەکانی خۆتان گشتگیرتر بکەن بۆ ئەوەی خەڵکی دیکەش تێیدا بەشدار بن. پێمان گوتن کورد ئەزموونی سی ساڵ بەرەنگاری و خەبات و کێشەی سیاسی و سەربازی و پڕۆپاگەندەیی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هەیە، ئێوە سوود لە ئەزموونەکانی ئێمە وەربگرن، ئێمەش سوود لە ئەزموونی ئیوە وەردەگرین.

رووداو: کاتی ئەوە نەهاتووە کە ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی و کوردی لەگەڵ ئۆپۆزسیۆنی ناوخۆی کۆماری ئیسلامی کە بریتی بێ لە موسەوەی و کەروبی و تەنانەت رەفسەنجانی ئاشت ببێتەوە؟

خالید عەزیزی: گرفتێکی سەرەکی کوردی ئێران ئەوەیە کە بە حەشیمەتیکی ١٠ میلیۆن کەسی لەبەرامبەر حەشیمەتێکی ٧٥ میلیۆنی دەرفەت و ئیمکانمانیاتیکی بەرتەسکمان هەیە، بۆیە تا لەدەرەوەی کوردستانی ئێران و خەڵکی شار و ناوچەکانی غەیرە کورد لەکێشەی ئێمە تێنەگەن، تا ئەو کەسانەی کە ئێستا لەدەسەلاتدان چ لەحکومەتی ئێستا و چ لەداهاتوودا لە کێشەی ئێمە نەگەن، ئێمە ناتوانین لەتاران ئەکتەرێکی کارا بین. دەبی پارتنێرمان هەبێ، ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان لەتاران لەپارتنێر دەگەڕێن. ئەگەر بە واقعبینییەوە سەیری مەسەلەکە بکەین دەتوانین بڵێین کە چ لەئێستا و چ لەداهاتوودا ئێمە لەگەڵ ئەوئۆپۆزسیۆنە سەروکارمان دەبێ، بۆیە دەبێ لەگەڵی پەیوەندیمان هەبێ، تەنانەت پێمانباشە لەداهاتوودا ئەوانە ئەوەندە کراوە بن و ئەو دەرفەتە بۆ ئێمە بهێڵنەوە، ببین بە پارتنێری ئەوان. سی ساڵ لەتەمەنی کۆماری ئیسلامی تێپەر بووە، لەو سی ساڵەدا ئەوی نێویان چەپ بوو و حیزبەکانیان ئێرانیان جێهێشت و ئێستا لەمەیداندا نەماون، سەڵتەنەت تەڵەب لە مەیداندا نەماوە، موجاهیدین لەمەیداندا نەماوە، دەیان لایەن دروستبوون هەمووی لەمەیدان چوونەدەرو لەناوخۆی ئێرانیش نەبوونە بە ئاڵترناتیڤ، ئێمە دەبێ وەک کورد واقعبین بین، خۆمان لەکێشەی فکری، ئایدۆلۆژیک و نۆستاڵۆژیا و شتی کۆن بێنینە دەرێ و بزانین کێ لەتاران یاریکەری سیاسییە، دەبێ ئەو یاریکەرانە بدۆزینەوە و بزانین کامیان لەئێمە و بەرژەوەندی ئێمە نزیکترە، لەگەڵیان دۆستایەتی بکەین.

رووداو: ئایا ئیوە ئامادەن لەگەڵ کەرووبی،موسەوی و رەفسەنجانی کە ئێستا وەک ئۆپۆزسیۆنی ناوخۆی کۆماری ئیسلامی ناسراون، دابنیشن؟

خالید عەزیزی: دانیشتن لەگەڵ ئەوانە بە ئاسایی و زۆرباش دەزانین.

رووداو: ئێوە دوای لەتبوون، پاش کۆنگرەی ١٣ی خۆتان راتانگەیاندووە کە بێ هیچ مەرجێک ئامادەن لەگەڵ هەموو هێزە سیاسییەکانی رۆژهەلاتی کوردستان دانیشن و هاوکاری بکەن، لەکاتێکدا پێشتر حیزبی دیموکرات بۆ دانیشتن و هاوکاری مەرج و پێش مەرجی هەبوون، ئەو گۆڕانە لەچییەوە سەرچاوەی گرتووە؟

خالید عەزیزی: یەکەم. ئێمە هەموو ئەو حیزبانەی لە تاراوگە دەژین ناتوانین بە یەکتر بڵێین تۆ لاوازی و من بەهێزم، تا رۆژێک نەچینەوە کوردستانی ئێران و لەهەڵبژاردندا خۆ نەپاڵێوین وخەڵک بڕیارمان لەسەر نەدا و سندووقەکانی دەنگدان بەهێز و لاوازی دەرنەخا، هیچ حیزبێک ناتوانێ بڵێ من ئەوەندم خەڵک لەگەڵدایە و ئەوی دیکە لەگەڵیدا نییە، تەنیا لەنێوخۆی کوردستانی ئێران و لەئەنجامی هەڵبژاردن دەردەکەوێ کێ چەندی خەڵک لەگەڵە. ئێمە ملمان کەچە بۆ ئەو سیناریۆ جەماوەرییە. بەڵام ئەوەی کە ئێمە دەڵێین دەبێ پەیوەندیمان لەگەڵ حیزبەکانی دیکە خۆش بێ نە دروشمە و نە پەیوەندی بە بااڵنسی هێزەوە هەیە، بەڵکو لەباوەڕی ئێمەوە سەرچاوە دەگرێ. ئەو باوەڕەش ئەوەیە کە دەبێ ئێمە شۆڕشەواری دەروونی ئەو لەتبوونە لەنێو بەرین، نابێ ئەو شۆڕشەواڕە دەروونییە هەر بەو شێوەیە درێژەی هەبێ و بەردەوام بێ، دوای ئەوەش بۆ دانیشتن شەرتی پێویست نییە، بۆ ئێمە کە لە قۆناغێکی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی دانیشتین و ڕێبەرەکەی لێ تێرۆر کردین، مەرجمان نەبوو، بەڵام لەگەڵ حیزبە کوردییەکان کە بەدەیان ساڵە خەبات و تێکۆشان دەکەین و یەکتر دەناسین، ئامادە نین دانیشین. زۆر ناشارستانیانەیە بۆ دانیشتن مەرج دابنێین، بەڵام زۆر شارستانیانەیە بڵێین چۆن قسە بکەین لەسەر داهاتوو، پێمانوایە دانیشتن مەرجی ناوێ، بەڵام لە ماوەی قسەکردنەکان و دانیشتنەکاندا چۆن سەیری داهاتوو دەکەی ئەوە جێگەی باسە.

رووداو: ئێمە کەمتر گۆڕێبستی ئەوە بووین کە حیزبێکی رۆژهەڵاتی کوردستان لەگەڵ دەوڵەتی تورکیا و پارتی دەسەڵاتداری ئەو وڵاتە پەیوەندی هەبێ، بەڵام ئێوە باسی پەیوەندی ناراستەوخۆ و راستەوخۆ لەگەڵ AKP دەکەن کە هەر ئێستا پارت دەسەڵاتداری تورکیایە، ئەوە گۆڕان لەهەڵوێستە لەچی را سەرچاوەی گرتووە؟

خالید عەزیزی: ئەوە گۆڕان نییە لەهەڵوێستدا. ئێمە بەشێوەیەکی پرەنسیپی پێمانوایە زۆر سروشتییە کە حیزبی دیموکراتی کوردستان لەگەڵ حکومەتی بەغدا و ئەنقەرە و دیمەشق پەیوەندی هەبێ، بەڵام ئەوەی گرنگە نێوەرۆکی ئەو

پەیوەندییانەیە. ئێمە سەردەمانێک لە کوردستانی عێراق بووین و لەگەڵ بەعس پەیوەندیمان هەبووە، بەڵام لەکارنامەی پەیوەندی ئێمە لەگەڵ حکومەتی بەعس شوێنێک نادۆزییەوە کە ئێمە بە جۆرێک سیاسەتمان کردبێ کە بە پێچەوانەی بەرژەوەندی کوردی کوردستانی عێراق بووبێ. ئێمە وەک کورد لەسەردەمێکدا دەژین کە نابێ لەو پەیوەندییانە بترسێین.

رووداو: پەرلەمانتارانی خولەکانی پێشووی پەرلەمانی ئێران لەگەڵ رەفسەنجانی لەسەر هەندێک پرسی پەیوەندیدار بە کورد کۆبوونەتەوە، هەڵوێستی ئێوە لەو بارەوە چییە؟

خالید عەزیزی: ئەوەی کە ئەندامانی کوردی پەرلەمانی ئێران یان کوردانی دانیشتووی تاران بیانەوێ بەهەر شێوەیەک خەڵکی جۆراو جۆر ببینن، تەنانەت ئەحمەدی نەژاد و خامنەییش ببینن و لە پرسەکانی پەیوەندیدار بە کوردستانیان ئاگادار بکەنەوە، واقعییەتی مەسەلەی کوردیان پێ بڵێن، ئەوانە هەمووی بە باش دەزانین. ئێمە پێمانخۆشە ئەو کوردانەی لە دەروەی کوردستانی ئێرانن و لەشارە گەورەکانی ئێران دەژین، بەشێک لەکارەکانیان ئەوەبێت کە بچن خەڵک تێبگەیێنن. چ ئەمرۆ و چ لەداهاتوودا ئێمە لەگەڵ ئەو خەڵکە رووبەڕووین، تا ئێمە زیاتر بتوانین ئەو خەڵکە لەخۆمان تێبگەیێنین، کاری ئێمە لەتاران ئاسانتر دەبێ.

رووداو: لەکۆنگرەی ١٤ی حیزبەکەتاندا، کومسیۆنی پارێزگاری لەئەساسنامە دامەزرا، ئایا ئەو کومسیۆنە سەر بە کۆمیتەی ناوەندییە یان لەسەرەوەی کۆمیتەی ناوەندییە یان هاوشانییەتی؟

خالید عەزیزی: ئەو کومسیۆنە نە لەسەرەوەی کۆمیتە ناوەندییە، نە هاوتەریب و نەلەژێر دەسەڵاتی کۆمیتە ناوەندی دایە، بەڵکو دامەزراوەیەکە کە دەنگی لەکۆنگرە وەرگرتووە، بەڵام بەپێی پەیرەوی ناوخۆی حیزب کاری بە پرۆگرام، سیاسەت و ستراتیژی حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە نییە و ئۆرگانێکی جێبەجێکار نییە و ئەو خوێندنەوانەش کە هەیەتی دەیداتە کۆمیتەی ناوەندی و کۆمیتەی ناوەندیش دەتوانێ جێبەجێیان بکات یان جێبەجێیان نەکات. ئەو کومسیۆنە زۆرتر بۆ پاراستنی مافی هەر ئەندامێکی حیزبە کە لەپەیڕەودا باسی لێکراوە و هەروەها بۆ پێڕاگەیشتنە بە گازندە و سکاڵای ئەندامانی حیزب لەبارەی پێشێلکردنی پەیرەوی نێوخۆ.

رووداو: هەر ئەوە کە ئەو کومسیۆنە ژێر دەسەڵاتی کۆمیتە ناوەندی نییە، لەخۆیدا کێشە خولقێن نییە؟

خالید عەزیزی: ئەو کومسیۆنە ئۆرگانێکە کۆنگرە هەڵیبژاردووە، بۆیە بەرامبەر بە کۆنگرە وەڵامدەرە، بەڵام بۆ سازدانی پەیوەندییەکانی خۆی، خوێندنەوەکانی دەداتە کۆمیتەی ناوەندی تا لەو کۆمیتەیە بڕیاری لەسەر بدرێ لەلایەکی دیکە

بەچەندین هۆکار پێموانییە ئەو کومسیۆنە کێشە خولقین بێت، چونکە کۆمیتەی ناوەندی بڕیاردەدات و ستراتیژ و تاکیک و سیاسەتەکانی حیزب دیاری دەکات.

رووداو: سالانێکی دوور و درێژە کە حیزبەکانی رۆژهەلاتی کوردستان بە حیزبی دیموکراتیشەوە لەباشووری کوردستان درێژە بە ژیانی خۆیان دەدەن، ئایا لەو ماوەیەدا پێتانوایە کە ئەو حیزبانە تووشی لاوازی و نوشست هاتوون؟

خالید عەزیزی: ئەوەی کە ئێمە لێرەین، لە ئۆردوگا و کەمپین، بە ویستی خۆمان نەبووە و بە دیاردەیەکی خۆشی دانانین و ناخۆشترین حاڵەتە کە بە سەر حیزبی دیموکراتدا داسەپێندرا، هۆیەکەشی ئەوەیە کە ناتوانین بەئاشکرا لەنێوخۆی کوردستانی ئێران چالاکیمان هەبێ، ئەگەر ئەو دەرفەتە هەبووایە چالاکی ئاشکرامان لەنێوخۆ هەبووایە، شوێنی حیزبی دیموکرات کۆیە و کەمپەکانی کۆیە نەدەبوو، جێگەی حیزبی دیموکراتی کوردستان شار و گوندەکانی کوردستانی ئێرانە. بۆ حیزبێکی سیاسی وەک حیزبی دیموکرات کە کاتی خۆی کۆماری کوردستانی دامەزراندووە و رابردووی خەباتی نێو خەڵک و جەماوەری هەبووە و ئەکتەرێکی کاریگەری نێو ساحەی سیاسی کوردستان و ئێران بووە و تەنانەت لە ئاستی نێودەوڵەتیدا سەرەڕای هەموو گیروگرفتەکان هەوڵیداوە دەرفەتێکی باش بۆخۆی بخوڵقێنێ، زۆر ناخۆشە کە لەکەمپەکان و ئۆردووگاکاندا گیری خواردووە، ئێمە ئەو حالەتەمان پێخۆش نییەو تێدەکۆشین کە ئەو شوێنەی بیری لێدەکەینەوە و پرۆژەی بۆ دادەڕێژین کوردستانی ئێران بێت و ڕوو بە ئەوێ سیاسەت بکەین و کۆیە بۆ ئێمە تەنیا و تەنیا شوێنی ژیان بێت و نەک شوێنی فکر کردنەوە، شوێنی ژیانمان کۆیە بێت، بەڵام بیرکردنەوەکەمان بۆکوردستانی ئێران بێت، دەتوانم بڵێم لە ئۆردووگا مانەوە بۆ حیزبیکی سیاسی کە بەرنامە و پرۆگرامی بۆ ئیدارەی وڵات هەیە، باش نییە و کاریگەری هەبووە لەسەر هەموو ئەو لەتبوون و لێکترازانانەی لە ماوەی ئەو چەند ساڵەدا بەسەر حیزبەکاندا هاتووە.

رووداو: دوای لەتبوونی دوای کۆنگرەی ١٣، بااڵەکەی دیکەی حیزبی دیموکرات داوایان لێکردوون نێوتان بگۆڕن، ئەوەشیان بە مەرجی هاوکاری لەگەڵ ئێوە داناوە، بۆ ئێوە نێوتان ناگۆڕن؟

خالید عەزیزی: یەکەمجار کە حیزبی دیموکرات لەسەردەستی قازی محەممەد دامەزراوە، نێوی حیزبی دیموکراتی کوردستان بووە و تەواوی بەڵگەکانیش ئەوە دەردەخەن، دواتر ئەو نێوە گۆڕانی بەسەردا هاتووە و بووە بە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، کەوابوو هەردووک ئەو نێوانە بۆ ئەو حیزبە لەمێژووی ئەو حیزبەدا بەکار هێنراون. رابردووەکە بە چاک و خەراپەوە هی هەر دوولایە. لەبواری یاساییەوە حیزبی دیموکراتی کوردستان لەنێوخۆی ئێران وەک حیزبێکی هەڵوەشاوە راگەیێندراوە، هیچ لایەکمان لەوکاتەدا لەئێران لایەنیکی یاسایی نین و لەلایەکی دیکەشەوە ئێستا ئەو ئازادییە نییە کە ئێمە بێین و هەڵبژاردنێک بکەین و بزانین خەڵک چۆن بڕیار دەدات، لەباری جیاوازی نێو ئەو دوو حیزبە جیاوازیان هەیە.

لە پەیوندییەکانی نێودەوڵەتی و لەهەموو ئەو شوێنانەی کە ئێمە نووسینگەمان هەیە، لەئەوروپا و ئەمریکا تائێستا هیچ کام لەو دوو حیزبە کێشەیەکمان نەبووە، هەروەها لە پەیوەندی خۆمان لەگەڵ هەرێمی کوردستان و حیزبە سەرەکییەکان و لایەنەکانی دیکە، هەر دوو لایەنی حیزب پەیوەندیمان هەیە و لەو پەیوەندیەدا هیچ گرفتێک نەهاتووەتە پێشەوە. بەداخەوە لەتبوونی حیزبی دیموکرات بووتە واقیع، بەڵام نێو نەبووە بە بەربەستێک لەهەمبەر چالاکی ئێمەو لایەنەکەی دیکە، بۆیە ئەو سەر ئێشەیەی کە خۆیان بۆخۆیان دروستکردووە لەسەر مەسەلەی نێو، لەجێی خۆیدا نییە و رێگە چارە نییە. رێگە چارە ئەوەیە کە ئێمە هەردوولا بەیەکەوە دابنیشێن، زۆر شارستانیانە وەک دوو حیزبی شارستانی کەدەیان ساڵە بەیەکەوە بووینە، بەڵام ئێستا بەهەر هۆیەک بێ لەت بووین و لێک جیا بووینەوە، خوێندنەوەی رابردوومان بکەین و بیر لەداهاتوو بکەینەوە.

رووداو: ئێوە هیچ پرۆژەیەکتان هەیە بۆ یەکخستنەوەی ئەو دوو لایەنە؟

خالید عەزیزی: کێشەی نێوخۆیی لەنێو حیزبی دیموکراتدا دیاردەیەکی تازە نییە، رابردوویەکی ٤٠ ساڵەی هەیە لەو حیزبەدا، پێشتریش لەتبوون لەو حیزبەدا هەبوو، لەکۆنگرەی ٤ گرووپی ٧ کەسی جیابوونەوە، لەکۆنگرەی ٨ رێبەرایەتی شۆڕشگێڕی لێکەوتەوە و لەدواییەدا ئەو لەتبوونەی لێکەوتەوە و تەنانەت ئەگەر چاو لەبیرەوەری رێبەرانی حیزبی دیموکرات بکەی کێشەو دەمقاڵە لەسەردەمی د. قاسملو و ئەحمەد تۆفیقیش دا هەبووە. مەبەستم ئەوەیە ئەوە شتێکی تازە نییە، لەناو حیزبی دیموکراتدا جۆرێک لە مامەڵە و ئازادی هەبووە کە بەجۆرێک کێشەی نێوخۆیی تێیدا ئازاد بووە. بۆ وەسەریەکخستنەوە ئێمە دەبێ تەماشا بکەین بەر لەهەموو شتێک ئێمە پێویستیمان بەوەیە کە پرۆپاگەندەی میدیای لەسەر یەکتر بەتەواوی رابگرین و بەو شێوەیە شوێنەواری دەروونی ئەو ئینشقاقاتە کەم بکەینەوە، ئێمە خەڵکەکەمان فێر بکەین کە حیزب کەرەسەیە و ئامرازە، حیزب تەکیەو خانەقا و مەزهەب نییە، ئێمە خەڵکەکەمان فێر بکەین کە مێژووی حیزبی دیموکراتی کوردستان بڵێین ٦٤ ساڵە، بەڵام مێژووی مرۆڤایەتی هەزاران ساڵە، بەر لەهەموو شتێک ئێمە مرۆڤین و لەدوییدا ئێمە حیزبایەتی هەڵدەبژێرین، ئەگەر بەو شێوەیە خوێندنەوەمان بۆ مەسەلەکە کرد ئەوکات بەرەبەرە خەڵکەکەمان فێر دەکەین کە ئەو خەڵکە لەسەر حیزبایەتی دوژمنایەتی یەکتر نەکەن و یەکتر نەکوژن، دەبێ تێبینی ئەوە بکا کە رەنگە رۆژێک ئەو حیزبە جێ بێڵێ. د. قاسملوو کاتی خۆی ئەندامی حیزبی تووده بوو، پاشان بووەتە ئەندامی حیزبی دیموکرات، بۆیە هیچ مرۆڤێکی سیاسی و مەدەنی نابێ لەسەر حیزبەکەی خۆی مرۆڤێکی دیکە بکوژێ و دوژمنایەتی بکات، رەنگە بەرژەوەندییەکان وابکەن کە پەیوەندییەکان گۆڕانیان بەسەردا بێت، لەژێر رووناکایی ئەو بۆچوونە و خوێندنەوەیەدا، ئێمە ئەو ئامادەییەمان هەیە کە لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان دابنیشێن و لەسەر هەموو ئەوانە قسە بکەین، بەڵام کە دێینە سەر مەسەلەی یەکگرتنەوە، پێویستە ئێمە بگۆڕێین، خوێندەوە لەحیزبایەتی، لە هەڵسوکەوت کردن لەگەڵ یەکتر بگۆڕێ، خوێندنەوە لەوە کە چۆن کۆمەڵێک لەتاراوگە لەگەڵ یەکتر بژین لەژێر رووناکایی و ئەزموون

وەرگرتن لەهەموو ئەو ئینشقاقات و لێکترازانانەی پێشوو، بنەمایەک دابمەزرێنین کە بزانین دەرفەتەکان بۆ داهاتوو کامانەن. یەکەم: دانیشتن. دووەم: قسەکردن و لەیەکتر حاڵیبوون و ئاساییکردنەوەی پەیوەندییەکان. ئەگەر لەدرێژەدا و لەژێر رووناکایی بیرکردنەوەدا بەو لۆژیکە گەیشتین کە یەکبگرینەوە ببینەوە بە یەک حیزب، ئەوە باشترین سیناریۆیە.

رووداو: خوێندنەوە تازە بۆ حیزبایەتی بابەتێکی گشتگیرەو لەناو زۆربەی حیزبەکاندا ئەو بابەتە هەیە، ئیوە دەتانەوێ عەقڵییەتەکان بگۆڕن یان ئەوەکە حیزبەکە یەکبخەنەوەو ئایا بۆ ئەو دوو بابەتە پرۆژەتان هەیە؟

خالید عەزیزی: بە ئەزموون وەرگرتن لە کێشەکانی حیزبی دیموکرات و تێکەڵبوونەوەی پێشوو، لەسەر ئەو باوڕەم تا ئێمە دانەنیشین و خوێندنەوە بۆ رابردوو نەکەین و بۆچوونەکانمان نەگۆڕین ئەگەر تیکەڵیش ببینەوە، ئەو ئەو تێکەڵبوونەوەیە بە کێشە دەست پێدەکاتەوە و بە کێشەش دەچینە ناو کۆنگرە، بەڵام ئەوەی من دەیڵێم ئەوەیە کە چۆن ئێمە خوێندنەوەیەک لەحیزبایەتی و هەڵسوکەوت وماملە لەگەڵ یەکتر بکەین و ئەو دەرفەتە بڕەخسێنین کە ئێمە وەک هەموو مرۆڤێک توانایی و بوێری ئەوەمان هەبێت کە رەخنە لەخۆمان بگرین، ئێمە لە رەخنە لەخۆ گرتن بوێر نەبووینە، ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی یەکگرتووش ترساوین لەوە کە رەخنە لەخۆمان بگرین، ئێمە زۆرجاران کە پێویست بووە رەخنە لەخۆمان بگرین، نەمانوێراوە و رەخنەمان لەخۆمان نەگرتووە، ئێمە لەنێو کۆمەڵگەدا نەبووینە، بەداخەوەش بۆیە بایەخی دەنگی خەڵک نازانین و ئێمە بە هەموو حیزبەکانەوە بەداخەوە بایەخی ئەوتۆمان بە دەنگی خەڵک نەداوە. ئەوە قورسایی دەنگی ئەندامانە کە چارەبووس و داهاتووی حیزبێک دیاری دەکات، ئەوە ئەو باسانەن کە ئێمە دەیانهێنینە گۆڕێ و دەمانەوێ لەژێر رووناکی ئەو باسانەدا دانیشتن بکەین لەگەڵ لایەنەکەی دیکەو هەموو حیزبەکانی دیکە، ئەوەی پێویستە ئەوەیە کە ئێمە عەقڵییەتمان بگۆڕین، ئەگینا ئەگەر ئێمە لەژێر گوشاری لایەنەکاندا یەکبگرینەوە، کە چووینە کۆنگرە دیسان کێشەکان دەست پێدەکەنەوە کە داخوا چەند کۆمیتە ناوەندی بۆ من دەبێت و چەندی بۆ تۆ دەبێت، نامانەوێ بچینە ناو کۆنگرەیەک یا حیزبی دیموکرات یەکبگرێتەوە لەسەر ئیعتراف (دانان) بە چەند فراکسیۆنێک، با یەکبگرێتەوە لەسەر دانان بەوەی کە ئێمە وەک تاک لەکۆنگرەکەداین نەک وەک گرووپ.

رووداو: هیچ بیرتان لەوە کردووەتەوە کە پرۆژەیەکی نووسراو سەبارەت بە یەکگرتنەوەیەکی بەوشێوەیە ئامادەبکەن؟

خالید عەزیزی: خەریکی گفتوگۆین لەسەر ئەوە.

رووداو: ئایا ئەگەر دەرفەتی یەکگرتنەوە نەبێ هەوڵدەدەن حیزبیکی نوێ دروست بکەن، کە نێو و پیکهاتەی لەو حیزبەی ئێستا جیاواز بێت، چۆنکە هەندێک لەو بۆچوونانەی تۆ باسیان دەکەی لە فیکری رابردووی حیزبی دیموکرات و لە فکری

زۆر لەوانەش جیاوازن کە لە نێو باڵەکەی ئێوەدان؟

خالید عەزیزی: ئێمە تێدەکۆشین بەهاوکاری دەفتەری سیاسی و کۆمیتەی ناوەندی حیزب لەسەر ئەو بنەمایە بچێتە پێشەوە، بەڵام دەتوانم بڵێم ناو گۆڕین هیچ گرفتێک چارەسەر ناکات، دیموکرات و کۆمەڵە بەداخەوە لێکیان کوشت، لەسەر ناو نەبوو، لەسەر دەسەڵات بوو، لە کوردستانی عێراق هەمان رووداو رووبدا، کێشەی پارتی کرێکارانی کوردستان لەگەڵ لایەنەکانی دیکە و تەنانەت شەڕی نێوان هەر دوو حیزبی دیموکرات دوای کۆنگرەی ٨ هیچی لەسەر نێو نەبوو، ئەوە دەگەڕێتەوە سەر خوێندنەوە و پەیوەندییەکان، ئەو کێشانە کاتێک لەناو حیزبدا دێتە گۆڕێ بە رادەیەک کێشەکان قووڵدەکاتەوە و مرۆڤەکان تووشی ئاڵۆزی دەروونی دێن و رق و کینیان لەمرۆڤەکان دەبێ نەک لەناوەکان، تەنانەت ئەگەر نێوەکەش بگۆڕدرێ ناتوانی بەرگری لەوە بکا کە لایەنێک یا مرۆڤێک رقی لە لایەنەکەی دیکەو مرۆڤەکەی دیکە نەبێتەوە، بۆیە هەموو ئەوانە زیاتر لە پاساوێک نین، بەڵام ئەگەر بمانەوێ ئەو دوو حیزبە تەنانەت ئەگەر لەدرێژخایەنیشدا بێت با هەردوو لایەن نێویان دیموکرات بێ باشترە، خاوەنی رابردووەکەی بن و ئەگەر لەسەر ئەو بنەمایە رێککەوتن کە یەکبگرنەوە، ئەوا باشترین سیناریۆیە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی : ١٥ی دێسەمبەری ٢٠٠٩

خالید عەزیزی: ئەم جووڵانەوەیە کە دژکردەوەیەک بوو لە دژی کردەوەی خامەنەیی و ئەحمەدی نژاد، دوای هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری

وتوویژی تەلەڤیزیۆنی کوردکانۆڵ

هەڤپەیڤین: مادیح ئەحمەدی

ئازیزانی بینەر! هەر وەک ئاگادارن بارودۆخی ئێران رۆژ لە دوای رۆژ ئاڵۆزتر دەبێ و کەلێنەکانی نێوان قۆڵەکانی دەسەڵات لە وڵاتدا قووڵتر دەبێ و هەروەها لە لایەکیتر، بەربەرەکانیی ناڕازییانی ئەو حەرەکەتەی ئێستا کە بە جووڵانەوەی سەوز لە ئێران ناسراوە، بۆ خۆی توانیویەتی جۆرێک کێشە یا لە ئاستێکی دیکەدا حاکمییەتی ئێران یا قۆڵی پاوانخوازی دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی تووشی قەیران بکا. ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی ناوەندە سیاسییەکان چ لە ئاستی جیهانیداو چ لە ئاستی وڵاتانی ناوچەکەدا سەرنجێکی زیاتر بدەنە کێشەی ئێران. لە پێوەندی لەگەڵ ئەو وەزعییەتەدا کە ئێستا لە ئێران هاتۆتە گۆڕێ بێ گومان مەوقعییەتی کورد زۆر زۆر گرنگەو پێویستە ئێمەش وەک کورد خوێندنەوەی تایبەت یا پێناسەی تایبەتمان لەم پێوەندییەدا هەبێ. لەم بارەیەوە لە سەرەتای بەرنامەکەماندا هەوڵ دەدەین لە چوارچێوەی چەند پرسیاردا تیشک بخەینە سەر ئەم بابەتە، بەڵام لە بەشی دواتری بەرنامەکەماندا لە پێوەندی لەگەڵ وتوویژێکی بەڕێز خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان کە لە ماوەی رابردوودا لە میدیاکان بڵاو کرایەوەو کۆمەڵێک شتی هێنا بووە بەرباس کە بووە جێی سەرنجی کۆمەڵێک لە ساحێب نەزەران و رەخنەگران یا کەسانێک کە بە هەر حاڵ بە موافق و بە موخالف لە سەر ئەو مەسەلەیە قسەیان کرد. ئەو مەسەلەیەش کە لەو وتوێژەی بەڕێز سکرتێری

گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانەدا وروژێندرا بوون، یەک: مەسەلەی هەڵگرتنی دروشمی رووخان لە لایەن بزووتنەوەی کورد، دوو: مەسەلەی موزاکرەو دانوستان لەگەڵ دەوڵەتی ناوەندی، سێ: لانیکەم و لانی زۆری مافەکانی ئێمەو کۆمەڵێک بابەتی تر لەو پێوەندییەدا. ئەم بابەتە یا ئەم وتوێژەی بەڕێز سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان تا ئاستێک ئێنعکاس و کاردانەوەی جیاوازی لێکەوتەوە.

لەم دیدارە تایبەتەدا هەوڵ دەدەین لە چوارچێوەی ئەم مەسەلەیەدا، لە خزمەت بەڕێز خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا بین. کاک خالید زۆر سپاس بۆ ئەوی ئەم دەرفەتەتان نایە ئێختیارمان بۆ ئەم چاوپێکەوتنە.

مادیح نەحمەدی: با لەوەوە دەست پێ بکەین هەروەک لە سەرەتاشەوە ئیشارەم پێکرد، وەزعی ئێران ئاڵۆزەو ئەو قەیرانانەی کە ئێستا تووشی حاکمییەتی ئەو وڵاتە بوون، یا قۆڵی پاوانخوازی کۆماری ئیسلامی، رۆژ لە دوای رۆژ زیاتر دەبن و ئەو رقابەتەو ئەو کێشەو ململانێیانەی کە کەوتوونە نێوان ئەو حەرەکەتەی ئێستا لە گۆڕێدایەو حاکمییەتی جمهوری ئیسلامی لە واقعدا قەیرانێکی گەورەی دروست کردوە لەو وڵاتەدا. پێم خۆشە لە پێشدا هەڵسەنگاندنی جەنابتان لە پێوەندی لەگەڵ وەزعییەتی ئێستای کۆماری ئیسلامیدا ببیسین.

خالید عەزیزی: پێشەکی زۆر سپاسی ئێوە دەکەم کە ئەو دەرفەتەتان بۆ من ڕەخساند کە لێرە لە خزمەتتاندا بم هەروەها بە هۆی کورد کانالیشەوە ڕێزو سڵاوم هەیە بۆ بینەرانی ئەم بەرنامەیە. لە راستیدا دوای ئینقلابی ئیسلامیی ئێران دەکرێ بڵێم ئەوە قەیرانێکی زۆر بەربەرینی جەماوەری، سیاسی، ئابووری، ئەمنییەتی، قانوونی، مەزهەبی و نێودەوڵەتییە کە جمهووری ئیسلامی لەگەڵی ڕووبەڕوو بووەتەوە. لە سەردەمی ئێستادا ئێمە لە ڕوانگەی کۆمەڵێک فاکتۆرەوە دەتوانین مەوقعیەتی دەوڵەت یا دەسەڵاتێک لە دنیای ئەمڕودا هەڵسەنگێنین. یەکێک لەو فاکتۆرانە فاکتۆری ئابووریە. فاکتۆری ئابووری لە ئێراندا سەرەڕای ئەوەی کە ئێران وڵاتێکی دەوڵەمەندە، داهاتی نەوتی زۆرە، هەر لە نێوخۆی وڵاتیش مەجالی تەولیدی هەیە، کاری باشی هەیە، کشاوەرزی باشی هەیە، مەوقعییەتی جوغرافیایی لەو مەنتەقە بۆ معامەلە باشە بەڵام ئابووری ئێران سەرەڕای هەمووی ئەوانە خراپەو. لە پێوەندیی لەگەڵ وەزعی ئابوریدا ناڕەزایەتیی کۆمەڵانی خەڵک یەکجار زۆرەو بەربەرین بۆتەوە. فاکتۆرێکی دیکە، فاکتۆری جەماوەرییەو جەماوەر لە سەردەمی ئێستادا (ساڵی ٢٠٠٩) شێوەیەکی دیکە لە حکوومەتکردنیان دەوێ، بە حکوومەتی جمهوری ئیسلامی رازی نین. کۆمەڵگەی ئێران زۆر چۆتە پێشێ، شعووری سیاسی زۆر چۆتە پێشێ. خەڵک موتالباتێکیان هەیە دەیانەوێ جێبەجێ بێ. خەڵکی ئێران بە هەموو نەتەوەکان و بە هەموو چین و توێژێکەوە دیانهەوێ لە دنیادا جێگەیەکیان هەبێ کە موناسبی وەزعی حاڵ و شعوورو هۆویەتی کۆمەڵانی خەڵکی ئێرانە. لەم ڕوانگەیەشەوە جمهووریی ئیسلامی لە قەیرانێکی جیددی دایە. خەڵک بە بەراورد لەگەڵ رابردوو، بە

شعوورێکی زۆرترەوە لە دژی جمهووریی ئیسلامی راوەستاوە. فاکتۆرێکی دیکە، فاکتۆری نێودەوڵەتییە. جمهووری ئیسلامی لە رۆژهەڵاتی نێوەڕاست وەک قۆلدورێک موعامەلە دەکا. ئێحترام بۆ قانوون و یاسا ناوچەیی و نێودەوڵەتییەکان دانانێ. تێ دەکۆشێ لە سەر عەقڵییەتی خۆی کە چۆن تەعامول لەگەڵ خەڵکی خۆی دەکا هەر ئاواش تەعامولّ لەگەڵ دنیای دەرەوە بکاو، ئەوەی لە دنیای دەرەوە بە راحەتی لێ قبووڵ ناکەن. ئەوەی کە بە ناوی کێشەی ئەتۆمی، خۆی پێناسە کردوە، رۆژ بە رۆژ ئێران لە دنیادا پتر دەخاتە بەر چالشی جیددی. فاکتۆرێکی دیکە ئەوەیە کە لە نێوخودی سیستمی جمهووریی ئیسلامیدا، هەر وەکی هەموو لایەکمان دەزانین قانوونەکان و بنەماکانی دامەزراندنی ئەو حکوومەتە لە سەر ئەساسی بنەمای مەزهەبی شیعە دانراوە. لە نێوخودی سازماندەهی مەزهەبی شیعەش، کێشەو ناکۆکی یەکجار زۆر لە گۆڕێدا هەیە. ئیعترازاتێکی زۆر بە سیستمی ولایەتی فەقیە دەکرێ، لە سەر چۆنیەتیی تەعامول لەگەڵ خەڵک. لە سەریەک لە چوار مەیدانی سەرەکی، جمهووریی ئیسلامیی ئێران کەوتۆتە بەر هێرش، کەوتۆتە بەر رەخنەو گازندەی خەڵکی نێوخۆو دنیای دەرەوە.

مادیح نەحمەدی: دەکرێ واشی پێناسە بکەین کە لەو چوار مەیدانەدا کۆماری ئیسلامی جگە لەوەی کەوتۆتە بەر هێرش، لە واقعدا تووشی قەیرانێکی جیددیش بووە؟

خالید عەزیزی: مادام کەوتۆتە بەر هێرش لە چوار مەیداندا لە موقابیلدا راوەستاون و سوئالی لە سەرە، قەیرانێکی جیددی دروست کردوە. ئەو قەیرانە لەو قەیرانانەیە کە حکوومەتی جمهووریی ئیسلامی دەبێ بە شێوەیەک تەعامولی لەگەڵ بکا، یا ئەوەیە دەستگای سەرکوت و نیزامیی جمهووریی ئیسلامی رۆژ بە رۆژ سەقامگیرتر دەبێ، (هۆیەکەی ئەوەیە جمهووریی ئیسلامیی ئێران ئێستا بە کۆمەڵێک مافیای نێو دەسەلات، کە لە دەوری ئەحمەدی نژادو سپای پاسداران و ئیتلاعات و خامەنەیی و ... کۆبوونەتەوە، ئێران ئیدارە دەکەن. ئەو مافیایە لە ئیدامەی خۆیدا دەبێ خۆی تۆکمەتر بکاتەوە، یەکدەستتر بکاتەوە کە رووبەڕووی ئەو قەیرانە بێتەوە) یا ئەوەی مەجبوور بە پاشەکشە بێ لە موقابیل ئەو قەیرانەدا. دیسان ئەوەش بۆ جمهووریی ئیسلامی هەر گران تەواو دەبێ. وەلحاسڵ لە هەر حاڵەتێکدا هەر سیاسەت و هەر بۆچوونێک جمهووریی ئیسلامی هەیبێ، چ سیاسەتی سەرکوتی زۆرتر ئیدامە بدا، چ سیاسەتی پاشەکشە بە تەعبیر لە هەمووی ئەو فاکتۆرانە سەحنەی سیاسیی ئێران، جمهووریی ئیسلامی هیچ ئایندەیەکی نیە. درەنگ یا زوو لە موقابیل ئیعترازاتی کۆمەڵانی خەڵک یا مەجبوور بە پاشەکشە دەبێ یا بێ ئایندەتریش دەبێ.

مادیح نەحمەدی: کاک خالید بە نیسبەت ئەو حەرەکەتەی کە ئێستا لە ئێران بە ناوی جوولانەوەی سەوز ناوبانگی دەرکردوەو لە واقعدا دەگەڕێتەوە بۆ پاش هەڵبژاردنەکان کە ئەم حەرەکەتە شکڵی گرت و هاتە گۆڕێ و رۆژ بە دوای

رۆژبش لە واقع-دا زیاتر تەوسعە پەیدا دەکاو حەوزەی فەعالیەت و چالاکییەکانی بەربەرینتر دەبێتەوە، پێم خۆشە پێناسەی ئێوە لەو پێوەندییەدا ببیستم.

خالید عەزیزی: ئەم جوولانەوەیە کە دژکردەوەیەک بوو لە دژی کردەوەی خامەنەیی و ئەحمەدی نژاد، دوای هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری، ئەم جوولانەوەیە لە ئیدامەی خۆیدا بەربەرینتر بوو و بوو بە دژکردەوەی کۆمەڵانی خەڵک لە موقابیل سیاسەتی جمهوری ئیسلامی لە کوللییەتی خۆیدا. ئەو جوولانەوەیە لە سەردەمێکدا دەستی پێکردوە کە رۆژ بەرۆژ خەڵکێکی زۆرتر پێی مولحەق دەبێ. ئەگەر وایە بە لەحازی زەمانییەوە رەنگە ئێستا بڵێین زوو بێ ئێمە هەموو فاکتۆرەکانی بەشدار لە چەندو چۆنی شکڵ گیریی ئەو جوولانەوەیە لە تەنیشتی یەک دابنێین. بەڵام ئەو جوولانەوەیە لە لایەک دەکرێ ئاوا پێناسە بکەین بە شێوەیەک لە سەر بەستەری بنەماکانی ٢ی جۆزەردانی پێشوو لە سەردەمی خاتەمی کە ئیسلاح تەڵەبی هاتە گۆڕێ، هێندێک لەو بنەمایانەی تێدا هەیەو ئێستا لە کەشوهەوایەکی دیکەدا مەجالی بۆ هاتۆتەوە پێشێ و خۆ دەنوێنی. بەڵام ئەو کەشوهەوایە نزیک بە دە ساڵ دوای ئەو وەختە، تەبیعەتەن دە ساڵیش گۆڕانکاریی بە سەر خەڵک و بە سەر کۆمەڵگادا هێناوە، بۆیە جوولانەوەی ئێستا لە هی ئەو وەخت رادیکاڵترە. دنیای ئێستا دنیایەکی پێشکەوتووترە، لە سەردەمی ئێستادا ئینترنێت، مۆبایل، سەتەلایت، ئێران و خەڵکی ئێران بە دنیای دەرەوە وەسڵ دەکاتەوەو جمهووریی ئیسلامی مەجالی پێشگیری لەوانەی نیە. بۆیە ئەو جوولانەوەیە ئەگەر لە زاهیردا نمایەکی هەیە لە ژێر رەنگی سەوزدا ئەو خەڵکە کۆدەکاتەوەو زاهیرەن عەکسولعەمەلێکە لە موقابیل هەڵبژاردنەکانداو ئێستا زۆرتر بە کەرووبی و خاتەمی و مووسەوی خۆی پێناسە دەکا، بەڵام کۆمەڵانێکی زۆری خەڵکی ئێران خۆی تێدا دەبینێنەوەو تێدەکۆشن هەر کەسە داوایەک، بۆچوونێک، موتالباتێکی هەیە بە شێوەی خۆی لە دڵی خۆیدا بە گوێرەی عەقڵییەت و لێکدانەوەی خۆی کۆماری ئیسلامی بە چالش دەکێشێ. بەڵام حالیەن بە ناوی جوولانەوەی سەوز خۆی ناساندوە. ئەوەی کە ئێمە پێناسەی بکەین ئەو جوولانەوەیە لە مەرحەلەی ئێستادا بۆ رووبارووبی کردن لەگەڵ جمهوری ئیسلامی دەکرێ بنەمایەک بێ، حەدیئەقڵی بەرنامەی هەبێ، کۆمەڵانی جۆراوجۆر لە خۆیدا کۆبکاتەوە لەو مەیدانەدا بتوانێ جمهووریی ئیسلامی لە سەر ئەو داوایانە بە چالش بکێشێ. بۆیە ئەوەی کە من ئەگەر پێناسەی بکەم، جوولانەوی ئیدئۆلۆژییەکی موشەخەس نیە، جوولانەوەی نەتەوەیەکی موشەخەس نیە، جوولانەوەی حیزبێکی موشەخەس نیە، جوولانەوی هێندێک ئەقشاری ئیسلامییش نیە، جوولانەوەی هێندێک قشری دەرەوەی شاریش نیە، یا قشرێکی نێوشار نیە، بەڵکوو جوولانەوەیە، جوولانەوەیەکە دروشمی جۆراوجۆری تێدایە، جوولانەوەیەکی هەمە رەنگە، وەسیعە یا بڵێین کۆلکەزێرینەیەکە هەرچەند ئێستا رەنگی سەوزە کە بۆتە نمادی ئەو جوولانەوەیە.

مادیح ئەحمەدی: کاک خالید لە پێوەندی لەگەڵ ئەم جوولانەویە (کێشەی ئەم جوولانەویە لەگەڵ حاکمییەتدا ئێمە دەبینین لە ماوەی رابردوودا کە خەڵکی ناڕازی کە ئێستا وەک جوولانەوی سەوز ناوی لێ دەبەین هیچ پاشەکشەیەکیان نەکردوەو رۆژ

بە رۆژیش ئێعترازات دەبرینتر دەبێ، لە موقابلیش دا دەزگای سەرکوتی کۆماری ئیسلامی هیچ پاشەکشەیەکی نەکردووەو بەردەوام بەجێی ئەوەی کە بێت مکانیزمێک ببینێتەوە بۆ چارەسەری ئەو کێشەیە زیاتر پەرە بە سەرکوتی خەڵک و ناڕازیان دەدا. پێت وایە لە نهایەت دا کێشەی ئەم دوو لایەنە یا کێشەی جوولانەوەی سەوز لەگەڵ حاکمییەت بە چ ئاراستەیەک دا بڕوا؟

خالید عەزیزی: لە یەکەم حاڵەت دا، مەعمولەن ئەو دەسەڵاتانەی کە موتەمەرکزن، دیکتاتۆرن، غەیرە دێموکراتیکن، کاتێک لەگەڵ ڕەخنەو گلەیی و گازندەو ئێعترازاتی کۆمەڵانی خەڵک ڕووبەڕوو دەبنەوە، لە ئیدامەی کێشەکەی خۆیان لەگەڵ کۆمەڵانی خەڵک وایان لێ دێ توندڕەوتر دەبن، مەجالی جموجۆڵ ناهێڵنەوە، تێدەکۆشن لە ئەبزاری نیزامی و سەرکوت ئیستفادە بکەن، تێدەکۆشن مێتۆدو تێکنیکی تۆکمەکردنی خۆیان لە دژی کۆمەڵانی خەڵک ببینننەوە. ئەوە لە مەوردی زۆربەی زۆری وڵاتانی دنیادا سدقی کردوە، دیکتاتۆرەکان هەموو وابوون، دەسەڵاتە موتەمەرکزەکانی غەیرە دێموکراتیک هەموو وابوون. ئێمە دەتوانین چەند سێناریۆ پێش بینی بکەین. ئەوەی من لێرە دەیڵێم هەمووی پێش بینییە، هەمووی ئێحتمالاتە. یەکێک لە سێناریۆکان ئەوەیە کە جمهووریی ئیسلامی هیچ شتێک لەو جوولانەوەیە قبووڵ ناکا، لە موقابیل داواو موتالباتی کۆمەڵانی خەڵک پاشەکشە ناکا. ڕۆژ بە ڕۆژ مافیاکانی جۆراوجۆری نێو سیستمی جمهووریی ئیسلامی یەکگرتووتر دەبن، سیستمێکی نیزامیتر بە حکوومەتەکە دەدەن، ئەو حکوومەتەی پێ یەکدەست تر دەکەن، لە نەتیجەدا مەجالی جموجۆڵ و فەعالییەت بۆ جوولانەوەی سەوزو کۆمەڵانی خەڵک لە ئێران مەحدوودتر دەکەنەوە. جەوێکی نیزامی دادەمەزرێنن، ئەو جەوە ئەمنیەتییەی کە لە کوردستانیان داناوە لە شوێنەکانی دیکەش بەهێزی دەکەن. لەو حاڵەتەدا ڕەنگە جوولانەوەکە بۆ ماوەیەک مەجبوور بە هێندێک پاشەکشە بێ، یا نەخیر تێبکۆشێ مێتۆدی دیکە لە چۆنیەتی سازماندەهیی خۆی بێنێتە گۆڕێ. ئەگەر وایە یەکێک لە حاڵەتەکان ئەوەیە کە ئەو دەسەڵاتە یەکدەست هیچ قبووڵ ناکاو هێرش دەکا، تەعاروز دەکاو جوولانەوەکە دەبێ تێبکۆشێ مێتۆدی دیکە ببینێتەوە. حاڵەتێکی دیکە ئەوەیە، ئەو جوولانەوەیە بەربەرین و وەسیع دەچێتە پێشێ، ڕۆژ بە ڕۆژ جمهووریی ئیسلامی مەجبوور بە پاشەکشە بکا، لە نەتیجەدا لە نێو خودی سیستمی جمهووریی ئیسلامی کە ئێستا زۆرتر بە خامەنەیی و ئەحمەدی نژاد خۆی پێناسە کردوە لە میکانزمێک، لە ڕێگاحەللێک بگەڕێن کە لەگەڵی سازش بکەن. هۆیەکەشی ئەوەیە ئەو جوولانەوەیە ناڵێ جمهوری ئیسلامی بڕووخێ، ئەو جوولانەوەیە ناڵێ قانوونی ئەساسی بگۆڕدرێ، ئەو جوولانەوەیە ناڵێ نیزام بگۆڕدرێ، ئەو جوولانەوەیە دەیهەوێ ئەو سیستمی جمهووری ئیسلامی بە قانوونی ئەساسی و نیزامەکەیەوە موتەعادیلتر بێ، لیبڕاڵ تر بجووڵێتەوە، بەرامبەر بە کۆمەڵانی خەڵک هێندێک ئاوڕدانەوەی هەبێ، هێندک داخوازو ویستی لانیکەمی ئازادییە دێموکراتیکەکان و ماف و شتی ئاوای هەیە. لەو حاڵەتەدا ئەگەر جمهووریی ئیسلامی پاشەکشە بکاو ئەوە لە جوولانەوەی سەوز قبووڵ بکا، دەبێتە هۆی ئەوە کە جمهووریی ئیسلامی تووشی پاشەکشێی زۆرترو لە ئیدامەی خۆیدا هاتنە ژێر سوئال و ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ویست و داخوازی زۆری کۆمەڵانی خەڵک ببێ و تەنانەت ڕێبەرانی جوولانەوەی سەوزیش ئیدی ؟؟ دەدا نابن بە ڕێبەرانی جوولانەوەی سەوز، مەجبوورن ببن

بە ڕێبەرانی جووڵانەوەیەک کە دەیهەوێ نیزامی جمهووریی ئیسلامی یا بگۆڕێ یا ئاڵوگۆڕ ی بە سەردا بێ. ئێحتمالێک ئەوەیە کە ئەو کێشانە ئاوا هەر بڕواتە پێشێ، ئێعترازات هەبێ، لە موناسبەتەکانی مەزهەبی و مێژوویی کۆمەڵانی خەلاکدا بێنە گۆڕێ لە دژی جمهووریی ئیسلامی راوەستن، هەر ئاوا کێشی پێبدەن تا دەگەنە هەڵبژاردنەکانی مەجلیسی شووڕای ئیسلامی. ئەگەر گەیشتنە هەڵبژاردنەکانی مەجلیسی شووڕای ئیسلامی ئەو وەختی دوو حاڵەت هەیە. حاڵەتی یەکەم ئەوەیە ئەو جووڵانەوەیە ئەوەندە بە قوەت بووە، ئەوەندە کۆمەڵانی خەڵک پشتیوانی لێ دەکەن، وەک ئۆپۆزیسیۆنێک بە بەرنامەیەکی موشەخەس دێتە گۆڕێ، لە هەڵبژاردنەکانی مەجلیسی شووڕای ئیسلامی دا شیرکەت دەکاو لە مەجلیس ئەگەر بە ئێعتباری وەزعیەتی ناڕەزایەتی ئێستا لە دژی جمهووریی ئیسلامی چاو لێ بکەین ڕەنگە ئەکسەریەتێکی باش بێنێتەوە، ئەو وەختی کێشەی ئەو جووڵانەوەیە بکەوێتە ئاستێکی قانوونی لە مەجلیس، دەسەڵاتی هەبێ و ئەو سێناریۆیە ببێت بە ئەمری واقع.

مادیح ئەحمەدی: لێرەدا ئێحتمالی ئەوە لێ نادەن کە بە هەر حاڵ ئەو شووڕای نیگابانە کە تەحتی نەزارەتی خودی بەیتی ڕەهبەرییەوە، لە واقعدا بە پێی ئەو شتانە کار دەکا کە لە بەرژەوەندی قۆڵی پاوانخواز دایە. ئەو کەسانەش کە بیانهەوێ بۆ مەجلیسی شووڕای ئیسلامی خۆیان کاندید بکەن پێویستە شووڕای نیگابان تەئیدیان بکا. پێت وانیە هەر لەوێ پێشیان پێ بگرن و لە واقعدا بەرخوردیان پێ بکەن؟

خالید عەزیزی: دەمویست ئەوە یڵێم کە دوو حاڵەتی هەیە، حاڵەتێک ئەوەیە کە ئاوا دەچێتە پێشێ و مەجالێک بۆ خۆی دروست دەکاو دەوڵەت پاشەکشە دەکاو ئەوان بەشداری دەکەن. کە ئەوە گران تەواو دەبێ بۆ جمهووریی ئیسلامی. حاڵەتێکی دیکە هەر ئەوەیە کە جەنابت ئاماژەت پێ کرد، شووڕای نیگابان مەجالیان پێ نادا، کاندیدەکانیان ڕەد دەکاتەوە، بە مەعنای ئەوەیە ئەو وەختی لە کانالێکی قانوونی کە بۆخۆیان دروست کردوە دیسان تێدەکۆشن کە نەیەڵن جووڵانەوەی سەوز لە نێو کۆمەلانی خەڵک بەهێز بێتەوە. بەڵام جیاواز لە هەمووی ئەو سێناریۆیانە، جیاواز لە هەمووی ئەو حاڵەتانە، ئەو جووڵانەوەیە جووڵانەوەیەکی بەربەرینی کۆمەڵانی خەڵکە، ئەگەر ئێستا بە ڕەنگی سەوز یا بە کەڕووبی و بە مووسەوی و خاتەمی خۆی پێناسە کردوە لە ئیدامەی خۆیدا ڕەنگە ڕەنگی تر و پێناسەی تر بۆخۆی بێنێتە گۆڕێ. لە هەر حاڵدا جمهووریی ئیسلامیی ئێران لە موقابیل کۆمەڵانی خەڵکدا یان مەجبوور بە پاشەکشە دەبێ یا دەگۆڕێ یا تێدادەچێ.

مادیح ئەحمەدی: کاک خالید ئێمە وەک کورد دەبێ بە چ شێوەیەک موعاملە لەگەڵ ئەو جووڵانەوەیەدا بکەین؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک کورد مادام لەو باوەڕەداین کە مەسەلەی کورد لە چوارچێوەی ئێراندا دەبێ چارەسەر بکرێ، مادام

لەو باوەڕەداین کە ئێمە سی ساڵە بۆ مافەکانی خۆمان دژی جمهووریی ئیسلامی هەوڵ دەدەین، مادام لەو باوەڕەداین کە دەبێ مەسەلەی کورد لە نێوخۆی کوردستان بێنینە دەرێ و کۆمەڵانی خەڵک لە ئێران بە گشتی، و ئەوانەی کە لە سەحنەی سیاسیی ئێراندا سیاسەت دەکەن و لە ئایندەی ئێراندا لە سەر چەندو چۆنی دەسەڵاتیان لە تاران دەسەڵاتیان دەبێ لە ئێمە تێ بگەن، نابێ بەرامبەر بە وەزعی مەوجوود بێ تەفاوەت بین. ئێمە سەرەڕای ئەوەی کە خاتەمی و کەڕووبی و مووسەوی یا رێبەرانی ناسراوی ئێستای جووڵانەوی سەوز کاتێک بۆ خۆیان ئەم ئینقلابەیان کردوەو تا ئێرەیان هێناوەو تەنانەت لە دەسەڵاتیشدا بەشداربیان بووەو، بەڵام مادام ئێستا کێشەیان هەیەو لایەک هێندێک شتی مەنتقی دێنێتە گۆڕێ، ئێمە دەبێ تەشویقی ئەوە بکەین. ئێمە دەبێ تێبکۆشین چۆن فەرقی مونتەزیری و خومەینیمان کرد (خومەینی کاتی خۆی ئیعلانی شەڕی کرد دژی میللەتی کورد، ئیعلانی جەهادی کرد بەڵام مونتەزیری ئیعترازی کرد بە ئیعدامەکان و وەک کەسێکی بە شەهامەت ماوەو خانەنشینیی ئینتخاب کرد لە جیاتی ئەوەی کە لە دەسەڵات دا بێ) دەبێ لە بەینی ئەوانەش دا فەرقیان بکەین. بۆیە واقع بینی لە سیاسەتدا ئەوەیە ئێمە تێبکۆشین هەمووی ئەو مەجال و تەفرەقانەی دێنە گۆڕێ واقع بینانە بەرخوردیان پێ بکەین، تەشویقیان بکەین، لەگەڵیان لە پێوەندیدا بین، تەجروبەی خۆمانیان پێ مونتەقیل بکەین، پێیان بڵێین کە ئەگەر دەتانهەوێ ئێوە سەرکەوتوو بن، ئەگەر ئێوە دەتانهەوێ ئێرانی ئایندە ئیدارە بکرێ، ناکرێ لە ساڵی ٢٠٠٩ و ساڵی ٢٠١٠ میلادی ئێران بە شێوەی سی ساڵ پێش ئەمڕۆ ئیدارە بکرێ. یانی ئەو زێهنیەتەیان پێ بدەین رێبەرانی ئەو جووڵانەوەیە ئەگەر رۆژێ لە رۆژان هەر بە ناوی جمهووریی ئیسلامی دەستیان بە کار کرد بەڵام ویستیان بڕێک ئاقڵانە و مەسئولانە بجووڵێنەوە، ئەوە داواو موتالباتی خەڵکی کوردیان لە بەردەم خۆیان دا هەبێ. چون یەکێک لە موشکلاتی ئێمە ئەوەیە، موشکلاتی ئینقلابـاتیش ئەوەیە، موهیم ئەوە نیە ئینقلابێک دەکەی و حکوومەتێک دەڕووخێنی، موهیم نیە کە تۆ ئینقلاب دەکەی و حکوومەتێک مەجبوور بە پاشەکشە دەکەی، موهیم ئەوەیە چیت وەگیر دەکەوێ. ئەوە زۆر زۆر گرنگە بۆ ئێمەی کورد، بۆیە بۆ ئەوەی شتێکمان گیر بکەوێ، بۆ ئەوەی کە بمانناسن، بۆ ئەوەی کە دەنگ و رەنگی کورد لە کێشەکانی ئێراندا لە گۆڕێدا بێ و لە پەراوێز نەکەوین، رێگای ئەوەیە ئێمەش بە شێوەی جۆراوجۆر لە نێو ئەو جووڵانەوەیە بەشدار بین. فورسەتێکە لەو مەجالە ئیستفادە کەین و کەڵکی لێ وەربگرین، بەڵام لە هەمان کاتیشدا دەبێ ئەو واقعیەتە قبووڵ بکەین، ئەو جۆرەی کە جمهووریی ئیسلامی لە تاران و شوێنەکانی دیکە لەگەڵ خەڵک تەعامول دەکا، تەبیعەتەن لە کوردستان ئاوا تەعامول ناکەن. هەر لە سی ساڵی رابردوودا جمهووریی ئیسلامی سیاسەتی ئەمنییەتیی بەرامبەر بە کوردستان کردوە بە بەردی بنەمای بۆچوون و هەڵوێستەکانی خۆی لە سەر مەسەلەی کوردستان، و کوردستان بە تەواوی میلیتاریزە کراوە. ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان بە لەبەر چاوگرتنی ئەو واقعییەتە هەوڵمان نەداوە سیاسەتێک، بۆچوونێک، شوعارێک، دروشمێک، تەبلیغێک بێنینە گۆڕێ کە لە نێوخۆی کوردستان شەرایەتێک بێتە پێشێ جمهووریی ئیسلامی بیکا بە بەهانەو بە دەیان قات تۆڵە لە خەڵکی کورد بستێنێتەوە. بەڵام لە هەمان کاتیش دا پێمان وایە رووناکبیرانی کورد، نوخبەگانی کورد، خوێندەواران لە دانشگاکان، خەڵکی ئەهلی قەڵەم، هەمووی ئەو خەڵکەی کە بە جۆرێک تێکەڵاوییان لەگەڵ جووڵانەوەی سەوز هەیە، لە شارو گوندەکانی کوردستان، لە شارەکانی دەرەوەی کوردستان،

دەبێ تێکەڵاوی و پێوەندییان پێوە هەبێ و مەعلوماتیان بدەنێ لە سەر قەزیەی کوردستان. یەکێک لە گرفتی ئێمە لە سی ساڵی رابردوودا ئەوە بووە جمهووریی ئیسلامی بە مەیلی خۆی ویستوویە مەسەلەی خەڵک لە پەراوێز بخا، کۆمەڵانی خەڵک لە دەرەوەی ئێران تێ نەگەن. ئەگەر بڵێین ئێران حەشیمەتێکی ٧٥ میلیۆنی هەیەو نزیک بە هەشت ـ نۆ میلیۆنی کوردە، هەشت ـ نۆ میلیۆن کوردەکە لە دەردو موشکلەی خۆی دەگا، بەقییە کە بڵێین نزیک شەست میلیۆن دەمێنێتەوە خۆ ئەوە هەموو لە جوزئیاتی کێشەی ئێمە ناگەن و ئەوانن ئێستا جمهووریی ئیسلامییان لە دەرەوە لەگەڵ ئێمە بە چالش کێشاوە. جا یەکێک لە ئەرکەکانی ئێمە ئەوەیە خەڵک لە دەرەوەی کوردستان لە خۆمان ئاگادار بکەین.

مادیح ئەحمەدی: لە بەرامبەر ئەم خوێندنەوەیەی جەنابتان، خوێندنەوەیەکیش هەیە کە دەڵێ، ئەم کێشەیە بە هەر حاڵ کێشەی نێوان قۆڵەکانی دەسەڵاتە لە تاران و هیچ پێوەندیی بە کوردو نەتەوەکانی دیکەوە نیەو نابێ تێکەڵ بەو مەسەلە بین، چۆن چاو لەو خوێندنەوەیە دەکەن؟

خالید عەزیزی: بۆ حیزبێکی سیاسی کە لە واقعییات دەگەڕێ و لە مەجال و دەرفەتەکان ئیستفادە دەکا، سیاسەت وەک ئەوە چاو لێ دەکا چۆن لە فورسەتەکان کەڵک وەرگرێ و میللەتێک وەک میللەتی کورد کە سی ساڵە تەجروبەی کێشەی لەگەڵ جمهووریی ئیسلامی هەیەو، جمهووریی ئیسلامی شەڕی بە سەردا تەحمیل کردووو ئەویش هەموو مێتۆدەکانی بەکار هێناوە، نابێ لەو خانەیەدا گیربکا. حیزبێکی سیاسی دەبێ زیندوو بێ، میللەتێک کە بە دوای ماف و داواکانی خۆیدا دەگەرێ دەبێ زیندوو بێ. ئێمە نابێ بەرامبەر بە هیچ کێشەیەک، بەرامبەر بە نیسبەت داهاتووی تاران بێ تەفاوەت بین. ئێمە یەک بڕیارمان داوە، هەمووی حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکان دەڵێین مەسەلەی ئێمە لە نێوخۆی ئێران لە چوارچێوەی ئێران چارەسەر دەکرێ. مادام ئەو مەسەلە لەوێ چارەسەر دەکرێ و تەنانەت من باسی ئەوەم کرد کە رەنگە رووخانی سیستمێک، گۆڕانی سیستمێک بەشێک لە کارەکەمان بێ، بەڵام بەشی گەورەی کارەکەمان ئەوەیە دوای ئەو حکوومەتە چیمان لێ بەسەر دێ و کێ دەسەڵات بە دەستەوە دەگرێ، لەو خانەیەدا ئەگەر چاو لە قەزیەکە بکەین ئێمە نابێ ئاوا بڕوانین.

مادیح ئەحمەدی: لە واقعدا لەو خانەیەدا دەبێ لە هەمووی فورسەتەکان ئیستفادە بکەین.

خالید عەزیزی: بۆ جارێکی دیکە دەڵێمەوە ئێمە وەک نەتەوەی کورد لە کوردستانی ئێران وەک حیزبە سیاسییەکان دەبێ لە هەموو مەجال و دەرفەتەکان کەڵک وەربگرین بۆ هاتنە گۆڕێی قەزیەی کورد.

مادیح ئەحمەدی: کاک خالید! جیاواز لەم باسانە هەر وەک لە سەرەتای بەرنامەکە ئیشارەم پێکرد لە ماوەی رابردوودا، وتوێژێکی جەنابتان لە مێدیاکان بڵاو کرایەوە کە تیشکتان خستبووە سەر چەند مەسەلەیەکی گرنگ و، ئەمەش ئێنعکاس و

عەکسولعەمەلی جۆراوجۆری لێ کەوتەوە. پێش ئەوەی بڕۆینە سەر ئەو چەند خاڵەی کە جەنابت لە سەریان تەئکیدت کردبوو، پێم خۆشە نەزەری جەنابتان بەرامبەر بەو ڕەخنانە یا ئەو باسانەی کە لە پێوەندیی لەگەڵ ئەو وتوویژەدا هاتە گۆڕێ، ببیستم.

خالید عەزیزی: لەو وتوێژەدا کۆمەڵێک باس هاتە گۆڕێ، ئەو باسانە هەم لە مێدیای ئازاددا دەنگی داوە، تەنانەت لە نێو کۆڕو کۆمەڵی ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان، چ لە نێوخۆو چ لە دەرەوەی وڵات، باسی هێنا گۆڕێ. پێشەکی من زۆر خۆشحاڵم، زۆرم پێ خۆشە کە باسێکم هێناوەتە گۆڕێ، ئەو باسە خەڵک تەوەججوهی پێدەکا، بۆیان مەسەلەیە، ئەو باسە سوئالی دروست کردوە، کۆمەڵێک مەوزوعات لە سەر ئەو باسە بە موافق و موخالف نووسراوە. تا ئەو جێگەیەی پێوەندیی بە حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە هەیە، دیسان دووبارە زۆر خۆشحاڵم کە، ئەندامانی حیزبی دێموکرات لە حیزبێک دان کە زیندووە، سەریحاڵە، بەرامبەر بە هەڵوێستەکان و مەوزووعەکان، تەنانەت شتێک کە ڕەهبەریی حیزب هێنابێتی، سکرتێرەکەشی هێنابێتی بێ تەفاوەت نین، نەقدی دەکەن، تەحلیلی دەکەن، نەزەری خۆیان دەدەن، دەوڵەمەندی دەکەن و تێدەکۆشن ڕەهبەرییەکەیان موتەوەججیهی ئەبعادی جۆراوجۆری هێنانە گۆڕی باسەکە بکەن. لە هەمان کاتیش دا لە دەرەوەی حیزبی دێموکراتیش ئەو باسە کە هاتۆتە گۆڕێ، کۆمەڵگەی کورد ئەوەندەی کە ئازادەو ئیمکانی هەبووەو نەزەری داوە، بە نیسبەت ئەوانیشەوە من هەر خۆشحاڵم، چ نەزەری موخالف چ نەزەری موافق هاتۆتە گۆڕێ. هۆیەکەشی ئەوەیە ئێمە لە سەردەمێک دا دەژین سیاسەت لە خانەی بەستەدا ناکرێ. حیزبایەتی لە خانەی بەستەدا ناکرێ. لە سەردەمێک دا دەژین کە شتی مەخفی و نهێنی لە حیزبایەتی دا زۆر کەم بۆتەوە. لە سەردەمێک دا دەژین کە شەفافییەت لە گۆڕێ دا هەیە. ئەگەر دە ساڵ پێش ئێستا، پازدە ساڵ پێش ئێستا لە ژیانی سیاسیی حیزبی دێموکرات ئەو مەوزوعاتە، چ مەسائیلی نێوخۆیی حیزبی، چ کێشەکانی حیزبی، چ مەسائیلی سیاسی وەسیعەن باسی لێ کرابایە لە نێو کۆڕو کۆمەڵی حیزبی دا هاتبایە نێو باسی ئازاد، شتی لەسەر گوترابایە، شتی لە سەر نووسرابایە، شتەکان لە تابۆو ئیبهام و هالەدا نەهێشترابانەوە، من دڵنیام ئەو لەتبوونانە نەدەکەوتنەوە. لە ڕابردووی ئێمەدا بەشێکی ئەو کێشانە، ڕاوەستابوون، خرکرابوونەوە، پنگیان خواردبۆوە، کە دەهاتیە نێو کۆنفرانس و کۆنگرەکان خەڵکێکی لێک تووڕەو ناڕەحەت دەهات لەوێ تەسفیە حیسابیان لەگەڵ یەکتر دەکرد. ئەگەر بەو دەلیلەش بێ ئێستا ئەگر من کۆمەڵێک باسم هێناوەتە گۆڕێ، کۆمەکم لە حەددی خۆمدا بە زێهنییەتی ئەندامانی حیزبی دێموکرات و کۆمەڵگا کردوە کە ئێمە وەک حیزبی دێموکرات، وەک میللەتی کورد لە کوردستانی ئێران لە موقایبل مەجموعەیەک سێناریۆو حاڵەت دا دەبین. مەسەلەی وتوویژ سوئالی لە سەرە. چ کرا، چۆن کرا؟ مەسەلەی ڕووخان باسی لەسەرە. مەسەلەی چەندو چۆنی حزووری ئێمە باسی لە سەرە. تەنانەت مەسەلەی تێکنیکی وتوویژ (ئایا) لە سەر خودموختاری دەیکەی، لە سەر فیدرالیزم دەیکەی، لە سەر قانوونی ئەساسی دەیکەی؟ باسی لە سەرە. دەی چ باشتر ئێمە ئێستا باسەکان لە زمانی خۆمانەوە بێنینە گۆڕێ، نەزەراتی جۆراوجۆرمان بۆ بێتەوە (با) کاتێک دەچینە کۆنفرانس و کۆنگرەکان و سیاسەتگوزاری دەکەین بە ئامادەگییەکی زۆرترەوە بیکەین. بەو دەلیلە پێم باش

بوو کە باس خولقاندراوە، سوئال دروست بووەو بەو دەلیلە پێم خۆشە کۆمەڵگەی نێو حیزب و کۆمەڵگەی دەرەوەی حیزب ئەو مەسەلانە بە راشکاوی باس بکەن.

مادیح ئەحمەدی: لە واقع دا ئەم دژکردەوانە بەرامبەر بەو وتوویژو قسانەی جەنابت، بە بڕوای ئێوە تەعبیر لەوە ناکا کە جۆرێک زیندوویەتی لە کۆمەڵگەی کوردیدا، لە حیزبی دێموکرات دا هەیەو ئەو زیندوویەتییەش بۆتە هۆی ئەوەی کە ئەو دژکردەوانەی لێ بکەوێتەوەوبێ تەفاوەتی نەبێ؟

خالید عەزیزی: دەقیقەن تەعبیر لەوە دەکا. چونکە ئێمە لە گوفتاری پێشووی خۆمان بەتایبەتی دوای کۆنگرەی چواردە لە وتوویژو هەڵوێستەکان دا هەمیشە رامان گەیاندوە، کە کۆمەڵگە دەبێ بەرامبەر بە حیزبەکان مەسئول بێ. رەخنەیان لێ بگرێ، ئینتقادیان لێ بکا، پێشنەهاد بکا، بێ تەفاوەت نەبێ. ئەگەر کۆمەڵگە فەعال بوو و ئەکتیڤ بوو، ئەندامانی خودی حیزبیش ئەکتیڤ و فەعال دەبن. ئەگەر ئێمە حیزبی زیندوو و سەریحاڵمان هەبێ، باسەکان لە وەختی خۆیدا بێنینە گۆڕێ، کۆمەڵگە بەشداریی بکا لە ئایندەدا هێندێک کێشە کە لە زەمانی خۆی و لە کاتی خۆی ؟؟ حەڵ بێ ناگاتە ئەو مەرحەلەیە کە مەجالی تەوافوق و سازش بە بن بەست بگا.

مادیح ئەحمەدی: کاک خالید! یەکێک لەو شتانەی کە لەو وتوویژەدا تەئکیدت لە سەر کردبوو مەسەلەی دروشمی رووخان بوو، کە لە لایەن بزووتنەوەی کوردەوە سالانێکە هەڵگیراوە. بە لەبەر چاوگرتنی زەمینە تاریخییەکەی کە ئەو دروشمە لە کەیەوە دێتە نێو وتاری سیاسیی کوردو وتاری سیاسیی حیزبی دێموکراتەوە، پێم خۆشە لەو پێوەندییەدا تەوزحیمان بۆ بدەی.

خالید عەزیزی: پێشەکی، فەلسەفەی دامەزرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ساڵی ١٩٤٥، کە پاشان کۆماری کوردستانی دامەزراندو لە سەر دەستی پێشەوا قازی محەممەد بوو، فەلسەفەیەکی مەدنی بوو. حیزبی دێموکرات بۆ شەڕ دانەمەزرا. حیزبی دێموکرات لە نێو شارو کۆمەڵانی خەڵک بە مەبەستێکی مەدەنی بۆ ئیدارەی وڵات دامەزرا. بۆیە لە ماوەیەکی کورتدا موەفەق بوو بتوانێ زۆرێک لە موئەسەسات و دەمودەزگای ئیداری لە وڵات دابمەزرێنی و لە تەواوی ئەو وەختیش دا سیاسەت و ستراتیژیی شەخسی پێشەوا ئەوە بوو بە دیالۆگ و گفتوگۆ لەگەڵ هەموو ناوەندەکانی دەسەڵات کێشەی خۆی لەگەڵ تاران جێبەجێ بکا. لە دوای ئەودا حیزبی دێموکرات تووشی ژیانی مەخفی دەبێتەوە لە سەردەمی شا. پاشان لە ئیران ئینقلاب دەکرێ، حیزبی دیمۆکرات بە ئاشکرا فەعالیەت دەکاتەوە کە ئاشکرا فعالیت دەکاتەوە یەکەم کاری ئەوە دەبێ لە رێگای وتوویژو گفتوگۆ لەگەڵ تاران کێشەکەی حەل بکا. بەڵام دوایە جمهووریی ئیسلامی شەڕ بە سەر ئێمەدا تەحمیل دەکا، کوردستان میلیتاریزە دەکا، خەڵک شەهید دەبێ، بێرەحمانە لە کوردستان دەجوولێتەوە، لە کەش و هەوایەکی ئاوادا لە

کۆنگرەی 5ی حیزبی دیمۆکرات دا شوعاری رووخان دێتە گۆڕێ. دەنا پێش کۆنگرەی ٥ شوعاری رووخان لە گۆڕێ دا نەبوو، لەو وەختەوەش کە شوعاری رووخان لە ئەدەبیات و مێتۆدو بۆچوونەکانی حیزبی دیمۆکراتدا هەر ماوەتەوە. ئەوەی کە من لەو وتوێژەدا هێناومەتە گۆڕێ ئەوەیە کە ئێمە شوعاری رووخان بە کار ناهێنین، ئێمە شوعاری رووخانمان وەلا ناوە. من نەم وتوە کە ئێمە شوعاری رووخانمان رەت کردۆتەوە، شوعاری رووخان لە جێی خۆیەتی. جیاواز لەو تکنیکی قانوونی بە کار هێنانی شۆعارێک ئەگەر لە دەورانێک دا کە فەعالیەتێکی نیزامی بەربەرین لە گۆڕێ دا بوو هێزی پێشمەرگە لە مەیدان بوو ئێمە وەزنەیەکی سەنگین بووین فەعالیەتەکانمان بەربەرین بوو، رەنگە لە رۆژنامەی حیزبی دا لە میدیای حیزبی دا لە رادیۆ کوردستان دا باس کردن لە شوعاری رووخان بڕێک لەگەڵ واقعیەتی عەینیی کۆمەڵگەو چەندو چۆنی وەزعیەتی ئێمە هاتباوە بەڵام لەم دوایانەدا وتمان ئێمە لە کەش و هەوایەک دا هەین کە رۆژنامەیەک بڵاو دەکەینەوە یان ئیتلاعیەیەک دەدەین رەنگە شتێکی زۆر سەیرو عەجایەب نەبێ لە خوارەوەی رۆژنامەکە بنووسین برووخی رێژیمی کۆماری ئیسلامی. جیاواز لەوە ئێمە بگەڕێینەوە سەر هێندێک واقعیاتی قەزیەکە. ئێمە پێمان وا نییە لە ئێراندا دەوڵەتی تاران بە کورد دەرووخی و ئوسووڵەن جووڵانەوەی کورد بۆ رووخانی حکوومەتی مەرکەزی نییە! جووڵانەوەی کورد بۆ ئەوەیە کە بە مافەکانی خۆی بگا. شوعاری رووخانی حکوومەتی مەرکەزی بەرهەمی کەشوهەوایەکە کە لە کوردستان هاتە پێش و بە سەر ئێمەدا تەحمیل کرا کە ئێمە لەو سەردەمەدا ئەو شوعارەمان قەبوول کرد لایەنی سیاسیەکەی ئەوە بوو کە جمهووریی ئیسلامی ئەو ماوەیە لەگەڵ ئێمە لە مەیدانی شەڕدا لە کوردستان دا بە تیرۆر کردنی رێبەرانی ئێمە، تیرۆر کردنی کادرەکانی ئێمە و تەنانەت لە دەرەوە ئەو مەجالەی بۆ ئێمە نەهیشتەوە کە شوعارێک بە غیری ئەو شوعارە بێتە گۆڕێ. ماهییەتی جمهووریی ئیسلامی راستەوخۆ کۆمەکی بەوە کردوە کە ئەو شوعارە لە جیی خۆی بمێنێتەوە. بەڵام ئەگەر ئێمە چاو لە کوردستانی تورکیە بکەین، PKK جەرەیانێکی زۆر بە هێزی نیزامییە کە ٣٠ ساڵە بە دژی دەولەتی تورکیە شەڕ دەکا قەت نەیگوتوە کە شوعاری ئێمە رووخانی دەوڵەتی تورکییەیە، تەنانەت DTP کە لەوێ فەعالییەت و جموجولی هەیە باسی رووخانی دەولەتی تورکیە ناکا. من دەمەوێ ئەوە بڵێم جیاواز لە تەبیعتی چەندو چۆنی دروشمی رووخان کە لە نێو حیزبەکان کوردستانی ئێران جیی گرتووە ئوسووڵەن لە کوردستانی ئێران و لە ئێران نابێ کورد بەوە پێناسە بکرێ کە کورد میللەتێکی بەرئەندازە، کورد بۆ رووخانی حکوومەتی مەرکەزی کار دەکا. نا ئێمە تێدەکۆشین کە تەواوی خاست و داخوازەکانی خۆمان بە شێوەیەک لە ئیران جێبەجێ بێ کە دوور بێ لە شەڕ. بەڵام بۆ ئاگاداریی جەنابەت لەو ماوەدا هەموو گوفتاری خۆمان و لە هەڵوێستەکانداو لە وتوێژەکاندا گوتوومانە سەرەڕای ئەوەی کە ئێمە پێمان وایە کورد بە تەنی جمهووریی ئیسلامی پێ ناروخێ بەڵام حیزبی دیمۆکراتی کوردستان لە هەموو فەعالیەتێکی سیاسی، تەبلیغاتی، تەشکیلاتی و دیپلۆماسیی نێونەتەوەیی کەڵک وەردەگرێ بۆ ئەوەی کە جمهووریی ئیسلامی نەمێنێ، ئەگەر وایە لە باری ئوسوولییەوە جەوهەری فعالیەتی ئێمە لە هەموو مەیدانەکان بۆ رووخاندنی جمهوریی ئیسلامییە، بۆ نەهێشتنی ئەو سیستەمەیە جا ئەگەر ئەو شوعارە بڵێین ئێمە هەر وەک شوعار بە کاری ناهێنین، من لە راستی دا عەقیدەم بەوە نییە کە

حیزبێکی سیاسی، جەماوەری بەو رابردوویەوە. بەو بنەما سیاسیە واقع بینییە لە سیاسەت هەیە بە شوعار دڵی خۆی خۆش بکا.دیارە ئێمە حیزبی شۆعار نیین.

مادیح نەحمەدی: یانی لە واقعدا دەکرێ لە ئێستادا بە جۆرێک بڵێین هێندێک حیزبەکان، یان ماوەیەک حیزبەکان خۆیان بەوە زەمینگیر کردبوو؟

خالید عەزیزی: لایەنی رەوانیی ئەو شوعارە یان لایەنە فەرهەنگیەکەی ئەوەیە کە وشک بە شوعاری رووخانەوە بنووسێیت دەبێتە هۆی ئەوەی کە تۆ سیاسەت کردن و دامەزراندنی بەرنامەو چۆنیەتی کێشە لە گەڵ جمهووری ئیسلامی سەرفەن لە خانەی ئەو شوعارەدا کۆ بکەیەوە و ئامادەگیی ئەوەت نەبێ کە لە مەیدانەکانی دیکەشدا جمهوریی ئیسلامی بە چالش بکێشی. جەوهەری باسەکە لێرە دایە. وەلحاسڵ ئەو شوعارە ئەوەی کە بەکار هاتوە لەو وتووێژەدا گوتراوە ئێمە وەلامان ناوە یانی دەکرێ بیهێنێتەوە جێی خۆی ئێمە بە کاری ناهێنین دەکری بەکاری بهێنێیەوە بەڵام نەگوتراوە ئێمە شوعاری رووخانی جمهوریی ئیسلامیمان رەت کردۆتەوە.

مادیح نەحمەدی: کاک خالید لە پیوەندی لە گەڵ مەسەلەی وتووێژو دانیشتن لە گەڵ دەسەڵاتی ناوەندی یان خود کۆماری ئیسلامی لەو پێوەندیەدا پێمان خۆشە تەوزیح بدەی؟

خالید عەزیزی: لە پێوەندی لەگەڵ وتووێژدا مەوزوعێکی حەساسە ئەو مەوزووعە زەمانێک حەساسیەتی پەیدا کرد کە دوکتور قاسملوو، رێبەری حیزبی دیمۆکرات لە ڤیینە ترۆر کرا. بۆیە لەو رۆژەوە مەسەلەی وتووێژ هەمیشە سوئالی گەورەی لە سەرە. تەنانەت ئەگەر باشیش بێ و لە وەختی خۆی دا بە کاریش بێ کۆمەڵانی خەڵک بە شک و گومانەوە چاوی لێدەکەن. ئەوە تەجرووبەی ڕەوانیی تالی ئەمنیەتیی ئێمە لەوتووێژە. لایەنێکی دیکەش خەڵک هێندە بی ئیعتمادەن بە رێژیمی جمهووریی ئیسلامی کە حەقی خۆیانە، پێیان وایە کە جمهووریی ئیسلامی ئەگەر باسی وتووێژیش بکا راست ناکا، لەوەش دا هەر راست دەکەن. بەڵام با بێینە سەر وتووێژ لە باری ئوسوولییەوە، بۆ حیزبێکی سیاسی یان بۆ میللەتێکی کە کێشەی لە گەڵ دەوڵەتی مەرکەزی دا(خەڵک) هەیە، وتووێژ هەمیشە دروستە. ئێمە قەت نابی بڵێین وتووێژ خراپە. ئێمە هەر دوای ئینقلاب وتووێژمان کردوە و پێمان وابووە رێگا چارەی قەزیەی کورد وتووێژە. ئەگەر وایە لە باری ئوسوولی، وتووێژ دروستە، هیچ غەڵەتی تیدا نییە. بەڵام ئایا وتووێژ لە هەلومەرجی ئێستادا دروستە یان نادروستە؟ با بریک ئەوەش تەعریف بکەین. ئەگەر بگەڕێینەوە رابردووی ئەو کێشەیە، کاتی خۆی کە جمهووریی ئیسلامی هاتە سەر کار هەموو هەوڵی ئیمە ئەوە بوو کە بە وتووێژ کێشەکەمان لە گەڵ تاران جێبەجێ بکەین و، کاتی خۆی دەستەینوێنەرایەتیی گەلی کورد کە بریتی بوو لە چەند رێکخراو وحیزب و دوکتور قاسملوو قسەکەر یان سوخەنگووی ئەو هەیئەتە بوو، لە رەئسی ئەو

وتووێژانەدا بوو، حیزبی دیمۆکرات دەورێکی سەرەکیی لەو وتووێژانەدا هەبوو، ئەو وەخت کە ڕێگا چارەکە ڕێگاچارەی هەر ئەو کات ڕەخنە لە حیزبی دیمۆکرات دەگیرا دەیان گوت کە حیزبی دیمۆکرات سازش کارە. کاتێک دوای ئەوەی کە وتووێژەکان لە مەرحەلەی یەکەم شکستیان هێنا. دوایە ٨ مادە ٢٦ مادە ٦ مادە هەمووی ئەوانەی بە سەردا هاتەوە، هەیئەتێکی حیزبی دیمۆکرات چووە تاران بۆ ئەوەی کە بەنیسەدر ببینێ کە تێبکۆشی مجالێک ببینێتەوە کەشەڕ بە سەر کوردستاندا تەحمیل نەکرێ. ئەو کاتە کە ڕێبەرانی حیزبی دیمۆکرات هاتنەوە بە حیزبی دیمۆکراتیان دەگوت سازشکار. حیزبی دیمۆکرات هەوڵی دەدا کە مەجالێک ببینێتەوە کە شەڕ نەکرێ. ستراتێژیی دوکتور قاسملوو ئەوە بوو کە ئەگەر ڕۆژێکیش شەڕ لە کوردستان وەدەرەنگی بکەوێ کورد یەک ڕۆژی قازانج کردوە، حیزبە سیاسەکانی دیکە ئاوایان فکر دەکردەوە. ئەووەختەی ئەو هەوڵەیان دەدا بەڵام لە تەنیشت ئەوەدا زۆر گرووپ و لایەنی دیکە هەبوو کە ڕەخنەیان لە حیزبی دیمۆکرات دەگرت کە حیزبێکی سازشکارە. جا ئەگەر وایە هەمیشە کە تۆ مەوزووعێک، هەڵوێستێک دێنیتە گۆڕێ، ئەو هەڵوێستە لە ڕوانگەی جوراوجۆرەوە نەقد دەکرێتەوە، ئەوەی کە وتووێژ لێرەدا هاتۆتە گۆڕێ، وتووێژ لەگەڵ دەوڵەتی مەرکەزی تابعی هێندێک میکانیزمە. ئەگەر وتمان لە باری ئوسوولییەوە هیچ غەڵەتی تێدا نییە دروستی تێدایە. بەڵام لە مەیدانی عەمەلییەکەیدا وتووێژ تابعی دوو دانە سناریۆیە، سناریۆیەک ئەوەیە کە عەقڵانیەت و مەنتق لە هەر دوو لا کە کێشەیان لەگەڵ یەکتر هەیە جێکەوتووە. ئەوە دوو لایەنە ئیعتراف بە کێشەکە دەکەن، لە ڕێگا حەلێک دەگەڕێن. ئەگەر وایە لەو حاڵەتە تێگەیشتن و قەناعەت و ئیعتراف جەوهەرو بنەماو میکانیزمی وتووێژو حەلی قەزیەکە دێنێتە گۆڕێ. تا ئەو جێیەی پێوەندیی بە کێشە میللەتی کوردو حیزبەکانی کوردستان لەگەڵ جمهووریی ئیسلامیەوە هەیە ئەو سیناریۆیە لەگۆڕێ دا نییە. نە جمهووریی ئیسلامی ئیعتراف بە کێشە سیاسییەکە دەکا و نە حازرە ئیمە قبووڵ بکا و وتووێژ لەگەڵ ئیمە بکا، نە ئیمەش داوای وتووێژمان لێکردوە(بۆ ئاگادارێت.،بڵێ!) ئەگەر وایە دەگەڕێینەوە خانەی دووهەم. خانەی دووهەم خانەی باڵانسی تەوازونی قەوایە. دەورانێک کە ئیمە لەنێوخۆی وڵات کوردستانمان بە دەستەوە بوو لە چەندین مەرحەلەدا جمهووریی ئیسلامی مەجبوور بە وتووێژ لە گەڵ ئیمە بوو، چوونکە ئەو وەختە ئیمە دەسەڵات بووین، لە ژووریدا. بووین هێزی پێشمەرگەمان هەبوو، خەڵکمان هەبوو، کۆمەڵانی خەڵکمان لە گەڵ دا بوو، ئێستا دەسەڵات و تەوازونی قەوا بە جۆرێک نییە کە جمهووریی ئیسلامی لە گەڵ ئیمەدا وتووێژ بکا، هێزی پێشمەرگەی ئیمە وەک قەدیم لە مەیدانی قەعالیەت دا نەماوە و (بە زۆری لە مەیدانی شەڕی چەکداری بەرێوە ناباو کە ئەسبابی) سەر ئێشە بۆ جمهووریی ئیسلامی بێ و ئەزیەتی بکا، مەجبور بە پاشەکشەی بکا و ئەو جەووی نیزامی ـ ئەمنیەتی کە جمهووریی ئیسلامی لە کوردستان تەسبیتی کردوە مەجال بە کۆمەڵانی خەڵکیش نادا وەک کارتێکی سیاسی بۆ ئیمە فشار بێنێ کە وتووێژ بکا، جا ئەگەر وایە لەهەر دووک ئەو سیناریۆیانەدا هیچ زەمینەیەک بۆ وتووێژ بەینی ئیمەو جمهووریی ئیسلامی نییە. لەو ماوەیەشدا نە جمهووریی ئیسلامی داوای وتووێژی لە حیزبی دیمۆکرات کردوە نە ئیمە داوای وتووێژمان لەگەڵ جمهوری ئیسلامی کردوە. باسەکە ئەوەیە ئایا لە شەرایەتی ئێستادا ئەرێ وتووێژ لەگەڵ جمهووریی ئیسلامی دروستە؟ وتووێژ

دەگەڕێتەوە سەر تەشخیسی هەر دوو لایەنەوە، مادام نە جمهووریی ئیسلامی داوای لە ئێمە کردوە نە ئێمە داوامان لەوان کردوە جیاواز لە شەرایەتەکە هیچ مەوزووعی نییە .

مادیح نەحمەدی: باشە جەنابەت لەو باسەدا کە پێشتر ئاماژە بەوە دەکەی کە تەنانەت لە سەر مادەی ١٥و ١٩ش ئامادەن ئێوە بکەونە وتوویژ وگفتوگۆوە، لەو پێوەندیەدا پێم خۆشە تەوزیح بدەی؟

خالید عەزیزی: لە هیچ شوێنێکی دنیایە کاتێک حیزبێکی سیاسی داوای داخوازێک دەکا (بۆ نموونە داخوازی زۆربەی حیزبەکان بۆ چارەسەری قەزیەی کورد فیدرالیزمە) قەد ئێمە نابی پێمان وابێ ئەوە دەوڵەتی تاران چ جمهووریی ئیسلامی بێ بە ئیعتباری ئەحمەدی نژاد و خامنەیی، چ جمهووریی ئیسلامی بێ بە ئیعتباری مووسەوی و کەروبی و خاتەمی، نەخێر چ یەکی دیکە بێ، حکوومەتێکی دیمۆکراتیک بێ، پێمان وابێ ئەوە دیت فیدرالیزمەکە دەکا بە بنەماو وتوویژمان لەگەڵ دەکاو فیدرالیزمان دەداتی. وتوویژ دەتوانی ئەنواعی شێوەی هەبێ، موهیم ئەوەیە ئەو دەسەڵاتە ئیعتراف بە کێشەکە بکاو بێتە سەر ئەو قەناعەتە کە دەبێ رێگا حەلێکی بۆ ببینێتەوە. قانوونی ئەساسی دەتوانێ مەبنایەک بێ بۆ دوو لایەن کە لەوێ ڕا دەست پێ بکەن بۆ چارەسەری کێشەکانیان. زۆر شتێکی سەیرو سەمەر نییە تەنانەت قانوونی ئەساسی ببێت بە مەبنایەک. بەڵام جمهووریی ئیسلامی ئێران بە هیچ جۆر حازر نییە ئێستا (با) لەسەر مادەی ١٥ و ١٩ بێت لەگەڵ ئێمە وتوویژ بکا، تەنیا ئەو باسە کە هاتۆتە گۆڕێ من هێناومەتە گۆڕێ، زۆرتر بەو مەبەستە بووە ئێمە لە سیناریۆکانی داهاتووی کوردستانی ئێران دەبێ ئەو ئیستعدادو ئامادەگیەمان هەبێ کە ڕەنگە حاڵەتی جۆراوجۆر بێتە پێشی لە تەعامول لەگەڵ تاراندا. بۆ نموونە ئەگەر رۆژێک لە رۆژان جمهووریی ئیسلامییەکمان هەبوو، لە ئێران کە کەروبی و مووسەوی و خاتەمی یان جووڵانەوەی سەوز لە دەست خۆی گرت، ئەو جووڵانەوەیە نایەڵێت نیزام بگۆڕدرێت، ئەو جووڵانەوەیە باسی گۆڕانی سیستم ناکا، باسی گۆڕانی قانوونی ئەساسی ناکا. ڕەنگە یەکێک لە ئیحتمالات ئەوە بێ هەر خودی قانوون ئەساسی ئەو بەندی ١٥ و ١٩ مەبنایەک بێ لە گەڵ ئەوانە (بۆ ئەوەی) تۆ دەرگای وتوویژ و دەرگاکە بکەیتەوەو لێک حاڵی بوونێک، دانیشتنێک بێ، ئیعترافێکیش بکەین بە یەکتر. دەنا نە ئێمەو نە خەڵکی کورد لە کوردستان و نە هەمووی دنیا، نە خەڵکی نێوخۆی ئێران لەو باوەڕەدان کە جمهووریی ئیسلامیی ئێران کە ئێستا هەیە نە تەنیا لەسەر مادەی ١٥ و ١٩، لەسەر هیچ شتێک حازر نییە لەگەڵ ئێمە وتوویژ بکا .

مادیح نەحمەدی: کاک خالید واکنشی بەرپرسی کۆنسۆڵگەریی کۆماری ئیسلامی بەرانبەر بەو وتوویژەی جەنابت چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

خالید عەزیزی: پێش ئەوەی وەڵامی ئەو پرسیارە بدەمەوە پێم خۆش بوو شتێکی لێرە تەئکیدی لە سەر بکەمەوە ئەویش

ئەوەیە تا ئەو جێیەی پێوەندیی بە وتووێژ هەیە چ ئێستا بێت کە من هیچ زەمینەیەکی بۆ نابینم بەڵام ئەگەر لە ئایندەدا شەرایەتێکی وا هاتە پێش، سیاسەتی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان زۆر سەریح و شەفافە. ئێمە پێمان وایە دەوڵەتی مەرکەزی (ئەگەر) لەسەر مەسەلەی کورد بە گشتی لەگەڵ حیزبەکانی موخالف وتووێژ دەکا، (ئەگەر) لە رێگا حەل دەگەڕێ ئیعترافی پێ دەکا، ئەگەر رۆژێک لە رۆژان دەوڵەتی مەرکەزی داوای وتووێژ لە حیزبی دیمۆکراتی کوردستان بکا، وەڵامی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان ئەوەیە ئێمە مەسەلەی کورد لە کوردستانی ئێران بە مەسەلەی هەموو حیزبەکان دەزانین. ئێمە پێمان وانییە وەک حیزبی دیمۆکرات تەنیا خۆمان تەرەفی موعاملەی دەوڵەتی مەرکەزی دادەنێین. بەڵکوو پێمان وایە هەموو حیزبەکان دەبێ بە یەکەوە لە سەر میزی مزاکرە لە گەڵ دەوڵەتی مەرکەزی دابنیشن. جا دەوڵەتی مەرکەزی ئەو جمهووری ئیسلامییە(بـێ) یان جمهووری ئیسلامییەکی دیکە یان هەر حکوومەتێکی دیکە ئەوە وەک ئەسڵ لای حیزبی دیموکراتی کوردستان و رێبەریی حیزبی دیمۆکرات دێتە گۆڕێ .

ئێمە وەک لایەنێکی تیکنیکی، وەک لایەنێکی ئوسوولی چاو لەو قەزیەیە دەکەین، چونکە تەجروبەی وتووێژەکان هەم لە کوردستانی عێراق کە لە رابردوودا بووە، هەم ئەوەی کە لە کوردستانی ئێران کە لە رابردوودا بووە، ستراتیژیی دەوڵەتە مەرکەزییەکان ئەوەیە کە تەنانەت دەوڵەتی دیمۆکراتیکیش بـێ (بـا ئێمە پێمان وانەبێ دیموکراسی لە ئێران دێتە گۆڕی ئەوە دیموکراسییەکی ئوروپایە) هەمیشە میتۆدو میکانیزمی جۆراوجۆریان هەیە. بۆ ئەوەی کە لە سەتحی موخالیفانی خۆیان لە کێشەکەدا، دوو دەستەگی و سێ دەستەگی دروست بکەن خۆیان لە مەوقعیەتی باش و باشتری موعامەلە قەرار دەدەن. بۆیە ئێمە وەک حیزبی دیمۆکرات ئەو ئەسڵەمان قەبوول کردوەکە وتووێژ لەگەڵ دەوڵەتی مەرکەزی بە بەشداریی هەموو لایەک بێ.

مادیح نەحمەدی: باشە ئەی ئەو مەسەلەی دژکردەوەی بەرپرسانی کونسولگەریی کۆماری ئیسلامی بەرانبەر بەو وتووێژەکەی جەنابتان چۆن هەڵدەسەنگێنن؟

خالید عەزیزی: کۆماری ئیسلامی عادەتەن لەماوەی سی ساڵی رابردوودا هەوڵی داوە کە مەسەلەی ئێمە لە پەراوێز بخا، لە موناسبەت و رووداوی جۆراوجۆرکە هاتۆتە پێشێ، ئێمە هەڵوێستمان گرتوە، شتمان راگەیاندوە، قەت دژکردەوەیەکی وای نیشان نەداوە. بەڵام بەو ماهیەتەی کە جمهووریی ئیسلامیی ئێران هەیەتی پێمان وایە دژکردەوەی کۆنسوڵی ئێران یان هەر شتێکی تر بێ لەو جیهەتەوە لە لایەکی ترەوە ئیعتراف بە مەسەلەی کورد بکا، لەو جەهەتەوە بیروڕای گشتی متەوەججیهی ئەو واقعیاتە بکا کە سی ساڵە موشکەلەیەکیان هەیەو حەلیان نەکردوەو ئێستا لە رێگا حەلێک دەگەڕێن، ئەوان کاتێک لە نێوخۆیان، دۆستانی سابقی خۆیان هاوسەنگەرانی سابقی خۆیان ئەو کەسانەی کە لە گەڵ ئەوان ئینقلابییان کردوەو ناتوانن لە گەڵیان تەحەمول بکەن لە گەڵیان ناحەوینەوە، دڵنیام نییەتی جمهووریی ئیسلامی نییەتی کۆنسوڵەکەی بەرانبەر بە

ئێمە نییەتێکی دۆستانە نییە لەو فرسەت دەگەڕێن کە بە شێوەی جۆراوجۆر بە نەفعی خۆیان کەڵک لەو کێشەو لە باسە وەرگرن.

مادیح نەحمەدی: ئێوە چ لە وتووێژەکەی پێشووتان چ لە چەندین وتووێژی دیکەدا زۆرتان تەئکید کردۆتەوە لە سەر ئەوەی کە ئەگەر فەزایەک لە ئێران بڕەخسێت و ئەمنیەتێک دابێ، مەسەلەن ئەندامان و لایەنگرانی حیزبەکان دەستگیر نەکرێن و ئەگەر خەڵک ئێعدام نەکرێ و ئەگەر چالاکانی مەدەنی و سیاسی سەزا نەدرێن، ئازادیی سیاسی لە موقابلی ئەمانەدا هەبێ، تەنانەت ئەگەر کۆماری ئیسلامییش بێت ئەم فەزایە دروست بکا حیزبەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان ئامادەن، باشتر وایە کە بڕۆنەوەو فەعالیەت بکەن، لەم پێوەندیەدا پێم خۆشە رای جەنابتان ببیستم یان تەوزیحی زیاتر بدەی؟

خالید عەزیزی: من پێشوو ئاماژەم بە واقعیەتێکی مێژوویی کرد، ئەویش ئەوە بوو وتم کاتی خۆی کە هەیئەتی نوێنەروتەتیی گەلی کورد کە حیزبی دیموکرات و کۆمەڵەی تێدا بوو لایەنەکانی دیکەش هەموو هەوڵێکیان دا کە لە کوردستان شەڕ نەیەتە پێشێ، لێکدانەوەکە ئەوە بوو ئەگەر رۆژێک شەڕ لە کوردستان وەدەرەنگی بکەوێ ئێمە یەک رۆژمان قازانج کردوە بۆیەک رۆژمان قازانج کردوە یەک رۆژی دیکە زیاتر لە نێو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانی ئێران دەمێنینەوە. سیاسەتی حیزبایەتیمان جا ئەگەر وایە من ئەگەرێکی گەورە دەکەمەوە کاک مادیح - ئەویش ئەوەیە کە ئەگەر دەوڵەتی مەرکەزی چ جمهووریی ئیسلامی ئێستا بێ و چ جمهووریی ئیسلامیی ئایندە بێ لە کوردستان خەڵک نەگرێ و خەڵک ئیعدام نەکا، ئەمنیەت هەبێ، بەسیج و پاسدار دەسەڵاتیان نەبێ، لە مەرزەکان ئەمنیەت بۆ خەڵک هەبێ، کاسبی بکەن ئازادیی فەعالیەتی سیاسی بۆ ئەحزابی سیاسی هەبێ، ئەحزابی سیاسی ئەمنیەتی سیاسییان هەبێ خەڵک بە دەلیلی عەقیدەو حیزبایەتی وجموجۆلی فعالیەتی سیاسی بێتە کۆرو کۆمەل و لە تەزاهورات دا نەگیرێ و ئیعدام نەکرێ و ئەمنیەتی هەبێ، ئازادیی هەبێ هیچ دەلیلێک نابێ حیزبەکانی کوردستانی ئێران لەوێ کار نەکەن. بەڵام ئەو ئەگەرە ئەگەرێکی قورسە. ئایا ئەو ئەگەرەی کە من هێناومەتە گۆرێ و هەموونەو شتانەی کە ریزم کرد لە ماهیەتی جمهووریی ئیسلامی دا عەمەلییە تەبیعەتەن نا . ئەگەر عەمەلی بێ جمهووریی ئیسلامی ئەوە قەبوڵ بکا بە شتێکی باشی دەزانم، جێگەی حیزبەکانی کوردستانی ئێران کوردستانی عێراق نیە جێگەی ئێمە کوردستانی ئێرانە. ئەگەر ئێمە لە نێو خەڵکی خۆمان [لە نێو] کۆمەڵگەی خۆماندا باین، دڵنیام بەشێک لەو موشکیلاتەی کە ئێستا ئێمە هەمان بووە و بە داخەوە لەتبوون و ئینشعاباتی لێ کەوتەوە رەنگە بەو شێوەیە نەبایە و رەنگە رووشی نەدابایە. جا بۆ حیزبێکی سیاسی زۆر لە تاراوگە مانەوە بۆ حیزبێکی جەماوەری کە لە نێو خەڵک دا دروست بوو، بەرنامەی بۆ ئیدارەی خەڵک هەیە، دووری خۆش نیە. جا من ئەو ئەگەرەم لەو هێناوە کە بە داخەوە لە سیستمی کۆماری ئیسلامی دا نە عەمەلییە. بەڵام ئێمە دەبێ ئیستعدادی ئەوەمان هەبێ لە ئایندەدا ئەگەر حاڵەتێک هاتە پێشی دەوڵەتی مەرکەزی جۆرێکی دیکەی تەحەمول کرد هەمووی ئەوانە دادەنێنە سەر میزی فکر کردنەوە لە بەرنامەی خۆمان.

مادیح ئەحمەدی: بەڵی ! کاک خالید! ئەگەرچی پرسیاری زیاتر هەیە بەڵام بە هۆی مەجالی کەمی بەرنامەکە وەکو دوا پرسیار پێم خۆشە لە پێوەندی لەگەڵ وەزعی کورد بە گشتی و بە تایبەت کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان بە تایبەتی، داهاتووی ئەو مەسەلەیە چوون دەبینی؟

خالید عەزیزی: ئەگەر ئێمە چاو لە ئاڵۆگۆڕەکانی دنیا بکەین رۆژ بەرۆژ دیکتاتۆریەت بێ ئایندە دەبێ. رۆژ لە گەڵ رۆژ دیموکراسی پەرە دەستێنێ رۆژ بە رۆژ سیستمی ئینترنیت و سەتەڵایت و موبایل و ماس میدیا پەرە دەستێنێ، سنوور ناناسێ و دەچیتە هەموو ماڵێک. رۆژ بە رۆژ دونیا قانوونیتر دەبێ، ئەوە یەک سیگنااڵ ئەویش ئەوەیە کە کورد لە سەردەمی ئێستا دا لە گەڵ دەوڵەتە مەرکەزییەکان لە حاڵەتی کێشە دایە کە رەوتی دونیا لە خزمەتی دیموکراسی دایە. ئەوەی لە تورکیە لە گۆڕێدا هەیە ئێمە بە شتێکی باشی دەزانین. پێمان وایە ئەوەی دەوڵەتی ئۆردۆغان لە مەجلیس دا کردی هەوڵی دا کرانەوەیەک بە رووی مەسەلەی کورد و دێموکراسی دا هەبێ بکاتەوە هەنگاوێکی باش بوو. کورد لە کوردستانی تورکیە سەرەڕای ئەوەی کە دادگای باڵای تورکیە DTPی غیرە قانوونی کرد دەبێ هەوڵ بدا کۆمەڵگای مەدەنی لە تورکیە پتر بەهێز بکا، دەبێ هەوڵ بدا نەهێڵی ئەو هەوڵانەی کە دەولەتی ئۆردۆغان و ئەو کەسانەی کە لە ڕێگا چارە دەگەڕێن بە شکست بگەیەندرێ. تێبکۆشن خۆیانی لەگەڵ تەتبیق بدەن. ئەوە لەوەی گەشبینم بەرانبەر بە ئایندەی کوردلە گۆڕێدا هەیە، لە کوردستانی ئێراق سەرەڕای کۆمەڵێک کێشەو هەراو هۆریا کەلە سەر هێندێک شت کێشەیان لە گەڵ دەوڵەتی بەغدا ماوەتەوە، من پێم وایە رەوتی رووداوەکان، پرۆسە سیاسییەکە بەرەو ئەوە دەچێ کە کورد بتوانی مەوقعیەتی خۆی باشتر بکا. ، قەزیەی کوردی عێراق لە عێراق قانوونمەند بووە. فیدرالیزم ئیعترافی پێ کراوە، حکوومەتی هەرێم هەیە، کورد لە دەسەاڵت لە بەغداد بەشدارە ئیعترافێکی نیسبیی نێودەوڵەتی لە سەرە. لە سووریە تەبیعەتەن رەنگە بە قووەتی عێراق و تورکیە نەبێ. بەڵام دەوڵەتی سووریە ناتوانێ وەک رابردوو تەعامول لەگەڵ قەزیەی کورد بکا،لە کوردستانی ئێران بە خۆشییەوە شعووری سیاسیی کۆمەڵانی خەڵک، ئیحساسی نەتەوەیی کۆمەڵانی خەڵک، کۆمەڵگای کوردستانی ئێران سەرەڕای دەسەاڵتی سەرکوتکەری جمهووریی ئیسلامی و سیستمی نیزامی و سیاسەتی ئەمنیەتی رۆژ بە رۆژ لە گەشەدایە، رۆژ بەرۆژ فەعالیەت بە شیوەی جۆراوجۆر هەر چەند مەجالی پێ نادرێ، هەیە. هەمووی ئەوانە نیشانەی ئەوەن کە بەرانبەر بە داهاتووی کورد بە گشتی گەشبینم و هەر وەکی پێشتر ناماژەم پێ کرد کۆمەڵگای ئێران کۆمەڵگەیەکە ئەویش شعووری سیاسی لە حاڵەتی پەرە ئەستاندندایە. خەڵکی ئێران ئەو حکوومەتەیان ناوێ، خەڵکی ئێران لە هەوڵی ئەوەدان کە حکوومەتێکی موناسبی سەردەمی ئەمرۆیان هەبێ و کوردی کوردستانی ئێرانیش لەو پێوەندیەدا دڵنیام لەوانە بێبەهرە نابن. بەڵام لە تەنیشت هەموو ئەوانە تا ئەو جێگەیەی پێوەندیی بە کوردستانی ئێران هەیە، یەک واقعیەت نابێ بشارینەوە، بڵێ! ئەویش ئەوەیە کە لە دونیای ئەمرۆدا ئەحزابن کار دەکەن، ئەحزابن قانوون دادەنێن، ئەحزابن وەڵات ئیدارە دەکەن، ئەحزابن کۆمەڵگە دەگۆڕن، ئەحزابن فکر دێننە گۆڕێ. ئەگەر بڵێین ئەحزابن هەموو ئەوانە دەکەن وەزعی حیزبەکانی کوردستانی ئێران باش نییە. بەو دەلیلە دەڵێم باش نییە ئەو لەتبوون و ئینشعابات و ئینشقاقاتە بە داخەوە هەر لە

گۆڕێ دا هەیە. هەر چەند ئێستا وەزعەکە باشترە، من لێرەوە لەو پێوەندییەش دا بەراستی گەشبینم، خۆش بینم کە عیلاقات و پێوەندییەکان وردە وردە بەرەو ئەو ئاقارە دەچێ کە ئێمە واریدی فازێک بین لە ئایندەدا پتر فکر لە خۆمان بکەینەوە بۆ ئەوەی کە دەنگمان لە کوردستانی ئێران رەنگمان بە قوەتتر بێت و لە سەحنەی سیاسیی ئێراندا لە رووداوەکان وەپاش نەکەوین و بە فاکتۆرێکی قورس و قایم لە هەموو مەیدانەکان بازی بکەین و خۆمان باش ئامادە بکەین و کورد لە ئیحتمالاتی داهاتووی ئێران دۆڕاو نەبین، براوە بین. یەکێک لە رێگاکانی ئەوەیە کە حیزبەکانی کوردستانی ئێران لە سەر هێندێک بنەما بە یەکەوە تەوافقیان هەبێ. لە هەمان کاتیش دا جیی خۆیەتی ئەوە بڵێم گلەیی هەر لە حیزبەکان نییە، لە نیو خۆی وڵاتیشدا ئێمە کۆرو کۆمەڵی زۆری مەدەنیمان هەبووە دەورانێک فەعالیەتیان کردوە، ئەگەر ئێستا فەعالیەت دەکەن ئەوانیش تێبکۆشن لە هەموو ئوستانەکانی کورد نشین میکانیزمێک شیوازێک ببینننەوە کە یەک دەنگ بن کوردی هەموو ئوستانەکانی کورد نشین لە سەر هێندێک شت کە دەگونجێ یەکدەنگ بن. ئەو یەکدەنگییە دەنگ و رەنگی ئێمە لە تاران بەقووەت دەکا. ئەگەر بمانهەوێ لە گەڵ جووڵانەوەی سەوز بچینە نێو تەعامول موعاملەوە، مەوقعیەتمان باشتر دەبی ئەگەر بمانهەوێ دەسەڵات بە جمهووریی ئیسلامی نیشان بدەین دەسەڵاتمان باشتر دەبێ، ئەگەر بمانهەوێ لە ئاستی نیودەوڵەتیدا بڵێین کە ئەگەر ئێوە خەون و بەرنامەیەکتان بۆ ئایندەی ئێران هەیە ناتوانن کوردی کوردستانی ئێران نادیدە بگرن.

بەڵێ!

مادیح نەحمەدی: زۆر سپاس کاک خالید

خالید عەزیزی: زۆر سپاس بۆ جەنابیشت کاک مادیح.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٧ی ژانویەی ٢٠١٠

خالید عەزیزی؛ ئەگەر بمانهەوێ لە ئێراندا پێگەیەک بۆ کورد دروست بکەین، دەبێ ناوماڵی خۆمان ڕێک بخەین

وتوویژی ڕۆژنامەی کوردستان لەگەڵ سکرتیڕی گشتی حدک کاک خالید عەزیزی

کوردستان: وەک یەکەم پرسیار، بە ئاماژە بەوەی ئەو ڕۆژانە مشتومڕێکی زۆر لە سەر کێشەی ناوکی کۆماری ئیسلامی ئێران لە گۆڕێدایە پێتانوایە ئەم کێشەیە بەرەو کوێ دەچێ؟

خالید عەزیزی: کێشەی ئێران لەگەڵ کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی سەبارەت بە مەسەلەی ناوکی، ناکۆکییەکی چەند ساڵەیەو تاکو ئێستا بە لایەک دا نەکەوتووە واچاوەڕوان ناکرێ بەوزوانەش یەک لایبێتەوە. بەلام جووڵانەوەی کۆمەڵانی خەڵکی ئێران لە ساڵی ڕابردوو دا زۆر بەباشی ئەو پەیامەی بە دنیای دەرەوەدا کە ئەم ڕێژیمە بە هۆی کەڵک وەرگرتن لە سەرکوت و ئیعدام و زیندانو ئازاری خەڵک پشتیوانیی جەماوەریی تا ڕادەیەکی زۆر لە دەست داوە. بۆیە ئەوە پەیامەی خەڵکی ئێران بۆتە هۆی ئەوە کە کۆمەڵگەی نێودەولەتی پتر لە جاران دژی ئێران بوەستێ و بە جۆرێک بەرەو سەپاندنی کۆمەڵێک سزاو گەمارۆی ئابووری بەسەر ئێران دا بڕۆن. لەسەر یەک ڕێژیمی ئێران لە لایەک لەگەڵ ناڕەزایەتی خەڵکی خۆی بەرەوڕوویە و لە لایەکیتر لەگەڵ زەخت و گوشاری دنیای دەرەوە، ئەمەش ئەو ڕێژیمە لە ئاستی مامەلە سەبارەت بە کێشەی ئەتۆمی لاوازتر دەکا.

کوردستان: باشە لەم نێوانەدا بزووتنەوەی ناڕەزایەتی خەڵکی ئێران چۆن هەڵدەسنگێنێ؟

خالید عەزیزی: جوواڵانەوەی ئێستای کۆمەڵانی خەڵکی ئێران درێژەی نارەزایەتی چەندین ساڵەی خەڵکی وەزالە هاتووی ئێرانە. ئەو بزووتنەوەیە ڕەنگە تووشی هەورازو نشێو بێ و تەنانەت ڕێژیم بۆ ماوەیەک مەجالی خۆنواندنی پێ نەداوو مەیدانداریەکەی بەرتەسک بکاتەوە. بەڵام لەناو ناچێ و بەتەواوی بێ دەنگ نابێ و تێک ناشکێ. ئێمە دەبێ تێ بکۆشین وێڕای بەشداری لەو بزووتنەوەیە بە هێزی بکەین و بیروبۆچوون و لێکدانەوەی خۆمان بە حەوسەلەوە بخەینە ناو ئەدەبیات و شێواز و ویستەکانی ئەو جوواڵانەوەیە. کورد لە کوردستانی ئێران دەبێ تێ بکۆشێ بە گوێرەی توانا و ئەزموونی خۆی لە شکل گیریی عەقڵییەتی ڕێبەریی ئەو بزووتنەویە دا دەوری هەبێ. تەنیا ئالترناتیویک کە ئێستا بەرانبەر بە جمهووریی ئیسلامی جێکەوتووە ئەو بزووتنەوەیەیە کە بەرەنگی سەوز خۆی ناساندوە. دیارە تەعامولی ڕێبەرانی ئەو بزووتنەوەیە ڕەنگە بە دڵ و مەیلی ئێمە نەبێ، بەڵام ئەوە نابێ بەو مانایە بێ کە ئێمە دووڕە پەرێز بین. بەشداری و پشتیوانیی ئێمە مەجال و دەرفەت بۆ تەئسیر گوزاری دروست دەکا.

کوردستان: ئاماژەتان بە مەجال و دەرفەتەکان کرد. مەجال و دەرفەتەکانی کوردستانی ئێران لە ئێو بزووتنەوەی سەوز دا چۆن دەبینی؟

خالید عەزیزی: ئێستاو داهاتووی کوردستان لەو سێناریۆیە دا پەیوەندیی بە دوو فاکتەرەوە هەیە.
یەکەم: تەبیعەتو چەندوچۆنی ئالۆگۆڕی دەسەلات لە تاران و سروشتی دەسەلاتی داهاتوو، ئەگەر قەرار بێ ئەو ڕێژیمە بڕووخێ و نەمێنێ، لەو حالەتەدا پرسیار ئەوەیە چۆن دەڕووخێ و کێ دەی ڕووخێنێ و ئێمەی کورد، بە چ پرۆژەو میکانیزمیکەوە لەو سێناریویە دا دەبین؟ ئەگەر واچاوەڕوان دەکرێ کە ئالۆگۆڕی بەسەر دابێ، دیسان چۆن دەبێ و ئێمەی کورد لە کوێی ئەم گۆڕەپانە قەرار دەگرین؟

دووهەم: لەبەر ئەوەی ئایەندەی ئێران بە نیسبەت مەسەلەی کورد زۆر ناڕوونە و کوردیش خۆی زۆر بڵاوەو یەکگرتوونین، سەیرنییە ئەگەر ئالۆگۆڕو شێوانی ئێران بە جۆرێک بێ کە هەر لایەک بە تەبیعەتی دەسەلات و توانایی خۆی مەیداندارى بکا، لەو حالەتەدا بەربڵاویی هێزە کوردییەکان، بێتە هۆی ئەوە کە ئێمە نەتوانین لە مەجال و دەرفەتەکان کەڵک وەرگرین.

بۆ ئەوەی کورد بتوانێ لە سێناریۆ ئیحتیمالییەکاندا ئەو دەور و دەنگەی هەبێ، دەبێ نێومالّی خۆی ڕێک بخاو کۆمەڵێک گیروگرفتی نێوخۆیی چارەسەر بکا، بۆ ئەو مەبەستەش دەبێ جۆرێک لە هاوکاری و لێکحاڵیبوون بکەوێتە نێو حیزبەکان و بەمیکانیزمێکی هاوبەش و عەمەلی ئاسانکاریی پێویست بۆ ڕوبەرو بوونەوەی ئەو ئیحتیمالاتە بکرێ.

کوردستان: با بینە سەر تەوەرێکی دیکە. ئێوە بەدوای کۆنگرەی چاردە، بەردەوام باسی هاوکاریی نێوان حیزبە کوردییەکان دەکەن و تەنانەت باسی لێک نیزیک بوونەوەو یەکگرتنەوەی هەر دوو حیزبی دیموکرات دەکەن ئەم خوێندنەوەیە لە چیەوە دێ؟

خالید عەزیزی: لەژێر رووناکایی ولامی پرسیاری پێشوو بۆ جارێکی تر تائکید دەکەینەوە کە ئالقەی هەرە لاوازو کزی جوولانەوەی کورد بە درێژای مێژوو، نەبوونی یەکگرتوویی ریزەکانی خەباتی ئەو میللەتە بووە. ئەگەر بمانهەوێ لە ئێرانی فرەنەتەوە بە کۆمەڵێک «پیچیدگی»ی سیاسیی ئەو ولاتەوە، جێگەوپێگەیەکی گونجاو بە متمانەیەکی نیسبی بۆ کورد دروست بکەین دەبێ لە پێشدا کۆمەڵێک کێشەوگرفت و ناکۆکیی نێوخۆیی چارەسەر بکەین. بۆیە دەبێ لێک نزیکبوونەوەو هاوکاری، وەک ئەرکو پێویستییەکی حاشاهەڵنەگر چاو لێ بکەین. بۆ ئەو مەبەستەش دەبێ شەهامەت و راشکاویمان هەبێ. ئەگەر بمانهەوێ سێبەرو تارمایی ئینشعابو لەت بوونەکان بسرینەوەو بەو جۆرە زەمینەی رێگاچارە بۆ داهاتوو دروست بکەین دەبێ لە ئێستاوە بیر لە داهاتوو بکەینەوەو بە حەوسەلەو تێبینییەوە ئاستەنگەکان لەسەر رێگا هەڵبگرین.

کوردستان: باشە بە لەبرچاوگرتنی ئەو واقیعیەتانەی کە جەنابتان ئاماژەتان پێدا، پێتانوایە کۆسپی سەرەکیی بەردەم ئەو پرۆسەو پرۆژەیە چییە؟ چونکە زۆر کەس پێیان وایە پێوەندی هەر دوو حیزبی دیموکرات ئاستەنگێکی سەرەکییە لەبەردەم ئەم ئەرکەدا؟

خالید عەزیزی: بەڵێ چەندوچۆنی پەیوەندی و عیلاقاتی هەر دوو حیزبی دیموکرات گرفتێکی سەرەکی لەبەردەم هاوکاریی هێزەکانە. ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان هیچ کێشەمان لەگەڵ هاورێیانی پێشوومان لە حیزبەکەی دیکە نییە. بە دوای لەتبوونی حیزبی دیموکرات و کۆنگرەی چاردەوە ڕامان گەیاندوە کە ئێمە ئامادەین لە پێناوی لێک نزیکبوونەوەو لێک گەیشتن بێ قەیدوشەرت لەگەڵ هاورێیانی پێشوومان دانیشین و لە هەمووی ئەو شتانەو تەنانەت یەکگرتنەوەش قسە بکەین. لەت بوونی دیموکرات بۆتە بەشێک لە مێژوو بە چیتر لە خانەی مێژووی کێشەکان دا کە قەزاوەت کردن لەسەری یان زۆر ئاسان نییە گیر نەکەین. لە جیاتی ئەوە، کێشەکان بخەینە ئاستی پێداویستی بەرژەوەندی کوردستانی ئێران لە داهاتوودا. ئەگەر ئەوە بکرێ بە دەستووری کار ئەو کاتە دەکرێ روو بە ئایندە بیروهۆشی ئەندامانی هەر دوو حیزب ئامادەی رێگاچارەکان بکەین و بەو جۆرە هیواو ئومێدی زۆرتر بە خەڵک بدەین.

کوردستان: سەرەڕای ئەم هەڵوێست و بۆچوونانەی ئێوە لایەکەی دیکەی دیموکرات داوای ناوگۆڕین لە ئێوە دەکا. ئەو مەرجە چەندە لە جێگەی خۆی دایە؟

خالید عەزیزی: سەبارەت بە ناوو ناوگۆڕین پێویستە ئاماژە بە چەند خاڵ بکەم:

یەکەم. ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستان و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بەشێکە لە مێژووی حیزبی دیموکرات. ئەو مێژوویە بە شانازی و شکستەکانیەوە رابردووی هەر دوو حیزبی دیموکراتە. ئەگەر بە رابردووی تەمەنی چالاکی حیزبی و پێشینەی حیزبایەتیش بێ، ئەوە زۆربەی ئەو کەسانەی بەشی زۆری تەمەنیان ئەندامی حیزب بوونە کەوتونەتە لای حیزبی دیموکراتی کوردستان.

دووهەم. لایەک ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستانەو لایەکەی دیکە، حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران. ئەو دوو ناوە بە کوردی و ئینگلیسی و کورتکراوەکەی و بەتەواوی لێک جیاوازن، لە هیچ شوێنێکی ئەو جیهانە، نە لە کوردستان، نە لە ئوروپاو نە لە ئەمریکا و نە لە عیلاقات و پێوەندییەکانی خۆمان دا لەگەڵ حیزبەکانی ئێران و کوردستانی ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستان و حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران هیچ گیروگرفتێکی بۆ هیچ لایەک دروست نەکردوە.

سێهەم: لایەنەکان و حیزبەکان و دۆستانی حیزبی دیموکراتی پێش لەتبوون ئێستا بە خۆشییەوە دۆستی هەر دووک لامانن. هیچ کەس و لایەنەک لەوانە لەلایەک بە ئێمەیان نەگوتوە کە ناوەکەتان گرفت و مەسەلەیە، لەلایەکی دیکەشەو هیچ کەس و لایەنێک گرینگی بەمەرجەکەی ئەوان سەبارەت بە ناو گۆرین نەداوە.

چوارەم: هەر بەو جۆرەی کە کۆنگرەی چاردەی ئەوان پێڕەوو پڕۆگرامی ئەوانی بە ناوی خۆیان پەسەند کردوە، کۆنگرەی چاردەی ئێمەش بە تێکڕای دەنگ پێڕەوو پرۆگرام و ناوی ئێمەی پەسەند کردوە. مادام ئێمە حەق بە خۆمان نادەین داوا لەوان بکەین ناوی حیزبەکەی خۆیان بگۆڕن حەق وانیە ئەوانیش مەرج بۆ گورینی ناوی حیزبی ئێمە دابنێن. ناوو پێناسەی هەر حیزبێک پیوەندی بە ئەندام و کۆنگرەی ئەو حیزبە هەیە، نەک خەڵکی تر.

پێنجەم: ئەو مەرجەی ئەوان بۆ ناوگۆڕین، لە راستیدا بیانوویەکە بۆ خۆ دزینەوە لە کردنەوەی دەرگای دیالۆگ و گفتوگۆ بۆ لێک نزیکبوونەوەو هاوکاری. ئەم بیانوویە لە لایەک بۆتە ئاستەنگ بۆ هاوکاریی حیزبەکان لەگەڵ یەکترو لە لایەکی دیکەوە لە خۆرا سەر ئێشەیەکی گەورەیان بۆ خۆیان دروست کردوە.

کوردستان: ڕێبەرانی لایەکەی دیکەی دیموکرات باسی ئەوە دەکەن کە ئێوە واتە حیزبی دیموکراتی کوردستان بگەڕێنەوە نێو حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، وڵامی ئێوە لەم پێوەندییەدا چییە؟

خالید عەزیزی: لە لەتبوونی حیزبی دیموکراتدا هیچ کەس لە هیچ لایەکی دیموکرات بۆ هیچ شوێنێک نەڕۆیشتوە کە بگەڕێتەوە. ئەندامان و کادرەکان و پێشمەرگەکانی هەردوو حیزبی دیموکرات لە نێوخۆی وڵات و دەرەوەی وڵاتو کەمپەکان هەموویان لە شوێن و جێگەی خۆیانن تەنانەت لە»کەمپی ئازادی» کە کەمپی هاوبەشی هەر دوو حیزبەکەیە و ئەندامان و کادرەکانی حیزب و تەنانەت رێبەرایەتییش دیواربەدیوارو دەرگابە دەرگا لە تەنیشت یەک دەژین. هەر دووڵای دیموکرات لەسەر جێگەی خۆیانن هیچ لایەک نابێ بە لایەکەیتر بڵێ بگەڕێنەوە، مادام حیزبی دیموکراتی کوردستان و حیزبی دیموکراتی کوردستان ئێران دەسەڵاتیان بەسەر گوندێکی کوردستان دا نیە حەق وانییە لە دەشتی کۆیەو دوور لە وڵات ئێمە باسی ناو گۆرین و هاتنەوەو شتی لەو بابەتانە بکەین، ئەو جۆرە شەرت و مەرجانە زۆرتر لە مەزنیخوازی و خۆبەزڵزانین سەرچاوە دەگرن، نەک مەنتق «واقعیات»ی کۆمەڵگای کوردستان و پێداویستی سەردەم.

کوردستان: ماوەیەکە کەمپەینک بۆ لێک نزیک بوونەوەی هەر دوو حیزبی دیموکرات دروست بووە. ئەم کەمپەینە داوا دەکا کە رێبەریی هەر دوو حیزبکە پێکەوە دابنیشن و کێشەکان چارەسەر بکەن. نەزەری ئێوە سەبارەت بەم کەمپەینە چییە؟

خالید عەزیزی: پێشەکی من هەرچەشەنە هەوڵ و تێکۆشانێک لە پێناو دیالۆگ و لێک نزیکبوونەوەی هەر دوو حیزبی دیموکرات بە کارێکی باش و نیشتمانپەروەرانە دەزانم. هیوادارم کە بەڕێوەبەرانی ئەم کەمپینە لە ژێر رووناکایی بێ لایەنی حیزبی، بە لایەنگریی لە یەکگرتوخوازی و بەرژەوەندی نەتەوەیی دریژە بە کاری خۆیان بدەن. لە لایەکی دیکەوە ئەندامانی کەمپەین خۆیان لە تێکۆشەرانی دیموکراتن کە پێ یان خۆشە هەر دوو حیزبی دیموکرات یەک بگرێتەوەو ئەوش دیسان هەوڵێکی پیرۆزە. ئێمە بە چاوی رێزو ئیحترام سەیری بیرورای گشتیی خەڵکی کوردستان بۆ لێک نزیک بوونەوە دەکەین، هەڵوێستی ئێمەوە زۆر روونە کە لە هەست بە مەسئولیەتی کردنی ئێمەوە سەرچاوە دەگرێ ئەوەش بریتییە لە ئامادەیی ئێمە بۆ دانیشتنو گفتوگۆ لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان بۆ چارەسەری گرفتەکان.

کوردستان: بۆچی ئێوە هێندە لەسەر هاوکاری و لێکنزیکبوونەوە پێدا دەگرن، لەحاڵێکدا لایەنی دیکە بە بیانووی جواروجۆر بە پێچەوانەی هەڵوێست و روانگەکانی ئێوە دەجووڵێتەوە؟

خالید عەزیزی: **یەکەم**: مادام حیزب وەسیلەیەکە بۆ جێبەجێ کردنی پرۆژەکانی سیاسی وئیداری کۆمەڵگە و جەمعەکی زۆر و بەرچاو کاری تێدا دەکەن دەبێ تێ بکوشین ئەو ئامرازە بە کادرو پێشمەرگە و ئەندامەکانی بە عەقلیەت و تێگەیشتنێک پەروەردە بکرێن بۆ ئەوەی سەرچاوەیەکی جێگەی متمانە بن، بۆ ئیدارەو دروست کردنی کۆمەڵگای فرە چەشنی کوردستانی ئێران لە ئێستاوداهاتوودا. کێشەو ناکۆکی نێوخۆی حیزبی دیموکرات شتێکی تازە نیەو بەداخەوە میژوویەکی دوورو درێژی

هەیە. حەق وانیە لەسەر کێشەی حیزبی، دوژمنایەتی بکەویتە نێوان ئەو خەباتکارانەی کە بەدەیان ساڵ پێکەوە هاوسەنگەرو هاو حیزب بوون و خەڵک و کۆمەڵگا چاوروانی کاری گەورەتریان لێ دەکا.

دووهەم: بەرژەوەندی کورد لە کوردستانی ئێران لە وڵاتێکی پڕ کێشەی وەک ئێران کە بەرەوروی زۆر سێناریۆی ناروونە لە ئێمە دەخوازێ کە لە خانەی کێشەکانی حیزبی دا گیر نەکەین و بیر لە داهاتوو بکەینەوە، بۆ ئێمە بەرژەوەندی نەتەوەییمان گرینگترەو لەسەرەوەی بەرژەوەندیی حیزبییە.

سێهەم: لێک نزیکبوونەوەو هاوکاری و تەنانەت یەکگرتنەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان و حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران رێگا خۆشکەری دروست بوونی کەشو هەوایەکی گونجاوە بۆ پرۆژەی گەورەتری لێک نزیک بوونەوەی هەموو حیزبەکانی کوردستانی ئێران.

چوارەم: ئێمەوەک حیزبی دیموکراتی کوردستان لە هەموو بوارەکانی کار واتە رێکخستن، تەبلیغات، دیپلۆماسی و حزوور لە ژووروەوو لە دەرەوە بە گوێرەی توانایی خۆمان زۆر چالاکین. ئەگەر لە لایەکی دیکەی دیموکرات چالاکترو بەرچاوتر نەبین، کەمترنین. کە وایە نەک لەبەر بێ توانایی و بێ داهاتوویی، بەڵکوو لەبەر هەستکردن بە بەرپرسایەتییە کە پێشوازی لە نزیکبوونەوە دەکەین.

کوردستان : وەک دواییین پرسیار، رێنوێنی ئێوە وەک سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکرات بۆ دروست کردنی زەمینەی پێوەندی باش و سالم لە نێوان هەر دوو حیزبەکەدا چیە؟

خالید عەزیزی: لەتبوونی دیموکرات جیاواز لەوەی کام بەش زۆرتر یان کەمتر تاوانبارە، چاک یان خەراپ بۆتە «امری واقیع»و حاشاهەڵنەگرە. ریگەچارەی ئەو کێشەیە ئەوەویە کە لە خانەی رق و کینەو تۆڵە ئەستاندنەوەو حوکم و بڕیاری یەک لایەنە دا گیرنەکەین و یەکتر بەو جۆرەی کە هەیە وەربگرین و قەبوول بکەن. باشترین قازی لە سیاسەت و کێشە و رەقابەتی حیزبی دا سەندوقەکانی دەنگدانە، ئێستا کە خەڵک بە داخەوە ناتوانن لە رێگەی سەندوقەکانی دەنگدانەوە قەزاوەت لەسەر هەر دوو حیزبی دیموکرات بکەن، ئەوە ئەرکی ئەندامانی هەر دوو حیزبە کە کێشەکان بخەنە بازنەی مەنتق و عەقلانیەت و شەهامەت و راشکاوییان هەبێ کە لە سێناریۆی کێشەی کۆن دا نەمێننەوە و برینەکان نەکولێننەوەو بە ئەزموون وەرگرتن لە کێشە و ململانێیەکان و مێژووی دیموکرات، بنەمای فەرهەنگێکی سەردەمیانە بۆ چارەسەری کێشەکان دابمەزرێنن.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - رێکەوتی: ٢١ی ئاوریلی ٢٠١٠

خالید عەزیزی: هیچ نەتەوەیەک بە تەنیا خاوەنی ئێران نییەو هیچ زمانێکیش بە تەنیا نوێنەرایەتیی ئێران ناکا

دیمانە - ڕێبوار مەعروفی

خالیدی عەزیزی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە تازەترین دیمانەی دا لە گەڵ کوردستان، ئۆرگانی ئەو حیزبە، باس لە سیاسەت و هەڵوێستەکانی حیزبەکەی بەدوای کۆنگرەی پازدەیەم دا دەکا و پێوەندییەکانی حدک و حدکا، گرنگیدان بە ناوچەکانی خواروو ڕۆژهەڵاتی کوردستان، فیدڕالیزم و پرسی نەتەوەیی لە ئێران و گۆڕانەکانی ناوچە و پرسی کورد، دەدوێ.

پرسیار: بە بڕوای جەنابتان لە ماوەی ئەو لەتبوونەدا، خاڵە جیاواز و جیاکەرەوەکانی حدک و حدکا چ بووە؟ هەروەها کۆنگرەی ١٥ی حدک لەو پێوەندییەدا چ هەڵوێستێکی گرتووە؟

وەڵام: پێشەکی ئێمە با ئەو خاڵە جیاوازانەی کە کاتی خۆی حیزبی دێموکراتی لەسەر لەت بوو بکەین بە مێژوو. بەڵام ئەگەر لەسەر ئێستا و داهاتوو قسە بکەین بێ شک خاڵە هاوبەشەکانمان لە خاڵە جیاوازەکانمان زیاترە.

خاڵە هاوبەشەکانی حدک و حدکا بریتیین لە:

١- ڕابردووی حیزبی دێموکراتە بە هەموو ئەو باشی و خراپییانەی بوویەتی، ڕابردووی هەر دوو لای دێموکراتە.

٢- لە نێوخۆی وڵات، کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان بەتایبەت ئەندامانی حیزب، ئەو لەتبوونەیان پێ ناخۆش بووە و ئەو بابەتە لەباری رۆحی یەوە کاریگەریی خراپی بووە. هەروەها ئێمەش وەک هەر دوو لای دێموکرات جیاواز لەوەی کام لایەن زیاتر یا کەمتر تاوانبار بووە، لەتبوونی حیزبمان پێ خراپ بووە.
٣- ئێستا دوای ئەو ئاڵوگۆڕانەی لە کۆمەڵگای ئێران و چەندین گۆڕانکاری گەورەی ناوچەکە وا هەڵدەگرێ کە کورد لە سناریۆ ناڕوونەکانی داهاتووی ئێران، دەورێکی بەهێزی هەبێت کە ئەوەش پێویستی بە دۆزینەوەی میکانیزمی لێک نزیکبوونەوە هەیە. دیارە کۆنگرەی ١٥ی حدک لەو بڕوایەدا بوو کە کێشەی هەر دوو لای دێموکرات لە ڕێگای وتووێژ و دیالۆگ چارەسەر دەکرێت. ئەگەر ئێمە لەو پێوەندییەدا بمانهەوێ لە شوێنێکڕا دەست پێ بکەین، پێویستە لەگەڵ یەکتر دانیشتن بکەین و پێکەوە لەسەر میکانیزمی چارەسەری داهاتووی حیزبی دێموکرات بڕیار بدەین.

پرسیار: جەنابتان زۆرجار باستان لەوە کردووە کە لە حیزبی یەکگرتوودا پێکەوە نەدەسازان، ئەو پێکەوە حاوانەوەیە ئێستا کە لە ناو حدک دا لە ئاستی فیکری، سیاسی و تەشکیلاتی بە چ شێوەیەکە؟

وەڵام: دیارە لە کاری گرووپی دا و بەتایبەتی لە حیزبایەتی دا و بەتایبەتی تر کە ئێمە لە ناوخۆی وڵات دا چالاکیی سیاسیی ئاشکرامان نییە، کەمتر بیروڕای خەڵک بۆ ئێمە دەگەڕێتەوە. سروشتییە کە پێکەوە سازان و پێکەوە کارکردن بێ گرفت نییە. ئەگەر ئەو سەردەم نەمانتوانی لەگەڵ یەکتر بسازێین و بەداخەوە لەتبوونی لێکەوتەوە، هیوادارم بە هەبوونی ڕوانگەیەکی ڕەخنەگرانە و ئاوڕدانەوەیەکی هەمەلایەنە بە نیسبەت ڕابردوو بگەینە سەر ئەو قەناعەتە کە لە ڕەخنە و ڕەخنە لەخۆ گرتن، دانان بە هەڵە و کەموکورتی، لە خزمەت گەشە و پێشکەوتنی ئێمە دایە. بەگشتی هیوادارم هەوڵ بدەین کە فەرهەنگسازی بکەین تا لە داهاتوودا زیاتر یەکتر تەحەمول بکەین.

پرسیار: لەدوای لەتبوون، لە نێوان کۆنگرەی ١٤ تا ١٥، لە ئاستی ناوخۆ و دەرەوەی حدک دا فەزایەکی کراوەتر پێک هات کە مەجالی ئازادیی ڕا دەربڕین، دیالۆگ و ململانێی فیکری زیاتری بۆ ئەندامانی حدک ڕەخساند. بەرنامەی ئێوە بۆ بەردەوامی، مودیرییەت و بەرهەمدار کردنی ئەو کرانەوەیە چییە؟

وەڵام: مادام ئێمە ئەو میکانیزمەمان قبووڵ کردوە کە حیزبێکی دێموکراتین کەوایە لە نێو ریزەکانی ئێمەدا کۆبوونەوە، کۆنفرانس، کۆنگرە و هەڵبژاردنەکان بە شێوەی دێموکراتیک دەبێت. دیارە ئەو بابەتە بێ گرفت نییە، بەڵام بە پێی دیموکراتبوون، هێندێک بەرپرسیارەتی هەیە. ئەو پرسیارەتییە تەنیا ئەوەیە کە ئێمە بتوانین بە پێی توانا لە ریزەکانی خۆمان دا، ئەمنییەتێکی حیزبی، تاکەکەسی و حقووقی بۆ ئەندامەکانمان دابین بکەین. هەر بەم هۆیەوە ئەگەر ئێمە فەزایەک پێک بێنین کە هیچ کەس لە نێو حیزب دا تێرۆری شەخسییەت نەکرێ، هیچ کەس بەهۆی بیروڕای جیاواز پەراوێز

نەخرێ و بەگشتی هەموو بیروڕاکان لە نێو حیزبدا ئازاد بن، تەنانەت ئەگەر بۆچوونێکی سیاسی پێبوایە کە دەتوانێت فراکسیونێک پێک بێنێ کە بە شێوەی بە کۆمەڵ بیروڕای خۆی دەربڕێ، مافی خۆیەتی کە لە ژێر رووناکیی ئازادی و یاسای نێوخۆیی حیزبدا چالاکی بکات.

پرسیار: لە راپۆرتی سیاسیی کۆمیتەی ناوەندی و لە وتەکانی بەرێزتان لە جێژنی کۆنگرەشدا، لەسەر پێویستیی گرینگیدان بە کرماشان و ئیلام جەخت کراوە. میکانیزمی ئێوە بۆ بایەخدانی زیاتر بەو ناوچانە چییە؟

وەڵام: پێویستە ئەوە لەبەرچاو بگرین کە بە دامەزرانی حیزبی دێموکرات لە ساڵی ١٩٤٥ وەک دەستپێکی جموجۆڵی سیاسی لە شکڵی سازمانی و مۆدێرنی دا، بەهۆی ئەوەی لە رۆژهەڵاتی کوردستان مەجالی چالاکیی ئاشکرا و یاسایی زۆر کەم بووە، تێکۆشانی ئێمە لە پارێزگای ئیلام و تا رادەیەک کرماشان کەمرەنگ بووە. بەڵام مادام ئێمە وەک حدک خۆمان بە هەموو شارو گوندەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان پێناسە دەکەین، ئەرکی سازمانیی ئێمەیە کە چالاکیی بەرفراوان لەو ناوچانەدا ئەنجام بدەین. دیارە جەخت کردنی کۆنگرەی ١٥ی حدک لەسەر پێویستیی تێکۆشانی زیاتر لە کرماشان و ئیلام، کۆمیتەی ناوەندی بەرپرسیار دەکات کە لە پێناو چالاکیی تەبلیغاتی، تەشکیلاتی و سیاسیی زیاتر لەو ناوچانە هەوڵ بدات.

پرسیار: ئایا کەمبوونی رێژەی بەشداریی دانیشتووانی پارێزگاکانی کرماشان، سنە و ئیلام لە ئاستی رێبەرایەتی حدک دا کاریگەریی خراپی لەسەر رەوشی نێوخۆ و بەتایبەتی تێکۆشانی حیزب لەو پارێزگایانە دا نابێت؟

وەڵام: لە پێوەندی لەگەڵ رێژەی کەمی بەشدار بوونی دانیشتووانی ئەو پارێزگایانە لە رێبەرایەتی حدک دا،

پێویستە ئاماژە بەو خاڵانە بکەم:

١- پێویستە جیاوازیی نێوان حیزب و پارلمان دەستنیشان بکەین. لە پارلماندا هەر شار و ناوچە و ئەیالەتێک بە گوێرەی یاسا نوێنەری خۆی دەبێت، بەڵام لە حیزبدا کۆمەڵە کەسێک بە پێی بڕوابوونیان بە پێڕەو و پڕۆگرامێکی هاوبەش، بەشدار دەبن.
٢- لە هیچ حیزبێکی دنیادا هەڵبژاردنی رێبەری بە پێی ناوچە و ئەیالەت نییە. رەنگە لە شوێنێک کەمتر یا زۆرتر بێت.
٣- رێژەی کەمی بەشداریی پارێزگاکانی کرماشان و ئیلام لە ریزی تێکۆشەرانی ئاشکرای حدک دا، بە واتای هەڵاواردنی ئەوان لە بەرنامە و سیاسەتی پراکتیکی حیزبدا نییە. بەم پێیە لە باری ئوسوولی یەوە ئەگەر تەنانەت تەواوی ئەندامانی رێبەریی حیزب خەڵکی گوندێکی ئیلام بن، هیچ گرفتێکی نییە. بەداخەوە لە کێشەکانی حدک دا لە پێش و لە دوای

لەتبوون، ناوچەگەرایی لە گۆڕێدا هەبووە، ئێمە لەو ماوەیەدا هەوڵماندواوە کە لە مەیدانی کردەوەدا پێناسەی حدک پێناسەیەکی کوردستانی بێت و ئەو پێناسەیە هەموو زاراوە، ئایین و ناوچەکان بە بێ جیاوازی لە خۆ بگرێت.

پرسیار: بە بڕوای جەنابتان تێکۆشانی حدک کەی دەگاتە ئەو ئاستەی کە خەباتی نەتەوەیی بە بەرفراوانی هەموو فرەچەشنییەکانی کۆمەڵگەی کوردستان بگرێتەخۆ؟

وەڵام: بەڕێوەچوونی خەباتێکی نەتەوەیی یەکدەست مسۆگەر دەبێ ئەگەر ئێمە وەک نەتەوەیەک بیر بکەینەوە، بجووڵێینەوە و بڕیار بدەین. ئەو کاتەی کە ئێمە وەک نەتەوەیەک خۆمان لە بەرامبەر تاراندا دیتەوە، ئەو کاتەیە کە بەستراوەیی یە ناوچەیی و ئایینی یەکانمان کەم دەبێتەوە. من لەو پێوەندییەدا گەشبینم کە ئێمە لە داهاتوودا دەگەینە ئەو ئاستە لە ئیرادەی نەتەوەیی.

پرسیار: ئایا هەڵبژاردنی فیدڕالیزم وەک دروشمی ستراتیژیک لە لایەک و بانگەواز بۆ پڕ ڕەنگ کردنی گوتاری نەتەوەیی لە لایەکی تر، لە پاردۆکس و ناتەبایی لەگەڵ یەکتردا نین؟

وەڵام: بە بڕوای من فیدڕالیزم و پڕ ڕەنگ کردنی گوتاری نەتەوەیی لە پارادۆکس لەگەڵ یەکتردا نین چونکە:

١- حیزبی دێموکرات هەر لە ڕابردۆوە باسی لە مافی دیاریکردنی چارەنووس بۆ نەتەوەی کورد کردوە.
٢- باشترین پێشڤەچوون بۆ چارەسەری پرسی کورد ئەوەیە کە مەجالێکی دێموکراتیک برەخسێت.
٣- گەیشتن بە مافی نەتەوەیی میتۆد و میکانیزمی جۆراوجۆری هەیە. سەردەمێک ئەو میکانیزمە خودموختاری بوو، ئێستاکە بەپێی ئەو ئالۆگۆڕانەی لە ئێران و جیهان ڕوویان داوە، ئێمە فیدڕالیزممان هەڵبژاردوە. بەگشتی فیدڕالیزم ڕێگا چارەیەکە کە ئێمە لە هەلومەرجی ئێستادا پێشنیاری دەکەین بەڵام بە پێی پێویست لە دەرفەتی دێموکراتیکدا دەکرێ ڕێگاچارەی دیکەش بێتە گۆڕێ.

پرسیار: بەڕێز سکرتێری گشتیی حدک! ئەگەر ئێمە بە نیسبەت فیدڕالیزم ئەو سێ خاڵە لەبەر چاو بگرین کە:

الف - لە ئاستی دنیادا هەر وڵاتێک فیدڕالیزمی تایبەت بەخۆی هەیە و هەتاکوو ئێستاکەش ئەحزابی ڕۆژهەڵاتی نەیانتوانیوە فێدڕالیزم شی بکەنەوە لە باری ئیداری و حقووقی یەوە.
ب - فیدڕالیزم لە دوای ساڵی ٢٠٠٣ وە و چەسپانی لە یاسای عێراق دا، هاتۆتە نێو بەرنامەی ئەحزابی ڕۆژهەڵاتی

ج - ترس لەوەی کە فارسەکان ئەحزابی کوردی بە جیاییخواز لە قەڵەم بدەن. ئایا هەڵبژاردنی فیدڕالیزم وەک دروشمی ستراتژیک بەرهەمی لێکدانەوەیەکی واقعییانەی کۆمەڵگەی کوردستان و ئێرانە؟

وەڵام: جەوهەر و خاڵی هاوبەش لە هەموو شکڵە جیاوازەکانی فیدڕالیزم، کە لە شوێنە جۆراوجۆرەکانی جیهان دا جێی گرتوە ئەوەیە کە دەسەلات بە پێی فرەچەشنیی هەر وڵاتێک دابەش بکرێت. بەڵام ئێمە وەک حدک، فیدڕالیزم بۆ ئێران لەسەر بنەمایەکی نەتەوەیی- جوغرافیایی پێناسە دەکەین. دیارە چاولێکردنی ئێمە بە نیسبەت نەتەوە، لە روانگەی چووکەیی یان گەورەیی، ژێردەستی یا باڵادەستی نەتەوەیی نییە، بەڵکوو ئێمە بە بێ جیاوازی قسە لەسەر کێشەی نەتەوەکان دەکەین. ئێمە لەو بڕوایە داین کە هیچ نەتەوەیەک بەتەنیا خاوەنی ئێران نییە و هیچ زمانێکیش بەتەنیا نوێنەرایەتیی ئێران ناکات. بەڵام، لە داهاتوودا دەکرێ نەتەوەکان بە ڕێککەوتن لەگەڵ یەکتر زمانێکی هاوبەش دەستنیشان بکەن. هەروەها من ئەو گلەیی یە قبووڵ دەکەم کە پێویستە فیدڕالیزم زیاتر بۆ خەڵکی ئێران شی بکەینەوە و ئەو ترسەی کە کۆماری ئیسلامی بەناوی جیاییخوازی دروستی کردوە، بڕەوێنینەوە.

بە پێی ئەوەی کە ئێمە لەم دوایی یانەدا شاهیدی ئەوە بووین کە باشووری سوودان توانی لە ڕێگای ئەنجامی ڕیفراندۆم بە سەربەخۆیی بگات، ئایا حدک خاڵی ئەنجامدانی ڕیفراندۆمی بۆ دیاری کردنی مافی چارەنووسی لە بەرنامەی خۆیدا گونجاندوە؟

ڕیفراندۆم چ لە بەرنامەی ئێمەدا ببێت یا نا، کۆنگرەی حدک پەسەندی بکات یانا، بابەتێکی جێکەوتووی حقووقی نێودەوڵەتی یە. ئەگەر ڕۆژێک لە ڕۆژان هەلومەرجێک لە ئێراندا ڕەخسا و کوردیش خوازیاری ئەوە بوو کە لە ڕێگەی ریفراندۆم، چارەنووسی خۆی دیاری بکات، دەکرێ لە ڕێگای کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی یەوە ڕیفراندۆم ئەنجام بدرێت.

پرسیار: بە پێی ئەوە کە مودێلی خەباتی مەدەنی لە جیهاندا لە حاڵی پەرەسەندن دایە و فۆرمی خەباتی چەکداریش بەرەو کزبوون چووە، بەرنامەی حدک لە مەیدانی کردەوەدا، بۆ بەهێزتر بوونی فۆرمی مەدەنی خەباتی نەتەوەیی (لەبەر کردنی جلی مەدەنیی لە خەباتی نەتەوەیی) چییە؟

وەڵام: حیزبی دێموکرات بە چەک لە دایک نەبووە، بە شەڕی چەکداریش کۆماری کوردستانی دانەمەزراندوە، کەوایە حیزبی دێموکرات لە جەوهەر و شوناسی خۆیدا سێقیل و مەدەنی یە. هەروەها ئێمە چەکمان بۆ داگیرکردن و هێرش بۆ سەر هیچ خەڵکێک و جوغرافیایەک بەکار نەبردوە. بەڵکوو لە ڕووی ناچاری و لەپێناوی داکۆکی کردن کەڵکمان لێوەرگرتوە.

جگە لەمانە لەم سەردەمەدا هیچ لۆژیکێکی نیزامی و سیاسی ئەوە ناڵێت کە کۆماری ئیسلامی بەهێزی پێشمەرگەی کوردستان دەرووخێت بەلام، داهاتووی ئێران ناڕوونە. رەنگە بۆ بەرگری لە خۆمان ناچار بین لە چەک کەڵک وەربگرین. پێمخۆشە ئاماژە بەوە بکەم کە پرسی کورد تەنیا پرسی حیزبی دێموکرات نییە، خەباتی کوردیش تەنیا خەباتی چەند سەد کادر و پێشمەرگەی حیزب کە لە دەرەوەی کوردستانی رۆژهەڵات نییە، بەڵکوو خەباتی بە هەزاران کەس لە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لە ژنان، خوێندکاران، مامۆستایان و چین و توێژە جۆراوجۆرەکانی کۆمەڵی کوردستانە.

پرسیار: هەر لە ئێستاوە لە ناوخۆی ئێراندا، مشتومڕێکی تۆند لەسەر هەڵبژاردنی خولی ٩ی پارڵمان لە ئارا دایە. بە پێی ئەوەی حدک لە خولی دەیەمی سەرۆک کۆماری بە پێچەوانەی زۆر لایەن هەڵوێستی بایکۆتی نەگرت، هەروەها بە پێی هەڵسەنگاندنەکانی کۆنگرەی ١٥، حدک چۆن بەرەو پیری هەڵبژاردنەکانی خولی ٩ی پارڵمانی ئێران دەچێت؟

وەڵام: من بە زووی دەزانم کە هەڵوێستی حدک لەو پێوەندییەدا رابگەیەنم. بەڵام بە پێی ئەو ئەزموونەی کە هەمانە، بە وردی بابەتی هەڵبژاردن تەعقیب دەکەین هەتاکوو بتوانین زیاترین کەڵک لە هەر دەرفەتێک وەربگرین. من پێموایە هەر هەڵوێستێک کە بمانبێ، پێویستە بە بەرنامە بێت و نابێ وەک کورد کز بجووڵێینەوە. پێویستە ئێمە بە نیسبەت کێشەکانی تاران بێ هەڵوێست نەبین، تەنانەت لە پێوەندی لەگەڵ کێشەکانی نێوان خامنەیی و ئەحمەدی نژاد نابێ بێ هەڵوێست بین، هەرچەند هیچ جیاوازییەک لە نێوان ئەم دوو کەسە بە نیسبەت مافی کوردەوە نییە بەڵام، ئەگەر بزانین کە دەتوانین لە پێناو لاواز کردنی زیاتری رێژیم و بەرژەوەندی خۆمان رۆڵێک بگێڕین، بە دڵنیایی یەوە ئەنجامی دەدەین. بە بڕوای ئێمە هیچ شتێک ئاسانتر لەوە نییە کە بە قسە بڵێی کۆماری ئیسلامی خراپە و دەبێ بڕووخێت بەڵام، بێ گومان چوونە ناو کێشە جۆراوجۆرە سیاسییەکان، راکێشانی خەڵک بۆ نێو کێشەکان، پرسیار دروست کردن، بەهێز کردنی عەقڵانییەتی خەڵک، زیندوو راگرتنی کۆمەڵگا، ئاسان نییە.

پرسیار: هەڵسەنگاندنی ئێوە لەسەر گۆڕانەکانی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەتایبەتی رێککەوتنی بزووتنەوەی فەتح و حەماس لە میسر و ئاڵۆزییەکانی سوریە چییە؟

وەڵام: ئێمە لە سەردەمێکدا دەژین کە کۆمەڵگەی جیهانی لە حاڵی گۆڕان و گەشەی بەردەوام دایە. ئەگەر ئێمە بەراوردێک بکەین بۆمان دەردەکەوێ کە رۆژ لە رۆژ بە ژمارەی دێموکراسییەکان زیاد و لە ژمارەی دیکتاتۆرییەکان کەم دەبێتەوە. هەروەها تەکنۆلۆژیی پێوەندی وای کردوە کە دەوڵەتەکان توانای داخستنی سنوورەکانیان نەبێت. جگە لەمە ئابووریی جیهانی وەک گرینگترین رەهەندی بەجیهانیبوون پێویستی بە ئەمنییەتە و، دێموکراسی توانایی دابینکردنی ئەمنیەتێکی زیاتری بۆ ئابووریی بازار هەیە. دیارە بە پێی ئەوەی رێژیم بەردەوام سیاسەتی ناردنی شۆڕشی ئیسلامیی لە سیاسەتی

بەشی یەکەم

دەرەوەی خۆیدا لەبەر چاو گرتوە و سووریەش گەورەترین هاوپەیمانی کۆماری ئیسلامیی لە ناوچەکە بووە، لاچوونی بەشار ئەسەد دەتوانێ شکستێکی گەورە بۆ رێژیم لە قەڵەم بدرێ. هەروەها تا پێش لەم ئالۆزیانەی سووریە، زۆرێک لە کوردەکانی ئەو وڵاتە بێ ناسنامە بوون، بەڵام ئێستاکە وەک فاکتەرێکی گرینگ بۆ داهاتووی سوریە لە قەڵەم دەدرێن. دیارە بەشداریی یەکگرتووانەی کوردەکان لە هەڵبژاردنەکانی پارڵمانی تورکیەدا توانیویەتی دەرئەنجامی باشی هەبێت و قورسایی کوردی، لەو وڵاتە زیاتر کردوە. بێ شک پێشڤەچوونی کوردەکان لە سووریە و تورکیە، یارمەتیدەری خەباتی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستانە. بەگشتی حدک لەم بڕوایە دایە کە گۆڕانەکانی ناوچە پەرەدەستێنن و هەر بەم هۆیەش دروشمی کۆنگرەی ١٥، خۆ ئامادە کردن بۆ قۆناغی نوێی خەبات بوو.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - رێکەوتی: ٢٢ی جوونی ٢٠١١

خالید عەزیزی: پێمواید ئەمریکییەکان یەکەم دیداریان لەگەڵ ئێمە بووە

بـزووتنەوەی سـەوز، PKK. ئەوەش نیشـانەیەکی فراوانتربـوونی پەیوەنـدییەکانیانە. خالیـد عەزیـزی دووسـاڵ پـێش ئێسـتا لە هەڤپەیڤێنێکدا لەگەڵ(رووداو) کە زۆر گفتوگۆ و مشتومڕی لێکەوتەوە، گوتی ئامادەن لەسـەر بنچینەی مادەی ١٥ و ١٩ی دەستووری ئێـران گفتوگـۆ لەگەڵ کۆمـاری ئیسـلامی ئێـران، بەڵام پێیـوایە ئێسـتا کۆمـاری ئیسـلامی ئێـران لە دۆخێکـدایە ، ئەوان ئامـادەنین گفتوگۆی لەگەڵ بکەن ، چونکە سوودی نابێ. هەروەها دەڵێ رژێمی ئێرانیش کەوتووەتە ریزی ئەو رژێمانەوە کەدەبێ بڕوات، هەرچەندە بە ناردنە دەرەوەی کێشەکانی دەیەوێ تەمەنی زیاتر بکات:خالید عەزیزی، سکرتێری حیزبی دیموکراتی کوردستان، لەو هەڤپەیڤینەدا باس لە پەیوەندییەکانیان دەکات لەگەڵ ئەمریکا،

رووداو: بەپێی پێشبینییەکان دەبووایە راپەڕین و شۆڕش لە ئێران پێش وڵاتـانی دیکە کەوتبـا، کەچی ئێستا ئێران دەڵێ ئەوەی لەجیهانی عەرەبی رووەدات درێژکراوەی شۆڕشی ئێرانە، تۆ پێتوایە نۆرەی ئێران دێت؟

خالید عەزیزی: ئەو شۆڕشەی لەجیهانی عەرەبی دەستپێکردووەو "پێمواید ئەمریکییەکان یەکەم دیداریان لەگەڵ ئێمە بووە" لەهەندێ شوێن گەیشتووەتە ئەنجـام و هەروا دەڕواتە پێشـەوە، بەهیچ شێوەیەک درێژکراوەی شۆڕشی ئێـران و پەیـامەکەی ئیمـام خـومەینی نییـە. ئـێمە لەسـەردەمێکدا دەژیـن کە تـادێ ژمـارەی وڵاتـانی دیکتـاتۆر و سـەرکوتکار کەمـدەبنەوەو ئەو وڵاتانەی کە بەمیتۆدی رژێمی ئێران و وڵاتانی دیکتـاتۆری لەگەڵ خەڵکی خۆیـان رەفتـار دەکەن رۆژ بەڕۆژ لایەنگرییـان کەم دەبێتەوەو نەیارانیان زیاد دەبن. بەباوەڕی من رژێمی کۆماری ئیسلامی درەنگ یـان زوو هەر دەبـێ بـڕوات. نـۆبەی ئێـران کەی دێت؟ مـن پێمـوایە ئێـران کەوتـووەتە نێـو نـۆبەکەو ئێسـتا لە ریـزەکەدایە. خەڵکی ئێـران لەخۆپێشـاندانەکانی دوو سـاڵی رابردوودا ئەوەیـان ڕاگەیانـدووە کە دەبـێ ئەو رژێمە بـڕوا، بەڵام کۆمـاری ئیسـلامی بۆخۆی بەرهەمی کەشی تووندوتیژییە، خـۆی بەرهەمـی ئەوەیە کە چـۆن قەیرانەکـانی نێوخـۆی بەدروسـتکردنی قەیـران لەدەرەوەی سـنووورەکان چارەسـەربکات،

حکومەتێکە هەوڵدەدات بەشێوەیەکی بەردەوام لەناوچەکەدا کێشەو ئاژاوە دروست بکات و کێشەکانی نێوخۆ ببات دەرەوەی سنووری خۆی. ئەوانە کۆمەڵێک فاکتەرن کە کۆمەکیان کردووە بۆئەوەی تەمەنی کۆماری ئیسلامی بڕێکی دیکەش درێژبێتەوە.

رووداو: ئەو بڕە چەند دەکێشێ؟

خالید عەزیزی: زۆر زەحمەتە لەڕووی کاتەوە دیاری بکەین، بەڵام من بۆخۆم لەو باوەڕەدام کە تەمەنی کۆماری ئیسلامی زۆر کورت بووەتەوەو چیدی دەرەقەتی ناڕەزایی خەڵک و ئەو کۆمەڵگە ناڕازییە بەر بەرینە نایێ.

رووداو: ئەو خۆپێشاندانانەی دوو ساڵی رابردوو کە باستکرد، زیاتر بە شۆڕشی سەوز ناودەبران و ئەو بزووتنەوەیە هیچ دروشمێکی بۆ رووخاندنی کۆماری ئیسلامی نەبوو بەڵکو تەنیا دژی چەند کەسێکی نێو رژێمەکە بوون، هەر بۆیەشە خەڵک هەموو پێکەوە بەشداری ئەو بزووتنەوەیەی نەکرد، لەوانەش کورد، ئێستا بزووتنەوەی سەوز دەیەوێ کۆماری ئیسلامی بڕووخێنێ؟

خالید عەزیزی: ئێمە دەبێ خوێندنەوەیەکمان بۆ بزووتنەوەی سەوز هەبێ، ئەوەی کە موسەوی و کەڕوبی بە سیمبوولی ئەو بزووتنەوەیە ناسراون، بۆچوونەکانی ئەوان و ئەو شتانەی بڵاویانکردووەتەوە بەڕاستی بزووتنەوەی سەوز هەر ئەوەیە؟، بەبڕوای من ئەو بزووتنەوەیە هەمەڕەنگی کۆمەڵگەی ئێرانی تێدایە، دروشمی جیاوازی تێدایە و ئەو دروشمانەش لە رووخاندنی دیکتاتۆری و سەرکوتەوە، لە مردن بۆ وەلی فەقیهەوە دەگرێتەوە تاوەکو دەگاتە هەندێ دروشمی هێمنتر. بۆ بزووتنەوەیەک کە کاردانەوە بوو لەبەرامبەر هەڵبژاردنەکانی سەرۆکایەتی کۆمار، ئاسان نییە کە لەماوەی یەک دوو ساڵدا ئاوا خرێبێتەوەو خۆی ڕێکبخات و بتوانێ بەشێوەیەکی تۆکمە و یەکگرتوو بە دروشمێکی ڕوون و ئاشکرا بێتە مەیدان، بۆیە بەربڵاوی و هەمەڕەنگی و لێکدووری لەنێو ئەو بزووتنەوەیەدا بەلای منەوە شتێکی سروشتییە. ئەگەر بزووتنەوەی سەوز سەرەڕای ئەو واقیعە بتوانێ پاشەکشە بە کۆماری ئیسلامی بکات و ناچاری بکات هەندێ شتی وەک ئازادکردنی زیندانیانی سیاسی و وەک ئەوەی کە تووندوتیژی نەمێنێ و بواریک بۆ خۆپێشاندان بڕەخسێ و ئەگەر دەستکارییەکی کەمیش لە دەستووردا بکرێ، من پێموایە ئەوە هەنگاوێکە بۆئەوەی خەڵکانێکی زۆرتر بێنە نێو ئەو جوڵانەوەیەو لەبەردەوامی خۆیدا دروشمی دیکەی بەدوادا بێت.

رووداو: ئێوە لەو ماوەیەی رابردوو لەگەڵ نوێنەرانی بزووتنەوەی سەوز دانیشتنتان هەبووە، مەبەستتان لەو دانیشتنانە چ بوو؟

خالید عەزیزی: یەکەم. بزووتنەوەی سەوز بەوپێیەی ڕێبەرانی لەنێوخۆی وڵاتن و لەوێوە چالاکی دەکەن و ڕاستەوخۆ دڕووشمی دژی کۆماری ئیسلامی لەقاڵبی هەندێ ئاڵوگۆڕ و چاکسازیدا دەبینن، ئێمە باش لەبارودۆخی ئەوان تێدەگەین.

دووەم بە لەبەرچاوگرتنی ئەو بارودۆخەی ئەوان ئێمە هەوڵماندواوە بەشێوەیەک مامەڵە لەگەڵ بزووتنەوەکە بکەین کە لەهەمانکاتدا دەرکی وەزعی ئەوانیش بکەین، بەڵام یەکەم پێیان بڵێین کە بزووتنەوەی سەوز دەتوانێ ببێتە بزووتنەوەیەکی گشتگیری هەمەڵایەنە کە هەمەڕەنگی ئێران وەک ئەمری واقیع قبووڵ بکات، چونکە ئێران وڵاتێکی فرەنەتەوەیە. ئەوان ئێستا لە بڵاوکراوەکانی خۆیاندا ئاماژە بەو هەمەڕەنگییە دەکەن، بەڵام بۆچوون و خوێندنەوەی ئەوان بۆ ئەو هەمەڕەنگییە وەک بۆچوونی حیزبی دیموکرات نییە. ئێمە ڕێگەچارەی کێشەکانی ئێران لە فیدرالیزمدا دەبینین. دووەم، ئێمە هەوڵماندواوە بە بزووتنەوەی سەوز بڵێین کە لەپێوەندی لەگەڵ بنەماکانی دیموکراسی و ئازادی کاری حیزبی و مافی هاوواڵتیبوون و مافی مرۆڤ لەئێراندا دەبێ ڕاشکاوتر و شەفافتر بن. هەوڵماندواوە پێیان بڵێین کە زەمانێک دەتوانن ئەو کۆمەڵگەیە بەتەواوی بەدوای خۆیان بخەن کە ئەو بزووتنەوەیە سنووردار نەبێ بەکێشەی ڕیفۆرمخوازان لەگەڵ دەسەڵات. وا پێناسە نەکرێ کە ئەو ڕیفۆرمخوازانە دەیانەوێ بەهەندێ گۆڕانکاری گیروگرفتەکان چارەسەر بکەن، بەڵکو دەبێ کارێک بکەن خەڵکێکی زۆر خۆیان لەنێو ئەو بزووتنەوەیەدا ببینەوە. ئێمە پێمانوایە ئەو بزووتنەوەیە ئەگەر بەڕاوردی بکەی بە دووساڵ پێش ئێستای، لەزۆر ڕووەوە زۆرتر چووەتە نێو بابەتی سیاسی و مەسەلەی دیموکراسی و کێشەکانی ئێستا و داهاتووی ئێران. ئێستا تەلەقۆزۆنێکیان هەیە هەڵوێست و بۆچوونەکانی خۆیانی تێدا بڵاودەکەنەوە چەندین سایتیان داناوەو ئێستا باسی ئەوە دەکەن کە دەبێ دەستووری وڵات هەمواربکرێ.

ڕووداو: ئەوە کاریگەری ئێوەی لەسەربوو؟

خالید عەزیزی: ئێمە پێمانوایە کاریگەریمان هەبووە. ئێمە باوەڕمان بەوە هەبوو " بە ئەمریکییەکان و بزووتنەوەی سەوزمان گوت چارەسەر فیدرالییە "مادام بزووتنەوەیەک لەئارادایە و خەڵکی لەگەڵە و ڕێبەرەکانی ڕەخنە لەکۆماری ئیسلامی دەگرن و تەنانەت لەهەندێ شتی خۆشیان پاشگەزبوونەتەوە، لەو باوەڕەداین کە لەجیاتی ئەوەی لە پەراوێزدا بین و هەر لەدوورەوە بڵێین ئەوانە هیچ جیاوازییان نییە، بچین بڵێین ئەوقسانەتان باشن و قسەی باشتریش بکەن. ئێمە وەک حیزبی دیموکرات پێمانوایە هەرکەس لەپێناوی دیموکراسی و ماف و ئازادییەکان قسەیەکی باش بکات ئەوە شتێکی باشەو دەبێ پشتیوانی لێبکەین.

ڕووداو: لەنێو ڕژێم و دەرەوەی ڕژێمیش؟

خالید عەزیزی: هەرکەسێک شتێکی باش بکات. ئێستا ئەگەر کاربەدەستێکی کۆماری ئیسلامی بڵێ دەبێ زیندانیانی سیاسی

ئازاد بکرێن و دەبێ ئازادی حیزبی هەبێ دەڵێین ئەوە قسەیەکی باشە.

رووداو: لەگەڵ بزووتنەوەی سەوز لە ئەورووپا یەکدیتان بینی؟

خالید عەزیزی: لە ئەورووپاو ئەمریکاش.

رووداو: تۆ لە هەڤپەیڤینێکی پێشتریشت لەگەڵ (رووداو) کە گفتوگۆیەکی زۆری دروستکرد، گوتت کۆماری ئیسلامی بە تەنیا بە حیزبێک و دوو حیزب ناڕووخێ، ئەگەر ئەوان ئامادەیی گفتوگۆیان تێدابێ گفتوگۆ دەکەین. ئێستا پاش ئەو گفتوگۆیەی دروستبوو، پاش ئەوەی کونسوڵخانەی ئێرانیش لەهەولێر وەڵامیدایەوە، هەست دەکەی دەرگای گفتوگۆ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی بەتەواوی داخراوە؟

خالید عەزیزی: لەباری ئوسوڵییەوە بزووتنەوەی کورد، وەک جوڵانەوەی نەتەوەیەک لەئێران کە جوڵانەوەیەکی لۆکاڵ و ناوچەییە، هەمیشە مافی خۆیەتی وتوویژ لەگەڵ دەوڵەتی مەرکەزی بکات. لەسیاسەتدا وتوویژکردن لەگەڵ حکومەتی مەرکەزی شتێکی ئاساییە. گرنگ ئەوەیە ئەو گفتوگۆیە چۆن دەبێ و چی تێدا باسدەکرێ.ئەوە شتێکی مەبدەئییە لەسیاسەتدا کە دەرگای گفتوگۆ هەرگیز دانەخرێ، ئەمەش پەیوەندی بەوەوە نییە کێ لەتاران دەسەڵاتدارە. بەڵام ئێستا کۆماری ئیسلامی لە کەشوهەوایەکدا نابینم کە ئێمە ئامادەیی ئەوەمان هەبێ گفتوگۆی لەگەڵ بکەین. هۆیەکەشی ئەوەیە کۆماری ئیسلامی ئێستا لەقۆناغێکدایە کە ئێمە ئایندەیەکی بۆ نابینین. بۆیە ئێستا گفتوگۆ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هیچ سوودێکی نییە.

رووداو: ماوەیەکە شەڕی چەکداریتان ڕاگرتووە، ئێستا هیچ ئاراستەیەکتان نییە بۆ ئامادەکردنی کادیرەکانتان بۆ ئەو گۆڕانەی کە لەوانەیە پێویست بکات دەست بەشەڕی چەکداری بکەنەوە؟

خالید عەزیزی: ئێمە بۆخۆمان ئێران لەیەک پانتایی سیاسیدا پێناسە دەکەین کە ئەگەرێکی زۆر هەیە سیناریۆی جۆراوجۆری تێدا بێتەئاراوە. لەوانەیە لەنێوخۆی ئێران خەبات و جموجۆڵێکی بەر بەرینی کۆمەڵایەتی ئەو حکومەتە ناچار بە پاشەکشەیەک بکات و بشمێنێتەوە. لەوانەیە بەردەوامی ئەو خەبات و جموجۆڵە وابچێتە پێشەوە کە لەنێوخۆی ئێراندا کودەتایەک بکرێ. حیزبی دیموکرات و حیزبەکانی دیکەش کە کەم و زۆر لەهەموو ئەو مەیدانانەدا ئەزموونێکیان هەیە بەشێوەیەکی سرووشتی دەبێ هەموو ئەوانە لەبەرنامەی کاریاندا هەبێ. ئێمە لەنێوخۆی خۆماندا هەموو ئەوانەمان باسکردووەو هەوڵدەدین بۆ هەریەک لەو سیناریۆیانە ئامادەکاری پێویستمان هەبێ، بەڵام ئەوە بۆچوون و لێکدانەوەی

ئێمەیە و بەتەنیاش ناکرێ، بۆیە باشترواید لەگەڵ هەموو حیزبەکانی دێکە پێکەوە بیکەین.

رووداو: ئێستا ئێوە هیچ یارمەتییەک وەردەگرن بۆ ئامادەکاری چەکداری؟

خالید عەزیزی: نەخێر بەهیچ شێوەیەک.

رووداو: لەگەڵ لایەنی ئەمریکی کە دانیشتوون هیچ قسەوباسێک لەوبارەوە نەبووە لەنێوانتان؟

خالید عەزیزی: ئێمە چ لە واشنتن و چ لێرەش کە لەگەڵ ئەمریکییەکان دانیشتبین هیچ قسەوباسێک بەو مانایەی کە ئەمریکا بیەوێ سیناریۆیەکی سەربازی لەدژی کۆماری ئیسلامی دابنێ و لەو سیناریۆیەدا لایەنە کوردییەکان بەشێکبن لە جموجۆڵ و کارکردن لەدژی رژێمی ئێران، ئەوە بەهیچ شێوەیەک باسی لێوە نەکراوە. لەهەموو ئەو دانیشتنانەدا زۆرتر باسی ئەوە کراوە کە چۆن کۆمەکی خەبات و جموجۆڵی مەدەنی لەئێران بکرێ، چۆن کۆمەک بکرێ بە گوشارخستنە سەر دەسەڵاتدارانی ئێران تاوەکو رێزی مافی مرۆڤ بگرن، چۆن کۆمەک بەوە بکرێ کە لەنێوخۆی ئێران خەبات بۆ مافی ژنان و ئازادییە مەدەنییەکان بەهێزبکرێ.

رووداو: لە ماڵپەڕی (تابناک)ی نزیک لە سوپای پاسداران بڵاوکرابووەوە کە گرووپێکی ئێوە لەلایەن ئیسرائیلییەکانەوە مەشقیان پێدەکرێ؟

خالید عەزیزی: راست نییەو هیچ شتێکی وا لەئارادا نییە.

رووداو: کونسوڵی ئەمریکی سەردانی ئێوەی کرد، ئایا پەیوەندییەکانتان لەگەڵ لایەنی ئەمریکی لەو ئاستەدایە کە سەردانتان بکەن؟

خالید عەزیزی: ماوەیەک لەمەوبەر کونسوڵی ئەمریکا لێرە میوانی ئێمەبوو. هەر لە زووەوە لە واشنتن پەیوەندیمان لەگەڵ ئەمریکا هەبووە، لێرەش ئەو پەیوەندییە هەیە. ئەمریکا بۆ هەر رێگەچارەیەک کە تایبەت بێت بەداهاتووی ئێران ناتوانێ کورد پشتگوێ بخات. هەمیشەش ئەوەمان گوتووە کە ئێرانی داهاتوو دەبێ دان بە فرەڕەنگی و فرە نەتەوەییدا بنێ و لەسەر ئەو بنەمایە دابڕێژرێتەوە. بۆ ئێمە زۆر گرنگە کە کۆماری ئیسلامی نەمێنێ، بەڵام دووقات بۆمان گرنگترە کە بزانین ئێران چۆن دروستدەبێتەوە. ئەوەمان زۆر بەڕاشکاوی بە ئەمریکییەکان و ئەوروپییەکانیش گوتووە لەگەڵ هەرکامیان دانیشتبین،

بـۆیە ئەگەر قسـە لەسـەر دروسـتکردنەوەی ئێـران هەیە، کـورد فـاکتەرێکە لەسـنووری توانـای خۆیـدا. لەبەر رۆشـنایی ئەو لێکـدانەوەو بۆچـوونە ئـێمە پەیوەنـدییەکی ئاسـاییمان لەگەڵ ئەمریکییەکـان هەیە و لەدوایـین دانیشـتنمان کە کونسـوڵی ئەمریکا سەردانی کردین هەر زیاتر باسی ئەوەکرا.

رووداو: ئەمریکییەکان هیچ روانینێکی روونیان هەیە بۆ ئێرانی ئایندە؟

خالید عەزیـزی: بە بـاوەڕی مـن ئەوان زیـاتر لەجـاران بە وردی سـەیری رەوشـی نـاوخۆی ئێـران دەکەن. ئەگەر بەراوردێـک لەنێوان هەڵوێستی ئێستا و ئەوکـاتی ئەمریکـا بـکەم کە لە واشنتن بـووم، واتە سـەردەمی کێشـەی ئەمریکـا لەگەڵ عێـراق، زانیاری ئەمریکا لەسەر عێراق زۆر ناکامڵ بوو. ئەو زانیـارییەی ئەوان هەیـانبوو بەبـاوەڕی مـن بەس نەبـوو بەو مـامەڵەیەی کە ئەوان لەگەڵ عێـراق کردیـان، هەر لەبەرئەوەش پـاش رووخانـدنی سـەددام کێشـەی زۆریـان بـۆ پەیـدابوو. مـن پێمـوایە ئەمریکییەکـان ئەزموونێکیـان لەعێـراق وەرگرتـووە، ئێسـتا ئەمریکـا ئەگەر بەراوردی بکەیـن لەگەڵ رابـردوو، دەبینـین داوودەزگـایەکی زۆری دروسـتکردووە کە موتـابەعەی وردی ئێـران دەکەن و لێکـۆڵینەوەی لەسـەر دەکەن و هەوڵـدەدەن زانیـاری زۆری لەسەر کـۆبکەنەوەو هەمەڕەنگی ئەوێ بخـوێننەوە و بـزانن ئێـران لە ١٠٠ سـاڵی رابـردوودا چـۆن بـووە، بـۆئەوەی بـزانن ئێرانی داهاتوو چۆن دادەمەزرێتەوە.

رووداو: هیچ هەوڵێک هەیە بۆئەوەی لایەنەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی دابنیشن و بەرنامەیەک دابنێن؟

خالید عەزیزی: ئێستا من هەوڵێکی بە بەرنامەی نێـودەوڵەتی یـان ئەمریکـایی بەوجـۆرەی کە لە پەیوەنـدی لەگەڵ عێـراق و ئەفغانستان بینیمان و هاتن کۆمەکیان کردن بە دروستکردنی ئەڵتەرناتیڤ، سـەبارەت بەئێـران شـتی وا نـابینم. هۆیەکەشی ئەوەیە ئۆپۆزیسـیۆنی ئێرانـی زۆر زۆر بـاڵاوە و هاوکـات زۆریشـن، بەداخەوەش زۆر کەم یەکـدییان قبـووڵە، هەر ئەمەش یەکێکبووە لەو فاکتەرانەی کۆمەکی بە کۆماری ئیسلامی کردووە کە بەدیلێک لەبەرامبەری خـۆی و لەئاستی خۆیـدا نەبینـێ. ئەوە یەکێک لەخاڵە نێگەتیڤەکانی سەر "ئێمە پژاک وەک بەشێکی PKK دەبینین"

گۆڕەپانی سیاسی ئێران بووەو وایکردووە ئەوانەی لەسەر گۆڕەپانی نێوخۆ خەبات دەکەن نەزانن کێ بەدیلە. بەهـۆی نەبـوونی ئەو ئەلتەرنـاتیڤە لە رابـردوودا و ئەو بلاوییـەی ئۆپۆزیسـیۆن کە لە تـاراوگەن و لەکـۆمەڵگەی ئێرانـی دووركەوتـوونەتەوە، ئەو بزووتنەوەی سەوزە شکڵی گرتووە کە ئێستا لەنێوخۆی ئێران هەیە.

رووداو: ئەمریکا ئەو پەیوەندییەی لەگەڵ حیزبە کوردییەکانی دیکەش هەیە؟

خالید عەزیز: وا باشترە ئەوە لەخۆیان بپرسن، بەڵام پێموایە بەشێوەی ڕەسمی و ئاشکرا یەکەم دیداریان لەگەڵ ئێمە بووە.

ڕووداو: ئەوان ئەو ڕۆڵەی کوردیان قبووڵە کە گوتت ئێمە پێمانگوتوون؟

خالید عەزیز: ئەمریکییەکان و خەڵکی دیکەش دەزانن کە کورد لە ٣٠ ساڵی ڕابردوودا لایەنێکی نەیاری کۆماری ئیسلامی بووە. دەشزانن جوڵانەوەی کوردی جوڵانەوەیەکی عەلمانی (سێکولار) و ئارام و لیبڕاڵ و دیموکرات بووە، بەو عەقڵیەتەوە ویستوویەتی گۆڕانکاری لەئێراندا ڕووبدات. سەرئەنجام دەبێ کێبڕکێیەکە لەوێدا وای لێبێ کە بگاتە قۆناغێک و ئەوکات دەربکەوێ کە کورد چ پێگەیەکی هەیە لەنێوخۆی ئێراندا. ئێمە دەبێ ئەو واقیعەش لەبەرچاو بگرین کە ئێران وڵاتێکی فرەنەتەوەیە و نەتەوەی فارس لەڕووی ژمارەوە نەتەوەی یەکەمە، لەدوای ئەوان ئازەرییەکان نەتەوەی دووەمن و کورد نەتەوەی سێیەمە. ئەوە بەو مانایەیە کە ڕەنگە کورد لەئێراندا ڕۆڵی سیاسی زۆر نەبێ، بەڵام ئەو سەنگ و قورساییەی کە کورد لەسەر گۆڕەپانی سیاسی عێراق هەیەتی، دەبێتە فاکتەرێک بۆئەوەی لەڕووی سیاسییەوە قسەمان زۆربێ.

ڕووداو: ئەمریکا لەهەرێمی کوردستان کونسوڵخانەی هەیە و لەبەغدا باڵیۆزخانەی هەیە، بەڵام ئەوە بۆ کاروباری ناوخۆی عێراقە، ئێستا کە دەبینی لەگەڵ حیزبێکی نەیاری کۆماری ئیسلامی دادەنیشێ ڕەنگە لەڕووی یاسای نێودەوڵەتییەوە بەجۆرێک لە دەستتێوەردان دابنرێ، بەڵام لەڕووپەکی دیکەوە ئەوە بۆ کورد بەوشێوەیە لێکدەدرێتەوە کە ئەمریکا لەسەر خەتە بۆ گۆڕانکارییەکانی ناو ئێران، بەڵام ئامادەکاری لایەنەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی ڕەنگە لەئاستی ئامادەکارییەکانی ئەمریکا نەبێ، ئەوە چۆن لێکدەدەیەوە؟

خالید عەزیز: یەکەم، ئایا ئەوە دەستتێوەردانە؟ من بە دەستتێوەردانی دانانێم، هۆیەکەشی ئەوەیە کە هەم ئەمریکا و هەم کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی یەکدەنگن بەرامبەر مەنشورەکانی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی لەسەر مافی مرۆڤ، لەئێرانیش بەئاشکرا مافی مرۆڤ پێشێل دەکرێ و خەڵک لەسەر بیروڕای سیاسی لەسێدارەدەدرێ و نەتەوەی کورد یەکێکە لەو نەتەوانەی بەئاشکرا جیاکاری بەرامبەر دەکرێ، بۆیە لەپێوەندی لەگەڵ ئەو جارنامە نێودەوڵەتیانە زۆر بەئاسایی دەزانم بۆ ئەمریکا کە لەگەڵ حیزبی دیموکرات باسی مافی مرۆڤ و دیموکراسی و کۆمەڵگەی مەدەنی بکات. لەبارەی ئەوەی کە ئایا ئەو دانیشتنە بەمانای گرنگیدانە بە مەسەلەی کورد، من پێموایە ئەوە ڕوونە. ئەمریکا ناتوانێ لەڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست کورد نادیدە بگرێ. قورسایی و ڕۆڵی کوردی لەعێراق بۆ دەرکەوتووەو دەشبینێ لەئێراندا کەسایەتییەکی بەهێزی هەیە و بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆش دانی پێدانراوە. هەروەها لە تورکیاش دەبینێ مەسەلەی کورد بووەتە مەسەلەیەکی ئەوروپایی و تەنانەت حکومەتی تورکیاش وا خۆی هەنگاو دەنێ بۆ چارەسەرکردنی، لە سووریاش لە ڕووداوەکانی ئەم دواییەدا کەم و

زۆر مەسەلەی کورد هاتەوە بەرباس. بۆیە زۆر ئاساییە بۆ وڵاتێکی وەک ئەمریکا کورد وەک فاکتەرێک قبووڵ بکات و بەوجۆرەی کە هەیە مامەڵەی لەگەڵ بکات.

رووداو: رازین بەمەسەلەی فیدرالی؟

خالید عەزیزی: بەڕاستی ئەوان زۆر نایەنە ناو مەسەلەی فیدرالی و ئەگەر باسی بکەی دەڵێن ئەوە شتێکی نێوخۆی ئێرانە.

رووداو: باستان کردووە لەگەڵیان؟

خالید عەزیزی: ئێمە باسمان کردووەو گوتوومانە ڕێگەچارە ئەوەیە، ئەوان نەیانگوتووە باشە یان خراپە. دەڵێن مافی خۆتانە و ئەوە کۆمەڵگەی ئێرانە چ ڕێگەچارەیەک دەبینێتەوە بۆخۆی.

رووداو: ماوەیەک پێش ئێستا پارتی ژیانی ئازادی کوردستان (پژاک) چەند چالاکییەکی چەکداری دژی ئێران ئەنجامدا، ئێوە چۆن دەڕوانێنە ئەو چالاکیانەی؟

خالید عەزیزی: لە ئێران، زۆر شوێنەواری خەبات و فیداکاری پێشمەرگەکانی کوردستان بەتایبەت پێشمەرگەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی پێوەدیارە، بەڵام لەسەردەمی ئێستادا پێمانوایە ئەو جۆرە جموجۆڵانە کۆمەک بە قەزییەکە ناکات، ئەویش بە چەند بەڵگەیەک. بەڵگەی یەکەم ئەوەیە ئەو چالاکییە دیاریکراوانە کە چەند کەسێکی تێدا دەکوژرێ، دەبێ تۆ موتالەعەی بکەی کاریگەری لەسەر کۆمەڵگە چییە؟ ئەگەر هەر بۆ ئەوە دەکرێ هەواڵێکی لێ دروستبکرێ، یان هەر بۆ ئەوە دەکرێ چەند کەسێک لە پایەگایەکی ئێرانی لەنێو ببەی، هیچ کام لەوانە ئێمە لە ئەنجامەکە نزیک ناکاتەوە، پێمانوایە ئەو جۆرە چالاکیانە بیانوویەکی زیاتر دەداتە کۆماری ئیسلامی ئێران، پتر لە جاران کوردستان ئەمنیەتی بکات و هێزێکی زیاتر سەقامگیر بکات، لەئەنجامدا سنوورەکان پتر نائەمن بکات، ئەو نائەمنییەش هەم زیانی بۆ بازرگانی خەڵکێکی زۆر دەبێ کە بەشێوەیەکی قاچاخ ناچارە خۆی بژێنێ، هەم زەرەری بۆ بازرگانی یاسایی لەو ناوچەیەشدا هەبێ.

رووداو: ئێوە لەو ماوەیەدا دانیشتنان هەبووە لەگەڵ PKK ئەو بۆچوونەتان بەوان ڕاگەیاند؟

خالید عەزیزی: ئێمە لە دانیشتنەکەی خۆمان لەگەڵ PKK لەسەر چەند شت تەئکیدمان کردەوە، یەکەم هەموو لایەکمان

سەرەڕای تێبینی خۆمان، دەبێ هەوڵبدەین بەپێی توانای بۆچوون و سیاسەت و کارو کردەوەی خۆمان، حکومەتی هەرێمی کوردستان ئەوەندی پەیوەندی بە ئێمەوە هەیە بیپارێزین، دووەم: تێبکوشین لە ئێران و تورکیا کۆمەک بکەین بە جێکەوتنی عەقڵیەتی خەبات و جموجۆڵی مەدەنی و چالاکی دیموکراتی، هەروەها کۆمەڵانی خەڵک بە زەرەری کەمتر بەشداری بکەن لەو جموجۆڵانە، ئەوەندەی پەیوەندی بە تورکیاوە هەبوو ئێمە تەشویقی PKK مان کرد، کە ئەو ئاڵوگۆڕانەی لە تورکیا هاتووەتە گۆڕێ، کۆمەکی بکەن و ئاستەنگی لەبەردەمدا دروستنەکەن. لە پەیوەندی لەگەڵ ئێراندا ئێمە سیاسەتی خۆمانمان لەگەڵ باسکردن تەنانەت هەمان خوێندنەوەمان بۆ ئێرانیش هەبوو، باسی پژاک لەنێوان ئێمە و PKK بە هیچ جۆرێک نەهاتە گۆڕێ، چونکە دانیشتنی ئێمە لەگەڵ PKK بوو، بەڵام ئێمە تەشویقمان کرد کە ئەو جۆرە جموجۆڵ و چالاکیانە زۆر کۆمەک ناکەن.

رووداو: دانیشتنی ئێوە لەگەڵ موراد قەرەیلان بوو، قەرەیلان وەک سەرۆکی KCK یە کە(پژاک)یشی تێدایەو دەکەوێتە ژێر سەرۆکایەتی قەرەیلان، بۆچی ئەو باسەتان نەهێنایە پێشەوە؟

خالید عەزیزی: باسەکە لە روانگەی ئێمەوە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان، پەیوەندی حیزبی دیموکرات و PKK بوو، ئێمە PKK وەکو رێکخراوێکی باکووری کوردستان یان کوردستانی تورکیا پێناسە دەکەین.

رووداو: ئێوە(پژاک)وەک بەشێکی PKK نابینن؟

خالید عەزیزی: ئێمە پژاک وەک بەشێکی PKK دەبینین و پێمانوایە پژاک لەنێو کۆمەڵانی خەڵکی رۆژهەڵاتی کوردستان دروستنەبووە وەک حیزبی دیموکرات و حیزبەکانی دیکە، بەڵام سەرەڕای ئەوەش مەسەلەی پژاک باسێک نەبوو لە باسەکانی ئێمە لەگەڵ قەرەیلاندا.

رووداو: ئەوهەموو پێشێلکارییەی لە ئێران دەکرێ و ئەو هەموو لە سێدارەدانە هەیە، هەندێکجار گلەیی لە حیزبەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان دەکرێ کە ناتوانن رۆڵێکی وا بگێڕن بۆ ئەوەی هەر هیچ نەبێ، ئێران دەست لەو لە سێدارەدانانەی رۆژهەڵاتی کوردستان هەڵبگرێ؟

خالید عەزیزی: نازانم ئێمە لەوە زیاتر چیمان بۆ دەکرێ، ئەوەندەی من بزانم هەموو لایەکمان، بە شێوازی جۆراو جۆر گوشار دەخەینە سەر ئێران، گوشار دەخەینە سەر کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بۆ ئەوەی گوشار بخاتە سەر ئێران بۆ ئەوەی ئەو ئیعدامانە رابگرێ، ئەوەی لە تواناماندا بێ هەوڵمان بۆ داوە.

بەشی یەکەم

رووداو: دەستی ئێران لە رووداوەکانی هەرێمی کوردستان دەبینی؟

خالید عەزیزی: وەک پێشتریش ئاماژەم پێکرد، ئێران تێدەکۆشێ قەیرانی نێوخۆی بە دروستکردنی قەیران لە دەرەوەی سنووردا چارەسەربکات، بۆیە من پێموایە ئێران لە هەموو شوێنەکانی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست تێدەکۆشێ رۆڵی هەبێ بەشێوەیەک لەوێ لە چەندو چۆنی ئاڵوگۆڕەکانی ئەو وڵاتە لە پێناو قازانج و بەرژەوەندی خۆیدا رۆڵ بگێڕێ.

رووداو: ئێران لە باشووری کوردستان ئەو رۆڵەی بینی لەو رووداوانەی لە ١٧ی شوبات تائێستا؟

خالید عەزیزی: وا باشە ئەو پرسیارە لە خودی کاربەدەستانی هەرێمی کوردستان بکرێ، بەڵام بەو ناسینەی ئێمە لەبارەی کۆماری ئیسلامی ئێران هەمانە، ئێران لەهەموو شوێنێکی ئەو دەوروبەرە تێدەکۆشێ فەزایەک دروستبکات، لەو فەزایەدا نائەمنییەت هەبێ، پەشێوی هەبێ ئەو حکومەتە دیموکراتییە سەقامگیر نەبێ، قەت ئێران پێی خۆشنییە عێراقێکی دیموکراتی بە مانای واقیعی لەسەر بنەمای تەوافوق و تێگەیشتن سەقامگیربێ، ئێران بەرژەوەندی خۆی لەوەدا دەبینێتەوە کە بە تەواوی لە باری نائەمنیدا بن.

رووداو: ئێستا ئێوە بەرەو کۆنگرە دەچن قسە لەسەر ئەوە دەکرێ کە خۆت هەڵنابژێریەوەو کەسانێکی دیکە دێن دەبنە سکرتێری ئەو حیزبە. خۆت هەڵدەبژێریەوە؟

خالید عەزیزی: تائێستا بڕیارم نەداوە خۆم هەڵبژێرمەوە.

سەرچاوە: ماڵپەری گیارەنگ - رێکەوتی: ٣٠ی جوونی ٢٠١١

خالید عەزیزی: ئێران دەیەوی لەناوچەکەدا وا نیشان بدات کە بۆخۆی زلهێزێکە لەڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست.

ماڵپەری ئاوێنە

لەم گفتوگۆیەی ئاوێنەدا، خالیدی عەزیزی سکرتێری گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستان تیشک دەخاتە سەر چەند مەسەلەیەکی هەنوکەیی کوردستانو سەبارەت بەجموجۆڵەکانی پژاکو پەیوەندییان لەگەڵ هێزەکانی هەرێمی کوردستان دەدوێت.

ئاوێنە: بەدەر لەوەی ئێوە زۆرجار باسی ئەوەتان کردووە کە وەختی خەباتی چەکداریی نییە لەدژی کۆماری ئیسلامی ئێران، ئایا پێتانوانییە پژاک بووە بەژمارەیەکی قورس لەهاوکێشەی سیاسی کوردستانی ئێراندا؟

خالید عەزیزی: بەبڕوای من ئەم جۆرە چالاکییە نیزامیانەی پژاک هەیەتی، دەرەنجامو دەسکەوتو کاریگەرییەک کە لەگۆڕەپانی سیاسی کوردستانی ئێراندا هەیەتی، زۆرتر مەحدود دەبێتەوە بەکردەوەیەکی نیزامی کە لە میدیاکاندا دێتە گۆڕێو باسی لەسەر دەکرێت، بۆیە ناکرێ بڵێین لەکۆمەڵگەی سیاسی ئێرانو کوردستانی ئێران شوێنەوارێکی ئەوتۆی دەبێت کە بتوانێت باسێکی بەگورو تازە بهێنێتە گۆڕێ لەسەر دۆزی کورد بەگشتی لە کوردستانو لەئێراندا. کە من لەگەڵ کاردانەوەی نیزامی کۆماری ئیسلامی بەرامبەر بەپژاک بەراوردی دەکەم، پێموایە ئەو دەسکەوتەی گەلی کورد لەو مەیدانەدا لەئێران دەیبێت، زۆر دەگمەنو زۆر کەمە. هۆکەشی ئەوەیە حکومەتێکە لەدیدی ئەمنییەوە سەیری کوردستان دەکات، سوپای پاسداران کۆمەڵگەی سیاسی ئێرانی قۆرخ کردووە، بووە بەدەسەڵاتێکی مافیایی گەورەی ئابووری، تێدەکۆشێ سیناریۆکانی خۆی بەگشتی لەئێران بهێنێتە پێشێ، لەو سیناریۆ نائەمنیانەشدا زۆرترین مەجال بۆ خۆی دروست دەکات بۆ تەعامول

لەپێناو بەرژەوەندییەکانی خۆی لەو کێشانەی کە ئێستا لەتاراندا هەیە. جا من زۆرتر لەو خانەیەدا پێناسەی دەکەم.

ناوێنە: واتە بەپێی ئەم لێکدانەوەیەی بەڕێزتان پژاک بەم کارانەی خزمەت بەکۆماری ئیسلامی ئێران دەکات؟

خالید عەزیزی: من ناتوانم راستەوخۆ بڵێم خزمەت بەکۆماری ئیسلامی ئێران دەکات، رەنگە دەقی ئەو وەڵامە بەوشێوەیە دروست نەبێت، بەڵام ئەو کارانەی پژاک، کۆمەک دەکات بەجەوی نائەمنی لەکوردستانی ئێران، بەهانەیەکی زۆرتر دەدات بەسوپای پاسداران، کە زۆرتر لەو ناوچەیە بەحزوری نیزامی خۆیو بەسیاسەتی ئەمنیەتی لەتارانەوە تێبکۆشێ، قەیرانەکانی خۆی لەتاران لەپەیوەندی بەکێشەکانی خۆی داپۆشی.

ناوێنە: بەڵام پێتوانییە لەرۆژهەڵاتی ناوەڕاستو لەم ناوچەیەی ئێمەدا ئەوانەی هێزیان نەبێت ناتوانن سیاسەت بکەن؟

خالید عەزیزی: هێز دەکرێ ئێمە شیکاریو ڕاڤەی بکەین کە بەچی دەگوترێ، لەقۆناغێکدا ئێمە لەکوردستانی ئێران هێزی پێشمەرگەی زۆر بەهێزمان هەبوو، چالاکی زۆر بەرینو تەنانەت شەڕی جەبهەیشمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی ئێران بووە، بەڵام ئێستا لەکۆمەڵگەی ئێراندا، رووداوەکانی دوو ساڵی رابردوو بەڕاشکاوی ئەوەی دەرخستووە کە خەباتو جموجۆڵی مەدەنی، خەڵک بەکەمترین زەرەرو زیانو بەدروستەکردنی سیناریۆی ئەمنیەتی بێنە مەیدان، زۆرترین دەسکەوتی دەبێت. بەبڕوای من نابێت بکەوینە ناو ئەو تەڵەیەی کە سوپای پاسداران دەیەوێت لەکوردستانی ئێران دروستی بکاتەوەو زۆرتر کەشوهەوایەکی نیزامیو ئەمنیەتی ساز بکاو بەوجۆرە جموجۆڵو خەباتی مەدەنی مەحدود بکاتەوەو بەربەستی بکات.

ناوێنە: واتە بەبڕوای تۆ گەڕانەوە بۆ خەباتی چەکداری نەک هەر کارێکی بێهوودەیە، بەڵکو کۆماری ئیسلامی لەبەرژەوەندی خۆی سوودی لێدەبینێ؟

خالید عەزیزی: خەباتی چەکداری لەدژی ئێران بەغەیری سەرئێشە هیچی دیکە نییە، ئەمڕۆ نەتەوەی کورد لەئێران هەمووشی چەکدار بێت، دەوڵەتی پێناڕوخێت، روخانی دەوڵەتی تاران، بەچەک بەدەر لەئیرادەی ئێمەیە، ئەگەر بمانەوێ لەسەر ئەو ستراتیجییە بچینە نێو کێشە لەگەڵ ئێران، ئەو ستراتیجییە لەڕۆژەکانی ئەوەلدا، ئاکامو بەرهەمەکەی دیارە، جا مادام بۆ سەر ئێشەیە کە ئیمتیازی لێبستێنین، ئێمە پانزە ساڵ پێش ئێستا، چەندین ساڵ سەرئێشەی زۆر گەورەمان بۆ تاران دروست کرد، وەک هێزی پێشمەرگە شەڕی جەبهەیی زۆر قورسمان لەدژی تاران هەبوو، بەئەنجام نەگەیشتو ئەوە دەریخست کە کەوتە سەر خانەی نیزامی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی ئێمە براوە نابین.

بەشی یەکەم

ناوێنە: واتە لەدیدی ئێستاتانەوە پێتوایە کە ئەوسا کارێکی باشتان نەکرد خەباتی چەکداریتان کرد؟

خالید عەزیزی: ئێمە ئەو کاتەی کە شەڕمان بەسەردا سەپێنرا تەنها رێگەیەک بۆ بەرگری لەخۆمان شەڕی دژ بەکۆماری ئیسلامی بوو.

ناوێنە: ئەی ئێستا لەسایەی کۆماری ئیسلامیدا رێگەیەکی دیکە هەیە بۆ خەباتو بەرگری لەخۆکردن؟

خالید عەزیزی: لەسایەی کۆماری ئیسلامیدا ئێستا رێگەی دیکە نییە، بەڵام نابێت بچیتە سەر رێگەیەک کە ئەو پێیخۆشەو بۆت هەڵدەبژێرێت، ئێستا دەبێت زۆرترین بایەخمان لەسەر ئەوە بێت میکانیزمو میتۆدەکانی خەباتی مەدەنی بەهێزتر بکەیت، کۆماری ئیسلامی لەکوردستان بەشەڕ وەڵەرزین نایەو ناڕوخێ، بەڵام کۆماری ئیسلامی بەخەباتو جموجۆڵی ژنانو مەدەنی لەتارانو شارە گەورەکانی ئێران کۆماری ئیسلامی دەڕوخێنێ، ئەگەر قەرار بێت ئێمە ئەوە لەئێران بەهێز بکەینو گرێببەدینەوە بەکوردستانەوە، دەتوانێ زەمینە بۆ لەناوچونی کۆماری ئیسلامی لەبار بکات.

ناوێنە: ئێوە ئەو جموجۆڵە مەدەنیەتان پێی رێکدەخرێت؟

خالید عەزیزی: ئێمە حیزبی دیموکراتی کوردستانو لایەنەکانی دیکەش لەهەلومەرجی جۆراوجۆردا نیشانماندواوە، کە بەپێی توانای خۆمان چووینەتە ناو گەمەیەوەو کاریگەریمان هەبووە لەسەر خەڵک بۆ چوونە ئەو خەباتەوە.

ناوێنە: تۆ باسی ئەوە دەکەیت کە ئیتر خەباتی چەکداری کاتی نەما، بەڵام ئێوە تا ئێستاش هێزی پێشمەرگەو چەکدارتان هەیە، ئەمەتان بۆچییە؟

خالید عەزیزی: هێزی پێشمەرگەو چەکداری ئێمە هەر سروشتی پێشووی هەیە کە هێرش کرایە سەر کوردستانو خەڵک بۆ بەرگری لەخۆیان چەکیان هەڵگرتو ئەو هێزەیان راگرت، ئێستاش لەڕووی ئەمنییەوە سوپای پاسداران بەشێوەی جۆراوجۆر لەماوەی چەندین ساڵی رابردوودا رێبەرانی حیزبی دیموکراتی تیرۆر کردووە، لەناوی بردوون، لەدەرەوەو لەم ناوچەیە تیرۆری کردوون، هێزی پێشمەرگەی ئێمە لەئێستادا رۆڵی بەرگریو ئەمنییەتیان هەیە بۆ پاراستنی خۆمانو ئەو دامەزراوە حیزبییەی کە هەمانە، دەنا هێزی پێشمەرگەی ئێمە بەو روحەوە پێشمەرگە نییەو چەکدار نەکراوە کە بینێرینە سەنگەری شەڕی نیزامی لەدژی کۆماری ئیسلامی.

ناوێنە: ئەگەر ئێوە فشاری حکومەتی هەرێمو حیزبە دەسەڵاتدارەکانی هەرێمتان لەسەر نەبێت، ئایا خەباتی چەکداری دەستپێناکەنەوە؟

خالید عەزیزی: گومان لەوەدا نییە، مادام ئێمە لەکوردستانی عێراقیزو لێرە حکومەتو قانون هەیە، حکومەتو پەرلەمانو سەرۆکی هەرێمی هەڵبژێردراو هەیە، ئێمە رێز بۆ ئەو دەسکەوتە دادەنێینزو پێمانوایە رەچاو کردنی ئەو دەسکەوتە، بەشێکە لەئەرکی نەتەوایەتی ئێمەو واقیبینی سیاسی. ناتوانین رەچاوی ئەوە نەکەین، ئەوەی کە ئێمە لێرە هەین یەکێک لەو فاکتەرانەیە کە چۆنیەتی ڕێکخستنی میتۆدی خەباتی خۆمان لەدژی کۆماری ئیسلامی ئێران دیاریدەکات.

ناوێنە: پەیوەندی حیزبی دیموکراتی کوردستان بەهێزەکانی هەرێمی کوردستانەوە لە چ ئاستێکدایە، بەتایبەتی پەیوەندیتان لەگەڵ گۆڕاندا چۆنە؟

خالید عەزیزی: ئێمە لەگەڵ گۆڕان پەیوەندییەکی ئەوتۆمان نییە، هۆکارەکەی ئەوە نییە کە ئەوانمان پێخراپ بێت، لەبەرئەوەیە کە گۆڕان ماوەیەکە هاتووەتە گۆڕێ، گۆڕان تا ئێستاش پێناسەی حیزبییەکەی بۆ ئێمە بڕێک ناڕوونە، چۆن خۆی پێناسە دەکات لەخانەی حیزبایەتیدا، دووەم گۆڕان لەڕووی قانوییەوە نوێنەری هەیە لەپەرلەماندا، ئارەزووی ئێمە هەمیشە ئەوە بووە کە گۆڕان پابەندی ڕێسا دیموکراسییەکان بێت، مادام نوێنەریان لەپەرلەماندا هەیە، با لەپەرلەماندا شەڕو کێشەکانی خۆیان بکەن، هیوادارین هەر ئەوەش بکەن.

ناوێنە: ئەوەندەی ئێوە زانیاریتان هەبێت ئێران دەستی هەبووە لەهاندانی ئۆپۆزیسیۆنی هەرێمی کوردستان بۆ دروستکردنی نائارامی؟

خالید عەزیزی: لەڕووی ئەمنیەتیو پۆلیسیو تەکنیکییەوە بۆ من زۆر زەحمەتە ئێستا کە قەزاوەت بکەم ئێران دەستی هەیە یان نا، ئەوە دەچێتە خانەی لێکۆڵینەوەی پۆلیسیەوە. بەڵام لەلایەنی سیاسییەوە یەکێک لە میتۆدەکانی کۆماری ئیسلامی ئەوەیە بەدروستکردنی قەیران لەوڵاتانی دراوسێیو دەروبەری لەعێراقو ئەفغانستانو وڵاتانی دیکەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست تەمەنی خۆی درێژتر بکاتەوە. ئێران دەیەوی لەناوچەکەدا وا نیشان بدات کە بۆخۆی زلهێزێکە لەڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، دەیەوێ لەهەموو شوێنێک بۆ بەرژەوەندییەکانی خۆی سیناریۆی گونجاوی خۆی دروست بکات، عێراقیش ناتوانێ لەو ڕێسایە بەدەر بێت.

ناوێنە: واتە دەشێ بڵێین ڕۆڵی ئێران بەدیدەکرێ لەخۆپیشاندانو ناڕەزاییەکانی کوردستان؟

خالید عەزیزی: من ناتوانم بڵێم رۆڵی ئێران دەبینم لەخۆپیشاندانو ناڕەزاییەکانی پێشووی ئێرە، ئەوە بۆ من زۆر زەحمەتە ئەو قەزاوەتە بکەم، بەڵام دەتوانم بڵێم کە ئەوانەی خۆپیشاندان دەکەن لەهەرێمی کوردستانو نائارامی دروستدەکەن، دەبێت ئەوەیان لەبەرچاوبێت کە هەرێمی کوردستان نەتونسو نەمیسرو نەسوریایە، هەرێمی کوردستان نەوڵاتانی دیموکراسی هاوشێوەی سویدو سویسراو ئەمەریکاشە، بەڵکو تایبەتمەندی خۆی هەیەو بە لەبەرچاوگرتنی ئەو تایبەتمەندیانە دەبێت هەوڵبدەن کەڵک لەو دیموکراسییە وەربگرن کە لێرە هەیە.

ناوێنە: پەیوەندیتان لەگەڵ یەکێتی و پارتی چۆنە؟

خالید عەزیزی: پەیوەندیمان زۆر باش و خۆشە، ئێمە دەمێکە لەگەڵ یەکێتی و پارتی پەیوەندییەکی باشمان هەیە، ئەمەش ئیدامەی ئەو پەیوەندییەیە کە دەیان ساڵە بوومانە، بۆیە پێمواییە حیزبی دیموکرات لەچۆنیەتی ڕێکخستنی پەیوەندی خۆی لەگەڵ یەکێتیو پارتی، ئەزمونێکی لەمێژینەی هەیەو دەتوانرێ لەداهاتووشدا پەیوەندییەکی باشتریشی هەبێت.

ناوێنە: واتە پەیوەندیتان لەگەڵ یەکێتی و پارتی تێهەڵکێشترە تاکو گۆڕان یان ئێوە پەیوەندی لەگەڵ یەکێتی و پارتی بەباشتر دەزانن تاکو گۆڕان؟

خالید عەزیزی: من ئەوە ناشارمەوە کە پەیوەندی ئێمە لەگەڵ پارتیو یەکێتی زۆر زۆر خۆشترە تا لەگەڵ گۆڕان، لەڕاستیدا تاکو ئێستا ئێمە پەیوەندییەکی ئەوتۆمان لەگەڵ گۆڕان نییە. ئێمە ئاڕەزوومان دەکرد گۆڕان لەچۆنیەتی تەعامول لەگەڵ کێشەکانی کوردستان زیاتر واقیعبینانە بجوڵایەتەوە، تێبکۆشایە وەزعی ئێرەی لەبەرچاو بگرتایە، تێبکۆشایە مەسەلەی کوردی لەبازنەیەکی گەورەتر ببینیایەو پتر حەوسەڵەی نیشان بدایە، ئاڕەزوومان دەکرد رۆڵی ئۆپۆزیسیۆنی خۆی لەکۆمەڵگایەکی مەدەنی بگێڕایە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٢٧ی ئاگۆستی ٢٠١١

خالید عەزیزی: پێویستە ئەو لایەنانەی بیر لە بەستنی کۆنگرەی نەتەوەیی دەکەنەوە، دەستووری کاری بۆ دابنێن

سکرتێری حزبی دیموکراتی کوردستان لە ئێران (خالید عەزیزی) لە چاوپێکەوتنێکی ڕۆژنامەی "هەولێر

ژیوار ئیبراهیم

سکرتێری حزبی دیموکراتی کوردستان لە ئێران (خالید عەزیزی) لە چاوپێکەوتنێکی ڕۆژنامەی "هەولێر"ـ دا ئاشکرای کرد کە پێویستە کوردانی ڕۆژئاوا سیاسەتێکی مەنتیقی لەگەڵ ئۆپۆزسیۆندا بکەن.ئەو ڕوونیشی کردەوە کە بەستنی کۆنگرەی نەتەوەیی گرنگییەکەی لەوەدایە کە بە جیهان ڕادەگەیەنێت، ئێمە نەتەوەیەکین و مافمان لێ سەندراوەتەوە و هەروەها پێویستە ئامادەکارانی ئەو کۆنگرەیە دەستووری کار دیاری بکەن، نەک ڕاگەیاندنەکان.

پرسیار: ڕۆڵ و پێگەی کورد لە شۆڕشەکانی ناوچەدا چۆن دەبینن، واتا کورد لە هەموو بەشەکان و بە تایبەت لە سووریا لە کوێی هاوکێشەکەدایە و دەبێ چی بکات؟

وەلام: ژمارەی دیکتاتۆرەکان لە جیهاندا کەم دەبێتەوە و ڕەنگە لە ئێستادا ڕێژەیان لە ژمارەی پەنجەکان تێنەپەڕێت، ئەمەیش بە مانای ئەوەیە کە دیموکراسی و مەدەنییەت و حکوومەتی وەلامدەر لەسەر بنەمای یاسا، ڕۆژ بە ڕۆژ بۆ وڵاتان دەبێتە ئەمرێکی واقیع و موقەددەس، ئەو کاتەی بوو بە ئەمری واقیع و پیرۆز کرا، دەبێتە کولتوور، ئەو کاتەیش بوو بە کولتوور وا بە ئاسانی ناسڕێتەوە و هەموو ئەوانەیش لە بەرژەوەندیی کورددایە،

بەشی یەکەم

باشتریش وایە کە بارودۆخی ئێستای کوردستان لەگەڵ سەردەمدا بەراورد بکەین، بۆیە پێویستە لەسەر بنەمای پێوەرەکانی ئەمرۆ، داواکارییەکانمان ڕیز بکەین، ئەوەیش بەو مانایەیە کە دەبێت لە حاڵەتی بەرگری بێینە دەرێ و حاڵەتێکی مامناوەند و مەنتیقی بۆ باسکردنی مەسەلەکانی خۆمان بگرینە بەر.

لایەنێکی دیکەیش ئەوەیە کە بە هۆی بوونی تەکنەلۆجیای سەردەم مەسەلەکان بە زووبی لە دونیادا دەنگ دەدەنەوە و کۆمەڵگەی کوردبیش لێی بەهەرەمەند بووە و تێگەبیشتنی سیاسی بەرز بووەتەوە. بەش بە حاڵی خۆم گەشبینم و پێم وایە ئەو ئاڵوگۆڕانەی لە ناوچەدا لە گۆڕێدا هەن، هەمووی لە بەرژەوەندیی کورددا تەواو دەبن.

پرسیار: لە قسەکانت وا تێگەبیشتم کە بۆ نموونە لە سووریا کوردەکانی ڕۆژئاوا لەگەڵ بەهاری عەرەبیدا ڕاپەڕیون، یان لە باکووری کوردستان کاتێک قسەیەکی توندی بۆ نموونە پەرلەمانتارێکی کورد دەبیستین، دەگوترێ تورکیا دیموکراتە، ئەی کورد خۆتێنەری بزووتنەوە نییە، پێتان وا نییە ئەوە کەمکردنەوە بێت لە خەباتی کوردەکانی ئەو پارچانە؟

وەڵام: ئیمکانی خەبات، یان دەبێ خۆت بیخوڵقێنی، یان لە دەرەوەی ئیرادەی تۆ دەخوڵقێت، ئێمە ئێستا باسی ئاڵوگۆڕ لە ناوچەکەدا دەکەین، هەر بۆیەیش ئیمکانی خەباتیش لەو پێوەندییەدا بەراورد دەکرێت، ئەوەی لە کوردستانی ڕۆژئاوادا هاتووەتە ئاراوە، پێم وایە کورد دەبێ هەوڵ بدات، بکەوێتە بەرەیەک بۆ ئەوەی میکانیزمێکی هاوبەش لەگەڵ لایەنی ئۆپۆزسیۆنی عەرەبدا بدۆزێتەوە، لە سووریا حکوومەتێکی دیکتاتۆر بوونی هەیە، ڕەنگە بەدیهێنانی دیموکراسی ئاسان نەبێت و ئەگەری ئەوەیش هەیە، کۆمەڵێک کێشەیشی لێ بکەوێتەوە، بەڵام بە هەموو ئەوانەیشەوە ئۆپۆزسیۆنی کوردی دەبێت بەشدارێکی ئەکتیڤ بێت.

بە نیسبەت تورکیاوە، مەسەلەکە تاڕادەیەک جیاوازە، چونکە هەر پارچەیەک دەبێ بە لەبەرچاوگرتنی بارودۆخی سیاسییەکەی مامەڵەی لەگەڵدا بکەیت، لە تورکیادا هەر لە سەردەمی کەمالیزم و حکوومەتی سەربازییەوە تاکوو ئێستا و حکوومەتی پارتیی دادوگەشە پێدان،

جۆرێک کرانەوە بۆ پرسی کورد هاتووەتە ئاراوە و جۆرێک ئاوڕدانەوە هەیە و لە ئێستادا بە دوای دۆزینەوەی ڕێگەچارەدا دەگەڕێن، بەڵام ئەگەر ئێمە بە پێی چاوەڕوانییەکانی خۆمان داوای چارەکردنی سەرجەم کێشەکان بکەین، لە تورکیایش بە باوەڕی من ئێستا زووە، پێم وایە کورد لە تورکیادا دەبێ کەڵک لەو دەرفەتە وەربگرێت، ڕەنگە گوشارەکان زۆرتر بن، بەڵام خەباتی سیاسی هەموو ئەوانە بە دواخۆیدا دێنێت.

بەشی یەکەم

لە سیاسەتدا ئەگەر زەمینەیەک ڕەخسا، هونەر ئەوەیە کەڵکی لێ وەربگیرێت و هەموو ئەوانەیش بە نیسبەت ئێران جیاوازە، چونکە پێوەرەکانی دیموکراسی لەوێ بوونی نییە و دیکتاتۆریی مەزهەبی بااڵی بەسەر سیاسەتی ئەو وڵاتەدا کێشاوە.

پرسیار: ئەو جیاوازییە لە قوناغ و جۆری خەباتی پارچەکانی کوردستاندا چۆن دەکرێ لە کۆنگرەیەکی نەتەوەییدا باسی لێوە بکرێت و فرەییەکان لە ویستی هاوبەشدا بکرێتە کارتێکی سیاسی؟

وەاڵم: کۆنگرەی نەتەوەیی زۆرتر ڕاسپاردەیەکی سیاسیی نەتەوەییە لە جیهانی ئەمڕۆدا، بۆ ئەوەی چەند پەیامێک بە جیهان بدەین،

یەکەم بڵێین کە ئێمە یەک نەتەوەین و مافی نەتەوایەتیی خۆمان لێ سەندراوەتەوە و ئەوەی ئێمە باسی دەکەین لەگەڵ جارنامەکانی نێودەوڵەتی هیچ دژایەتیی نییە،

دووەم بە دەوڵەتەکانی دراوسێ بڵێین کە ئێمە هەمیشە بە دوای چارەی ئاشتی و دیموکراتییەوەین و ناوەڕۆکی کۆماری کوردستانیش هەر ئەوە بووە، پێشەوا (قازی محەممەد) هەموو هەوڵێکی دا کە کێشەکان لەگەڵ تاران لە ڕێگەی دیالۆگەوە چارە بکات،

هەروەها حکوومەتی ئێستای هەرێمی کوردستان هەموو هەوڵێکی ئەوەیە کە کێشەکانی لە ڕێگەی ئاشتی و گفتوگۆ و لەیەکتێگەییشتن لەگەڵ بەغدا چارە بکات.

سێیەم کۆنگرەی نەتەوەیی بۆ ئەوەیە بە ناوچەکە بڵێین لە ئاڵۆگۆڕەکانی ڕۆژهەاڵتی ناوەڕاستدا کورد وەکوو نەتەوەیەکی یەکدەنگ و دیموکرات دەتوانێت یارمەتیدەری گەشەپێدانی ناوچەکە لە هەموو ڕووەوە بکات. هەر سێ هۆکار بۆ ئەوەیە کە هەموو زلهێزان و وڵاتانی ناوچەکە مەسەلەی کورد وەکوو دەرفەت بۆ خۆیان سەیر بکەن و پرسی کورد وەکوو هەڕەشە نەبینن.

پرسیار: زەمینە بۆ پێکهێنانی کۆنگرەی نەتەوەیی چۆن دەکرێت، یان بە واتایەکی دیکە بەربەستەکانی کامانەن؟

وەاڵم: ئەوە زۆر گرنگە، ئەو لایەنانەی کە دەبنە میوانداری کۆنگرەی نەتەوەیی، یان ئەو هێزانەی کە بەرنامەی ئەو

کۆنگرەیە دادەنێن، ستراتیژییەکەیان چییە؟

زۆر گرنگە بە وردی ئەو باسە بکرێتەوە، کۆنگرەی نەتەوەیی باسی نەتەوەیەکە کە بەسەر چوار وڵاتدا پارچە کراوە و لەنێو ئەو نەتەوەیەیشدا بە دەیان حزب هەیە، ئەو حزبانەیش بۆچوونی جیاوازیان هەیە، بۆیە دیاریکردنی دەستووری کارێک کە ڕۆژی دوای کۆنگرەکە ئەنجامی دیاریکراوی هەبێت، کارێکی ئاسان نییە.

دووەم، ئێمە ئەزموونی کۆنگرەیەکی نەتەوەییمان هەیە کە کاتی خۆی لە ئەوروپادا دانرا، کە زۆرتر لە لایەن (پەکەکە)ـوە دانرا، مەبەستەکەیشی ئەوە بوو خەڵک بەحزبی بکات، بۆیە دەبێ بۆ بەستنی کۆنگرەی نەتەوەیی هەموو شتێک لە بەرچاو بگیرێت و دەرەنجامی کۆنگرەکەیش بە شێوەیەکی ئاشکرا بە لایەنە پێوەندیدارەکان بگوترێت، بە هەموو ئەوانەیشەوە من دەستووری کاری کۆنگرەی نەتەوەییم لە بەردەستدا نییە، بەڵام من لەگەڵ ئەو کۆنگرەیەدا نیم، کە ڕاگەیاندنەکان دروستی بکەن، بەڵکوو پێویستە ئەو لایەنانەی بیر لە بەستنی کۆنگرەکە دەکەنەوە، دەستووری کاری بۆ دابنێن.

سەرچاوە: ڕۆژنامەی هەولێر - ڕێکەوتی: ٢٢ی فێبریویری ٢٠١٢

خالید عەزیزی: ئامادەین بەبێ مەرج لەگەڵ حدکا دابنیشین

هەڤپەیڤین: ساکار عەبدوڵڵازادە

خالید عەزیزی، سکرتێری گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستان باس لە هۆکاری بەشداریکردنی خەڵکی رۆژهەڵاتی کوردستان دەکات لە هەڵبژاردنی خولی نۆیەمی پەرلەمانی ئێران و دەڵێ "بەشێک لە خەڵکەکە لە داخی پەرتەوازەیی حیزبەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان دەنگیاندا"، هەروەها باس لە کێشە بەردەوامەکانیان دەکات لەگەڵ حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران (حدکا).

رووداو: بۆچی رێژەیەکی بەرچاوی کورد لە هەڵبژاردنە بایکۆتکراوەکەی پەرلەمانی ئێران لەلایەن حیزبەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان بەشداربوون؟

خالید عەزیزی: راستە ئێمە وەک حیزبە سیاسییەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی لە دژایەتی و ململانێ داین بەڵام ململانێکەمان نابەرانبەرە. کۆماری ئیسلامی دەسەڵاتی هەیە، ئامرازی کۆنترۆڵی خەڵکی لەبەردەستدایە، لەڕووی ئابووریییەوە لە هەڵبژاردن و راکێشانی خەڵک بەرەو دەنگدان کەڵک وەردەگرێ، لەڕووی ئیدارییەوە خەڵکێکی زۆری کارمەند و مووچەخۆری هەیە کە ناچارن بەشداربن. سەرەڕای ئەمانەش لە رۆژی هەڵبژاردندا تاوەکو پێش نیوەڕۆ خەڵکێکی زۆر کەم بەشداربوون، بەڵام دواتر بەشێوازی جۆراوجۆری وەک پەیوەندی تەلەفۆنی و هەڕەشە و ترساندن خەڵکێکی بەرچاو بەشدارکرد. بەڵام ئەوانەی لە کوردستان لە هەڵبژاردندا بەشداریانکرد، زۆربان بە دڵ و بە باوەڕ لەگەڵ کۆماری ئیسلامیدا

نین و تەنیا لە ترس و نیگەرانی لە داهاتووی خۆیان بەشداربوون. ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان هەوڵدەدەین ئەو گوتارە لەناو کوردستان و ئێران بڵاو بکەینەوە کە خەڵک دابەشنەکەین بە خراپ و باش، وابزانین ئەوانەی دەنگیان داوە خەڵکی خراپ و جاشن. هۆکارێکی دیکە کە من ناتوانم نکۆڵی لێبکەم ئەوەیە کە لەتبوونی حیزبەکان بووەتە هۆی ئەوەی خەڵک گلەیی و گازەندەیان لە ئێمە هەبێ، من پێموایە هەندێک لە خەڵک کە دەنگیداوە نەک لە خۆشەویستی کۆماری ئیسلامی بووە بەڵکو جۆرێک ناڕەزایی دەربڕین بووە بەرامبەر ئێمە، کە پێمان بڵین لە سەردەمێکدا ئێمە چاوەڕوانی گەورەمان لە ئێوە هەیە، ئێوەش بە خۆتان و کێشە ناوخۆییەکانتانەوە سەرقاڵن.

رووداو: بۆچی حیزبەکان پێکەوە هەڵبژاردنیان بایکۆت نەکرد؟

خالید عەزیزی: ئێمە بە هاوبەش لەگەڵ سێ لایەنی دیکە هەڵبژاردنەکانمان بایکۆت کرد، داواشمان لەسەرجەم حیزبەکان کرد تاوەکو پێکەوە هەڵبژاردن بایکۆت بکەین، بەڵام بەداخەوە نەبوونی پەیەوەندییەکی فەرمی و دیالۆگ لەنێوان هەردوو دیموکراتەکە، کۆسپی سەرەکی بەردەم نزیکبوونەوەی حیزبەکانی رۆژهەڵات و تەنانەت دروستبوونی بەرەی کوردستانییە، تاوەکو کێشەی دیموکراتەکان لەگەڵ یەکتر چارەسەر نەبێ و یان لە پڕۆسەیەکی دوور و درێژدا یەکنەگرنەوە ئەو گرفتە کەم و زۆر هەر دەمێنن.

رووداو: ج رێگا چارەیەکتان بۆ لێک نزیککردنەوەی دوو دیموکراتەکە هەیە؟

خالید عەزیزی: ئەو دابڕانە تازە بووەتە بەشێک لە مێژوو و ئێمە ناتوانین بگەڕێینەوە بۆ مێژوو، لە مێژوودا خۆمان رابگرین و لە مێژوودا سیاسەت بکەین، بەڵام دەتوانین دەرسیان لێوەربگرین. ئێمە ئامادەی چارەسەرکردنی کێشەکانین، بەڵام دەبێ لە شوێنێکەوە دەست پێ بکەین. تاوەکو ئەو دوو لایەنە لە ئاستی بااڵ لەگەڵ یەک دانەنیشن ناتوانن گیروگرفتەکان تاوتوێ بکەن و رێگە چارە بدۆزنەوە. گرفتەکە لێرەدایە کە دانیشتن لەنێوان ئێمەدا نییە بەداخەوە، ئەوە سروشتی لە مێژینەی ئێمەی کوردە کە من بە "دەردە کورد" ناوی دەبەم، ئێمە لەگەڵ یەک لە کێشەداین، بەڵام ئامادەیی پێکەوە دانیشتنمان کەمە، زۆرجار هەبووە لەگەڵ دەسەاڵتی ناوەندی دانیشتووین، بەڵام ئامادە نەبووین لەگەڵ حیزبێکی کوردی، کە کێشەمان لەگەڵی هەبووە دابنیشین. ئێمە بە لایەنەکەی دیکەی حیزبی دیموکرات رادەگەیێنین کە هەر کێشە و خوێندنەوە و رێگەچارەیەکمان هەبێ پێویستە بە دانیشتن چارەسەر بکرێت. ئێمە بەبێ هیچ مەرجێک ئامادەین بۆ پێکەوە دانیشتن و دیالۆگ. ئێستا بە بەراورد بە دوو سێ ساڵی رابردوو دۆخەکە باشترە و رق و کینە و یەکتر ئازاردان کەمتر بووە، من دڵنیام بەتێپەڕبوونی کات بەشێک لە کێشەکان چارەسەر دەبن. هیوادارم ئەوانیش لە کۆنگرەی پانزەدا کێشەی

کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان و زیانەکانی ناتەبابوونی حیزبەکان باسبکەن و لە روانگەی یەکگرتن و یەکێتی کوردەوە چارەسەر بدۆزنەوە.

رووداو: ئێوە پێشنیازی یەکگرتنەوەتان خستە بەردەم لایەنەکەی دیکە، بەڵام ئەوان رەتیانکردەوە بۆچی؟

خالید عەزیزی: ئەوان بیانوویان ناوگۆڕین بوو، بەڵام ئێمە ناومان تەواو لێک جیاوازە، هیچ حیزبێکیش مافی ئەوەی نییە داوای ناوگۆڕین لە حیزبێکی دیکە بکات، ئەو داوایەی هاوڕێیانمان داوایەکی نادیموکراتییە، چونکە ئەو ناوە لە کۆنگرەی ئێمەدا دەنگی بۆ دراوە و لەلایەن خەڵکانێکی زۆرەوە پەسەندکراوە. بۆ کەرامەتی حیزبی هیچ کام لە دیموکراتەکان باش نییە کە یەکیان بچێتەوە ناو کۆنگرەکەی ئەویدیکە دابنیشێ و ئەوە رێگە چارەیەکی گونجاو نییە. بەڵام من دوای پێشنیازەکەی هاوڕێیانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران ، پێشنیارێکی دیکەم هێنایە بەربەاس، کە ئێمە پێکەوە بەرەو کۆنگرەی هاوبەشی دیموکرات بچین و بۆ ئەوەش هەردوولا پێکەوە کۆمیسیۆنێکی هاوبەش دابنێین و ئەو کۆمیسیۆنە هاوبەشە چەند و چۆنی بەڕێوەچوونی کۆنگرەیەکی هاوبەش لەنێوان دیموکراتەکاندا دیاری بکات. ئێمە لەسەر ستراتیژ و بەرنامە و کوردایەتی لێک جودا نەبووینەوە، ئەو لایەی زۆرینە بوو بەرە بەرە پرۆژەیەکی هێنا ئاراوە، کە لایەنەکەی دیکەی دوورەپەرێز خست و بەشێوەیەکی جیناحی حیزبی بەڕێوەدەبرد و لەتبوونی حیزبەکە تەنیا بەرهەمی ئەو تاکڕەویانە بوو. یەکێک لە هۆکارەکانی لەتبوونی ئەو حیزبە دەرەنجامی هەڵسوکەوتی نادروست و تێکشکاندنی هەست و کەرامەتی مرۆڤەکان بووە، بۆیە پێویستە ئەو هەڵسوکەوتانە دووبارە نەکرێنەوە و رێز لە یەکتر بگیرێت تاوەکو کێشەکان بە ئاسانی چارەسەر بکرێن.

رووداو: روانگەتان بۆ داوای هەندێک لایەن سەبارەت بە گۆڕینی ئاڵای کوردستان و سروودی ئەی رەقیب چییە؟

خالید عەزیزی: بزووتنەوەی رزگاریخوازی نەتەوەی کورد پێناسەیەکی هەیە، پێویستە جێگیر بکرێت، ئەوکات هیچ ئایدیۆلۆژیەکی جیاوازی سیاسی، کە بەمەبەستی بەرژەوەندی حیزبی دێتە گۆڕێ ناتوانێ وا بەئاسانی دژایەتی بکات. مەبەستی من لەو قسانەی لە ساڵیادی دامەزراندنی کۆماری کوردستان لە هەولێر هێنامە بەر باس ئەوەبوو، ئێمە پێویستیمان بە گرێبەستێکی نەتەوەییە، کە دەتوانرێت لە هەموو شوێنێک کاری بۆ بکرێت. لە روانگەی منەوە ئەو گرێبەستە نەتەوەییە خۆی لە شتە هاوبەش و پیرۆزەکانی وەک ئاڵا، سروود، پێشمەرگە، کۆماری کوردستان و هەموو ئەو خەباتانەی کە لە رابردوودا کراوە دەبینێتەوە. من دژی خەبات و چالاکی حیزبێکی سیاسی ئایدیۆلۆژی ئایینی سیاسی یان کۆمۆنیستی لە کوردستاندا نیم، بەڵام ئەو حیزبە دەبێ دان بەوەدابنێ کە ئێرە کوردستانە و کار بۆ نەتەوەیەک دەکات، کە هەندێک هێما و شوناسی تایبەت بەخۆی هەیە، پێویستە خۆی بەرپرسیار بزانێ لە پاراستنیان. سروودی ئەی رەقیب بێ رێزی بە هیچ

نەتەوە و ئایینێک ناکات و دەرخەری بیر و رای شاعیرێکە کە دۆخی سەردەمی خۆی هۆنیوەتەوە و ئەو سروودە لەناو هەر چوار پارچەی کوردستان جێگیربووە و بووەتە گەورەترین هێمای نەتەوەی کورد.

رووداو: بۆچی تائێستا کوردی رۆژهەڵات یەکگرتوویی نەتەوەیی تێدا بەدیناکرێت؟

خالید عەزیزی: جیاوازی زاراوەکان لە رۆژهەڵاتی کوردستان کێماسییەکە بۆ لێک تێگەیشتنێکی بەسۆز و بەهێزی نەتەوایەتی. بەهۆی نەبوونی ناوەندێک یان حیزبێک یان میدیایەکی بەهێزی نەتەوەیی کە کۆکەرەوەی بیروڕای هەموو کۆمەڵانی خەڵکی رۆژهەڵات بێ کەلێن و دووریەک لەنێوان خەڵکی رۆژهەڵات بەدیدەکرێت. لەڕووی سیاسییەوە ئێمە یەکگرتوویی نەتەوەییمان نییە، بەڵام لەڕووی شوناسی نەتەوەییەوە، هەست بە نەتەوەبوون لە زۆربەی ناوچەکانی رۆژهەڵات بەدیدەکرێت، هەرچەند ئەو هەستە لەوانەیە لە ناوچەیەکی وەک موکریان زۆر بەهێزتربێت لە ناوچەکانی خواروو وەک ئیلام و لەکستان. ئەویش جگە لە جیاوازی زاراوەیی، بۆ ئاینزای شیعەی کوردانی ئەو ناوچەیە دەگەڕێتەوە کە دەسەڵاتی شیعەی ئێران توانیویەتی ئەو هەلە بقۆزێتەوە و بە کەڵک وەرگرتن لە ئایین، کوردانی ئەو ناوچەیە لەخۆی نزیک بکاتەوە، بەڵام بەهۆی تەجروبەی هەرێمی کوردستان و ئەو دۆخەی کە لە باکوور و رۆژئاوای کوردستان هەیە، هەستی نەتەوەخوازی خەڵکی رۆژهەڵات لە پەرەسەندندایە.

رووداو: بۆچی شۆڕشی گەلانی ناوچەکە " بەهاری عەرەبی" نەگەیشتە ئێران؟

خالید عەزیزی: رووداوەکانی پاش هەڵبژاردنی سەرۆک کۆمار لەئێران نیشاندەری تووڕەیی و ناڕەزایی خەڵک لەو دەسەڵاتە بوو و تەنانەت بە جۆرێک لە شۆڕشی گەلانی عەرەبدا رەنگیدایەوە، بەڵام ئەزموونی کۆماری ئیسلامی لە درێندەیی و سەرکوتی نەتەوەی کورد، کەڵک وەرگرتن لە ئایین وەک ئامرازێک ئەو دەرفەتەی پێدا کە دەنگی ناڕەزایی کپ بکات و رێگە لە تەشەندسەندنی هەڵگیرسانی شۆڕش بگرێت. جگە لەمانە دنیای دەرەوە بەو شێوەیەی کە لەسەر تونس و میسر و لیبیا و سووریا هاتە دەنگ و خۆی کردە بەشێک لە کێشەکە، لە ئێراندا بە پێچەوانەوە خۆی لە رووبەڕووبوونەوەی کۆماری ئیسلامی دوورگرت و نەهاتە ناو کێشەکە. هۆکارەکەشی بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە دنیای دەرەوە تائێستا لەسەر ئەوە ساخ نەبووەتەوە کە چ سیستەم یان چ کەسانێک جێگەی کۆماری ئیسلامی بگرنەوە، هەروەها دیمۆگرافی ئێران وەک وڵاتێکی پان و بەرین و هەڵکەوتەی جیۆپۆلیتیکی ئەو وڵاتە ئەو دەرفەتە بە کۆماری ئیسلامی دەدات کە وەک میسر و لیبیا و سووریا بەراورد نەکرێت.

رووداو: داهاتووی کۆماری ئیسلامی و پاشەرۆژی ئێران چۆن دەبینی؟

خالید عەزیزی: بەداخەوە کەشوهەوای ئێستای ئێران و هەڵسوکەوتی چەند ساڵەی دەسەڵاتی ناوەندی لەگەڵ کێشەکان نیشاندەدا، کە دەرفەتی گۆڕانکاری ئاشتیانە یان تەنانەت شۆڕش و هەستانەوەی خەڵک لە ئێران زۆر کەمە. بە هۆی ئەوەی دەسەڵاتی ئێران لە ناوخۆ نابەرپرسانە دەجوڵێتەوە و ولاّمدەرەوەی ویست و داواکانی خەڵک نییە و بۆ داپۆشینی کێشەکانی خۆی قەیران لە دەرەوەی سنووورەکانی دروستدەکات و لەگەڵ کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی بەڕێزەوە ناجوڵێتەوە بۆیە بابەتی ڕێگاچارەی سەربازی و هێرشکردنە سەر ئێران بە گەرمی باسی لێدەکرێت. سیناریۆی شەڕ لەلایەن کۆمەڵانی خەڵکی ئێران و حیزبە سیاسیەکانی ڕۆژهەڵات و کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی نەخوڵقاوە، بەڵکو کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی بە کار و کردەوەی نابەرپرسیارانەیان ئەو سێناریۆیەیان پێکهێناوە و بۆیە ئەگەر شەڕێک بێتە ئاراوە هۆکاری سەرەکی ئەو شەڕە کۆماری ئیسلامییە. تاوەکو ئەو جێگەیەی پەیوەندی بە بەرنامەی شەڕەکەوە هەیە ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان لە دەرەوەی ئەو بەرنامەیەداین، بەڵام هەوڵمان ئەوەیە هەر حاڵەتێک بێتە پێش زۆرترین یارمەتی پێشکەش بکەین بۆ سەقامگیرکردنی دیموکراسی و دەستەبەرکردنی مافە نەتەوەییەکانمان لە ئێراندا.

ڕووداو: پێگە و ڕۆڵی کورد لە ئێرانی نوێدا بە چ شێوەیەک دەبێت؟

خالید عەزیزی: لە داهاتووی ئێراندا ئێمەی کورد لەگەڵ کۆمەڵێک کێشە و گرفتی زۆر جیدی ڕووبەڕوو دەبینەوە. ئێمە کێشەی ناسنامەمان هەیە، کە چۆن خۆمان پێناسە دەکەین و چۆن ئەوان پێناسەی ئێمە قبوڵ دەکەن. کێشەی سنوور و ناوچەی جێناکۆکی لەسەرمان لەگەڵ نازەرییەکان هەیە، کێشەی بونیاتنانەوەی ئێرانێک هەیە، کە ئێمەی خوازیاری فیدرالی چۆن لایەنەکان بەشداری ئەو پرۆسەیە بکەین. بۆ ئەوەی لەو کێشانەدا دەرفەتی چەسپاندنی خواست و داواکارییەکانی خۆمان هەبێ پێویستیمان بە یەکگرتوویی و هاوگوتاری کوردە. لە مێژووی هاوچەرخی ئێراندا فارس و نازەرەی پێکەوە ئەو ولاّتەیان بەڕێوەبردووە و هەرچەند کە دەسەڵاتی ئێران بە دەسەڵاتێکی فارسی ناسێندراوە، بەڵام نەتەوەی نازەری بەشدارییەکی کارای لەو دەسەڵاتەدا هەیە و لەڕووی ئابووری و سەربازی و مەزهەبیدا هەست بە کەموکوڕییەک ناکات و تەنانەت بەداخەوە حوکم بەسەر کوردیشدا دەکات. هەوڵمان ئەوەیە کە کێشەکە بە کێشەی کورد و فارس یان نەتەوەی ژێر دەست و نەتەوەی باڵادەست پێناسە نەکەین، چونکە ئەو کێشەیە بۆ کورد بە گران تەواو دەبێ و بۆیە بە دروستی نازانین کورد بچێتە نێو کێشەیەک کە لەگەڵ فارس و نازەری ڕووبەڕوو ببێتەوە. بۆیە ئێمە وەک حیزبێکی سیاسی لە ڕێگە چارەیەکی سیاسی دەگەڕێین و کێشەکە وەک کێشەی کورد و نەتەوەکانی ئێران لەگەڵ دەسەڵاتی ناوەند پێناسە دەکەین. ڕۆڵی کورد لە بونیاتنانەوەی دەسەڵاتی ناوەند ئەو دەرفەتەی بە ئێمە داوە، کە بە لایەنە ئێرانییەکان بڵێین بوونی کورد وەک دەرفەتێک بۆ بەهێزی و ئاوەدانی ئێرانی داهاتوو سەیر بکەن نەک وەک هەڕەشە و مەترسی.

ڕووداو: بەستنی کۆنگرەی نەتەوەیی کورد بە بەشداری حیزبەکانی هەر چوار پارچەی کوردستان لە هەولێر چۆن

بەشی یەکەم

هەڵدەسەنگێنن؟

خالید عەزیز: لەڕاستیدا دەستووری کاری ئەو کۆنگرەیە تائێستا لەگەڵ ئێمە باسنەکراوە، بەڵام بە خۆشیەوە مادام ئێمەی کورد باوەڕمان بە دیالۆگ و رێگەچارەی ئاشتیانە بۆ چارەسەری کێشەی کورد هەیە لەهەر چوار پارچەی کوردستان، بەڕێوەچوونی کۆبوونەوەیەکی چەند رۆژەی هێز و پارتە سیاسییەکانی کوردستان کارێکی ئاسانە، بەڵام گرنگ ئەو پەیامەیە کە کۆنگرەکە دەیەوێ بە دەوڵەتانی ناوچە و تەنانەت خودی کوردیشی بدات. گرنگی ئەو کۆنگرەیە دروستکردنی گوتارێکی هاوبەشە لەنێوان زاراوە و ئایین و ئایینزا و حیزبەکانی کوردستانە. هیوادارم کۆنگرەی نەتەوەیی بتوانێ ئێمە وەک نەتەوە نزیکبکاتەوە و رێگە خۆشکەربێت بۆ لێک نزیکبوونەوە و یەکگرتنی حیزبەکانی کوردستان و پەیامی ئاشتی و رێگەچارەی دیالۆگ و گفتوگۆ بۆ ئەو وڵات و لایەنانەی کە کێشەیان لەگەڵ کورد هەیە بەڕێ بکات.

سەرچاوە: ماڵپەڕی رووداو - ڕێکەوتی: ٢٦ی مارچی ٢٠١٢

خالید عەزیزی: ئێران بەناشکرا مەترسییەکی گەورەیە بۆ سەر بەرژەوەندییەکانی ئیسرائیل

ئاماژە:

زۆر لە مێژە باس لەوە دەکرێ کە لە ئاکامدا بۆ یەکلایی کردنەوەی کێشەی ناوەکی کۆماری ئیسلامی رۆژئاوا لە ڕێگەی سەربازییەوە بەرەو ڕووی ئێران دەبێتەوە. هاوکات هەڕەشەکانی " ئەحمەدی نەژاد"، سەرکۆماری ئێران بۆ سەر جیهان بە گشتی و بۆ سەر ئیسرائیل بەتایبەتی بۆتە هۆی ئەوەی ولاتانی رۆژئاوا و لە سەروی هەموویانەوە ئەمریکا تووندتر لەگەڵ دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی مامەڵە بکەن. ئێستا لە سەردەمی ئەحمەدی نەژاد دا ئەگەری هێرشی سەربازی بۆ سەر ئێران زۆر بە زۆر زیاتر پەرە دەستێنێت زۆر کەس پێیان وایە کە ئەمریکا بۆ یەکلاکردنەوەی ئەم کێشەیە لە ئاکامدا لە گەڵ ئیسرایل بەرەوڕووی ئێران دەبنەوە. لەم پەیوەندییەدا چەند پرسیارمان ئاراستەی خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان کرد کە بەم شێوەیە وەڵامی دایننەوە.

چاوپێکەوتن: مەولوود ئافەند

ئیسرائیل - کورد: لە مێژە لە نێوان رۆژئاوا و ئێراندا لە پەیوەندی لەگەڵ پرسی ئەتۆمی کۆماری ئیسلامدا گرژی و ئاڵۆزی لە ئارادایە. ولاتانی رۆژئاوا مەرجیان ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی پێتاندنی یۆرانیۆم ڕابگرێ و دەسەڵاتدارانی تارانیش تا ئێستا کۆڵیان بەم داوایە نەداوە و بەردەوامن لەسەر پرۆژەکانی خۆیان. ئەگەر کۆماری ئیسلامی پاشەکشە نەکا، ئەگەری ئەوە هەیە بۆ یەکلایی کردنەوەی کێشەی ئەتۆمی ئێران لە رصگە چارەی سەربازی کەڵک وەربگیردرێ؟

خالید عەزیزی: لە سەردەمی دەسەڵاتداریەتی "جۆرج بوش"دا شتەکان زۆرتر لە خانەی دروشمدا بوون. دروشم نەیدەتوانی ببێتە بنەمای پرۆژەیەکی تۆکمەو بەهێز دژی ئێران. بۆیە جۆرج بوش دژی ئێران دەستی ئاوەڵا نەبوو. لە نێو ئەورووپاییەکانیشدا پرزدێنتێکی خۆشەویست نەبوو. هەروەها لە خودی ئەمریکاشدا هەروەتر. بۆیە ئەگەر جۆرج بوش لە

خانەی سەربازیدا کەوتبایە کێشە لەگەڵ ئێران زۆر زوو تووشی قەیران دەبوو و ئێرانیش، عێراق نەبوو. لە سەردەمی ئۆباماما من وا چاوەڕوان دەکەم کە دەوڵەتی ئێستای ئەمریکا دەرەتانی ئەوەی کە گوشاری زۆرتر بخاتە سەر ئێران زیاترە. هۆیەکەی ئەوەیە باشترین ڕێگە بۆ گوشار خستنە سەر ئێران ئەوەیە کە لە ڕێگەی گەورە کردنەوەی مەسەلەی دیموکراسی، مافەکانی مرۆڤ ، بەهێز کردنی "NGO"کان و کۆمەڵگای مەدەنی، لەقاودانی پێشێلکارییەکانی مافی مرۆڤ، گوشار بخرێتە سەر ئێران لە ڕێگەی سیاسی و دیپلۆماتیکەوە، تەنانەت ئەگەر ئێران پاشەکشەی نەکردو کێشەی ئەتۆمی ئەو وڵاتە گەیشتە قۆناغێکی دیکە، لە داهاتوودا هەندێ بڕیارنامە دەربکەن کە دەرەتانی مانۆڕدانی یاسایی، سیاسی و دیپلۆماتیک بۆ ئێران لە دونیای دەرەوە کەم بکەنەوە. من پێم وایە بەڕێوەبەری ئەمریکا زۆرتر بەدوای ئەو جۆرە گوشارانەدا دەگەڕێ تا ڕێگە چارەی سەربازی. هۆیەکەی ئەوەیە:

یەکەم ـ ئەمریکا هێشتا لە عێراق و ئەفغانستان لەگەڵ کۆمەڵێک گرفت و کێشە بەرەوڕوویە کە پێویستە چارەسەری بکا،
دووهەم ـ ئابووری ئەمریکا کە لە دۆخێکی خراپدا بوو و ئێستا وردە وردە خەریکە بەرەو باشبوون دەچێت،
سێیەم ـ دەگەڕێمەوە سەر ئەوەی کە ئێران چەکی ئەتۆمی بۆ چییە؟ ڕەنگە ئێستا بە دوای دەست ڕاگەیشتن بە چەکی ناوەکی نەکەوێ. ئێستا ئێران لە قۆناغی یەکەمدا دەیەوێ دان بە پڕۆژە ئەتۆمییەکەیدا بنێن و ئەم پڕۆژەیەش ڕەنگە لە داهاتوودا چەکی ئەتۆمی لێ بکەوێتەوە بۆ ترساندنی دراوسێیەکانی. ئەمەش بۆ ئەوەیە وەک زلهێزێک لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بەفەرمی بناسرێت و ڕەنگە قەت چەکی ئەتۆمیش بەکار نەهێنێت. گرینمان ئێران چەکی ئەتۆمیشی هەبوو و دژی وڵاتێکیش بەکاری هێنا، دوایی چی بەسەر دێت؟ لەم حاڵەتەدا ئێران دەبێتە وێرانە. پێم وایە پڕۆژەی ئەتۆمی ئێران تەنیا بۆ ئیمتیاز وەرگرتنە. مەبەستیش لەم کارە ئەوەیە کە ئێران دەیەوێت لە ناوچەکەدا وەک زلهێزێک کە خاوەن پڕۆژەی ئەتۆمییە بە فەرمی بناسێ و ئەگەر پێی خۆش بێ لە داهاتووشدا چەکی ئەتۆمیش بەرهەم دێنێ. بۆیە ئەگەر هەموو ئەمانە لەبەرچاو بگرین هەست دەکەم بەڕێوەبەری ئێستای ئەمریکا بە ئاماژە بەو ناڕەزایەتیانەی کە دێنە سەر گوشاری سیاسی و دیپلۆماتیک لە ئاستی چالاکییەکانی خودی خەڵک لە کۆمەڵگای ئێراندا تێبکۆشن بەجۆرێک ئەم میکانیزمە بەهێتر بکەن تا رصگە چارەی سەربازی.

ئیسرائیل - کورد: لە پەیوەندی لەگەڵ کێشەی دونیای دەرەوە لەگەڵ ئێران زۆرجار باس لەوە دەکرێ کە ئەمریکا لە ڕێگەی ئیسرائیلەوە بەرەوڕووی ئێران دەبێتەوە. بە تایبەت پاش ئەو لێدوانەی"جۆن بایدێن"، جێگری سەرکۆماری ئەمریکا کە وتی:" ئیسرائیل وڵاتێکی سەربەخۆیە لە بڕیاردانداو ئەگەر بیەوێ هێرش بکاتە سەر بنکە ئەتۆمییەکانی ئێران ئەوا ئەمریکا هیچ ئاستەنگێکی ناخاتە بەردەم". ئەمە جۆرێک وا لێکدەدرێتەوە کە ئەمریکا بۆ هێرش کردنە سەر ئێران سیگنالێکی بە ئیسرائیل داوە. ئایا ئەگەری ئەوە هەیە کە ئیسرائیل هێرش بکاتە سەر بنکە ئەتۆمییەکانی ئێران؟

خالید عەزیزی: بە باوەڕی من زۆر ئەستەمە لەو بارەوە قەزاوەت بکەین و بڵێین چ دەبێ؟ یا چ نابێ؟ هۆیەکەش ئەوەیە لەماوەی ٨ - ٩ ساڵی رابردوودا بەگشتی و لە چوار ساڵی رابردوودا بە تایبەتی کە ئەحمەدی نەژاد لە ئێران لەسەر کار بووە، چ لە زمانی دیپلۆمات و سیاسەتەوانانی ئەمریکییەوە و چ لە زمانی ژنراڵ و بەرپرسانی سەربازی ئەو وڵاتەوە، چ ئەو شتانەی کە رۆژنامە ناسراوەکانی ئەمریکا بڵاویان دەکردەوە، زۆرجار سیناریۆی هێرشی سەربازی ئیسرائیل بۆ سەر ئێران پێشبینی کراوە. تەنانەت جاری وا بووە کاتیشیان بۆ دیاری کردوە کە ئەوا سێ مانگ، چوار مانگ، یا ساڵێکی دیکە هێرش دەکرێتە سەر ئێران. پصم وایە مەسەلەی هێرشی سەربازی ئیسرائیل بۆ سەر ئێران تۆ دەبێ لە خانەی سیاسیەت و ئەمنیەتدا گەورە (کلان) لێکی بدەیتەوە. لەبەر ئەوەی، بابەتێکی زۆر جیددی ئەمنیەتییە لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا.

پێموایە کێشەی ئیسرائیل لەگەڵ ئێران، یا هێرشی سەربازی ئیسرائیل بۆ سەر ئێران لە رۆژهەلاتی ناوەڕاستدا دەبێ لە خانەی سیاسەت و ئەمنیەتی گەورەدا سەیری بکەی. لەسەردەمی شەڕی ساردا لە نێوان سۆڤیەت و ئەمریکادا، کوبا ببووە ئامرازێکی کێبەرکێی ئەو دوو لایەنە لە سیاسەتی ئەمنیەتی گەورەدا. ئێستاش ئیسرایل فاکتۆرێکی بچووکی ناو سیناریۆکەیە، نەک کاراکتەری ئەم گەمە گەورەیە. بە باوەڕی من ئیسرایل لێرەدا هەر لەو هاوکێشەیەدایە. پێموانیە کە ئەگەر ئیسرایل سیگنالێک لە لایەن ئەمریکاوە وەرنەگرێ بۆ خۆی هێرش بکاتە سەر ئێران. ئەگەر لە لایەن ئەمریکاوە سیگنالْ وەربگرێ، بەومانایە کە کێشە لەگەڵ ئێران دەکەوێتە خانەی سیاسەت و ئەمنیەتی گەورەوە. من کێشەکە لەو مەیدانەدا دەبینم، دەنا هەر دژی کردەوەیەکی ناوچەیی ئیسرایل نییە بەرامبەر بە ئێران، چۆن ئیدی ئەمنیەتی ناوچەکە دەکەوێتە نێو کێشەیەکی گەورەوە و ئەمریکاش فاکتۆرێکی گەورەی چەند و چوونی ئەمنیەتی ناوچەکەیەو بێ راوێژ و سیگنالی ئەمریکا عەمەلی نابێ.

نیسرانیل - کورد: ئەو قسانەی ئەحمەدی نەژاد و ئەو هەڕەشانەی بۆ سەر ئیسرایل پێت وانییە ئیسرایل وا هەست بکا کە ئێران گەورەترین مەترسییە بۆ سەر بەرژەوەندییەکانی و لەو خانەیەدا بەرەوڕووی ئێرانە ببێتەوە؟

خالید عەزیزی: ئێران بە ئاشکرا مەترسییەکی گەورەیە بۆ سەر بەرژەوەندییەکانی ئیسرایل. بەڵام بەرژەوەندی وڵاتێک تۆ دەبێ لە پێشدا پۆلێن بەندی بکەی لەلایەن ئەو وڵاتەوە بە پێی سروشتی پلە بەندی ئەو هەڕەشەیە، چاوەڕوانی دژکردەوە بی. پلەی هەڕەشەی ئێران لەسەر ئیسرایل، پلەی دژکردەوەی ئیسرایلە بەرامبەر بە ئێران. ٣٠ ساڵە لە ئێران شۆڕشێکی ئیسلامی کراوە، دەوڵەتێکی ئیسلامی لە سەر کارە و هەمیشە پەیامەکەی دژی ئیسرایل بووە. هەمیشە هەوڵیداوە لە رێگەی جۆراو جۆرەوە لە دەوروبەری ئیسرایل (بۆ نموونە لە لوبنان، لە نێوخۆی فەلەستین) ئاژاوە بنێتەوەو ئیسرایل بوروژێنێ، بەڵام پلەی هەڕەشەکەی بۆ ئەمنیەتی ئیسرایل نەگیشتۆتە ئەو ئاستەی کە ئیسرایل دژکردەوەی ئەمنیەتی لە خانەی سیناریۆی هێرشی سەربازیدا نیشان بدا. بە باوەڕی من رەنگە ئەم کێشەیە چەندین ساڵی دیکەش بخایەنێت.

نیسرائیل - کورد: کاک خالید بابەتێک لە گۆڕێدایە ئەوەش پشتیوانی کۆمەڵگای جیهانی لە ئۆپۆزسیۆنی ئێرانیە. ئایا شتێکی وا لە گۆڕێدایە، یان ئایا بە پێی ئەو بارودۆخەی کە لە ئێران هاتووەتە گۆڕێ پشتیوانیەکی وا پێویستە؟

خالید عەزیزی: زۆر ئەستەمە ئێستا لە روانگەی دونیای دەروە ئۆپۆزسیۆنی دەرەوەی وڵاتی ئێران پێناسە بکرێ. ئەمەش چەند هۆکاری هەیە. یەکەم: ئۆپۆزسیۆنی ئێران کە لە گۆڕەپانی سیاسی کێشە لەگەڵ ئەو وڵاتە لە ناوخۆ نەماون، بەشی زۆری لە تاراوگەیە. ئەو حیزبانەش لە ماوەی ئەم ٣٠ ساڵەدا کە لە ئەوروپاو ئەمریکا و وڵاتانی جۆربەجۆر ماونەتەوە، پێکهاتەی حیزبیان تووشی لەتبوون و جیابوونەوەو کێشەی جۆراوجۆر هاتووە. هیچ یەک لەوانە نەیانتوانیوە لەگەڵ ئالۆگۆڕەکانی نێوخۆی ئێران خۆیان بگونجێنن. نەیانتوانیوە بە سیاسەتی خۆیاندا بچنەوەو لە خوێندنەوەیەکی کۆن و کلاسیکدا بەرامبەر بە کۆماری ئیسلامی ماونەتەوە. ئەگەر لەوانە دەربچێ کورد وەک فاکتۆرێک لە گۆڕەپانی سیاسی کێشە لەگەڵ ئێراندا مەسەلەیە. ئەو بارودۆخەی ئۆپۆزسیۆن و بەهێز بوونی کۆماری ئیسلامی تا ئێستا و بە تایبەتی دروستبوونی ئۆپۆزسیۆنێکی ناوخۆیی لە سەردەمی "خاتەمی"دا (ریفۆرمخوازان) ئەوانە بوونە هۆی ئەوەی کە کۆمەڵگای جیهانی ئەوەندە سەرنج نەدا بە ئۆپۆزسیۆنی دەرەوە. لەو ماوەیەدا ئێمە نەمانبینیوە کۆمەڵگای جیهانی سیگنالێک بدات بە حیزب و رێکخراو ئۆپۆزسیۆنەکانی ئێران و بڵێن ئێمە پشتیوانیتان لێدەکەین لە سەر داهاتووی ئێران پرۆژەیەک یا گەلاڵەیەکتان هەبێ. بۆیە دونیای دەرەوە سەرمایە ڕێژەیەکی ئەوتۆی لەسەر ئۆپۆزسیۆنی دەرەوە نەکردووە.

نیسرائیل - کورد: ئەمریکا و ئیسرایل وەک دوو وڵات کە لە چاو وڵاتانی ئەوروپایی زۆر تووندتر بەرامبەر بە ئێران، پێت وانییە لە چوارچێوەی پرۆژەیەکدا بۆ بەرەوڕوو بوونەوە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی پێویستە هاوکاری ئۆپۆزسیۆنی ئێران بکەن و ئالتەرناتیف بۆ داهاتووی ئەو وڵاتە پێکبێنن؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان لە چەند لایەنەوە کارمان کردووەو کاری بۆ دەکەین کە لانی کەم ئەو بەشە لە ئۆپۆزسیۆن کە واقیعبینانە چاو لە کێشەکان دەکا لەسەر پرۆژەیەک لە دەوری یەک کۆبینەوە و لێک نزیک بینەوە. هەوڵەکانی ئێمە لە هەنگاوی یەکەمدا ئەوە بووە کە لە نێوخۆی هێزەکانی کوردستانی ئێران کە بە داخەوە لە ماوەی ٢ - ٣ ساڵی رابردوودا لەتبوون و جیابوونەوە باڵی بەسەردا کێشاوە لێک نزیک بوونەوەیەک دروست بکەین. لە هەنگاوی دووەمدا هەوڵماندواوە لایەنە جۆراوجۆرەکانی نەتەوەکانی دیکەی ئێرانیش ببینین و بابەتی ڕێککەوتن لەسەر بەرنامەیەک بێنینە گۆڕێ. جیاواز لەوە لەگەڵ ئەوە بەشە لە حیزب و رێکخراوە ئێرانییە سەراسەرییەکانیش ئەو هەوڵەماندواوە کە لەسەر بەرنامەیەک کار بکەین. تەنانەت لەگەڵ ئەو بەشە لە ڕێبەران و چالاکانی سیاسی لە نێوخۆی وڵات کە ئێستا دژی دەوڵەتی ئەحمەدی نەژاد و خامنەیی کار دەکەن هەوڵماندواوە کە بە شێوەیەک لێک تێبگەین، دەنا بۆ ئێمە عەمەلی نییە کە وەک حیزبی دیموکراتی کوردستان بە شێوەیەکی ئاشکرا لەگەڵ لایەنێک لە تاران لە پەیوەندی بکەین و لەسەر کۆمەڵێک

بەشی یەکەم

بابەت بەرنامەیەکی هاوبەش دانێین. بەڵام لەو رووە کە لێک تێگیشتنێک دروست بێ هەوڵماندداوە. هەڵوێستی ئەوجارەی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە پەیوەندی لەگەڵ هەڵبژاردنەکان و رووداوەکانی ئەم دواییەی نێوخۆی ئێران لەو پێناوەدا بوو کە لێک تێگەیشتنێک لە نێوان خەڵکی کوردستان و ئەو جموجووڵەی کە لە تاران هەیە دروست بکەین.

سەرچاوە: گۆڤاری ئیسرائیل - کورد - ڕێکەوتی: ٧ی جوونی ٢٠١٢

خالید عەزیزی: "دیموکراتەکان ڕێگەی پاشگەزبوونەوەیان نییە و دەبێ یەک بگرنەوە"

دیمانەی: کاوە جەم

ئۆپۆزسیۆنی کوردی ئێرانی بە تەواوی پەرتەوازە بوون و ئێستایش حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران دەیانەوێ لە چوارچێوەی ڕێککەوتنێکدا شەرعییەت بەو پەرتەوازەبوونە بدەن.

(خالید عەزیزی) کە بە کەسێکی نەرم و نیان و دیپلۆماتکار ناسراوە و ئێستا سکرتێری حزبی دیموکراتی کوردستانە، پێی وایە هیچ ڕێگەیەکی پاشگەزبوونەوە لە یەکگرتن، لە بەردەم هەر دوو دیموکراتدا نەماوە. ئەو لە دیمانەیەکدا پێی گوتم کە کاک (مستەفا هیجری)یش بەپەرۆشە بۆ ئەو یەکگرتنەوەیە و باسی لە دووبەرەیی و دروستبوونی بەرەیەکی دیکە دەکرد.

پرسیار: بە هۆی ڕابردووی ئێوە لەگەڵ کاک (عەبدوڵڵا موهتەدی) و چەند جار کۆبوونەوەتان لەگەڵ یەکتردا، چاوەڕوان دەکرا کۆمەڵەی زەحمەتکێشانی کوردستان لەگەڵ ئێوە ڕێککەوتننامە ئیمزا بکات، چۆن بوو دۆخەکە گۆڕا و ئەمە نەکرا؟

وەڵام: ئێمە ٤ - ٥ کۆمەڵەمان هەیە و لەگەڵ هەموویشیان پێوەندیمان هەیە. قسە لەسەر میکانیزم و چەند و چۆنییەتی و تەنانەت ڕێگەخۆشکردنیش کراوە بۆ لەیەکنزیکبوونەوەیان، بەڵام ئێمە وەکوو حزبی دیموکراتی کوردستان نەچووینەتە ناو ئەو ڕێگەچارەیەوە بۆ دروستکردنی بەرەیەکی دوو یان چەندحزبی. لە کاتێکدا کە بەشێکی دیکە بکەونە دەرەوەی ئەو بازنەیەوە.

ئەمە ڕێگەچارەی یەکگرتوویی کورد نییە. ئێمە ڕێککەوتنی نێوان کۆمەڵە و دیموکرات لە چوارچێوەی بەرژەوەندیی دوو حزبی

خۆیاندا پێناسە دەکەین. ئەگەر بڵێین کوردستانی ئێران پێویستی بە کۆدەنگی یان بەرەیەک هەیە بۆ ئەوەی لەو ڕێگەیەوە لە مەسەلە نەتەوایەتییەکاندا دژی کۆماری ئیسلامیی ئێران کار بکات، ئەوەی کاک (مستەفا هیجری) و کاک (عەبدوڵڵا موهتەدی) کردیان، ناچێنە ناو ئەو چوارچێوەیەوە. ئێمە نابێ ڕێگەی کوردستانی عێراق لە ڕابردوودا، بپێوین و دوو بەرە دروست بکەین. ئەو ڕێگەیە بۆ ئێستای کوردستانی ئێران باش نییە. ئێمە لەگەڵ ئەوەدا نین و دەمانەوێ هەموومان لە یەکتر نزیک ببینەوە.

پرسیار: کەواتە ئێوە لەو ڕێککەوتننامەیە نیگەرانن؟

وەڵام: هیچ نیگەران نین، چونکە ڕێککەوتنی نێوان دوو حزبە و مافی سرووشتیی خۆیانە، بەڵام ئێمە بە بەرە ناینناسین. پێمان وایە بەرە پێویستی بە کاری هاوبەش و بەشداریی حزبەکانی دیکەیش هەیە.

پرسیار: ڕێککەوتننامەی نێوان ئەو دوولایەنە هاوکات بوو لەگەڵ کۆبوونەوەی ئێوە لەگەڵ کاک (مستەفا هیجری)ـدا. پێت وانییە ڕێککەوتنەکە بە واتای پەراوێزخستنی ئێوەیە؟

وەڵام: لە دنیای سیاسەتدا کێبرکێی سیاسیی نێوان حزبەکان زۆر ئاساییە و ئەوەی حزبێک پەراوێز دەکرێ یان نا، دەبێ کاردانەوەکەی لە نێوان کۆمەڵێک کەس و لایەنە سیاسییەکان و جەماوەردا ببینی. زۆر زووە حوکم لەسەر ئەوە بدەین، بەڵام بۆچی ئێمە لە ڕابردوودا ئەوەمان نەکردووە؟ ئێمە دەڵێین بۆ چارەکردنی پەرتەوازەیی حزبەکانی کوردستانی ئێران، ڕێککەوتننامەکە ڕێگەچارە نییە.

ڕێگەچارە نییە بەشێک لە کۆمەڵە کە چەند بەشە و بەشێک لە دیموکرات کە دوو بەشە، کارێکی وا بکەن. لۆژیکیترین کار ئەوەیە کە دیموکراتەکان لە هەنگاوی یەکەمدا کێشەی خۆیان چارە بکەن. ئەگەر ئەو کێشەیە چارە بوو، یارمەتیدەر دەبێ بۆ چارەکردنی کێشەی کۆمەڵەکان. تا ئەو کێشانە بمێننەوە، ڕێککەوتنی نێوان دوو لایەن دەکەوێتە چوارچێوەی ڕکابەرایەتیی حزبییەوە. من ئاییندەیەک بۆ ڕێککەوتننامەکە نابینم. سەرەکیترین کاری ئێستای من، هەوڵدانە بۆ یەکگرتنەوەی دیموکراتەکان.

پرسیار: پێت وایە دیموکراتەکان یەکتر بگرنەوە؟

وەڵام: لە سیاسەتدا هەر ئەگەرێک هەیە. هەڵوێستی ئێمە لە دوای لەتبوون ئەوە بوو کە لە یەکتر نزیک ببینەوە و

کێشەکانمان لە ڕێگەی گفتوگۆوە چارە بکەین. ئەو سیاسەتەی ئێمە سەر کەوت. یەکەم ئەوەی کە عەقڵییەت و قسەی ئێمە بۆ یەکگرتوویی، چووە ناو کۆمەڵانی خەڵک لە ناوخۆی وڵات. دووەم، ئەو لایەنە سیاسییانەی کە بە شێوەیەک چاودێریی مەسەلەکانی کوردستانی ئێران دەکەن و ناڕاستەوخۆ بەرژەوەندیی خۆیان لەوێدا دەبینن، هەر هەمان داوایان هەبووە. لە ئاستی نێودەوڵەتییشدا ئەمەیان پێ باش بووە. پێم وایە دەرەنجامی شێوەی سیاسەتکردنی ئێمە لە ناو ڕیزەکانی ئەوانیشدا قسەی لەسەر دەکرێت و پرسیارێکی زۆری لێ کەوتووەتەوە کە دەبێ کێشەی دیموکراتەکان چارە بکرێت. لە درێژەی ئەو هەوڵانەدا من و کاک (مستەفا هیجری) بەوە گەییشتین کە لەسەر بانگهێشتی کۆنسوڵی فەڕەنسا کۆبوونەوەیەک بکەین. لەو کۆبوونەوەیەشدا چەند و چۆنیی پێوەندییەکانی داهاتووی دیموکراتەکان، دۆزینەوەی میکانیزمێک بۆ نزیکبوونەوە و تەنانەت ئەگەر گونجاو بوو قسە لەسەر یەکگرتنەوەیش بکەین. کۆبوونەوەکەمان ئێستا لە نێو هەر دوو حزبدا قسەی لەسەر دەکرێت، بۆیە پێم وایە ڕێگەی پاشگەزبوونەوە بۆ هیچ لایەکمان نییە. دیموکراتەکان ناچارن و ناچار دەکرێن لە ڕێگەی دانیشتن و گفتوگۆوە، کێشەکانیان چارە بکەن.

پرسیار: ناوەڕۆکی کۆبوونەوەکە چی بوو؟

وەڵام: لە کۆبوونەوەی یەکەمدا کە (فریدریک تیسۆ)یش ئامادە بوو، لەسەر کۆبوونەوەی داهاتوویش ڕێک کەوتین. بڕیار بوو ٢٩ی مانگی ڕابردوو بکرێت و تەنانەت سەفەرم بۆ ئەفریقیا هەڵوەشاندنەوە، بەڵام دواتر لە لایەن کۆنسوڵی فەڕەنساوە ئاگادار کرامەوە کە ئەوان ئێستا لەبەر کاری کۆنگرەیان سەرقاڵن و ناتوانن بەشداری لە کۆبوونەوەکەدا بکەن.

پرسیار: جیا لە کاتەکە، لەسەر چی دیکەیش ڕێک کەوتن؟

وەڵام: ئەوە بوو کە ئێمە لەسەر دوو تەوەر دەتوانین کار بکەین. تەوەری یەکەم هەوڵی هەر دوولامان دەبێت کە میکانیزمێک دابنێین بۆ یەکگرتنەوەی دیموکراتەکان. ئەگەر ئەمە سەر نەکەوت و پێمان وابوو زووبە، ئەو مەسەلەیە کۆتایی پێ ناهێنین، بەڵام هەوڵ دەدەین وەک دوو لایەن پێوەندییەکانمان لەگەڵ یەکتردا ئاسایی بکەینەوە.

پرسیار: گوایە حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران مەرجی بۆ کۆبوونەوەی دووەم هەبووە بەوەی کە وەکوو بەشێک لە دیموکرات نەک لایەن یان حزبێک، لەگەڵ ئێوە دابنیشن. ئەمە باس کراوە؟

وەڵام: لە کۆبوونەوەی یەکەمدا بە هیچ شێوەیەک باس لەو قسانە نەکرا و بڕیار درا بەو جۆرەی کە هەین، لەگەڵ یەکتر دابنیشین.

پرسیار: لەو کاتەی بۆ کۆبوونەوەی دووەم دیاری کرا، تا چەند کاک (مستەفا هیجری) یت جیددی بینی؟

وەڵام: من پێم وایە کاک (مستەفا)یش پێیەوە ماندووە و بە دوای ڕێگەچارەیەکدا دەگەڕێت و هەوڵ دەدات بە جۆرێک کێشەی دیموکراتەکان چارە بکات.

پرسیار: کەواتە ئەو بۆچوونە ڕاستە کە کاک (مستەفا) پشتگیریی بەشێکی لە سەرکردایەتی حزبەکەی هەیە و ئێستا خۆی بە تەنیا ماوەتەوە؟

وەڵام: من ناتوانم قسە لەسەر ئەوە بکەم، بەڵام یەکگرتنەوە کارێکی ئاسان نییە و پێویستی بە ماندووبوون هەیە.

پرسیار: پێت وا نییە ڕێککەوتننامەکە ببیتە بەربەست لە بەردەم دروستبوونی بەرەیەکی فراوان؟

وەڵام: لە داهاتوویەکی نزیکدا هەڵوێستی خۆمان بە تەواوی ڕادەگەیەنین. ئەگەر ئەوان هەر لە چوارچێوەی حزبیی خۆیاندا بمێننەوە، پێم وانییە ببێتە بەربەست. ئەوان لە ڕێککەوتنەکەدا گوتوویانە دوو حزبی سەرەکی، بە ڕاستی سەرەکی نین. یەکیان دیموکراتە و نیوەی دیموکراتەکانی لەگەڵدا نییە و ئەوەی دیکەیش کۆمەڵەیە و ٣ - ٤ کۆمەڵەی لەگەڵدا نییە، بۆیە پێم وانییە ببێتە بەربەست. ئەگەر لە داهاتوودا ئێمە لەگەڵ لایەنەکانی دیکەدا دانیشتین و باسمان لە بەرە کرد، ئەوا دەرگە بۆ ئەوانیش ئاوەڵایە کە بێنە ناو بەرەکەوە.

پرسیار: هەوڵێکی وا بۆ دروستکردنی بەرە هەیە؟

وەڵام: تا ئێستا لەگەڵ لایەنەکان دانەنیشتووین. سیاسەتی حزبی دیموکرات ئەوە بووە کە یارمەتیی دروستبوونی دوو بەرە نەدات، بەڵکوو دەمانەوێ هەموو لایەنەکان لە ژێر چەترێکدا کار بکەن.

پرسیار: بە لەبەرچاوگرتنی دۆخی ئێستای کوردستانی سووریا و نفوزی پەکەکە و پژاک لە شارەکانی باشوور و باکووری کوردستانی ئێران، پێت وانییە لە دواڕۆژدا پەکەکە دۆخەکە کۆنترۆڵ دەکات نەک ئێوە؟

وەڵام: کوردستانی ئێران، کوردستانی سووریا نییە. پەکەکە لەمێژە لە سووریا بووە و ژیاوە و لەوێ خۆی گرتووە، بەڵام بوونی پەکەکە لە کوردستانی ئێران بەو شێوەیە نەبووە. پەکەکە دەیەوێ لە هەموو پارچەکانی کوردستاندا شتێک بۆخۆی

دروست بکات، هەر بۆیەیش پژاک دروست بوو. پژاک هەڵقوڵاوی بیروبۆچوون و خواستی خەڵکی کوردستانی ئێران نییە و ئێستایش نفوز و ئیعتبارێکی ئەوتۆی نییە.پژاک لەو ماوەیەدا کەرستەیەک بووە بە دەست پەکەکە و هەر کاتێک بە باشی زانیوە و پێویستیان بووە، شەڕی چەکداری لە دژی ئێران پێ کردوون. بۆیە پێم وا نییە بیرۆکەی ناسیۆنالیستی لە کوردستانی ئێران لەگەڵ عەقڵییەتی پەکەکە یان پژاکدا بگونجێت.

پرسیار: لەو بارەیەوە قسەتان لەگەڵ پەکەکە یان پژاک کردووە؟

وەڵام: ئێمە لەگەڵ پژاک قسەمان نەکردووە و ئەگەر بیکەین، ئەوا لەگەڵ پەکەکە قسە دەکەین، چونکە لە ڕوانگەی ئێمەوە پژاک لقێکی پەکەکەیە. لە ئێستادا زەروورەتێکمان نەبینوە. بەڵام لە هەندێ بۆنەدا هانمان داون کە پەکەکە سیاسەتکردنێکی بەرپرسیارانەی هەبێت و دۆخی هەرێمی کوردستان لەبەرچاو بگرێت و تێبکۆشێت لەو کرانەوەیەی لە تورکیایە سوودی لێ وەربگرێت و تووندوتیژی نەنوێنێت. هەمیشەی گوتوومانە دەستێوەردانی ئێوە لە پارچەکانی دیکە کوردستان جگە لە زیان، هیچی دیکەی لێ ناکەوێتەوە.

پرسیار: لەناو کوردستانی ئێران ڕەخنەی ئەوەتان لێ دەگرێت کە ئەگەر ئێستا نەتوانن چەند حزبێکی کوردی بە یەکەوە ڕێک بکەون، ئەدی چۆن داهاتووی کوردستانی ئێران بەدەستەوە دەگرن، تا چەند لەگەڵ ئەو ڕەخنەیەدان؟

وەڵام: بە تەواوی لەگەڵ ئەو ڕەخنەیەدام. ئەوان ڕۆژانە لەگەڵ دەرد و مەرگدا دەژین و چاوەڕێی یەکگرتوویی لە ئێمە دەکەن، بۆیە خۆم و حزبەکەم لە ماوەی ساڵانی ڕابردوودا هەمیشە هەوڵمان دا بە دیالۆگ یەکڕیزی دروست بکەین. خۆم گەشبینم بە داهاتووی کوردستانی ئێران، هاوکات نیگەرانیشم لەوەی کە ئێمە لە داهاتوودا چۆن لەگەڵ ئەو سیناریۆ ناڕوونانەدا هەڵسوکەوت دەکەین.

پرسیار: بەشێک لە ئێرانییەکان بە ڕێککەوتنی نێوان دوو حزبی دیموکرات و کۆمەڵە تووڕەن، ئەدی ئەگەر ئەو بەرە فراوانەی باسی لێوە دەکەی دروست بکرێت، دەبێ هەڵوێستی ئەوان چی بێت؟

وەڵام: کارکردن لەگەڵ ناسیۆنالیزمی ئێرانی، کارێکی ئاسان نییە و تایبەتمەندیی خۆی هەیە. هەڵوێستەکان بەرانبەر بە ڕێککەوتنی نێوان ئەو دوو حزبە زیاتر لە لایەن ئەو کەسانەوە بووە کە لە دەرەوەی ئێراندا دەژین. بۆیە ئێمە عەقڵییەتی ئەو خەڵکانەی سێ دەیەیە لە دەرەوەی ئێران دەژین و شێوەی هەڵسوکەوتی ئەو کەسانەی لە ناوەوەی ئێراندا هەنە، بە تەواوی لە یەکترییان جیا دەکەینەوە و حیسابیان جیایە. ئەوانەی لەناو ئێراندان بە جۆرێکی دیکە هەڵسوکەوت لەگەڵ

بەشی یەکەم

مەسەلەی کورددا دەکەن. نابێ هەڵسوکەوتی ئەو چەند سەد کەسە پانئیڕانیستەی لە دەرەوە دەژین، بەسەر هەموو خەڵکی ئێراندا بگشتێنین. نابێ بە دڵۆپە ئاوێک وەمەلە بکەوین.

پرسیار: لەو ماوەیەدا هیچ گفتوگۆیەکی ناڕاستەوخۆتان لەگەڵ کۆماری ئیسلامیی ئێراندا هەبووە؟

وەڵام: بە هیچ شێوەیەک نەمان بووە. ئەوان لەگەڵ بزووتنەوەی سەوزدا نەیان کردووە، چۆن لەگەڵ ئێمە دەیکەن. ئەوان ئامادە نین بە دیالۆگ کێشەی کورد چارە بکەن.

پرسیار: ئەوە پێوەندی بەوەوە هەیە کە ئێران باوەڕی بە گفتوگۆ نییە یان ئۆپۆزسیۆنی کوردی ئێرانی لە گۆڕەپانی سیاسیی وڵاتەکەیاندا جێگەی بایەخ نین؟

وەڵام: هەر دوو لا هەیە. ئێران باوەڕی بە چارەکردنی کێشەی کورد و دەیان کێشەی دیکە نییە. جیا لەوەیش ئێمە لە ناو کوردستانی ئێراندا ئێستاکە دەرفەتی چالاکیی سیاسیمان نییە و قورساییمان کەمە و شەڕی چەکداریشمان ڕاگرتووە، بۆیە بۆ ئێران سەرئێشە نین تاوەکوو دانوستانمان لەگەڵ بکات.

تێبینی: مەبەست لە کۆمەڵە "کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێرانە" و مەبەست لە دیموکرات "حزبی دیموکراتی کوردستانە"

پرۆفایل:

حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە ١٦ی ئەیلوولی ساڵی ١٩٤٥ لەسەر بنەمای سیاسەتەکانی کۆمەڵەی "ژ-ک" و لەسەر دەستی (قازی محەممەد) لە شاری مەهاباد دامەزرا. دواتر هەر ئەو حزبە ڕۆڵێکی سەرەکیی هەبوو لە دامەزراندن و بەڕێوەبردنی کۆماری کوردستان.

ئەو حزبە لە سەرەتای دامەزراندنییەوە تا ئێستایش چەند جارێک تووشی لێکترازان بووە. لە کاتی کۆنگرەی ٤ی ئەو حزبە و دواتر جیابوونەوەی ڕێبەرایەتیی شۆڕشگێر. دواتر لە ساڵی ٢٠٠٦ دا بە هۆی کێشەی "تەشکیلاتی"، حزبی دیموکرات بوو بە دوو بەش و ئێستایش لە ژێر ناوەکانی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران بە سەرۆکایەتیی (مستەفا هیجری) و حزبی دیموکراتی کوردستان بە سەرۆکایەتی (خالید عەزیزی) دریژە بە چالاکییان دەدەن. سەرەڕای ئەوەی ئەوان دوو حزبی جیان، بەڵام ئێستا لە کۆبە ماڵەکانیان تێکەڵاوە و بنکەی سەرەکیی هەر دوو حزبیش لەو شارەیە. سکرتێری هەر دوو حزبیش پێشتر ئەندامی کۆمەڵە بوونە کە بە حزبێکی مارکسیستی ناسراوە.

سەرچاوە: سایتی هەولێر - ڕێکەوتی: ١٠ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٢

خالید عەزیزی: نابینە بەشێک لەنەخشەی شەڕ لە ئێران

سازدانی: زامدار ئەحمەد

وتوویژی بەڕێز خالید عەزیزی سکرتێری گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستان لەگەڵ ڕۆژنامەی هاوڵاتی لە باشووری کوردستان.

هاوڵاتی: گوشارەکان لەسەر ئێران زیاد بووە ئێوە وەک لایەنە کوردییەکان خۆتان بۆ قۆناغی لێدانی ئێران ئامادەکردوە؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک بەشێک لەکێشەی کۆمەڵگای نێودەوڵەتیو ئێران نین، چونکە کیشەکە لەسەر ئێمەو مافو داواکانی ئێمە نییە. بەر لەکێشەی ئێرانو کۆمەڵگای نێودەوڵەتی، ئێمە وەک کورد لەسەر مافەکانی خۆمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی لە کێشە دابووین. بەڵام دیسانیش ئێمە وەک کورد بۆ ئەوەی لە داهاتوودا زەرەرمەند نەبین، دەبێ لە هەموو کاتێکدا ئامادەیی ئەوەمان هەبێ لەگەڵ سێناریۆ ناڕوونەکان ڕوبەڕوبینەوە. ئەوەش بەڕێکخستنی نێو مااڵی کوردی و کۆدەنگیی لایەنە سیاسییەکانو شەقامی کوردستانی ئێران مسۆگەر دەبێت.

هاوڵاتی: ئەگەری ئەوە هەیە ڕاپەڕین لە ناوچە کوردییەکانی ئێراندا سەرهەڵ بدات؟ ئومێدتان هەیە خۆڕئاوا لە ئێران بدەن؟

خالید عەزیزی: خەڵکی ستەملێکراوی ئێران بە تێکڕا لە دەرفەتێک دەگەڕێن بۆ ئەوەی لە دژی ئەو سیستمە بەدەنگ بێن. هەر کاتێک ئەو هەلە بێتە ئاراوە ئەوە بێ گومان شەقامی کوردی بێدەنگ نابێ. بۆیە ئەگەری ئاوا بەشێکە لە گۆڕەپانەکە. ئێمە وەک کوردی ئێران خوازیاری شەڕ نین، ئەگەر شەڕێکیش بێتە ئاراوە ئێمە بەشێک لە نەخشەی شەڕ نین. ئەوە کۆماری ئیسلامی بە سیاسەتەکانی خۆی ئەسبابو بەستەری شەڕ دروست دەکات. ئێمە وەک کورد بەدوای بەرژەوەندییەکانی خۆماندا هەینو لە حاڵەتی شەریشدا بە گوێرەی بەرژەوەندییەکانی کورد مامەڵە لەگەڵ وەزعەکە دەکەین.

هاوڵاتی: ئەوەندەی ئاگادارین هەڵوێستی حکومەتی هەرێم سەبارەت بەتێڕوانینی ئێوە بۆ گۆڕانکاری لە ئێران چییە؟

خالید عەزیزی: حکومەتی هەرێم لایەنگری ڕێگا چارەی ئاشتی و دیالۆگ و وتووێژە بۆ چارەسەری کێشەی کورد لە هەمو پارچەکان. حکومەتی هەرێم هیچ چەشنە تێڕوانین و دەخالەتێکی لەو پەیوەندییەدا نەبووە. گۆڕانکاری لەنێوخۆی ئێران و ئەگەری جۆراوجۆر بە نیسبەت ئەو گۆرانکارییانە وەک بابەتێکی نێوخۆی ئێران زۆرتر پەیوەندیی بە خەڵکی ئێرانو کوردی ئێرانەوە هەیە. دڵنیام ئەگەر حیزبە کوردییەکانی ئێران یەکگرتوو بن ئێمە بە ئامادەیی باشتر ڕووبەڕووی هەموو حاڵەتەکان دەبینەوە.

هاوڵاتی: دەوترێت ئەگەری ئەوە هەیە ئەزمونی سوریا لە ئێران دووبارە بێتەوە و سەرەڕای بوونی چەندین حیزبی کوردیی خاوەن میژوو، پژاک جەماوەری بەهێز بێت وەک چۆن پەیدە لە کوردستانی سوریا زۆربەی کایەکانی بەدەستەوەیە؟

خالید عەزیزی: نە ئێران سوریایەو نە کوردستانی ئێرانیش کوردستانی سوریایە. جیاوازییەکی زۆری سیاسی، نەتەوەیی، کۆمەڵایەتی و ڕێکخراوەیی بەینی کوردستانی ئێرانو سوریا هەیە. پژاک حیزبێک نییە کە بەرهەمی پێگەیشتنی سیاسی-نەتەوەیی کوردی ئێران بێ. پژاک وەک خۆی ناتوانێ بەشێک لە گەمەکە بێت. پژاک حیزبێکە کە پارتی کرێکارانی کوردستان (پەکەکە) بۆ کارو بەرژەوەندی خۆی دروستی کردووە. ئەگەر ئێران بشێوێو ئەو سیستمە بەرەو نەمان بچێ، ئیتر پەکەکە پێویستی بە شتی وەک پژاک نییە.

هاوڵاتی: بەم دواییە گفتوگۆتان لەگەڵ ئەمریکاییەکاندا سەبارەت بە بارودۆخی ئێران کردووە. ئەوان هیچیان لەئێوە ویستوە وەک هاوکاری بۆ بێهێزکردنی ڕێژیمی ئێران؟

خالید عەزیزی: ئێمە عیلاقات و پەیوەندیمان نە تەنیا لەگەڵ ئەمریکا بەڵکوو لەگەڵ زۆر لایەنی دەوڵەتیو نێودەوڵەتی دیکە هەیە. بەڵام هیچ پلانو بەرنامەیەکی هاوبەشمان بەیەکەوە لەگەڵ ئەمریکا نییە. لە دانیشتنەکانی خۆمان لەگەڵ

ئەواندا، زۆرتر داوایان لێدەکەین کە لە سەر مافی مرۆڤ و مافەکانی نەتەوەی کورد لە ئێرانو بارودۆخی زۆرنا لەباری کورد زەختو گوشار بخەنە سەر ئێران.

هاوڵاتی: دووسااڵ لەمەوبەر هەواڵێک سەبارەت بەبودجەی پارتە کوردییەکان باڵاوکرایەوە کە لەلایەن حکومەتی هەرێمەوە دەدرێت. ئێران ئاگاداری ئەو بودجەیەیە؟ دەوترێت بەرێکەوتن بووە لەنێوان ئێرانو یەکێتیو پارتی! ڕات لەوبارەیەوە؟

خالید عەزیزی: کوردەکانی ئێران جیاواز لە بیر و بۆچوونی سیاسیان، ئەو کۆمەڵە خەڵکەن کە بە دەیان ساڵە لەکەمپەکان لەهەرێمی کوردستان دەژین، بۆیە ئەرکی ئینسانیی حکومەتی هەرێمو حکومەتی فیدراڵی عێراقە کە ژیانو گوزەرانیان بۆ جێبەجی بکەن. ئەوەش شتێکی زۆر ئاساییو ئینسانیو هیچ شاراوە نییە. من ئاگاداری هیچ ڕێککەوتنێکی تایبەتی نێوان ئێرانو پارتیو یەکێتی سەبارەت بەو مەسەلەیە نیم.

هاوڵاتی: سەردانیی قاسم سولەیمانی بۆ هەرێم چی لێدەخوێنەوە ئایا بۆ تێکدانی ماڵی کورد هاتووە یان ئەجنێدای تری هەبووە؟

خالید عەزیزی: حکومەتی هەرێمی کوردستان و کۆماری ئیسلامیی ئێران سنووری هاوبەش و عیلاقات و بەرژەوەندی هاوبەشیان هەیە. بۆیە زۆر ئاساییە کە کاربەدەستانی هەردووک لا سەردانی یەکتریش بکەن. من خۆم هیچ ئاگاداریی و زانیارییەکی تایبەتیم سەبارەت بەو سەردانی ئەو کابرایەو بەرنامە و دەستوری کارەکەی نییە.

سەرچاوە : ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی : ٣ی نوامبری ٢٠١٢

خالید عەزیزی: ئەو ئەدەبیاتە کە هەر حزبە خۆی بە ئەسڵ دەزانێت بۆچوونێکی خراپە

وتوویژی ماڵپەری چەترپرێس

بەهمەن ژاوەرۆیی

خالید عەزیزی: سکرتێری گشتی حزبی دێموکراتی کوردستان (حدک)، لەم چاوپێکەوتنەدا باس لە دروستبوونی بەرەیەکی هاوبەشی کوردی دەکات و رایدەگەیەنێ کە نابێت چاوەڕوانی زۆرمان لەو کۆبوونەوانە هەبێ کە لەگەڵ ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی لە دەرەوەی وڵات رێکدەخرێن، ئەوان کەسی رادیکاڵ و جیاوازیان تێدایە و کێشەی ناوخۆییان زۆرە.

چەترپرێس: کۆنگرەی نەتەوەیی کوردستان باس لەوە دەکات رووداوی پێلانگێڕی نێودەوڵەتی لە سەر عەبدوڵا ئۆجەلان ببێت بە هاندەرێک بۆ گشت لایەنە سیاسیەکانی سەرتاسەری کوردستان کە هەنگاوی جدی و کرداری بنێن بۆ بەستنی کۆنفرانسێکی نەتەوەیی و کوردستانی سەرتاسەری لە پێناو پێکهێنانی دامەزراوەی نەتەوەیی و نیشتیمانی کورد، کە ئەگەر کورد بە یەکێتی و یەکڕیزی مەرجەعو دامەزراوەی نەتەوەیی خۆی هەبێت دەوڵەتانیش ئیتر جەسارەت ناکەن لە پێلانگێڕی هاوشێوە بەشدار بن، رای بەڕێزتان لەوبارەوە چییە؟

خالید عەزیزی: کۆنگرەی نەتەوەی کورد بە گشتی کە وڵاتەکەی دابەشبووە بەسەر چوار وڵاتدا پێویستی بە خوێندنەوەوەی زۆرە، یەکەم: کورد لە دنیادا ئێستا جێ کەوتوە، ئینکاری میلی و نەتەوەیی پێناسەکەی ناکرێت. خەباتی خۆشی دەری دەخات کە فیداکاری بۆ دەکاتبۆ ئەوەی کە لە دنیای ئەمڕۆ نادیدە نەبینرێت. بەڵام ئەگەر بێینە لایەنی سیاسی کێشەکە

کێشەی سیاسی کورد بەینی چوار وڵات دابەشبووە. لە لایەنی سیاسیەوە ڕێگاچارەکەی لە لایان ئەو چوار وڵاتەدا دەبینرێت، ئەگەر قەرار بێت بڵێین کۆنگرەی نەتەوەی ڕێگا چارەیکی سیاسی بێت بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد بە گشتی بە باوەڕی من بۆچونێکی واقع بینانە نیە، هۆکارەکەشی ئەوەیەئەحزابی هەر یەک لە پارچەکانی کوردستان بە تەبیعەتی تایبەتیەکانی ئەو وڵاتە، تەبیعەتی چەند و چۆنی مەسەلەی کورد لەو وڵاتەدازەرورەت و پێداویستیەکانی دیسان مەسەلەی کورد و شێوازی مەسەلەکەلەم پارچەیەی کوردستان، هەروەها سیاسەت و بەرنامەدارێژی خۆیان دەبەنە پێشێ کۆنگرەی نەتەوەی بەو واتایە کە هەر جوار پارچەی کوردستان لە خۆ بگرێت. هەموو ئەحزابی کوردی لە خۆی بگرێت، جیاواز لەوە دروستبوونی شتێکی ئاوەها لە ئەو هەموو حزبە لەیەک دوورانە کارێکی ئاوەها ئاسان و کرداری نیە. لە بوارە سیاسیەکەشیدا لە ڕاستیدا زۆر دیار نیە موخاتەبەکەی کێیە هەلەکەی ڕوو لە کێ دەکاتەوە، بەڵام ئەگەر وەکوو بنەمایەکی نەتەوەی بێت و پێناسەی کوردی بێت لە سەر ئەو جۆرە بابەتانە کار بکرێت، وەکوو مێژووی ئەدەبی لێکۆڵینەوەر بێت ئەوە شتێکە دەکرێت بگونجێنرێت، بەڵام دیسانەوە گرنگ ئەوەیە ڕوی لە کێیە کۆنگرەی نەتەوەی بە ئەحزاب دروست دەبێت، ئەگەر لە نێو حزبەکاندا لێک تێنەگەیشتنێک نەبێت بەڕاستی ئاسان نیە کۆنگرەیەکی نەتەوەیی.

چەترپرێس: چی بکرێت بۆ دروستبوونیلێکتێگەیشتن و تەفاهومی نێوان ئەحزابەکاندا؟

خالید عەزیزی: یەکەم هەموو حزبەکانی پارچەکانی کوردستان دەبێت لە پارچەکانی خۆیاندا دەست پێ بکەن و دەبێت تەفاهومیان هەبێت واتا تێگەیشتن دەستپێکردنی کار بۆ ئەو لەیەکتێگەیشتنە دەگەڕێتەوە بۆ کۆمەڵێک خوێندنەوە بۆ چارەسەرکردنی کێشەکە لەو پارچەیەدا کە لەوێ بڕوایەکی گشتیان هەبێت لە مەسەلەی نەتەوەیی کورد لەو وڵاتەدا کە چۆن چارەسەر دەبێت جا ئەگەر ئەوکات لە هەر پارچەیەکدا هاوپەیمانیەکی نەتەوەیی هەبوو ئەو کاتە ئێمە دەگەینە قۆناغێکی دیکە بۆ دروستکردنی قۆناغەکان، ئەو کات لەو قۆناغانەدا دیسانەوەخوێندنەوەیەی ناوچەی نێودەوڵەتی دەوێتلەهەمانکاتیشدا پەیامی سیاسی دەبێت بدرێتە دەرەوە بۆ دەوڵەتان، بەڵام ئایا بە شێوەیەکی هاوپەیمانی نەتەوەیی پەیامەکە دەدرێتە دەرەوە؟لە حاڵێکیشدا هەرپارچەیەک کێشەی خۆی هەیەیان خەیر وەکوو بنەمایەکییەروەردەیکار بۆ ئەوە بکرێت کە گەلی کورد وردە وردە زیاتر هەستی نەتەوایەتی هاوبەشیخۆیان بەهێزتر بکەن، هەر بۆیە لە بواری کرداریەوە ناڕوونی زۆری لەسەرە.

چەترپرێس: ماوێکە پەیوەندی بەهێز لە نێو بەشێکی زۆر لە نێوان هێزە سیاسیەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دروست بوە، بەڵام بە کردەوە ئەنجامەکانی دەرناکەون تێبینی بەڕێزتان لەم بارەوە چیە؟

خالید عەزیزی: بە لێکدانەوەی ئەوەی کە سەردەمیدابڕان و جیابوونەوەی نێوان حزبەکان کە دەکرێت بڵێم شەش ساڵە

دەستی پێکردوە ڕاستە لەو دوایانەدا هەوڵەکان زۆرن بۆ لەیەکنزیکبوونەوەیەک بۆ گفتوگۆکردن لەگەڵ یەکتری بۆ ئەوەی کە بەدواداچونێک هەبێت چۆن لە یەک نزیک ببینەوە. من پێم وایە زۆرێک لە حزبەکان وردەوردە بەو ڕاستیە دەگەن کە دەورانی لەیەکجیابونەوە و لەیەکدابڕان و لەیەکدووری وەلا بنێین بۆ ئەوەی کە ئەو کێشانە چارەسەر بکرێن و ئەو برینانە کە ئەم شەش ساڵەی دوایدا هاتونەتە گۆڕێ بۆ ساڕێژکردنی ئەو برینانە تەنهاڕێگاکەی گفتوگۆیە. دواتریش ئالۆگۆڕەکانی ناوچەکە و کێشەکانی کورد کەلەو وڵاتانە کە کورد کێشەی هەیە لەوێدا و ڕۆژبەڕۆژ زیاتر دەبێت بە مەسەلە بەتایبەتی کە لە ئێستادا داهاتوی سوریا نارووونە، بەڵام مەسەلەی کوردیش لەوێ لە مەیدانەکەدا بوونی هەیە. لە تورکیاش ئەوە دەوڵەتی تورکیش گەیشتوەتە ڕێگای گفتوگۆکردن بە جۆرێک ڕێگاچارەیەک بدۆزێتەوە لە باشوری کوردستانیش، ئەوا حکومەتێکی کوردی بونی هەیە بە خۆشییەوە دامودەزگای خۆی هەیە، ئەوەش بۆ خۆی هاندەرێکەبیر لەوە بکرێتەوە کە ئالۆگۆڕەکانی ناوچەکە ئێرانیش دەگرێتەوە، مادام ئێرانیش دەگرێتەوە دەبێت کورد یەکدەنگ و هاوپەیمان بێت.

چەترپرێس: یەکەم سەرهەڵدانی شۆڕشی مەیدانی لە ڕۆژهەڵاتی ناویندا کە بە "بەهاری عەرەبی" ناوەزد دەکرێتلە ئێرانەوە دەستی پێکرد، بەڵام چەند وڵاتێکی عەرەبی تیایدا سەرکەوتنیان بەدەست هێنا، بەڵام ئەو شۆڕشە مەیدانیە لە ئێران کپ کرا. شرۆڤەی بەڕێزتان لەم بارەو چیە؟

خالید عەزیزی: هەمیشە لە ڕەوەندی بیر و بۆچوونجاری وا هەیە لە شوێنێک دەست پێدەکات ڕەنگە لە شوێنەکەی خۆیدا سەر نەگرێت بیقۆزێتەوە بۆ شوێنێکی تر و بەدوایدا بڕوات. قەرار نیە لە وڵاتێک بیرێک هاتە گۆڕێ دەبێت حەتمەن ئەو وڵاتە خاوەنداری بکات بە تایبەت لە سەردەمی ئێستادا کە دنیا دنیای تەکنەلۆژیاییە ئەوەی کە لە ئێران ڕویدا لەسەر هەڵبژاردنەکەی پێشو کە نزیک سێ ساڵ و نیو لەمەوبەر لە ڕاستیدا ڕوداوێکی گەورە بوو بۆ ناوچەکە میدیاکانی نێودەوڵەتی زۆر بایەخیان پێدا وە ئیلهامی دا بە وڵاتانی، بەڵام بە حوکمی بوونی ئێمکاناتێکی بەهێز و دامود دەزگای کۆماری ئیسلامی ڕێگای نەدرا، زوو کپی کرد ئەو شۆڕشە مەیدانیەبەو پێیە کە کۆماری ئیسلامیئێران تەجروبەیەکی لەمێژینەی هەبوو. شەڕ لەگەڵ ئێراق و ئۆپۆزسیۆنی ئێرانیرەنگە تەجروبەیەکی زیاتری هەبووبێت لە وڵاتانی عەرەبیلە بەرامبەر کپکردنی ئەو شۆڕشە مەیدانیە. بەڵام کاتیک لە باشوری ئەفریقادا و لە ڕۆژهەڵاتی ناوێندائەوە ئیدامەی پەیدا کرد چەند میدیایەکی بەهێز کاریان لەسەر دەکرد بەتایبەت میدیایەکی وەکوو: کەناڵی ئەلجەزیرە و لە هەمانکاتیشدا ئەو وڵاتانە تەجروبەی سەرکوبکردنی میلەتەکانیان هاوشێوەی کۆماری ئیسلامی لە قۆناغە جۆراوجۆرەکاندا نەبوو. بە باوەڕی منوردەورد سەرهەڵدانەکان هێزی زیاتری دا بە گەلانی عەرەبی و تیایدا بەشێکیانسەرکەوتنیان بەدەست هێنا و ئیدامەی پەیدا کرد، بەڵام ئەوەش بەو واتایە نیە ئیدی ئێران دەبێتە جەزیرەی ئارامش. پێم وایە بۆ جارێکی دیکە ئەو کەشوهەوایە لە ئێران ڕووبداتەوە گەلانی ئێران بە تەجروبەیەکی باشتر و بەهێزتر ڕوبەڕوی کۆماری ئیسلامی دەبنەوە.

چەترپرێس: لە دوا گۆڕانکاریە سیاسیە جیهانیەکاندا بە تایبەتی لە ڕۆژهەڵاتی ناویندا کە دۆزی کوردی پێوە گرێدراوە هەروەک ئاگادارین گەلی کورد لە ڕۆژئاوا و باکوری کوردستان بەردەوام لە بەرخۆدانان دایە، بەڵامبێدەنگی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵات بەردەوامە، پێتان وایە هۆکارەکان چین؟

خالید عەزیزی: هۆکارەکانی لە چەندین شتدا دەبینرێت یەکەم: نزیک بە (٦٨)ساڵ پێش ئێستا یەکەم حزبی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا دروست بوو، حزبی دێموکراتی کوردستان بوو. بە خۆشییەوە شعوری سیاسی کورد لە خۆ پەروەردەکردن و بیری نەتەوایەتی کە دواییکۆماری کوردستانی لێ دروست بوو ئەوە بوو هەر لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا دەستی پێکرد و کاریگەریشی خستە سەر بەشەکانی تری کوردستان، بەڵام دەبینین بەبەراورد لەگەڵ باکوری کوردستان و ڕۆژئاوای کوردستان وباشووری کوردستان ئەوە حەقیقەتێکە مەسەلەی سیاسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان زۆر لە خوارەوەیە و بێدەنگیەکی تەواوی پێوە دیارە بێدەنگیەکە بەو واتایە نیە گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان مافی ڕەوای خۆیان ناوێت یان خۆیان بە کورد دانانێن یانیش هەوڵ نادەن لە بەرامبەر داکۆکیکردنی مافەڕەواکانی خۆیان لە بەرامبەر کوماری ئیسلامیدا.

جیاوازیەکە لەوەدایە کۆماری ئیسلامی بەبەراوردلەگەڵ دەوڵەتانی دراوسێ ئەوانەی کە کێشەی کوردستان یان هەیە جیاوازیەکی زۆری هەیە.

یەکەم: لە ئێراق حکومەتی بەعس نەما و تێدا چوو، لەو نێوەندەدا مەجالێک بۆ کوردی باشور هاتە ئاراوە.

دووهەم: لە سوریاش ئینقلابێک دژی ڕژیمەکەی بەشار ئەسەد لە گۆڕێدا هەیە و ڕژیمەکەی ئەسەدیش دامودەزگایەکی بەهێزی نەماوە شانسی بۆ کوردی ڕۆژئاوادروست کردوە. سێهەم: لە تورکیاش لە تەنیشت خەبات و تێکۆشانی خەبات کارانی کورد لە باکوری کوردستان دەوڵەتی تورکیاش بەوە گەیشتوە مەجالێک بدات، بۆیە تەبیعەتەنبەبەراورد لەگەڵ ئەو سێ پارچەیە بێدەنگییەکلە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەیە. هەروەهاکۆماری ئیسلامیهیچ مەجالێک ئیمکانێک نە لە بواری ڕاگەیاندن نە لە بواری دبلۆماسی نە ڕێگا بە جموجۆڵی خەباتی مەدەنی و تەشکیلاتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، تەنانەت ڕێگا بە هێنانە ئاراوە باسی مەسەلەی کوردنادات. هیچی بۆ ئێمە نەهێشتۆتەوە هەر ئەوەشە مەسەلەکە دەنگ ناداتەوە و باسی لێوە ناکرێت لە نێوان بیروڕای گشتیدا و لە ناوچەکەدا با بەراوردی ئەوەش بکەین کۆماری ئیسلامیکاتێک "کەڕوبی و موسەوی" دەگرێت،کە لە بەڕێوەبەرانی ئینقلاب بوونە وکەسایەتیە سەرەکیەکانی ئەو سیستەمە بوونە و ئێستا لە بەندیخانەدان، بەو شێوەیە هەڵسووکەوتیان لەگەڵ دەکات زۆر ئاسایە کە تەحەمولی هیچ دەنگێکی کورد ناکات، مادام تەحەمولی دەنگی کورد ناکات، ئەو دەنگە نایەتە گۆڕێ و ڕەنگ ناداتەوە.

چەترپرێس: لە رێگای چەند وڵاتێکی زلهێزەوە دەسەڵاتی بەعس لە ئێراق لەسەر کار لادرا، بەڵام کێشە سیاسیەکان لە عێراق بەگشتی تادێت بەرفراوانتر دەبن و رۆژانە هاوڵاتیان دەبنە قوربانی، ئایا ئەگەر هاوشێوەی ئێراق دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی لەسەر کار لادرێ چارەنووسی گەلانی ئێران بەگشتی بە چ ڕەوشێکدا دەبینرێت؟

خالید عەزیزی: ئەگەر لە ئێران گۆڕانکاری دروست ببێت واتا کۆماری ئیسلامی لەسەر کار نەمێنێ وڵاتێش بە جۆرێک بشیوێت لە ئەنجامدا نائەمنی و کێشەش شەقامی ئێرانی دەگرێتەوە. بۆ ئەوەیە کۆماری ئیسلامیدەیەوێت بە جۆرێک خەڵک بترسێنێت جاروبار ئاماژە بە نمونەیئێراق و سوریا و وڵاتانی دراوسێ دەکات، ئەوە کارتێکە کۆماری ئیسلامی بەکاری دێنێت رێگا بۆ ئەوەش هەیە، چونکە تەجروبەش هەیە تەجروبەی وڵاتانی عەرەبی هەیە کەوا ئەو ئالۆگۆرانەیان تێدا پێکهاتوە. تەجروبەی ئێستای سوریاش هەیە کە لایانە سیاسیەکانی ئێرانیلێی فێر بن و لە هەموان گرنگتر تەجروبەی ئێراقیش هەیە. بە باوەڕی من بۆ ئەوەی بەرگری لەوە بکرێت ئێرانی داهاتوونەبێتە شێوەی ئێراق یا سوریا دەبێت تێبکۆشین ئەو چەکە لە کۆماری ئیسلامی بستێنینەوە، ئەوەیە کە دەرفەتی ئەو جۆرە چەواشەکاریانە بە کۆماری ئیسلامی نەدەین. بەڵام ئەوە چۆن دەکرێت، پێویستە هەموو لایانە نەیارەکانی کۆماری ئیسلامی چ ئەوانەی لە ژورەوەن چ ئەوانەی لەدەرەوەن زۆر لەیەک تێبگەن هەوڵ بۆ لەیەکتێگەیشتن بدەن. لە حاڵەتی تاکڕەوایەتی تاک حزبی بێنەدەرێ کار بکەن بۆ خاڵێکی هاوبەش وهاوئاهەنگیەکی یەکدەنگ، ئەوکات سەرجەم پێکهاتە سیاسیە فکریەکان و لایەنە مەزهەبیە جۆراوجۆرەکان و لایەنە میلییەکان وەک نەتەوەکانی ئێرانیلە خۆ بگرێت، ئەوکاتە کە ئەو ئەگەرە لە نێوان ئەو لایەنانە دروست بوو و بەو ئەدەبیاتی سیاسیە چوو بۆ گۆڕەپانی سیاسی ئێران لە داهاتودا ئەوکات بە باوەڕی من ئەو نیگەرانیە نامێنێت و مەرجەعیەتێک دەبێت کە لە داهاتوی شێواندنی ئێراندا ئەو کێشانە وای لێ نەیەت کە خەڵک نیگەران بکات و نائەمنی دروست ببێت. بۆیە کە ئەو مەرجەعە کە من ئاماژەم پێکرد لە ئێستاوە گەلانی ئێران هەوڵی بۆ بدەن بیناسن و بەرامبەر بە داهاتوی ئێران لەسەر باوەڕی بە دێموکراسیەت و مافە ئینسانیەکان.

چەترپرێس: حزبەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان رۆژێکلەرۆژان هەنگاوێکی جدیان بۆ چۆنیەتی دارشتنیسیستەمێکی حکومڕانی یانفیدراڵی بۆ دوا رۆژیرۆژهەڵاتی کوردستان داناوە یان حکومڕانی باشوری کوردستان دەکەنبە ئەزمونی دوا رۆژی رۆژهەڵاتی کوردستان؟

خالید عەزیزی: یەکەم مادام ئێمە باوەڕمان بەوە هەیە کێشەی کورد لە ئیراندا چارەسەر بکرێت بەواتای ئەوەیە باوەڕمان بە فیدراڵیزمە وەکوو میکانیزمی رێگاچارەی ئەو مەسەلە دەبێت بە دوای راستی یاریەکەدا بگەڕێین. راستی یاریەیەکە ئەوەیە لە ئێرانی فرەنەتەوە، فرەمەزهەب، فرەڕەنگ بۆ ئەوەی پڕۆژەی کوردی ئێمە سەرکەوتو بێت و ئێران فیدراڵیزم بێت، حکومەت موتەمەرکیز نەبێت لەسەر ئەساسی بنەمای هاوبەشی هەموو لایەک بەشداربین. دەبێت دۆست ببینینەوە موخاتەب

ببینینەوە، موخاتەب دیتنەوە دەبێت لە نێویاندا بگەڕێیتنەو عەقڵیەتە جێ بخەین و لەسەر ئەساسی ئەو عەقڵیەتە بچینە پێشەوە. ئاسایە کاتێک کەسێک بە ڕێگاچارەیەک دەگات یان نەخشەڕێگایێک دێنێتبۆ داهاتوی ئێران کەڵکی لێ وەردەگرێت لەهەموو ئەو ئەزمونانەدا کە لە دنیادا هەن و سەرکەوتو بوون و ئاماژەیان پێدەکەیت و دەیانکەیت بە مەرجەع بۆ ئەوەی کە هێزێکی فیزیکی بۆ پڕۆژەکەی خۆت پەیدا بکەیت. ئەوەی من هێناومە لە خۆڕا دروست نەبوە. لە دنیادا تەجروبە کراوە و شێوەیەکی باشە بۆ ئیدارەکردنی وڵات. لە تەنیشت ئەوەدا ئەو تەجروبەیە کە لە ئێراق بەکارهێنراوە واتا فیدرالیزیم و عەدەمی تەمەرکوزی دەسەڵات ئێمە دەتوانینلە داهاتودا لەگەڵ لایەنە ئێرانیەکان باسی لێوە بکەین. بڵێن لە ڕۆژهەڵاتی ناویندا وڵاتێکی وەکوو ئێراق هاوشێوەی ئێرانە کە لە ڕوی سیاسی و فر مەزهەبی و نەتەوەیی تێداهەیە. دەکرێت ئەو دوو وڵاتەبەیەکەوە دروستیشی بکەینەوە و چاکیشی بکەینەوە. دەکرێت ئاماژەش بەوە بکەین ئێراق لەو نمونانەیە هەرچەندە کێشەی نێوخۆییش هەیە، بەڵام کارێکی ئاستەم نییە دەتوانرێت چاکسازی تێدا بکرێت. لێرەشدا جێگای ئاماژەپێکردنە کە کورد فاکتەرێکی سەرەکی بووە لە چۆنیەتی سەپاندنی میکانیزیمی بەشداری فیدرالیزم و کاری هاوبەش بۆ ئیدارەی وڵات. وەکوو ئاماژەم پێکرد شێوەی حکومەتی هەرێمی باشوری کوردستان لە باری یاسایی و لە باری فەرهەنگی و لە باری چۆنیەتی ڕێکخستنیپەیوەندیەکانی هەولێر لە گەڵ بەغداد بە باشی دەزانین و هیچ کێشەی تێدا نییە، دەگەڕێتەوە سەر ئەو دانپێدانانە یاسا هاوبەشە کە کاتی خۆی لایەنە سیاسیەکان لەگەڵ یەکتردا کردویانە. ئێمە بەشتێکی باشی دەزانین بەڵام ڕەنگە تۆ لە ئێران و لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە داهاتودا بە سروشتی فەرهەنگ و تایبەتمەندیەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەو چوارچێوەیەدا خوێندنەوەیەکی دیکەت لێی هەبێت.

چەترپرێس: لە دوای جیابونەوەتان لە حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران چەندین جار گفتوگۆ کراوە لە نێوانتاندا بۆ یەکخستنەوەی هەر دوو حزبی دیموکرات، بەڵام تا ئێستا یەکتان نەگرتوەتەوە ئەپرسین ئەم لێکترازانەتان چ سودێکی بە گەلی ڕۆژهەڵات گەیاند و جیابونەوەتان زۆری نەخایاند، بەڵامیەگرتنەوەتان زۆر دەخایانێت؟

خالید عەزیزی: یەکەم: زۆر باش دەبووئارەزومان دەکرد و ئێستاش ئارەزوش دەکەین لەیەکدابڕان و جیابوونەوە لە نێوان حزبە کوردیەکاندا دروست نەبێت وە ئەگەر حزبەکان کێشەیەکی نێوخۆیان هەیە تێبکۆشن بۆ بنبڕکردنی کێشەکە و بە دوای ڕێگاچارەیەکدا بڕۆن بە شێوەیەک چارەسەری بکەن کە لەیەکترازانیدا بەڕودا نەێت، چونکە ئەوە یەکێکەلەو دەردە کوردانەیە لەو گرفتانیە کە ئێمە دەیان ساڵە پێوەی دەناڵێنین لە هەموو پارچەکانی کوردستان لەگەڵ کێشە و ناکۆکی حزبەکان، هاوشێوەی لەتبوونەکەی هەردوو حزبی دێموکرات ئاسایە بۆ گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە دەیان ساڵە حزبی دێموکراتی کوردستان یان تەجروبە کردوە. ئەو حزبە لایەنگرێکی زۆری هەیە و ئەندامێکی زۆری هەیە،بوەتە بەشێک لە پێناسە و مێژوو ئەفسانەی ئەو خەڵکە. ڕوداوێکی خۆش نەبوو، ڕوداوێکی زۆر ناخۆش بوو، بەڵام لە سیاسیەتدا کاتێک ڕوداوێکی زۆر ناخۆشیش ڕووەدات، خارج لە ئیرادەی خەڵکەکە لە نێو حزبدا وای لێهاتبێتکە بەیەکەوە کاریان نەکردبێت

جـودا بـنەوە. نابێـت لە خـانەی یەکەمـی ناخۆشـیەکەدا بمێنـنـەوە هاوکـات کە ئەو حـاڵەتە ڕوودەدات دەبێـت بە دوای ڕێگاچارەیەکدا بڕوین. لەم دوایـانەدا ئێمە وەکوو لایـەنی حزبی دێموکراتی کوردسـتان پێشبینی ئەوەمـان دەکـرد بە مروری زەمان دەبێت ئێمە لەیەک نزیک بینەوە و بەدوایرێگاچارەیەکدا بڕۆین. ئێمە بەش بە حاڵی خۆمـان هەوڵمانـداوە کە کۆمەک بە کەشوهەوایەکی ئارام بکەین. زەمینە خۆشکەری دانیشتنەکان و گفتوگۆکان بین، هەروەهـا ئێمە لەو دوایـانەدا دانیشـتنمان لەگەڵ یەک هەبووەوکوو هەر دوو حزبی دێموکرات کە لە ئاستی دەفتەری سیاسی. بە بەراورد کـردن لەگەڵ رابـردوو من پێم وایە ئەوە هەنگـاوێکی باشـە کە لانـی کەم هەر دوو بەشـی دێمـوکرات لەگەڵ یەک دادەنیشـن و بـاس لەسـەر ئەوە دەکەن کە چۆن تێبکۆشن لە داهاتودا کێشەکەی خۆیان لە ڕێگای گفتوگۆ چارەسەر بکەن کە تەنـانەت لە ئیـدامەدا بەرە ئەوە بـڕۆن کە هەردوو لای دێموکرات یەک بگرێتەوە لە یەک حزبدا. جا ئەوەش کە کێشەکان هاتنە گۆڕێ کاتی خۆی لە نێـو یەک حزبـدا، ئـێمە بـووین بە دوو بەش. سـەیر نـیە پڕۆسـە یـان ڕەوەنـدی گفتوگـۆ لەیەکـنزیـکبوونەوە کـاری هـاوبەش لە ئیدامەشـدا یەکگـرتنەوەش مـاوەیەک بکێشێت. ئەوەی ئێستا لە خـزمەت ئەوەدایە ئـێمە چۆن هەر دووکلامـان بەیەکەوە حزبـی دێموکرات دروست بکەینەوە. جۆرێکی دروست بکەینەوە کە لە هەمووی لەیەکدابڕان و لەیەکـترازانەکانی دەیان سـاڵە کەڵـک وەربگـرین بۆ ئەوەی بەیەکەوە حزبێکی بەهێـزو جێی ڕەزامەنـدی هەمـوو ئەنـدامان و لایـانگرانی حزبـی دێموکرات و کـۆمەڵانی خەڵکی کوردستان ڕێک بخەینەوە.

چەترپـرێس: لە کۆنفرانسـی "پـراگ"دا پرسی نەتەوەی کـورد پەراوێـز خـرا و دەنگـۆی ئەوەش هەیە دەستی دەرەکی لەپشت کۆنفڕانسەکەا هەیە لە هەمانکاتیشدا وەڵامی پەراوێز خستنی پرسی کورد بەگشتی نەدرایەوە،بۆ کۆنفرانسـی داهـاتوو چیتـان ئامادە کردوە؟

خالید عەزیزی: سەبارەت بە کۆنفرانسی پراگ و هەموو ئەو کۆبوونەوانە کە لایەنە ئێرانیەکان لە دەرەوە ڕێکیـان خستووە و ئێمەش تیـاندا بەشداریمان کردوە، جا لە لەندەن، ستۆکهۆڵم، پراگ و واشنتن و لەو دوایـانەشدا حزبی دێموکراتی کوردسـتان کۆبونەوەیەکی لە بڕۆکسل دروست کرد. ئێمەش بەدواداچوون بۆ شتێک دەکەیـن ئەویـش ئەوەیە کۆبـوونەوەی فرەڕەنگی لایـەنە ئێرانەیەکانە، بۆچونی جۆراوجۆر و دەرفەتێکی زۆر لەوێدا بەدی دەکرێت کە ئێمە بتوانین بـاسی مەسـەلەی کـورد بکەیـن. لەو کۆنفرانسانە نابێت چاوەڕوانی زۆرمان هەبێت خەڵکی پەرشوبڵاوی تێـدایە. هەنـدێکیان خەڵکـانێکی تـاکڕەون هەندێکیشـیان گروپن ڕێکخراوی سیاسی جـۆراو جۆریـان هەیە لەوێ تەنهـا دەکرێت نەتـیجەی باسـەکان بکرێت بە بەڵگەنامەیـەک و شتێک بڵاو ببێتەوە. ئەوەندەی پەیوەندی بە لایەنە سیاسیەکانەوە هەیە بەتـایبەت حزبی ئێمە و لایانە کوردیەکـانی دیکە بەشـدار بوون بە باوەڕی من هەموو لەوێ باشیان قسە کردوە، باشیان داکۆکی لە مافەڕەواکانی دۆزی کـورد کـردوە، جـا ئەوەی کە لە یاداشتنامەکاندا کەم ڕەنگی داوەتەوە، ئەوە لە جێی خۆیدایە هەر لەو چوارچێوەیەدا هەم حزبـی ئـێمە و لایـانە کوردیەکـانی دیکەش نـاڕەزایەتی خۆمـان نیشـانداوە من ئەوە زۆر بە سـەیر دانـانێم. ئێسـتا لەگەڵ لایـانە ئێرانیەکـان خەریکین ئەوان لە

دۆزی کورد تێبگەیەنین دوای دەیان ساڵ لەیەکدوری و نەبوونۆبوونەوە و کۆنفرانسی هاوبەش بۆیە ئەو لەیەک تورە بوونانە و لەیەک تێنەگەیشتنانە شتێکی ئاسایە. رەنگە لە داهاتوشدا بێتە پێشێ کۆنفرانس و سیمینارى لەو چەشنەببەستریێت دیسانەوە ئێمە بە پێچەوانەی چاوەڕوانی خۆمان ئەو مەسەلەیە کە ئێمە بمانەوێت بیخەینە ڕۆژەقەوەلە نێو ئەواندا ڕەنگ نەداتەوە. تەنها ڕێگامان ئەوەیە کێشەیان لەگەڵ بکەین، گفتوگۆیان لەگەڵ بکەین کۆڵ نەدەین لە داکۆکیکردن لە دۆزی کورد، بەڵام بە هێزێکی فراوانەوە بەو واتایە کە حزبە کوردیەکان لەسەر خاڵێکی هاوبەش ڕێکبکەون ئەوکات پێشکەشی کۆنفڕانسەکانی بکەن. بڵێن جیاواز لە چۆنیەتی کۆنفرانسەکەئێمە وەکوو کورد ئەو مەسەلەیەمان هەیە و ئەو داخوازیە ڕون و ئاشکرایەمان هەیە بۆ ئەو کارە پێویستمانیەکگرتویی هەیە لە نێو حزبە کوردیەکاندا هەروەها ئێمە وەکوو کورد نابێت تێبکۆشین ببین بە بەشێک لە کێشەی ئەوان لەگەڵ یەکتر. لایەنە ئێرانیەکان کێشەیان لەگەڵ یەکتر هەیە یەکتر قەبوڵ ناکەن. بیروڕای جیاوازی فکرییان زۆرە فێری کاری پێکەوە هاوبەشی و کاری سازمانی لە گەڵ یەکتری کەم بوونە یانیش سەرکەوتو نەبوونە یان ئەوانیش لەیەک جیابوونەوەو دابڕانی جۆراو جۆری زۆریان لێ بوەتەوە. ئێمە تەنها دەبێت هۆشیاری ئەوەبین وەکوو حزبی کوردی نەبین بە بەشێکی کێشەی ئێرانیەکان لەگەڵ ئەوان بەڵکوو لایانە کوردیەکان ببن بە خاوەنی دۆزی خۆیان.

سەبارەت بەوەی چیمان ئامادە کردوە بۆ کۆنفرانسی دووهەمئەگەری ئەوە هەیە لەچەند مانگی داهاتودا کۆنفرانسی دووهەمببەستریێت، بەڵام لە ڕاستیدا ئێمە تا ئێستاش هیچ ڕێکەوتنێک و خاڵێکی هاوبەشمان لەسەر یاداشتنامەیەکنیە لە نێوان هێزەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. ئێمە وەکوو حزبی دێموکرات لەگەڵیاندا دەستپێشخەریمان کردوە، ئێستاش ئەو مەسەلەیە هاتوەتە ئاراوە هیواخوازین ئەنجامەکانیدانیشتن و گفتوگۆکانی داهاتووی لایانە کوردیەکان تا کۆنفرانسی داهاتوو لانی کەملەیەک تێگەیشتن و خاڵێکی هاوبەشمان هەبێت. بەڵام جێگای خۆیەتی ئەوەش بڵێم ئێمە وەکوو هێزە کوردیەکان کاتێک لە شوێنێکدا بەشدار دەبین بە هیچ جۆرێک لە دژی یەک قسە ناکەینئەگەر لە دەرەوەی کۆنفرانسەکە ڕەنگە ناکۆکیمان هەبێت، بەڵام لە نێو کۆنفرانسەکە هەماهەنگیمان زۆرە.

وا باشە ئەو هەماهەنگیە بەدەنگ و بە گوتار دەربیخەین و بکرێت بە یاداشتنامە بۆ ئەوەی لایانە ئێرانیەکان ببینن لەوە تێبگەن کە لایانە کوردیەکان لەسەر خاڵێکی هاوبەش ڕێکەوتونە. ئێمە کاری بۆ دەکەین لەیەک دوو مانگی داهاتودا بزانین بە کوێ دەگەین.

سەبارەت بەوەی کە گوایا دەستی هێزی دەرەکی لە پشت کۆنفرانسی پراگەوە بونی هەبوە لەڕاستیدا من هیچ بەڵگەیەکم نیە هیچ زانیاریەکم نیە کە هێزی دەرەکی لە پشتەوە بوبێت وە تا ئێستاش بۆم دەرنەکەوتوە تا بەڵگەیەکم هەبێت بڵێم هێزی دەرەکی لە پشت کۆبوونەوەی"پراگ"دا بووە. ئێمە وەکوو حزبی دێموکرات هیچ بەڵگەیەکمان نیە.

چەترپرێس: ڕێکەوتننامەی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران و حزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەنگۆیەکی زۆری بەدوای خۆیدا هێنا و نەڕەزایەتی بەشێکی زۆری حزبەکانی ڕۆژهەڵاتی لێکەوتەوە، وا باسی لێوە دەکرێت کە گوایا ئەمڕێکەوتننامەیە وەکوو نیشاندانی دوو هێزی سەرەکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەگشتی دەرەنجامەکانی لە ڕوی ڕەوشی سیاسیەوە چۆن دەبینن؟

خالید عەزیزی: یەکەم ئەوەی کە دوو حزبی سیاسی کوردی لەگەڵ یەک دادەنیشن و بەهەندێک تێگەیشتن ویاداشتنامە دەگەن وەک دوو حزب لە گەڵ یەکتر ئەوە بە شتێکی باش دەزانین ئەو کارەی ئەوانیش ئێمە وەکوو حزبی دێموکرات لە دژی نەبوونە و بەکارێکی باشمان زانیوە. بۆ خۆیان لانی کەم دوو حزبی کوردی لەگەڵ یەکتری دانیشتنیان کردوە و لەیەکنزیکبونەتەوە.

دووهەمیش ئەو دوو حزبە بە هیچ شێوەیەک دوو حزبی سەرەکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان نین. هەر دوو حزب واتا حزبی کۆمەڵەی شۆڕشگێڕی زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران و حزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندوو حزبن لە نێو بەشێک لەحزبە کوردیەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. ئەو فەرهەنگ و ئەدەبیاتە کە هەر حزبە خۆی بە ئەسڵ دەزانێت ئەوی دیکە بە پێچەوانەوە دەزانێت بۆچوونێکی باش نیە بۆچوونێکی خراپە.

ئێمە نابێت بەو شێوەیە لەگەڵ یەکتری هەڵسوکەوت بکەین لە حاڵێکدا ئەو دوو لایانە لەگەڵ یەکتری لەیەک تێگەیشتن و یاداشتێکی دوو حزبی یان هەیە کە دوو دانە دێموکرات هەیە و چوار دانە کۆمەڵە هەیە جا ئەگەر وایە هەر بە ڕێکەوتنی ئەو دوو حزبە پێناسە دەکرێت. ڕەنگە دوو حزبی دیکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش بەیەکەوە دابنێشن و لەگەڵ یەکتررێکەوتننامە و یاداشتێکیان هەبێت. ئەگەر ئێمە وەک حزبی دێموکراتی کوردستان پێمان دروست بایە پێشتر دەمانتوانی ئەو کارە بکەین. ڕەنگ بوو لە گەڵ سێ حزب و چوار حزبیش ئەو کارەمان کردبایا، بەڵامئەو کارەمان بە دروست نەزانی بۆ ئێمە نەمان ویست ڕێگا چارەی دوو گروپی و سی گروپی لە نێو ئەحزابی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا بێنینە پێشەوە بە جۆرێکی دیکە هاوکاری یەکتریبکەین لە تەنیشت ئەو لەتبوون و جیابوونەوانە، ئێستاش ئەو کارە بەینی دوو حزبی خۆیانە. ئەگەر باس لەسەر بەرەیەکی یەکگرتوو کە هەموو لایەک تێیدا بن ئەو دوو حزبەشلە داهاتودا دەتوانن تێکەڵ بەو بەرەیە بن کە هەموو لایەکمان بەیەکەوە دایبمەرزێنی.

سەرچاوە: ماڵپەڕی چەتر پرێس - ڕێکەوتی : ٢١ فێبریویری ٢٠١٣

خالید عەزیزی: فیدراڵیزم باشترین ڕێگاچارەیە بۆ ڕەواندنەوەی نیگەرانی لە داهاتووی ئێران

وتوویژی ڕۆژنامەی «کوردستان»

ئاماژە:

٢٢ی ڕێبەندانی ١٣٥٧، ئەو ڕۆژەبوو کە ڕاپەڕینی پڕشکۆی گەلانی ئێران دژی ڕیژیمی پاشایەتیی تێدا سەرکەوت. بەلام گەلانی ئێران نەک هەر بە ویست و داخوازە لە میژینەکانیان نەگەیشتن بەلکوو، تووشی سەردەمێکی ڕەشی دیکە بوونەوە کە تا ئێستاش درێژەی هەیە. بۆ تێشک خستنە سەر خوێندنەوەی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە بارەی ئاکامەکانی ئەو ڕاپەڕینە ودووپاتنەبوونەوەی میژوو لە ولاتی فرەنەتەوەی ئێران دا، «کوردستان»،ئەم وتوویژە تایبەتەی لە گەڵ بەڕێز خالید عەزیزی، سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان پێک هێناوە:

«کوردستان»: چ هۆکار یا هۆکارگەلێک بوون بە هۆی ئەوە دەسکەوتەکانی ڕاپەڕینی ڕێبەندانی ١٣٥٧ لە لایەن خومەینی و ئاخوندەکانی دیکەوە، دەستیان بە سەر دا بگیرێ و بزووتنەوەکانی نەتەوە بندەستەکانی ئێران ، بە تایبەتی نەتەوەی کورد بکەونە پەراوێز و لە دەسکەوتەکان بێبەش بکرێن؟

خالید عەزیزی: پێشەکی، لە ئێرانی ئەو کات لە وڵاتێکدا شۆڕش کرا کە کۆمەڵگایەکی فرەچەشن بوو و کۆمەڵێک کێشەی چارەسەر نەکراوی دەیان ساڵەی کۆمەڵایەتی، سیاسی، ئابووری و میللی و مەزهەبیی تێدا کەڵەکە کرابوو و هەر لایەنەی کەم و زۆر چاوەڕوانیی خۆی لە گۆڕان و ئاڵوگۆڕەکان هەبوو. لە لایەکی دیکەوە ئەزموونی دیموکراسی و کاری جەمعی و حیزبایەتی ئەوندە کرچ و کاڵ بوو کە لایەنەکان بە گشتی کەوتنە نێو جەووی ڕۆژانەی شۆڕش کە لە لایەن موئەسسات و

ڕێکخراوە مەزهەبییەکان بە ڕێبەریی ئایەتوڵلا خۆمەینی ڕێبەری دەکرا. زۆر سروشتییە هەر لایەک ڕێبەریی شۆڕش بە دەستەوە بگرێ بە گوێرەی بەرژەوەندی خۆی ڕەوتەکە بەرەو پێشەوە دەبا و دەم و دزگا و دەسەڵاتی خۆشی لەسەر دادەمەزرێنێ.

پێناسە و شعوری سیاسی ـ نەتەوەیی ویست و داخواز و ئامادەگی ڕێکخراوەیی نەتەوەکانی ئێران بە غەیری کورد نە گەیشتبووە ئەو ڕادەیە کە ڕەوتی شۆڕش بە ئاقارێکدا بەرێ و بەو جۆرە خاوەندارێتیی بکات. کورد بە بەراوەرد لەگەڵ نەتەوەکانی دیکە، تەنیا لایەنێک بوو کە ئامادەیی ڕێکخراوەیی و سیاسیی هەبوو کە بە دوای داخوازییەکانی خۆیدا بڕوا و تەنانەت دوای شۆڕش، کورد تەنیا نەتەوەیەک بوو کە داواکانی کەوتە نێو دەستوری کاری دەوڵەت و وتووێژی لێکەوتەوە. ئەگەر وایە دەکرێ بڵێین کە تەنیا کورد بوو گوێی نەدرایە و خرایە پەراوێز. نەتەوەکانی دیکە یان وەک فارس و ئازەری داوایەکی تایبەتیان نەبوو و ئەوانی تریش هەرگیز بەو ڕادەیە لە ڕێکخستن و دەسەلاتی ناوچەیی خۆیان نەگەیشتن کە ببن بە مەوزووع بۆ دەسەلات.

«کوردستان»: ئێستا و دوای ٣٤ ساڵ لە هاتنە سەر کاری ڕێژیمی دیکتاتۆری کۆماری ئیسلامی، بارودۆخی ئۆپۆزیسیۆنی ئەو ڕیژیمە چۆن هەڵدەسەنگێنن؟ ئایا لەلایەن حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە پلاتفۆرمێک یا هەوڵێک، بۆ لەیەک نزیک کردنەوەی ئۆپۆزیسیۆن و ڕێکخستنی بەرەیەک کەگوشار بخاتە سەر ئەو ڕێژیمە،لە ئارا دایە؟

خالید عەزیزی: ئۆپۆزیسیۆن یان دژبەرانی کۆماری ئیسلامی لە گەڵ سێ کێشەی سەرەکی ڕووبەڕوون: یەکەم، خوێندنەوەی سیاسیی ئەوان لەو سیستەمە و چۆنیەتیی مامەڵە کردن لەگەڵی، واتە ڕووخانی سیستەم یان ئالۆگۆڕ لە سیستەمەکەدا بکرێ. دووهەم، شێوەی پێناسە کردنی ئێران وەک ووڵاتێکی فرەنەتەوە و قەوارە و دەسەلاتی سیاسیی داهاتووی ئێران دەبێ چۆن بێت. سێهەم، ئالترناتیو و بەدیلسازی بۆ کۆماری ئیسلامی دەبێ بە گوێرەی کامە بنەما و فاکتۆڕ بێت و کێ لە کوێ قەرار دەگرێ. زۆر ئاساییە کە لە کەشوهەوایەکی ئەوتۆدا کە موخالیفانی کۆماری ئیسلامی زۆر بەربڵاو و لێکدوورن و کەس کەسی قەبووڵ نییە، کارێکی ئاسان نییە لە فەزایەکی ئەوتۆدا پێناسەیەکی واقیعبینانە لە ئۆپۆزیسیۆن بە مانای بەدیل و دەسەلاتی سێبەر لە دژی کۆماری ئیسلامی بکەی. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئێمە وەک کورد مادام ئێستا چارەسەری کێشەی نەتەوایەتیی کوردستانی ئێران لە چوارچێوەی ئێراندا دەبینین دەبێ تێبکۆشین ڕادەی دۆستان زیاد بکەین و نەیارانیش کەم کەینەوە. بۆ ئەو مەبەستەش ئێمە کار دەکەین و نابێ ببین بە بەشێک لە کێشەی نێوخۆی ئەو لایەنانە. بەڵام ئەگەر بزانین لایەنێک چ لە نێوخۆ و چ لە دەرەوە باوەڕی بە داخواز و مافەکانی ئێمە هەیە لەو حاڵەتەدا زۆر ئاساییە کە ئێمە پشتیوانی لەو لایەنە بکەین. لەو جۆرە کێشانەدا ڕادەی باوەڕی ئەوان بە مافەکانی ئێمەیە کە دەبێتە پێوەر و میکانیزمێک بۆ تەنزیمی پێوەندیی ئێمە و لایەنە ئێرانییەکان.

ئێمە لە زۆر کۆڕ و کۆبوونەوەی لایەنەکانی ئێرانیدا بەشداریمان کردوە و هەوڵمان داوە کە ڕێخۆشکەر و یاریدەدەری هاوکاری لە نێو ریزەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی دا بین. ئێمە تا خۆمان وەک حیزبە کوردییەکان جۆرێک لە هاوکاری و کۆدەنگیی کوردانەمان نەبێ ناتوانین وا بە ئاسانی دەوری بەرچاومان لە نەخشە ڕێگای عەمەلیی گۆڕەپانی ئێستا و داهاتووی سیاسیی ئێراندا هەبێ. حیزبی دیموکراتی کوردستان لەو پێناوەدا دل ئاوانە بووە و ئامادەیە لە مەوبەدواش کاری بۆ بکات.

«کوردستان»: وەزعی ئێستای ئێران بە گشتی چۆن دەبینن؟ ئەگەر ڕووخان یا گۆڕانی دەسەلات لە ئێران دا ڕوو بدات تا چەند مەترسیی دووپاتبوونەوەی ئەزموونی ڕاپەڕینی ڕیبەندانی ١٣٥٧ هەیە؟

خالید عەزیزی: کۆماری ئیسلامی لە هەموو بوارەکانی سیاسی، ئابووری، کۆمەڵایەتی، ناوچەیی و نێودەوڵەتیدا لە ژێر فشار دایە.

گەمارۆ نێودەوڵەتییەکان، ئابووریی ئێرانیان تووشی کێشە و گرفتێکی زۆر کردوە و قەیرانێکی بەرچاو، بازاڕی ئێرانی داگرتوە. لە ئاستی ناوچەکەدا ئێران خۆی کردوە بە جەمسەرێکی کێشەکە و تێدەکۆشی بە دروستکردنی قەیران و ئاڵۆزی لە دەرەوەی سنوورەکانی خۆی وێڕای دروستکردنی دیوارێکی ئەمنیەتی لە دەوری خۆی ئەمنیەتی ناوچەکەش بشێوێنێ. ئەو گەمە درەنگ یان زوو بەرۆکی خۆشی دەگرێتەوە وا بە ئاسانی لێی ڕزگار نابێت.

لە تەنیشت ئەوانەدا لە کێشەیەکی بەربڵاوی سیاسی لە گەڵ خەڵکەکەی خۆیدایە، بە جۆرێکی ئەو سیستەمە لە نێوخۆیدا تووشی ناکۆکی و چەند بەرەکی کردوە و ڕۆژ بە ڕۆژ یەکگرتوویی ئەو ڕێژیمە دەخاتە مەترسییەوە. لە سەریەک هەموی ئەو فاکتۆرانە ئاماژە بەوە دەکەن کە ئەو ڕێژیمە وەک هەموو سیستەمێکی سەردەڕۆ نە تەنیا وڵامدەر نییە بگرە ئەسبابی کێشە و گرفتە و دەبێ بڕوا. مانەوەی ئەو ڕێژیمە لەبەر ئەوە نییە کە خەڵک دەیانهەوێ، بەڵکو لەبەر ئەوەیە کە خەڵک هیچ مەجالی وەدەنگ هاتنیان نییە. لە سەریەک کۆماری ئیسلامی وەک هەموو دەسەڵاتەکانی ئیستبدادی زۆر بێ داهاتویە و دەبێ بڕوا.

ئەزموونی شۆڕش لە ساڵی ٥٧ نیشانی دا کە لە شێوان وکەشو هەوای شۆڕشگێرانەدا مەنتق و ڕێگاچارەی لیکحاڵیبوون و تەوافوق کار ناکات و هەر لایەک دەسەڵاتی هەبێ گۆڕەپانەکە قۆرخ دەکات. بۆ ئەوەی ئەم سێناریۆیە دووپات نەبێتەوە جۆرێک لە لێکحاڵیبوون و هەماهەنگی لە سەر بنەمای پیناسەیەکی تەوافوقی و هاوبەش بە بەشداریی هەموو لایەک بۆ ئیدارەی داهاتوی ئێران پێویستە. ئەو کارەش دەبێ لە ئێستاوە بکرێ و بۆ ئەوەی خەڵک بە گشتی بەرچاو ڕوونیی

پیویستیان هەبێ و بزانن کە ئێرانی داهاتوو چۆن و بە دەست کێ و بە چ شێوەیەک ئیدارە دەکرێ. حیزبی دیموکرات بە لەبەر چاوگرتنی ئەزموونی پێشووی شۆرشی ئێران و هەروەها ئەزموونی دواین ئاڵوگۆڕەکانی ناوچەکە و جێگورکێی دەسەڵات لەو وڵاتانە، بە ئەرکی خۆی دەزانێ بەرچاوڕوونیی پێویست بخاتە ڕوو و کاری بۆ بکات.

«کوردستان»: ئیدارەی سیاسیی ئێرانی داهاتوو دەبێ چۆن بێ بۆ ئەوەی هەموو لایەک مافەکانیان پارێزراو بێ؟

خالید عەزیزی: کێشەیەکی سەرەکیی ئێمەی کورد لە گەڵ لایەنەکانی دیکەی ئێرانی لە سەر پێناسە کردنی ئێرانە. ئێمە پێمان وایە ئێران واحیدێکی سیاسی ـ جۆغرافیاییە و چەند نەتەوەی لە خۆیدا کۆ کردووەتەوە، بۆیە قانوون و ئیدارەی داهاتووی ئێران دەبی لە سەر بنەمای ئیعتراف بەو فرە چەشنییە دامەزرێ و و هەموو لایەک خۆی تێدا ببینێتەوە. پڕۆژەی حیزبی دیموکرات بۆ ئەو مەبەستە فیدرالیزم و دابەش بوونی دەسەڵاتە لە نێوان پێکهاتە نەتەوەییەکانی ئێراندا. ئەو پڕۆژەیەش پێویستی بە پشتگیری و بەشداریی میللەتەکانی دیکەی ئێران هەیە. ڕێگای چارەی فیدرالی بۆ وڵاتیکی فرەچەشن، باشترین میکانیزمە بۆ ئەوەی ئەو وڵاتە باش ئیدارە بکرێ. ئەو ڕێگاچارەیەش دەیان ساڵە کە لە زۆر شوین جێ کەوتوە و سەرکەوتووش بووە. لە بەر ئەوەی لە ئێراندا دێموکراسی و ئیدارەی هاوبەش تەجروبە نەکراوە، جۆرێک لە ترس و دڵەڕاوکێ و نیگەرانی لەو پڕۆژەیە هەیە و پێیان وایە کە ئەوە دەبێتە هۆی لێکدابڕانی ئێران. ئێمە دەبێ پێیان بڵێین کە ئەوە دیکتاتۆری و لە پەراوێز خستنی میللەتانی ئێرانە کە بیری جیابوونەوە بە هێز دەکات، نەک فیدرالیزم و هاوبەشی لە ئیدارەی ئێران. جێخستنی فەرهەنگ و پێداویستیی فیدرالیزم پێویستی بە ڕۆشنگەری و شیکردنەوە بۆ لایەنە ئێرانییەکان هەیە. ئێمە دەبێ بە ڕاشکاوی ئەو ڕاستییەیان بۆ دەستنیشان بکەین کە ئەگەر نیگەرانی داهاتوی ئێرانن، ئەوە فیدرالیزم و ئیدارەی هاوبەشی ئێران باشترین بەدیلە بۆ ڕەواندنەوەی ئەو نیگەرانییە.

لە ژمارە ٦٠٢ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی : ٢١ مارس ٢٠١٣

سکرتیری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان: ئێستا کورد مەجالی ئەوەی هەیە وەک هێزێک لە ناوچەکەدا دەور بگێڕێ.

ئاماژە: لە وتوویژێکدا کە «کوردکانال» لەگەڵ سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستان پێکی هێناوە، بەڕێز خالید عەزیزی تیشکی خستە سەر کۆمەڵێک پرسی گرنگی رۆژ وەک مەسەلەی کورد لە وڵاتانی ناوچە، نوێترین ئاڵوگۆڕەکان، ناکۆکییەکانی نێودەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیو پرسی یەکبوونەوەی دێموکراتەکان،

هەڵوێستەیان لەسەر کراوە. سەرنجتان بۆ خوێندنەوەی ئەم وتوویژە رادەکێشین.

"کوردستان"

کوردکانال: سەرەتا بەخێرهاتنی کاک خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەکەین.

خالید عەزیزی: زۆر سپاس و هەروەها ڕێز و سڵاویشم هەیە بۆ بینەرانی کورد کاناڵ.

کورد کانال: کاک خالید با لە ئاڵوگۆڕەکانی ناوچەوە دەست پێ بکەین. دووساڵ لەوەپێش کە ئاڵوگۆڕەکانی ناوچەکە لە وڵاتانی عەڕەبی دەستی پێکرد بە دەستەواژەی بەهاری عەڕەبی دەستی پێکرد. ئێستا کە بەرەبەرە لە ئاکامگیرییەکان نزیک بووینەتەوە بەهاری عەڕەبی جێی خۆی داوە بە زستانی عەڕەبی لە تەفسیرەکاندا. حیزبی دێموکراتی کوردستانیش لە سەرەتاوە بە جۆرێک تەفسیری ئەم ڕووداوانەی کردوە ئایا ئێستا حیزبی دێموکراتی کوردستان لە ئاکامگیریی ئەم ئاڵوگۆڕانەدا تەفسیری چۆنە؟

خالید عەزیزی: یەکەم ئەو ئاڵوگۆڕانە لە ناوچەیەکدا دەستی پێکردوە کە ئەو ناوچەیە (لە ژێر دەسەلاتی) حکوومەتە

سەرەڕۆ و دیکتاتۆرەکاندا بووە و کۆمەڵانی خەڵک تەجروبەیەکیان لە دێموکراسی نەبوو. مادام ئەو تەجروبەیەیان نەبووە، سروشتییە کە ئەو ئالۆگۆڕانە هەورازونشیویان دەبێ. ئەگەر چاوەروانیی ئێمە ئەوە بێ لەو وڵاتانە کە هەرگیز دێموکراسیی تێدا نەبووە و نەهادینە نەبووە و فەرهەنگ نەبووە پێمان وابووە ئەو ئالۆگۆڕانە لە ماوەیەکی یەک دوو ساڵەدا نەتیجە دەدا و حکوومەتێکی ڕێکوپێکی مۆدێرنی دێموکراسی دامەزراوە دێموکراتیکەکانی خۆی دادەنێ و وردەوردە پێوەندیی خەڵک و دەسەڵات لەسەر ئەو بنەمایانە شکڵ دەگرێ، بە باوەڕی من قەزاوەتێکی بڕێک بەپەلەیە بۆیە زۆر سروشتییە کە لەو ناوچەیەدا ئەو ئالۆگۆڕانە زۆر بکێشێ، هەوراز و نشێوی هەبێ و حکوومەتێک هەڵبژێردرێ و دوایە دیسان کۆمەڵانی خەڵک بەجۆرێکی دیکە لە دژی ئەو حکوومەتە خۆپێشاندان بکەن و باسی ئالۆگۆڕ لە قانوونی ئەساسی، لە حکوومەتدا بکەنەوە. ئەوە تەبیعەتی ئەو ئالۆگۆڕانەیە ئوروپای دێموکراتیکیش هەر بەو مەسیرانەدا ڕۆیشتوە ،بەیەک ڕۆژ و دوو ڕۆژ، ساڵ و دوو ساڵ تەواو نەبووە، هەوراز و نشیوی زۆر بووە. ئەگەر لە سەردەمێکدا بەهاری عەرەبی بووە، سەیر نییە پاییزی عەرەبییشی بەدوا دابێ، زستانی عەرەبییشی بەدوا دابێ، هاوێنی عەرەبییشی بەدوا دابێ، یانی ئێمە نابێ هەرئاوا یەک بوعدی چاو لە قەزییەکە بکەین و بڵێین ئەوە ئالۆگۆڕ بووە و حکوومەتێکی ئیستبدادی ڕووخاوە و وا بەئاسانی خەڵک بە ساڵێک و دووساڵ فێری دێموکراسی دەبن و دەسەڵاتیش بە ساڵێک و دووساڵ فێری ئەوە دەبێ کە چۆن ببنە دەسەڵاتێکی دێموکراتیک و وەڵامدەر. بۆیە بە باوەڕی من نەفسی ئالۆگۆڕەکان شتێکی باشە، تازە بە مەعنای ئەوەیە حکوومەتی ئیستبدادی و سەرەڕۆیی و دیکتاتۆری لەژێر هەر عینوان و ناوێکدا بێ لەو ناوچەیە مەجالی نییە دیسانەکانە سەقامگیر بێتەوە. خەڵک فێری خۆپێشاندان و ئیعترازات بوون. بۆیە بە باوەڕی من ئەوە دەستکەوتی یەکەمە، لە باری زەمانییەوە دەبێ چاوەڕوان بین، چونکە درێژە دەکێشێ. بەڵام پێم وایە هەروەکی گوتم پاشگەز بوونەوەی تێدا نییە.

کورد کانان: کاک خالید! هەروەختێک کە ڕێبەرانی کورد باسی دواپین ئالۆگۆڕەکانی وڵاتانی عەرەبی و ناوچەکە بە گشتی دەکەن ئەوکاتە گرنگییەکەی دەردەکەوێ کە لە ڕوانگەی بزووتنەوەی کوردەوە و لەڕوانگەی مەوقعییەتی کورد لەو بەشانەدا، (ئالوگۆڕەکان) تەحلیل و تەفسیر دەکەن. ئێستا پێش ئەوەی کە بچمە سەر ئەو پرسیارە ئێوە ڕیزبەندیی نێونەتەوەیی یانی (ڕۆڵی)زلهێزەکان لەو گۆڕانانەدا چۆن دەبینن؟

خالید عەزیزی: ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، ناوچەیەکی دەوڵەمەندە، جۆراوجۆریی مەزهەبی و میللیی زۆری تێدا هەیە، ناوچەیەکی حەساسە، زلهێزەکان بەرژەوەندی ڕاستەوخۆیان تێدا هەیە، بۆیە زۆر ئاساییە لە چەند و چۆنی ڕەوەندی ئەو ڕووداوانە دا، دەوریان هەبێ و(هەول بدەن ڕووداوەکان) بە جۆرێک بچێنە پێشێ کە لە بەرژەوەندیی واندا بێت. ئەوەی پێوەندیی بە کوردەوە هەیە، ئێمە یەک دوو دەورانمان تەجروبە کردوە، یەکەم سەردەمی شەڕی دووهەمی جیهانی کە ئالۆگۆڕێک هاتە پێشێ و کۆماری کوردستانی لێکەوتەوە، کورد توانی بیقۆزێتەوە و کەڵکی لێ وەربگرێ. لەدوای ئەودا کە دنیا بەینی دوو جەمسەری ئەمریکا و سۆڤیەتی پێشوو دابەش ببوو، یانی دووبەرەکییەکی تێدا هاتبووە گۆڕێ، لە نێو

جووڵانەوەی کورد دا بیر و بۆچوونی جۆراوجۆر(لە بارەیەوە) هەبوو، بەڵام کورد ئەووەختی فاکتۆرێکی وا بەقووەت نەبوو کە لەو کێشانە بە قازانجی خۆی کەڵک وەربگرێ. زۆر جار دەکەوتە نێو کێشەکان، ناڕاستەوخۆ دەکەوتە چوارچێوەی بەرژەوەندیی ئەو زلهێزە یان زلهێزەکەی دیکە. ئێستا بە بەراورد لەگەڵ ئەو سەردەمدا گۆڕان هەم لە دنیادا دروست بووە هەم لە ناوچەکەدا دروست بووە، هەم بە خۆشییەوە لە مەوقعییەتی سیاسیی کورددا دروست بووە. بۆیە ئێستا کورد مەجالی ئەوەی هەیە لە رادەی خۆیدا لە ناوچەکە لە گەمەکەدا بێ و دەور بگێڕێ و زۆرجار وەک هێزێک لە ناوچەکەدا لە حەددی توانای خۆیدا دەور بگێڕێ. یەکەم، بە بەراورد لەگەڵ ڕابردوودا کورد ئیعترافی پێ کراوە و ئینکار ناکرێ، لە گەمەی عێراقدا مەترەحە، بێ کورد عێراق دروست نابێتەوە، لە سووریەدا لە گەمەکە دا مەترەحە، ناکرێ نادیدە بگیرێ، لە تورکیەش لە کێشەکەدا مەترەحە و ناکرێ نادیدە بگیرێ، هەرچەند لە ئێران حکوومەتی کۆماری ئیسلامی، کوردستانی ئەمنییەتی کردوە و بە دیدی ئەمنییەتی چاوی لێدەکا بەڵام لە ئێرانیش هەر ناکرێ نادیدە بگیرێ. جا ئەگەر وایە بە بەراورد لەگەڵ رابردوو، مەوقعییەتی کورد باشە و کورد لە مەوقعییەتێک دایە کە دەتوانێ لە حەددی خۆیدا لەو گەمەیەدا بەشدار بێ.

کورد کاناڵ: کاک خالید! هەر لەسەر ئەو قسانەی جەنابت، ئێستا کورد لە سووریە بە تەحلیلی حیزبی دێموکرات چۆن جووڵاوەتەوە لەگەڵ رووداوەکان؟ لە تەعامول لەگەڵ ئۆپۆزیسیۆندا و ئایا حیزبی دێموکراتی کوردستان کە ئێمە رۆژانە رۆڵی لە هەواڵەکاندا دەبینین و دەبیسین، لەگەڵ لایەنەکان دادەنیشێ، چۆن توانیویەتی یارمەتیی بکات کە بە جۆرێک لە کێشەکانیان بگەیەنێ و ڕاسپاردەی حیزبی دێموکرات لەو پێوەندییەدا چییە؟

خالید عەزیزی: ئێمە دوو سیاسەت بە نیسبەت سووریە تەعقیب دەکەین. سیاسەتی یەکەم ئەوەیە وەک کورد هەموو هەوڵی خۆمان دەدەین کە حیزبە سیاسییەکانی کورد لە کوردستانی سووریە لەو واقعییەتە بگەن و دەرکی گرنگیی مەسەلەکە بکەن و پێیان بڵێین ئەو هەلومەرجەی کە هاتۆتە گۆڕێ بیقۆزینەوە و باشترین کار بۆ قۆستنەوەی ئەم هەلومەرجە ئەوەیە کە حیزبەکان لە نێو خۆیاندا یەکیەتییان هەبێ و یەکگرتوو بن و بەم جۆرە ئیقتدار و دەسەڵاتی کوردی بە یەکگرتوویی نەتەوەیی بنوێنن . (ئەوە دەتوانێ) سیگنالێکی باش بدا بە لایەنەکانی دیکە لەوێ کە ناکرێ قەزییەی کورد پشتگوی بخرێ. لەو پێناوەدا لەگەڵ لایەنەکاندا دانیشتووین و تەشویقمان کردوون و پێمان گوتوون کە تێبکۆشن لێک نزیک ببنەوە، لە هەمان کاتیشدا لەبەر ئەوەی حکوومەتی کۆماری ئیسلامی بە هەموو هەوڵ و تێکۆشانی خۆی ستراتیژییەکەی ئەوەیە کە دەوڵەتی بەشار ئەسەد نەرووخێ و ئێمەش پێمان وایە رووخانی بەشار ئەسەد دەتوانێ سەرەتایەک بێ بۆ لەقبوونی مەوقعییەتی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەکەدا، تێدەکۆشین بە هەموو لایەنەکانی نێودەوڵەتی و ناوچەیی بڵێین کە بەڵێ کۆماری ئیسلامی لە پشتی بەشار ئەسەدە و تێدەکۆشین بە خەڵکەکەی ئەوێش بڵێین ئەگەر حکوومەتی بەشارئەسەد بەو جۆرە بمێنێتەوە تەبیعەتەن ئێوە ئایەندەیەکتان نابێ. جا ئەگەر وایە جەهەتێکی(سیاسەتمان) جەهەتی کوردییە کە ئەوە

ئەرکی نەتەوەیی حیزبی دێموکراتە هەر ئەوەشی لێ چاوەڕوان دەکرێ و جێبەجێی دەکا. جەهەتەکەی دیکە جەهەتی سیاسییە لە جەهەتە سیاسییەکە بە نیسبەت سووریە زۆربەی زۆری لایەنەکانی ئۆپۆزسیۆنی ئێرانیش کەم و زۆر هەمان سیاسەتیان هەیەو ئەوەش کۆمەک دەکا بۆئەوەی کە دێموکراسی لە سووریە سەقامگیر بێ.

کورد کانال: کاک خالید! هەردوو ولاتی عێراق و تورکیە لەو وڵاتانەن کە نەقشیان بەرچاوە لە گۆڕانەکاندا، هەم لەو بارەیەوە کە کوردیان تێدا هەیە و لەگەڵ مەسەلەی کورد رووبەڕوون و هەم لە باری پێوەندیی پێشوویان لەگەڵ سووریەدا (چ دووژمنایەتیی پێشوو بێ چ دۆستایەتی) و چ ئەو مەوقەعییەتە مەزهەبییە کە هەرکام هەیانە لە ناوچەکەدا. ئایا کورد لەم دوو وڵاتە چۆنی توانیو عەمەل بکا و بەتایبەت ئەو گۆڕانەی کە ئێستا لە سووریە لە تورکیە لە پێوەندییدا هەیە و ئێوە لەو پێوەندییەدا پەیامتان بۆ هێزە سیاسییەکان چ بووە؟

خالید عەزیزی: بە نیسبەت تورکیە قەزیەکە بە باوەڕی من زۆر تایبەتییە، تایبەتییە بەو مەعنایە ئەگەر تۆ بە مەعنای بەراوردی مەوقعییەتی کورد بکەی لە تورکیە بە ١٠ ساڵ ١٥ ساڵ پێش ئێستا گۆڕانێکی زۆری تێدا دروست بووە، یەکەم و ئینکاری کورد ناکرێ. دووهەم، مەسەلەی کورد چۆتە پارڵمانی تورکیە. سێهەم، لە مێدیا و راگەیەنە گشتییەکانی تورکیەدا بە راشکاوی لە سەری دەنووسرێ. لە هەمووی ئەوانە گرینگتر دەوڵەتی (ئاک پارتی) بەو قەناعەتە گەیشتوە کە بە دوای رێگا چارەیەکدا بڕوا، لە چوارچێوەی رێگا چارەدا دەورانێک کە عەبدوڵا ئۆجەلانیان گرت و زیندانیان کرد، ئێستا دەچنە ئێمراڵی لەگەڵی دادەنیشن و باسی چۆنیەتیی چارەسەری کێشەی کوردی لەگەڵ دەکەن و تێدەکۆشن لەگەڵ لایەنەکانی دیکەی کورد پێوەندی و وتوێژیان هەبێ، ئەو مەسەلەیە حەل بکەن. بە باوەڕی من ئەوە کارێکی باشە. ئێمە وەک حیزبی دێموکرات ئەوەندەی مەجالمان بووە لەگەڵ تورکەکان پێمان گوتوون ئەوە باشترین شێوەیە، بە قازانجی تورکە، بە قازانجی عیلاقاتی کورد و تورکە، بە قازانجی خوێندنەوەیەکی مەعقوولانەی یەکیەتیی ئوروپایە لەسەر تورکیە. بە لایەنەکانی کوردیشمان گوتوە کە لە راستیدا دەوڵەتی تورک بە کورد نارووخێ، شەڕی چەکداریی کورد لە تورکیە سەرئێشەیەکە کە مەجبووری بکا بە وتووێژ، دەنا پێێ ناروخێ. لە نەتیجەدا ئەوانیش (پێویستە) تێبکۆشن لەو فورسەتەی کە ئێستا هاتۆتە گۆڕێ، ئەو مەجالەی کە دەوڵەتی تورکیە داویەتی، ئەو سیاسەتەی کە (ئاک پارتی) هەیەتی سوود وەر بگرن، تێبکۆشن کۆمەک بە رەوتەکە بکەن.تا ئەو جێیەی پێوەندیی بە ئێمەوە هەیە لە هەردووک لای قەزییەکە ئەو داوایەمان هەبووە و هەوڵمان داوە ئەوە بە رێگا چارەیەکی سەردەمیانە پێناسە بکەین کە تەنیا ئەو رێگایەیان هەیە.

بە نیسبەت عێراق مەسەلەکە تەواو فەرق دەکا، ئەوەی تورکیە ئێمە بۆیە بەلامانەوە گرینگە کە بە ئێرانییەکان ئەوانەی لە ئۆپۆزیسیۆندان و ئەوانەی لە نێو کۆماری ئیسلامی دان، بەڵام بە جۆرێک خۆیان بە ئیسلاح تەڵەب و سەوز دەزانن،

نەقدی وەلیی فەقیە دەکەن پێیان وایە حکوومەتێکی سەرەڕۆیە_ بڵێین کە بەڵێ لە تورکیە کە کوردی ئینکار دەکرد ئێستا ئامادەیە لەگەڵ کورد وتوێژ بکا، کێشەکەی چارەسەر بکا و ئیعترافی پێ دەکا. بەڵام لە ئێران کە کۆمەڵگای ئێران قەت کوردی ئینکار نەکردوە کەچی کۆماری ئیسلامی سیاسەتێکی هەبووە بە دیدی ئەمنییەتی چاوی لێ کردوە و ئەو خەڵکە چ لە نێوخۆ و چ لە دەرەوەی وڵات بە دوای ئەوەدا بگەڕێن کە ڕێگا چارە، گفتوگۆ و وتوێژە. یانی مەبەستم ئەوە نییە کۆماری ئیسلامی ئێستا وتوێژ لەگەڵ ئێمە بکا، بەڵام ئێرانییەکان (لە شارەکانی دەرەوەی کوردستان) بەو قەناعەتە بگەن کە تاکەی کێشەی کورد دەبێ ئاوا بچێتە پێشێ؟ بۆ لە وڵاتانی دراوسێ بە وتوێژ حەلی دەکەن، دەچن لە زیندان لەگەڵیاندا دادەنیشن، بۆ ئێوە ئاوڕێک وەسەر قەزییەی کورد نادەنەوە؟

لە پێوەندیی لەگەڵ عێراقدا، عێراق تایبەتیی خۆی هەیە. یەکەم عێراق بە شێوەیەکی فیدڕاڵی دامەزراوەتەوە، سێ لایەنی تێدا هەیە: شیعە و سنی و کورد. ئەو تەنەوعاتە دەبێتە هۆی ئەوەی ئێمە بە جۆرێک تەعمیمی بدەین بە ئێران. لە ئێرانی داهاتووش دا دەکرێ فێدرالیزم لە سەر بنەمای ئەو تەوافوق و تەنەوعاتە ببێ بە حەلێک کە حیزبی دێموکراتی کوردستان و لایەنەکانی دیکە هێناویانەتە پێشێ. لە هەمان کاتیشدا ئەوە سەرەتای دامەزرانی ئەو فێدرالیزمە بوو، بۆوەی کە نەهادینە بێ، لە وڵاتێک کە دێموکراسیی تەجروبە نەکراوە، دەبێ زۆر گرنگی بدرێ بە تەوافوق لەگەڵ یەکتر. ئەگەر وایە لایەنە ئێرانییەکان دەبێ فێری ئەوە بن تەوافوق لەسەر چوارچێوەی سیاسیی داهاتووی ساختاری ئیداریی ئێران بکەن. ئەوە لە ڕوانگەیەکەوە ئەزموونیکی زۆری بۆ ئێمە تێدا هەیە کە کورد لە چارەسەری کێشەکەی خۆیدا چۆن تەعامول لەگەڵ بەغدا دا دەکا بۆوەی کە ئێمەش لەو تەجروبانە لە داهاتوودا بۆ چارەسەری کێشەی خۆمان لەگەڵ تاران کەڵک وەرگرین. حیزبی دێموکرات لەو پێوەندییەدا لە هەنگاوی یەکەمدا دیسان پێی وایە یەکگرتوویی شەقامی کوردی، یەکگرتوویی هێزە کوردییەکان لە هەرێمی کوردستان کە گوتارێکی دێموکراتیکیان هەیە، کە پایەبەندن بە قانوونی ئەساسیی عێراق، پایەبەندن بەوەی کە کێشەی بەغدا و هەولێر لە ڕێگای گفتوگو و موزاکرات حەل بکرێ و ئەوەش مەبنای قانوونیی هەیە، زۆر پێویستە. هیوادارین لەسەر بناغەی ئەو ریوشوێنە دێموکراتیک و ئینسانیانەی تەوافوقی دەستوورییان لە سەر هەیە، بەدوای ئەو حەللەدا بچن. ئەو حەللە باشترین حەللە بۆکورد، بۆ عێراق و بۆ داهاتووی ناوچەکەش بە گشتی. ئێمە هەوڵمان داوە لە حەدی توانای خۆماندا (و بە پێی ئەو تێڕوانینەمان) دەور بگێڕین.

کورد کانان: کاک خالید! باسی ئەزموونی ئەو بەشانەی کوردستانت کرد بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان. ئێستا سێ ئەزموونی جیاواز هەیە. لە سووریە کورد خەریکە لەگەڵ ئۆپۆزسیۆن تەعامول دەکا و بیر لە ڕووخانی دەسەلاتی بەشار ئەسەد و دامەزراندنی دەوڵەتێکی فیدڕاڵ دەکەنەوە. لە تورکیە لە ڕێگای وتوێژ و دانوستانەوە خەریکە کێشەکە بەرەوپێش دەروا. لە عێراق کورد زیاتر لە ٢٠ ساڵە بە بەشێک لە مافەکانی خۆی گەیشتوە و لە دەورانی سەقامگیری دایە و دەوڵەتی ناوەندییش چەند ساڵێکە ئیعترافی بە فیدڕالیزم کردوە. حیزبی دێموکراتی کوردستان و یا بە گشتی هێزە سیاسییەکان

چەندە پێوەن کە ئەم ئەزموونانە بگوازنەوە بۆ ئیستای ئێران؟ بە تایبەتی کە کورد لە ئێران ئێستا تەقریبەن لە حاڵەتێکی کپی دایە؟

خالید عەزیزی: بۆ ئێمە هەمووی ئەوانە تەجروبەی راستەوخۆن، تەجروبەی کوردین، تەجروبەی وڵاتەکانی دیکەی دراوسێی ئێرانن، تەجروبەی قانوونین، تەجروبەی موزاکراتن، تەجروبەی لەگەڵدابوون و ئینکار و مشارەکەت و بەشداریبە، هەمووی ئەوانە لە جێگای خۆیدا تەعمیمیان بدەین لە چۆنییەتی چارەسەری کێشەی کورد و لە ئێراندا بیانهێنینە گۆڕێ. ئەوەندەی پێوەندیی بە ئێمەوە هەبێ کاتێک تۆ دەگەیە نێو ئەو چارەسەرانە یا دەبێ قانوونی ئەساسی مەجالت پێ بدا کە ببیە بنەمایەک لەسەر ئەو کێشانە بە تەوافوق بگەی، یان دەنا دەبێ رەوتی خەبات و جووڵانەوەکە بگاتە ئاستێک تۆ لەوێدا بەردەنگ ببینییەوە (پارتنێر ببینێیەوە) و لەگەڵ پارتنێرەکان (مەسەلەکە) بێنییە گۆڕێ، یان دەبێ ئاڵوگۆڕەکان لە پێوەندی لەگەڵ ئێراندا جۆرێک بێ، دەستووری کارێک لە گۆڕێدا بێ تۆ خۆتی تێدا ببینیەوە.

لە پێوەندیی لەگەڵ ئێراندا راستییەکەی لەبەر ئەوەیکە حکوومەتی کۆماری ئیسلامی هیچ مەجالێکی نەهێشتۆتەوە، دەسەڵاتێکی موتلەقی دیکتاتۆرییە، کوردستانیش بە دیدی ئەمنییەتی چاو لێدەکا. ئێمە وەک حیزبی دێموکرات(بە شێوەی)قانوونی لەوێ کار ناکەین، حیزبێکی ئاشکرا نین. لە نەتیجەدا ناتوانین لە نێوخۆی وڵات لە موخاتبەکانی خۆمان بگەڕێین، بەستەر دروست بکەین بۆ لێکحاڵیبوون و جێبەجێکردنی پرۆژەی چارەسەری دێموکراتیک و فێدرالیزم و ئەوانە. (دەبی بزانین)مەیدانی مانۆڕەکەمان تا کوێیە. مەیدانی مانۆڕی ئێمە زۆرتر ئاستی نێودەوڵەتییە، ناوچەکەیە، موخالفینی حکوومەتی کۆماری ئیسلامییە لە دەرەوەی وڵات و راگەیەنە گشتییەکانە. لە هەمووی ئەو مەیدانانەدا کە تا ئێستا ئێمە تێیدا دیار بووین و بەشدار بووین هەموو هەوڵی ئێمە ئەوە بووە کە لە سەرەتادا ئاماژەم پێکرد کە ئەو گوتارە، ئەو چارەسەرانە بخەینە نێو بازاری سیاسیی داهاتووی ئێران و پێیان بڵێین کە ئاوا بەدوای کێشەکەدا نەڕۆین، کێشەی ئێران ئاوا چارەسەر نابێ، ئەو تەنەوعاتە ئەگەر بەیەکەوە چارەسەرێک نەبینینەوە تەبیعەتەن ناکرێ وا بە ئاسانی قسە لە ساختاری داهاتووی ئێران بکەین، قسە لە دروستکردنەوەی داهاتووی ئێران و قسە لە حکوومەتێکی دێموکراتیکی ناموتەمەرکیزی داهاتووی ئێران بکەین کە بەو ئاقارەدا بڕوا کە تەجروبەکە لە ناوچەکە پێمان دەڵێ.

پرسی یەکبوونەوەی دیموکراتەکان

کورد کانان: کاک خالید! ئێستا ئێران لە ئاستی جیهانیدا تەواو تەریک کەوتۆتەوە. تەحریمە ئابووریەکان رۆژ لەگەڵ رۆژ لەسەر خەڵک گوشار زیاتر دەکەنو فشاریان بۆ ژیانی رۆژانەی کۆمەڵانی خەڵک هێناوە. لە ئاستی ناوچەییدا کۆماری ئیسلامی هەروەک باست کرد لە سووریە خەریکە مەیداندارێ دەکا بەڵام لەولاوە کە زیاتر هەدەفی پرسیارەکەی منە ئەوەیە

کە حاکمیەت لەنێو خۆیدا تووشی گرفت بووە. دەزگاکانی دەسەڵات یەکتری ناخوێننەوە، یانی کێشمەکێشێکی سیاسی هەیە لە بەینی دەزگاکان(دەسەلاتی بەڕیوەبەریو قانوون دانانداو بە موشەخخەسی لە بەینی کابینەی دەوڵەتو بەیتی ڕەهبەریدا. خوێندنەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان بۆ ئەم کێشانەی نێو حاکمییەتی کۆماری ئیسلامی چیە؟

خالید عەزیزی: نەفسی وجوودی کێشە لە نێو دامەزراوەکانی دەسەڵات]بەڕیوەبەری، قانوونداناان، وقەزایی[و لە سەرەوەی هەموان وەلیی فەقیەو ئەوجەمعەی کە لە دەوری وەلیی فەقیهن، ئەوە دەگەیەنێ کە گیروگرفتی جیددی لە کۆمەڵی ئێراندا هەیەو]ئەو سیستەمە[وەڵامدەر نیە، هەمووی ئەودامەزراوانە لەگەڵ ئەم کێشانە ڕووبەڕوو بوونەتەوە و بۆیان چارەسەر نابێ، لە نەتیجەدا ئێستا کەوتوونەتە گیانی یەکترو ڕەقابەتێکی زۆر هەیە لەگەڵ یەکتر. لایەنێکی دیکە کە کۆمەک بەوە دەکا ئەویش ئەوەیە شەرعییەتی کۆماری ئیسلامیو ئەو قودسیەتە کە بەدوای ئینقلابدا هەیبوو لە نێو کۆمەڵانی خەڵک تەنانەت لە نێو لایەنگرانی خۆشیدا نەیماوە. ئەگەر ئێمە بەراورد بکەین لەگەڵ رابردوو،[بۆ وێنە] لە کاتی شەڕی ئێرانو عێراقدا، ئەوکات فشار لەسەر کۆماری ئیسلامی زۆر بوو، شەڕی ئێرانو عێراق ٨ ساڵی کێشا، فشاری ئابووری هەبوو، گرفتی ئابووریی زۆری هەبوو، بەڵام لەبەر ئەوەیکە ئەووەخت بە جۆرێک قودسیەتێکی هەبوو، لە نێو لایەنگرانی خۆی شەرعیەتێکی هەبوو، - تازە چەند ساڵ لە ئینقلاب گوزەرابوو - خەڵکانی نێو دەسەڵات تەنەووعاتی نێو دەسەڵات تا ڕادەیەکی زۆر لە ژێر ڕێبەرایەتیی ئایەتوڵڵا خومەینی یەکیان گرتبوو بۆوەی کە ئەو بوحرانانە جێبەجێ بکەن. ئەو وەختە ئەو وەحدەتە زۆر بوو، بە مرووری زەمان وای لێهات لە ئیدارەی وڵاتدا، بێ توانایی ئەوان لە چارەسەری کێشەکاندا ڕۆژ بەڕۆژ پتر پەرەی ئەستاند. لە ئاکامدا ئێستا کە لەگەڵ کۆمەڵێک کێشەی سیاسی، ئابووری، کۆمەڵایەتی ،ناوچەیی و ئەمنیەتی، نێودەوڵەتی، قانوونی ، شەرعیو ئیسلامیی موئەسساتی خۆیان ڕووبەڕوون، تازە وا بە ئاسانی بۆیان چارەسەر ناکرێ. بۆیە بە باوەڕی ئێمە کۆمەڵگای ئێران لە لایەک کۆمەڵگایەکی لە حاڵی گەشەدایە، ڕادەی خوێندەواری لە حاڵی پەرە ئەستاندنداید، خەڵکی ئێران تێدەکۆشن ژیانیان باشتر بێ. بۆیە چاوەروانیی زۆرتریان لە کۆمەڵگەی خۆیانو لە حکوومەتەکەی خۆیان هەیە کە وەڵامدەر بێ لەباری ژیانی ڕۆژانەی سیاسی، کۆمەڵایەتیی ئەوان. مادام حکوومەت وەڵامدەر نیە ئەم کێشانەی لێ دروست دەبێو لە هەمان کاتیشدا ئاڵوگۆڕەکانی ناوچەکە وای کردوەو بەتایبەت کێشەی سووریەو دەوروبەر کە زۆرتر فشار لەسەر کۆماری ئیسلامی بێ، بۆیە بەباوەری من حکوومەتی کۆماری ئیسلامی بە هەموو دامەزراوەکانیەوە وا بە ڕاحەتی وەڵامدەر نیە، ئەو کێشانەی بۆ جێبەجێ نابێو ڕۆژ بەڕۆژ پتر دەکەوێتە نێو بۆحرانو قەیرانێکی زۆرتر.

کورد کانان: کاک خالید! ئەم خوێندنەوەیەی ئێوە بۆ کێشەکانی نێو دەسەڵات، جۆرێک لە ڕچەشکێنیە لە تەفسیری ئەو کێشانەی لەنێوخۆی کۆماری ئیسلامیدا هەن. چونکی لە رابردوودا ئێمە زۆرجار دەمانبینیی ئەم کێشانە زیاتر لەو ڕوانگەوە تەحلیل دەکران کە ئەمە سناریۆیەکی نێوخۆیی ئۆرگانەکانی ڕێژیمە، شانۆسازیە و ئەم تەحلیلە باوە! ئێستا بە پێی ئەم

تەحلیلەی جەنابت ئێمە لە چەند مانگی داهاتوودا بەرەو هەڵبژاردن دەڕۆین، هەڵبژاردنێک کە هێندێک لەس بەتایبەت ئەوانەی کە تەحلیلیان وەک جەنابت وایە، پێیان وایە ئێران تووشی کێشمەکێشێکی جیددیی دیکە دەکا. خوێندنەوەی حیزبی دێموکرات یان هەڵوێستی حیزبی دێموکرات بۆ ئینتخاباتی داهاتوو چیە؟

خالید عەزیزی: بە باوەڕی من شتێکی زۆر ئەساسی ئەوەیە کە حیزبێکی سیاسیی چۆن دەروانێتە کێشەکانو ئوسوولەن حیزبایەتیی بۆ چیەو حیزبێکیی سیاسی چەندە بۆخۆی فورسەت دروست دەکا کە بە توانای خۆی، بە ئیقتیداری خۆی، بە خەباتی خۆی، یان نەخێر کە ئەوەی بۆ عەمەلی نیە چەندە کە فورسەتێک بۆی دێتە گۆڕێ، کەلکی لێوەردەگرێ؟ کاری حیزبی سیاسی دەقیقەن هەر ئەوەیە بەدوای ئەوانەدا بڕوا... حیزبێکی سیاسی دەقیقەن تەعقیبی ئەوە دەکا کە کێشەیەک لەوێ دروست بووە ، چۆن دەکرێ کەلکی لێ وەربگری، چۆن دەچیە نێو ئەو رەقابەتە خۆت دەکەی بە فاکتۆر، خۆت دەکەی بە مەوزووع؟ یان ئەگەر نەبووی بەوە، چۆن لە گۆشەیەک ئیستفادەی خۆتی لێ دەکەی؟

... لەو پێوەندییەدا بە نیسبەت هەڵبژاردنیش ئێمە ئاوای چاو لێدەکەین، خۆ لە روانگەی ئێمە لێکدانەوەکە، ئەوە نیە ئەوە لەو رەقابەتەدا سەرۆک کۆماریک هەڵدەبژێردرێ، ئەو سەرۆک کۆمارە بە پێچەوانەی قانوونی ئەساسیی ئێران (عەمەل دەکا). ئەو مەجالە ڕەنگە نەبێ، بەڵام ئایا ئەو رەقابەتە کە دێتە گۆڕێ فەزایەک دروست دەکا؟ دەکرێ قسەی خۆم بخەمە نێو زاری خەڵک ، دەکرێ دەستووری کاری خۆم بە جۆرێک ببەمە نێو بازییەکە؟ دەکرێ لەو گۆشەیە کەڵک وەربگرم بەجۆرێک ئاوڕ دانەوەیەک بە قەزییەی ئێمە هەبێ؟ بۆیە هەڵبژاردن زۆر ئاسانە تۆ بڵێی بایکۆتی دەکەم، تەحریمی دەکەم. خۆ بۆ کورد هیچی تێدا نیە. ئەوە سی و نیزیک چوار ساڵە ئێمە هەر تەحریمیان دەکەین. بەڵام { ئەو هەڵوێستە}وەڵامی نەداوەتەوە. بۆیە هەر کێشەیەک کە دێتە گۆڕێ تۆ دەبێ موتالەعەی بکەی بزانی لەکوێ دەکرێ کەلکی لێوەربگری. دەقیقەن لەو روانگەیەوەیە کە لە حیزبی دێموکراتدا لەسەر ئەو باوەڕەین کە بەپەلە هەڵبژاردن بایکۆت نەکەین... بۆیە بە نیسبەت هەڵبژاردنی داهاتووی سەرۆک کۆماریی ئێران لە ئێستاوە من حوکمێک نادەم، دەفتەری سیاسیی ئێمە ڕاسپێردراوە کە موتالەعەی بکا و بەدوای دا بڕوا بزانێ ئایا چ شتێک باشە بۆ کورد؟ چ شتێک بە قازانجی کوردە لەو کێشەیەدا ئێمە کەلکی لێوەربگرین؟

کورد کانان: ئەگەر ئیجازە بفەرموو ئێستا گفتوگۆکەمان کەمێک تایبەتیتر بکەینەوەو کەمێک پێوەندیی زیاتری بدەینەوە بە حیزبی دێموکرات {هەردوو لای دێموکرات} کە لە چەند مانگی ڕابردوودا کەوتوونەتە قۆناغی دیالۆگەوە. فازی دیالۆگ دەستی پێکردوە. سەرەتا پێمان خۆشە جەنابت ڕاپۆرتێک لە پێوەندی لەگەڵ دانیشتنی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەگەڵ لایەنەکەی دیکەی دێموکراتدا بۆ بینەرانی باس بکەی؟

خالید عەزیزی: لە دوو سێ مانگی ئەخیردا دەقتەری سیاسیو سکرتێرەکانی هەردوولای دێموکرات لەگەڵ یەکتر دانیشتنمان بووە. دەکرێ بڵێم کە فازی یەکەم یان مەرحەلەی یەکەم کە هەوڵی هەردوولامان بوو بۆ ئەوەی کە لەگەڵ یەکتر رووبەروو دابنیشین ، مەوزووعاتو کێشەکانی هەردوولا باس بکەین و قسە لەسەر ئەوە بکەین کە دەتوانین چ ڕێگاچارەیەک بێنینە گۆڕێ. مەرحەلەی یەکەم باش چۆتە پێشێ، بەڵام ئەگەر بێینە نێو لایەنی عەمەلی، ئێمە تا ئێستا نەچووینەتە نێو وتووێژ، بەو مەعنایە کە لەسەر پرۆژەیەک باس بکەین، لێکدانەوەی لەسەر بکەین، تاوتوێی بکەین، بزانین ڕەوەندی یەکگرتنەوەی حیزبی دێموکرات دەبێ چۆن بێ؟ ئەوەندەی پێوەندیی بە ئێمەوە هەیە وەک حیزبێ دێموکراتی کوردستان، ستراتیژیی ئێمە ئەوەیە کە هەردوو لای حیزبی دێموکرات یەک بگرنەوە لە چوارچێوەی حیزبێکی واحیددا. لەو چوارچێوەیەدا یان لە پێناوی ئەو چوارچێوەیەدا، ئێمە بەرنامەمان ئەوەیە کە لە دانیشتنەکانی داهاتوودا، بێینە سەر شتی عەمەلی. بەڵام ئەگەر بەراوەردی بکەم لەگەڵ چەند ساڵ پێش ئێستا:

١- فەزای مناسباتی ئێمە باشتر بووە، ڕەوابتەکە کەمێک عادیتر بوونەتەوە. ئێمە زۆر جار بە مناسبەتی جۆراوجۆر لەگەڵ یەک مەشوەرەت دەکەینو ڕەنگە لەو مەشوەڕەتانە یان لەو دانیشتنانەدا لەسەر مەوردی موشەخەسیش بە تەوافوق نەگەین، یان لەسەر شتێکی هاوبەش ساخ نەبینەوە، بەڵام هەر ئەوە کە دەرگایەکی ئاوەڵامان هەیە بۆ دانیشتنو موزاکەرە، ئەوە زۆرە.

٢- لایەنی ڕەوانیی شوێنەواری ئەم لەتبوونە، ئەو لێکترازانە بە مرووری زەمان کەم دەبێتەوە. ئەو تووڕەییو حەساسییەتەی کە لە ساڵانی ئەووەڵی لەتبوونداهەبوو ئێستا بە خۆشیەوە تا ڕادەیەکی زۆر نەماوە.

٣- لە تەنیشت ئەوانەدا لە نێو ریزەکانی دێموکرات بە گشتی هەردوولا ئەندامانی حیزبی دێموکرات چ لە ژوورەوە چ لە نێو ڕێکخراوەکان یان ئۆرگانەکانی هەردوو بەشی دێموکرات، خۆشبینن بەوەی کە ئێمە دەستمان بە پرۆسەیەک کردوە لە پێناوی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان لە چوارچێوەی حیزبێکی واحیددا. دۆستانمان لە دەروبەر لە هەمووڵایەک پێی خۆشحاڵنو لە پێوەندییەکان لەگەڵ ئێمەو لە دانیشتنەکانو تەعاروفاتدا، خۆشحاڵن کە ئەوە لە گۆڕێدایە.

ئەرکی ئێمە چیە؟ ئەگەر بمانەوێ هەمووی ئەو جەوەی، ئەو فەزاو بەستەرەی کە دروستمان کردوە، ڕاستییەکەی بە مرووری زەمان سەرکەوتوو بێ، دەبێ چەند بڕیار بدەین: بڕیاری یەکەم ئەوە بێ کە ناچینەوە پێش ڕۆژەکانی دانیشتن، یانی لەباری ڕەسانەییو مێدیاییو ڕەوانییەوە، کێشە لەگەڵ یەکتر ناکەین ، یەکتر ئینکار ناکەین، ئەدەبیاتێک بەکار ناهێنین کە دیسانەکانە موزاکەرات شکست بێنێو بچینەوە خانەی یەکەم. ئەگەر وایە ریزەکانی دێموکرات بە هەردوولاوە دەبێ ئەوە بە ئەرکی خۆیان دابنێن، گەڕانەوە بۆ ڕابردوو نیە بەڵکە قسەکردن لەسەر ئەوەیە چۆن لە داهاتوودا ئەو کێشەیە چارەسەر

بکەین. دوایە بۆئەوەی کە ئەم پرۆسەیە لە ئیدامەی خۆیدا شکەست نەهێنێ، بەردەوام بچێتە پێشێ، ئەندامانی دێموکرات لە هەردووک بەشی زۆر بە عەلاقەو بە تەعەهودو مەسئولییەتەوە تەعقیبی ئەو وتوویژو دانیشتنانە بکەن، ئەرکیانە لە ئێمە بپرسنەوە لە هەردولامان کە ئەو دانیشتنانەی ئێوە بە کوی گەیشتوە؟ کاتێک لەگەڵ یەک دادەنیشین گەڵاڵەیەک دێنینە گۆڕێ،]پێویستە[ریزەکانی خۆمان لێی بپرسنەوە کە بە کوێ گەیشتووین؟ لەبەر ئەوەی کە ئێمە زیاتر لە ٦ ساڵە لێک جودا بووینەتەوە نابێ چاوەروان بین بە دوو مانگو سێ مانگو چەند مانگ ئەو کێشەیە چارەسەر بکرێ. بەڵام ریزەکانی هەردووک لا دەبێ ئەم ئینتزاراتە دروست بکەن، فشار بۆ رەهبەریی هەردوولا بێنن، مولتەزیمیان بکەن موتەعەهیدیان بکەن کە بەرانبەر بە پرۆسەی یەکگرتنەوە مەسئوولانەو وەڵامدەرانە عەمەل بکەن. سەیر نیە پرۆسەی یەکگرتنەوە یان دانیشتنو موزاکەرە لەگەڵ یەکتر تووشی هەورازو نشێو بێ، ئەوە بە شتێکی سەیر دانانێم بەڵام گرنگ ئەوەیە نەهێڵین موزاکەرات بگاتە شکەست. گرنگ ئەوەیە ستراتیژی یەکگرتنەوە لە جێگای خۆیدا بێ، گرنگ ئەوەیە ئەندامانی هەردوو بەشی دێموکرات فەعال بن بۆ ئەوە هەموو لایەکمان بەو قەناعەتە بگەین لە بەرژەوەندیی کوردی ئێراندایە، لە بەرژەوەندی داهاتووی دێموکراتدایە لە بەرژەوەندی شەخسییەتی واحیدی سیاسیی دێموکراتدایە، لە بەرژەوەندیی تاک تاکی ئەندامانی دێموکرات بە هەردوولادایە کە ئێمە لەسەر بنەمایەکی شارستانیانەو مەنتقی ، کە کەرامەتی ئینسانی و شەخسییەتی هەموو لایەکی تێدا رەچاو دەکرێ، هەردوو بەشی حیزبی دێموکرات، یەک بگرێتەوە.

لێرەدا یەکشت گرینگە ئەویش ئەوەیە ئەو موزاکەراتو پرۆسەیەی کە ئێمە هەمانە براوەو دۆڕاوی تێدا نیە، دەبێ لەو خانەیە بێینە دەرێ. ئەگەر ئێمە کاتێک دەڵێین پرۆژەیەک دێنینە پێشێ یان لەسەر مەوزووعێک کێشەمان دەبێ، نابێ بچینەوە بە لایەکەی خۆمان بڵێن ئاها لەسەر ئەوە ئێمە ئەوشتەمان بەسەر واندا تەحمیل کرد، ئەوە باش نیە. ئەوانیش ئەگەر لە مەوردێکدا شتەکەی ئێمە بە دڵی ئەوان نیەو دوایە ئێمە تەنازولێکمان کرد نابێ بڵێن ئەوەمان بەسەرئەواندا تەحمیل کرد و ئەوە مونعەکسی ریزەکانی خۆیان بکەنەوە، بکەوینەوە خانەی ئیمتیازلێکستاندن یان ئەزییەتکردنی یەکتر، یان بڵێین لەو کێبەرکێیە، ئەوە قسەی منە دەبێ بچەسپێو نەک قسەی ئێوە. لە کێشەی هەردووک لای دێموکراتدا یەکلایەنە نە براوەی تێدا هەیە نە دۆراوی تێدا هەیە، بەڵام یەک بەرەندەی تێدا هەیە، یەک براوەی تێدا هەیە،]ئەویش[حیزبی دێموکرات، ئەگەر بە یەکەوە بیخەینەوە سەر یەکو دروستی بکەینەوە. بۆیە دڵنیام هەموو لایەک لەوێدا هەست بەو ئەمنییەتە دەکەن.

کورد کانان: ببووره من کەمێک پرسیارەکانم بابەتیانە دێنمە گۆڕێ، هیوادارم لێم نەڕەنجێی. لە قۆناغی ئێستای دانیشتنەکاندا دروستە هێندێ دەستەواژەی ناشیرینی رابردوو بەکار نابرێ، بەڵام وەک جەنابت وتت موشەخەسەی یەک دیالۆگ یان پێکەوەدانیشتن، ئینکارنەکردنی یەکتر، یان داننانە بە یەکتری. بەڵام تا ئێستاش لە لایەکەی دیکەی دێموکرات ئێعتراف بە حیزبی دێموکراتی کوردستان نەکراوە، مەبەستم ئەوەیە لێرەدا بپرسم ئاستەنگەکان چین تا ئێستا؟

خالید عەزیزی: یەکەم، من پێشووش زۆر جار ئاماژەم بەوە داوە، ئەوە کارو فەعالیەتو تێکۆشانو پەزیرشو مەترەحبوونی تۆیە کە شەرعیەتت پێدەدا. کە وایە نە ئێمە ئیعتراف لە هاوڕێیانی پێشوومان وەردەگرین نە ئەوان ئێعتراف لە ئێمە وەردەگرن، بەڵام چالاکیو فەعالیەتو مەترەحبوونو کارو تێکۆشان ئەو قانوونییەتو شەرعیەتە دروست دەکا. ئەوە بۆ هەموو حیزبێک لە دنیادا وایە. ئەوەی لێرەدا مەترەحەو بۆتە کێشەیەکی ڕەوانی لە بەینی ئێمەدا، لە راستیدا زۆرتر ئێمە لە خانەی کێ دێموکراتی ئەسلەو کێ دێموکراتی فەرعەو من دێموکراتی ئەسڵمو ئەو دەبێ بێتەوە لای منو ناوەکەی من ئەسڵەو یان ئەمن دەبێ بچمەوە لای ئەوو ناوەکەی وی ئەسڵە، ئەو کێشە ڕەوانیانە لە گۆڕێدا هەن. بەداخەوە تا ئێستاش ئەوە ماوە. ئێمە وا بەدروست دەزانین کە خۆ لەوانە بپارێزین. ئەوە هیچ موشکیلێکی ئێمە چارەسەر ناکا. شەڕی پێناسە ناکەین لەگەڵ یەکتر، چاک یان خراپ دوو حیزبی دێموکرات، حیزبی دێموکراتی کوردستانو حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، ئەوانیش لە هەوو موعادلاتو لە هەموو ئەوشوێنانەی کە مەڕبووت بە خۆیانە هەنو مەترەحنو ئێمەش هەینو مەترەحین. کەس نەهاتوە بە ئێمە بڵێ وەڵا ئێمە لەگەڵ ئەوان نابین لەبەر ئێوە، یان بەوانیشی نەوتوە لەگەڵ ئێوە دەبین لەگەڵ ئەوان نابین. یانی ئەوانە لەگۆڕێدا نین، جا ئەگەر وایە ئەو جۆرە گوفتومانە زۆرتر بۆ قەناعەتپێهێنانی شتە ڕەوانیو رۆحیەکانی ریزەکانی خۆمانە، ئەگەر مەترەحیان بکەین.

دەبێ لەو خانەیە بڕۆینە دەرێو ئاسانیش دەتوانین بچینە دەرێ، ناوی حیزبی دێموکرات، ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستان، ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، مێژووی هاوبەشی ئێمەیە. ئێمە بۆ لەسەر شتێک کێشە دەکەین کە هی خۆمانە؟ [ناوی] حیزبی دێموکرات، ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستان هی منیشە، مەبەستم ئەوەیە هەموو ناوەکانی ئێمە هی وانیشە [هی ئەوانیش، هی ئێمەیە]. ئەگەر وایە بە هەردووکمان دەتوانین هەموو ئەم ناوانەمان هەبێ. بەڵام کە لێکدابڕانێکمان هاتە گۆڕێ، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران [بوو بە ناوی] ئەولا، حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو [بە ناوی] ئەم لایە. بۆ ئەوەی ئەو جیاوازیەیە هەبێ، کۆمەڵگەو خەڵکو دەوروبەر بزانن کێ کێیە وکێ کێ نیە. جا بە باوەڕی من ئێمە با لەوانەدا گیر نەکەین، ئەگەر قەرارە کە رۆژێک لە رۆژان ئێمە ئەساسەن لە سەر زەمینەسازی بە دانانی کۆڕو کۆبوونەوەو سمینارو تەوجیەو تەفسیری زەروورەتی یەکگرتنەوە لە نێو ریزەکانی خۆمان قسە بکەین، ئەهەمیەتی حیزبی دێموکراتێکی واحید بەرجەستە بکەینەوە. ئەگەر بەو قەناعەتە گەیشتین، شەڕ لەسەر ناو نیە، ئەسڵەن ئێمە لەسەر ناویش لەت نەبووینو ئێستا مەوزووعیەتیشی نیە ئەوانە بێنینە گۆڕێ.

بۆیە لە روانگەی ئێمەوە هەرسێکی ئەم ناوانە لە داهاتووی حیزبی دێموکراتیشدا دەکرێ ئیستفادەیان لێ بکرێ، گرنگ ئەوەیە چمکانیزمێک دەبینینەوە ئەو حیزبە دەخەینەوە سەر یەک باشترین ڕێگا حەل بۆوەی کە هەمووی ئەم ناوانە پاریزرابنو وەڵامدەری نیازە رۆحیو ڕەوانیەکانو هۆوییەتی ئەندامانی هەردوولا بێ، «دێموکراتەکان»، «هەردوولای دێموکرات» یان دێموکراتەکان بە گشتیی بە سەر یەکەوەیە. ئەوە کە ئێمە «هاوڕێیانی پێشوو»ینو ئەوان «هاوڕێیانی

پێشوون» ، ئەو ئیستلاحاتانە بەرهەمی کێشەی ڕەوانیەیە لە دژی یەکتر. نە ئێمە هاوڕێی پێشووی ئەوانین نە ئەوان هاوڕێی پێشووی ئێمەن. ئێمە هەموومان بەیەکەوە دەیان ساڵە هاوڕێی یەکتر بووین، ئێستاش هاوڕێی یەکترین. بەڵام شەش ساڵ پێش ئێستا لە شلکی تەشکیلاتیی پێناسەی حیزبیدا شەڕایەتێک هاتە گۆڕێ کە بەوجۆرە خۆمان لە نێو یەکترو ڕووبە دونیای دەرەوە پێناسە بکەینو ئەوە ئیشکالێکیشی دروست نەکردوە، دەمەوێ بڵێم با ئێمە لەوانەدا گیر نەکەین.

کورد کانال: کاک خالید! ئەم پرسیارەی کە من ئێستا دەیکەم خوێندنەوەی بەشێکی زۆر لە ئەندامانی هەردوولای دێموکراتە. ئەویش ئەوەیە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان لە هەموو بوارەکانی ڕاگەیاندن، هێزی ئینسانی، تەشکیلاتی، ماڵی، .پێوەندیی سیاسییەکان، پێوەندیی دیپلۆماتیکی کوردستانی، نێونەتەوەیی، لە هەر بوارێکەوە کە چاو لێدەکەی هیچ کەمایەسییەکی نیە لە لایەکەی دیکەی دێموکرات، بەڵام لایەنی حیزبی دێموکراتی کوردستان بەتایبەت شەخسی جەنابت وەک سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات زۆر بە یەکگرتنەوەو مەسەلەی یەکگرتنەوەوە ماندوون. بەڕاستی هەدەف چیە؟ ئایا ناکرێ لە داهاتوودا هەروەک گریمانەیەک، ئەگەرێک، دوو حیزبی دێموکرات درێژە بە تێکۆشانی خۆیان بدەن لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا؟

خالید عەزیزی: ئەوەی کە فەعالیەتو چالاکیو حزووری ئێمە، یان بڵێم مەوقیعییەتی ئێمە ئەگەر لەوان زیاتر نەبێ کەمتر نیە- نامەوێ بچمە نێو ئەو بەحسانەوە - حەقیقەتێکەو شەر لەسەر ئەوەش نیەو ئوسوولەن بەدوای ئەو کێشەیەشدا ناڕۆینو هیچ لامان ئیحتیاجمان بە یەکتر نیە، هەردولا دەتوانێ وەک دوو حیزبێ لێک جیا ئیدامە بە ژیانی سیاسیی خۆمان بدەین، هەردوولامان بەجۆرێک بۆحرانەکانی ساڵانی یەکەمی دوای لەتبوونمان تێپەڕاندوە. بەڵام ئەوەی کە ئێمە پێیەوە ماندووین لە ڕاستیدا دەکەوێتە بۆعدێکی دیکە، ئێمە مەجبوور بووین کە بووین بە دوو حیزبی دێموکرات نەک لەسەر پێداویستییەکی سیاسی، لێکدانەوەیەکی سیاسی، [یان] بەرژەوەندییەکی ستراتیژیکیی کورد لە کوردستانی ئێران. مەجبوور بەوە بووین، لە نێو خۆماندا موشارەکەتو حاوانەوەو کارکردن لەگەڵ یەکتر بەداخەوە وای لێهات. مادام مەجبوور بەوە بووین، هەردوولامان دەبێ قەناعەت بێنین کە ئەو مەجبووریەیە ئێمەی لەت کردوەو هەردووکلامان لەوەیدا هەڵەو ئیشتباهاتی خۆمان هەبووە. دەبێ لەوەدا شەهامەتمان هەبێ، ئەگەر لایەک قەرار بێ خۆی زۆر بە موستەحەق دابنێ، خۆی بە حەقدارو لایەکەی دیکە بە خەتابار دابنێ، ئەوە نە تەوافوق دەکرێو نە سازش دەکرێ. بۆیە ئەو لەتبوونە، ئەو لێکترازانە ڕەنگە هەڵەی هەردووکلای تێدا بووبێ، ئێستا کە بە خۆشیەوە بەوە گەیشتووین کە ستراتیژیی هەردووکلامان هەم هی ئەوان هەم هی ئێمە یەکگرتنەوەیە، ئەگەروایە ئەسڵێکی ئەساسیمان هێناوەتە گۆڕێ، هیچ لامان لێی پاشگەز نابینەوە. من لە وەڵامی جەنابتدا وتم ئێمە لەگەڵ هێزەکانی سووریە قسە دەکەین دەڵێین وەحدەتتان هەبێ، لەگەڵ کوردەکانی تورکیە قسە دەکەین دەڵێن وەحدەتتان هەبێ، حەتتا لە هەرێمی کوردستان حکوومەتێکی کوردیمان هەیە ئەگەر وەحدەتی حیزبە ئەسڵییەکان نەبێ لە سەحنەی سیاسیدا، ڕەنگە ئەو تەجروبەیە مەترسیی گەورەی لەسەربێ بۆ کورد... ،]

هەر بۆیە[گرنگیی زۆری هەیە کە حیزبی دێموکراتیش یەکگرتوو بێ. شتێکی دیکە، راستە کە ئێمە باوەڕمان بە پلووڕالیزم هەیە، دەڵێین دێموکراسی باشە، تەنەووعی ئەحزاب باشە، بەڵام حیزبی زۆریش بە قازانجی کورد نیە، زۆر بەر راشکاوی بڵێم کورد لەوهەمووە حیزبە زۆرە قازانجی نەکردوە... لەو روانگەیەوە دەکرێ بڵێم لەتبوونی حیزبێ دێموکرات کۆمەگی بەوە کرد کە ئەحزابی دیکەش زۆر لەتبنو وای لێبێ هەرکەسەو لە بەینی یەکدا نەحاوێتەوە، لەتبوونێکو ئینشعابێک بکا. ئەگەر حیزبی دێموکرات ببێتەوە بە یەک، ئەوەڵ قازانجی ئەوەیە کە ریزەکانی دێموکرات لە نێوخۆی وڵات یەک دەگرنەوە، تەحەوولێکی گەورە بۆ جووڵانەوەی کورد لە کوردستان دروست دەبێ، رابردوو و مێژووی حیزبی دێموکرات، سیاسەتەکانی حیزبی دێموکرات، خۆشەویستیی حیزبی دیموکرات، سەرمایەیەکە بۆ کورد لە کوردستانی ئێران. لەو روانگەیەوە بۆ ئێمە گرینگە کە ئەو دوو حیزبە یەک بگرێتەوە. ئەوەی کە ئێمە پێوەی ماندووین دەقیقەن ئەوەیەو ئەو نیگەرانیەیە لە داهاتووی قەزییەکە لە کوردستانی ئێران. لە عێراق دەبینین لە گەڵ ئەوەی کورد دەسەڵاتی خۆی هەیە، کۆمەڵێک کێشەشیان هەیە لەگەڵ بەغدا، [کوردەکان لە] سووریە کێشەیان هەیە لەگەڵ دەمشق، باشە لە داهاتووی ئێراندا کە ئاڵۆزترینە لە هەمووی ئەو ولاتانە، لە راستیدا بەو هەموو حیزبانە ئەو کێشەیە[چۆن]چارەسەر دەبێ؟ ئەمە بۆ خۆمان لە حیزبەکەی خۆمان بەو قەناعەتە گەیشتووین کە رێگای کەمکردنەوەی زەرەرەکانی ئەم کێشانە ئەوەیە کە دێموکراتەکان بکەونەوە سەر یەک. ئێمە ئەگەر وەک دوو حیزبی دێموکرات ئیدامە بە حەیاتی خۆمان بدەین کارێکی باشمان نەکردوە، کێشەکە هەرلە جێگای خۆی دەمێنێتەوە: حیزبی دێموکراتی کوردستانو حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. جا باشە ئەگەر قەرار بێ کە ئێمە یەکتر تەحەمول بکەین، وەک حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانو حیزبی دێموکراتی کوردستان، ئەگەر ئەو ئیعترافە رەوانیەمان پێکتر کردبێ، یانی زۆر شتمان بۆ حەلە، دەی ئەگەروایە بۆ ناتوانین بچینە سەر شتە ئەسڵیەکە کە دیتنەوەی میکانیزمێکە بۆ یەکگرتنەوە؟ [با] لەسەرئەوە سەرمایە گوزاری بکەین. بەو دەلیلەیە ئێمە بۆمان گرینگە کە دێموکراتەکان بکەونەوە سەر یەک. لە دانیشتن لەگەڵ ئێرانیەکاندا موتەوەجیهـ بووین کە بەڕاستی[هەبوونی] دوو دێموکرات چەندە مەوقیعییەتی ئێمە خراپ دەکا. [هەر وەها] لە دانیشتن لەگەڵ لایەنەکانی ئوروپایی، ئەمریکاییو دانیشتن لەگەڵ دەسەڵاتەکانی ناوچەییو ئیقلیمی، هەمووی ئەوانە ئەو سیگناڵەی بە ئێمە داوە. بەودەلیلەیە کە بەلای ئێمەوە گرینگەو کاریشمان بۆ کردوە، مۆتەحیدانە کاریشی بۆ دەکەین، لە نێو ریزەکانی خۆشمان کاری بۆ دەکەین.

هیوادارم ئەندامانی بەشەکەی دیکەی دێموکرات، رێزەکانی بەشەکەی دێموکرات ئەو پرۆسەیەی کە دەسمان پێ کردوە، هەردووک لامان بەیەکەوە بە دوایدا برۆن، بە جیددیی بگرن، کاری لەسەر بکەن بۆ ئەوەی لە پرۆسەی یەکگرتنەوەی دێموکراتدا بە یەکەوەو بە بەشداریی هەموولایەک، سەرکەوتوو بین.

کورد کانان: کاک خالید! لە کۆتایدا لەسەر گرینگیی یەکگرتنەوەی هەردوولای دێموکرات پەیامت بۆ ئەو کەسانەی کە ئەو

پرسە دەیانگرێتەوە چیە؟

خالید عەزیزی: ئەم پرسە بە دەرەجەی یەکەم ئەندامانی دێموکرات دەگرێتەوە. پەیامم ئەوەیە لە هەردوولای دێموکرات، ئەگەر مەسئوولێکی حیزبی، چ‌لە ئێمەو چ‌لەوان بە جۆرێک تێدەکۆشێ کەشو هەوایەکە تێک بدا، جەووێکی ڕەوانی دروست بکا، بچێتەوە نێو ئەدەبیاتو گوفتمانێک کە زەرەر دەگەیەنێ بەو پڕۆسەیە، زۆر بە ڕاشکاوی لێی قەبووڵ مەکەنو پێی بڵێن بڕیاری ئێمە یەکگرتنەوەی دێموکراتەکانە، ئەوە لەگەڵ بڕیارو بەرژەوەندی داهاتووی دێموکراتو گەلی کورد لە کوردستانی ئێران نایەتەوە. ئێمە بەداخەوە لە سەرەتای لەتبوون دا ئەو کێشانەمان هەبوو، بۆیە گرینگە ریزەکانی هەردوولا، گوفتمانی ڕەهبەران و مەسئوولانو ئەو دەستوورانەی کە پێیان دەدەن لە پێوەند لەگەڵ کاروبارو چالاکیو فەعالییەتو عەکسولعەمەلەکانداً، زۆر بەجیددی بگرن. ئەوە بەو مەبەستەیە کە ئەندامانی دێموکرات لە هەردوو بەشیدا، بەشدار بن لەو پڕۆسەیهدا، بێتەفاوت نەبن. ئەو پڕۆسەیە ئەوان دەستیان پێکردوە، بۆخۆیان هێناویانەتە گۆڕێ ریزەکانی هەردولا کاریان لەسەرکردوە، بۆیە کە ئەوان کاریان لەسەرکردووەو هێناویانەتە گۆڕێ، [ئەرکی] دەفتەری سیاسییەکانە بەدوایدا، بڕوا، بە دواداچوونو لێپرسینەوە ی [ئەوان]، دەفتەری سیاسیی هەردوکلا مولزەم دەکا کە تەعەهوداتی خۆی بەجێ بگەیەنێ. [پەیامم] بۆ خەڵکی دەرەوەی دێموکرات ئەوەیە کە ئەوانیش هەروەک دۆستانە تا ئێستا لەگەڵ هەردووکلا باسیان کردوە بەدوایدا برۆنەوە، بڵێن ئەرێ چتان کردوە، بە کوێ گەیشتن؟ لەکوێ ئێمە دەتوانین قسەیەکی لێبکەین؟ [پەیامم] بۆ خەڵک لە نێوخۆی وڵات لە کوردستانی ئێران، ئەندامانی هەردووکلای دێموکرات، عەلاقاتو پێوەندیان دەگەڵ یەک، خۆش بکەنو بەرەو ئەوە برۆن کە بەرەو حیزبێکی یەکگرتوو دەچن، مەرزبەندی بکەن لەگەڵ ئەو کێشانەی کە پێشوو هاتۆتە گۆڕێ، بەتایبەت ئەوان لە نێوخۆی وڵات دەبێ ئەوەیان زۆر پێ خۆش بێ، بە دڵێکی ئاوەڵاوە کاری بۆ بکەن، بە هاتوچۆی یەکترو بە کۆبوونەوە لەگەڵ یەکترو بەسەردانی یەکترو بە قسەکردن لە زەرووەتی حیزبێکی دێموکراتی واحیدو یەکگرتوو کە دەبێ هەموولایەکمان دروستی بکەینەوە، پتر ئەو زەمینەسازیەیە بکەنو پتر تەشویقی ئەمە بکەن کە تازە بە هیچ جۆر نەهێڵین ئەو پڕۆسەیەی کە دەستمان پێکردوە لە بار بچێ، بەڵکە خۆمان مولزەمو موتەعەهید بین کاری بۆ بکەین، فیداکاریی بۆ بکەین، تەنازولی بۆ بکەین، بە سینگفراوانیەوە بەرەوڕووی بچین، تەحەمولمان زۆر بێ، حەوسەلەمەن زۆر بێ، بۆ ئەوەی کە سەرکەوتوو بین.

کورد کانال: زۆر سپاس کاک خالید !

خالید عەزیزی: زۆر سپاس بۆ جەنابیشت

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی : ٢٧ مارس ٢٠١٣

سکرتێری گشتیی حزبی دیموکرات: چاوەڕوانین بزانین بەرنامەی رۆحانی بۆ کورد چییە؟

دیمانە (باس) زامدار ئەحمەد

خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی حزبی دیموکراتی کوردستان، لەم دیمانە تایبەتەدا تیشک دەخاتە سەر دواین هەوڵەکانی حزبە کوردییەکانی ئێران بۆ لێکنزیکبوونەوە، هەروەها ئاماژە بەوە دەکات کە ئاساییە ئێران بەشداریی کۆنگرەی نەتەوەیی کورد بکات، بە مەرجێک کۆنگرە شتێکی پێ بێ بۆ چارەسەری کێشەی کورد لە ئێران، عەزیزی هەروەها لە وەڵامی چەند پرسیارێکی (باس)دا تیشک دەخاتە سەر ئایندەی کێشەی کورد لە سایەی سەرکۆماری تازەی ئێران حەسەن رۆحانی و چەند پرس و باسێکی تر.

(باس)- دیدی ئێوە لەمەڕ بەشداریی ئێران لە کۆنگرەی نەتەوەییدا چییە؟ پێتوایە ئەوە ببێتە هۆی گۆرانی سیاسەتی ئێران لە سەر کوردی ڕۆژهەڵات؟

خالید عەزیزی: نەتەوەی کورد لەلایەک لە مامەڵە لەگەڵ دراوسێکانی و لەلایەکی تر لە رۆژهەڵاتی نێوەڕاست بۆتە فاکتۆرێک کە ناکرێ لەبەرچاو نەگیرێ. کۆمەڵێک کێشە و بەرژەوەندیش لەنێوان کورد و دراوسێکانیدا هەیە. ئێرانیش بەشێک لەو گۆڕەپانە سیاسییەیە، بۆیە شتێکی زۆر ئاساییە کە ئێران دەعوەت بکرێ و بەو جۆرە ئەوانیش بەشدار بن. دەبێ چاوەڕوان بین و بزانین کۆنگرەی نەتەوەیی دەتوانێ بە پەیام و ڕێکارەکانی خۆی سیاسەتی ئێران بەنیسبەت کورد بگۆڕێ، ئەوە لە کاتێکدایە کە پەیامی کورد لە ئێران هەمیشە ڕێگاچارەی سیاسی و دیالۆگ و گفتگۆ بووە.

(باس)- ئەمریکا و ئێران بە هۆی عێراقەوە لێک نزیک دەبنەوە، ئەوە نابێتە هۆی دواخستنی داواکارییەکانی کوردی ڕۆژهەڵات؟

خالید عەزیز: مەسەلەی کورد لە ئێران کێشەیەکی نێوخۆیی ئێرانە و خاوەن تایبەتی و میژووی خۆیەتی. کێشەی ئەمریکا و ئێران لەسەر بەرژەوەنییەکانی خۆیانە و کورد بەشێک لەو ناکۆکییە نییە، بۆیە ئەگەر ئەو دوو وڵاتەش پێوەندییەکانیان ئاسایی بێتەوە، مەسەلەی کورد لە ئێران و کار و تێکۆشانی ئێمە بەردەوام لە جێگەی خۆیەتی. زۆر ئاساییە کە ئێمە بۆ سەقامگیرکردنی مافەکانی خۆمان لە هەموو دەرفەتەکان و ئەگەرەکاندا کە دێنە پێش کەڵک وەردەگرین.

باس- هاتنی روحانی بۆ سەرۆکایەتیی کۆمار لە ئێران، دەرفەتی گفتوگۆ بۆ ئێوە دروست دەکات؟ کورد هیچ دەستکەوتیکی لە ڕوحانی دەبێت؟

خالید عەزیز: هەڵبژاردنی ئێران هەرچەند دێموکراتیک نەبوو و ئیمەش وەک حزبی دیموکرات دەرفەتی بەشداریمان نەبوو، بەڵام دیسانیش دەرئەنجامی دەنگدانەکە و هەڵبژاردنی روحانی دەربڕینی نارەزایەتیی خەڵک لەو سیستەمەیە و لە هەمان کاتیشدا خەڵک کۆمەڵێک چاوەڕوانییان لە روحانی هەیە، کە کاتی هەڵبژاردن باسی کردوون و لە قسەکانی خۆی لە رۆژی دەستبەکاربوونیدا ئاماژەی پێ داون. ئێمە هەمیشە لەو باوەڕەداین کە کێشەی کورد لە ئێران دەبێ لە ڕێگای وتوێژەوە چارەسەر بکرێ. بۆ ئەو مەبەستەش دەبێ چاوەڕوان بین بزانین سیاسەت و بەرنامەی روحانی سەبارەت بە چارەسەری مەسەلەی کورد لە ئێراندا چۆن دەبێ. ئەوە قۆرسایی کار و تێکۆشان و یەکگرتوویی حزب و لایەنەکانی ڕۆژهەڵات بە نیوخۆی وڵات و دەرەوەیە کە کورد لە ئێراندا دەکات بە فاکتۆرێک کە روحانی یان هەر کەسێکی دیکە، مەجبوور بێت دان بە مافەکانی ئێمەدا بنێت.

باس- کاری یەکگرتنەوەتان لەگەڵ حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران بە کوێ گەیشتووە؟

خالید عەزیز: ماوەیەکە گفتوگۆ و باس و ڕاوێژ لە نێوان دیموکراتەکان، واتە حزبی دیموکراتی کوردستان و حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران بۆ چارەسەری ئەو کێشەیە دەستی پێ کردووە. ئێمە لە قۆناخی سەرەتایی واتە ئاساییکردنەوەی پێوەندییەکانی خۆماندا لەگەڵ ئەو هاوڕێیانەمان. چارەسەری ئەو کێشەیە پێویستی بە زەمینەسازیی ڕەوانی و ئەزموون وەرگرتن لە ڕابردوو هەیە، بۆ ئەوەی بەرچاوڕوونیی باشمان هەبێ بۆ دۆزینەوەی میکانیزمێک کە یەکگرتنەوە بە شێوەیەکی باش و کەمزەرەر بۆ هەردووک لا جێ بکەوێت. ئێمە چەند مانگێکە میکانیزمێکمان ئامادە کردووە و داوامان لەوانیش کردووە کە ڕێگەچارەی خۆیان دەستنیشان بکەن. لەبەرئەوەی تا ئێستەش ڕێگەچارەی ئەوانمان بە نووسراو پێ نەگەیشتووە، نەمانتوانیوە بکەوینە قۆناخی دانوستان و ساخبوونەوە لەسەر ڕێگەچارەیەکی هاوبەش. هیوادارم لە داهاتوویەکی نزیک و نەک زۆر دووردا بکەوینە ئەم قۆناخە.

(باس)- ئێوە بیرتان لەوە نەکردووەتەوە سەرجەم حزبە کوردییەکانی ڕۆژهەڵات یەک بگرن؟

خالید عەزیز: بەداخەوە لێکدابڕان و لێکجیابوونەوەی حزبەکان بۆتە هۆی ئەوەی کە بەباشی نەتوانین بەیەکەوە پڕۆژەکانی نەتەوەیی و مافخوازانەی خۆمان بە کۆدەنگییەکی باش لەنێو کۆمەڵانی خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ئێراندا جێ بخەین. بۆیە ئێمە لە حزبی دیموکراتی کوردستاندا ئەو بەربڵاوییە بە گرفتێکی گەورەی ڕۆژهەڵات دەزانین. گرفتێک کە بەشداری و هەست بە بەرپرسایەتیی هەموو لایەکی گەرەکە، بەتایبەت دیموکراتەکان. چارەسەری کێشەی دیموکراتەکان دەتوانێ سەرەتا و یارمەتیدەرێکی باشی ئەو پڕۆسەیە بێت. ئێمە زۆری پێوە ماندووین و لەمەودواش لەگەڵ هەموو حزبەکان کاری بۆ دەکەین و هیوادارم ئاکامی باشی لێ بکەوێتەوە.

(باس)- ئەمساڵ بە شێوەیەکی بەرفراوان یادی شەهید قاسملو کرایەوە، هیچ بەرژەوەندیی سیاسیی لەپشتەوە بوو؟

خالید عەزیز: یادکردنەوەی د. قاسملو ئەرکێکی حزبی و نەتەوەیی ئێمەیە و دەبێ هەمیشە بە باشترین شێوەی مومکین یادی بکەینە و زۆرینش ئاساییە کە لە یادکردنەوەی د.قاسملودا، کۆمەڵێک مەبەستی سیاسیمان هەبێ و بە دوایاندا بڕۆین. مەبەستی سەرەکیمان ئەوەیە کە هەموو لایەک لەو ڕاستییە تێبگەن کە د.قاسملو بە پەیامی ئاشتی دەیویست کۆتایی بە شەڕ لە کوردستانی ئێران بێنێ و بە موزاکرە و گفتوگۆش کێشەی کورد لە ئێران چارەسەر بکات. جێگەی خۆیەتی ئاماژە بەوەش بکەم، ئەگەر سات و سەودا و بەرژەوەندییەکانی بازرگانی دەوڵەتی نەمسا نەبوایە، تێرۆری د. قاسملو لە بواری‌کانی نێودەوڵەتی و دیپلۆماسی و قانوونی دەبوو بە کەیسێکی گەورەی کوردی ئێران دژی کۆماری ئیسلامی.

(باس)- لە کۆتایی هەڵبژاردنی ئێران ڕۆڵ و کاریگەریی حزبە کوردییەکان کەمتر بە دیار کەوت بۆچی؟

خالید عەزیز: پێشەکی نازانم مەبەست لە ڕۆڵ و گاریگەری چییە؟بەڵام دەبێ ئەو ڕاستییە لەبەرچاو بگرین مادام حزبی دیموکرات و لایەنەکانی دیکە بە شێوەی ئاشکرا و قانوونی لە ئێراندا ئامادەییان نییە و دەبێ بە نهینی کار بکەن، دیارە سروشتییە کە مەجالی شوێندانانیان لەسەر ڕووداوەکان کەمتر دەبێتەوە. لە کەشوهەوای سیاسی لە ئێراندا و بەتایبەت لە کوردستان کونترۆڵی ئەمنییەتی ئەو ڕیژیمە ئەوەندە بەربڵاو و نیزامییە کە مەجاڵێکی ئەوتۆ بۆ ڕۆڵ و کاریگەریی ئێمە نەهێشتۆتەوە. تەنانەت تێکۆشەرنی نێوخۆی وڵاتیش کە لە چوارچێوەی ئەو نیزامەدا بە جۆرێ کار و چالاکیی مەدەنی دەکەن لەژێر هەڕەشە و مەترسیی گرتن و بە زیندانیبوواندا دەژین. سەرەڕای هەمووی ئەو فاکتۆرانە دیسانیش ئێمە هەوڵمان داوە و کارمان کردووە کە تێکۆشەرانی نێوخۆی وڵات لە هەموو دەرفەتەکانی دوای هەڵبژاردن کەڵک وەربگرن بۆ باسکردن لە مافەکانی کورد لە ئێران و فشار بخەنە سەر کۆماری ئێران و بەگوێرەی توانا مەجبووری کەن کە دەبێ بە دوای ڕێگەچارەدا

بێت.

(باس)- رووخانی ڕژێمی سووریا چەند کاریگەریی لەسەر ئێران دەبێت؟

خالید عەزیزی: لە بەر ئەوەی ئێران بەشێکە لە هەموو کێشەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، بۆیە هەر ئاڵوگۆڕێک لەو وڵاتانە بە چاک و خراپ شوێن دەخاتە سەر ئێران و کۆمەڵگای ئێرانی. بێگومان رووخانی ڕژێمی سووریا بەمانای شکستێکی ناوچەیی بۆ ئێران دەبێت، بەڵام دیسانیش بەو مانایە نییە کە ئێران بەتەواوی دەستی لە گۆڕەپانی سیاسیی سووریا کورت دەبێتەوە. ئەوە سروشتی سیاسی و ئایینیی قەومیی پڕۆسەی دامەزراندنەوەی سووریا و لایەنەکانی بەشداریی کێبڕکێ بکەن کە دەری دەخات ئێران چەندە بەتەواوی دەستی کورت بۆتەوە و بەو جۆرە گەمەکەی دۆڕاندووە.

(باس)- سەبارەت بە کۆچکردنی بەڵێشاوی کوردانی سووریا دەڵێن چی؟

خالید عەزیزی: گومان لەوەدا نییە کە ڕەوشی سووریا بەگشتی فرە ناخۆش و نالەبارە بۆ ژیان، بەڵام کۆچکردنی کوردانی سووریا بۆ هەندران و هەرێمی کوردستان بە باش نازانم. من پێموایە دەرفەت هەبوو کە لایەنە کوردییەکانی باشوور و باکور بە هەماهەنگی لەگەڵ یەکتر و بە یەکەوە چارەسەری ئەو کێشەیەیان کردبایە و لەجیاتی ئەوەی ئەو خەڵکە زۆرە کۆچ بکات، هەر لە ڕۆژئاوای کوردستان و لە شوێنی خۆیان خزمەتگوزاری و پێڕاگەیشتنیان بەگوێرەی توانا بۆ دابین کردبایە.

پرسیار: لە دوو مانگی رابردوودا لەلایەن ئەندامان و لایەنگرانەوە بۆ پرسی یەکگرتنەوە، فشارێکی زۆر خرایە سەر هەردوو حزبی دیموکرات و کەمپینێک بۆ ئەو مەبەستە دروست کرا کە لە ئەنجامدا وای کرد، هەردوولا لەسەر ئاستی باڵا پێکەوە کۆ ببنەوە. ئاکامی کۆبوونەوەی ئەو جارەتان بوو بەچی؟

خالید عەزیزی: ئێمە لەو دانیشتنەدا نەگەیشتین بە ڕێککەوتنێکی نووسراو، بەڵام بە بەراورد لەگەڵ جاران، لەو دانیشتنەدا زۆر بە وردی چووینە نێو تاوتوێکردنی ڕیگەچارەکان و لەو پێوەندەدا هەردوو لا نیگەرانییەکان و دڵەڕاوکێیەکانی ئەو پرۆسەیەمان باس کرد. هەروەها وێڕای ئاماژە بەلایەنی باش و خراپی یەکگرتنەوەکەی پێشوو، هەوڵ درا بەرچاوڕوونیی پتر دروست بکرێت تا ئاستەنگەکانی یەکگرتنەوەی ئەوجارەمان بە جۆرێک بێت ئەندامانی حزبی دیموکرات بە هەردوو بەش، لەو یەکگرتنەوەیەدا هەست بە ئاسوودەیی بکەن، "ئێمە" و "ئەوان" نەمێنێ، کەس خانەخوێ و کەسیش میوان نەبێ، هەموو لایەکمان هەست بە ئاسایشی حزبی بکەین و میکانیزمی پراکتیزەکردنی ئەو بنەمایانە دارێژین کە

ڕێبەری و ئیدارەی حزب بە جۆرێک بێت کەس پەنا بۆ دەستەبەندی و ناوچەگەری و شتی لەو بابەتە نەبات.

لەبەر ئەوەی حیزبی دیموکرات جیاواز لەو لێکدابڕانە، لە ڕابردووشدا لێکدابڕان و کێشەی نێوخۆییمان زۆر بووە، ئێستە زۆر پێویست و گرینگە کە هەموو لایەکمان بە یەکەوە قۆڵی لێ هەڵمالێین و حزبی دیموکرات وا ئیدارە بدەین کە بۆ کاری گەورە و سیاسەتی گەورە بۆ داهاتووی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئامادەی بکەین. بۆ ئەو مەبەستەش دەبێ ئەندامانی هەردوولا لەو کێشە چەقبەستووانە دەرباز بین و گەورە بیر بکەینەوە.

پرسیار: ناوەڕۆکی دانیشتنەکانی هەردوولا باس لە شێوازی ئیدارەکردنی ناوخۆیی حزب دەکات، پێت وانییە لەپاڵ ئەوەدا گفتوگۆ لەسەر بنەمای داڕشتنی پلان و ستراتیجیێکی نوێ بۆ کارکردن لە ئەمڕۆی ڕۆژهەڵاتدا بکرێت تا ئەوەی کە بە تەنیا لەسەر چۆنیەتیی ئیدارەدانی حزبی بێت؟

خالید عەزیزی: ئەگەر لەتبوونی حزبی دیموکرات لەسەر ئیدارەی حزب بوو، با یەکگرتنەوە بکەین بە دەرفەتێک بۆ ئەوەی حزبی دیموکراتی یەکگرتووی داهاتوو، بتوانێ لە گۆڕەپانی سیاسیی داهاتووی ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان و ناوچەکە، ئەوەندەی پێوەندی بە ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە هەیە، دەورێکی گەورە ببینێت. بۆیە ئەندامانی حزبی دیموکرات دەبێ بەو تێگەیشتن و عەقڵییەتەوە پێداویستی یەکگرتنەوەیان بەلاوە گرینگ بێت. ئەو جۆرە بیرکردنەوەیە ڕێبەری داهاتوو بۆ کار و پڕۆژەی گەورەی سیاسی ئەرکدار دەکات. لە دانیشتنەکانی داهاتوودا ئەو باسانەش دێنە گۆڕێ.

پرسیار: کاتێک ئێوە بوون بە سکرتێری حزبی دیموکرات، تا ئەوکات بەڕوونی قسەکردن لە شێوازی خەباتی مەدەنی لەناو زۆرینەی حزبەکانی ڕۆژهەڵاتدا تا ڕادەیەک بڤە بوو، ئێوە بە ئاشکرا باستان لەوە کرد کە باوەڕی تەواوتان بەو شێوازە خەباتە هەیە و لەلایەکی تریشەوە گرووپێکتان پێک هێناوە کە خەباتی چەکداری دەکات، هاوکات باس لە وتوێژ دەکەن، بەڕای ئێوە ئەوانە لەگەڵ یەک لە پارادۆکسدا نین، چۆن دەتوانن هاوسەنگییەک لە نێوانیاندا دروست بکەن؟

خالید عەزیزی: سروشتی گۆڕەپانی سیاسیی ئێران و کۆماری ئیسلامی و ڕێکخستنی هێزەکان لەناو کۆماری ئیسلامی و هەروەها کێشەکانی ناوچەکە و ژیانی سیاسیی حزبی دیموکرات، بە هەمووبانەوە ڕاستییەک بە ئێمە دەڵێن کە ئێمە لە ناوچەیەکدا سیاسەت دەکەین کە ڕووبەڕووی کۆمەڵێک سیناریۆی نادڕوون بووەتەوە، ئێمە لە شوێنێکدا سیاسەت دەکەین کە هەموو لایەک چەکدارن. لەبەر ئەوەی کۆماری ئیسلامی هیچ دەرفەتێک بە کوردی ئێران و حزبی دیموکرات نادات، ئێمە بە مافی خۆمانی دەزانین لە هەموو بژاردەکانی وەک کاری دیپلۆماسی، خەباتی مەدەنی، شەڕی یاسا و ئەگەر بە دروستمان زانی تەنانەت چالاکیی چەکداری و پێشمەرگانە کەڵک وەرگرین. زۆر ئاساییە لە گەرمەی شەڕ و چالاکیی پێشمەرگانە تەنانەت

وتوێژیش لەگەڵ تاران بکەین. مەبەستم ئەوەیە هەموو ئەوانە بۆ ئەوەیە ئێمە زەمینە و بەستێن پێک بێنین بۆ چارەسەری کێشەی کورد لە ئێران.

پرسیار: لە دوای ساڵی ١٩٩١ حزبەکانی رۆژهەڵات بەناوی پاراستنی بەرژەوەندییەکانی هەرێم دەستبەرداری چالاکی چەکداری بوون، ئێستەش وای کردووە رۆژهەڵات ببێت بە بێدەنگترین پارچەی کوردستان. مەبەست لە رۆژهەڵات تەوەری چییە؟ دەتانەوێ لەو ڕێگەیەوە خۆ لەو تەنگژەیە دەرباز بکەن؟، پێت وانییە حزبەکانی رۆژهەڵات لە ئێستەدا پێویستیان بە سەرکردەیەکی رادیکاڵ هەبێت کە بتوانێ لەناو خەڵکەکەی خۆی چالاکییەکانی دەست پێ بکاتەوە؟

خالید عەزیزی: باسی رۆژهەڵات تەوەری لە پێوەندی لەگەڵ ئەو راستییەدا بوو کە لە روانگەی ئێمەوە هەر پارچەیەکی کوردستان، بەگوێرەی تایبەتییەکانی خۆی ئەرک و بەرپرسیارێتی دیاریکراویش دەخاتە سەر خەڵک و حزبی ئەو بەشە. حزبی دیموکراتی کوردستان لە رۆژهەڵاتی کوردستاندا دروست بووە و گۆڕەپان و شوێنی چالاکیشی هەر رۆژهەڵاتە. لەبەر دوو هۆ ئێمە دەمانەوێ بەو باسە سەرنج بە ڕۆژهەڵات بدەین. یەکەم، ئێستە کە پرسی کورد لە ناوچەکەدا کەوتووەتە بەرباس، کۆماری ئیسلامی دەیەوێ بە دۆستایەتی لەگەڵ هەندێ لە حزبەکانی پارچەکانی تری کوردستان خۆی بە خەمخۆر و دۆستی ئەو بەشانە نیشان بدات و بەو جۆرە کوردستانی ئێران و کێشەکەی بێ دەنگ بکات و پەراوێزی بخات. دووەم، دەمانەوێ بە خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بڵێین باشترین پشتیوانی لە پارچەکانی تر، ئەوەیە ئێمە لە رۆژهەڵاتی کوردستان چالاک و بەهێز بین. من لەو باوەڕەدام ئێمە وەک حزبی دیموکرات دەبێ بە ڕاشکاوی ئاوڕێک بە ڕابردووی کار و تێکۆشان و شێوەی سیاسەت و حزبایەتیی خۆمان بدەینەوە، کێشەکانی ئێمە بە ڕادیکالیزم و حەز و ئارەزوو چارەسەر نابن. بەڵکو بە ڕیالیزم و واقیعبینی دەتوانین چارەسەر بدۆزینەوە. گرفتی ئێمە ئەوەیە دەیان ساڵە زۆر لە وڵاتەکەی خۆمان دوور کەوتووینەتەوە، ڕادەی نیزیکبوونەوەی ئێمە لە واقیعەکانی ئێران و کوردستانی ئێران، دەستەبەری سیاسەتگوزاری دروست لای ئێمە دەکات.

پرسیار: ئێوە بەرژەوەندییەکانی هەرێم دەپارێزن و دەستبەرداری کۆمەڵێک چالاکیی سیاسی بوون لە ناوخۆی رۆژهەڵات، لەو پێناوەدا چیتان لە هەرێمی کوردستان وەرگرت، ئایا جارێک لە جاران پارتە دەسەڵاتدارەکانی هەرێم داوایان لە کۆماری ئیسلامی کردووە لەگەڵ حزبەکانی رۆژهەڵات دابنیشن، ئەوە لە کاتێکدایە ساڵانە ئەو حزبانە لەسەر ئاستی باڵا لەگەڵ کۆماری ئیسلامی دانیشتن ئەنجام دەدەن؟

خالید عەزیزی: ئێمە پێوەندی خۆمان لەگەڵ هەرێمی کوردستان لەسەر بنەمای دانووستان دانەناوە. سیاسەتی ئێمە ئەوەیە لە رادەی توانایی خۆمان بەرژەوەندییەکانی ئێرە بپارێزین و ئێمە نەبین بە بیانوو بۆ ئێران لە دژی باشووری کوردستان.

حکوومەتی هەرێم هەرگیز بە ئێمەیان نەگوتووە لە ناوخۆی کوردستانی ئێران خەبات و چالاکی نەکەین. ئێمە دەبێ خەڵک لە ناوخۆی وڵات فێری ئەوە بکەین خۆیان لەوێ چالاکیی خۆیان بکەن، نەک چاوەڕوانی ئەوەبن کە پێشمەرگە لێرەوە رەوانەی نێوخۆ بکرێتەوە. ئێمە دەبێ چاوەڕوانییەکانی خۆمان لە هەرێمی کوردستان لە هەموو بوارەکانەوە بخەینە نێو بازنەی هەڵسەنگاندنی پێگە و توانایی و گیروگرفتەکانی باشووری کوردستان لە سیناریۆی ئاسایشی ناوچەکەدا، هەروەها دەرفەت و ئاستەنگەکانی بەردەم هەرێمی کوردستان لە چۆنیەتیی پێوەندییەکان لەگەڵ تاران وەک واقیعێک ببینین. زۆر بە باشی دەزانین ئەگەر حکوومەتی هەرێمی کوردستان بۆی بکرێ و بگونجێ هاندەر و ڕێکخەری وتوێژی نێوان ئێمە و ئێران دەبێت.

پرسیار: ستراتیژی حزبی دیموکرات ڕووخانی کۆماری ئیسلامیی ئێرانە، هەمیشە هیوایەک هەبووە کە لە ئێراندا گۆڕانکارییەک ڕوو دەدات و کۆماری ئیسلامیی ئێران نامێنێت، بەڵام ئێستە دەبینین لە دانیشتنەکانی ٥+١ خەریکە هاوکێشەکە دەگۆڕێت، ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە ئێوەیش بەو ستراتیژییەی خۆتاندا بچنەوە و ڕووخانی کۆماری ئیسلامی مەرجی سەرەکی نەبێت، واتا میکانیزمێک دابنێن بۆ ئەوەی ویستەکانی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێ بەرجەستە بکەن؟

خالید عەزیزی: پێشەکی، ستراتیژی ئێمە ڕووخانی کۆماری ئیسلامی یان دەوڵەتی ناوەندی نییە، ڕووخانی حکوومەتی ناوەندی زۆرتر وەک دروشم باسی لێ کراوە، ستراتیژی ئێمە ئەوەیە بە مافەکانی نەتەوایەتیی خۆمان بگەین، تەنانەت لە چوارچێوەی ئەو حکوومەتەشدا ئەگەر بگونجێ. ئێران نە کورد دروستی کردووە و نە بە کوردیش دەڕووخێ. بەڵام ئەگەر جووڵانەوەی خەڵکی ئێران و کێشەکانی نێوخۆیی بەرەو ڕووخانی ئەو ڕژێمە چوو، بە دڵنیاییەوە ئێمە لێی وەدووا ناکەوین و کاریشی بۆ دەکەین. ئێمە بەرنامەی سیاسیی خۆمان هەرگیز لەسەر ئەگەری ڕێککەوتنی ئێران و ئەمەریکا دانەناوە، کێشەی ئەمەریکا و ئێران لەسەر بەرژەوەندیی خۆیانە و تا ئێستەش سیاسەتی ئەمەریکا وەک خۆیان دەڵێن گۆڕینی ڕەفتاری ئێرانە نەک گۆڕینی ڕژێمەکە. ئەگەر بڕیار بێ بە ستراتیژی خۆماندا بچینەوە، دەبێ ئاوڕدانەوەیەکی تێروتەسەل بەشێوەی سیاسەت و حزبایەتی خۆماندا بدەینەوە و لە ژێر ڕووناکایی ئەو هەڵسەنگاندنە، خوێندنەوەیەکی ترمان بۆ داهاتووی ئێران و کار و تێکۆشانمان هەبێت.

پرسیار: لە ناوخۆی ڕۆژهەڵاتدا کەسانێک هەن خۆیان بۆ پەرلەمان و بەڕێوەبەرایەتییە خۆجێییەکان دەپاڵێون، پێشتر ئەو کەسانە لەلایەن حزبەکانی ڕۆژهەڵاتەوە بە چاوی گومانەوە سەیر دەکران و بەدناو دەکران، ئێستە نوێنەرانی کورد لە پەرلەمان هەندێکیان لە دەوری بەرەی یەکگرتووی کورد کۆ بوونەتەوە، بەڵام سەرباری ئەمەیش یەکگرتوو نین و پەرتەوازەبوونیان پێوە دیارە، هیچ پلانێکتان هەیە بۆ ئەوەی دنیابینی سیاسیی ئەو نوێنەرانە لە دەوری ویستەکانی کورد کۆ ببێتەوە، بۆ ئەوەی لانیکەم لە بەڕێوەبردنە خۆجێییەکاندا داوای ماف و بودجەی زیاتر بکەن بۆ ئاوەدانکردنەوە و

بردنەسەری ئاستی ژیان و گوزەرانی خەڵکەکەیان؟

خالید عەزیزی: بە باوەڕی من هیچ حزبێک نابێ لە خۆڕا و بێ بەڵگە و بە چاوی گومانەوە بڕوانێتە تێکۆشانی خەڵکی نێوخۆی وڵات. چاوەڕوانییەکانی ئێمە دەبێ بەگوێرەی ڕاستییەکانی نێوخۆی وڵات بێت و بە پێی ئەوە قەزاوەت لەسەر ئەوان بکەین. لەسەرێەک ڕەنگە چۆنیەتیی بۆچوونی حزبەکان لەبارەی تێکۆشەرانی ناوخۆ جیاوازی هەبێ و هەر لایەنەی بەگوێرەی سیاسەتی خۆی هەڵوێستە بکات. بەشێک لە سیاسەتی ئێمە لە چەند ساڵی ڕابردووەدا ئەوە بووە کە پاڵپشت و هاندەری چالاکی و کار و تێکۆشانی مەدەنی و تەنانەت حزب و کۆڕ و کۆمەڵ دروستکردن لە ناوخۆی وڵاتدا بین. ئێمە پێمان وایە لە چوارچێوەی کۆماری ئیسلامیشدا ئەگەر دەرفەتێک هەبێت، دەبێ خەڵکی کەڵکی لێ وەربگرێت. مادام حزبی دیموکرات حزبێکی یاسایی نییە و ناتوانێ بە ناوی خۆی بەدوای ئەو جۆرە پڕۆژانەدا بڕوات، دەکرێ خەڵکی تر لە نێوخۆی وڵات ئەو کارانە بکەن. سیاسەتی ئێمە ئەوەیە کە لە هەنگاوی یەکەمدا چالاکوانانی مەدەنی لە کۆڕ و کۆمەڵ جۆراوجۆری کۆمەڵایەتی، فەرهەنگی، ئەدەبی، سیاسی، لاوان، خوێندکاران و ژنانداکار دەکەن، زۆر یەکگرتوو بن و بە دوای خاڵە هاوبەشەکاندا بڕۆن و لەسەر داواکانیان خاوەنی یەک قسە و هەڵوێست بن. زۆر گرینگە کە یەکگرتووی نەتەوەیی خۆیان بپارێزن و پرش و بڵاو نەبن. هۆیەکەشی ئەوەیە لەلایەک ئەزموونی کاری هاوبەش لە ئێراندا زۆر لاوازە و جێ نەکەوتووە و لێک هەڵبەزینەوە و کارنەکردن لەگەڵ یەکتر زۆر باوە. لەلایەکی تریشەوە، کاربەدەستانی ڕێژیم هەوڵ دەدەن بە کەڵک وەرگرتن لە جیاوازییەکانی ئایینی و ناوچەیی و شتی لەو بابەتە و بە بیانوو و شێوازی جۆراوجۆر بە گژ یەکیاندا بکەن و ناکۆکییان لە نێوانیاندا دروست بکەن. جیاواز لەوانە، هەموو هەوڵێک بۆ ئاوەدانکردنەوەی کوردستان و بودجە و پڕۆژەی جۆراوجۆر لە چوارچێوەی مەجلیس و ئوستانداری و شووڕای شار و گوندەکان و هەر ئۆرگانیکی تر بە باش دەزانین. لەسەرێەک مەبەست ئەوەیە کە خەڵک نابێ بێ تەفاوەت بن و چاوەڕوانی ئەوە بن و پاڵ بدەنەوە و پێیان وابێت تا ئەو ڕێژیمە نەڕووخێ، هیچ ناکرێت.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٢٨ی ئاگۆستی ٢٠١٣

خالید عەزیزی: ئینسانییەت زۆر لە حیزبایەتی گەورەترە، ئەگەر قەرارە حیزبایەتی ئێمە ئینسانەکان خراپ بکاو دایم لە دژی یەکتر بین ئەوە حیزبایەتییەکی خراپە

وتوویژی کاک خالید عەزیزی لەگەڵ کوردکانالْ:

لەم وتوویژەدا بەڕێز سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان، دوایین ئاڵوگۆڕەکان لە سەحنەی سیاسیی ئیران و هێندێک پرس و بابەتی سیاسی و هەڵوێستی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە پێوەندی لەگەڵ پرسی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان شرۆڤە دەکا کە بەهۆی گرنگیی ئەو بابەتانە، رۆژنامەی «کوردستان» دەقی ئەم وتوویژەی کاک خالید عەزیزی لەگەڵ کوردکانالْ بڵاو دەکاتەوە.

کوردکانالْ: کاک خالیدی بەڕێز! وێڕای سڵاو و ماندوو نەبوونتان خۆشحاڵین بۆ ئامادەبوونتان.

خالید عەزیزی: ڕێزوسڵاو بۆ ئێوەو هەروەها بۆ بینەرانی تلویزیۆنی کوردکانالْ.

کوردکانالْ: ئێوە وەکوو حیزبی دیمۆکرات لەچەند ساڵی رابردوو دەکرێت بڵێین، سیاسەتێکی تازەتان ڕچاو کردوە، بەشێوەیەک لە گەڵ پرسە سیاسییەکان بەرخوردتان کردوە، کە جیاواز بووە لەگەڵ پێشوو. بۆ نموونە لە ئینتخاباتی پێشوو کە هەموو خەڵکی کوردستان ئاگادارن جیاوازتر لە ئەحزابی دیکە روانیوتانە ئەو پرسە سیاسییە، ئەوەی کە ئێوە «تاکید»ی لەسەر دەکەنەوە ڕێز لە دەنگی خەڵکە، ئێستا کە چەند مانگێک لەم دەوڵەتە تازە گوزراوە ئێوە هەڵسوکەوتی ئەم چەندمانگەی دەوڵەتی تازە چۆن هەڵدەسنگێنن؟

خالید عەزیزی: بە باوڕی من جەوهەری کاری سیاسی بۆ حیزبێکی سیاسی، کە ستراتیژی و دوورەدیمەنێکی ڕەچاو کراوی

هەیە، بە تایبەت وەک حیزبی دیموکرات کە لەماوەی نزیک بە ٦٨ ساڵ تێکۆشانی خۆی دژی دەسەڵاتی حکوومەتی مەرکەزی هەوڵی داوە بە شێوازی جۆراجۆر تێبکۆشێ و داواکاریەکانی خەڵکی کوردستان، داخوازییە نەتەوایەتییەکان بیانکات بە فەرهەنگو "نهادینه" بکرێن، خەڵکی بۆ سازمان بداتو بیانهێنێتە گۆڕێ.

ئێمە لە پەیوەندی لە گەڵ هەڵبژاردنەکانی پێشوو، هەڵبژاردنی ئەخیر، زۆرتر مەبەستمان ئەوە بوو کە کاتێک کۆماری ئیسلامی تێدەکۆشێ مەسەلەی کوردستان لە پەڕاوێز بخات، لە میدیاکانی خۆی مەجال نادا کە ئەم مەسەلە ئاماژەی پێ بکرێ و خەڵکانێکی زۆر لە دەرەوەی کوردستان بە داخەوە بە باشی لە قەزیەی کورد ناگەن و زانیاریی تەواویان نیە، هەوڵی ئێمە ئەوە بوو کە لەو دەرفەتانە کەڵک وەربگرین و مەسەلەی خۆمانو ویست و داخوازییەکانی خۆمان بێنینە گۆڕێ. هۆیەکەیشی ئەوەیە کە ئێمە لە حیزبی دیموکرات دەمێکە لەو باوەڕەداین باشترین شێواز کە لەگەڵ دەسەڵاتی ناوەندی بۆ بەربەرەکانی ئەوەیەکە زۆربەی زۆری خەڵکی کوردستانی ئێران خۆیان لە جوارچێوەی سیاسەتەکانی حیزبی دیموکرات ببینەوە، جێی خۆشحاڵییە کە لەو بارەوە حیزبی دیموکرات مەسئوولانە دەجووڵێتەوە، نفۆزێکی باشی جەماوەری هەیە، ڕابردوویەکی جێی شانازیی هەیە. بەڵام پێمان وایە هەر ئەوە بە تەنێ کافی نیە. مادام ئێمە بەدوای چارەسەری کێشەی خۆمان لە چوارچێوەی ئێراندا دەگەڕین، خەڵکی جیا لە کوردیش دەبێ کەم و زۆر لە [پرسەکەی] ئێمە تێبگەن. ئەگەر قەرار بێ بە دیموکراسی ئیدارە بکرێ و دەوڵەتێکی دیموکراتیک دابەمەزرێت لە ئایندەدا، کورد بە بەراورد لەگەڵ لایەنەکانی دیکە، ڕەنگە وەک ڕێژە لە پارڵمان کەم بێت، هەر بەو [ڕێژە] کەمە ناکرێت کێشەکان چارەسەر بکەین، دەبێ تێبکۆشین خەڵکێکی زۆرتر لە کێشەی ئێمە تێبگات. جا لە ژێر ڕووناکایی ئەو سیاسەتەدا ئێمە هەمیشە هەوڵمان داوە دەرفەتێک کە دیتە گۆڕێ یەک «بعدی» چاوی لێنەکەین و دەبێ لایەنەکانی ئەو مەسەلە لە بەر چاو بگرین و لە ئاکامدا تێبکۆشین مەجال بۆ خەڵکێکی زۆر بێلینەوە، کە بێنە ناو مەجال و دەرفەت و پرۆسەکانی ئێمە.

بە نیسبەت هاتنە سەرکاری ئاغای ڕووحانی، هەر بەو شێوە کە هەمووان ئاگادارن لە دەورانی فەعالییەتی ئینتخاباتیدا ئاغای ڕووحانی کۆمەڵێک قسەوپرسیاری هێنا گۆڕێ، ئێمە ئێستا بە ئاغای ڕووحانی و هەموو ئەوانەی کە هاوکارین لە دەوڵەتی تازەدا دەڵێین دەبێ ئاوڕێک لەقسەکانی خۆی بداتەوە، لە سەردەمی ئینتخابات چی گوتوە. [چۆن] دەبێ بە کردەوە بەداویاندا بڕوات. هەروەها کۆمەڵانی خەڵکیش ئەرکیانە، کە وەبیری بێننەوە وپێ بڵێن ئێمە ئینتزاراتێکمان هەیە کە دەبێ جێبەجێ بکرێن. بە باوڕی من بەشداری خەڵک لە هەڵبژاردن کارم بە کەم و زۆری نییە، جیاواز لە سروشتی «طبیعتی ذاتی» هەڵبژاردن ناچمە نیو ئەو مەوزووعە، بەڵام هێندێک ئەرک و وەزیفەی بۆ ئاغای ڕووحانی و دەوڵەتی ئەو داناوە. ئێمە لەو باوەڕەداین ئەگەر بکرێ و عەمەلی بێ خەڵک لە مەیدانی جۆربەجۆری سیاسی ئەو [پرسانە] بێننە پێشێ. بۆیە لێرە دەکرێ خوێندنەوەیەک ئەمە بێ کە ئایا لە جمهووری ئیسلامیدا لە بنەڕەتدا لانیکەم داخوازیەکانی کورد، مافی ژن، ئازادی زیندانیانی سیاسی و ئازادی ئەحزاب و زۆر شتی دیکە جێبەجێ دەکرێت. ئێمە دەبێ تێبکۆشین ئەمانە

بکەین بە ویست و دواخوازی کۆمەڵگاو حکوومەتی کۆماری ئیسلامی لەگەڵ ئەمانە رووبەروو بێتەوە. ناکرێت تەنیا لەسەر لێکدانەوەکانی خۆمان و ئەو ئارەزوو وئامانج و ئیدەئالانەی کە هەمانە جمهووری ئیسلامی [هەڵسەنگێنین] و لە شرۆڤەی نەهایی‌دا بڵێین کە ئەو نیزامە ئیستعدادی هیچی نیە و هیچ شتێک جێبەجێ ناکات و جیاوازییەک لە نێوانی ئاغای رووحانی و ئاغای ئەحمەدی نژاددا نیە. ئەوە گرفتێک چارەسەرناکات، هۆیەکەیشی ئەوەیە ئاغای رووحانی لە ئێران و لە چوارچێوەی ئەو سیستمەدا ئینتخاب کراوە.

کوردکانال: کاک خالید! هەروا کە جەنابیشت فەرموت ئەم دوو روانگە هەیە روانگەیەک پێی وایە کە دەوڵەتی حەسەنی رووحانی لە گەڵ دەوڵەتەکانی پێش خۆی هیچ فەرقێکی نیە، لە ماهییەتدا یەکێکن و درێژەدەری دەوڵەتانی پێش خۆیە! بەڵام روانگەیەکی دیکە پێی وایە کە نەخێر بە [سەرنجدان] بە ئاڵوگۆڕەکانی ناوچە و دەنگ دانی مانداری خەڵک، رەنگە ئاڵوگۆڕێک یا گۆڕانێک بەداوی خۆی‌دا بهێنێت، بەڕێزت ئەم دوو روانگەیە چۆن لێک ئەدەیتەوە؟

خالید عەزیزی: ئێمە پێشەکێی دەبێ بزانین کۆماری ئیسلامی کێیەو ئێمەکین؟ کۆماری ئیسلامی دەوڵەتێکە بەرهەمی ئینقلابە، نزیک بە ٣٤ ساڵە لە دەسەڵات دایە، ئێمە سابقەی سی وچوارساڵ تێکۆشانی تەشکیلاتی، دیپلۆماسی و تەبلیغاتیمان لە دژی ئەو حکوومەتەدا هەیە. هەروەها کۆمەڵانی خەڵکیش لە ناوخۆی کوردستان ئەو تەجرووبەیانەیان هەیە باشترین حاڵەت بۆ ئەوەی کە خەڵک لە ئێران بە دیمۆکراسی بگات ئەوەیە کە سیستمی جمهووری ئیسلامی نەمێنیت، مادام قسە لەسەر نەمانی سیستمی جمهووری ئیسلامی دەکرێت تۆ دەبێ کۆمەڵێک سیناریۆ دابنێیت، کە کام ئیحتمال لە گۆڕێدا هەیە ئەگەر ئەوسیستمە دەمێنێت بەڵام لە نێو خۆی وڵات ئاڵوگۆڕ دێنێتە پێشێ، دەبێ بۆ ئەوەش ئیحتمال دابنێی. حەسەنی رووحانی کە ئینتخاب بوو، بۆ ئەوە ئینتخاب نەبووە کە بەرنامەو پرۆگرامی حیزبی دیمۆکرات بباتە پیشێ، بۆیە ئینتخاب بووە کە لە چوارچێوەی نیزامی جمهوری ئیسلامی‌دا تێبکۆشێ کە گیروگرفتەکانی ئەو نیزامە جێبەجێ بکات. تەعەهودات و ئیلزاماتی ئەو لە چوارچێوەی ئەو نیزامەدایە. بەڵام حەقیقەتێک لە گۆڕێ دایە ئەویش ئەوەیە کە نیزامی جمهووری ئیسلامی لە گەڵ چالشێکی بەربەرین و بەربڵاوی کۆمەڵانی خەڵک، نێوخۆیی، ناوچەیی، نێودەوڵەتی لە پەیوەندی لەگەڵ ئەو فشارە [ئابووری]یە کە لەسەریەتی، مەسەلەی هەستەیی، مەسەلەی دیموکراسی، کێشەی ماف، بۆ ئەوەی کە خەڵکێکی زۆر لە نێۆ خۆی وڵات دەیانهەوێت حکوومەت وەڵامدەر بێ، خەڵکەکەش بەشداری بکەن لە چەندوچۆنی بەڕێوەچوون و ئیدارەی وڵات، لەگەڵ ئەمانە رووبەرووبە. مادام ئەم کێشانە هەیە بەدوای حەللێکدا دەروات، ئەو حەللە دەورانێکی زۆر فشارو ئەشکەنجەوئیعدامی و .....لە کوردستاندا بووە، بەڵام ئێستا لە دەوروبەری رووحانی وا هەست پێدەکرێ ئەگەر بۆ نەجاتی خۆشیان بێت،(تعدیل)یک بدەن لە چۆنیەتی سیاستی خۆیان لەگەڵ خەڵک و لە ناوچەکەو لە گەڵ دنیای دەروە.

حیزبی سیاسی دەبێ وەزع بەو جۆرە کە هەیە ببینێت. ئێمە لێرە لەگەڵ واقعیاتێکدا رووبەرووین ئەویش ئەوەیە ئەگەر بێین لە بەینی سفر و سەد عەدەدێک دابنین لە چۆنیەتی «تعامل» لەگەڵ کۆماری ئیسلامی، من ئارەزووم دەکرد کە سەدەکەمان(١٠٠) بۆ جێبەجێ ببێت، یانێ ئەو سیستمە نەمابا بەڵام مادام ئەوە عەمەلی نیە، خۆ من نابێ هەر دابنیشم و بڵێم جمهووری ئیسلامی وەڵامی بۆ هیچ شتێک نیە وئیستعدادی بۆ هیچ شتێک نیەو نیزامێکە کە ئەگەر حەسەنی رووحانی بێتە سەرکار هیچ ناکات، خاتەمیش بێتە سەرکار هیچ ناکات! دەی مادام کە من پێم ناڕووخێ و[پرسی] ڕووخاندنی حکوومەتی مەرکەزی مەسئەلەیەکەو، ئوپۆزسیونی ئێران لاوازەو نەبووە بە ئالترناتیڤ، نەیتوانیوە کۆمەڵانی خەڵک لەگەڵ خۆی بکات، مەسەلەی شۆرش بەو شێوە لە گۆڕێدا نیە، کێشەی نیزامی یان هەمان هێرشی نیزامی لە دنیای دەروە پێوەندی بە قەزیەی ئێمەوە نیە، کە کێشەیەکە بەینی تاران و واشنگتۆن و شوێنەکانی دیکەیە، خۆ ئێمە نابێ دەست لەسەر دەست دابنێین و بڵێین: تا حکوومەتی کۆماری ئیسلامی نەرووخێ هیچ شتێک جێبەجی نابێت و وەداوی هیچ شتێک ناکەوین. بە باوڕی من ئەوە سیاسەتێکی دروست نیە. لە دوای ئەوەش ئەوە (توهم) نیە، لە سیاسەتدا یان حیزبێکی سیاسی و میللەتێک کەنزیک بە ٣٤ ساڵ لە گەڵ کۆماری ئیسلامی لە کێشەدایە دڵنیام کۆماری ئیسلامی باش دەناسن هونەر ئەوەیە ئەو فرسەتە کە ئێستا هاتووتە گۆڕێ چۆنی کەڵک لێوەربگرین؟ چۆن خەڵک بێنینە نێو مەسەلەکە؟ چۆن خەڵک شەرت دابنێ؟ چۆن خەڵک جمهووری ئیسلامی مەجبوور بکات بەدوای ویست وداخوازییەکانیاندا بڕوات؟ ئەویش ئەرکی ئێمەیە. ئێمە دەورانێکی زۆر سیاسەتێکی یەک «بعدی»مان هەبووە، ئەویش ئەوە بووە کە هەموو شتێکمان لە خانەی ڕووخانی کۆماری ئیسلامیدا خولاسە کردووتەوە. لەو خانەیەدا هەوڵمان داوە ئینتخابات کە تەحریم بکەین، سەرنجمان بە ویست وداخوازیەکانی خەڵک لە راسیدا زۆرجار کەم بووە.خەڵک لە هەڵبژاردن بەشداریان کردوە سەرەرای ویستی ئێمە، ئەمانە دەبێ سیگنالێگ بۆ ئێمە بنێرن، پرسیارێک بۆ ئێمە ئەحزابی کوردی دروست بکا، حیزبێکی سیاسی وەختێک شوعارێک دێنێتە گۆڕ، بەرنامەیەک دێنێتە گۆڕێ، ئەو بەرنامە، ئەو داوایە ئەگەر زۆری وەڵام نەداوە دەبێ بەدوایدا بچێت بزانێ هۆیەکەی چیە؟ بەداودا چوونەکەی بەشێکی ئەمەیە کە جمهووری ئیسلامی کە ئەم حەقیقەتەی تێدا هەیە وەڵامی هیچ شتێک ناداتەوە، مەجال بە هیچ شتێک نادا، منیش پێم وایە مەجال بە هیچ شتێک نادا، دەی باشە جمهواری ئیسلامی مەجال بە هیچ شتێک نادا، منیش بۆم ناڕووخێ، ئەی چی بکەین؟ بەڵام ئێستاکە کەش و هەوایەک دێتە گۆڕێ دەکرێ کاری لەسەر بکەین. بە باوڕی من سیاسەت ئەو شتەیە کە چۆن بتوانی وەڵامی ئەو شتانە بدەیتەوە. دوای ئەوەش لە کۆمەڵگای ئێراندا کۆماری ئیسلامی بەرەو ئەوەدەروا مکانیزم وسیستمی خۆی لە »تعامل» لە گەڵ ئیدارەی وڵات و خەڵکی خۆی لە ئینتخابات ببینێتەوە، پێم خۆشە ئاماژە بە حەقیقەتێک بکەم ئەویش ئەوەیە خوێندنەوەی بەشێکی زۆرلە ئینسانە سیاسییەکان و ئەحزابی سیاسی لە کۆماری ئیسلامی خوێندنەوەیەکی «یک بعدی»یە، بەو مانایە کە سیستمی کۆماری ئیسلامی سیستمێکی ئیستبدادیە، سیتمێکی دیکتاتۆرییە. ئەمە حەقیقەتێکە بەڵام چۆن لە نێو دیمۆکراسییەکاندا فەرق وجیاوازی هەیە، دیمۆکراسیی ئەمریکاو دیمۆکراسیی سویس ودیمۆکراسیی بریتانیا و دیمۆکراسیی تورکیا فەرقی هەیە، هەر بەم شێوە لە نێو ئیسبداد ودیکتاتۆرییەکانیش فەرق هەیە. هەر لە نێو ئەو سیستمی ئیستبدادی کۆماری ئیسلامییەدا ڕەقابەتی ئینتخاباتی هەیە،

خەڵک (کەسەکان) دەورانێک سەمبولن دوایە لە زیندان دەکرێن و دوایی ئازاد دەکرێن! رەقیبەکان لە دژی یەکتر شت دەڵێن، رەقابەت بەینی دەوڵەت و مەجلیس وتەنانەت خەڵکی دەوروبەری «ولی فقیە« و سپای پاسداران و ئەو ئورگانانە هەیە. مادام ئەوە تایبەتمەندییەکی کۆماری ئیسلامییە کە لە نێو خۆیدا مەجالی رەقابەت دەهێڵێتەوە، سروشتییە خەڵکێکی زۆر لەوێدا خۆیان بەبەشدار دەزانن، مادام خۆیان بەبەشدار بزانن دەچنە نێو گەمەکە، مادام دەچنە نێو گەمەکە دەبن بە بەشێک لە چەندوچۆنی حەلی مەسەلەکە. ئەمەش بە باوڕێ من کورد وەکوو بەشێک لە دانیشتوانی ئێران دەبێ بچێتە نێو ئەو گەمەیە، دەبێ بەرنامەو تەرحی هەبێ لەو چوارچێوەیەدا.

کوردکانان: کاک خالید! ئەوەی کە جەنابت دەفەرمووی کوردیش دەبێ بچێتە نێو ئەو گەمە سیاسیانەوە، سەرەڕای گشت ئەمانە کە ئاماژەت پێکرد کە کۆماری ئیسلامی دیکتاتۆرە، ئیستبدادی تێدایە وهتد، بەڵام کورد بە تایبەت چالاکانی ناوخۆ لە ئەم دەرفەتە ئینتخاباتیانە هەمیشە هەوڵیان داوە کە کەڵک وەربگرن بە سوودی میللەتەکەیان، لەگەڵ هەموو ئەوانە قسەلەسەر دامەزراندنی حیزبێکی کوردی لە رۆژهەڵاتی کوردستان دەکرێ، وەک دەگوترێ داوای ئەوەیان کردوە بەڵام تا ئێستا دەوڵەت جوابی نەداونەتەوە. ئەگەر دەوڵەت ئیجازەی بە دامەزراندنی حیزبێکی کوردی دا هەڵوێستی ئێوە چ دەبێ؟

خالید عەزیزی: ئێمە وەک حیزبی دیموکرات لەو باوەڕەداین هەروەک کە ئاماژەم پێکردو دەمێکیشە ئەو سیاسەتەمان هەیە کە خەڵک دەبێ لەهەموو مەجال ودەرفەتەکانی قانوونی و هەر هەلومەرجێک کە دێتە گۆڕێ بە شێوازی جۆرواجۆر کەڵکی لێ وەربگرن. هەروەها ئەگەربەدوای هاتنە سەرکاری رووحانی کە ئێستا باس لە ئازادی ئەحزاب دەکرێ لە چوار چێوەی ئەو نیزامەدا، قسە لە ئازادی زیندانیانی سیاسی دەکرێ، قسە لەئاوردانەوەیەک لە مافی «اقوام»دەکرێ، بەو شێوە کە خۆیان دەڵێن، قسەلە خوێندن بەزمانی دایک دەکرێ و زۆر شتی دیکە.. زەمانێک ئەوانە عەمەلی دەکرێ کە کورد لە کوردستانی ئێران بڕێک خۆی سازمان بدا وەک دیاردەیەکی یەکرەنگ و یەکدەنگ لەگەڵ ئەو شتانە »تعامل»بکات. دەبێ هەر لە ئیلامەوە هەتا دەگاتە ورمێ گوفتمانێکی کورديیان هەبێ، بەو مانایە کە بە کۆمەڵانی خەڵک لە ئێران بڵێن کە کۆماری ئیسلامی بە دیدی ئەمنییەتی خۆیەوە نەیویستوە کە مەسەلەی کوردەکان لە ئێران دیار بێ، بەڵام حەقیقەتێکەو لە گۆڕێ دا هەیە. لەگەڵ تاران کە دادەنیشن، لەگەڵ خەڵکی ئاڵوگۆرخواز کە دادەنیشن رەنگە کەمێک گوێیان بدەنێ یان لە گەڵ کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی کە دادەنیشن بڵێن لە رۆژئاوای ئێران دیاردەیەک بەناوی دیاردەی کورد هەیە، رۆژبەرۆژ لە حاڵی گەشەدایە لە کوردستانی عیراق فاکتۆرو فورسەتە بۆ داهاتووی عێراق، لە تورکیا ئینکار ناکرێت و تورکیا بەدوای حەللیدا دەگەڕێت، لە سووریەش بەشارئەسەد بمێنێ یان نەمێنی کورد تازە فاکتەرێکەو ئێعترافی پێ دەکرێ، کەوایە بۆ ئێوە لە ئێران ئێعتراف بە مەسەلەی کورد ناکەن و بەدوای حەللی ئەو مەسەلەیە ناگەڕێن. بۆیە بە باوڕی من دروست کردنی حیزبێک شتێکی باشە، بە شەرتێک، لە هەنگاوی یەکەمدا ئەو خوێندنەوەیان هەبێ کە ببێت بە چەترێکی وەحدەتی هەموو

[جۆراوجۆرییە]کانی کورد لە هەموو کوردستانی ئێران. بەهەموو زاراوەکان و ئایین و ئایین زاکانەوە هەموو خۆ لەوێدا ببینینەوە، تەجروبەیەکی ناخۆش کە ئێمە لە بیرۆکەی ئەحزاب لە رۆژهەڵاتی کوردستان هەمانە کە ئێستاش لە دەرەوەی ئێران زیاتر لەیەک جیا بوونەوەو یەکتر بۆغزاندن و رەقابەت لەگەڵ یەکتر کردن و زۆر جار یەکتر تەحمول نەکردنە.... هیوادارم ئەو تەجروبە خراپەی ئێمە کە هی تاراوگەیە نەچێتەوە نێوخۆ، ئەوانیش بەدوای ئەوەدا نەڕۆن. پاشان تێبکۆشن کە ئەو خەڵکەی کە لەوێ خۆ دەبینێتەوە رەنگە کۆماری ئیسلامی و سیستمی ئیتلاعات و سپای پاسداران بەدناویان بکات و ناوی جۆراوجۆریان لەسەربنێ، پشتیوانی لە هێندێکیان بکا، لە دژی ئەوانی دیکە. ئەوان لەگەڵ چۆنیەتی «تعامل» لەگەڵ ئەو موشکیلاتە بە حەوسەلەبن، هەر زۆر زوو نێو و ناتۆرە لەسەریەک دا دانەنێن. تێبکۆشن ئەو حیزبەی کە دادەمەزرێ مێحورێک بێ کە خەڵکانی زۆر خۆی تێدا ببینینەوە. زوو لە مەقابلی ئەودا شتێکی دیکە دروست نەبێ، جیاواز لەوەش ئەو حیزبەی کە دروست دەبێ، دەبێ ئێمە ئینتزاری وامان لێ نەبێ، کە ئەو حیزبە دەبێ شوعاری رووخانی کۆماری ئیسلامی بدا. پێمان وا نیە ئەو حیزبەی ئەگەر لەوێ دروست بوو بچێتە نێو شێوازێک لە خەبات و تێکۆشان لە دژی کۆماری ئیسلامی ئێران و خەڵکێکی زۆر لە ناکاودا قاچاغ بن و هەڵێن و وڵات بەجێبهێڵێن و فشارێکی زۆریان بۆ بێت و دیسانەوە گرتن و کوشتن وهەموو ئەمانە بێتە گۆڕێ. حیزبێک کە لەوێ دروست دەبێ لە چوارچێوەی ئەوەندەی بۆ عەمەلییە کە بەشێوەیەکی ئارام و هێمنانە ئەوەندەی بۆی دەگونجێ کە مەجالەکان و دەرفەتەکانی قانوونی ئەساسی کەڵک وەربگرێ و پرسەکانی خۆی بێنێتە پێشێ. پێم خۆشە »تاکید» لەسەر یەک شتی دیکەش بکەمەوە؛ باشترین خەبات ئەوەیە، ئەگەر بگونجێ کەمترین هەزینەی بۆ بدەی.من ئارەزوو ناکەم خەڵکی رۆژهەڵاتی کوردستان لە فەعالیەتی خۆیاندا، مەجبوور ببن قاچاغ بن و وڵاتەکەیان بە جێ بهێڵن. ئەمە دیاردەیەکی باش نیە بۆ کورد لە کوردستانی ئێران کە شێوەیەک ببینێتەوە کە بەدوای شێوەکە مەجالی نەبێ و دیسانەوە هەڵات هەڵات و وڵات چۆڵکردنی بەدواوە بێ.

کوردکانان: کاک خالید! هەموو ئەمانە کە مەبەستی جەنابتە دەچێتە خانەی تێکۆشانی مەدەنییش، چالاکی مەدەنیش بەستێن وفەزایەکی ئارامی دەوێت. لەم دوو حەوتووی رابردوودا هەندێک تەقوتۆق بە تایبەت لە ناوچەی بانە رووی‌داو بوو بە هۆی کوژرانی ٦ ئەندامی سپای پاسداران، [جاش] پێتان وانیە ئەم شەڕوتێکهەڵچوونانە بە شێوەیەک کۆمەک دەکات کە ئەو فەزا مەدەنییە بەرتەسک ببێتەوە و ئەو فەزا ئەمنییەتییە کە لە مێژە بەسەر کوردستانداا حاکم کراوە دیسانەوە زاڵ ببێتەوە و مەجالی هەرچەشنە چالاکییەکی مەدەنی مەحدوود وبەرتەسک بکاتەوە؟

خالید عەزیزی: کۆماری ئیسلامی هەر بەدوای ئینقلاب دا کە موزاکراتی ئێمەو دەوڵەتی مەرکەزی سەر نەکەوت، ئێمە کە پەیاممان ئاشتی و ڕێگا چارە گفتگۆو موزاکرە بوو، هەر لەو ڕۆژەوە سپای پاسداران و سیستمی ئەمنییەتی کۆماری ئیسلامی پرسی کوردستانی بە دیدی ئەمنییەتی چاو لێکردوە. مادام بە دیدی ئەمنییەتی چاو لێدەکا، گەمەیەکە کە قەواعیدی خۆی هەیە، یانی یەکەم تێدەکۆشن کوردستان ملیتاریزە بکەن، حزووریکی زۆریان هەبێ، لێرەولەوێ لە خەڵکی مەحەللی

ئیستفادە بکەنو موسەللەحیان بکەن. دووهەم تێدەکۆشن لەو فەزای ئەمنییەتییە کە دێتە پێشێ، مەعلووماتێک بدەن بە کار بەدەستانی خۆیان لە تاران و هێندێک لەو خەڵکە کە ڕەنگە بە دیدی نیزامی چاو لە پرسەکە بکەن و بڵێن کوردستان هەمیشە نائەمنە، بۆ ئەوەی کە بوودجەیەکی زۆر لە دەوڵەت وەربگرن و لە کوردستان مافیایەکی بەربەرینی ئابووری و ئەمنییەتی دروست بکەن و هەموو ئەوانە بکەن بە حیسابی ڕاگرتنی ئەمەنییەت لە کوردستان. سێهەم، فەزای ئەمنیەتی دەبێتە هۆی ئەوە کە مەجال بە خەلک نەدرێ کە بە شێوەیەکی مەدەنی بیر وباوڕی خۆیان دەربببڕن.

بۆیە بۆ ئەوەی ئەو فەزایە نەمێنێ چەندین شت پێویستە هەر بەو دەلیلە سازماندەهی و دروست کردنی حیزبیک کە بتوانێ واقعییاتی کوردستان باس بکا و خەڵکێکی زۆر لە مەسەلەی کورد لە ئێران بگەیەنێ و بە کاربەدەستانی ئێران بڵێت: ئێوە خوێندنەوەتان لە کوردستان خوێندنەوەیەکی ئەمنییەتیە، کێشەی میللەتێک کە حقووقییە، ئینسانیە، قانوونییە - لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بۆ ئەوە دەچێ کە جێبەجێ بێتو ئێران لە حەللەکەی وەدوا کەوتووە - [ئەو پرسە] لە ژوورەکانی سپای پاسداران بهێننە دەرێ. چیتر بە چاوی ئەمنییەتی و شەڕ و خوێن ڕشتن چاوی لێمەکەن، بەڵکوو بیبەنەوە بۆ ژووری دەوڵەت و بەشێوەی حقووقی و قانوونی چاوی لێبکەن من نموونەیەکتان بۆ دێنمەوە؛کاتی خۆی کە دەوڵەتی موقت لە ئێران لەسەر کار بوو، ئەوانەی کە هاتبوونە کوردستان و لە هەیئەتی وتوێژدا بوون بەتایبەت مەرحووم داریوش فروهەر و سەباغیان و دوایە سحابی و هەتا دوایی.. لە دەوڵەتی «بەنی سەدر»یش دا، باسیان دەکرد دەیانگوت؛ مەوزوعی کوردستان وەک دەستووری کار نەدەهاتە بەرباس، بەڵام کاتێک کە قسەمان دەکرد ناراستەوخۆ لە هەموو مەوزووعێکدا ناوی کوردستان دەهاتە بەرباس یەکێکیان گووتبوی :ئەو مەوزووعەی کوردستان ئێمە ئیعترافی پێناکەین بەڵام هەموو ڕۆژێک هەیە، دنیا باسی دەکا شەر لەوێ هەیە، نائەمنی لەوێ هەیە، دەبا جارێک لە سەر میزی دابنێین و مەسەلەی کورد بەچاوی ئەمنییەتییەوە چاوی لێنەکەین، بەڵکوو بەچاوی حقووق و قانوون لێبڕوانین. من هیوادارم دەوڵەتی ئاغای ڕووحانی ئەو واقعییەتانە ببینن. ئەوخەڵکانەی کە لەدەوری ئاغای ڕووحانین ئاوردانەوەیەک لە قسەکانی خۆیان پێش ئینیتخابات بکەن و ئەو واقعییەتانە ببین، کە کێشەی کورد لە ژوورەکانی سپای پاسداران حەل ناکرێ کێشەی کورد بە ئەمنییەتی چاو لێ نەکەن، پرسی کورد لە کوردستان وەک فرسەت چاو لێبکەن. دەرفەتێکە بۆ ئێران و گەشەئەستاندنی ئابووری و «ثبات»ی سیاسی و ئابووریی ئێران دەتوانێ دەوری باشی هەبێ. حەقیقەت ئەمەیە هەتا ئەوان ئەم واقعییەتانە قەبوڵ نەکەن، کێشەی کوردستان هەر دەمێنێتەوە و خەڵکیش بە شێوازی جۆربەجۆر هەوڵ و تێکۆشانی خۆی دڕێژە پێ دەدا. ئەو حیزبەی کە ئاماژەت پێکرد ئەگەر دروست ببێ ئێمە بەتەواوی پشتیوانی لێدەکەین، یانی پشتیوانیی لەوە دەکەین کە خەڵک لە نێو خۆی وڵات لەو دەرفەتانە کەڵک وەربگرێ و بەو جۆرەی کە بۆیان عەمەلیەو دەگونجێ ئەوانیش مەووزوعاتی کورد بێننە گۆڕێ و کاری بۆ بکەن.

کوردکانال: جەنابت باس لە پشتیوانی لەو حیزبە دەکەیت کە قەڕارە دروست ببێت و هەروەها چالاکیی مەدەنیی ناوخۆ، ئەمە لە کاتێک دایە کە دیسانەوە هەوڵ دەدرێ کە فەزای کوردستان نائەمن نیشان بدرێ. وەک ئێوەش ئاگادارن تۆمەتی ئەم شەرو تێکهەڵچوونانە لە لایەن سپای پاسدارانەوە دەخرێتە ئەستۆی حیزبی دیموکراتەوە. ڕای جەنابت لەم بارەوە چیە؟

خالید عەزیزی: **یەکەم** ئێمە شەڕمان بینیوە، و شەڕمان تەجرووبە کردوە، قەتیش ئێمە لە سەرەتاوە شەڕمان دەستپێنەکردوە. بەڵام ئەو رۆژەی کە مەجبوور کراوین شەڕ بکەین، یان شەڕیان پێ فرۆشتووین و مەجبوور بووین کە دیفاع لەخۆمان بکەین زۆر قاتعانە و قارمانانە شەڕمان کردووە،خەڵک لە کوردستانی ئێران بە باشی ئەمە دەزانن.

دووهەم؛ پێمان وانیە کە شەڕ موشکیلاتی قانوونی و سیاسیی کورد چارەسەر دەکا، قەت ئارەزوو ناکەین ئەوەی بەسەر سووریا هاتوە، ئەوەی بەسەر عێراق هاتووە کە هەموو رۆژێ شەڕ و تەقینەوەو کوشتنە، یان ئەوەی بەسەر ئەفغانستان هاتوە بەرسەر ئێراندا بێ. قەتیش پێمان وانیە کە دێمۆکراسی دەبێ هەموو جۆرێک هەزینەی بۆ دابنێی. لە وڵاتێک وەک سووریا کە بۆتە وێرانەیەک، بە داخەوە سەدان هەزار کەس کوژراوە و هەزارانیش دەربەدەروماڵ وێران بووە، لە شوێنێکی ئاوەهادا کە لە لەحازی، قانوونی و ئینسانی و ئابووری و.... بەردی بناغەی ئەو وڵاتە وێران بووە، ئیدی دیموکراسی بەسەر ئەو بەدبەختیانە جێبەجێ نابێ. دیمۆکراسی ئیحتیاجی بە ئارامش و ئەمنییەت هەیە، ئەمە باوڕی ئێمەیە. پێم خۆشە لە وەڵامی پرسیارەکەت ئەم واقعیەتە بڵێم کە حیزبی دیمۆکراتی کوردستان دەمێکە هێزی پێشمەرگەی بۆ عەمەلیاتی نیزامی نەناردۆتەوە ئێرانە، ئێمە لەسەر هیچ کام لە مەقەر وپایەگاکانی نیزامیی کۆماری ئیسلامی لە کوردستان عەمەلیاتی نیزامیمان ئەنجام نەداوە، دەستوورمان بە پێشمەرگەکانی خۆمان نەداوە هێرش بەرنە سەر هێزەکانی کۆماری ئیسلامی هۆیەکەشی هەر ئەوەیە نەمانویستوە بەهانە بدەینە دەست کۆماری ئیسلامی، کە ناوچە کوردنشینەکان نائەمەن بکات و مافیای سپای پاسداران لە لەحازی ئەمنییەتی وئابووری بیکات بە مەیدانی خۆی و ئارامشی ناوچەکە تێک بدات. بەڵام ئەو چالاکییانە دەتوانێ چەندین دەلیلی هەبێ؛ یەکەم خەڵک لە ناو خۆی وڵات وە گیان هاتوە لە دەسەڵاتی موتڵەقی سپای پاسداران، لە دەسەڵاتی مافیای سپای پاسداران. بۆیە سەیر نیە لە هەموو ئوستانەکانی کوردستانی ئێران خەڵک بۆخۆیان وەدەنگ بێن،(عکس العمل) نیشان بدەن و لێیان قەبووڵ نەکەن و تەنانەت دەست بۆ چەکیش بەرن لە دژیان. بەدوای ئەمەش وەک ئاماژەم پێکرد لە کوردستانی ئێران حەقیقەتێک هەیە کە سپای پاسداران و کۆمەڵێک کە دیدی ئەمنیەتییان هەیەو پاشماوەی ئەحمەدی نژادن و... دیانەوێت کوردستانی ئێران هێندەی دیکە نائەمن بێت. سەیر نیە لە ڕەقابەتی نێو خۆیان دا بانگە جیاوازەکانی سپای پاسداران ئەوەی کە بە دوای بیزنس و بازرگانی و معاملەدا دەگەڕێن ئەو جۆرە عملیاتانە بکەن و دوایی بە دەوڵەت لە تاران بڵێن؛ بوودجەی زۆرترمان دەوێ، کوردستان نائەمنە. هەر بەم جۆرەش پووڵ و پارەیەکی زۆرتر خرپکەنەوە. یانێ بەشێک لە سیستمی کۆماری ئیسلامی وجوودی خۆی لە دروست کردنی نائەمنی لە ئێران و لە کوردستاندا دەبینێ.

کوردکانان: کاک خالید! بۆچی سپای پاسداران لەم نێوەدا یانی لەم چەند حیزبەی تارواگەنشین بەتایبەتی کۆمەڵەکان و دیموکراتەکان بە تایبەتی ناوی ئەو حیزبە دەهێنێت کە جەنابت رێبەریی دەکەی؟

خالید عەزیزی: یەکەم بەو دەلیلە کە حیزبی دیموکرات نفووزی جەماوەری هەیە ئیعتباری ناوچەیی و نێودەوڵەتی هەیە لە حەددی خۆیدا، تا ئەوەندە پەیوەندی بە کوردەوە هەیە ناکرێ نادیدە بگیردرێت.

هۆکاری دووهەم بە باوری من سپای پاسداران هەدەفمەند ئەوە دەکات. لەبەر ئەوەی کە »گفتمان«ی ئێستای حیزبی دیمۆکرات، ئەو شیوازەی کە ئێمە »تعامل« لە گەل وەزعی ناوخۆ دەکەین، تەشوێقی ئاڵوگۆر دەکەین خەڵک تەشویق دەکەین کە بەشدار بن لە ئاڵوگۆڕو چالاکیی مەدەنی و دەڵێین کە گوفتمانی کوردی لە تاران بێننە گۆڕێ، و خەڵکێکی زۆر گوێ بەوە دەدەن. بۆیە بە باوڕی من سیتمی ئیتلاعاتی ئێران، سپای پاسداران لەوە نیگەرانن گوتاری مەدەنی لە نێو کۆمەڵانی خەڵکدا شکڵ بگرێ و خەڵکێکی زۆر بەدەوری خۆی کۆ کاتەوە و کۆماری ئیسلامی لە کوردستان بەرەبەرە لەگەڵ جووڵانەوەیەکی بەربڵاو و بەرینی مەدەنی و جەماوەری رووبەروو بێ.

سپای پاسداران و بەشی ئەمنییەتی و ئیتلاعاتی رەنگە زۆر پێیان خۆش بێت کە ئێمە شوعار لە دژیان بدەین، وەکوو شوعاری رووخاندن و نەمان و نابوود کردن و بڵێین فەرقی بەینی ئەمو ئەو نیە .... ئەمە بە باوڕی من لە سەحنەی سیاسەتدا، باوڕیکی پاسیوە. رەنگە پێیان خۆش بێ کە ئەو حیزبانە ئینتخاباتەکان هەر بایکۆت بکەن. لە نەتیجەی ئەو جۆرە سیاسەتەدا تۆ خەڵکێکی زۆر لە گەڵ خۆت ناخەی. ئێمە 34 ساڵە ئەو سیاسەتەمان ئیدامە داوە. یانی ئەوان تێدەکۆشن ئێمە بکێشنە نێو شەڕ وکێشەوە و کوردستان ئەوەندەی تریش نائەمەن بێت و مەجال بۆ تێکۆشانی مەدەنی نەبێت. من زۆر بە ڕاشکاوییەوە بڵێم، ئێمە لەو ماوەیەدا کە ئەو سیاسەتەمان هێناوەتە گۆڕێ و (اعتماد بە نفس) بە کۆمەڵانی خەڵک دەدەین، تەشویقیان دەکەین، پێمان وایە کە لە کوردستانی ئێران خەڵک کە بە شێوازی جۆبەجۆر تێکۆشانی خۆی دەکا و هەموو بەشیان تێیدا هەیە، ئەوە بۆتە هۆی ئەوە کە »اعتماد بە نفس« لە نێو کۆمەڵانی خەڵک بەهێز بێ. حیزبی دیموکرات ئەگەر کەسێک ئوستاندارە، فەرماندارە، نوێنەری پارڵمانە،چالاکی مەدەنییە، چالاکی ئەدەبیە، بە ژن و پیاو کە فەعالیەت دەکەن بێ حوورمەتتیان پێ ناکەین. زوو و بە پەلە نائێین ئەوانە خائینن یان خۆ فرۆشن بەڵکوو شەخسیەتیان پێدەدەین. پێمان وایە هەموو ئەوانە کورۆکچی ئەو میللەتەن، ژنو پیاوی ئەو میللەتەن. رەنگە لە حەددی خۆیاندا لە چوارچوەی جمهووری ئیسلامیدا کار بکەن. بە باورم نیگرانی کۆماری ئیسلامی لەو عەقلیەتەیە، لەو سیاسەتەیە، بەتایبەت سیاسەتی حیزبی دیمۆکرات کە بە باوڕی من سیاسەتێکی دروست و واقع بینانەیە، خەڵکێکی زۆر ئێستا خۆی تێدا دەبینێتەوە. مەجال بۆ پرۆژە ئەمنییەتیەکانی سپای پاسداران کەم دەکاتەوە و رەنگە لێ پرسینەوەی بەدوادا بێ و وردەو

وردە لە مەتبووعاتی ئێرانی دا لە میدیاکانیدا ئێران بەرەوە ئەو قوناغە بچێت.. بەهەرحاڵ ئێمە تەشویقی ئەو سیاسەتە دەکەین.

کوردکانان: کاک خالید! کە باس لە دامەزراندنی حیزبی تازە کرا لە ناوخۆی وڵات، کۆمەڵێک راسپاردەت باس کرد، کە لە تەجرووبەی حیزبەکانی دیکە دەرس وەربگرن، یەکتر نەبۆغزینن، لە یەکتر دوور نەبنەوە. لە گەڵ هەموو ئەمانە حیزبی دیمۆکرات یەک لەو حیزبانەیە کە بەو نەخۆشییەوە نالاندوویەتی. ئەمە ٧ ساڵە کە ئەم حیزبە(انشقاق) و لەت بوونی بەسەردا هاتوە. یەک ساڵە کە هەواڵەکان باس لەوەدەکەن ئێوە بەتایبەتی هاتوچۆی یەکتر دەکەن و قسە و باس لە بەین دایە بۆ حەلی کێشە لە نێوان دیمۆکراتەکان. بەڵام بە کردەوە تا ئێستا هیچ نەبووە، دواین ئەنجامەکان بە کوێ گەیشت؟

خالید عەزیزی: مادام کە قسە لەسەر حیزبی دیمۆکراتە، سەرەڕای نفووزێکی بەربەرینی جەماوەری و قوربانی و حماسەتێکی زۆر لە خەبات وتێکۆشان و(موقعیت)ێکی باشی حیزبایەتی، بەڵام بە دوای کۆماری کوردستان حیزبێکی بێ موشکیل نەبووین. موشکیلاتی نێو خۆیمان زۆر بووە، بەداخەوە ئینشعاباتو لەیەک جیابوونەوە لە نێو حیزبی ئێمەدا زۆرە و شاراوە نیە لە خەڵک، لانیکەم پێم خۆشە لێرە ئەمە ڕابگەێنم تا ئێستا کە ئێمە لێرە قسە دەکەین بە داخەوە دانیشتنەکانی ئێمە هەردوو باڵی دیمۆکرات بە شێوەی کۆنکرێت و موشەخەس بە هیچ حەلیک نەگەیشتوە. ئێمە لەم ماوەیەدا کۆمەڵێک دانیشتنمان هەبووە، دانیشتنەکان وا باس دەکرێ کە بۆ عادی بوونەوەی پێوەندییەکانە، بۆ ئەوەی کە خەڵکی هەردوولا هاتوچووی یەکتر بکەن،لە شایی وشینی یەکتردا بەشداری بکەن. بەڵام کە لەوانە دەگوزەرێ و دێتە سەر شتی عەمەلی، بەداخەوە هیچ شتێک عەمەلی نەبووە و هاوڕێیانی پێشووی ئێمە تا ئێستا ئامادەگییان بۆ هیچ شێوە هاوکاری و کاری بە کردەوەی هاوبەشیان دەرنەبڕیوە.

ڕەنگە کۆمەڵانی خەڵک لە ناوخۆی وڵات تەنانەت گاڵتەشمان پێ بکەن، بڵێن؛ لە جیاتی ئەوە هەردوو لای حیزبی دیمۆکرات دابنیشن و لەسەر سیاسەتی گەورە قسەبکەن، لەسەر داهاتووی ئێران قسەبکەن، لەسەر قەزیەی کورد لە ئێران قسەبکەن، لەسەر ئەوەی کە دەبێ چبکەین لە سناریۆ ناروونەکانی ئێستا و داهاتوو، ئەو دوو دیمۆکراتە چۆن کار بکەن؟ و دەنگ و ڕەنگی کورد لە کوردستانی ئێران چۆن بە قوەت بکەن؟ ڕەنگە پێیان سەیر بێ و گاڵتەیان پێ بێ کە ئافەرین! دوای ٦٨ ساڵ خەبات، ئێستا قسە لەوە دەکەن کە چۆن پێوەندییان باش بێ و عادی بێتەوە! من بەش بەحاڵی خۆم ئەو گاڵتەیە قەبووڵ دەکەم. بۆیە قەبووڵی دەکەم ئینسانیەت زۆر لەحیزبایەتی گەورەترە، پیش ئەوەی حیزبی دیمۆکرات دروست بێ ئێمە ئینسان بووین. ئەگەر قەرارە حیزبایەتی ئێمە ئینسانەکان خەراپ بکا، ئینسانەکان فێری کینەجویی و دەسیسە و... بکات، دائیم لە دژی یەکتر بین، ئەوە حیزبایەتییەکی خەراپە. لە رابردوو دا کێشەکانی ئێمە، من نایشارمەوە هەموو ئەوانەی تێدا بوو، لە دەورانی ڕێبەانی شەهیدمان، لە دەورانی کاک ئەحمەد تەوفیقەوە تا دوکتور قاسملوو هەتا ڕێبەرانی

زیندوو کە بۆ خۆشم ئێستا یەکێکم لەوانە، جا بۆیە زەمانێک ئەو حیزبە دروست دەبێتەوە کە ئێمە بە ئاوردانەوەیەکی مەسئوولانە لەسەر حیزبێکی بەهێز لە کوردستانی ئێران، چاو لەمەسەلەکە بکەین.

کوردکانان: کاک خالید! لێرە پرسیارێک هەیە کە پرسیاری زۆرێک لە خەڵکو لە لایەنگەران و ئەندامانی حیزبی دیمۆکراتە کە لەوەتی ئەم حیزبە لەت بووە، لە لایەن جەنابتەوە وەهەروەها لە دوو کۆنگرەی حیزبی دیمۆکراتی کوردستان ئەمە پەسند کراوە کە دەبێ ئەم دوو حیزبە یەک بگرنەوە، جەنابت لەم بارەوە زۆر بە خەمی و هەوڵت بۆ داوە، بەڵام وەک دەفەرمووی لەلایەن هاوڕێیانی پێشوومانەوە تا ئێستا ئاوردانەوەیەکی جیددی و بە کردەوە لەم بارەوە نەکراوە، کە وایە بۆچی جەنابت بەم مەسەلەوە خۆت ماندوو دەکەی؟

خالید عەزیزی: پرسیارێکی جوانە هەم من و هەمیش هاوڕێیانم لە ڕێبەری حیزبی دیمۆکرات و زۆربەی زۆرێک لە کادر و پێشمەرگەکان و ئەندامانی حیزب کە ئەو تەجروبەیان لە ژیانی حیزبی دیمۆکراتدا هەیە و پێداویستیی حیزبێکی بە قووەت لە کوردستانی ئێران دەرک دەکەن پێیەوە ماندووین، بەچەندین دەلیل ماندووین؛ یەک ئێمە ئێستا تەجروبەی سووریامان هەیە، کە گرفتی گەورەی کورد لە سووریا ئەوەیە کە ئەحزاب یەکگرتوو نیە و حیزبی زۆرە، هونەری دیمۆکراسی و هونەری فرە حیزبی کە جاری وایە ئێمە بە هەڵە لێی تێدەگەین ئەوە نیە هەتا خودا حەز دەکات حیزب زیاد بێ! ئەمە هەڵە تێگەیشتنە لە چەمکی فرە حیزبی کە هەر کێشەیەک هاتە گۆڕێ هەر زوو حیزبێکی دیکە دابمەزرێت، یان هەموو کێشەیەک بە ناوی دیمۆکراسی زەوابت و پرنسیپەکانی حیزبی لاواز بکات. ئەمە هەڵەیە.

پێداویستییەکانی کوردستانی ئێران لە داهاتوودا پێمان دەڵێت، ئەگەر کورد یەکگرتوو نەبێ بەتایبەت حیزبی دیمۆکرات ئەگەر لەیەک حاڵی نەبین یان یەک نەگرینەوە لەو یارییە ئاڵۆزە، لەو سیناریۆ ناروونەدا لەو گێژاوەدا کە ئێمە تەجروبەی دەکەین لە سووریاو لەعیراق ولە تورکیا، کورد ڕەنگە دۆڕاو بێ، ئێمە نازانین چی لێدەبێتەوە. زەمانێک کورد لەو کێشانە دێتە دەرێ کە ڕێبەرییەکی بە هێزی هەبێ، حیزبەکەی بە »اقتدار» بێ و سەرچاوەیەکی هەبێ و ئەو سەرچاوە لە نێو کۆمەڵانی خەڵک باش وەرگیرابێ و خەڵک بەقسەی بکات. ئێمە ئەمەمان تەجروبە کردوە. زۆرجار داوامان لە خەڵک کردوە کە بە موناسبەتی جۆربەجۆرەوە وەکوو ڕۆژە مێژووییەکان و بانگەوازەکان، بەو جۆرە کە پێویستە خەڵک بەدەم قسەکانی ئێمەوە نەهاتوە. دیارە بەشێکی ئەوەیە کە جمهوری ئیسلامی مەجالیان پێ نادا، بەڵام بە باوری من لە تەنیشت ئەوە کە کۆماری ئیسلامی مەجالیان پێ نادا و بە دیدی ئەمنییەتی چاو لە ڕووداوەکان دەکات، نەوعێک ناڕەزایەتی، نەوعێک گلەییو گازندە لە نێو خەڵکدا دەبینم، کە لەتبوونی حیزبی دیموکرات و لەوەی کە ئێمە دێموکراتەکان سادقانە کار ناکەین بۆ یەکگرتنەوە، ئەوش هاتووتە گۆڕێ. ڕەنگە خەڵک لە نێو خۆی وڵات بڵێ جا بۆ داواکاریی ئێوە قەبوول دەکەم؟ دیموکراتەکان بوون بە دوو، لایەنەکانی دیکە بوون بە چەندە ئێوە لە تاراوگە هەر خەریکن

لەت دەبن و ئینشەعابتان تێدەکەوێ و یەکتر دەبوغزێنن، سەیر نیە کە خەڵک لە کوردستانی ئێران هەر بەراستی جوابی ئێمە نادانەوە، ئەو جواب نەدانەوە دەلیل بەر ئەوە نیە سیاسەتی ئێمەیان پێ غەڵەتە. دەلیل بەر ئەوەنیە هەڵوێستەکانی ئێمەیان پێ هەڵەیە...دەلیل بەرئەوەیە لە ئێمە ناڕەحەتن، زۆربەی زۆری ئەو خەڵکە لەگەڵ دیمۆکراتدا بووە شانازی کۆماری کوردستانی هەیە، رابردووی زمان لە زۆر بابەتەوە، فەرهەنگ لە زۆر بابەتەوە کەسایەتیەکانی دەگەڕێتەوە بۆ سەر حیزبی دیمۆکرات، جا حیزبی دیمۆکرات کە ئێستا تووشی ئەو چارەنووسە بووە تەبیعەتەن ئەوەیش دێتە گۆڕێ. بەم چەند دەلیلە هەم منو هەم هاوڕێیانم زۆر هەوڵی بۆ دەدەین کە دەرئەنجامێکی هەبێ و بەرەو ئەوە بچین کە حیزب یەک بگرێتەوە.

کوردکانان: تائێستا هیچ نەتیجەیەکی نەداوە؟ئێوە تائێستا بۆ خۆتان چیتان کردوە بۆ نموونە؟

خالید عەزیزی: ئەوەی مەربووت بە خۆمانە لە نێو ریزەکانی خۆمان گرنگی ئەم بابەتە دێنینە گۆڕێ و باسمان کردوە کە بۆ یەکگرتنەوەی دیمۆکرات پێویستە، هەروەها بەدوای باس وگفتگۆ لە گەڵ دەفتەری سیاسی و ریزەکانی خۆمان، بە تەرحی گەڵاڵەیەک گەیشتووین کە هەر ئێستاکە ئامادەیە.

کوردکانان: ئەم گەڵاڵەیە شتێکی تازەیەو ئایا گەیشتووە بەدەستیان؟

خالید عەزیزی: بەڵێ، رەنگە تائێستا گەیشتبێ بە دەستیان. لەو گەڵاڵەیە دووسێ شتی جەوهەری تێدایە. یەکەم ئەمە کە زەروورەتی کارکردنێکی سادقانە و شەفاف کە ئەوحیزبەی کە رابردووی هاوبەشمان هەیە، کۆمەڵێک موشکلی هەبووە. مێژووی هەردوولا، مێژووی هەموومانە، چالاکی هەردوو لا، چالاکی هەموومانە، ئیفتخارات و شکستەکان هی هەموو لایەکمانە، بە قەبوولی ئەم واقعییەتانە هەوڵ بدەین حیزبی دیمۆکرات بۆ ئایندە دروست بکەین.

بۆ ئەوەی ئەم جەوهەر و ئەسڵە جێبەجێ ببێ کۆمەڵێک خاڵمان هێناوەو قوناخ بەندیمان کردوە و کە لە هەر قوناخێک دا چ بکەین، بۆ وێنە گرینگە کە کۆبوونەوەی هاوبەش بکەین، بە جۆرێک خەسارناسیی رابردوو بکەین، دەفتەری سیاسیی هەردوولا لەگەڵ یەک زۆر دابنیشن، کۆمیتە مەرکەزی هەردوولا لەگەڵ یەک زۆر دابنیشن، لە هێندێک شت کە ئێستا عەمەلییە وەک شتە مێژوویییەکان هاوکاری دەست پێبکەین. پێشنیارمان کردوە کە چۆن بەیەکەوە هەردوولا بچینە کۆنگرەیەکی هاوبەش، لە کۆنگرەیەدا هەموومان دیمۆکراتین جیاواز لەوەی کە ٧ ساڵە چۆن لەگەڵ یەک کارمان کردووە کێ سەر بەچ لایەنێک؟ بە ڵکوو ئایندە لە پێش چاو دادەنێ و لە رابردوو تەجرووبە وەردەگرێ کە ئەو حیزبە وەسەریەک بخاتەوە بیکات بە حیزبێکی واحید و بەهیز بۆ داهاتووی ئێران. لێرەش دا لە دواییین کۆنگرەی ئەو هاوڕێیانەمان کە

خەڵکەکەیان بەشداریپیان کرد، کۆمەڵێک ئەرکی لەبەردەم ڕێبەرێی ئەوان داناوە. ئەو گەڵاڵە، ئاوردانەوەیەکە بەسەر هەموو ئەو کێشانە. لە هەمووی گرنگتر ئەمەیە کاتێک ئێمە دەکەینەوەسەر یەک نابێ بەرداشتەکان خوانەخواستە ئەوە بێ کە هەرلایەک بە قازانجی خۆی تۆڵە لەیەکتر بکاتەوە، نابێ غروری ئینسانەکان بشکێندرێن، نابێ رابردوویان پێشێل بکرێ، بەڵکوو دەبێ هیوایەک دروست ببێت کە چۆن لەگەڵ یەکتر کار بکەین. ئەگەر ئەوانە قسەی لەسەر بکەین و کاری بۆ بکەین لە سکرتێرەکانی هەردوولا، لە ئەندامانی ڕێبەری لە هەردوولا، بڵێین ئێمە لە رابردودا هەڵەمان بووە، ڕەخنە لە خۆمان بگرین ئەگەر لەبەر دەم کامێراکانیش نایڵێین، با لە نێو ریزەکانی خۆماندا بیڵێین، بۆ ئەوەی کە ئەو خەڵکە فێر بکەین لە داهاتوودا ئاوا بەئاسانی حیزبەکەیان تووشی کێشەی نادروست نەبێتەوە و دیسانەوە بە ئاسانی تووشی (انشعاب) نەبێتەوە.

بۆیە هیوادارم ئەو هاوڕێیانەی ئێمە ئەو گەڵاڵەی ئێمە کە (جامع)ە،(متنوع)ە،و بەرینە و هەموو ئەومەوزوعاتەی لە بەر چاو گرتووە بیکەن بە بنەمایەک، کە هەردوولای دیمۆکرات لە داهاتوودا یەک بگرێتەوە. ئێمە ئامادەیشین لەسەر ئەو گەڵاڵەیە وتووێژو دانیشتن بکەین و دەرئەنجامەکانی بە نووسراوەو بەقسە دەبێ تەحویلی خەڵکی بدەین.

کوردکانۆ: کاک خالید! لە ماوەی یەک ساڵی رابردوودا کە دانیشتنەکانی هەردوولا حیزبی دیمۆکرات دەستی پێکردوە، بە داخەوە جگە لە هەواڵ هیچ شتێکتر لە ناوەڕۆکی ئەو دانیشتنانە بۆ خەڵک باس نەکراوە یان میدیایی نەکراوە، وەک ئەو گەلاڵەی کە دەفەرمووی، بەفەرز ئەگەر قەبوول یان رەد بکرێتەوە ئێوە حازرن دوایی باس بکەن کە چیتان پیشنیار داوە؟

خالید عەزیزی: هەروەک ئەوەی کە عەرزم کردی و ئێستاش بە ئاشکرا دەیڵێم کە ئەو گەڵاڵەمان ئامادەکردوە. ئەمە یەک. دووهەم لەسەر ئەو گەڵاڵەیە موزاکرە دەکەین. بە باوڕێ من ئێمە ناتوانین شتەکان بشارینەوە، ئەوەڵ کارمان ئەوەیە کە ئەو گەڵاڵەی قسەی لەسەر دەکەین تێدەکۆشین لە سەر ئەوە کار بکەین کە هەردوولا پێی ڕازی بن، ریزەکانی هەردوولامان خۆیان تێدا ببینەوە و خەمخۆری بن و بەدوایدا بڕۆن. لە قوناخی تر ئێمە دەبێ ئەمە بەخەڵک ڕابگەینین و بۆیان باس بکەین کە گەڵاڵەیەکی وامان هێناوە هەڵویستی ئەوان چۆن بووە،لە کۆێ بە نەتیجە گەیشتووە. من لەم باوەڕەدام لەمەو بەدوا کە واردی دانوستان دەبین دەبێ کۆمەڵانی خەڵک کە خەمخۆری حیزبی دیمۆکرات و ئایەندەکەین، لە چەندوچۆنی ئەم موزاکراتە ئاگادار ببن.

کوردکانۆ: کاک خالیدی بەڕێز! ئێمە پرسیارمان نەماوە ئەگەر بەڕێزت قسەیەکت ماوە بۆ دواین بەش تکایە بفەرموون:

خالید عەزیزی: هیوادارم کە وەڵامی پرسیارەکانی ئێوەم دابێتەوە، تەنیا دەمهەوێت تەئکید لەسەر ئەوە بکەم کە

بەشی یەکەم

ئاڵۆگۆڕەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست ڕەنگە ڕەنگی جوراوجۆری هەبێ لە ناو ئەو تەحەولاتە دا بەخۆشیەوە قەزیەی کورد ڕۆژبەڕۆژ گەورە دەبێتەوە، پێم خۆشە کە خەڵکی کوردستان لە ڕۆژهەڵات ئەوە مەترەح بکەن و زەق بکەنەوە، بە خەڵکی کوردو خەڵکی غەیرە کورد بڵێین کە کورد فاکتەرێکە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و کوردی ئێرانیش بەشێکە لە هەموو ئەو ئاڵ وگۆڕانە. قەزیەی کوردستانی ئێران بە دەرفەت چاو لێبکەن، ئەوە ئەرکی خەڵکی ناوخۆی وڵاتە کە لەسەر مەسەلەی کورد مەعلووماتی زۆر بدەن بە خەڵکی غەیرە کورد و وەحدەت و هاوئاهەنگیان زۆربێ و تێبکۆشن لە جیاتی لەگەڵ یەک نەسازان، مکانیزمی پێکەوە کار کردن بە هێز بکەن و لەو دەرفەتانەی کە دێنە گۆڕێ لە ڕاسیدا کەڵکی لێوەربگرن و گوتاری کوردی لە ئێران بە قوەت بکەن. هیوادارم هەموو لایەک کاری بۆ بکەین، چۆنکە هەموومان لە نێو کەشتییەک داین ئەویش کەشتی ڕزگاری و بە ماف گەیشتنی کورد و دڵنیام یەک ڕیزی و هاوکاریمان ئەو کەشتییە دەگەێنێتە شوێنی خۆی و هیوادارم ساغ وسڵامەت بن و سەرکەوتنیش بۆ ئێمە دەبێ.

لە ژمارە ٦١٩ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٨ی نوامبری ٢٠١٣

خالید عەزیزی: بە قازانجی بیرو ئەندیشەکانی دوکتور قاسملوو بوو کە ئێمە بەسەر یەکەوە بووین و بە یەکەوە یادی دوکتور قاسملوومان بکردایەتەوە

مەنسوور مروەتی

لە ٢٥ ساڵەی تیرۆری دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملوو سیاسەتمەداری ناوداری کوردو سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتدا، کوردکانالْ وتوویژێکی لەگەڵ بەڕێز خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان پێک هێناوە کە لێرەدا دەقی پیادەکراوی ئەم وتوویژە دەخەینە بەر دیدی خوێنەرانی رۆژنامەی کوردستان:

کورد کانالْ: کاک خالیدی بەڕێز زۆر بەخێر بێی سپاس کە داوای ئێمەت لە کوردکانالْ قەبوولْ کرد.

خالید عەزیزی: زۆر سپاس بۆ ئێوەش هەروەها بۆ سەرجەم بینەرانی کوردکانالْو تێکڕای کۆمەڵانی خەڵکی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و هەروەها جێی خۆیەتی کە لەو رۆژەدا سڵاوو ڕێزو ئیحترامو پێزانینی خۆمان بۆ روحی پاکی دوکتور قاسملوو بنێرینو جێگەی خۆشیەتی کە ئەوش دووپات بکەمەوە ٢٥ ساڵ دوای دوکتور قاسملوو ئێمەی تێکۆشەرانی دێموکرات، خەڵکی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، سابیتمان کرد کە هەرچەند دوکتور قاسملوو لەنێوماندا نیە، بەڵام خەباتو تێکۆشانی حیزبی دێموکرات بە تایبەتی بۆ جێبەجێ کردنی بیرو ئەندیشەکانی دوکتور قاسملوو، هەرچەند هەورازو نشێوی هەبووە، بەڵام بەردەوام چۆتە پێشێ، ئەوەش بە هیمەتو توانایی‌و ڕێزو حورمەتی خەڵکی نێوخۆی وڵاتو حیزبی دێموکراتو حیزبەکەی دوکتور قاسملوو بووە.

کورد کانالْ: کاک خالید! کە باس لە مێژووی چەند دەیەی ڕابردووی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکرێتو لەو نێوەدا بە تایبەتی باس لە مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەکرێت، زۆر نێوی دوکتور قاسملوو دیارە، زۆرجار باس لە دەورو ڕۆڵو نەقشی

دوکتور قاسملوو کراوە پێم خۆشە لە زمان جەنابتەوە ببیسم، ڕۆڵ، نەقشودەورو هەروەها ئەوجیاوازیانەی کە دوکتور قاسملووی لە ڕێبەرانی دیکە دەکردەوە چین؟

خالید عەزیزی: زۆر تەبیعیە مادام تۆ ئاوڕ لە مێژووی سیاسی ئێران بە تایبەت لە ٣٥ ساڵی ڕابردو بدەیەوە، بە مێژووی جووڵانەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بە مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستان و بە زۆر شت لە پێوەندی لەگاڵ قەزیەی کورد بە گشتی ئاور بدەیەوە، ناکرێ بە جۆرێک ئاماژە بە دوکتور قاسملوو نەکەی. دەورو کاریگەری دوکتور قاسملوو، بیرو هۆشو ئەندیشەی دوکتور قاسملوو و شۆڕشەواری دوکتور قاسملوو دوای نەمانی خۆشی لە جووڵانەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانو گۆڕەپانی سیاسی ئێران بە جۆرێک هەر دیارە، ئەوە دەردەخات کە دوکتور قاسملوو لە هەمانکاتدا کە ڕێبەری حیزبی دێموکرات بوو و کەسێکی بە توانا بوو لە حیزبی دێموکراتدا، بەڵام لە دەرەوەی حیزبی دێموکرات بە هۆی بیر کردنەوەو شێوەی سیاسەت کردنیو خوێندنەوەی لە سیاستو دروست کردنی مەیدان بۆ حیزبی دێموکراتو هەروەها و جووڵانەوەی کورد، دوکتور قاسملوو لەوێڕا گەورەیەکەی پتریش دیارە. تەبیعیە بۆئێمە وەک ئەندامانی حیزبێک کە دوکتور قاسملوو ڕێبەرمان بووە، ڕێبەری خۆمان خۆش دەوێ، هەمیشە پێمان خۆشە بە چاوی ڕێزو ئیحترامو گەورەیی چاوی لێبکەین، بەڵام هونەری دوکتور قاسملوو ئەوە بوو لە دەرەوەی حیزبایەتیدا لە شێوە فکر کردنەوەی خۆی خەڵکێکی زۆری لە چوارچێوە سیاسەتەکانی خۆیی بەشدار دەکرد. بە باوەری من بەشێکی دەگەڕێتەوە سەر ئەوانە. جیاواز لەو لایەنە حیزبییەی، ئەگەر ئێران وڵاتێکی دێموکراتیک بوایە، لە ئینتخاباتێکی ئازادو دێموکراتیکدا توانیبات ڕێبەرانی ئیدارەی ئێران هەڵبژێریو ڕێبەرانی ئیدارەی کوردستان هەڵبژێری دڵنیام دوکتور قاسملوو یەکێک لە دوو یا سێ کەسی یەکەم دەبوو کە دەیتوانی وەک دەوڵەتمەردێکی بە توانا هەم لە کوردستانی ئێران هەم لە ئێران دەورێکی باش بگێڕێ. ئەو هەڵسەنگاندنو ئاوڕدانەوانە لە ڕاستیدا بە حەق، حەقی خۆیەتیو ڕەنگە لەوە زیاتریش هەڵبگرێ.

کورد کانان: لە سیاسەتدا، لە دەرەوەی حیزبدا، تەنانەت ئەوەیکە شارەزای کەسایەتی سیاسی دوکتور قاسملوو بووە دەزانێ کە کەسایەتێکی دووگم نەبووە، لە یەک خانەدا لە سیاسەت نەماوەتەوە، ڕۆژێک باس لە هەڵبژاردن دەکات تەنانەت بۆخۆشی بەشداری دەکات وەک نوێنەری مجلیسی خبرەگان لە ئێران هەڵدەبژێردرێ، ڕۆژێک ئینتخابات تەحریم دەکا، ڕۆژێک دەچێتە فلانە بەرەوە، ڕۆژێک دێتە دەرەوە بە هەر حاڵ زۆر دەگوترێ ئینعەتافی هەبووە، لە سیاسەتدا ئەمە یانی چی؟

خالید عەزیزی: لە حیزبێکی سیاسیدا نەفەری یەکەم و ڕەییس جمهور یان سەرۆک وزیری وڵاتێک کاتێک دەچێتە نێو تەعامول لەگەڵ ڕووداوەکانو لە سیاسەتدا خۆی بەرامبەر بەو میللەتە یا ئەو حیزبە یا ئەو ئەرکەی پێی ئەسپاردراوە خۆی مەسئوول دەبینێو هەموو هەوڵوتێکۆشانی ئەوەیە کە چۆن بەستەری موناسب بۆ جێبەجێ کردنی سیاسەتەکانی خۆیی دروست بکا. مادام ئاوا چاو لە سیاسەت بکەیی بە مانای ئەوەیە کە سیاسەت وەک مەزهەب چاو لێناکەی، سیاسەت دەخەیە ناو

بازنەیەکی گەورەی ئیحتمالاتو فورسەتو گونجانو نە گونجان. لێرەدا با من هێندێک برۆمەوە دواتر، ساڵی ١٩٧٩ی .ز. لە ئێران ئینقلابێک دەکرێ زیاتر لە ٣٥ ساڵ پێش ئێستا هەر لەو وەختەدا دوکتور قاسملوو و حیزبی دێموکرات هەموو هەوڵیان ئەوە بوو کە دوای ئینقلاب کێشەی کورد بە موزاکرە چارەسەر بکرێ و لەو پێوەندیەدا چوونە نێو گەمەیەک یا بازیەک کە قەواعیدی بازی خۆی هەبوو. بۆ؟ بەو دەلیلە لە ئێران تازە ئینقلاب کراوە لە دەرەوەی کوردستان ئایەتوڵلا خومەینیو ڕێبەرانی ئینقلاب ئێستا ماهیەتیان نازانرێ و لە ئێراندا لە تەنیشت ئەوە جەوێکی ئینقلابی لە گۆڕێدا هەیە، لە جەوی ئینقلابیدا عادەتەن ئیحساساتو عاتفەو تووندوتیژیو شۆعار زۆرە، تۆ لە کوردستان مەوزوعێکت هەیە، مەوزوعی کوردستانو مافە نەتەوایەتییەکانی خۆمان، لە لایەک خەڵک موسەلەح بووە خارج لە ئیرادەی تۆ کە لە حاڵەتی موسەلەح بوونداً تەبیعەتەن جۆرێک روخساری ئینقلابیو شۆڕشگێرانەی دەبێ، لە لایەک چاو لێدەکەی دوڵەتی ئێرانیش، دەوڵەتێکی ئینقلابییەو تازە هاتۆتە سەرکارو هێزو توانایەکی زۆری هەیە، چی دەگەڵ دەکەی، چۆنی دەبێ تەعامووڵ دەگەڵ بکەیی؟ بە باوەڕێ من دوکتور قاسملوو جوان تەشخیسیدا کە تەعامووڵ و موعامەلە بە لەحازی نیزامیو شەڕ لەگەڵ حکومەتێکی تازە ئینقلابی ئاسان نیە، بۆیە زۆری ئیهتمام دا بە موزاکرە، هەوڵیدا بە شێوازی جۆراوجۆر کۆماری ئیسلامی بێنێتە سەر ئەو قەناعەتە و لە نێو خەڵکیشدا ئەو قەناعەتە دروست بکا دەبێ ئەو کێشەیە لە ڕێگای گفتوگۆوە چارەسەر بکرێ و لەو مەیدانەدا تەبیعەتەن زۆر قەزاوەتی لەسەر کراوە، قەزاوەتی عادڵانەی لەسەر کراوەو تووندڕەوەکانی ئەو وەخت کە واقەعییاتیان دەرک نەدەکرد.

کورد کانال: کاک خالید لە نەتیجەی ئەم هەڵوێستە جۆراوجۆرانە لە تێکۆشانی سیاسی دوکتور قاسملوو و هەروەها حیزبی دێموکراتدا زۆرجار ئەم تاکتیک گۆڕینانە ئەم هەڵوێستە جیاوازانە لەوانەیە کێشەی بۆ دوکتور قاسملوو دروست کردبێ کە دەڵێم کێشە لەوانەیە لە نێو خودی حیزبی دێموکراتیشدا موخالفینی خۆی هەبووبێ لە بەرامبەر ئەو سیاسەتە یان نەخێر لە دەرەوەی حیزبی دێموکراتدا زۆر جار لە باسی موزاکرەدا دوکتور قاسملوویان بە سازشکار ناو بردوە، ئەوانە چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

خالید عەزیزی: بۆ کەسێک کە بیهەوێ گفتمان دروست بکا، بۆ ڕێبەرێکی سیاسی بەتایبەت کەسێکی وەک دوکتور قاسملوو لەو هەلومەرجەی ئەوکاتی ئێران، لەو جەوەی ئینقلابییەدا تەبیعەتەن گفتمان دروست کردن کارێکی ئاسان نیەو تۆ دەبێ ئەو ڕیسکانە بکەیو تەحەمولی ئەو بەرخوورده جۆراوجۆرانە بکەی. ئەگەر من بڕێک بگەڕێمەوە دواتر ئاماژە بە هێندێک شتە تایبەتییەکانی دوکتور قاسملوو بکەم ئەو کات کە موزاکرات دەکرا هەوڵی دەدا بە شێوازی جۆراوجۆر، نەهێڵێ موزاکرە بە شکست بگات. ئەوە هونەر بوو، جمهوری ئیسلامی ئیستراتژیکەکەی ئەوە بوو موزاکردە بە شکست بگا، ئیستراتژی دوکتور قاسملوو ئەوە بوو کە بە شکست نەگا بۆ؟ بۆ ئەوەی کە خەڵکێکی زۆرتر لە ئێران لە قەزیەی کورد تێ بگەن و بە ئیعتباری وان فشار بۆ کۆماری ئیسلامی بێ، دوایە دەبینین کە جەوی ئێران جەوێکی زۆر ڕادیکاڵو ئینقلابیو چەپو ئەوانە

بوو و حیزبی دێموکراتیش باوەری بە سوسیالیزم بوو ئەوکاتی، وا چاوەڕوان دەکرا کە حیزبی دێموکرات ئەگەر بەرەیەکی دروست بکا دەبێ دەگەڵ حیزبە چەپو رادیکاڵەکان بەرەیەک دروست بکا، بەڵام دەبینین کاتێک هێرش دەکرێتە سەر موجاهیدینو هەروەها بەنی سەدر لە دەسەڵات دەکەوێ، حیزبی دێموکرات هەڵدەبژێرێ کە دەگەڵ بەنی سەدرو موجاهیدین بەرەیەک دروست بکا و لە نێو خودی حیزبیشدا هەر وەکی تۆ ئاماژەت پێدا ڕەخنەی لەسەر بوو، خۆشبینیو گەشبینی لە سیاسەتدا حەقی ئینسانێکە کە ستاسەتەمەدار دەبێ خۆشبینو گەشبین بێ، بەڵام لە سیاسەتدا واقعبینی لە خۆشبینیو گەشبینی گەورەترە، بە باوەری من دوکتور قاسملوو ئەوەی زۆر تێدا بەرجستە بوو، چووە نێو «شورای میللی مقاومت» چون موجاهیدین مەترەح بوون، هێزیان هەبوو، ئاڵترناتیڤ بوونو دوای ئەوە بەنیسەدر بە شێوەیەکی قانوونی لە ئێران هەڵبژێردرا بوو، ڕەئیس جمهورێکی ئێعتراف پێکراو بوو، بە باوەری من ئەوە یەکێک لە واقعبینیەکانی دوکتور قاسملوو بوو. دوایە شەڕی ئێرانو عێراق دەست پێ دەکا، ئەو لە کۆمەڵگای ئێران هەر بێ تەفاوەت نەبوو، کۆماری ئیسلامی هەوڵی دەدا لە دەرەوەی کوردستان خەڵک لە دژی کوردستان هان بدا، بە زیدی ئینقلابو لایەنگری ئیمپریالیزمو سەر بە ئەمریکاو ئیسراییلمان بناسێنێ، بەڵام دوکتور قاسملوو گوتی ئەگەر کۆماری ئیسلامی مافەکانی ئێمە لەبەر چاو بگرێ، مافەکانی خۆمان بداتێ ئێمە ئامادەبین لە بەرەکانی شەڕ دژی حکوومەتی عێراق شەڕ بکەبین، ئەوانە زیرەکیو هونەری تایبەتی سیاسەت کردنی دوکتور قاسملوو بوو و لە هەمووی ئەوانە کە دێینەوە سەر موزاکرەش کە کاتی خۆی موزاکرە کرا و لەو موزاکرەدا کە لە ڤییەن بوو بە داخەوە دوکتور قاسملووی تێیدا تیرۆر کرا، جاری واهەیە دیسان لەسەر ئەو موزاکرەش قەزاوەتی جۆراوجۆر دەکرێ کە لەوێدا لە قەزاوەت کردنەکە بەوجۆرەی کە دوکتور قاسملوو دەبێ حەقی خۆیی پێ بدرێ غەدری لێ دەکرێ.

کورد کانان: هەر ئەم باسی موزاکرە لە ڤییەن کە ئاکامەکەی تیرۆری دوکتور قاسملووی لێ کەوتەوە ئێستاشی لەگەڵبێ ڕێبەران چ ڕێبەرانی پێشوو و ئێستای حیزبی دێموکرات ڕەنگە جوابێکیان بۆ ئەوە نەبێ کە بۆچی دوکتور قاسملوو تیرۆر کرا، باسی واقعبینیت کرد بە پێی چ واقعبینییەک دوکتور قاسملوو چووە سەر میزی موزاکرە یان لە ڕاستیدا هەڵەی کار لە کوێدا بوو کە دوکتور قاسملوو تێدا چوو؟

خالید عەزیزی: یەکەم تۆ کاتێک باسی موزاکرە دەکەی یەک سێناریو دابنێی لەو سێناریویەدا دوو لای موزاکرە دەمێکە دەگەڵ یەک لە کێشەدان، لە ڕەقابەتدان هیچ لا نەیتوانیوە هیچ لا لە مەیدانەکە دەر بکا، ئەوە یەک. حالەتێک ئەوەیە لایەک تەشخیس دەدا لە مەوقەعییەتێک دایە و موقەعیەتەکەی لە دەوروبەر باش نیە، لە فورسەتێک دەگەڕێ جەوی خەباتەکەو تێکۆشانەکە بگوازێتەوە بۆ ئاستێکی دیکە. ئەو موزاکراتەی کاتی خۆیی دوکتور قاسملوو دەگەڵ کۆماری ئیسلامی دەستی پێکردو لە ڤییەنا تیرۆریان کرد تۆ دەبێ لە بازنەیەکدا، لە مەوقەعیەتیدا کە ئەو کاتی ئێران، ڕۆژهەڵاتی کوردستان، شەڕی ئێرانو عێراق و قەزیەی کورد بە گشتی تێیدا بوو. لەو سەردەمەدا شەڕی ئێرانو عێراق ڕادەوەستێ،

حیزبی دێموکرات حیزبێک بووە کە هەمیشە لە ئیلاقاتی خۆی دەگەڵ دەوروو بەر سەربەخۆیی خۆیی پاراستبوو، لەوە نیگەران بوو کە ئەو شەڕە ڕابوستێو فشارێکی لە لایەن حکوومەتی عێراقیشەوە بێتە سەری لە لایەن حکوومەتی ئێرانیشوە لە فشار دابێ و لە هەمان کاتیشدا لەو سەردەمدا هەڵەبجەو ئەنفالو ئەوشتانە کرابوو، لە سووریە کورد نەیدەتوانی بڵێ هاووڵاتیشم، لە تورکیە زۆر بە توندی ئینکاری کورد دەکرا، بۆیە ئەگەر ئێمە بە ئینسافەوە بگەڕێینەوە ٢٥ ساڵ پێش ئێستا کە کەشو هەوای کوردستان جەوێکی نائۆمێد کونەنندەی تێدا بوو. دوکتور قاسملوو بۆخۆی پێشوو لە کوردستانی عێراق بووە لە ساڵەکانی ٥٨ میلادی بەولاوە هاتۆتەوەو دوایە چۆتەوە دەرێو دوایە دیسان هاتۆتەوەو حیزبی دێموکراتی دروست کردۆتەوە، زۆر نیگەرانی وەی بووە جارێکی دیکە حیزبی دێموکرات ژیانی سیاسیەکەی بکەوێتەوە تەبعید، زۆر نیگەرانی وەی بووە کە حیزبی دێموکرات لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەڵقەندرێو لە باشووری کوردستان نیشتەجێ بێتەوە، کە بە داخەوە وای لێهات. بۆ ئەوەی کە ئەو پێشبینیانەی کە هەیبوو ئەوانە نەیێنە دی و حیزبی دێموکرات تووشی ژیانێکی تاراوگە نەبێت. راستیەکەی هەوڵیدا لەو فەزایەی کە ڕەفسەنجانی هێنایە گۆڕێ کەڵکی لێ وەربگرێ، هەوڵ دەدا موزاکرە بێنێتە پێشێ، ئەگەر وایە بە تەشخیس لەو کەشو هەوایە و بە تەشخیس لەوەیکە شەڕی نیزامی ئێمە، خەباتی پێشمەرگانەی ئێمە سەرەڕای موقەدەس بوونی خۆی، باوەری قووڵی دوکتور قاسملوو بەو خەباتە نەیدەتوانی ئەو وەختی کۆماری ئیسلامی بڕووخێنێ، بۆ ئەوەی کە زەرەرو زیان کەمتر بێتەوە لە بەرەکانی شەڕو بە نیسبەت داهاتووو حیزبی دێموکرات هەوڵ دەدا بۆ موزاکرە.

کورد کانال: بەڵام نەتیجەی موزاکرەکە کاک خالید ڕێک بە پێچەوانەیە؟

خالید عەزیزی: جەوهەری ئیدەی موزاکرە دەگەڵ کۆماری ئیسلامی کە دوکتور قاسملوو هێناویەتە گۆڕێو ڕێبەرایەتی ئەوکاتی حیزبی دێموکراتیش تەئیدیان کردووە کامیلەن دروست بووەو لە جێگای خۆیی دابووە، نەفسی ڕووداوەکە کە دوکتور قاسملوو تیرۆر دەکرێ نابێ ئیدەی موزاکرەو گفتوگۆو دیالۆگ دەگەڵ کۆماری ئیسلامی، لەگەڵ دەوڵەتی مەرکەزی، هەرکەسێک بێ لە نێو ئێمەدا لەبەیین بچێ کە وایە قسە لە موزاکرە کردنەکە نیە کە شتێکی خراب نەبووە و شتێکی باشیش بووە بەڵام لەسەر دەرئەنجامی موزاکرەکە، ئەگەر موزاکرەکە دوکتور قاسملوویی تێدا تیرۆر نەکرابایەو هیچ نەتیجەشی نەبووایە بە باوەری من تاریخ ئاوای دەنووسی کە دوکتور قاسملوو هەوڵی داوە بۆ چارەسەری کێشەی کوردو مەوزوعەکانی خۆی هێنا گۆڕێو کۆمەڵانی خەڵک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانو لە ئێران ئاگادار بن، بەڵام کۆماری ئیسلامی ئەوەی قەبووڵ نەکرد بەڵام لەبەر ئەوەیکە لەو موزاکرەیەدا نەفەری یەکی حیزبی دێموکرات بە داخەوە تیرۆر دەکرێ، هەمووی قەزاوەتەکانو ئیحساسو عاتیفەی ئێمە کەوتە نێو ئەو بازنەیە. ئشکالی موزاکرە لە جەوهەری موزاکرەکەو ئیدەی موزاکرەکەدا نەبوو، لەوە دابوو بە لەحازی ئەمنییەتی ئیقداماتی دروستو پێویستو مکانیزمی موناسب ڕەچاو نەگیرابوو

بۆوەی کە ئەو نیەتانەی کۆماری ئیسلامی کە لە پشتی ئەو موزاکرەیە هەیبوو ئەو نیەتانە هەروا بە ئاسانی جێبەجێ نەبن ئیشکالەکە لەوێ بوو.

کورد کانال: کاک خالید زۆر جار باس لەوە دەکرێ کە کۆماری ئیسلامی بە تیرۆری دوکتور قاسملوو لە سیاسەتی لە پراوێز خستن و هەروەها کپ کردنی دەنگی بزوتنەوەی ڕۆژهەڵاتدا سەرکەوتنی بەدەست هێنا نەزەری جەنابت چیە؟

خالید عەزیزی: ئەگەر بگەڕێمەوە بۆ ڕابردوو پێش تیرۆری کردنی دوکتور قاسملووش ڕێبەرانی کورد تەنانەت لە سەردەمی حکوومەتی پەهلەویشدا تیرۆر کراونو لە سێدارە دراون، ئەوە دەرکەوت کە ئەوە هەڵەیە یا ئەو ئیقدامە بێ مەسئوولانەی کە دەوڵەتە مەرکەزییەکان بە تایبەت کۆماری ئیسلامی بوویەتی لە بەین بردنی ڕێبەرانی ئێمە تەنیا نەتیجەکەی دەبێتە ئەوە کە ئەو کەسایەتییە لە ئێمە بستێنێ. ڕاستە لە دەست دانی دوکتور قاسملوو بۆ حیزبی دێموکرات خەسارەتێکی گەورە بوو، دوکتور قاسملوو پاشخانێکی دەوڵەمەندی لە سیاسەتو لە دیپلۆماسیو لە حیزبایەتیو لە ئێران ناسیو لە دنیا ناسیدا هەبوو، ئەگەر ئەو تواناییە لەسەر یەک وەک گەنجینەیەک مەجالێکی زۆرتریشی بوایە لە ڕێبەری حیزبی دێموکرات دەیتوانی دەورێکی زۆرتریشی هەبێ بۆ حیزبی دێموکرات. جووڵانەوەی کورد نە تەنیا سەرکوت نەکراوە، بە باوەری من تیرۆر کردنی دوکتور قاسملوو لە نێو کۆمەڵانی خەڵک بێزاریو تووڕەییەکی زۆر بە قووەتی بە دژی کۆماری ئیسلامی دروست کرد و لە نێو ڕیزەکانی حیزبی دێموکراتدا تەعەهوداتو ئیلزاماتی دروست کرد، تەعەهوداتو ئیلزامات بەو مانایە حیزبێک ڕێبەرەکەی ئامادەیە لە پێناو مافی میلەتەکەیدا گیانی خۆی دابنێ، دەی باشە ئەندامانی خوارەوەی ئەو حیزبە ڕووحی فیداکارییان تێدا بە قووەتتر دەبێ و بەقووەت بوونی ڕووحی فیدا کاریو تێکۆشان لە نێو ڕیزەکانی حیزبی دێموکرات ڕەنگی داوە، لە کۆمەڵگای ڕۆژهەڵاتی کوردستان، خەڵکێکی زۆر هاتە نێو ئەوە، مادام کۆماری ئیسلامی ڕێبەرانمان لەسەر میزی موزاکرە تیرۆر دەکا ، ئیمە دەبێ خەباتو تێکۆشانی خۆمان بە قووەتتر بکەین لە دژی ئەو ڕێژیمە، ئەگەر سەردەمی تیرۆری دوکتور قاسملوو خەباتی کوردایەتیو نەتەوەیی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و شعووری سیاسی لەو پارچەیە بڵێین لە خوارەوەتر بوو یا مەنتەقیەکی مەحدودی داگرتبۆوە، هەر ئەو بێزاریو ڕقو کینەیە لە کۆماری ئیسلامی و مودیریەت کردنی ئەو ڕقو بێزاریە لە لایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە بە تایبەت لەو دواییانەدا بوو بە هۆی ئەوە کە ئەو خەباتو تێکۆشانە زۆربەی زۆری ئوستانەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بگرێتەوە.

تیرۆر کردنی دوکتور قاسملوو لە ئاستی نێو دەڵەتیشدا بێزاری لە کۆماری ئیسلامیو ئەوەیکە ئەو حکومەتە ئاوا تەعامول دەگەڵ ڕێبەرێک دەکا، نیشان دا. لە هەمان کاتیشدا پێم خۆشە ئەوەش بڵێین زۆر جار ئێرانییەکان کە باسی ڕابردووی ئێرانو مێژووی دروست بوونی ئێران دەکەن چ بە کۆماری ئیسلامیو چ بە ئەوانی پێشوو باس لە تەمەدونی ئێرانی دەکەن. جارێکی من هەر لەو پێوەندیەدا لە شۆنێک دانیشتبووم کابرایەکی ئێرانیشی لێ بوو دوو-سێدانە کەسایەتی دەرەوەشی لێ

بوون، وا تەسەور بکەم لە ئاڵمانیا بوو، چەند ساڵ پێش ئێستا بوو ئەو کابرایە زۆری باسی تەمەدونی ئێرانی کرد بەراستی بۆخۆم بە فکرم دانەدەهات، بەڵام ئەو کابرا ئاڵمانییە قسەیەکی زۆر جوانی کرد، گوتی تەمەدون ئەوەیە کەسێکی وەک دوکتور قاسملوو کە بۆ چارەسەری کێشەیەکی سیاسی دێ، ئاڵای سپی دێنێ بە موزاکرە تیرۆری بکەن؟ ئەو کابرایە بە تەواوی بێدەنگ بوو. جا جێگای خۆیەتی بڵێم ئەو پێ هەڵا گوتنە بە تەمەدونی ئێرانی کە ڕەنگە شتی باشی تێدا بووبێ، بەڵام ئەو جۆرە کردەوانەی کۆماری ئیسلامی بەتایبەت تیرۆر کردنی دوکتور قاسملوو بەو شێوەیە زۆری زەرەر بە غرووری ئێرانیو بە تەمەدونی ئێرانی گەیاند. زۆرێک لە سیاسەتمەدارانی ئێرانی غەیرە کوردیش کە لە دەرەوە قسە دەکەن بە موناسبەت ئاوڕ دەدەنەوەو تەعریف لە خۆیانو ئێرانی دەکەن زۆرجار ئەوەیان پێ دەڵێنەوە، ئەوەیە نیشانەی تەمەدونەکەتان کە ڕێبەرێکی وەک دوکتور قاسملووتان لە کاتی موزاکرە کردندا تیرۆر کرد؟! بە باوەری من هەمووی ئەوانە بوونەوە بە وزەو توانای عەکسولعەمەلێکی بەقووەت لە پێناو ئەندیشەو بیرو هۆشی دوکتور قاسملوو لە دژی کۆماری ئیسلامی.

کورد کانان: کاک خالید بەر لەوەی کە پچین باسی ٢٥ ساڵ لە نەمانی دوکتور قاسملوو بکەین کە باسی تیرۆری دەکەین لایەنە ئەمنیەتییەکە جەنابت باست کرد زۆر زوو یەعنی تەقریبەن کەمتر لە دوو ساڵ پاش ئەوە ئێمە دیسانەکە مەجمووعەیەک لە ڕێبەرانمان و بەتایبەتی سکرتێری ئەو کات دوکتور سەعیدیشمان لە دەستدا باشە بۆ ئەوە نابێ کە ڕێبەرانی حیزبی دێموکرات خۆیان نەقد بکەن؟

خالید عەزیزی: ڕێبەرانی حیزبی دێموکرات نە تەنیا دەبێ خۆیان نەقد بکەن بەڵکو بە شێوەیەکی ئاسیبشناسی، مەسئوولانە، خۆماڵی، کوردانە، دێموکراتانە، ١٠ یان ساڵ لە ڕابردووی خۆمان لە خزمەت بەهێزکردنی حیزبی دێموکراتیشدا نەقد بکەین.

ئێمە حیزبێکین نیزیک بە ٧٠ ساڵ خەباتو تێکۆشانمان کردووە، لەو نیزیک بە ٧٠ ساڵە، غەیری سەردەمی کۆمار دوای ئینقلابی ئێران دوو - سێ ساڵ مەجالی ئەوەمان هەبوو لەناو کۆمەڵانی خەڵک دابین، بەڵام بەشی زۆری ژیانی سیاسی ئێمە لە تەبعید دابووە، ئەوەی کە دوکتور قاسملوو لێی نیگەران بوو بۆیە چوو بۆ موزاکرە. ئێستا نیزیک بە ٣٠ ساڵە لە هەرێمی کوردستان ماوینەتەوە و لەو دەورانەدا ئەگەر بڵێم لە ٥٠ ساڵی ئەخیردا کێشەی نێوخۆیی، تەحەموول نەکردنی یەکتر لە حیزبی دێموکراتدا کۆمەڵێک لەت بوون و ئینشعاباتی لە بەدووا دا بووە ئەگەر لەمن بپرسی هەم ئێمە لە حیزبی دێموکراتی کوردستان هەم هاوڕێیانی پێشوو جێی خۆیەتی پێکەوە دانیشین لە بەردەم ئاڵای کوردستان و عەکسی ڕێبەرانی شەهید کە هێمای ئێمەن بڵێین، ئێمە لە کوێوە بۆ کوێ، ئەگەر ئەو نەقدە لە خۆمان بکەین سادقانەو بە شێوەیەکی ڕێکوپێک، بە ئیحساسی مەسئوولیەتەوە ئاوڕ لە ڕابردووی خۆمان بدەینەوە و بەرچاوەروونی بدەین بە داهاتوو و بڵێین

حیزبەکەی قاسملوو گەورە دەکەینەوە، دەتوانێ ئەو نەقدە شتی باشی لێبکەوێتەوە. دووهەم؛ بە نیسبەت ئەوەیکە ئێمە دواتر لە میکونوس دوکتور سەعیدمان لە دەستدا، دیسان هەر ئەوە دەڵێمەوە، کارەکەی دوکتور سادقی شەرەفکەندی بۆ ئەوەی کە لە میکونوس بچێ دەگەڵ ئێرانییەکان گفتوگۆ و موزاکرە بکا بۆ ئەوەی کە بەرەیەک دروست بکا ئەویش نەک هیچ ئیشکالی تێدا نەبوو، لە جێگای خۆیدا بووە. کاری ئێمە ئەوەیە ئێستاش هەر ئەوە دەکەیین خۆ ناتوانین لە ژوورێکی بەستەدا دانیشین، دەبێ بگەڕێین پچینە کۆرو کۆبونەو سێمینارو موزاکراتو دانشتنو هەمووی ئەوانە. بەڵام دیسان لەوێ ئیقداماتی ئەمنییەتی خراپ نیە، ڕەخنەم لە ئیقداماتی ئەمنییەتی ئەو کارە هەیە کە لە ڕێستورانی میکونوس گیرابوو، نەک لە نەفسی کارەکەی دوکتور سادقی شەرەفکەندی، ئەوە نەقسێکە لە ئێمەی دێموکراتەکانو ڕێبەرانی دێموکرات بوومانە کە ئیدەی باشمان بۆ دێتە گۆڕێ وەک بازی سیاسی بەڵام کە دەچینە نێو جێبەجێ کردنی ئیشکالمان هەیە لە مەسەلەی ئەمنییەتی خۆماندا.

کورد کانال: کاک خالید بە نەقدی دێموکرات مەجالی پرسیارێکی دیکەت کردەوە بۆ من پاش ٢٥ ساڵ چۆن لە دێموکراتو دێموکراتەکان دەڕووانی؟

خالید عەزیزی: پاش ٢٥ ساڵ پێم خۆشە لە ڕۆژی یاد کردنەوەی شەهید دوکتور قاسملوودا ئاماژە بە یەک-دوو شت بکەم لە پێوەندی لەگەڵ دێموکراتو دێموکراتەکاندا، پێش هەموو شتێکی وا خۆش بوو یا وا باشبوو، وا بە قازانجی بیرو ئەندیشەکانی دوکتور قاسملوو بوو کە ئێمە بەسەر یەکەوە بووایین و بە یەکەوە توانیبامان ئەو ئاڵۆ گۆڕە لە ئەقلیەتی واحید دا دروست بکەین کە بەشێکی دەیان ساڵ پێش ئەورۆ دوکتور قاسملوو لە گفتومانی سیاسیدا دروستی کردوە. ئێمە بە یەکەوە ئیدامەمان دابا و بەو ئەقلیەتە حیزبی دێموکراتمان لە نێو خۆی وڵات، لە نێو کۆمەڵانی خەڵک بەرجەستە کردباوە، دووهەم؛ لەوە بەداخم کە حیزبەکەی دوکتور قاسملوو بە هەر دەلیلێک بێ ٧ ساڵ پێش ئەڕۆ لەت بوو ئێستا دوو دێموکراتمان هەیە هەردووک لامان ئحترامان بۆ دوکتور قاسملوو، هەموو شەهیدەکانو ڕابردوو، بیرو ئەندیشەی دوکتور قاسملووش هەیە، بەڵام جێگەی داخە کە لەو ٧ ساڵەی ئەخیر دا بە ڕێگا حەلێک نەگەیشتووین کە ئەو کێشەیە چارەسەر بکەین. ئەوەندەی پێوەندی بە ئێمەوە بێ لە ڕاستیدا هەوڵمان داوە کە بە موزاکرەو گفتوگۆ لەگەڵ هاوڕێیانی پێشوومان ئەو کیشەیە چارەسەر بکەین و لە تەواوی ئەو چەند ساڵەی ئەخیردا کە ئێمە گفتوگۆو موزاکرەمان هەبوو هەوڵمان داوە بە مونا سبەتی جۆراوجۆر هاوکاری لەگەڵ یەک بکەین، بە مونا سبەتی ڕۆژی شەهیدان، ڕۆژی دوکتور قاسملوو، ڕۆژەکانی دیکە کە لەو شتانەڕا دەست پێ بکەین کە وردە وردە دێموکراتەکان لێک نیزیک بنەوە، بەڵام ئەوان ئەوەیان بە تەواوی بەستۆە و ئیستعدادی هیچ جورە هەماهەنگیو هاوکاریەکیان نەبووە. ئێمە گەڵاڵەیەکمان هێنا ئەوانیش گەڵاڵەیەکی 18ساڵ لەوەپێش هێناویانە، تا ئێستاش ئێمە داوامان لێ کردوون ئامادە نەبوون لەسەر ئەو گەڵاڵانە قسان بکەین، تا ئەو جێیەی پێوەندی بەو گەڵاڵەوە هەیە، گەڵاڵەی ئێمە بەرهەمی ڕێگا چارەی ئێمە بۆ چارەسەری کێشەی دێموکراتەکانە، ئی وانیش هی

ئەوانە، ئەو دوو گەڵاڵەیە دەکرێ قسەی لەسەر بکەین، تەعدیلو تەئمیمی تێدا پێک بێنین، هەردووک لامان بۆ یەکتر لە پێناو دێموکراتێکی یەکگرتوو تەنازول بکەین. لەو پێوەندیەدا ئەوەی لە روانگەی منەوە گرینگە بۆ چارەسەری کێشەی دێموکراتەکان، بە کورتە ئاوڕدانەوەیەک ئەوەیە کە کەرامەتو شەخسییەتو ئیحترامی ئینسانەکان، نەشکێندرێن، ئەمنییەتی سیاسی، حقوقی ئینسانی لە حیزبێکی واحید دا بۆ من لە هەموو شتێک گەورەترە، زۆرجار گوتومە ئینسانییەت لە حیزبایەتی گەورەترە. ئەگەر حیزبایەتی ئینسانییەتی ئینسانەکانی خراپ کرد، فێری تۆڵە کردنەوەو ئینتقامجویی و یەکتر وەلانانو دەستەبەندیو باندبازی لە نێو حیزبێک کرد کە ئەو رێبەرانەی لەدەست داوە و دەیهەوێ لە داهاتوودا ئیدارەی وڵات بکا ئەو حیزبایەتیە خراپە، من دڵنیام نە پێشەواو نە دوکتور قاسملوو نە دوکتور شەرەفکەندی کاتێک شەهید بوون لەسەر ئەو شتانە شەهید نە بوون، پێشەوا لەسەر دیفاع لە کۆماری کوردستان، دوکتور قاسملوو لەسەر چارەسەری کێشەی کورد لەگەڵ تاران، دوکتور شەرەفکەندی لەسەر دیتنەوەی ڕێگا چارەیەک بۆ بەهێز کردنی بەرەیەک لە ئێراندا، کە وایە ئەو شتانە زۆر چووکەن کە ئێمە لەسەری لەت بووین و ئێستا تەوافوقیان لەسەر ناکەین. لە کۆتایدا پێم‌خۆشە یەک شت بڵێم ئەویش ئەوەیە، ئێمە لەو کێشانەدا کە هەمان بووە تا ئێستا یەک شت بکەین، کەسایەتی دوکتور قاسملوو، کەسایەتی سیاسی دوکتور قاسملوو هەمیشە خارج لەو کێشانە ڕابگرین و بە نێوی دوکتور قاسملوو لەسەر تەعریفو تەمجید لە دوکتور قاسملوو موزاییدەی سیاسی نەکەین. خەڵکی وا هەیە تەعریف لە دوکتور قاسملوو دەکا کە بە حەق هەڵ دەگرێ بەڵام بۆ ئەوەی نیە کە جێگای خۆیی بداتێ بۆ ئەوەیە کە ڕەهبەرانی دیکە نەقد بکاو بیان کوتێ، ئیوا هەیە دەڵێ کاتێک دوکتور قاسملوو شەهید بوو حیزبی دێموکرات وەک هەتیوی لێهات، بێ سەرپەرەست بوو و ئەوەیکە دێموکراتەکان ئاوان دەلیلی ئەوەیە کە دوکتور قاسملوو نەماوە. ئیوا هەیە کە نەقدی دوکتور قاسملوو دەکا دەیهەوێ لایەک لە دێموکرات نەقد بکاو ئەزیەتی بکاو شتی ڕابردوو شتی ئاوا بێنێتەوە. بە باوەری من ئێمە دوکتور قاسملوو وەک موزاییدەی سیاسی لە دژی یەک ئیستفادەی لێ نەکەین، بەڵکوو لە فکرو ئەندیشەکەی دوکتور قاسملوو ئیستفادە بکەین لە دژی کۆماری ئیسلامی. وەک چێهرەیەکی سیاسی لە ڕیزی هەموو ڕێبەرانی سیاسی کورد بۆ خۆمان ئیحترامی بۆ دانێین. میللەتێک چێهرەکانی خۆیی بشکێنێ بە مردوو بە زیندۆوە، کەسایەتییە سیاسییەکانی خۆی بشکێنێ، ئەو میللەتە فێری ئەوە دەبێ کە خۆیی بشکێنێ، ئیحترام بۆ خۆی دانەنێ، بە داخەوە لە لەت بوونی دێموکراتەکاندا بە تایبەتی لە دوو- سێ ساڵی ئەولدا ئەو دیاردە دزێوە هەبوو، ئێستا بە خۆشییەوە ئەوە نەماوە، هیوادارم ئێمە لە ٢٥ ساڵەی یادی دوکتور قاسملوو جارێکی دیکە شانس بدەینەوە بەو موزاکراتو دانیشتنانە. ئێمە لە حیزبی دێموکراتی کوردستانداً ئامادەین بۆ ئەوەی کە حیزبی دێموکراتێکی یەکگرتوو بتوانێ ئیدارەو ڕەهبەری جووڵانەوەی کورد بکا، لە هەمووی ئەو ئیحتمالاتو سیناریو نادیارو ناڕوونانەی کە لە داهاتوودا دێنە پێش، ڕێگاکەی ئەوەیە کە ئێمەی دێموکراتەکان کێشەی خۆمان چارەسەر بکەین. بە باوەری من، ئاواش فکری لێبکەیینەوە تۆ سبەینێ لەسەر مەوزوعێک هەزار کەس بە موناسبەتی دوکتور قاسملوو خڕ بکەیەوە یا یەک میلیون کەس، ئەگەر کێشەی دێموکراتەکان نەکەوێتە ئاقارێکی مەعقوول و جێبەجێ نەبێ ئەو دوو بەرەکیەو یەکتر بوغزاندنانە پچێتەوە نێو کۆمەڵگای کوردستانی ئێران، کەسایەتی دوکتور قاسملوو چوکە دەکاتەوە، بۆ؟

هەماهەنگیو وەحدەت نابێ، ئێنرژییەکە کەڵکی لێ وەرناگیرێ. بە خۆشییەوە پێم خۆشە ئەوە بڵێم لەو دواییانەدا ئەندامانی دێموکرات لە نێو خۆیی وڵات هەر دووک بەشی بە شێوەی مەعقوڵانە مەسئوولانە تەعامووڵ دەکەن رەوابیتان دەگەڵ یەک خۆشە هەر ئەوەشیان لێ چاوەروان دەکرێ و ئەوان ئەو کێشانەی کە لێرە لە نێو ئێمەدا هەیە نەیگوێزنەوە نێو خۆیان، تێبکۆشن لە نێو خۆیی وڵات کە ئێمە هەمیشە ئەهەمییەتمان بۆ داناوە عەقلیەتی وەحدەتو یەک ڕیزی بە قووەت بکەن و فشار بێنن بۆ هەردووک لا.

کورد کانان: کاک خالید! سەرەڕای چەندین مانگ لەو گەڵاڵە کە گوزەراوە، تەوافوقاتتان بە ئەنجام نەگەیوە، ئەمە پرسیاری خەڵکیشە، دەڵێن کە ئێوە تەنانەت ناتوانن لە پێرلاشێز لەسەر گۆڕی دوکتور قاسملوو دێموکراتەکان پێکەوە کۆ بنەوە، چی دەلێی جوابی ئەو خەڵکە چی ئەدەیەوە وەک لایەنێکی قەزیەکە؟

خالید عەزیزی: ئەمن ڕوو بە خەڵکی نێوخۆی وڵات و ڕوو بە ئەندامانی دێموکرات لە هەردووک لا دەڵێم، ئەگەر ئاوڕدانەوەک بە مێژووی دانیشتنەکانو موزاکرەکانو ڕێگا چارەکانو گفتومانی هەردووک لا بدەنەوە بەحەق دەزانن کە ئێمە زۆر مەسئوولانە، بە ئیحساسی مەسئولییەتەوە بە تێبینی، بە وردبینیو بە نیگەرانی بە نیسبەت داهاتووی ڕۆژهەڵاتی کوردستانو موقەعیەتی حیزبی دێموکرات تەعاملمان کردوە. لە هەوڵەکانی خۆماندا جدی بووین و پێم خۆشە ئەوە بڵێم ئیبتکاری دەستپێکردنی ئەو گفتوگۆو دانیشتنانە بەشێکی ماندوویەتی ئێمە بووە. ئەو هاوڕێیانەمان ئەوایل خۆیان لێ نەدەدا بەڵام بە خۆشیەوە ئەوانیش دوای دواییین کۆنگرەی خۆیان هاتنە سەر ئەو قەناعەتە. بۆیە ئێمە کۆتاییمان نەکردوە و بۆ ئێمە کە دەڵێین دێموکرات یەک بگرێتەوە، بەراستی بە دوای ئەوە داین کە دێموکراتێک دابمەزرێتەوە کە هەموو لایەکمان تێیدا مورتاع بین. ئێمە کاری خۆمان کردوە، لەمەو بەدواش ئێمە هەوڵی خۆمان دەدەین، ئەگەر پێویست بێ ئێمە بۆئەوە تەنازول دەکەین، بەڵام ئەو فشارەی کە دەهێندرێ کە ئێوە ئینتزارتان لە ئێمە هەیە، ئێمە دیالۆگمان دەگەڵ ئێوە هەیە خەڵکێکی زۆر لە ئێوە دێن دەگەڵ ئێمە دادەنیشن باسی ئەوە دەکەن، ئێمە دەرکی ئەوە دەکەیین بۆیە ئەوەمان کردۆ ئەوەی کە بە قەولی جەنابت لەسەر پێرلاشێز نەمانتوانی لەسەر ڕۆژێک بە توافوق بگەیین ئەوە نوقتەیەکی زۆر مەنفیو خراپە بۆ دێموکراتەکان کە ناتوانن بۆ یادی دوکتور قاسملوو لە سەر گۆڕەکەی بە یەکەوە بیکەن ئێمە هیچ گوناحێکمان نیە هەموو هەوڵێکمان داوە. بەڵام ئەوان هەموو شت ڕەد دەکەنەوە سیاسەتێکی ئینحیسار تەڵەبی خراپیان هەیە و هیوادارم ئالۆگۆڕ لەوانیشدا بە قووەتتر بێو پتر بیینە سەر ئەو قەناعەتە بە یەکەوە بین.

کورد کانان: کاک خالید! ئەمجارە باسی خۆت! لە قسەکانتاندا زۆر نیگەرانی بە نیسبەتی دێموکراتەکانەوە بە نیسبەتی ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە، دیارە ئەو نیگەرانیانەت بە تایبەتی لە سەر بزوتنەوەی ڕۆژهەڵات بە گشتی نیگەرانیکانت چین بۆ هێندە بە نیگەرانیەوە باسی دەکەی وەک دەڵێی کاتی خۆیی دوکتور قاسملووش ئاوا نیگەران بوو؟

خالید عەزیزی: پێشەکی من بە داهاتووی خەباتو تێکۆشانی خۆمان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان زۆر خۆشبینو گەشبینم، بە نیسبەت ئالۆگۆڕەکانی ناوچە پێموایە کورد لە مەوقەعیەتێک دایە دەتوانە ئیستفادەی زۆریان لێبکا، ڕۆژانە ئێمە خەڵکی نێو خۆیی وڵات دەبینین بەراستی ئەمن ئیحساسی خۆشحاڵی دەکەم، ئیفتخار دەکەم کە خەڵک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ئوستانەکانی جۆراوجۆر سەرەڕای زەختو فشاری کۆماری ئیسلامی بە شێوازی جۆراوجۆر تەحەمولی موشکلاتێکی زۆر دەکا بەڵام لە خەباتی نەتەوایەتی، لە خەباتی سیاسیو مەدەنی خۆی تا ئێستاش ڕانەوەستاوە و بەردەوام چۆتە پێشێ. ئەوە هیوا بەخشە بۆ ئێمەو خەڵک لە نێو خۆی وڵات بە تایبەت بە دوای گفتومانی ئێمەدا تێدەکۆشن لەو فەعالیەتو جموجۆڵانەی نێو خۆی وڵات فورسەتەکان لە دەست نەدەن لە هەموو مەجالێک ئیستفادە بکەن بە شێوازی جۆراوجۆر جمهوری ئیسلامی بە چالش بکێشن ئەوە جێگای خۆشحالیە من گەش بینم بە داهاتووی خۆمان، بەڵام بۆ من لە لایەن حیزبی دێموکراتەوە نیگەرانیەکەم لەوە دایە کە ئیحتمالات زۆر دێتە پێشێ کێ پێشبینی وەی دەکرد عێراق ئەو سوئاڵە گەورەی لەسەر بێ کە هەڵدەوەشێتەوە وەک واحیدێکی موشەخەس نامێنێ، لە شۆنێک ئیحتمالەن عێراق هەڵوەشێتەوە من دەڵێم ئیحتمالەن هەڵوەشێتەوە کە کورد تێیدا بووە بە دەسەڵاتێک و کورد بەرەو ئەوە دەروا کە لەسەر داهاتووی خۆیی بڕیار بدا. ئەوە گۆڕانێکی زۆرە ئیحتمالێکی بەقووەتی هێناوەتە گۆڕێ کە تۆ دەبێ بۆی ئامادە بی. ئەوەی لە هەرێمی کوردستان ئێستا کەمێک لێی نیگەرانم و لە دانیشتنی خۆم لەگەڵ لایەنەکان لە لایەن دەفتەری سیاسی حیزبەوە کە پێمان ئەسپێردراوە ئەوە بووە کە وەحدەتو یەک ڕیزی خۆیان بپارێزن، ئەگەر وەحدەتو یەک ڕیزی خۆیان بپارێزن یەک دەنگو یەک گفتومانو یەک وتاریان هەبێ دڵنیام لەو ناوچە شێواوە کە دراوسێکانی کوردستان بە شێوازی جۆراوجۆر دەیان هەوێ بچنە نێو قەزیەکەو شکافو ناکۆکی لە نێوان ڕیزەکانی کورددا دروست بکەن ناموەفەق دەبن ئەو وەقتە کوردێکی یەک گرتوو دەبینن لەو حالەتەدا مەجبوورن موعامەلەی دەگەڵ بکەن بەو دەلیلە نیگەرام کە ئێمە بەو ئەقلیەتە، یەکتر تەحەمول نەکردنو دوو بەرەکیو چەند بەرەکیو ئینشعابو ئینشقاق پچینەوە نێو بازنەیەکی گەورەی سیاسی لە ئێراندا وڵامدەری ئەرکو مەسئولییەتەکانی خۆمان نەبین، ئەو کێشەو ئەو لایەنە ڕەوانیو یەکتر بۆغزاندنەو یەکتر ئەزیەت کردنە بەرینەوە نێو خەڵک، ئەگەر ئێستا ئێمە جەمعێک لێرەو جەمعێک لە دەرەوە پێی مەشغولین زۆرتر مەشغەلەی ئەندامانی ئاشکرای حیزبی دێموکراتە، من لەوە نیگەرانم ئەو جەمعە ئەو کێشانە بەرێتەوە ڕۆژهەڵاتی کوردستانو لە ئوستانەکانی کوردستاندا بەو شێوەی کە تا ئێستا تەعامووڵمان لەگەڵ یەک کردوە تەعامول لەگەڵ یەک بکەیین ئەو وەختە میلیونها لە خەڵکی کوردستانی ئێران دەکەوێتە نێو کێشەکانی دێموکراتەکانەوە، بەوجۆرە گۆڕەپانەکە دابەش بێ ئەوەیە من لێی نیگەرانم و جێگای خۆشیەتی کە من ئەو نیگەرانیە باس بکەم و هەر لەسەر ئەو نیگەرانیەیە کە ئیحساسی مەسئولیەت دروست دەکا بۆیە هەمیشە ئێمە پێش قەدەم بووین بۆ ئەوەیکە ڕێگا چارەیەک بۆ کێشەی دێموکراتەکان ببینینەوە.

کورد کانان: کاک خالید! باسی دوگم نەبوونی دوکتور قاسملوومان لە سیاسەتدا کرد هەڵوێستە جۆربەجۆرەکانی، گەمە سیاسییە جۆربەجۆرەکانیو تەنانەت چوونە سەر میزی موزاکرەش، پاس ٢٥ ساڵ هەمان شت لە جەنابت دەبیندرێت دیارە بە

نەقدەوە چاوی لێدەکەن کە سکرتێری حیزبی دێموکرات واتە خالیدی عەزیزی رۆژێک دەگەڵ هەڵبژاردنە رۆژێک نیە، رۆژێک باس لە مادەی ١٥ و ١٩ قانونی ئەساسی لە ئێراندا دەکا کە لە ئاستێکی خوارەوەیە و تەنانەت لە چەند مانگی ڕابردودا باس لە دانیشتنی جەنابت بە مەبەستی موزاکرە لەگەڵ نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی کرا، چی ئەڵێی جەنابت ئەمە ئینعیتافە ئەمە خاڵی لاوازە، نەخێر خاڵی بە قووەتە؟

خالید عەزیزی: کاتێک ئەتۆ دێیە نێو هەمووی ئەو مەوزوعاتە، مەسەلەی موزاکرە مەسەلەی مادەی ١٥ و ١٩ ، مەسەلەی دروست کردنی حیزبێک لە نێو خۆی وڵات، مەسەلەی خەباتی مەدەنی، مەسەلەی کەڵک وەرگرتن لە فورسەتەکان، هێنانە گۆڕی زمانی زگماکی، ئەوانە بەشێکن لە پرۆژەو پرۆسەی جێبەجێ کردنو جێ خستنی مافە نەتەوایەتییەکانی خۆمان. من ئاماژەم بەوە کرد کە دوکتور قاسملوو سیاسەتی یەک بۆعدی نەدەدیت، سیاسەتی ئاوا چاو لێ دەکرد، لە سیاسەتی یەک بۆعدیدا یەک ڕێگا حەل بەسەرتدا تەحمیل دەکرێ، لە سیاسەتێکی ئەوا دا تۆ ئەنواعی ئیحتمالات موتالەعە دەکەیو ئەنواعی ڕێگا حەل دەبینیەوە. من لەو کەسانەم لە نیزیکەوە لەگەڵ دوکتور قاسملوو بە ڕاستی کارم نەکردوە، نە عوزوی ڕێبەری حیزب بووم ئەو کاتە، نە ئەو مەوقەعیەتە حیزبو تەشکیلاتەشم ئەوەندە لە سەروە بووە، بەڵام هەمیشە کە ئاوڕ دەدەمەوە بە شێوەی سیاسەت کردنی دوکتور قاسملوو، ئەوەی کە دوکتور قاسملوو زۆر لێبڕاڵو زۆر واقعبین چاوی لە شتەکان دەکرد بە تایبەت لە جامەعەی پیچیدەی ئێراندا ئەوە بە لای منەوە زۆر گرینگی هەبوو، جا کاتێک ئەو مەوزوعاتە دێتە گۆڕێ ئێمە وەک حیزبی دێموکرات، ڕێبەرانی حیزبی دێموکرات وەزیفەمان ئەوەیە نەقشیەکی سیاسی گەورەی ئێران دەبنێین مەجاڵو دەرفەتەکان، ئاستەنگەکان، فورسەتەکان، توانایی خۆمان، داهاتووی ئێران، ئێران چۆن دروست بووە، چۆن دەگۆڕێ، ئێران لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، وەزع لەوێ، چمان بۆ دەکرێ چمان بۆ ناکرێ، ئاوا چاو لە خەباتو تێکۆشانو وەزیفەکانی خۆمان بکەین، بە باوەری من کۆماری ئیسلامی ئەو گفتومانەی ئێستای حیزبی دێموکرات کە ئەو شتانەی ئاماژەم پێ کردووە خەڵک تەشویق دەکا لەسەر وانە کار بکەن بە زەردی کەمتر، خەتەری زۆر بۆ خۆیان دروست نەکەن تا بە ڕاحەتی تێدا نەچن بەڵکە لەو چوارچێوەدا تەعامووڵ بکەن ئەو گفتومانە مەدەنیە، کۆماری ئیسلامی لەو گفتومانە مەدەنیەی ئێمە دەترسێ و لەو گفتومانە مەدەنیەی نێوخۆی وڵات دەترسێ، کۆماری ئیسلامی کە بە عەقلیەتی سپای پاسدارانو خەڵکی دەوروبەری وەلی فەقی شکڵی گرتووە بە دیدی ئەمنییەتی چاو لە کوردستانو هەموو ئێرانو ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دەکا، هەمیشە پێی خۆشە موخالیفینی کۆماری ئیسلامی شوعار بدەن باسی تووندو تیژی بکەن حاڵەتەهای نا ئەمنی بێنە گۆڕێ، هەڕەشەو گوڕەشە بکەی، لەو حالەتەدا ئەو ئیستعدادی زۆرە بۆ بەربەرەکانی تۆ لەو جورە شوعارانە کە هەر هەڕەشەو گوڕەشە بێ، شوعار بەدەی خۆت دێڵێوە، شوعارەکان ئەگەر وابوون کە خەڵکێکی زۆر خۆی تێدا نەدیتەوە، ئەوە کۆماری ئیسلامی پێی خۆشە، بەڵام ئێمە کە ئێستا مەجالی خەباتی چەکداری ڕاستەو خۆی پێشمەرگانەمان نیە، ئێمە حیزبێکی ئازاد نین لە نێوخۆی وڵات ئەو خەباتە ڕێبەری بکەین ڕێگامان ئەوەیە گفتومانی خۆمان بە شێوەیەکی مەدەنی بخەینە نێو کۆمەڵانی خەڵک، ئەگەر وایە ئێمە شتێکمان دەست پێکردوە کە کۆماری ئیسلامی لێی نیگەرانە. بە نیسبەت

هەمووی ئەوانە هەدەفەکەی ئێمە ئەوەیە ئەوەی دوکتور قاسملوو لێی نیگەران بوو کاتی خۆی مەجبوور بوو موزاکرەی کرد کە حیزبی دێموکرات تووشی ژیان لە تەبعید دا نەبێ، لە جێگای خۆی نەمێنێتەوە کە بەشێکی موشکلاتی ئێمە لەوهوە سەری گرتووە. هەدەفی ئێمە و گفتومانێک کە ئەمنیش کۆمەکم پێ کردووە ئەوە بووە کە خەڵکێکی زۆر خۆیان رووبەرووی کۆماری ئیسلامی ببینەوە. ئەگەر ئەو حیزبە هەر لە باشووری کوردستان بمێنێتەوەو کۆماری ئیسلامی نەرووخێو ئێمە نەتوانین بچینەوە نێوخۆی وڵات، با عەقلیەتی حیزبی دێموکرات و ئەو حەلە مەدەنیانەی دێنێتە پێشێ کە خەڵکێکی زۆر لە خەباتەکەدا بن لەوێ لە گۆڕەپانەکەدا رووبەرووی کۆماری ئیسلامی بێتەوە. ئەگەر کۆماری ئیسلامی بۆخۆی پێیوایە حیزبەکەی ئێمەی لە تاراوگەدا هێشتۆتەوە بەڵام بیرو هۆشی حیزبی ئێمە لە نێو خەڵکێکی زۆر دەبێ بێتە گۆڕێ و لەوێدا رووبەرووی ببنەوە، لەسەر موزاکرە ڕەنگە شتێکی زۆرم نەبێ ئێستاش لەو باوەڕەدام ئەگەر کۆماری ئیسلامی داوای موزاکرە لە ئێمە بکا، ئێمە دەبێ لەگەڵی دابنیشین کە داوا دەکا مەوزووعاتێکی هەیە و دەبێ گوێی بدەیێنێ و بڵێین کە ئێمەش لەسەر موزاکرە ئەو تێبینیانەمان هەیە ئەگەر مەوزوعێک دێنێتە گۆڕێ ئێمە نابێ نادیدەی بگرین، شتەکەی خۆمان باس کەین ئێمە نەکەوینە ئەو خانەیە. دیارە با بڵێم رووخانی کۆماری ئیسلامی باشترین شتە بۆ دێموکراسیو بۆ خەڵکی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەرچەند عەواقیبو عەواریزی خۆی هەیە، بەڵام ئێمە نابێ لێی بترسێین. بەڵام هەر لەو خانەیەدا گیر نەکەیین مادام ٣٥ ساڵە بۆمان نەرووخاوە شتی دیکە نەهێنینە گۆڕێ، بەحسو قسە دەبێ بخەینە نێو خەڵک بۆیە گفتومانی موزاکرەش بە باوەڕی من هەر لە جێی خۆیدایە. ئەگەر کۆماری ئیسلامی پەیامێکی بۆ ئێمە ناردبێو ئێمە وڵامان داوەتەوە ئەوە لە جێگای خۆی دایە، ئەو سیاسەت دەکا بە دووای بەرژەوەندیکەنی خۆیدا دەگەرێ ئێمەش سیاسەت دەکەیین بەدوای بەرژەوەندییەکانی خۆماندا دەگەڕێین هەرچەند ئێمە ئێستا چالاکی نیزامیمان نیە کە کوتم بە شێوەی ئازادانە کار بکەین، بەڵام بۆی دەرکەوتووە لە هەمووی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ئیلامەوە بگرە تا کرمانشانو ئوستانی سنەو ئوستانی ورمێو کوردەکانی خوراسانو کوردەکانی هەمەدانو مەنتەقەی لۆرستانو کوردەکانی تاران کە ئەقلیەتی دیفاع لە مافەکانی نەتەوایەتی خۆمان لە پەرەگرتن دایە، بۆی دەرکەوتووە کورد لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بۆتە فاکتۆرێک، بۆی دەرکەوتووە ئەو سەردەم بەسەر چوو کە کێشەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست تەنیا بە کێشەی فەلەستینو ئیسراییل باسی لێدەکرا ئێستا قەزیەیەک بە نێوی قەزیەی کورد هاتۆتە گۆڕێ، درەنگ یا زوو پێی کۆماری ئیسلامی دەگرێتەوە، بۆیە ئێمە دەبێ لە لایەنێکی دیکەشەوە بێینە سەر دروست کردنی زەمینەو بەستەری موناسب بۆ ئەو جۆرە گفتومانە.

کورد کانال: کاک خالید وەکو دواین پرسیار لەم بەرنامەیەدا کە زیاتر تایبەت بوو بە یادی دوکتور قاسملوو، باس لە کەسایەتی سیاسی دوکتور قاسملوو بوو، ئێستا پاش ٢٥ ساڵ لە نەمانی دوکتور قاسملوو دەبینین لە باشووری کوردستان باس لە ڕێفراندۆم دەکرێت، جەنابت چۆن لەو دۆخە دەڕوانی؟

خالید عەزیزی: دەکرێ بڵێم هەرچەند ئێستا دوکتور قاسملوو لە نێومانداو نەماوە بەڵام ٢٥ ساڵ دوای تیرۆر کردنی شەهید

دوکتور قاسملوو بەشیک لەو پرۆژەو ئەو ئاڕەزوانەی دوکتور قاسملوو بە دوایدا دەگەڕا، وەدی هاتووە. قەزیەی کورد لە سێ پارچەکەی دیکەی کوردستان بە خۆشییەوە لە مەوقەعیەتێک دایە کە تازە بەرەو دوایە ناچێتەوەو بەرەو پێش دەچێ. تەنیا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئەو شۆڕشەی دوکتور قاسملوو لێی لەدایک بووە و هەموو ئاڕەزووکانی ئەوە بووە کە حیزبی دێموکرات جارێکی دیکە لەوێ بتوانێ دەوری هەبێ لەسەر دروست کردنی ڕۆژهەڵاتی کوردستانو عەقڵییەتێکی سیاسی لەوێ ئێمە ئیستا ئەو مەوقەعیەتمان نیە، لە تەواوی ئەو باسانەی کە مەربووت بە پارچەکانی دیکەیە پێم خۆشە ئاماژە بە یەک شت بکەم ڕاستە لە هەرێمی کوردستان بەرەو ئەوە دەچێ کە ڕاپرسێک بکرێ شتێکی باشە لەسەر چارەنووسی خۆیان بڕیار بدەن، بەڵام ئەوە قەزیەی چارەنووسی باشووری کوردستانە ئەگەر قسەش لە دەوڵەتی کوردی بکرێ قسە لە دەوڵەتی کوردی بۆ باشووری کوردستانە قسە لە دەوڵەتی کوردی یا چارەسەری کێشەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان نیە، ئەگەر وایە ئەرکو تێکۆشانو وەزایفەو کاری خۆمان چ بۆ ئێمە حیزبی دێموکرات چ بۆ خەڵک لە نێوخۆی وڵات وەک خۆی لە جێگای خۆی دا هەیە، دەبێ بەردەوام بچێتە پێشێ و دەبێ تێبکۆشین لە هەمان کاتدا حیزبی دێموکرات هەوڵدەدا هەڵوێستێکی مەسئوولانەی نەتەوەیی هەبێ نیسبەت بە باشووری کوردستان و بە شێوازی جۆراوجۆر بە ئێرانییەکان بڵێین کە ئەگەر لە باشووری کوردستان لەسەر چارەنووسی خۆیان بڕیار بدەن حەقو مافی خۆیانە ئەوەشمان لەبەر چاو بێ ئێمە خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانین حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان یان کوردستانی ئێران زۆرتر دە فکری بەشەکەی خۆمان دابین زۆرتر بەوێوە فکرمان مەشغوول کەین، بۆ ئەوێ بنووسین بۆ ئەوێ قسە بکەین، بۆ ئەوێ سیاسەت بکەین، بۆ ئەوێ دیپلۆماسی بکەین، بۆ ئەوێ لۆبی بکەین و دەبێ فکری سەرەکیو مەشغەلەی فکری فەعالینی سیاسی لە نێوخۆی وڵات هەر لەسەر ڕۆژهەڵاتی کوردستان بێ ئەگەر ئێمە لەوێ بەقووەت بین، دەنگمان بە هێز بێ، قەڵەمان باش کار بکا، خەڵکێکی زۆر لە ئێران لە کێشەکەی خۆمان بگەیەنین، بەوجۆرە دەتوانین کۆمەک بکەین بە خوێندنەوەیەکی مەسئوولانەی کۆمەڵگای ئێران بەرامبەر بە داهاتووی باشووری کوردستانیشو حکوومەتی کۆماری ئیسلامی مەجبوور بە هەڵوێستێکی مەسئوولانە بێو نەکەوێتە خانەی تێکدان، بۆیە بۆ جارێکی دیکە دێمەوە سەر ئەوە کە ئەمن گەشبینم بە داهاتووی کورد بە گشتی بەڵام لە تەنیشت ئەوەدا تەئکید لەسەر واقعبینییەک دەکەمەوە کە دوکتور قاسملوو هەمیشە بەلایەوە گرینگ بوو، ئەویش ئەوەیە کە ئێمە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەردەوام دەبێ خۆمان ئەرکدار بکەینو کاری بۆ بکەینو هەوڵو تێکۆشانمان هەر بۆ ئەوێ بێ ئەگەر باشووری کوردستان هیوادارم بەرەو ئەوە بڕوا ئەگەر ڕۆژێک لە ڕۆژان دەوڵەتی خۆشی پێک هێنا ئەوە بۆ خۆیان بۆ باشووری کوردستان دەوڵەتی کوردیان دروست کردووە نەک بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەبیرمان بێ ئێمە دەوری ٢٠ دەوڵەتی عەرەبیمان هەیە هەرکەسە مەسئوولە بەرانبەر بەو شۆڕشەی تێیدا هەیە.

کورد کانان: بەڕێز کاک خالید عەزیزی سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستان خۆشحالم کە ئەو مەجالەت بۆ ئێمە ڕەخساندو میوانی ئەم بەرنامەوە بووی.

خالید عەزیز: زۆر سپاس بۆ ئێوەش و بۆ هەمووی بینەرانی کوردکانالْ هەر وەکی لە ڕاگەیاندراوەکانی هەردوو لای دێموکرات هاتووە ئێمە خۆمان مەسئوولو موەزەف دەبینین کە یادی دوکتور قاسملوو بکەینەوە ڕەنگە زۆر ئاسان نەبێ لە ژێر فشارو تەهدیدو عەقلیەتی ئەمنییەتی کۆماری ئیسلامی لە ڕۆژهەڵاتی کۆردستان بە ڕاحەتی ئیجازەمان پێ بدرێ ئەو ئەرکە بە جێ بگەیەنین، بەڵام هیوادارم هەمووی خەڵک بە هەر جۆرێک بۆیان دەکرێو بە هەر شێوەیەک بۆیان عەمەلیە بە جۆرێک یادی ئەو ڕێبەرە مەزنە بکەنەوە تەواوی ژیانو ئەندیشەو فکری خەباتو تێکۆشان بوو بۆ خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان و هەر لەو پێناوەشدا تیرۆر کرا، هەموو لایەکتان هەر ساغو سلامەت بن هیوادارم لە داهاتوویەکی نیزیکدا بیرو ئەندیشەکانی دوکتور قاسملوو لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان قانونی بێ، مۆئەسەسەیی بێ، بێ بە دەسەڵات و ئێمەش بە مافەکانی خۆمان شاد بین.

لە ژمارە ٦٣٦ ی ڕۆژنامەی "کوردستان"دا بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٢ی جوولای ٢٠١٤

خالید عەزیزی: پەڕە لەسەر ناوەڕۆکی نامە گۆڕینەوەکانیان لەگەڵ بەرپرسانی ئێران لادەدا.

وشە: هەولێر - کاوە جەم

وشە: داعش دەبێ بخرێتە ناو سیناریۆی سیاسیی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست و دەبێ بزانین بژێویی خۆی لە کوێ بەدەست دێنێت. داعش بەرهەمی کۆمەڵێک کێشەی هەڵپەسێردراو و چارەسەرنەکراوی ناوچەکەیە و پێوەندی بە کێشەی نێوان سوننە و شیعەشەوە هەیە. مادام داعش خوێندنەوەی تۆندی تایبەت بە خۆی لە ئیسلام و سوننە هەیە، ڕەنگە لە درێژەی کێشەکانیدا لەگەڵ شیعە، بەشێوەیەک ئێرانیش بگرێتەوە. یانی پێت وایە دزە بۆ ناو سنووڕەکانی ئێران دەکات؟

خالید عەزیزی: ڕەنگە داعش نەتوانێ بە ئاسانی دزە بۆ ناو سنووڕەکانی ئێران بکات، بە مەرجێک کە لە نێو سوونەکانی ئێراندا زەمینەی نەبێت. ئەوەندەی من بزانم داعش لە رۆژهەڵاتی کوردستاندا زەمینەی نییە، نابێ شێوەی گەشە و سەقامگیربوونی داعش لە دوو ناوچەی سوونەنشینی عێراق و سووریا، لەگەڵ ئێراندا بەراورد بکەین.

وشە: بەڵام کاتێک لێرە هێزی پێشمەرگە شەڕی داعشی دەکرد، چەند جموجۆڵێکی هەڵگرانی بیروباوەڕی سەلەفییەت لە شارەکانی کورستانی رۆژهەڵات بەدی کران. ئەی ئەوانە شانەی نوستوو نین؟ ئەوانە دواجار نابنە مەترسی؟

خالید عەزیزی: ڕەنگە کاتێک ئێران تووشی شڵەژان بێت، ئەوکات ببنە مەترسی، هەروەک چۆن ئەوە لە سووریا و عێراقیشدا ڕووی دا. من نکۆڵی لە بوونی ئیسلامی سەلەفی لە رۆژهەڵاتی کوردستان ناکەم، بەڵام زۆر ئەستەمە ببێتە زەمینەیەک بۆ دروستبوونی گرووپێکی چەکدار و ڕێکخراوی وەک داعش. ئەگەر ئێران بشێوێ و دەسەڵاتدارانی لەپێناو مانەوەی خۆیاندا سوود لەو ڕێگەیە وەربگرن کە دیمەشق و بەغدا گرتیانە بەر، ئەوکات ئەگەری دروستبوونی گرووپێگی

تۆندڕەو لە ئێران هەیە.

وشە: کەواتە پێت وایە داعش پرۆژەیەکی ئێرانە بۆ مانەوەی بەشار ئەسەد لە سووریا و دەسەڵاتی شیعە لە عێراق؟

خالید عەزیزی: پێم وانییە، ئەستەمە کە بڵێی ئەوە پرۆژەی ئێران یان دەوڵەتێکی تر لە ناوچەکەدا. دەکرێ بڵێین داعش ئەو پرۆژەیەیە کە لە ڕووی ڕێکخستنەوە بە جۆرێک مرۆڤەکان پەروەردە دەکات کە لە خزمەتی مەبەستی سیاسیی خەڵکانی تردا بن. داعش دەبێ زەمینەی هەبێ بۆ ئەوەی لە شوێنێکدا کار بکات.

وشە: ئێوە ئامادەیی خۆتان دەربڕی بۆ ئەوەی پێشمەرگەکانتان لە چوارچێوەی وەزارەتی پێشمەرگەی حکوومەتی هەرێمی کوردستاندا ڕەوانەی بەرەکانی شەڕی دژ بە داعش بکەن. ئایا پێشمەرگەتان نارد؟

خالید عەزیزی: لە ڕوانگەی ئێمەوە هەر پارچەی کوردستان تایبەتمەندی خۆی هەیە. لەو پارچەیەش حکوومەتی هەڵبژێردراو و یاسا و بەرژەوەندی ناوچەیی و نێودەوڵەتی خۆی هەیە. ئێمە وەکو حیزبی دێموکرات دەست لە کاروباری هیچ پارچەیەکی تری کوردستان وەرنادەین، مەگەر حیزب یان دەسەڵاتی ئەو پارچەیە داوامان لێ بکات و بە باشی بزانێ و پێویستیان بێت. ئێمە ئەو مەسەلەیەمان لەگەڵ لایەنەکان و وەزارەتی پێشمەرگە باس کردووە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان ئامادەیی هەیە بەگوێرەی توانای خۆی، پێشمەرگەکانی بۆ بەرەکانی شەڕ بنێرێت. ئەوان سوپاسی هەڵوێستەکەیان کردووین و ڕایان گەیاندووە کە پێویستیان نییە. ئێمە بە کارێکی دروستی نازانین کە بەبێ هاوئاهەنگێ لەگەڵ ئەواندا، هێزەکانی خۆمان ببەینە شوێنێک کە یاسا و بەرژەوەندی و هاوکێشەی خۆی هەیە.

وشە: بێگومان بەشێک لە سەرکردایەتیی یەکێتی لەگەڵ بوونی پێشمەرگەکانی ڕۆژهەڵات لە بەرەکانی شەڕی دژی داعشدا نەبووە. ئەو بەشەی یەکێتی لە درێژەی سیاسەتەکانی ئێران لە ناوچەکە و پارتیش لە درێژەی سیاسەتەکانی تورکیایە لە ناوچەکەدا. پێت وایە ئێوە کەوتوونەتە ناو بەرداشی ئەو دوو ئاراستەیە لە سیاسەت و بوونەتە قوربانی؟

خالید عەزیزی: نکۆڵی لەوە ناکرێ کە پارتی و یەکێتی لە شێوەی سیاسەت و ڕاونیانیان بۆ هاوکێشە ناوچەییەکان دوو ڕوانگەی جیاوازیان هەیە. ئێمە دەست لە کاروباری ئەوان وەرنادەین و خۆیان بڕیاری لەسەر دەدەن، بەڵام ئەوەی ئێمە بەدوایدا دەگەڕێین ئەوەیە کە بە هیچ شێوەیەک هەڵوێست و کردەوەی حیزبی دێموکرات نەبێتە هۆی دروستبوونی کەشێک کە تێیدا کێشەکان زیاتر بن. بۆیە دووپاتمان کردووەتەوە کە ئەگەر حیزبی دێموکراتی کوردستان دێتە ناو هاوکێشە سیاسییەکانی هەرێمی کوردستان، بۆ موزایەدەی سیاسیی حیزبی نایەت و هەر بەو هۆیەشەوە هیوادارین حیزبە

سەرەکییەکانی باشووری کوردستانیش لەو شەڕەی کە ئێستە دژی تیرۆریستان دەیکەن، موزایدەی سیاسیی حیزبی نەکەن.

وشە: پێشتر بە حوکمی بوونی جەلال تاڵەبانی، پێوەندی نێوان حیزبی دێموکرات و یەکێتی باش بوو، ئێستاە کە تاڵەبانی نەخۆشە و لە سیاسەت بە تەواوی دوور کەوتووەتەوە، پێوەندییە دووقۆڵییەکانتان لە چ ئاستێکدایە؟

خالید عەزیزی: ئاڵوگۆڕێکی زۆر بەسەر پێوەندیی نێوان ئێمە و یەکێتیدا نەهاتووە، تەنانەت دوای نەخۆشبوونی جەنابی مام جەلالیش. بێگومان لە پێوەندییەکاندا ئەگەر کەسی سەرەکیی لایەنەکە بوونی هەبێ و پێوەندییەکان بەڕێوە ببات، ئەوا کارەکە ئاسانترە. مادام جەنابی مام جەلال نەخۆشە و یەکێتیش کۆمەڵێک کێشە و گرفتی ناوخۆیی هەیە، بێگومان هەندێ جار کاریگەریی کەم و زۆر لەسەر پێوەندییەکانیش دەبێت.

وشە: هێڵی گشتیی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان زۆر لە ئێران نزیکە و تەنانەت بۆ چارەکردنی کێشە ناوخۆییەکانیش چەند شاندێکی ئێرانی هاتنە سلێمانی کە ئەندامێکی گرووپی تیرۆرکردنی دکتۆر عەبدوڕەحمان قاسملوشیان لەگەڵدا بوو. ئێوە لەوە دڵگران و نیگەران نەبوون؟

خالید عەزیزی: ئێمە دەمانەوێ کورد بەشێوەیەک هەڵسوکەوت لەگەڵ وڵاتانی دراوسێدا بکات کە لەسەر حیسابی یەکتر نەبێت. ئێمە دڵگران نەبووین، چونکە سیاسەت کاری بەوە نییە و بەرژەوەندییە و هەر حیزب و لایەنێکیش لەسەر بنەمای بەرژەوەندییەکانی خۆی پێوەندییەکانی ڕێک دەخات.

وشە: ئێوە دەڵێن سیاسەت بەرژەوەندییە، بەڵام ئێوە لەسەر بنەمای بەرژەوەندی حیزبی کارتان کردووە؟

خالید عەزیزی: ئێمە هەوڵمان داوە پێوەندیی خۆمان لەگەڵ وڵاتان، لەسەر حیسابی بەرژەوەندی نەتەوەیی هیچ کام لە پارچەکان دانەنێین و هیوادارین هەموو حیزبەکانیش بەگوێرەی توانای خۆیان ئەوە ڕەچاو بکەن.

وشە: چۆن بوو نامەی پیرۆزباییت بۆ ڕەجەب تەیب ئەردۆغان نارد؟

خالید عەزیزی: دەمێکە پێم وایە کە ئێمە بە تێپەڕبوونی کات دەبێ شێوەی هەڵسوکەوت لەگەڵ دەوڵەتە مەکەزییەکاندا بگۆڕین. لە ماوەی دەیەی ڕابردوودا ئاڵوگۆڕێکی زۆر لە تورکیا ڕووی داوە. پێم وایە ئەردۆغان و حیزبەکەی ڕۆڵی بەرچاویان لە گۆڕانکارییەکاندا هەبوو و دەرگەیان بە ڕووی چارەسەری کێشەی کورددا کردەوە. ئێمە بەردەوام پاڵپشتیمان

لەو سیاسەتەی ئەردۆغان کردووە. ئێمە نامەکەمان بۆیە نارد بۆ ئەوەی ئەردۆغان هەست بکات کە لە نێو کورددا رێز لە کار و گۆڕانکارییەکان و بۆچوونەکانی دەگیرێت. ئەوە هاندانی رێگەچارەی پێکەوەژیانی ئاشتییانەی کورد و تورک بوو. هاوکات رەنگە لایەنێک لە ناوچەکەدا بیەوێ وتوێژی دەوڵەتی ئەردۆغان لەگەڵ کورد تێک بدات، ویستمان بەو نامەیە هانی لایەنی کوردی بدەین کە لەو کارە پاشگەز نەبێتەوە و بەردەوام بێت.

وشە: ئەوە دەستێوەردان لە کاروباری ئەو سنوورە نییە کە پەکەکە خۆی بە خاوەنی دەزانێ، خۆ ئێوە گوتتان دەستێوەردان لە هیچ پارچەیەکی کوردستان ناکەن؟

خالید عەزیزی: پەکەکە و سەرۆکی بەندکراویان چەندین ساڵە لەگەڵ دەوڵەتی تورکیا لە دانوستاندان. ئەگەر رۆژێک حەسەن رووحانی سەرۆک کۆماری ئێران رای گەیاند کە ئامادەیە دانوستان لەگەڵ کورد بکات، ئێمە زۆرمان پێ خۆش دەبێ حیزبە سیاسییەکانی پارچەکانی تری کوردستان نامەی بۆ بنێرن و هانی بدەن و بەکارێکی باشی بزانن و هیوای سەرکەوتنی بۆ بخوازن. ئەوە دەستێوەردان نییە. دەستێوەردان ئەوەیە کە حیزب لەوێ دروست بکەیت، هێزی سەربازی بۆ پارچەیەک بنێری یان لە دژی حیزبێکی ئەوێ قسە بکەیت، لەگەڵ ئەوەشدا کە تۆ حیزبی ئەو پارچەیە نیت.

وشە: گوتت لایەنێک دەیەوێ پرۆسەی چارەسەری پرسی کورد لە تورکیا سەر نەکەوێ، مەبەستت لەو لایەنە ئێرانە؟

خالید عەزیزی: ئێران دەیەوێ کێشەی کورد لە هیچ پارچەیەک بە گفتوگۆ چارەسەر بێت. ستراتیژیی ئێران دروستکردنی ئاژاوە و کێشە لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاستە، دواتر خۆی دزەی تێ دەکات و کێشەی کوردیش دەخاتە چوارچێوەی شەڕ و تووندوتیژییەوە.

وشە: ئاماژەت دا کە پێت باشە کورد لە حکوومەتە ناوەندییەکان نزیک ببێتەوە، ئەوە حکوومەتی تارانیش دەگرێتەوە؟

خالید عەزیزی: ئەگەر حکوومەتی تاران دان بە کێشەی کورد بنێ و هەوڵ بۆ چارەکردنی بدات و دۆسیەکە لە ژێردەستی سوپا دەربێنێ و ببیاتە ئەنجوومەنی تەناهی و پەرلەمان، ئەوا ئێمە پێشوازی لێ دەکەین. ئەوان تا ئێستە ئەو مەسەلەیان نەکردووەتە پرۆژەی خۆیان، سەرەڕای ئەوەی کە لە گەشەی مەسەلەی کورد لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاست نیگەرانن. سیستەمی ئێران بە شێوەیەکە کە دەسەڵات لەبەر دەستی وەلی فەقی و کەسانی دەوروبەری ئەودایە.

وشە: ئەدی بە چ هیوایەک ئێوە دەتانەوێ لە حکوومەتی ناوەند نزیک ببنەوە، خۆ ئێوە ئەزموونێکی ٣٥ ساڵانەتان لەگەڵ

ئەو رژێمەدا هەیە؟

خالید عەزیزی: **ئێمە هانیان دەدەین. ئەزموونی ٣٥ ساڵەمان لە شەڕ هەیە، بەڵام ئێرانمان پێ نەڕووخا.**

وشە: بەردەوام لە چاوپێکەوتنەکانتدا ئەو پەیامە بۆ ئێران دەنێری، ئایا ئێران تا ئێستە وەڵامی داونەتەوە؟

خالید عەزیزی: **بەڵێ، جاری وا هەبوو کە ئەویش پەیامی ناردووە و لە خواست و پڕۆژەی ئێمە کۆڵیوەتەوە. ئێمەش وەڵاممان داوەتەوە کە لەگەڵ چارەسەری ئاشتییانەی کێشەی کورداین و کاتی خۆی لەگەڵ ئایەتوڵا خومەینی دانوستانمان هەبوو، بەڵام راوەستا و ئێستەش دەتوانین لە شوێنێک دەستی پێ بکەینەوە.**

وشە: ئەدی وەڵامی ئەوان چ بووە؟

خالید عەزیزی: **ئەوان خەڵکی وایان هەیە کە رەنگە بە جۆرێک پێیان خۆش بێ بە شوێن چارەسەریدا بگەڕێن، هەڵبەت بەشێوەی خۆیان نەک بەشێوەی ئێمە، بەڵام بە باوەڕی من دەسەڵاتیان نییە.**

وشە: ئەو خەڵکانە کێن؟

خالید عەزیزی: **هەر لە نێو حکوومەتدان. خەڵکانێک دەیانەوێ چۆن بۆ چارەکردنی کێشەی ناوەکیی سیاسەتێکی مامناوەندییان گرتە بەر، بەو شێوەیەش لەگەڵ کێشەی کورددا بەرەو پێش بچن، بەڵام بەداخەوە ئەوان دەسەڵاتی زۆریان نییە.**

وشە: دواجار کە پەیامتان گۆڕییەوە کەی بوو؟

خالید عەزیزی: **ساڵێک لەمەوپێش و لەو کاتەوە راوەستاوە.**

وشە: ئەو پرسیارە بەردەوام دەکرێ، بەرەی کوردی لە رۆژهەڵاتی کوردستان چی لێ هات؟

خالید عەزیزی: **ئێستە زەمینە و زەروورەتی بەرەی کوردی نییە. ئەگەر دوو حیزبی دێموکرات نەتوانن لەسەر چەند**

مەسەلەیەکی سادە ڕێک بکەون، چۆن دەکرێ چەند حیزبێکی کوردی لە بەرەیەکدا کاری هاوبەش بکەن؟! حیزبەکانی ڕۆژهەڵات بە شتی زۆر بچووکەوە سەرقاڵن.

وشە: هەست پێ دەکرێ کە حیزبە کوردییەکان بەسەر دوو شێوە سیاسەت و جەمسەردا دابەش بوونە، ڕێگەچارەی ئەوە چییە؟

خالید عەزیزی: ڕێگەچارەی ئەوە لە پارتی و یەکێتییەوە دەست پێ دەکات.

وشە: یەکێتی و پارتی نەک پەکەکە و پارتی، وایە؟

خالید عەزیزی: بەڵێ، پەکەکە شتێکی دەرەوەیە. ئەگەر یەکێتی و پارتی پێوەندییەکانیان باش بکەن و شوێنەواری دوو ئیدارەیی بسڕنەوە و نەتەوەسازی لە باشووری کوردستان دەست پێ بکەن، ئەوکات دەرفەت بۆ مانۆڕی پەکەکە نامێنێت.

وشە: کاتێکی دیاریکراو هەیە بۆ گۆڕینەوەی پەیامەکانتان لەگەڵ ئێران؟

خالید عەزیزی: ئەگەر ئێستەش حکوومەتی ئێران پەیام بنێرێ، بێگومان لەلایەن ئێمەوە بێ وەڵام نابێت.

وشە: ناوەڕۆکی دوا پەیامی ئێران بۆ ئێوە چ بووە؟

خالید عەزیزی: پێیان خۆش بوو لەگەڵ ئێمە باس بکەن کە چارەسەری کێشەی کورد چۆن دەبینین، فیدرالیزمان دەوێ یان دەمانەوێ ئێران دابەش بکەین. ئێمە گوتوومانە کە ئەوە ئێمە نین ئێران دابەش دەکەین، بەڵکو دیکتاتۆرییەتە کە دەرفەت نادا لایەنەکانی تر لە دەسەڵاتدا بەشدار بن. کەواتە دابەشکردنی مافی سروشتیی ئەو بەشەیە کە خۆی لە دەسەڵاتدا نابینێتەوە. ئەوان دەیانگوت کە ئێران بۆ فیدرالیزم نابێت. ئێمە پێمان گوتوونە کە ڕێبەرەکەتان گەیشتە ئەوەی دانوستان لەگەڵ کورد بکات و ئێوەش بچنە سەر ڕێگەی ڕێبەرەکەتان.

وشە: خوێندنەوەی خۆت بۆ نیازی ئەوان چییە؟

خالید عەزیزی: من پێم وایە بەشوێن چارەسەرییەکی دیاریکراودا نین و بەرنامەی کاریان نییە. ئەوان دەیانویست ڕاوێژی زاری ئێمە بزانن.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٢٠ی ئاگۆستی ٢٠١٤

خالید عەزیزی: ئاسمانی عێراق بەدەستی ئەمریکا و حکومەتەکەشی بەدەستی ئێرانەوەیە

لڤین پریس

خالید عەزیزی سکرتێری گشتیی حزبی دیموکراتی کوردستان – ئێران ئاشکرایدەکا کە بەر لە ساڵێک کاربەدەستانی ئێران داوای تێڕوانینی ئەوانیان لەسەر چارەسەرکردنی کێشەی کورد کردووە.

خالید عەزیزی دەڵێت؛ ئاسمانی عێراق بەدەستی ئەمریکا و ئەو خاکەشی حکومەتی عێراق کۆنترۆڵی کردووە بەدەستی ئێرانەوەیە، بە بۆچوونی ئەو ئێران هەوڵ دەدات بۆ بەرژەوەندیی خۆی سوود لە ناکۆکییە نێوخۆییەکانی هەرێم وەربگرێت، رەتیشی دەکاتەوە قاسم سولێمانی هەوڵێری لەدەستی داعش رزگارکردبێ.

عەزیزی لە بارەی ئەگەری دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکداریی حزبەکانی بەرهەڵەستکاری رژێمی ئێرانیشەوە عەزیزی دەڵێت؛ " ئێمە لە سەردەمێکداین هەم پێشمەرگەی چەکدارمان هەیە، هەم هەزاران ئەندام و لایەنگرمان لە نێو خۆی وڵات چەکدارن، لە راستیشدا چۆنێتی دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکداری کە بتوانییین جوڵانەوەیەکی جەماوەری رێکخراو دروستبکەین، لەنێوخۆماندا قسەی لەسەرە، بەڵام هێشتا بڕیارمان نەداوە خەباتی چەکداری وەکو پێشتر دەست پێبکەینەوە."

سکرتێری گشتی حزبی دیموکراتی کوردستان ئەو قسانەش رەتدەکاتەوە کە خەباتی چەکدارییان بەیەکجاری راگرتبێ، لەو بارەیەوە بۆ ئاژانسی ئانادۆڵو دەڵێت؛ " بەهیچ شێوەیەک خەباتی چەکدارییمان لەهەرێمی کوردستان بەشێوەیەکی رەها رانەگرتووە، بەڵام شێوازەکەمان گۆڕیوە، ئەویش ئەوەیە راستەوخۆ هێرش نەکەینە سەر کۆماری ئیسلامی، بەڵام لە شوێنێکدا

هێرشی کردە سەر ئێمە بەدەنگ دێین و بەرگریی دەکەین."

عەزیزی ئاماژە بۆ ئەوە دەکات؛ تەنینی رۆژهەڵاتی کوردستان لەلایەن کۆماری ئیسلامی ئێرانەوە بە سوپای پاسداران و بەسیج و ئیتیلاعات و جاش وایکردووە پێشوازیی خەڵک لە حزبە کوردییە ئۆپۆزسیۆنەکانی رژێمی ئێران زیاتر بێ.

لە بارەی سەرۆکی نوێی حکومە خالید عەزیزی رووندی دەکاتەوە؛ "لە هەڵبژاردنەکاندا رۆوحانی هەندێ پەیامی دا، بەڵام بەداخەوە بەدوایاندا نەچوو، وەکو خوێندن بە زمانی کوردی و ئاوەدانەوە بە هەندێ لە مادە یاساییەکان بۆ ئازادی حزبەکان و هەندێ کرانەوەی سیاسی ئەوانەمان بە باش دەزانی و پێمان وایە مەرجی کۆماری ئیسلامی لەوەدایە خەباتی بەرفراوان کۆمەڵانی خەڵک دروست ببێ و خەڵک ترس و دڵەڕاوکێی نەمێنێ و بە زەرەری کەمتر بچێتە نێو خەباتەوە."

"خۆمان بۆ گۆڕانکارییەکان ئامادەدەکەین"

سکرتێری حزبی دیموکراتی کوردستان "ئەگەر رۆژێک لە رۆژان ئێران گۆڕانکاریی بەسەردابێ لەو کاتەدا بۆشاییەک لە کوردستانی ئێران دروست ببێ ئەوا وەکو حزبی دیموکرات و ئەو لایەنانەی تر هەوڵ دەدەین بتوانییں زوو ئەو بۆشاییە کۆنترۆڵ بکەی".

عەزیزی رووداڵی گۆڕانکاری لە ئێران بە دوور نازانێ و دەڵێ: "کۆماری ئیسلامی لە دروستکردنی هەموو قەیرانەکانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەستی هەیە، لە یەمەنەوە بگرە تا دەگاتە فەلەستین و لەوێوە تا دەگاتە لوبنان و لەوێ بە سوریاوە دێتەوە عێراق، کۆماری ئیسلامی ستراتیژی ئەوەیە بە دروستکردنی قەیران لە دەرەوەی سنووورەکانی خۆی تەمەنی خۆی درێژ دەبێ، دەیەوێ خەڵک بەقەیرانەکانەوە سەرقاڵ بکات، بەڵام زوو یان درەنگ ئەو کێشانە دەچنە نێو سنووورەکانییەوە، لەو کاتەدا ئێمە نامانەوێ بۆشایی دروست ببێ."

عەزیزی دەشڵێ؛ جیاوازییەکی زۆر لە نێوان رۆژهەڵات و رۆژئاوای کوردستان هەیە و ئەوان زووتر دەرفەتەکان دەقۆزنەوە، لەو بارەیەوە دەڵێت "رۆژهەڵاتی کوردستانی ناوچەیەکی فراوانی جوگرافییە و نزیکەی حەفتا ساڵ بەر لە ئەمرۆ کۆماری کوردی لەوێ دروستبوو، عەقڵییەت و ناسیۆنالیزمی کوردی لە رۆژهەڵات زۆری جیاوازە لە رۆژئاوا، لە رۆژهەڵات خەڵک زۆر لەمێژە خۆی ئامادەکردووە، لەشەڕی دووەمی جیهانی دەرفەتێک هاتە کایەوە حزبی دیموکرات و قازی محەمەد کۆمار و حزبیشیان دروستکرد، پاش کودەتاش لە ئێران بۆشاییەک دروستبوو حزبی دیموکرات دیسانەوە توانی پڕی بکاتەوە"

ئەو باس لەوەش دەکات کە تا ئێستا هەوڵیان نەداوە بەهانە بەدەستی رژێمی ئێرانەوە بدەن بۆ ئەوەی فشار بخاتە سەر هەرێمی کوردستان، بۆیە چالاکییەکانیان سنووردارکردووە.

سکرتێری گشتی حزبی دیموکراتی کوردستان خالید عەزیزی، لەبارەی وتوویژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی ئێران بۆ ئاژانسی ئانادۆلۆ ئاشکرای دەکات بەر لە یەک ساڵ کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی لەرێگەی لایەنی سێهەمەوە داوای بۆچوون و تێڕوانینی ئەوانییان کردووە لەبارەی کێشەی کورد و چارەسەرییەکان لە رۆژهەڵات، لەوبارەیەوە دەڵێ:" کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی ئێران نزیکەی ساڵێک بەر لە ئێستا لەرێگەی لایەنی سێهەمەوە پەیامێکیان بۆ ئێمە نارد و داوای تێبینی و خوێندنەوەی ئێمەیان لەسەر چارەسەرێکی ئیحتیمالی دۆزی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان کرد، کە کورد داوای چی دەکا، ئێمەش پێمانوتن دەبێ قبوڵی بکەین کە نە ئێمە وەکو کورد کۆماری ئیسلامییمان پێ ناڕوخێ، و کۆماری ئیسلامیش ناتوانێ ئێمە وەکو کورد لەناوبەرێ، جا بۆیە کێشەی کورد کێشەیەکی سیاسییە و رێگە چارەی سیاسی دەوێ، پێمانوتن وەکو تورکیا بکەن ئەوان دەستیان پێکردووە و ئێوە دواکەوتوون".

"تورکیا باش دەکا لەرێگەی ئاشتییەوە کێشەی کورد چارەسەر دەکان"

لەبارەی تێڕوانین و هەڵوێستی کۆماری ئیسلامی ئێرانەوە لەبارەی کێشەی کورد و چارەسەرکردنی سکرتێری گشتی حزبی دیموکراتی کوردستان – ئێران دەڵێت؛ "لەو باوەڕەداین کە سەیر نییە پەیوەندیی ئێران لەگەڵ حزبی کوردی پارچەکانی تر باش ببێ، بەڵام رەفتاری لەگەڵ کورد و حزبە کوردییەکانی رۆژهەڵات زۆر خراپ و دڕندایەیە و لەسەر بنچینەی سەرکوتکردنە و تێکەڵکردنی کێشەکەیە بە شیعەگەرایی و حاشاکردن لە مافەکانی خەڵک. ئێران سوودی لەهەموو فاکتەرەکان وەرگرتووە بۆ پەراوێزخستنی دۆزی کورد لە رۆژهەڵات، لە ئێران دەسەڵات لە دەستی وەلی فەقیە (خامنەیی) دایە و لەنێوانی خۆشیاندا کێشەیان لەگەڵ رۆحانی هەیە کە رەنگە وەکو خاتەمی لێ بێ، چونکە ئەوانەی لەدەوروبەری خامنەییدان بە ئاسانی رێگە بەوە نادەن چاکسازیی بکرێ لەوبارەوە."

عەزیزی باسی هەنگاوەکانی حکومەتی تورکیا کە ماوەیەکە بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد لەوێ دەیهاوێژێ دەکا و دەڵێ:

"تورکیا دەیەوێ لەرێگەی ئاشتییەوە کێشەی کورد لە باکوور چارەسەر بکا، ئەوە شتێکی باشە و هەمیشە هانی حکومەتی تورکیا دەدەین لەو پێناوەدا."

"قاسم سولێمانی نەبوو هەولێری رزگارکرد"

بەشی یەکەم

لەبارەی هێرشەکانی دەوڵەتی ئیسلامی ناسراو بە "داعش" بۆ سەر هەرێمی کوردستان خالید عەزیزی ئاشکرای دەکات لەو کاتەی هێرشەکان نزیکی شارە گەورەکانی هەرێم بوونەوە ئەوان بەرەسمی بە لایەنەکان و حکومەتیان راگەیاندووە کە ئەوان دەتوانن یارمەتییدەریان بن، بەڵام ئەوان هیچ وەڵامێکیان نەداونەتەوە.

عەزیزی لەو رووەوە دەڵێت؛ "کە مەسەلەی داعش هاتە گۆڕێ لایەنەکان و حکومەتی هەرێممان ئاگادارکردەوە ئەگەر بتوانیین هاوکارییان بکەین ئامادەین، لەگەڵ ئەوەشدا پێمان وایە هەرێم چوارچێوەیەکی یاسایی خۆی هەیە و سەرۆکی هەرێم و پەرلەمان و حکومەتی هەیە، ئەوان داوایان لە ئێمە نەکرد هاوکارییان بکەین، ئێمەش زانیمان بەهۆی ڕەچاوکردنی هەستیاریی هەرێمی نەیانکرد، زۆرینش ئاساییە حکومەتی هەرێم بەرژەوەندیی خۆی لەگەڵ بەغدا و تاران و ئەنکەرە هەیە ئێمە لەوە دەگەین، بۆیە خۆمان نەچووین بۆ شەڕ، لەو پەیوەندییە وتومانە ئەگەر بەرژەوەندیی ئێوە لەوەدا بێ بەشداریی دەکەین ئەگەر نا نایکەین."

لەبارەی کشانەوەی هێزی چەند لایەنێکی کوردی ئێران کە لەهەرێمدا بەشداریی شەڕەکانی داعشیان دەکرد پاش سەردانەکەی وەزیری دەرەوەی ئێران بۆ هەرێم، عەزیزی دەڵێ؛ نازانێ بە فشاری ئێران بووە یان نا، لەگەڵ ئەوەشدا دەڵێت "حکومەتی ئێران پێیخۆش نییە هێزی پێشمەرگەی کوردستانی ئێران تەنانەت لەبەرەی شەڕی دژ بە داعشیشدا دیار بێ، چونکە ئەو دەیەوی ئێمە و تواناکانمان لە خەڵکی دەرەوە بشارێتەوە، ئەگەر فشاریشی هێنابێ بۆ سەر هەرێم سەیر نییە."

لەبارەی بڵاوبوونەوەی قسەی بەرپرسێکی سەربازی ئێران گوایە فەرماندەی هێزەکانی سوپای قودسی ئێرانی قاسم سولەیمانی بە ٧٠ پاسدارەوە هەولێری لە دەست داعش رزگار کردووە، عەزیزی دەڵێت؛ "هەولێر بە ئاسانی نەدەکەوتە دەستی داعش، دووەم ئەگەر وایوتبێ راست نییە، چونکە هەولێر و هەرێم یەکەم بە فیدارکاری و بەرگریی خەڵکی باشوور و دووەم پشتیوانی کۆمەڵگەی نێودەوڵەتی و بەتایبەت ئەمریکا پارێزراوە، نە بە رۆڵی ئێران و نە رۆڵی قاسم سولەیمانی بووە، ئەوان خاکی خۆیان بە ئاسانی پێ ناپارێزرێت".

"ئاسمانی عێراق بەدەستی ئەمریکا و زەویی حکومەتەکەشی بەدەستی ئێرانەوەیە"

لەبارەی بوونی ئێران لە عێراق و هەرێمی کوردستانیشەوە کە قسەی زۆر لەسەر بوونی بەهێزی دەزگای هەواڵگریی ئێران دەکرێ عەزیزی دەڵێ؛ "بۆ من زۆر زەحمەتە وەڵامی ورد بدەمەوە، بەڵام دوای ڕوخانی سەدام حوسێن ئێران بەگشتی لە عێراق دەستی بااڵی هەیە و قسەی کۆتایی ئێران دەیکات، لەهەرێمی کوردستان یەکجار پێشبینی ناکەم بەوشێوەیە بێت

و ئێران قسەی یەکەم بکا، پەیوەندیی حزبە کوردییەکانی هەرێم لەگەڵ تاران شتێکی ئاساییە، بەڵام ئێران تێدەکۆشی لە ناکۆکییەکانی نێوخۆی هەرێمی کوردستان بۆ بەرژەوەندیی خۆی کەڵک وەربگرێ."

لەبارەی بوونی هێزی ئێرانیشەوە لە عێراق دەڵێ؛ "زانیاریی وردم لەبارەی ژمارە و ئاماری ئەوانەوە لە لا نییە، بەڵام زانیاریی ئەوەمان هەیە ستراتیژیی ئێران ئەوەیە بەهیچ شێوەیەک دەوڵەتی شیعی لە بەغدا نەڕوخێت، ستراتیژی دووەمیان ئەوەیە کە عێراق بەجێ نەهێڵێ، ئیتر کێشەکانیش زۆرن کە وا دەکا بمێنێتەوە."

ئەو دەشڵێ؛ "ئاسمانی عێراق بەدەستی ئەمریکاوەیە، خاکەکەشی بەشێکی بەدەستی کورد و بەشێکی بەدەستی داعش و بەشێکیشی بەدەستی حکومەتی عێراقە کە ئەمەی دوایی بەدەستی ئێرانەوەیە."

دەشڵێ؛ ئێرانییەکان هەمیشە دووبەرەکی و سێبەرەکی لەنێو بەرامبەرەکانیان دروست دەکەن و ئێران بەدوای ئەو ئامانجەیە لە هەرێمی و کوردستان.خالید عەزیزی ئاماژەی بۆ ئەوەشکرد کە زانیارییان لەسەر ئەوە نییە ئایا ئێران داوای دەرکردنی حزبە کوردییە بەرهەڵستکارەکانی لە هەرێمی کوردستانی کردبێ، دەشڵێ" تا ئێستا بەرپرسانی هەرێم شتی وایان لەگەڵ باس نەکردووین."

لەکۆتایی قسەکانیدا سکرتێری گشتی حزبی دیموکراتی کوردستان – ئێران هێما بۆ ئەوە دەکات کە لەنێوخۆی ئێران بەتایبەت لە ناوچە کوردییەکاندا هێزی توندڕەوی هاوشێوەی داعش هەن، بەڵام ئێران هیچ کێشەی لەگەڵیاندا نییە، بە قسەی ئەو کۆماری ئیسلامی ئەو هێزە توندڕەوانەی لە حزبە کوردییەکان پێ باشترە، دەشڵێ" کۆماری ئیسلامی وای داناوە ئەگەر سبەی شتێک رووبدا ئێمە نەتوانیین ئەو ناوچە کوردییانە کۆنترۆڵ بکەین."

سەرچاوە: ماڵپەڕی لڤین پریس - ڕێکەوتی: ٢٩ی سێپتەمبەری ٢٠١٤

وتوویژی رادیۆ فەردا لەگەڵ بەڕیز خالید عەزیزی، سکرتێری گشتی ح د ک

هەوڵەکان بۆ دیتنەوەی چارەسەری ئاشتیانەو دێموکراتیکی پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان

ڕۆژی چوارشەممە ڕێکەوتی ٢١ی ڕەزبەری ١٣٧٣ی هەتاوی، رادیۆ نێونەتەوەی فەردا، وتووێژێکی لەگەڵ بەڕیز خالید عەزیزی، سکرتێری گشتی حیزبی دیموکراتی کوردستان پێک هێنا، کە ئێمە دەقی وتوێژەکەمان وەرگێراوەتەوە سەر کوردی و دەیخەینە بەر دیدەی خوێنەرانی ئازیز.

وتوێژکار: ایلیا جزایری- بەیروت
سەرچاوە ڕادیۆ فەردا

پرسیار: ماوەیەک لەمەوبەر هەواڵی تێکهەڵچوونی هیزەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستان لەگەڵ هێزەکانی ئێران لە چەند ناوچەیەکی ئێران بڵاو بووەوە، ئایا حیزبی دیموکراتی بۆ جارێکی دیکە دەستی بە خەباتی چەکداری کردووەتەوە؟ هیچ جووڵەیەک لەو ناوچەیە هەبووە کە بووە هۆی تێکهەڵچوونی چەکداری؟

خالید عەزیزی: بە ئاوڕدانەوەیەک لە سەردەمی چەکداری دەبێ بڵێم کە لە دوای شۆڕشی ئێرانەوە، ئێمە هەموو کات هەوڵمان داوە کێشەی کوردستانی ئێران لە ڕێگەی وتوێژ و دانووستان لەگەڵ حکومەتی ناوەندی چارەسەر بکەین، بەڵام بە داخەوە جمهوری ئیسلامی ڕێگەی وتوێژ و دانوستانی قبوڵ نەکرد و ڕێگە چارەی سەربازی گرتە بەر و شەڕی بە سەر ئێمە دا سەپاند. کاتێکیش کە شەڕ بە سەر خەڵکی کوردستاندا سەپێندرا، حیزبی دیموکرات و هێزی پێشمەرگەی کوردستان، بەرگریان لە خۆیان کرد. هەر بۆیە ئەوە شەڕ ئێمە هەڵمان نەبژارد و ئێمە نەبووین کە دەستمان پێکرد. هەموو کات

هەوڵمان دا کە شەڕەکە زووتر کۆتایی پێ بێت و دۆخی کوردستان ئەمنییەتی نەکرێ. لە دوای دەستپێکی شەڕیش ئێمە هیچ ڕێکەوتنێکی ئاگربڕمان لە نێوان دا نەبووە و هیچ چەشنە بەرپرسایەتییەکی یاسایی کە لە ئەنجامی دانووستان و ڕێکەوتنێک لە نێوان ئێمە دا هاتبێتە ئاراوە وجوودی نیە. ئەو تێکهەڵچوونانەی دواییش بە هۆی بوونی پێشمەرگەی ئێمە بوو لە ناوچە، کە دیارە زۆربەی کات ئێمە پێشمەرگەمان لە ناوخۆی وڵات هەیە.

بەڵام پێویستە ئاماژە بەوە بکەم کە ئێمە ماوەی جەند ساڵە بە پێشمەرگەکانی خۆمان وتووە کە خۆیان لە شەڕ و تێکهەڵچوون ببوێرن. هێرش نەکەنە سەر پێگە و بارەگاکانی حکومەت و هێزەکانی سپای پاسداران، تەنانەت ئەگەر هێرشیشیان کرایە سەر تەنیا بەرگری لە خۆیان بکەن. زۆر کات هەبووە کە هێزەکانی کۆماری ئیسلامی بە دوای پێشمەرگەکانی ئێمە کەوتوون و هەوڵیانداوە کە تووشێ شەڕیان کەن، بەڵام هێزەکانی ئێمە بە گوێرەی ڕێنوێنیەکانمان خۆیان لە شەڕ بواردووە. لەو دووابیانە دا کە وەک هەموو جارێک هێزەکانی حیزبی دیموکرات لە ناوچە بوون، هێزەکانی سپای پاسداران و ئیتلاعات بۆسەیەکیان بۆ دا دەنێن و بە ناچار پێشمەرگەکانی ئێمە بۆ خۆپاراستن و بەرگری لە خۆ کردن، وڵامی هێرشبەران دەدەنەوە و لەو نێوانە دا هەم هێزەکانی ڕژیم کوژراویان هەبوو و ئێمەش شەهید و بریندارمان هەبوو.

پرسیار: لەم دواییانە ولە وتووێژێک دا لەگەڵ هەواڵدەری ئاناتۆلی، ئاماژەت بەوە داوە کە خەریکن بۆ جارێکی دیکە بەرەو قۆناغی شەڕی چەکداری هەنگاو دەنێنەوە، ئایە بە ڕاستی نیازێکی واتان هەیە کە جارێکی دیکە بەگەڕێنەوە قۆناغی شەڕی چەکداری؟ لە بنەڕەت دا ئایا حیزبەکەتان توانای ئەوەی هەیە؟

خالید عەزیزی: هەر وەک پێشتریش باسم کرد هیچ چەشنە ئاگربڕێک لە نێوان ئێمە کۆماری ئیسلامی دا بە شێوەی فەرمی و یاسایی نیە. ئێمە نامانەوێ شەڕی چەکداری دەست پێ بکەینەوە، بەڵام کێشەکە ئەوەیە کە دۆخی کوردستان دۆخێکی ئەمنیەتی و سەربازیی و هەم ئێمە و هەمیش کۆماری ئیسلامی هەردووک لامان چەکدارین. بارودۆخەکە خۆی لە خۆیدا دۆخی شەڕە، ئەگینا ئێمە مەبەستمان نیە کە شەڕی چەکداری دەستپێبکەینەوە. ئێمە خۆمان جوڵە چەکداریمان ڕاگرتووە. دیارە مەبەستم لەوە چالاکی چەکدارانە و هێرش بۆ سەر هیزەکانی حکومەتە لە کوردستان دا.

ئێمە ئێستاش لە سەر ئەو بڕوایەین کە کێشەی کوردستانی ئێران، کێشەی نەبوونی دیموکراسی لە ئێران دا و وڵام نەدانەوەی کۆماری ئیسلامی، هەمووی دەبێ لە ڕێگەی مەدەنییەوە هەوڵی بۆ بدرێ و لە ڕێی وتووێژەوە چارەسەر بکرێ. چونکا کۆماری ئیسلامی هەموو کات هەوڵی داوە کە بارودۆخی کوردستان زیاتر ئەمنیەتی بکات و لەو ڕێکارە، بە دژی خەڵکی کوردستان و تێکۆشانە مەدەنییەکانی کەڵک وەرگرێ.

پرسیار: وەزیری ئیتلاعاتی کۆماری ئیسلامی لەم دواییانە دا وتبووی کە لەگەڵ حیزبی دیموکراتی کوردستان وتوویژیان هەبووە، هیچ چەشنە وتوویژێک هەبووە لە نێوانتاندا، ئەگەر بووە، سەبارەت بە چی وتوویژتان کرد؟

خالید عەزیزی: ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ زیاتر لە یەک ساڵ لەمەپێش، کە لە لایەن کۆماری ئیسلامییەوە داوا لە ئێمە کرابوو کە لەگەڵیان دانیشین. ئێمە چەند جارێک دانیشتنمان هەبوو پێکەوە. ئەوان سەبارەت بە مەسەلەی کورد لێیان پرسین، سەبارەت بە خۆرهەڵاتی ناوەراست و بە تایبەتی سەبارەت بە کوردستانی ئێران و ئەو کێشانەی کە لە ماوەی چەند ساڵی رابردوو دا لە نێوانماندا هەبووە و ئێمەش ڕای خۆمان پێ گوتوون.

دیارە لە درێژە وتوویژەکاندا باس لە چارە سەر کرا، کە ئایا ئەو کێشانە چۆن چارەسەر دەکرێن و چۆن بییانخەینە گەڵاڵەی کاری خۆمان. ئێمە جەند پێشنیارێکمان دانێ. پێشنیاری یەکەممان ئەوە بوو کە لە دوای شۆڕشی گەلانی ئێرانەوە و لە دوای سەرهەڵدانی کێشەی نێوان گەلی کورد و حکومەتی ناوەندی، وتوویژ و دانووستان هەبوو، هەیئەتی دانوستانکاری کورد و حکومەتی ناوەندی وتوویژیان دەکرد، ئێمە داوامان کرد کە بگەڕێینەوە بۆ ئەو دەورانە. پاشان مەسەلەی کورد لە خانەی ئەمنیەتی سپای پاسداران و وەزارەتی ئیتلاعات بێننە دەر و بکەوێتە دەستووری کاری حکومەتەمەوە.

ناکرێ کێشەکان لە ڕێی سەربازییەوە چارەسەر بکەین. بارودۆخی کوردستان لەوە زیاتر ئەمنیەتی نەکەن. ئەگەر بەراستی بە دوای ڕێگە چارەی بنەڕەتییەوەن دەبێ واز لە ئێعدام و زیندانی کردنی خەڵک بێنن. دەبێ کوشی باوڕپێک کردن لە نێوان ئێمە و نوێنەرانی حکومەت دا دروست ببێ، لەو دۆخە ئەمنیەتییە بێینە دەر و پاش دەستبەر کردنی کەش و هەوایەکی گونجاو، درێژە بە وتوویژەکان بدەین. بەڵام ئەو وتوویژانە درێژەیان نەبوو و ئەوان پێوشوێنی وتوویژەکانیان نەگرتەوە.

پرسیار: ئەتوانم بپرسم کە وتوویژەکان لە کوێ و لە چ ئاستێک دا بوون؟

خالید عەزیزی: لە ئێستا دا نامەوێت هیچ ئاماژەیەک بە شوێن و ئاستی دانوستانکارەکان بدەم، بەڵام لە دوای تێرۆری دکتور عەبدولڕەحمانی قاسملوو بە دواوە، دەبێ بڵێم کە ئەوە یەکەمین دانیشتینی لەو جۆرە لە نێوانمادا، بەلام تا ئێستا هیچ ئەنجامێکی نەبووە.

پرسیار: پەیوەندی ئێوە لەگەڵ ئەو حیزبانەی کە لە چوارچێوەی نیزام دا کار دەکەن چۆنە، مەبەستم حیزب و ڕێکخراوە ئیسلاحخوازەکان؟ بە تایبەت ئێوە لە کاتی هەڵبژاردەکانی سەرۆک کۆماری ساڵی ٨٨ی هەتاوی دا، پشتگیری مەهدی کەروبی،تان دەکرد. ئایا ئەو پەیوەندییانە درێژەیان هەیە؟

خالید عەزیزی: زۆر زەحمەتە کە ئێمە لەگەڵ حیزب و ڕێکخراوەکانی ناوخۆی ئێران پەیوەندی ڕاستەوخۆ و ڕەسمیمان هەبێ. نە ئەوان لە دۆخێکی وا دان کە بتوانن پەیوەندی بە ئێمە بکەن و نە ئێمەش لە ناوخۆی ئێراندا هەلومەرجێکی وامان بۆ ڕەخساوە کە ڕۆژانە و بە شێوەیەکی ڕۆتین پەیوەندییان لەگەڵ بگرین. بەڵام سەرەڕای ئەو بەربەستانەش سیاسەتی حیزبی دیموکرات هەموو کات ئەوە بووە کە لە بزووتنەوەی مەدەنی و ئیسلاحخوازی کە لە ناوخۆی ئێراندا هەوڵی ئەوە دەدات کارتێکەری لە سەر حکومەت دابنێ پشتگیری بکەین. هەر لەو چوارچێوەش دا بوو کە لە کاتی خۆپاڵاوتنی ئاغایانی کەڕوبی و موسەوی بۆ سەرۆک کۆماری، بە تایبەت لەو بوارە دا کە ئەوان باسی مافی نەتەوەکانی ئێران و لانی کەم باسی مەسەلەی کوردیان هێنابووە ئاراوە و باس لە ئازادی بەندییە سیاسییەکان و جێ بە جێ کردنی خاڵەکانی قانوونی ئەساسی ئێران دەکرا، ئێمەش دەمانویست پشتگیریان بکەین، چونکا ئەوە هەوڵی سەرهەڵدان و گەشەی بزووتنەوەی میللی دەدا. دیارە ئێستاش لە سەر ئەو بڕوایەن کە دەبێ هاریکاری بزووتنەوەی لەو چەشنە لە ناوخۆی ئێراندا بکرێ. هەر بۆیە پەیوەندیی ئێمە لەگەڵ بزووتنەوەی ئیسلاحخوازی یان بزووتنەوەی سەوز، یان هەموو ئەو بزووتنەوە خەڵکییانەی کە لە ناوخۆی ئێراندا هەن و لەگەڵ پرینسیپەکانی ئێمە یەکدەگرنەوە دەکرێ درێژەی هەبێ.

پرسیار: پەیوەندییەکانی ئێوە لەگەڵ حیزبە کوردییە عێراقییەکان کە ئێستا دەسەڵاتدارن چۆنە؟ ئایا وەک ئەوەی کە دەبیسین و باس دەکرێ، هێزەکانی حیزبی دیموکرات و کوردەکانی ئێران لە شەر دژ بە تاقمی خەلافەتی ئیسلامی، یان داعش، بەشداریان هەیە یان هەبووە؟

خالید عەزیزی: ئێمە لە بنەڕەت دا لە سەر ئەو بڕوایەن کە دەبێ لە ناوچەکە دا دژ ی داعش هەڵوێستێکی جیددیمان هەبێ. داعش بزووتنەوەیەکە کە هیچ سنوورێک لە نێوان شیعە و سوننی و کورد و غەیرە کورد، یان حیزبێکی سیاسی چۆن بیر دەکاتەوە ناناسێ. ئیتر واز لەوە بێنە کە ئوان لە کێشەکانی نێوان شێعە و سوننی قازانجی گەورە دەکەن.

سیاسەتی ئێمە ئەوە نەبووە کە بە شیوەی چەکداری بەشداری لە شەڕ دژی داعش بکەین و بەرەیەکی شەڕ بۆ خۆمان بکەینەوە. چونکا ئێمە لە سەر ئەو باوەڕەین کە هێزی پێشمەرگەی کوردەکانی عێراق، لە ڕووی هێزی مرۆییەوە توانای تەوایان هەبوو و حکومەتی هەرێمی کوردستانیش لێوەشاوەیی ئەو پشتگیرییە نێودەوڵەتییە هەبوو. پشتگیری ئێمە زۆرتر چەشنێک هاوەردی بوو لەگەڵ براکوردەکانمان، بۆ بەرز ڕاگرتنی ورەیان دژ بە داعش. ئەگینا لە ڕێی یاساییەوە منیش پێم وابوو کە زۆر گونجاو نیە هێزەکانی حیزبی دیموکرات دەست لە کاروباری ناوخۆیی کوردستانی عێراق، یان عێراق وەردەن و لە بەرەکانی شەڕ ئامادە بن.

بەشی یەکەم

دیارە ئێستاش لە سەر ئەو بڕوایەین کە بزووتنەوەی میللی- دیموکراسی لە ئێران و کوردستانی ئێران، لە ڕێگە پشتگیری یاسایی و سیاسییەوە زیاتر دەتوانێ هاریکار بێت لە شکستی داعش لە ناوجەکە دا، تا پشتگیری سەربازی و ناردنی پێشمەرگە بۆ بەرەکانی شەڕ، چونکا پێم وانیە کە پێویستییەکی وا لە ئێستا هەبێ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی حدک میدیا - ڕێکەوتی: ١٣ی نۆڤیەمبەرری ٢٠١٤

خالید عەزیزی: حزوری پێشمەرگەی دیموکرات لەبەرەکانی شەڕی دژ بەداعش کۆمەڵێک حەساسییەتی ناوچەیی بۆ هەرێم بەدواوە دەبوو

نا: خالید محەمەدزادە

ناوێنە: زۆرتان بۆ کۆنگرەی حزب نەماوە، ئایا بەرنامەی تەواونەکراوتان ماوە کە لەو چوار ساڵە نەکرابێت پیادەی بکەن؟

خالید عەزیزی: لەبەر ئەوەی ئێمە وەک حزبێکی فەرمیی و قانونیی لەنێوخۆی وڵاتدا بواری کارو تێکۆشانمان نییە، بەداخەوە ناتوانین بەرنامەی حزب بخەینە مەیدانی کارو ژیانی سیاسیی رۆژانەی خەڵکو بەو جۆرە قەزاوەتی لەسەر بکرێت تاکو بزانین چەندەمان بۆ پیادەکراوەو کەموکوڕیەکانمان لەچیدان. لەگەڵ ئەوەشدا ئێمە لەکۆنگرەی ڕابردوە تا ئێستە تێکۆشاوین کە بەشێوەیەکی فرە ڕەهەند لەگەڵ بارودۆخی ئێران ڕەفتار بکەین بۆ وێنە، تێکۆشاوین لەو دەرفەتانەی کە لەپێوەندی لەگەڵ کێشەکانی نێوخۆی دەسەڵاتو هەڵبژاردنەکان لەئێراندا دێنە گۆڕێ بەجۆرێک قەزیەی کورد بەڕۆژ بکەینو خەڵک هانبدەین کە بەدواداچون بکەنو بەگوێرەی ئیمکانو گونجان داواکانی خۆیان لەڕۆژهەڵاتی کوردستان دەستنیشان بکەنو ڕێکخستنی لەسەر دروست بکەن.

ناوێنە: کونگرە دەگرن یا بەئومێدی یەکگرتنەوە لەگەڵ حدکا دوایدەخەن؟

خالید عەزیزی: بەپێی پێڕەوی نیوخۆیی حزب ئێمە دەبێ لەماوەی ساڵی داهاتوی ئێراندا کۆنگرە بگرین. بێگومان کۆمیتەی ناوەندیی دەتوانێ بەلەبەر چاوگرتنی بارودۆخێکی تایبەتی سیاسیو حزبیی پێشنیازی ئەوە بکات کە گۆنگرە زوتر یان

دەرەنگتر لەکاتی خۆیدا بگیرێ. چارەسەری کێشەی دێموکراتەکان بۆ هەردوک لای دێموکرات دەتوانێ بابەتێک بێتو شوێن لەسەر کاتی گۆنگرەی هەردوک لا دابنێت. ڕەوتی دانیشتنو گفتوگۆکانی ئێمەو دێموکراتەکان تاکو ئێستە نەگەیشتۆتە ئەو قۆناخە لەچارەسەری کێشەکان کە کۆنگرەی بۆ وەدوا بخەین. بەڵام، ئەگەر لەدرێژەی ئەو ڕەوتەدا بۆ جێبەجێکردنی میکانیزمەکان بۆ یەکگرتنەوە بەپێویستمان زانی، لەو حاڵەتەدا دەکرێ قسە لەوەدواخستنی کۆنگرەش بکەین.

ناوێنە: لەنێوخۆی حدک، ڕەخنەتان لییدەگرن کە زۆر خۆتان بەپرسی یەکگرتنەوە لەگەڵ حدکا خەریک دەکەن لەحاڵێکدا وەک دەڵێن کە پرسی یەکگرتنەوە لای حدکا تەفسیرو لێکدانەوەی تری بۆ دەکرێت، ئەم هەمو چاوەڕوانیە بۆ یەکگرتنەوە بۆ کە لایەنی بەرامبەر وەک خۆتان دەڵێن ئامادە نین؟

خالید عەزیزی: هەروەکی کاتی خۆی لێکترازانو لەتبونی حزبی دیموکرات بو بەئەسبابی کۆمەڵێک کێشەو تووڕەیی و ڕەخنە لێکتر کە ئێستە بەخۆشیەوە زۆر کەمبۆتەوە. بێگومان پرسی یەکگرتنەوەش قەزاوەتو تێبینیو ڕەخنەی جۆراوجۆری دێتەوە سەر. ئەوە ڕاستە ئێمە زۆر خەریکی پرسی یەکگرتنەوە بوینو ڕەنگە دەستپێشخەرییشمان کردبێو کاتی خۆی گەڵاڵەیەکیشمان ئامادەکردو بەجیدییش کارمان بۆ کردوە. بەڵام بەداخەوە ئێمە تاکو ئێستەش ئەو جیدییەتو بەدواداچونەمان لەلایەکەی دیکەی دێموکراتدا نەبینیوە. بۆیە هیچ سەیر نییە کە بەشێک لەئەندامانی حزب ڕەخنە لەخۆم دەگرنو دەڵێن مادام لایەکەی دیکە جیدیی نییە، پێویست ناکات ئێمەش لەوە پتر خۆی پێوە ماندو بکەین. سەرەڕای هەموی ئەوانە، ئێمە دەبێ زەرورەتی یەکگرتنەوەی دێموکراتەکان بخەینە خانەی پێداویستیی بەرژەوەندیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بێگومان ئەو پرۆسەیە پشودرێژیو حەوسەڵەی گەرەکە، بەڵام نابێ زۆر بکێشێو کات لەدەستبدەین. ئەگەر ئەو کێشانە چارەسەر نەکەینو بەتوانایی و دەستئاوەڵەییەکی باشتر ڕوبەڕوی پێشهاتەکان نەبینەوە، هەم وەک دێموکراتو هەمیش وەک کوردی ئێران زۆر زەرەرمەند دەبین.

ناوێنە: لەو سەفەرەی دوایت بۆ ئەمەریکا باسی چیتان لەگەڵ ئەمەریکا کردوە؟ گوایا ئەمەریکیەکان پێیانگوتون کە مەوافیقی چالاکیی چەکداریی ئێوە بەرامبەر بەئێران نینو ئێوەش دوای ئەوە چالاکیی چەکداریی پارێزەرانی ڕۆژهەڵاتتان ڕاگرتوە؟

خالید عەزیزی: من لەو سەردانەی واشینگتۆندا، یەکەم باسی ئەوەم کردوە لەڕۆژهەلاتی نێوەڕاستدا کێشەکانی قەومیی، تایفیی و ئاینیی کە پاشخانێکی مێژوییو چارەسەرنەکراوی هەیەو لەخۆیدا بۆتە ئەسبابی نائەمنییو تۆندوتیژییو دیاردەی وەک داعش لێککەوتۆتەوە، کورد بۆتە فاکتۆرێک کە ئەگەر دیفاعی لێبکرێو پشتیبگیرێو یارمەتیبدرێ دەتوانێ دەوری باشی هەبێ لەدروستکردنی ئەمنو ئاساییشو سەقامگیریی ناوچەکە. دوهەم، ئێمە پێمانوایە کە کۆماری ئیسلامیی

سەرچاوەی بەشێکی زۆری کێشەو ئاڵۆزیەکانی ئەو ناوچەیەنو ئێران بونی خۆیان لەدروستکردنی کێشەو قەیرانو نائەمنیی لەناوچەکەدا دەبینێو هاوکاتیش بەردەوام سیاسەتی هەڵاواردنو بەئەمنییەتیکردنی کوردستانی ئێرانو بێڕێزیی بەکەسایەتیو مافەکانی کوردی ئێران درێژە دەدەن. ئێمە داوامانکرد کە ئەمەریکا لەبواری جۆراوجۆرەکانی مافی مرۆڤو مافە نەتەوایەتیەکانی کوردی ئێران بەگوێرەی ئیمکان زەخت بۆ ئێران بێنێت. دیارە باسی چالاکییەکانی ئەو دوایەی پارێزەرانی ڕۆژهەڵاتی کوردستانیش کرا، بەڵام ئەوان داوایەکی بەو شێوەیان لەئێمە نەکردوە کە ئەو چالاکییانە ڕابگرین.

ناوێنە: بۆچی دو خول، کۆبونەوە پێنج قۆڵیەکانی حزبەکانی ڕۆژهەڵات ئیدامەی هەبو، لەپڕا ڕاگیران. هۆکاری ڕاگیران و درێژەنەدانی چ بووە؟

خالید عەزیزی: بەباوەڕی من دەستپێکو سەرەتای کۆبونەوە پێنج قۆڵیکەی (دێموکراتەکان کۆمەڵەکان) شتێکی باش بوو دەیتوانی لەئیدامەی خۆیدا ببێت بەبنەمایەک بۆ چوارچێوەیەکی بەکردەوە بۆ کارو تێکۆشانی هاوبەش بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان. ئێمە ئێستاش زۆر بەباشی دەزانین کە ئەو پێنجقۆڵییە درێژە بەکاری خۆیان بدەن. ئێمە نەتەنیا هۆکاری ڕاگیرانی نەبوین بەڵکو بەشایەدیی هەمویان هاندەری ئەوە بوین کە ئەو پێنجقۆڵییە بەکار و بەرنامە بچێتە پێشو شتی عەمەلی هاوبەشیشی لێبکەوێتەوە. بەڵام، بەداخەوە شۆڤێنەواری لەتبونەکانو ڕوحی یەکتر تەحەمول نەکردن هۆکاری سەرەکییە کە ئەو جۆرە پڕۆژانە لەباربچنو سەرکەوتو نەبن. سەرەڕای ئەو ڕاستییانەش دیسان ئێمە بەردەوام دەبین لەهەوڵی خۆمان بۆ ئەوەی میکانیزمێک لەپێوەندیدا بدۆزینەوە.

ناوێنە: ئێوە بەشداریی شەڕی داعشتان نەکردو لایەنەکانی دیکەی ڕۆژهەڵاتیش بەشداربون، جیاوازیی نەچونی ئێوە لەگەڵ بەشداریی لایەنەکانی ڕۆژهەڵات لەشەڕی داعش بەرامبەر بەباشور لەچیدا دەبینی؟

خالید عەزیزی: پێشەکی، پرسیار ئەوەیە داعش کە بەرهەمی کێشەی سوننەو شیعەیە لەعێراقو سوریاو ڕۆیان لەدیمەشقو بەغدا بو، بۆچی بەرەو کوردستان سوڕانەوە؟ بێ ئەوەی بچمە نیو تاوتوێ وردەکاریەکانی ئەو وەڵامە، ئێمە هەر لەڕۆژانی یەکەمدا پشتیوانیی خۆمان لەحکومەتی هەرێم لەو شەڕەدا ڕاگەیاندو ئامادەیی خۆمان دەربڕی بۆ بەشداریکردنو ناردنی پێشمەرگەی دێموکرات بۆ بەرەکانی شەڕ. بەڵام لایەنەکانی پێوەندیدار وێڕای سوپاسو پێزانین بۆ ئامادەگیی ئێمە پێیانوابو پێویست نییە. من بەباشیی لەوەڵامی ئەوان تێدەگەمو هیچ گلەییەکمان نییە. هەروەها دەزانم حزوری پێشمەرگەی دێموکرات لەبەرەکانی شەڕدا کۆمەڵێک حەساسییەتی ناوچەیی بۆ هەرێم بەدواوە دەبو. جیاوازیی ئێمە لەگەڵ هەندێک لەلایەنەکانی دیکە لەوەدابو کە ئێمە بەلەبەرچاوگرتنی ئەو ڕاستییانە بەدروستمان نەزانی بێهەماهەنگیی لەگەڵ کاربەدەستانی هەرێم، پێشمەرگەی دێموکرات ڕەوانەی بەرەکانی شەڕ بکەین.

ناوێنە: لەباشوری کوردستان، هەندێک لایەنی سیاسیی زۆر وەسفی رۆڵی قاسم سلێمانی لەپاراستنی باشور دەکەن، هەڵوێستتان بەرامبەر بەرۆڵی قاسم سلێمانی لەباشور چیە، بۆچی حزبە سیاسیەکانی باشور زۆر گرنگیی بەرۆڵی قاسم سلێمانی دەدەن؟

خالید عەزیزی: ئێمە هیچ دژایەتییەکمان لەگەڵ پێوەندیی حکومەتی هەرێمو ئێران نییەو ئەو عیلاقاتە بەشتێکی زۆر ئاسایی دەزانینو پێشمانوایە دو لایەن کۆمەڵێک بەرژەوەندیی هاوبەشیشیان هەیە. لەڕاستیدا ئێمە نە دەتوانینو نە بۆشمان هەیە کە خەتو شوێن بۆ چەندو چۆنی عیلاقاتی هەرێمو هەروەها ڕاوێژو شێوەی لێدوانی نوێنەری هەرێم لەسەر ئەمو ئەو دیاریی بکەین. زۆر سروشتییە کە حکومەتی هەرێم بەگوێرەی بەرژەوەندیی خۆی سەیری ئەو پێوەندییانە بکاتو هەر بەو پێوانەیەش دۆستایەتی خۆی لەگەڵ ئێرانو کاربەدەستانی ئێرانیی تەنزیم بکات. کێشەی ئێمە وەک کوردی ئێرانو حزبەکانی ڕۆژهەڵات لەگەڵ ئێران بەو مانایە نییە کە کوردی پارچەکانی دیکەشو بەتایبەت هەرێمی کوردستان هەمان کێشەیان لەگەڵ ئێران بێت. ئێمە دەبێ ئەوە قەبوڵ بکەین کە کێشەی خۆمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامیی تێکەڵ بەعیلاقاتی هەرێمو ئێران نەکەینو چاوەڕوانی غەیرە واقیعییش لەخۆماندا دروست نەکەین.

ناوێنە: لەئیستادا بەشبونێکی حزبەکانی کوردستان بەسەر دو بەرەی ئێرانو تورکیا دەبینرێتو بەشێکی زۆری حزبەکانی ڕۆژهەڵات دابەشبون بەسەر بەرەی تورکیاو پارتی، ئێوە لەکام بەرە خۆتان دەبینننەوە؟

خالید عەزیزی: پێشەکی ئێمە دژی ئەوەین کە لایەنە کوردیەکان بەسەر دو بەرەی تورکیاو ئێراندا دابەشبنو بەو جۆرە پێناسە بکرێن. ئێمە لەهەمانکاتدا کە بەشێک لەو بەرەیە نین، بەڵام بێگۆمان حزبێکی دژبەری ئێرانینو کێشەی ئێمە وەک کوردی ئێران لەگەڵ کۆماری ئیسلامیە نەک لەگەڵ تورکیا. هیوادارم کێشەکانی نێومانڵی کوردیی بەتایبەت لەهەرێم بەشێوەیەکی کوردانەو خۆمانڵی چارەسەر بکرێو لەجیاتی ئەوەی کورد دابەش بێت بەسەر بەرەی تورکیاو ئێران، سێ کوچکەی کوردو تورکیاو ئێران یان چوارگۆشەی کوردو تورکو ئێرانو عەرەب پێکبێنێت. لەسەریەک وەک کورد یان هەرێم ببێتە فاکتۆرێکی ئەو گەمەیە نەک وەک حزب.

ناوێنە: بۆچی ڕۆژهەڵاتیەکانو حزبەکانیان کەمتر بایەخ بەڕۆژهەڵاتی کوردستان دەدەنو چالاک نین بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان؟

خالید عەزیزی: حزبی دێموکرات حزبێکی ڕۆژهەڵاتی کوردستانەو بۆ ئەوێش دامەزراوەو مەیدانی خەباتو تێکۆشانی ئێمەش هەر ئەو بەشەی کوردستانە. ئەوەندەی پێوەندی بەحزبی ئێمەوە هەیە لەهەمو بوارەکانی سیاسیی، ڕێکخراوەیی،

بەشی یەکەم

کۆمەڵایەتیی، ڕاگەیاندن، دیپلۆماسیی، حزور لەنێوخۆی وڵات، هاندانی خەڵک لەنێوخۆ بۆ کارو چالاکییو تێکۆشانو خۆڕێکخستنو کەڵکوەرگرتن لەدەرفەتەکانو دۆست پەیداکردن لەنێو ئێرانییەکان هەوڵێکی زۆرماندواوەو بەردەوامیش لەهەوڵداین. بەڵام، لەبەر ئەوەی ئێستە باسی پارچەکانی دیکە وەک باشورو باکورو ڕۆژئاوا زۆر لەگۆڕێدایەو کێشەکەیان کەوتۆتە نێو خانەی چارەسەریو وتوێژو ڕاگەیاندن زۆرتر دیارو بەرچاون تاکو ڕۆژهەڵاتی کوردستان. بێگومان ئەو بارودۆخە وایکردوە کە بەشێک لەکوردەکانی ئێرانیش سەرقاڵی پارچەکانی دیکە بن تاکو بەشەکەی خۆیان.

ناوێنە: دروشمی ڕۆژهەڵات میحوەرێ کە هێناوتانەتە گۆڕێ ڕەخنەی هاتوەتە سەرو زۆرێک لەڕەخنەگرانیش ڕۆژهەڵاتیەکانن، ئەم کاردانەوە بۆ چی دەگەڕێتەوە؟

خالید عەزیزی: ئێمە ماوەیەک پێش ئێستا ڕۆژهەڵات میحوەرییمان هێنایە گۆڕێو هەوڵماندواوە بەمێدیای بکەینو وەک بۆچونێکو تێگەیشتنێکی گشتگەر بۆ ڕۆژهەڵات کاری هاوبەشی بەدوادا بێتو ئەرکو وەزیفە بۆ چالاکییەکانی ڕو بەڕۆژهەڵاتی لێبکەوێتەوە. ڕەخنەگەرانی ڕۆژهەڵات میحوەریی ڕەنگە بەباشیی لەمەبەستی ئێمە تێنەگەیشتبن. مەبەست لەڕۆژهەڵات میحوەریی ئەوەیە کە حزبو کوردەکانی ڕۆژهەڵات زۆرتر خۆیان بەبەشەکەی خۆیانەوە مەشغوڵ بکەنو تێبکۆشن لەبوارەکانی جۆراوجۆری کارو تێکۆشانی خۆیاندا دەنگو ڕەنگی ڕۆژهەڵات بنو بەو جۆرە ئەو پیلانەی کۆماری ئیسلامیی کە دەیهەوێ مەسەلەی کوردی ئێران لەپەراوێز بخاتو کپی بکات پوچەڵبکەنەوە. من لەوباوەڕەدام کە کوردو حزبی هەر بەشێک لەکوردستان ئەرکو وەزیفەی بەرانبەر بەبەشەکەی خۆی هەیەو ئەگەر ئەو ئەرکە باش ئەنجام بدات ئەوە یارمەتیەکی باشی بەقەزیەی کورد بەگشتیی کردوە. ئێمە وەک حزبی دێموکراتو کوردی ڕۆژهەڵات لەدەربڕینی هەڵوێستی هاودەردییو هاونەتەوەیی لەگەڵ پارچەکانی دیکە نەتەنیا کۆتاییمان نەکردوە، بگرە زۆرێشمان مایە داناوە. لەسەر یەک هەر وەکی ئاماژەم پێدا ئێمە کوردەکانی ڕۆژهەڵات بەتاکو بەحزب ئەرکدارین کە بەکارو تێکۆشانی خۆمان نەهێڵین ڕۆژهەڵاتی کوردستان بکەوێتە پەراوێزەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی ئاوێنە نیوز - ڕێکەوتی: ١٦ی دێسەمبەری ٢٠١٤

کۆکردنەوەو ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

گەلاوێژی ٢٧٢٦ی کوردی = ئاگۆستی ٢٠٢٦ی زایینی

سپاس و پێزانین

بۆ هەموو ئامادەکارانی دیمانەکان و وەڵامدانەوەی هاوڕێ خالید عەزیزی.

دەستتان خۆش و هەروا قەڵەم ڕەنگین بن بۆ گەل و نیشتمان.

ڕەحمان نەقشی